

780
1980

76

ପ୍ରଗତି

1980

5

ISSN 0134-9848

სურსათი

მხატვრული თარგმანისა და ლიტერატურულ შრომებთან დაკავშირებული სარედაქციო კოლეგია

შინაარსი

უილიამ ფოლკნერი. ხმაური და მრისხანება. რომანი. გაგრძელება. ინგლისურიდან თარგმნა ზაურ კილაძემ	4
კუბრა ვეზინი. ლექსები. თარგმნა თედო ბექიშვილმა	71
რიარს ვაციშვილი. ლექსები. ლატვიურიდან თარგმნა რენე კალანდიამ	76
ალექსანდრ ბორუჩაგოვსკი. უცხოელი ხომ არა ვართ? მოთხრობა. თარგმნა დოდო ხანიჭიძემ	81
ჯეიმზ ჯოისი. ულისა. მეცხრე ეპიზოდის დასასრული. ინგლისურიდან თარგმნა ნიკო ყიასაშვილმა	98
ოლეს გონიანი. უსმანი და მარტა. მოთხრობა. უკრაინულიდან თარგმნა ჭაბა ასათიანმა	126
ბრუნო კეკელიძე. უთავო კორი. მოთხრობა. ინგლისურიდან თარგმნა ნიკოლოზ კენჭოშვილმა	131
ლუის კამონესი. ლექსი. თარგმნა შოთა ნიშნიანიძემ	145

შთავარი რედაქტორი შოთა ნიშნიანიძე

სარედაქციო კოლეგია: მზია ბაქრაძე, ბანანა ბრეგვაძე, გურამ გოგიავილი,
ნანა ჯარნია (პ. შვ. მდივანი), მამალი თოდუა, ნოდარ კაკაბაძე, მიხეილ
კვიციანი, ზურაბ კვიციანი, ვახუშტი კოტიანი, როვან მიხეილავილი,
ოთარ ნოდია, ნიკო ყიასაშვილი, თამაზ ნახაძე, დავით ფარედიანი.

საქართველოს მწერალთა კავშირი
 მსოფლიო ლიტერატურის ორთვიური
 ალმანახი

შინაარსი

მხანუილ ფიგინი. ლურჯი კვითულა, რომანი. თარგმნა თამაზ გოდერძიშვილმა	146
ვისლავა უიშგორსკა. ლექსები. თარგმნა გივი აღმაშვილმა	189
ვინსენტ ვილემ ვან გოგი. წერილები (პოლანდიური პერიოდი). დასასრული. თარგმნა ლამარა კიკელაშვილმა	192
სიმონიდე კომსელი. ლექსები. ძველბერძნულიდან თარგმნა მანანა ღარიბაშვილმა	220
ირინა კაჩორნიკოვა. სულის სიღიაღე. ნაწყვეტები წიგნიდან. თარგმნა გივი ბოჭგუამ	222
სერგო თურნავა. მწერალი-აკადემიკოსი ბრიგოლ აბაშიძე და საზღვარგარეთის საზოგადოება	231
ალექსანდრ გლოკი. ლექსები. თარგმნეს მორის ფოცხიშვილმა და ჭემალ ინჯიამ	237

გარეკანზე: პ. სომოვი. ალექსანდრ გლოკი. 1907

«САУНДЖЕ»
 ЛИТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ АЛЬМАНАХ
 НА ГРУЗИНСКОМ ЯЗЫКЕ № 5 1980
 ГЛАВНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ
 ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПЕРЕВОДА И ЛИТЕРАТУРНЫХ ВЗАИМОСВЯЗЕЙ
 ТБИЛИСИ, УЛИЦА ШАЛВЫ ДАДИАНИ, 2

უილიამ ფოლქნერი

ხმაური და მრისხანება

რუმანი

ანგლისურიდან თარგმნა ზაურ კილაძემ

ტრამეაი გაჩერდა. წამოვუღი და ჩემი ჩრდილის შუაგულში შევაბიჯე. გზა ლიანდაგზე ვადის. ფიცრისსახურაფიან საყუდარში ბერიკაცი ზის, ქაღალდის პარკი უკავია ხელში და რაღაცას ჭამს. წავიდა ტრამეაი და მიიღია მისი ხმაურიც. გზა იქით მიემართება. სადაც სივრილეა ხეებქვეშ. მაგრამ ნიუ-ეზგლანდს ივნისის თვეში ხეები ცოტა შეტადია შეფოთლილი, ვინემ ჩვენთან, მისისიპში, აპრილის დამდეგს. ქარხნის მილი დავინახე, გამოვტრიალდი, წამოვუღი და ჩემს ჩრდილს მივტკეპნი მტვერში. ზანდაზან ღამლამობით საშინელი რამ შემართება ვიდაც მიდრენს და აგრე ღრენა-ღრენაში მათ სახეებსაც დავლანდავ ხოლმე კი გამიარა ახლა მაგრამ ავად ვარო მე

კედი-მეთქი

არ მომეკარო მხოლოდ დამპირდიო

თუ ავად ხარ მაშინ როგორ შეძლებ-მეთქი

შევძლებ მერე ყველაფერი მოგვარდება და სულ ერთი იქნება დამპირდი

მხოლოდ ჯეკსონში არ გაავზავნინებო

სიტყვას გაძლევ კედი, კედი-მეთქი

არ მომეკარო არ მომეკარო.

მერედა როგორ გამოიყურებოდა-მეთქი იგი კედი

ვინაო

ვინც ვიდრენდა-მეთქი

ქარხნის მილს ვხედავ კვლავ. მდინარე მოჩანს, ზღვის მყუდრო მღვიმეებისკენ რომ მიედინება. სიმყუდროვე ეს წარიშლება, როცა ის იტყვის, აღსდექითო, და უთლებიდა ამოტივტივდება მაშინ. მთელი დღით სანადიროდ წასულვებს. ევრშსა და მე, საუზმე არ მიგვქონდა და გვშვივდებოდა თორმეტი

გაგრძელება. დასაწყისი იხ. „საუნჯე“ № 4.

საათისთვის, მიმწილი დაახლოებით პირველამდე მაწუხებდა. მერე მაინც აღ-
ბოდა კადევაც, ან ცოტა ხნის წინათ: თუ მწიოდა. ფარნები დაღმართს მიჰყ-
ვება და მესმის მანქანა დაეშვა დაღმართზე. სავარძლის საბეჭდო მუხრე-
ვება და სიგრილეს ვგრძნობ შუბლით ვაშლის ხეთა სურნელზე. — მუხრე-
ფინება. ზემოდან კი სამოთხის სურნელებას აღიქვამს უნოსვა ჯერ კიდევ გუ-
შან შევამჩნიე, რომ სიცხე გაქვს და სულ აღმური აგლის-მეთქი.

ჩელი არ მახლოო.

ყელი: შენ ავადი ხარ და არ შეგიძლია. ის არამზადია-მეთქი.

ერმეს ბონ უნდა გავფეო. ხოლა ასე მითბრეს მაშინ ხელახლა გაქვს ძვა-
ლი გასატეხიო

დაბოლოს უღარ ვაუღავდი იმ კვამლსადენ მილს. ვზა კედელს მიჰყვება.
მზე იჭკრიტება ხეთა ფოთლებში. გრილია კედლის ქვები და ნის აბლოს მიმა-
ვალი ვგრძნობ ან სიგრილეს. მაგრამ ეს აღვილები არა ჰგავს ჩვენს კუთხეს.
ბუნება იქ უფრო სვავრიელია, ხეცტარიფითაა დამათრობელი მწვანეში ჩაფ-
ლული არეშიაღამო. აქ კი იმდენილა ხეების სიმწვანე, ძლივსლა აღიქვამს
თვალი და სითეთრეა დაუხბიქავს ცის შორეული სილაყვარდე. ჩვენს ზღაპრულ
ხეცას ვერ შეედრება. ხელახლა გაქვს ძვალი გასატეხიო და გულ-მუცელი სულ
ჰოი ჰოი ჰოი და ხვითქი გადამდის. დიდი ამბავი გასატეხია და გატეხონ ვიცი
რაც არის ფეხის მოტეხა და რაც უნდა ის ჰქნან. ცოტა უფრო მეტი ხანი მო-
მინდება შინ უურუუტი და მორჩა სახე შემანჭება ოფლი გადამდის და მინდა
ვთქვა ცოტა მაცალეთ მაცალეთ-მეთქი ჰოი ჰოი ჰოი პირს ვკუშავ ხმა ვერ
ამოვიდე და მამამ თქვა ის წყეული ცხენი ის წყეული ცხენიო. არა მე ვარ-
მეთქი დამნაშავე უოველ დილას მიჰყვება ღობეს მიდის სამზარეულოსკენ
კალათა უკავია ხელში მიდის და ღობეზე ჯოხს მიარაკუნებს უოველ დილას
მეც მივკელანობ ფანჯარასთან და ვუღარაჯებ ხელში ნახშირის ნაჭერი მაქვს
მომარჯვებული დილწიმ თქვა. ქკუა აგრე როგორ გამოგლევია ასე მთლად
დასახიჩრდები სულ ორიოდე დღე გავიდა რაც დაიმტვერიო მაცალეთ სული
მოვათქვა მაცალეთ-მეთქი ერთი წუთით

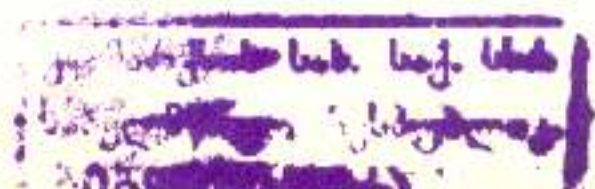
ხმაური უფრო ყრუდ ისმის აქ, თითქოს აქაური ჰაერი გამოღალათ ამ-
დენმა ხმაურმა. სადღაც შორს ძალი ყეფს, მატარებლის გრუხუნი კი სულ
ახლოდან მოდის — ასეა სიბნელეში. ხალხის ხმებიც ასეა, მეტადრე ზანგე-
ბისა. ლუის პეტჩერს არასდროს დაუყვირებია თავისი საყვირი, თუმცა თავის
ძველ ფარანთან ერთად კი დაათრევს სულმუდამ. ლუის, უკანასკნელად რო-
დის გაწმინდე-მეთქი ეგ ფარანი, ვეუბნები მე.

— დიდი ხანი არ არის გასული მას შემდეგ. ჩრდილოელთა მხარეს წყალ-
დიდობა რომ იყო და სუყველაფერი წილევა, ხომ ვახსოვს? აი, სწორედ ის
დღე იყო. ცეცხლთან ვისხედით იმ საღამოს მე და ჩემი დედაბერი, და მაშინ
იმან მკითხა: „ლუის, წყალმა ჩვენამდე რომ მოატანოს და წაგვლევოს?“ „მარ-
თალი ხარ, მოდი ერთი და ამ ფარანს გავწმენდ-მეთქი“, ასე ვუთხარი. ხოლა,
სწორედ იმ დღეს გავწმინდე.

— წყალდიდობა ხომ აქედან შორს, პენსილვანიაში იყო, — ვეუბნები, —
ჩვენამდე რას მოაღწევდა.

— თქვენებურად მასეა. — მიბასუხა ლუისმა, — მაგრამ წყალი აქაც, ჯე-
ფერსონშიც ისეთივე სველია, როგორც პენსილვანიაში, და სწორედ თქვენა-

40591

ორი ხალხი ბევრი მიწახავს, სახურავზე შემომსხდარი რომ მოტივტივებდა, პო.

— მგონი, შენ და მართას ის ღამე შინ არ გაგიტყვევიათ?

— მართალია. გავწმინდე ჩემი ფარანი და მე და ჩემი დედაცაა მთელი

ღამე სასაფლაოს უკან, ერთ ბორცვზე ვისხედით. სხვა მაღალი კედლები ღარსად ენახეთ, თორემ აქაც ვიკადრებდით ასვლას.

ბიზუიოუსეკა

— ხოდა, მას მერე ეგ ფარანი ერთხელაც არ გაგიწმენდია?

— თუ არ მჭირდება, რატომ უნდა გავწმინდო?

— და მეორე წყალდიდობამდე აღარც გაწმენდავ?

— მაგან გადაგვარჩინა მაშინ და ეგ არის.

— ეგ რა ხუმრობაა, ბიძია ლუის, — ვუთხარი მე.

— ხუმრობააო?! შენ შენსას იახი და მე კი ჩემსას ვიტყვი. ფარნის გაწ-

მენდა თუ წყალდიდობას გადამარჩინა, ამაზე ადვილი რა არის.

— ბიძია ლუისა მაგ ფარნის შუქს დიდი ხანია გადაჩვეულია, ბნელში

უფრო იოლად იჭერს ოპოსუმებს. — თქვა ვერშმა.

— მე ჯერ კიდევ მაშინ ვიჭერდი ოპოსუმებს, როცა მამამენს დედამისი თავზე ნავთიან ჩვარს უსვამდა წილების მოსაცილებლად, — უბასუხა ლუისმა, — ხელყარიელი არ ებრუნდებოდი შინ.

— კი არის მართალი, — კვერი დაუჯრა ვერშმა, — ჩვენს მხარეში ბიძია ლუისზე მეტი ოპოსუმში არავის დაუჭერია.

— დიასაც, — თქვა ლუისმა. — ოპოსუმისთვის საკმარისი სინათლე აქვს ჩემს ფარანს და ნუღარ მოჰყვები ახლა შენებურად. შენეთ, სუნი იკრეს. ჰეი, ჰეი, აბა მარდად, მარდად-მეთქი, ააღლებო!

თითქმის მთლად ჩაფლულებს ხმელ ფოთლებში და მოლოდინად ქცეულებს სული ყელში გვებჯინება, ჩუმი შრიალი გვესმის — ოქტომბრის უქართო ღამეა და მიწის ფშვინვა შერთვია ჩვენს სუნთქვას. სფფფა ჰაერს ფარნის სიბყრალე შეპარვია. შორს ძაღლები პყეფენ და ლუისის ხმა ეჭოდლა აღწევს ჩვენამდე. ყვირილი მან არ იცოდა, მაგრამ საჩუქეში აივანზეც კი გვესმოდა მისი ძახილი. ძაღლების მოხმობისას იმ ბუკისნაირად იახდა, აგრე უქმად რომ მოეგდო მხარზე, თუმცა მასი ხმა უფრო წმინდა და ღბილი იყო, ჯამ-ჯამად მადლდებოდა და მერე ისე ნელინელ მიჩუმდებოდა, რაღაც ნაწილი გვეგონებოდათ სიბნელისა და მღუპარების. ჰეჰეიიიი, ჰეჰეიიიი, ჰეჰეიიიიიიიიიიიიიი.

ბიზუიოუსეკა

ვილკას ხომ უნდა გავუვეო ცოლად

ძალიან ბევრი გყავდა-მეთქი კედი

არ ვიცი კი ბევრი იყო სიტყვა მომეცი რომ ბენჯისა და მამას მიხედავო

ხოდა არ იცი ვისგან გყავს და არც იმან იცის-მეთქი

არ მომეყარო ბენჯისა და მამას ხომ მიხედავო.

ჯერ ხილთან არ ვიყავი მისული და წყლის სიახლოვე მაინც ვიგრძენი. ხავსი მოკიდებოდა და აქა-იქ შეობებელიყო კიდევ სინესტისგან ხიდის ნაცარა ქვები. ქვემოთ კი, ჩრდილში მიჩუხჩუხებს ანკარა წყალი, ლოდს გარს უვლის, ცა აურეკლავს ჭაგლებს. კედი იმას როგორ უნდა გავუვე-მეთქი

ვინმეს ხომ უნდა გავუვეო ვერშმა მიამბო, როგორ დაისაბიჩრა ერთმა კაცმა თავი. ტყეში წასულა და სამართებელი წაუღია თურმე, ერთი პატარა ხევი უნახავს და იქ წასულა. მერე დაუსვია ის გატეხილი სამართებელი და ზურგს უკან გადაუქნევია სისხლიანი გორგალი. მაგრამ ეს კიდევ ცოტას ნიშ-

ნავს. სულაც არ უნდა გქონდეს იგი. არც არასდროს რომ არ გქონოდო, მაშინ იტყოდო, პოი, ეს ხომ ჩინური ანბანია, მე კი ჩინური არ მესმის-მეთქი. მაშამ კი მითხრა, ეს იმითომ, რომ შენ ჯერ კიდევ ქალი არ იციო. ქვეყნის-უბიწობა უცხო ხელია. სიწინადე ნეგატიური ამბავია მისთვის. ბუნების საწინააღმდეგოცაა. კედიმ კი არა, ბუნებამ გაგტანჯაო შენ. მე კი ვუთხარი, მხოლოდ სიტყვებია ეგ და მეტი არაფერი-მეთქი. სიტყვალა არისო უბიწობაც, ასე მომიგო მან. მაშინ მე ვთქვი, არა და არა, არც შეგიძლია იცოდე-მეთქი. ასე მითხრა, ვიცო. ტრაგედია აღარ გვაწვალებს, რა წამსაც ჩახვდებითო მას.

ხიდის ჩრდილი სადაც ეცემა, კარგა ღრმად ვხედავ იქ, ოღონდ ფსკერი მაინც შორსაა. სიმწვანე გადაეცლება წყალში დიდი ხნის ჩავარდნილ ფოთოლს და მისი ჩქრქალი ძარღვებია გამოჩნდება სიზმრისეული ბლანდების მსგავსად, თუმცა ერთმანეთს ჩაწმასნილნი და ბვლებში არიან ჩაჭდეულნი, მაინც თავისთვის ლივლივებს ახლა თვითთელი. და შესაძლოა, როცა ის იტყვის, აღსდექითო, მაშინ ოვალები მოსწყდება გარინდულ სიღრმესა და ძილს და ამოტივტივდება დიდების საჭვრეტად. უთლებიც ამოტივტივდებიან ამის შექმნამ. ხიდის ქვემო კიდეში ჩაქმალე ისინი, გამოვბრუნდი და მოაჯირს დავეყრდენი.

ფსკერს ვერ ვხედავ, მაგრამ სანამდე თვალი სწვდება, ძალზე შორს ჭავლი შეიშხნევა, და მერე ჩრდილიც დავინახე, ვეებერთელა ისარივით მიზანში რომ ამოუღია ეს ჭავლი. ზემოთ კი ქინქლები დარიალებენ, ხან შეიმალებიან ჩრდილში და ხან გამოჩნდებიან. ხოლო თუ ქვემოთ გოჯოხეთი და წმინდა ცეცხლია, მაშინ მკვდარზე უფრო მკვდარნი ვიქნებით ორნივე. მაშინ მხოლოდ შენ დარჩები ჩემთან მაშინ ჩვენ ორნილა დავრჩებით იქ და შემზარავი სირცხვილისგან დაგვიფარავს წმინდა ცეცხლი ნელიად მოდიდდა ისარი, მერე წყლის ნაკადს ამოჰყვა კალმახი, გაიღვია ზედაპირზე და გოლიათის სისხარტით მწერი მიიტაცა, ვითარცა სპილამ — თხილი. მერე შეიკრა ისევ წყალი და კვლავ დავინახე დინებას და ლივლივს შერთული ისარი, ზემოთ კი ისევ დარიალებენ ქინქლები მხოლოდ ჩვენ ორნილა დავრჩებით იქ შემზარავი და წმინდა ცეცხლის მიღმა.

სხარტად და უმოძრაოდ ჩაკიდებია კალმახი მოლივლივე ჩრდილებს. სამი ბიჭი მოვიდა ხიდთან ანკესებით. კალმახს ჩავყურებთ მოაჯირზე გადახრილები. თურმე ცოდნით ეს კალმახი — ამ არემიდანოს ღირსშესანიშნაობა ყოფილა იგი.

— ოცდახუთი წელია იქვრენ და ვერ დაუჭერიათ. ბოსტონის ერთი მალაზია ოცდახუთდღობარაიან ანკესს აჩუქებს იმას, ვინც ამ თევზს დაიჭერს.

— მერედა რას უყურებთ? ჯილდო არ გინდათ?

— კი გვინდა. — ასე თქვეს, მოაჯირზე გადახრილები კალმახს ჩაჰყურებენ.

— მინდა რომელია, — დასძინა ერთმა.

— მე კი ანკესს არ გამოვართმევდი. — თქვა მეორემ, — ფულს ავიღებდი იმის მაგივრად.

— ფული იქნებ არც კი მოეცათ. — თქვა პირველმა, — სანამდღოს ჩამოვალ თუ გინდა. სათევზაო ანკესს მოგცემდნენ მარტო.

— მაშინ გამოვართმევდი და გაეყიდდი.

— ოცდახუთ დოლარს რომ არ მოგცემდნენ იმაში?

— რასაც მომცემდნენ, მომცემდნენ. ამითაც იმდენ თევზს დავაჭერ, რამდენსაც იმ ოცდახუთდოლარიანადაც.

შემდეგ თქვეს, რამდენ რამეს იყიდდნენ ოცდახუთ დოლარად და მოუთმინებლად დაიბდნენ, ერთმანეთს სიტყვას აწყვეტინებდნენ და შეუძლებელს შესაძლებლად, ხოლო წესაძლებელს უცულობელ ფაქტად აქცევდნენ ბოლოს. ყოველთვის ასე ემართება ხოლმე ადამიანს, როცა სიტყვებით გამოთქვამს თავის სურვილს.

— მე კი ცხენს ვიყიდდი და ფურგონს, — თქვა მეორემ.

— კი, მაგ ფასად მოგცემდნენ სწორედ, — მიუგეს სხვებმა.

— კი-მეთქი. მე ვიცო, ვინც მომყიდის ერთსაც და მეორესაც ოცდახუთ დოლარად.

— ვინ არის?

— ვინც არის, არის. ოცდახუთ დოლარად მომყიდის.

— აბა ელოდე, — შეაძახეს სხვებმა, — არაფერიც არ იცო, რომაც რაღაცას.

— არა გვერათ ხომ, — თქვა იმ ბიჭმა. კვლავ ეღობოდა ის ორი. მაგრამ ეს არაფერს ეუბნება. მოაჯირს გადაეყუდა და ჩასცქერის კალმახს, რომელიც უკვე გაყიდა. და უცებ მათ ხმებს ქირღვისა და გესლის აღარაფერი ეტყობათ, თითქოსდა თევზიც დაეჭიროთ და ეყიდოთ ცხენიცა და ფურგონიც — ასე განიცდიან მედიდურ სიზუმეს არა მარტო დიდები, ბავშვებიც კი. მართლაცდა სწორია, თავსაც და სხვებსაც რომ ატყუებენ სიტყვებით მუდამ ვამ ადამიანები, დუმილს სიბრძნის ნიშნად მიიჩნევენ ხოლმე. ხოდა, კიდევაც ვაგრძენი, ის ორი გამალეებით ეტებს რამე სათქმელს, ცხენისა და ფურგონის წართმეეას ლამობს.

— ვინ მოგცემს ანკესში ოცდახუთ დოლარს, — თქვა პირველმა. — თუ გინდა დაგვიპლაგები, რომ არავინ.

— თანაც კალმახი ჯერ არ დაუჭერია, — წამოაგონდა შესამუს, მერე დაიყვირა ორივემ:

— მე რას ვამბობდი, რა მტკიცე იმ კაცს? აბა თქვი, სად არის ის კაცი.

— ჰო, მოჩინო, — უპასუხა მეორემ, — შეხედეთ: ისევ უნდა ამოყვინთოს!

სამივე გადაიხარა მოაჯირზე. სამივე გაირიბდა, წახრილი ანკესები სამივეს ერთნაირად უბრწყინავს მზეზე. კალმახმა ნელა ამოატანა ზედაპირს, იბრძება მთლილივე ჩრდილი; და მერე მორევი კვლავ ნელინელ ჩანთქა დინებამ.

— ერთი ამას შეხედე, — ჩაიხურჩულა პირველმა.

— ჩვენ უკვე აღარც ვცდილობთ წავის დაჭერას, — თქვა მან, — მხოლოდ ვუცქერით, როგორ წვალობენ მის ხელში ჩასაგდებად ჩამოსული ბოსტონელები.

— კი მაგრამ, ერთი თევზილაა აქ?

— ჰო, ამან აღარც ერთი გააჭაჭანა წყალში. უფრო კარგი სათევზაო ადგილი აი, ცოტათი ქვემოთ, იმ პატარა მორევთანაა.

— იქ არა, მიუგო მეორემ, — ბიგელოუს წისქვილთანაა ყველაზე კარგი, ორჯერ უფრო ნეტს დაიჭერ იქ.

ცოტა კიდევ წაიკამათეს, სად ჯობდა თევზაობა, ნერე ისევ უარუბდნენ, რაკილა კვლავ მოპკრეს თვალი კალმახს. მალე მორევნა შეიჭმუნდა და აქედან უახლოესი დაბა რომელია-მეთქი, ვკითხე მე. ასე მიპასუვნეს.

— ტრამვიას საზამდე ასეა ახლოს, — თქვა მეორემ და უკან გაიშვირა ხელი, — სად მიდიხართ?

— არსად, ვსვირნობ.

— კოლეჯიდან ხართ?

— დიას, ქარხანა თუ არის ამ დაბაში?

— ქარხანა? — მიუყრებენ.

— არა, — თქვა მეორემ, — აქ არაა, — შემათვალეერეს, — სამუშაოს ეძებთ?

— ბიგელოუს წისქვილზე რას იტყვიან? — თქვა მესამემ, — ისიც ხომ ქარხანაა!

— რა ქარხანაა, ამას ნამდვილი ქარხანა უნდა.

— საყვირი რომ მჭონდეს, ისეთი, — ასე ეუთხარო, — ამ არემილამოში საათის რეკვა არ გამოგონია.

— კი, — თქვა მესამემ, — უნიტარულის სამრეკლოზეა აქ საათი. იმის მიხედვით გაიგებთ დროს. მაგ ძეწვეზე საათი არა გაქვთ?

— ამ დილაა ვამიტყდა, — საათი ვუჩვენე. ვასიძეს გულდასმოთ.

— მაინც მუწაობს, — თქვა მესამემ, — რა დირს ასეთი საათი?

ნაჩუქარია, — მიუუგე მე, — მაშამ მაჩუქა სკოლის დამთავრებისას.

— თქვენ კანადელი ხომ არა ხართ? — მკითხა მესამემ, ელაღობიანმა.

— კანადელი?

— კანადელები ასე როდის ლაპარაკობენ, — თქვა მეორემ, — მე მომისმენია მათი ლაპარაკი. ეს კი ჩანგად გადაცმული ნოხეტიალე მსახიობივით ლაპარაკობს.

— კი მაგრამ, — თქვა მესამემ, — არ გეშინია ამის ვულისთვის ყბაში მოგდოს?

— მე მომდოს?

— შენ არა თქვი, ზანგივით ლაპარაკობსო?

— მორჩი ახლა, — უთხრა მეორემ, — აი, იმ გორაკზე რომ ახვალთ, სამრეკლოს მაშინ დაინახავთ.

მადლობა გადავუხადე.

— ბევრი თევზი დაგეჭიროთ, ბიჭებო, მაგრამ ამ ბებერ კალმახს ხელს ნუ ახლებთ, იყოს ცოცხალი.

— მაგ თევზს მაინც ვერ დავიჭერთ, — თქვა პირველმა. მოაჯირზე ვაღარხარნენ და წყალს ჩააცქერდნენ. მზის სხივებდაფრქვეული სამი წაბრილი ანკესი თქროსდრად ბრღვეილებს. ჩემს ჩრდილზე მივდივარ, კვლავ მივტყეპნი მას ფოთლებით მოღვივლივე ჩრდილოვანში. გზამ მიუხვია მდინარედან, აღმართს შეუყვია. გორაკს რომ მოატანა, ქვემოთ მიიფინება მერე, თვალისა და გონების წარმტაც მწვანეში იკარგება და საკმაოდ შორს, ხეებს ზემოთ ვხედავ მართკუთხა სამრეკლოს და მის საათს. გზისპირას ჩამოვყვექი. კოჭებამდე მწვდება მშერი ბალახი. ჩრდილები გარინდულა გზაზე, თითქოს ასე ილმაცე-

რად და მრუმედ ჩამოუხაზავს ისინი მზეს, მაგრამ ეს მატარებელია, ყოფილა თურმე და მისი გრუხუნი ნელინელ ოლევა ხეებს მიღმა. ჩემი საათის ხმაც მომესმა. ახლა უკვე ისე შორიდან აღწევს მატარებლის ხმაური, თითქოს სხვა თვესა და სხვა ზაფხულს მიქრის ზეცაში ნონავარდო თოლიას ქვეყნის, ვითარცა ყველა და ყოველივე ამ ქვეყანაზე. გარდა ჯერალდისა და ჯორჯისა, ისიც ანაღლებული მოღვივლებს შუადღით. ნიბბის ყოველ მოსმასზე შორს მიექანება შუადღიდან და აპოთეოზში მყოფივით შერთვია თვალუწვდენელ, ნათელმოსილ სივრცეს, მთვლემარე უსასრულობაში დანთქმულა მალლა, სადაც მხოლოდ ისაა და შემხარავად გახვევებული თოლია, მტკიცედ და დიხად, ნეტარ სიმშვიდესთან წილნაყარი წინ მიიწევს, ქვემოთ კი პაწაწინა მიწაზე მათი ჩრდილები გამოუძერწავს მზეს. **კელი ის არამზადაა-მეთქი**

გორაკიდან ეშვება ხმები და ცეცხლმოდებულივით მოელავს სამი ანკესი. **ფეხი არ შეუწელებიათ, ისე შემომხედეს და ჩამიარეს.**

— კალმახს ვერა ვხედავ! — მივაძახე.

— არც გვიცდია მისი დაჭერა, — შემეხშიანა პირველი, — შეუძლებელია მაგ თევზის დაჭერა.

— აი, იქაა საათი, — მითხრა მეორემ და ხელი გაიწვირა, — ცოტას კიდევ რომ გაივლით, დროსაც გაიგებთ.

— კარგი, — მოუხვე მე და წამოვდექი, — ქალაქში მიდიხართ?

— ჩვენ აი, იმ მორევთან მივდივართ, თავდიდა უნდა დაეპიროთ, — თქვა პირველმა.

— იმ მორევთან ვერაფერსაც ვერ დაიჭერ, — უთხრა მეორემ.

— შენ მაინცდამაინც წისქვილთან გინდა, სადაც ბიჭები ჭყუმპალაობენ და თევზი არ ეკარება.

— იმ მორევთან ვერაფერსაც ვერ დაიჭერ-მეთქი.

— თუ აქ დავრჩებით, სულაც ვერაფერს გავხდებით, — თქვა მესამემ.

— რას დავიძებნია იმ მორევი, — მიუგო მეორემ, — ხომ გეუბნები, იმ მორევთან ვერაფერსაც ვერ დაიჭერ-მეთქი.

— თუ არ გინდა, ნუ მთლიხარ, — თქვა პირველმა, — ვინ გეჩვენებ?

— წავიდეთ წისქვილთან და ვიბანაოთ, — უთხრა მესამემ.

— მე კი მორევთან წავალ სათენთაოდ, — თქვა პირველმა, — თქვენ როგორც გინდათ.

— ერთი უთხარი, რამდენი ხანია იმ მორევთან არავის არაფერი დაუჭერია, — მიუგო მეორემ მესამეს.

— წავიდეთ წისქვილთან და ვიბანაოთ, — თქვა მესამემ. ნელიად იძირება კოშკი ხეებში, ჯერ კიდევ შორსაა საათი, მოწრიალე ჩრდილოვანში მივდივართ. თეთრ-ვარდისფრად გაფურჩქნილ ბალთან მივედით. ფუტკრებითაა აქაურობა სავსე და უკვე გვესმის მათი ზუზუნნი.

— წავიდეთ წისქვილთან და ვიბანაოთ, — თქვა მესამემ. ბალთან ერთი ბილივი გამოჩნდა. მესამე ბიჭმა ფეხი შეანელა და შეჩერდა. პირველმა კი გზა განაგრძო. მზის სხივები ანკესიდან მხრებსა და ზურგზე ჩამოეფინა, ქვევით მისხლტება მაისურაზე. წავიდეთო, იხვეწება მესამე. მაშინ მეორე ბიჭიც შეჩერდა. **რად უნდა გათხოვდე-მეთქი კელი**

გინდა გითხრა რატომ გგონია გეტყვი და ყველაფერი

— წავიდეთ წისქვილთან, — თქვა მან, — წამოდიო!

პირველი ბიჭი ისევ თავის გზაზე მიდის. ფეხნიშველია და სილაზე და-
ვარდნილ ფოთოლს უფრო მეტი ხმა აქვს. ვიდრე მის ნაბიჯებს. მომძლავრე-
ბული ქარის მსგავსად ჩამესმა ბალთან ფუტკრის ზუზუნი, თითქოს თალაც/ჯა-
ლოთი ამ ხმაურს უკიდურეს წერტილამდე აულწევია და აგრეთვე უბრალოა.
ბილიკი ხასხასა მწვანეთი შეფენილ კედელს მიჰყვება. ხეებში მჩხვრეტს
ალმაცერი სხივები ჩამომვებულა აქა-იქ. ხალისფერი პეპლებილი ლივლივებენ
მზის ათინათისნაირად ჩრდილში.

— რა გინდა, იმ მორევთან რომ მიდიხარ? — თქვა მეორე ბიჭმა, — თევ-
ზაობა თუ გინდა, წისქვილთან ვერ ითევზავებ?

— თავი გაანებე, წავიდეს. — თქვა მესამემ. მიდია ის პირველი ბიჭი და
ესენი გაჰყურებენ. მზის სხივები დაეფინა მხრებზე მიმავალს, ხალისფერი ტი-
ანჭველებივით ანკესებზე ბრკიალი გააქვს ამ სხივებს.

— კენი! — დაუძახა მეორემ. მამას ხომ ეტყვიო ამას ვეტყვი-მეთქი მე
ხომ მამისა ვარ მშობელია ის ჩემი მან მომანიჭა სიცოცხლე და თუ ეტყვის მე
არა ვარო მაშინ აღარც მე ვიქნები და აღარც შენ რახან მშობელია ის ჩვენი

— ჰო, წავიდეთ, — თქვა ბიჭმა, — ყველანი იქ არიან უკვე. — გაჰყურე-
ბენ იმ პირველ ბიჭს. — ჰეი. წამოიძახა უცებ ორივემ, — წადი, წადი, დე-
დიკოს ბიჭო. თუ იბანავებს, თმა დაუსველდება და მიტყეპავენ. — გადაუხვიეს
ბილიკზე და წავიდნენ, ხალისფერი პეპლები ლივლივებენ მათი ჩრდილების
გარშემო.

იმიტომ რომ მეტი აღარაფერიო მე კი მჯერა რომ კიდევ რაღაც არის-
მეთქი მაგრამ ხომ შეიძლება მართლაც არაფერი იყოს და მაშინ ხომ მიხვდები
რომ უსამართლობაც არ იმსახურებს იმას რაც შენ გულში ჩავიდვიაო
ყურადღებას არ მიაქცევს, გვერდიდან ვხედავ მის ლოყას, დატნუჭნილი ქუდის
ქვემოთ სახე მცირეოდნავ მოუტრიალებია.

— რად არ წაჰყევი საბანაოდ? — ეკითხე მე. კედი ის ხომ არამზადაა-
მეთქი

ჩხუბს ხომ არ აპირებო იმასთან

მატყუარა და უაღთაბანდია შენ იცი კედი კარტის თამაშში თაღლითობის
გულისთვის სტუდენტთა კლუბიდან გამოაგდეს მერე კოვენტრიში გადაიყვა-
ნეს იქ გამოცდაზე შპარგალკა შეუტანია თურმე და გამორიცხეს-მეთქი

მერედა მე იმასთან კარტის თამაშს ხომ არ დავიწყებო

— მაშ ბანაობა თევზაობა გირბევნია? — ააე ვთქვი. ფუტკრის ზუზუნი
კვლავ გაისმის, ოღონდ უფრო იკლო, და თითქოს ეს ხმა კი არ იძიარება სი-
ჩუმეში, არამედ თავად სიჩუმემ იმძლავრა ჩვენსა და ბაღს შორის, ასე მო-
დიდდება ხოლმე წყალი. მივუხვიე ისევ და ეს სავალი ქუჩად გადაიქცა, ჩრდი-
ლოვანი მინდორი აქეთაა, იქით — თეთრი სახლები. კედი ის არამზადაა-მეთქი
ბენჯი და მამა გახსოვდეს ჩემ თავზე არ გთხოვო ვინდა უნდა მახსოვდეს აბა
ვინდა უნდა მახსოვდეს-მეთქი ბიჭმა ქუჩიაცენ გადაუხვია. ლობჯზე გადაიჭრა
უკანმოუხედავად, მინდორი გადაჭრა და ხესთან მივიდა, ანკესი დადო, ხეზე
აძვრა და ჩაჯდა ტოტსა და ტოტს შუა, ზურგით აქეთაა, მზის ათინათიც გა-
ირინდა ბოლოს მის თეთრ მაისურზე. აბა ვისი დარდი უნდა მქონდეს თქვენი
თუ არა ტირილიც კი არ შემიძლია გასულ წელს რომ გითხარი მკვდარი ვარო
უკვე მაშინ არ ვიცოდი ამ სიტყვის მნიშვნელობა მაშინ არ ვიცოდი თუ რას
ვამბობდიო აგვისტოს ბოლოს იცის ჩვენში ასეთი დღეები. ჰაერი გამჟვირვა-

ლეა და მსუბუქი, რაღაც ადრე განცდილს, მშობლიური მხარის სიყვარულსა და სევდას შეიგრძნობს ამ დროს ადამიანი. კაცი ჯამია იმ კლიმატურ გარემოთა, სადაც უცხოვრობს მას, თქვა მამამ. კაცი რაღაცის და რაღაცის ჯამია, ჭკუეს შერეული რაღაც გამოცანაა, ქანკშილეული მიათრევს უცხოვრობის, რათა ხელი მიწას მტვერი გახდეს საბოლოოდ ვნებათა ~~შინაშე~~ მტვერისა და კი ვიცი — მეუღარი ვარ და კიდევ გეუბნებიო

მაშ რაღატომ ყური მივდე მე შენ და ბენჯი გადავიკარგოთ სადაც არავინ გვიცნობს-მეთქი თეთრი ცხენია შებმული ეტლში, ფლოქვებს მტვერი აუხუნებია, აბლაბუდასებრ ამოქსოვლი ბორბლები ყურისწამლევად მიქრობს აღმართზე, მობიბინე შწვანეა ირგვლივ, მობიბინე. არა: მობრიალე, მობრიალე. კი მაგრამ რა ფულით იმ ფულით ხომ არა მინდორი რომ გავყიდეთ და მარვარდს გაგაგზავნეთ ხომ ხედავ უნდა დაამთავროთ თორემ აღარაფერი დარჩებაო ბენჯის

მინდორი გავყიდეთ მოლივლივე ჩრდილოვანში, ტოტსა და ტოტს შუა ხანს მისი თეთრი მაისური, არ ირხევა. ბორბლები აბლაბუდასებრ აქვს ამოქსოვილი, დაწვეულია ეტლი და ხარის ქვემოთ. წინდის მქსოველი ქალის ჩხიბუბით მალიმალ კრთის ფლოქვები სულ უფრო და უფრო პატარავდება ეს ეტლი, თითქოს არც კი მიდისო, და ამავე დროს რაღაც ტიკინას ვაგონებთ, მთელი ძალით რომ ეჭაჩებთან სცენიდან, ეს კი იმავე ადგილას ტრიალებს, ქუჩამ იავე ვაუხეია, დავინახე თეთრი კოშკი და სულუღური თავდაჯერებით მწირალი მრგვალი საათი. მინდორი გავყიდეთ

ხმას თავს თუ არ დაანებებს მამაშენი ერთ წელსაც ვეღარ გაატანსო ასე ამბობენ ხმას კი რას დაანებებს მას შემდეგ რაც მას შემდეგ რაც მე გასულ ზაფხულს ხოდა ბენჯის ჯეკონში გააგზავნიან ტირილიც კი აღარ შემეძლიაო ტირილიცო შედგა მღურბლზე და იმ წუთას ბენჯიმ კაბაში ხელი სტაცა და ეწევა ღრიალებს მთელი ოთახი გადააქუსა კაბის განთავისუფლებას ცდილობს და კედელს აეკრა მიიკუნწა ზედ გადათეთრებულ სახეზე სულ ჩაცვენია თვალები ვიდრე გარეთ არ გაათრია მთელი ოთახი გადააქუსა ღრიალით თითქოს ძალა აღარ ჰყოფნისო ხმა სიჩუმეში ჩაატის და ისევ ღრიალებს

კარი რომ გავაღე, ზარმა დააწკარუნა, მხოლოდ ერთხელ გაისმა ძალუმაღ და წმინდად კარს ზემოთ დასადგურებულ კრიალა ბინდში, თითქოს სწორედ ამიტომაც შეარბიეს ეს ზარი — წმინდა და წკრიალა ხმა რომ გაიღოს, არც არასდროს ვაიცივითოს, არც დიდო ხნით დაარღვიოს სიჩუმე, როცა კარი გაიღება და ახალგამომცხვარი კვრის სითბო და სურნელება გამოიჭრება; მღურბლთან ტურტლიანო, კოკინებიანი ვოგო დგას, თვალები აქვს დათუნიასავით.

— განარჯობა, დაცო, — ცოტათონ ყავაშერეული რძისყური სახე ჩანს ამ სურნელოვან სითბოში, — კიდევ არის ვინმე აქ?

მიცქერის გარინდებული, მერე ქალი შემოვიდა უკანა კარიდან, დაბლთან დადგა, სადაც დაბრაწული პურებია მიხაში. განაცრისფერებული ფაქიზი სახე, განაცრისფერებული შუბლიდან ფაქიზად უკან გადაეარცხნილი თხელი ომა, ნაცრისფერისავე ფაქიზჩარჩოიანი სათვალე გამოჩნდა, თითქოს რაღაც მაგთულს ამოპოლოდეს, ამოიბართა და შეჩერდა მალაზიის რკინის პატარა სალაროსავით. ბიბლიოთეკარიც მონაგონა ამ ქალმა — მტვერიან თაროებთან მდგარი რაღაც გამოფიტული, შეუშფოთველი არსება. ამ თაროებზე კი უნა-

დღე ჩაუმწყრივებით ცხოვრებას დიდი ხანია მოწყვეტილი უცილობელი. გაცვეთილი ჭეშმარიტებანი, და საკმარისია სიომ დაუბეროს ამ ქვეყნიდან, სადაც ამდენი უსამართლობა ხდება...

— აი, ის რომ, თუ შეიძლება, ქალბატონო.

დახლიდან ოთხკუთხად დაქრილი ქალაღი ამოაქვრინა, მარჯვენა მხარეზე, მერე ორი ფუნთუშა აიღო. შეცქერის მათ პატარა გოგონს, თქვენსავე არ ახამხამებს. წყალწყალა ყავიან ფინჯანში მოცხარის დაუძირავ ორ კუმი-პალს რომ მიუგავს, სამშობლო შემავარონე ხალხისა. შეცქერის პურს, ნაც-რისდერ ფაჩიზ ხელებს და სახსართან ჩაღურჯებულ დიდბეჭდიან მარცხენა მახვენებელ თითს.

— თქვენი გამოცხვარია ესენი, ქალბატონო?

— ბატონო? — იკითხა მან, სწორედ ასე, „ბატონო?“ თითქოს თეატრში იყოს, ისე, „ბატონო?“ — ხუთი ცენტი მიბობეთ. კიდევ გნებავთ რანე?

— არა, ქალბატონო, მე არაფერი მინდა. მაგრამ აი, ამ პატარა ლედის, მგონი, რაღაცა მოსურვებია.

ქალი არც ისე მაღალია, ბავშვს ვერ ხედავს, დახლის კიდეს მოადგა და იქიდან გამოპყურებს პატარა გოგოს.

— თქვენ მოგყვით?

— არა, ქალბატონო, აქ იყო, მე რომ მოვედი.

— ჰოი, შე პატარა მაიმუნო, — თქვა ქალმა, დახლიდან კი განოვიდა, მაგრამ არ მოახლოებია გოგოს, — აბა რა ჩაგიდგია ჯიბეებში?

— ჯიბეები არა აქვს მას, — ასე ვუთხარი, — არც არაფერი აუღია, აქ იყო და თქვენ გელოდებოდით.

— მაშ ზარმა რატომ არ დარეკა? — დააკვესა მან სათვალე. ხელში წკეპლა უნდა სჭეროდა — ესლა აკლდა და მის უკან კიდევ დაფა უნდა ყოფილიყო წარწერიოთურთ $2 \times 2 = 5$. — კაბის ქვეშ ისე გადამაღავს, ვერც უნახავ, აქ როგორ შემოხვედი, ბავშვო?

პატარა გოგომ არაფერი თქვა, ქალს შეხედა, მერე მე შესროლა მხერა და ისევე ქალს მიაჩერდა. — ოპ, ეს უცხოელები, — თქვა მან, — მაინც ისე როგორ შემოვიდა, რომ ზარმა არ დარეკა?

— მე რომ კარი გავადე, მაშინ შემოვიდა, — ვუთხარი, — ჩვენი ორივეს შემოსელა გამცნოთ ზარმა. აქედან მაინც ვერაფერს მიწვდებოდა და არც იზამდა ამას, ხომ ასეა, ზემო დაიყო? — მალულად შემომხედა, დაფიქრებით, — აბა რა გინდა, პური?

მუჭი გამოძიწოდა. ჭუჭყიანი, ნამიანი რკინის ფული ჩაებლუჭა და ასეთივე ჭუჭყიანი, ნამიანი ნაკვალევი დასტყობოდა ხელისგულზე. თბილი რკინის სინოტივე შევიგრძენი.

— ხუთცენტიანი პური მოგვეცით, თუ შეიძლება.

დახლიდან ისევე გამოაქვრინა ოთხკუთხად დაქრილი გაზეთი ქალმა, დახლებევე დაღო პური და შეახვია. ხუთცენტიანი გადავაწოდე და კიდევ ერთი ისეთიც მივუმატე. — ფუნთუშაც იყოს, თუ შეიძლება.

ქალმა აიღო. — აბა ახლა ეგ პური მომეცით, — თქვა მან. მივაწოდე, გახსნა, მესამე ფუნთუშა ჩაღო და ისევე შეახვია; მერე თავისი წინსაფრის ჯიბე მოიხზრიკა; ორი ცენტი ნახა და მომცა. მე კი იმ პატარა გოგოს ჩავუღე ხურდა ხელში, ჭიაყელასავით სველი და ცხელი თითები სტაცა.

ეგ მესამე ფუნთუშა ამას უნდა მისცეთ? — მკითხა ქალმა.

— დიახ, — მივუგე მე, — თქვენს ნახელავს ესეც ჩემსავით კარგად წირობ-
მეცს.

ორივე პარტი ავიღე, პური კი პატარა გოგოს მივანდებე. მისივე ხელ-
დისფერი ქალი კი დგას დახლში, შემონცქერის ცივი თავდაჯერებულად შე-
იცადეთ, — ასე თქვა. უკანა ოთახში გავიდა. კარი გაიღო და დაიხურა. მიყუ-
რებს პატარა გოგო, ჭუჭყიან კაბაზე მიუხუტებია პური.

— რა გვია? — შევეკითხე. გვერდზე მიხედა, მაგრამ ფეხი არ მო-
უცვლია. თითქოს სუნთქვაც კი შეწყვიტა. ქალი დაბრუნდა, საკვირველი რა-
ღაც მოაქვს. თითქოს მოშინაურებული მკვდარი ვირთხა იყოს, ისე მოაპროწი-
ილებს.

— აბა, — თქვა მან. ბავშვმა შეხედა. — გამომართვი, — დასძინა მერე და
ხელში მიაჩეხა. — მაინცადამაინც კარგად ვერ გამოიყურება, მაგრამ, მგონია,
ამას ვერც კი მიხვდები, როცა შეჭამ. ჩქარა-მეთქი. მთელი დღე აქ ხომ არ
დავდგები, ბავშვმა გამოართვა, ისევე შეპყურებს. ქალმა წინსაფარზე შეიწ-
მინდა ხელები. — ეს ზარი კი გასაკეთებელია, — კართან მივიდა, სწრაფად გა-
მოაღო, დაიწკარუნა უჩინარმა ზარმა. ჩვენ კარისკენ წავედით. ქალის დაძა-
ბული ზურგისაკენ.

— გმადლობთ ნამცხვრისთვის, — ვუთხარი.

— ოჰ, ეს უცხოელები, — თქვა ქალმა, ისევე მისჩერებია სიბნელეს, სა-
დაც ზარმა დარეკა, — გიორგეთ მაგ ხალხისგან შორს იყოთ, ყმაწვილო.

— დიახ, ქალბატონო, — ასე მივუგე. — წამოდი, დაიკო. — გამოვდი-
ვართ, — გმადლობთ, ქალბატონო.

კარი გაიკეტა, შემდეგ უცებ გამოაღო და ზარმა ძლიერსა დაიწკარუნა. —
ოჰ, ეს უცხოელები, — გაიწეორა და ყურა მიუგდო ზარს.

წამოვედით. — ჰო, — ვუთხარი გოგონას, — ნაყინზე რას იტყვი? — იმ
დაღრეცილ-დაბრეცილ ნამცხვარს შეექცევა. — ნაყინი ხომ გიყვარს? — შე-
ბომხედა თავისი შავ-შავი თვალებით, ღეჭავს. — აბა წამოდი.

საშაქარლამოში შევედით და ნაყინი მოვითხოვე. პური ისევე მკერდზე მი-
უხუტებია. — დადე ეგ პური, ხომ ხედავ, ხელს გიშლის, — ხელი გავუწოდე,
გამოვართმევ-მეთქი, მაგრამ არ დამანება. კევისნაირად ღეჭავს ნაყინს. ჩაკბე-
ჩილი ნამცხვარი აქვე, მაგიდაზე უდევს. ნელა შეჭამა ნაყინი და მერე ნამცხ-
ვარს წაეტანა, თანაც აჭაური ტკბილეულობა მოათვალა. მეც დავამთავრე
ქამა და გარეთ გამოვედით.

— სად ცხოვრობ? — შევეკითხე.

თეთრცხენიანმა ეტლმა ჩამოიარა. რუმბივითაა ექიმი პიბოდი. სამასი
ფუნტი იქნება. გორაკზე აფუავდით ხოლმე ბავშვები. საფეხურზე ჩამოკიდე-
ბას ფეხით ასვლა სჯობს. ექიმს არ გაესინჯე არ გაესინჯე-მეთქი კელი

არ მინდა ახლა არ შეიძლება მერე ყველაფერი რომ მოგვარდება სულ
ერთი იქნებაო

მამამ თქვა, ქალი ხომ ისეთი ნაზი, ისეთი იდუმალებით მოცულია, ყო-
ველთვის ურად თრ მთვარეს შორის ჩამდგარი სიბინძურე მისი სინაზით წონას-
წორდებაო. მერე დასძინა, მწიფე და ჩაყვითლებულია ეს ორივე მთვარე,
სწორედ სავსე მთვარისებრი აქვსო თქიმები. გარეგნობით, გარეგნობითაა ყო-
ველთვის ასე, მაგრამ, ჩაყვითლებული, მსგავსად გადატყავებული ქუსლები-

საო. ხოდა, გამოვა ვიღაც ვაჟბატონი და დამალავს მთელ ამ იდუმალებასა და ააღმოსილებას. ყოველივე, რაც სულში ჩაბუდებია მას და ვარაუდობითაც წარმოგნილი სირბილე წეგების მომლოდინეა. ჩაძირული და შერეული აქტივ-ტივებული რაღაც სლიბინა, თონთლო რეზინის მსგავსია და ცხრატყავას სუნში ერთთავად დანთქმულიაო.

ბიზუიოსეჰა

— ახლა კი სჯობს შინ წაიღო ეგ პური, არა?

შემომხედა. ღეჭავს თავისთვის, წელა, აუჩქარებლად, თანაზომიერად, ზე-ქოდან ქვევით ებურცება პაწაწინა ყელი. პარკიდან ერთი ფუნთუშა ამოვიღე და გავუწოდე. ნახვამდის-მეთქი, ვუთხარი.

მივდივარ. შერე უკან მივიხედე. მომდევს. — შენ აქეთ ცხოვრობ? — ხმას არ იღებს. გვერდზე მომყვება, სულ ახლოს, ჭამს. მივდივართ. სიწუნარეა, თითქმის აღარავინაა ჩვენ გარშემო ცხრატყავას სუნს დაუნთქავს ყოველივე ნუ ზიხარ კიბეზე და არც კარის ჯახუნს გაიგონებო მაშინ სიბნელეში ასე მე-ტყოდა ხოლმე ბენჯი კი ტირის და ჯერაც არ გაჩერებულა ვახშამზე ჩამოსვლა მოუხდება ყველაფერი მოუცავს ცხრატყავას სუნს. გადასახვევთან მივედით.

— მე აქეთ უნდა წავიდე, — ვუთხარი, — აბა ნახვამდის. — ისიც შეჩერდა. ნამცხვრის ნარჩენი შეყლაპა და ფუნთუშაც მოიპარჯვა, თან თვალს არ მიაცილებს. ნახვამდის-მეთქი, გავუბგორე. გადავუხვიე და მივდივარ, მაგრამ ვადრე შემდეგ გადასახვევამდე მივიდოდი, შევჩერდი და მივიხედე.

— კი მაგრამ, შენ სად ცხოვრობ? — ისევ გკითხე. — აი აქეთ? — შერე ხელით ქვემოთკენ მიმავალი გზა ვუჩვენე. ის კი მიცქერის და ხმას არ იღებს. — თუ აი, იქით? შენ, ნგონი, სადგურთან ახლოს ცხოვრობ, მატარებელ-ლი რომაა, აი, იქ, ხომ? — მშვიდად, იდუმალებით მოსილი ამომყურებს, თან ღეჭავს. ქუჩა ორივე მხრივ უკაცურია, მყუდრო სიმწვანეა გარშემო, ხეებში გაკრიალებული სახლები დგას, მაგრამ ირგვლივ არავინაა. მხოლოდ ჩვენს უკან დავინახე ვიღაცები. მივტრიალდით და წავედით. ორი კაცი ზის მაღაზიის წინ.

— ეს პატარა გოგონა ვისია, ხომ არ იცით? მომყვება და სად ცხოვრობს, არ იცო.

გოგონას შეხედეს ახლა ამ კაცებმა.

ახალჩამოსული იტალიელებისა უნდა იყოს, — თქვა ერთმა, გახუნებულ-კლა სერთუკი რომ აცვია, — ამას წინათ მოვკარი თვალი. შენ რა გქვია, გოგონა? — შავ-შავი თვალები ნიაპურო ბავშვმა ორიოდ წამით, ღეჭავს წელი-წელ, შერე ისევ გადაყლაპა ლუკმა და ღეჭვა განაგრძო.

— იქნებ ინგლისური არ ესმის, — თქვა მეორემ.

— პურზე ხომ გამოაგზავნეს, — მივუგე მე, — თითო-ორილა სიტყვა კი უნდა იცოდეს.

— მაშაშენს რა ჰქვია? — ჰკითხა პირველმა. — პიტო? ჯო? ჯონი-მეთქი, ხომ? — გოგონამ ისევ საკბიჩა ფუნთუშა.

— რა ვქნა? — ასე ვთქვი. — სულ მომდევს და მე კი ბოსტონში უნდა დავბრუნდე.

— კოლეჯში სწავლობთ?

— დიახ, ბატონო. ხოდა, უნდა დავბრუნდე.

— მაშინ აი, იმ ქუჩით პარდაპირ წადით და ენათან მიიყვანეთ, ჩვენს პოლიციელთან. საჭინიბოსთან იქნება ახლა.

სწორედ ასე ვიზამ, აბა რა ვქნა. — ვუბასუხე. — წავიღო, დაიყო.

ჩრდილოეთან მხარეზე გადაყვდიით და ქუჩას გავყევით, სადაც სახლების ქვილი ჩრდილო ერთვის გზას. საჯინაბოსთან მივედი. პოლიციელი იქ არაა. დაბალ, ფართო კარში ერთი კაცი წამოძვდარა სკამზე, თავის ჭკერულ-ჭკერულ-წკრივებულ ბაგებიდან გრილ და მრუმე ნიავს ნიშადურის სუნს — მისი კომ პოლიციელს ახლა ფოსტაში ნახავთ, მითხრა მან. ეს კაციც არ იცნობდა ამ გოგონას.

ახალჩამოსანლებულნი არიან. ერთი მეორესაგან ვეღარ ვარჩევ. აი, ამ გზაზე გადახვალთ და ეს ხალხი იქ ცხოვრობს. მისიანებიც შეიძლება მანდ იყვნენ.

ქვემოთ მივყვებით ქუჩას, ისევ ფოსტისკენ მივდივართ. ფოსტაშია ის სერთუკიანი კაცი, გაზეთი გაუშლია და კითხულობს.

— სწორედ ახლა წავიდა ენსი ქალაქგარეთ. — მაშენო მან, — აი, სადგურთან რომ მიხვიდეთ და მდინარისპირა სახლები დაიართო, იქ ვინმეს ეცოდინება ეს ბავშვი.

აგრეც ვიზამ, მივუგე, — წაშოდი, დაიყო.

ფუნთუშის ჟვანასკნელი ნაცერი ჩაიტუნა პირში და გადაყლაბა. კიდევ გინდა-მეთქი, ვკითხე. სიტბო ჩადგომია შავ-შავ თვალებში, არც კი ასამხამებს. ამ ორი ფუნთუშიდან კიდევ ერთი მივეცი და მეორე მე ჩაეკბიზე. მერე ერთ შემხედურ კაცს სადგურისკენ ნიშავალი გზა ვკითხე და იმანაც მისწავლა. წაშოდი-მეთქი, დაიყო.

სადგურთან რომ მივედი, ლიანდაგი გადავჭერით. ხიდი და მდინარის პირას ჩამწკრივებული ქოხსახები გამოჩნდა, ზურგით წყლესკენ მიქცეული. მიხგრულ-მონგრეულია ეს ქუჩა, მაგრამ ცოცხალი ფერები უხვადაა აქ. გადაქცეული ლობით გარშემოვლულ ერთ ეკაღბარდიან ადგილს მივატანეთ, შუაში უგას ძველისძველი მიღრინკული შარაბანი, ცოტა მოცილებით კი ხუხულაა, ზედა სარკმელში ღიაფარდისფერი კაბაა გასაშრობად გამოკიდული.

— შენი ხომ არაა ეს სახლი? — ვკითხე გოგონას. ფუნთუშის ზემოდან ამომცქერის. — ხომ შენია? — ხელით ვუჩვენე სახლი და კითხვა გავუმეორე. ისევ ლეჭავს, რაღაც მორჩილი დასტური ამოვიკითხე მის სახეზე. — ხომ შენია? აბა წაშოდი, — გადაქცეულ ჭიშკარში ფეხი შევადგი და გამოვხედე. — აქ ცხოვრობ? ხომ შენია ეს სახლი?

სწრაფად დამიკრა თავი, მერე ნამცხვრის სოველი ნახევარმთვარე ჩაკბიჩა. მივდივართ. მრავალნაირი ფილების ნამუსრევია ველური ბალახით მორეული ზედ სახლის კიბესთან მიშავალი ბილიკი. ჩამიჩუმი არ ისმის სახლიდან და ამ უჭარო ამინდში ზედა სარკმლიდან ის ვარდისფერი კაბაა გადმოკიდული. ზარის დასარეკად აქ ფაიფურის მომრგვალებული ტარია. ჩავჭიდე ხელი და ეჭვსი ფუტი სივრძის მავთული რომ გამოვაჭერინე, იმ ტარს თავი გავანებე და დავაკაკუნე.

ქალმა გამოაღო კარი. შემომხედა და მერე სწრაფად დაუწყო იტალიურად ლაპარაკი გოგოს. ბოლოს ხმას აუმაღლა და შეჩერდა, მივხვდი, რაღაცა მკითხა. კიდევ აღაპარაკდა, გოგონამ კი თავისი ჭუჭყიანი ხელით პურის ქერკი პირთან მიიტანა, ქალს ახედა და ის ქერკი იმ წუთას გადაყლაბა.

— ბავშვმა თქვა, აქ ცხოვრობო, — ვუთხარი ქალს, — ქვევით, ქალაქში შევხვდი, თქვენ გააგზავნეთ პურზე?

— არ ვიცის ინგლისურთ, — თქვა და კვლავ რაღაც ჰკითხა გოგონას. უხმოდ შეხედა ამან.

— ეს აქ ცხოვრობს? — ასე ვთქვი. გოგონასკენ გავიშვირე ხელს, ჯერ ქალისკენ და მერე კარისკენ. ქალმა თავი გააქნია. სწრაფად აღაპარაკა. კიბეს მოადგა და ქვემოთ მიმავალი გზა მიჩვენა, თან სულ რაღაცას მეუბნებოდა.

მე ისევ დავუქნიე თავი. იქნებ მიმაცილოთ-მეთქი, ეთხოვე. ცალი ხელი მკლავზე წავავლე, მეორე კი გზისკენ გავიშვირე. სულმოუთქმელად რაღაცა წარმოთქვა, ხელი გაიწვდინა სადღაც. იქნებ მიმაცილოთ-მეთქი, გავუმეორე და კიბიდან ძირს მინდა ჩამოვიყვანო.

— Si, si, მეუბნება და არ მომყვება, ხელს იშვერს, კვლავ დავუქნიე თავი.

— გმადლობთ, გმადლობთ, გმადლობთ, — კიბეზე ჩამოვედი და, მართალია, არ გავრბივარ, მაგრამ არც ისე ნელა მივდივარ. ჭიშკართან შევჩერდი და გოგონას გავხედე. ჭამა დაემთავრებინა. მეგობრულად მიცქერის თავისი შავ-შავი თვალებით. კიბიდან გადმოიხარა ქალი. ჩვენ გვიყურებს.

— აბა წამოდი, — ვუთხარი ბავშვს, — ბოლოს და ბოლოს ხომ უნდა ვნახოთ შენი სახლი.

გამომყვა, წამოვედით. მთლად უკაცურა ჩანს სახლები. არავინაა სულიერი. სწორედ ასე გაირინდება ხოლმე ცარიელი სახლები. მაგრამ შეუძლებელია იქ არავინ იყოს. აუარება ოთახია ამ ბინებში და კედლები რომ გადავხსნათ, ყველას დავინახავთ უცებ — აი, ქალბატონო, თქვენი ასული. მაშ თქვენი არაა. ღვთის გულისთვის, ქალბატონო, ხომ თქვენია ეს გოგონა. ის კი გვერდით მომყვება, კიკინები უბზინავს, უკანასკნელ სახლს რომ მივატანეთ, გზამ მიუხვია და მდინარის გასწვრივ წლუდეს მიეთარა. მიღეწილი ჭიშკრიდან ის ქალი გამოვიდა მოულოდნელად, თავზე შალი მოეხურა, ხოლო მისი ბოლოები ნიკაბს ქვემოთ მიეჭუჭკა. მოსახვევი ცარიელია. ხურდა ფული მოვიჩხრიკე და გოგონას მივაწოდე. ოცდახუთცენტიანია. ნახვამდის-მეთქი, დაიკო, ვუთხარი და გავიქეცი.

რაღ ძალი და ღონე მაქვს, უკანმოუხედავად გავრბივარ. ზედ მოსახვევთან მივტრიალდი. დგას გზაზე ის გოგო, პაწაწინა ჭუჭყიან კაბაზე პური მიუხუტებია. შავ თვალებს არ ახამჩამება, ისე მიცქერას, ისევ გავიქეცი.

გზაზე ერთი გადასახვევი დავინახე. იქით გავიქერი და ცოტა ხნის შემდეგ აღარ მივქრი, სწრაფად კი მივდივარ მაინც. ნაგებობათა უკანაა მოქცეული ეს გასასვლელი. აქ, ამ შეუღებავ სახლებთან გაბმულ თოკებზე ისევ ფერადი, ჭრელაჭრულა სამოსია გადაკიდებული. გადაქცეული ფარდული ნელ-ნელა იშლება და ლბება თეთრ-ვარდისფრად აყვავებული, ტოტებგადახლართული ხეებისა და შამბ-ბალახის ტევრში, მზის სხივებსა და ფუტკრის ზუზუნში რომაა დანთქმული. ამ სავალის ბოლოს არავინაა. ჩემს ჩრდილს მივყავარ, სურთი შეფენილ ღობეს რომ თავით მიჰყვება. სავალმა ურდულგაყრილ ჭიშკარს მიატანა, მდელიში ჩაიკარგა და ხასხასა ბალახმორეული ბილიკილა გამოჩნდა. ჭიშკარს გადაველე, მალე გამოვიარე პატარა ხეივანი, სხვა ღობეს გამოვეყევი ამჯერად, უკან მომყვება ახლა ჩემი ჩრდილი. ვაზსა და ღვიას გადაუბურავს აქ ყველაფერი, ჩვენთან, სამხრეთში კი ცხრატყავა იცის, მთლად ვაქლინთავს ხოლმე ჰაერს, ვანსაკუთრებით შებინდებისას, წვიმის დროს

ქ. შარქის სახ. საქ. სსრ
საბელწიფი. სპუბლიკ.
ბიბლიოთეკა

16591

მძაფრდება მისი სუნი. თითქოს იქაურობა უიმისოდაც გაუსაძლისი არ ყოფი-
ლიყოს. რად რად აკოცნიან-მეთქი იმას

იმას კი არ უნდოდა ეს მე მინდოდაო მიცქერის თუ როგორ წამოვეწოე
ბრაზით აბა რას იტყვიო ახლა? სახეზე წითლად დააჩნდა ჩემი სილა ხელი
აიფარა სახეზე და თითქოს სინათლე აანთესო ბრიალი მოიღო

აკოცნის გულისთვის კი არ გაგარტყი-მეთქი. თხუთმეტი წლის გოგოს
მკლავები. თითქოს თევზის ძვალი გაგჩხეროდეს ისე ყლაპავო თქვა მამამ კე-
დი კი მაგიდასთან ზის ჩემ პირდაპირ არ მიყურებს. ვილაც ჩამოთრეულ ქალა-
ქელს რომ დაჰყვები იმიტომ გაგარტყი კიდევ იზამ რატომ არ ამბობ-
მეთქი. ცეცხლისფრად დააჩნდა ჩემი ხელი სახეზე. ახლაც არ იტყვი-მეთქი
თავით მივალესე. ბალახის ღეროები ჭვარედინად დამჩნევია ლოყაზე. აბა
მითხარი კიდევ იზამ-მეთქი

ვითომ შენ არ გიკოცნიაო ნატალისთანა ტურტლიანი გოგოსთვის ჯერ
ზღუდე მოექცა ჩრდილში და მერე ჩემი ჩრდილიც, და კვლავ ასე მოვატყუე
იგი. მდინარე კი სულ აღარ მახსოვდა, ეს გზა ხომ იქით უხვევს. ზღუდიდან
დაბლა რომ ვხტებოდი, იმ გოგონას მოვკარი თვალი, ისეე მიეხუტებინა პური.
ვდგავარ შამბში და ორიოდ წამით ერთმანეთს შევყურებთ.

— აბა რად არ მითხარი, რომ აქ ცხოვრობ, ჩემო დაიკო? — ქალაღდიდან
გამოჩრილა პური, ხელახლაა გასახვევი, — კარგი. წამოდი და შენი სახლი მაჩ-
ვენე. ნატალისთანა ტურტლიანი გოგოსთვის. ჭერმაღალი თავლის მოტკბო ზა-
ერს შერთვია სახურავზე მორაკუნე წვიმის ხმა.

აი აქ-მეთქი? ხელი მოვკიდე

აქ არაო

აბა აქ-მეთქი? უინფლავს და სახურავის ჩუმი შრიალი გვეხმის ჩემი და
იმისი სისხლის ხმაურიცაა თითქოს

კიბიდან მიბიძგა და გაიქცა მარტოდ დამტოვაო კედიმ

აბა სად გეტკინა აქ თუ აქ მაშ კედი გაიქცა აბა სად არის-მეთქი

გვერდით მომყვება, შავი ატლასივით უპრიალებს ქოჩორი, სადაცაა გაზე-
თიდან პური გამოუვარდება.

— შინ მალე თუ არ მიხვალ, სულ შემოეცლება ქალაღდი შენს პურს. დე-
დაშენი რაღას იტყვის? თუ გინდა დაგენიძლავები რომ ხელში აგიყვან-მეთქი

ვერ ამიყვან კარგა მძიმე ვარო

სად გაიქცა კედი ჩვენი სახლიდან თავლა არ მოჩანს თუ ვიცდია როდის-
მე თავლის დანახვა-მეთქი აი იმ

სულ იმისი ბრაღია მკრა ხელი და გაიქცაო

კი შევძლებ აგიყვანო-მეთქი აი ნახავ თუ არა

მო იმისი სისხლი ხმაურობს თუ ჩემი სისხლია მსუბუქ მტვერზე მივაბი-
ჭებთ, თითქოს კაუჩუკისააო ეს მტვერი, მზის სხივებს ზედ ხეები ჩამოუხა-
ტავს, მყუდრო და იღუმალ ჩრდილებქვეშ კვლავ ვგრძნობ წყლის მდინარე-
ბას.

— ძალიან შორს კი ცხოვრობ. ყოჩაღი გოგო ყოფილხარ, ამ სიშორედან
ქალაქს რომ დადიხარ. მჭლომარე ცეკვას ჰგავს ეს შენ თუ ვიცეკვია-მეთქი
მჭლომარებს? წვიმის ხმაური მესმის, სადღაც კუთხეში ვირთხა ღრღნის რაღა-
ცას, ცხენის სუნი ტრიალებს გამოცარიელებულ თავლაში. ცეკვისას ხომ ახე
გოკავია-მეთქი ხელი

ომ

ნუ კი ასე მიკავია გეგონა ძალა არ შეყოფოდა შენს ახაწევად-მეთქი /
ომ ომ ომ ომ

ვთქვან რა ვთქვი-
ვთქვან რა ვთქვი

სწორედ ასე მიკავია მგონი შენ არ გაგიგონია რა მეთქი ნუ

ომ ომ ომ ომ

ჩემ წინ გზა უკაცურია და წყნარი, სულ უფრო და უფრო დაბლა ეშვება. ეოლოსფერი ნაკუწებით აქვს გადაჭერილი პაწაწინა კიკინები გოგოს. პურს გაზეთი შემოფლეთია და მოაბროწიალებს ამ ნაფლეთებს. შევჩერდით.

— დაიცა, ქვეშოთ, ამ გზაზე ცხოვრობ? თითქმის ერთი მილი გამოვი- არეთ და სახლი კი არ ჩანს.

მიცქერის, იღუმალება და სითბო ჩადგომია თვალეში.

— კი მაგრამ სად ცხოვრობ, დაიკო, ისევ ქალაქში უნდა დაებრუნდეთ? სადღაც ხეებში, მზის აღმაცერად ჩამოშვებულ სხივებს მიღმა რომელი- ლაც ჩიტია.

— მამაშენი ალბათ დაგეძებს და ალბათ დარდით აღარ არის. მიგტყუპავს კიდევ, პირდაპირ შინ რომ არ მიდი და პური არ მიიტანე.

კვლავ დაუსტვინა უჩინარმა ჩიტმა. მჭახედ გაისმა ეს ძალუმი, უსაზმო და მრავლისმეტყველი ხმა და ჩაჩუმდა უეცრად. არც დამინახავს და არც გამოგონია, ისე შევიგრძენი იღუმალ სიღრმეებში სწრაფი და შეუშფოთებელი მდინარება წყლისა.

— ჰაი, რა მოგსვლია, ჩემო დაიკო! — თითქმის ნახევრად ჩანთხელიყო ქალაღდი. — ეს აღარ ვარგა, — მოვახიე და გზაზე დავაგდე, — წამოდი, ქალაქს უნდა დაებრუნდეთ. ნაპირ-ნაპირ გავყვეთ მდინარეს.

გზიდან გადავუხვიეთ. ზაფრანისფერი ყვავილი ამოსულა აქა-იქ ხავსში. უჩინარი წყლის მღუმარება შეიგრძნობა წავავლე ხელი და აგრე მიკავია როგორც ცეცვისას ის კი დოინჭშემოყრილი დვას კართან და გვიცქერის

ხელი მკარი შენ და სულ თავპირი დამალეწინეთ

ცცეკვავდით მჯღომარენი და დავენაძლავე კედის ვერ იცეკვებ-მეთქი მჯღომარე

ხელი ხელი არ მომაკაროთ

მხოლოდ რაღაც ბეწვი მინდა მოვაცილო-მეთქი შენს კაბას

მომაშორე ეგ მურღალი ხელები სულ შენი ბრალია ხელს რას იკვრევი- ნები ძალიან გამაბრაზე იცოდეთ

აი დარდიო და მოგვჩერებია რა ვქნა თუ ბრაზდები გაბრაზდიო მიდის ისმის შეძახილები და წყლის ტლაშენი, იმავე წამს გაიელვა გარუჭულმა სხე- ულმა.

რა ვქნა თუ გაბრაზდი გაბრაზდიო. მთლად დამახველა წვიმამ. რაკარუკი გააქვს სახურავს და ამ თავსხმაში ბადისკენ მიმავალ ნატალის. დახველდება და ფილტვების ანთებას აიკილებს, მერე მიდი და უცქირე მაგის ძროხის დრუნჩისო. ავიწიე და გადავბტი შიგ დორის ნაჩიჩქნ ტალახში მოვადინე ზღართან, ყვით- ლად დამაჩნდა ტანისამოსზე მურადი წუწები წამოვიწიე ფენი დამიცურდა და ისევ ჩავგვარდი

— გესმის, როგორ ბანაობენ, დაიკო. მეც სიამოვნებით ვიბანავებდი ახ- ლა. დრო რომ მქონდეს. როცა დრო მექნება, — ჩემი საათის წიკწიკი მესმის.

წვიმაზე თბილია ლაფი, ოღონდ ჰყარს. ზურგი შემომაქცია, მე კი შემოვუარე და წინ დავუდექი. რას ვაკეთებდი ახლა, თუ იცი-მეთქი? მიტრიალდა და მე კი ისევ წინ დავუდექი. წვიმამ მოუნატა და ტალახი ტანისამოხში სულ გა-მიჭდა, იმას კი სველ კაბაზე ლიფი დაეტყო. საშინელ სუნს ვგრძნობ. ჩახვე-ული ვიყავი მასთან, აი რას ვაკეთებდი-მეთქი. მიტრიალდა და მე ისევ წინ დავუდექი. ჩახვეული ვიყავი-მეთქი, გეუბნები.

რაც უნდა გაგეკეთებინა, ჩემთვის სულ ერთია, სულაც ფეხებზე მკი-დიაო.

არა, არა-მეთქი, ყველაფერს ვიზამ რომ შენთვის სულ ერთი არ იყოს-მეთქი. ხელზე დამკრა, მაშინ მეორე ხელით ლაფი წავსცხე, გაწუწული მაჯა გამომიქნია და ახლა ფეხებიდანაც მოვიხოცე ლაფი და ისევ წავსცხე, მთლად გალუმბული მომწვდა. მპოტნის სახეს ფრჩხილებით, მაგრამ ვერაფერს ვგრძნობ მაშინაც კი როცა ჩემს ტუჩებზე მოტკბო ვემო მიიღო წვიმის წვე-თებმა.

თვალი მოგვეკრეს მდინარეში მობანავეებმა, თავი და მხრებიღა მოუჩანთ. ყვირილი ატეხეს, ერთი კი, ნაპირზე მყოფი, წანრილი გაიჭრა წყლისკენ და შიგ გადაეშვა. თახვებივით არიან, წყალი ნიკაპთან ულივლივებთ, ყვირიან:

— ჩქარა მოაცილე ეგ გოგო აქედან! გოგო აქ რას მოგყავდა! აქედან ვაგვეცალეთ!

— ამ პატარა გოგოს გეშინიათ? ცოტა ხანს გვაყურებინეთ!

წყალში ჩაცუცქდნენ. თავი თავთან მიიტანეს და აგრე შეჩგუფდნენ. ფეხებივით, შერე წამოცვივდნენ და გამოიქცნენ ჩვენკენ, წყალი შემოგვას-ბეს. გავიქეციით.

— ცოტა ნელა, ბიჭებო, ამან რა უნდა დაგიშავოთ!

— ჰარვარდს მიბრძანდი, — დამიყვირა იმ მეორე ბიჭმა, რამდენიმე ხნის უკან ხიდზე ეხენი და ეტლი რომ მოინდომა თავისთვის. — აბა ჰეი, წყალი შავათ!

— მივცვივდეთ და წყალში ჩამოვართრიოთ, — დაიძახე ერთმა, — მე გო-გოს არ მეშინია.

— წყალი, წყალი შავათ! — შხეფების კორიანტელი ისევ მოგვწვდა. ყვლაგ გავიქეციით. — მოწყდით აქედან! — დაგვიყვირეს.

წამოვედით. მთლივლივე წყალში ლაპლაპებენ მათი თავები. ჩვენი აღ-გილი აქ არაა, როგორც ჩანს-მეთქი, ვეუბნები. ხავსს აქა-იქლა ეფინება ჩამა-ვალი მზის სხივები. — ახლა რაღა გვეშველება, პაწიაგ, — პატარა ყვავილი ამოწვდილა ხავსში, ასეთი არასდროს მინახავს. — შენ ხომ პაწაწინა, საბრალო გოგო ხარ. — ნაპირ-ნაპირ მიიხვევა ბილიკი. წყალი ისევ წყნარი და ჩაქუფ-რულია. წყნარიცაა და სწრაფიც. — ჩემო პატარა საბრალო დაიკო. სველ ბა-ლახში წაქცეულები სულს ძლივსღა ვითქვამთ, ცივად გვესხმება წვიმა ზურგ-ზე. ახლა ხომ აღარ ახლა ხომ აღარაა სულ ერთი-მეთქი

ღმერთო რა გავთხუბნულვართ ადექიო. წვიმა რომ მომხვდა შუბლზე ამეწვა ხელი მოვისვი და წითლად შეიფერა მალე ვარდისფერი ზოლი ჩამო-შედიანა. თუ გტკივაო

შენ რა გეგონა-მეთქი

თვალეების ამოპოტვნა მინდოდა შენთვის, ღმერთო ჩემო, რა ავეროლდე-შულვართ სჯობს ნაკადულთან მივიდეთ და მოვიშოროთო—ქალაქი გამოჩნდა

ისევ, დაიკო, ახლა კი უნდა მიხვიდე შინ. მე კი ჩემს სკოლაში უნდა დავბრუნდე. ხედავ, უკვე გვიანია, ახლა მაინც უნდა წახვიდე შინ — კვლავ მოუტრებს შავი, იდუმალი, სითბოჩამდგარი თვალებით. მკერდზე ძიუბუნები და ქალღმერთფლეთილი პური. — პური დასველებულია, მე კი მეგობრებთან ერთად გამოვასწარი-მეთქი. — ცხვირსახოცი ამოვიღე და პურის შემწვარებში შევსველი-ლობ, მაგრამ კიდევ ჩამოატყდა და თავი გავანებე. სჯობს თავად გამწვან. აი, ასე დაიკავე ხელში, — ისე ნაიქცა, როგორც ვუთხარი. სულ უფრო და უფრო ღრმავდება წყალი, ჩაცუცქულებს ზურგზე გვესხმება ლაფი წყლის ზედაპირი. შიშხინებს ტაფაზე წამოდუღებული ქონივით ხომ ვითხარი ისე ვიზამ შენთვის სულ ერთი არ იყოს-მეთქი

რაც უნდა ქნა ჩემთვის ყველაფერი სულ ერთიაო

ფენების ბრაგუნი გავიგონეთ და შევჩერდით. მივიხედეთ და ვხედავთ, ერთი მორბის ბილიკზე. მუხლისთავეებზე მზის ალმაცერი სხივები მოუთამაშებს.

— სადღაც მიიქარის. აბა... — ამ დროს ნვორესაც მოვკარი თვალი, მძიმედ მორბის ხანდაზმული, ჯთხმომარჯვებული ვაცი, მის უკან კი წელს ზემოთ შიშველი ბიჭი მორბის და რომ არ გააძვრეს, ხელით იჭერს შარვალს.

— ეს ჩუღიოა, — თქვა პატარა გოგონა და იმავე წამს სულ ახლოს დავინახე იტალიური სახე და თვალები. დამეტაკა და ორივე წავიქეციით. თავპირზე მირტყამს ხელებს, რაღაცას გაჰყვირის, მგონი, კბენაც კი დააპირა, მაგრამ გააკავეს, ის კი მაინც მოიწევს საცემრად, ღმუჯის და მკლავებზე რომ წაეტანებინა, წიხლს მიქნევს, ვიდრე ისევ არ გაათრევენ. წივილი მორთო პატარა გოგონა, პური კი ისევ ჩაუბღუჯავს ორივე ხელით. ნახევრად ტიტველი ბიჭი აქეთ მოიწევს, შარვალს ზევით იწევს. ვიღაცამ წამომაყენა და ამ დროს კიდევ ერთი, მთლად შიშველი ბიჭი გამოიჭრა ბილიკზე ტყიდან, დაპკრა ფეხი და ისევ ხეებში შევარდა, ალმებივით გააფრიალა ორი ხელი ჩასაცმელი. ჩუღიო ისევ მოიწევს. წანოდგონაში რომ შემეშველა, იმ კაცმა მითხრა, ოჰო, ველარ წამიხვალო. რკინისბალთიანი ვიღვეტი აცვია. მეორე ხელში კი გაპრი-ალეებული ქაჩაბური მოუმარჯვებია.

— თქვენა ხართ ენსი? — ვკითხე, — მე თქვენ გეძებდით, რა მოხდა?

— გაფრთხილებთ, თქვენი ყოველი სიტყვა შეიძლება თქვენსავე საწინააღმდეგო გამოდგეს, — თქვა მან, — თქვენ დაპატიმრებული ხართ.

— მე უნდა მოვალა ის, დაიყვირა ჩუღიომ, კიდევ გაიბრძოლა, ორს პყავს გაკაეებული. პატარა გოგო ღრიალებს, პურს კი ისევ გულში იხუტებს. — შენ მოტაცო ჩემო დაი, — მოსამაძახა ჩუღიომ, — გამიშვით, ბოტონებო!

— დაი მომტაცაო? მე ხომ...

— გაჩუბდით, — ნითხრა ენსმა, — მოსამართლეს მოუყვებით ყველაფერს.

— დაი მომტაცაო? — გავიბეორე მე, ჩუღიო დაუსხლტა თავის დარაჯებს და გამოქანდა, მაგრამ პოლიციელი გადაეღობა და დაიჭირა. მერე იმ ორმა კვლავ გადაუგრიხა მკლავები. ხელი შეუშვა ენსმა, მძიმედ სუნთქავს.

— ეს წყეული უცხოელი, შენც ჩაგსვან, იცოდე, თავდასხმისა და ცემატყუებისთვის, — მერე ისევ მე მომიბრუნდა, — შენი ნებით წამოხვალ თუ ბორკილი დაგადო?

— უბორკილოდაც წამოვალ. მეც შემობლია... მეც... დაი მომტაცო, —
გავიმეორე, — მომტაცო...

— ფრთხილად-მეთქი, ხომ გითხარიო, — თქვა ენსმა, — დის მოტაცებას
გაბრალებო. შენ, ეი, ბალდი გააჩუმე!

— ოპო, — გამეცინა. კიდევ ორი ბიჭი გამოვიდა ბუჩქნარიდან, ძრგვალი
თყალებით ჩვენკენ იმზირებიან, სველი თმა გადაგლესიათ, ღილებს იკრავენ,
პერანგი მხრებსა და მკლავებზე მიწებებიან. მინდოდა სიცილი შემეწყვიტა,
მაგრამ ვერ შევძელი.

— ფრთხილად იყავი, ენს, მგონი, ეს ვერ არის ჭკუაზე.

— ახლავე მო-მოვრჩები, — ვეუბნები ამათ, — ამ წუთას გა-გაეჩუმდები.
მაშინაც ხომ ასე დამემართა. ოპ, ოპ, ოპოიო, — განვაგრძე სიცილით, — ცოტა
ხანს აქ ჩამოვჯდები, თუ შეიძლება. — დაეჯექი, თვალს არ მაცილებენ. ის პა-
ტარა გოგოც აქაა, ჭუჭყის ზოლები დასტყობია ნამტირალევე სახეზე, ისევ
ხელში უკავია პური, გამოხრულს დამსგავსებია. იქით კი, ბილიკის მიღმა
წყალია, სწრაფი და ნყურით. ცოტა ხანიც და დავლუმდი. მაგრამ ყელში
ნაინც მაწეება რაღაც, პირლებინების ღრთს იცის ასე, როცა კუჭი ცარიელია
შკვშ.

— აბა გეყოფა, — თქვა ენსმა, — თავი უნდა შეიკავო.

— დიახ, — მივუგე. იმ რაღაცის მოცილებას ვცდილობ ყელიდან. თით-
ქოს მზის ერთი სხივთაგანიაო, ჩალისფერი პეპელა მოფრინდა. მალე ყელი ისე
აღარ მაწეალებს. წამოვდექი. — მზადა ვარ. საით წავიდეთ?

ბილიკს გავუყევით. იმ ორს ჯულიო და ის პატარა გოგო მოჰყავთ. სად-
ღაც უკან ბიჭები მოგვდევდნენ. მდინარის სანაპიროზე მიმავალმა ბილიკმა ბო-
ლოს ხიდთან გამოგვიყვანა. გაღმა გავედით. ხალხი მოაწყდა კარებს, ჩვენ
კვიყურებენ. უფრო მეტი ბიჭები დავკვებვია თავს და გამზირზე რომ გამო-
ვედით, უკვე მთელი პროცესია მიგვიძღვის. საშაქარლამოსთან ერთი დიდი
მანქანა დგას. შიგ მსხდომნი ვერ ვიციანო, ვინემ ქალბატონმა ბლენდმა არ და-
იძახა:

— პოი, კვენტინ! ეს ხომ კვენტინ კომპსონია! — მერე ჯერალდიც დავი-
ნახე, უკანა სკამზე ნებივრად გადაწოლილ სპორტულსაც მოგკარი თვალი. შრივიც
აქაა. აი, იმ ორ ასულს კი არ ვიცნობ.

— კვენტინ კომპსონი! — გაიმეორა ქალბატონმა ბლენდმა.

— გამარჯობათ, — ქუდის მოხდით მივესალმე, — დაპატიმრებული გაზ-
ლაფართ. მაპატიეთ, მაგრამ თქვენმა ბარათმა ვერ მომიწერა. შრივმა ხომ ვი-
თხრათ?

დაპატიმრებულიაო? — თქვა შრივმა, — უკაცრავად, — მძიმედ წამოდ-
გა, თანაბრზავრებს ფეხებზე გადმოალაჯა და მანქანიდან გადმოვიდა. ბარდა-
ყებზე ხელთათმანივით შემოტმასნია ჩემი ფლანელის შარვალი. თურმე დამრ-
ჩენოდა და არც კი მახსოვდა. ისიც კი ვერ გავიხსენე, რამდენი დაბაბი აქვს
ქალბატონ ბლენდს. ყველაზე კობტა გოგო, თქმა არ უნდა, წინ, გვერდით
ეჭდა ჯერალდს. თვალი შევასწარი, ნატიფი შემზარაობით გამომხედეს გოგო-
ებმა თხელი პირბადიდან.

— ვინ დაგიჭერიათ? — ჰკითხა შრივმა ენსს, — რა მოხდა, ბატონო?

— ჯერალდ, — წარმოთქვა ქალბატონმა ბლენდმა, — უთხარი მაგ ხალხს,
აქედან წავიდეს. თქვენ კი აქ, მანქანაში დაჯექით, კვენტინ.

სპოუდი ზის თავისთვის, ჯერალდი კი გადმოვიდა.

— რა ამბავია, უფროსო, საქათმე ხომ არ გაუძარცვავს?

— გაფრთხილებთ, ხელი არ შეგვიშალოთ, — უპასუხა ენსმა, — თქვენ იცნობთ დაპატიმრებულს?

— ვიცნობთო? — ჩაერია საუბარში შრივი, — ჩვენ ხომ...

— მაშინ ჩვენთან ერთად წამოდით. მართლმსაჯულებას კი ხელს ნუ უშლით. წავიდეთ. — მკლავზე ხელი წამავლო.

— აბა ნახვამდის, — ასე ვუთხარი, — ძალიან მიხარია, რომ გნახეთ. სამწუხაროდ, თქვენთან ვერ დავრჩები.

— ჯერალდ-მეთქი, — გაიმეორა ქალბატონმა ბლენდმა.

— დაიცადეთ, კონსტებლო, — დაუძახა ჯერალდმა.

— გაფრთხილებთ, კანონის მსახურს წინ ნუ გადაუდგებით, — მიუგო ენსმა, — თუ რაღაც სათქმელი გაქვთ, განყოფილებაში წამობრძანდით და იქ თქვით. — წამოვედით. მთელი პროცესიაა ენსის და ჩემი წინამძღოლობით. მესმის, როგორ უამბობენ, ასე და ასე იყო. სპოუდი შეკითხვებს აძლევს. ჯულიომ იტალიურად ცხარედ წარმოთქვა რაღაც. მივიხედე და ვხედავ, პაწია გოგო დგას ქუჩის კიდესთან, მიცქერის სითბოჩამდგარი, შეუცნობელი თვალებით.

— აბა შინ გასწი, — მიაძახა ჯულიომ, — სულს ამოხადო, იცოდო!

ქვემოთ ჩაუყვებით ქუჩას და ბალახმოდებულ პატარა ეზოში ჩავუხვიეთ. ქვიანმა ბილიკმა თეთრი აგურით ნაგები ერთსართულიანი შენობის კარს მიგვაყენა. აქ ენსმა ჩვენ გარდა ყველანი შეაჩერა. თანაბაქოს სუნით გაჟღენთილ, თითქმის ცარიელ ოთახში შევედით. ფიცრის ოთხკუთხა სილიანი ჩარჩო, და შიგ რკინის ღუმელი დგას. კედელზე გახუნებული რუკაა და იქვე ჭუჭყიანი მაკეტი ქალაქისა. ატყეხილ მაგიდასთან მრისხანე კაცი ზის, ჯაგარივით აბურძგნია ჭადარა თმა. ფოლადისბუდიანი სათვალისგან თვალები გამოაკვესა.

— ხომ ვერ გაგეჭვა, ენს? — ასე თქვა.

— ვერა, ბატონო.

ვევბერთელა მტვრიანი დავთარი გადაშალა, მიიწია, დაქანგული კალმისტარი ჩაპკრა სამელზეში, სადაც ნახშირივით ჩანს რაღაც.

— ჩემო ბატონო, — უთხრა შრივმა.

— პატიმარო, თქვენი გვარი და სახელი? — მკითხა მოსამართლემ. ვუთხარი. ნელა ჩაიწერა დავთარში, მთელი გულისყურით ფხატნიდა ქალაქს.

— ჩემო ბატონო, — გაუმეორა შრივმა, — ეს ჩვენი ნაცნობია, ჩვენ...

— ჩუმად, აქ სასამართლოა, — თქვა ენსმა.

— მოკეტე შენ. — სპოუდმა უთხრა შრივს, — თავი გაანებე, ხომ უნდა მორჩეს თავის საქმეს.

— წლოვანება? — განაგრძო მოსამართლემ. ვუთხარი. ჩაიწერა, ტუჩები ააყოლა კალმის ნობრაობას. — საქმიანობა? — ვუთხარი. — პარეარდის სტუდენტი ხართ? — თქვა და მცირეოდნავ თავი დასწია, რომ სათვალის ზემოდან ჩემთვის შემოეხედა. ვაცივით ნათელი და ცივი თვალები აქვს. — ბავშვი რისთვის მოიტაცეთ?

— ნამდვილად ვაგიყენენ ესენი, — განაცხადა შრივმა, — ბავშვს მოტაცებებს როგორ ამბობენ...

ჯულიო წამოინთო, — გაგიუდნენო, — თქვა მან, — შე ხომ დაჭიროს ის? ამ თვალეზმა ნახოს...

ქართული

— სტყუი, — მოაძახა შრივმა, — არაფერიც არ...
 — მოითმინეთ, მოითმინეთ. — ხმას აუწია ენსმა.
 — ჩუხად, ყნაწვილებო, — თქვა მოსამართლემ, — თუ ახი დაწყნებულა ბიან, გაიყვანე, ენს! — დაჩუქდნენ. მოსამართლემ ჯერ შრივს წებედა, მერე სპოუდს, დაბოლოს — ჯერაღდს. — თქვენ რცნობთ ამ ახალგაზრდას? — ჰკითხა მან სპოუდს.

— ღიან, ბატონო მოსამართლე, — მიუგო სპოუდმა, — სასწავლებლად ჩამოვიდა სოფლიდან. ამ ბიჭმა ვის უნდა აწყენიოს. მგონია, თავად პოლიციელი მიხვდება თავის წყუდომას. მაშაშასი ერთი სოფლელი მღვდელია.

— ჰმ, აბა ზღუსტად მიაშხეთ ყველაფერი, — თქვა მოსამართლემ. მოვუყვი. ის კი მომჩერებოდა ცივი, ნათელი თვალეზით. — შენ რაღას იტყვი, ენს?

— შესაძლოა აგრე იყოს, — მიუგო ენსმა, — ამ უცხოელებისას რას გაიგებ.

— შე ამერიკელო ვარ, — წარწოთქვა ჯულიომ, — ჭალაღვიც მაქვს.

— გოგო სადღაა?

— შინ გაუშვა, — უთხრა ენსმა.

— შეშინებული ტაროდა ან თქვა რამე?

— არა, სანამ ჯულიო დაპატიმრებულს არ ეცა. მდინარეს მოპყვებოდნენ ჭალაქსკენ. ბიჭები ბანაობდნენ იქ და გვიოხრეს, აქეთ წამოვიდნენო.

— რაღაც გაუგებრობაა, ბატონო, — თქვა სპოუდმა, — ბაღლები და ძაღლები მუდამ აეკიდებიან იმას, ვინც მოეწონებათ. რა ამის ბრაღია.

— ჰმ, — ჩაფიქრდა მოსამართლე. ფანჯარაში გაიხედა ცოტა ხანს. ჩვენ კი მას წევცტერით. ქავილი ასტყდომოდა ჯულიოს, მესმის. მოსამართლე მიუბრუნდა.

— გოგოს არაფერი დაშავებია, ხომ ასეა?

— არაფერა დაშავებია, — უბასუხა დაღვრემით ჯულიომ.

— გოგოს საეზრად გამოქცეული სამუშაოს მოცდით?

— მოცდი, მორბოდო. გეყვიით მორბოდო. გავიხედო აქით, გავიხედო იქით. მერე კაცმა თქვას, ვნახო პური აჭამოსო და მერე წაიყვანოსო.

— ჰმ, მგონია, შევილო, — მიოხრა მოსამართლემ, — ზარაღი უნდა აუნაზღაურო, რაკილა სამსახურს მოაცდინე.

— კი, ბატონო, — მიუგვი. — რამდენი უნდა?

— დოღარი ეყოფა, მგონი.

დოღარი მივეცი ჯულიოს.

— მორჩა და გათავდა, — თქვა სპოუდმა, — ახლა კი საღაც უნდა, იქ წავა. არა, ბატონო მოსამართლე?

მოსამართლემ არც კი შეხედა სპოუდს.

— ბევრი ირბინე, ენს?

— სულ ცოტა ორი მიღი. ძლივს მივაგენათ ორი საათის შემდეგ.

— ჰმ, — ჩაფიქრდა მოსამართლე. შევცტერი მის გაბურჭნულ ჭალარას, ცხვირის წვერზე ჩამოცურებულ სათვალეს. სარკმელში მზემ შემოიჭყიტა,

ჯერ იატაკს დააფინა ნათელი, მერე კედელს მიატანა. ზედ შეატაკა მტვრის კორიანტელი ალმაცერად მიჰყვება სხივებს. — ექვსი დოლარი.

— ექვსი დოლარი? — წამოიძახა შრივმა, — კი მაგრამ, რისთვის?

— ექვსი დოლარი, — გაიმეორა მოსამართლემ. წამით შექნენ შრივს, მერე ისევ მე მომიბრუნდა.

— კი მაგრამ... — დაიწყო ისევ შრივმა.

— მოკეტე, — დაუძახა სპოუდმა, — შენც კიდევ მიეცი და წამოდი. ქალები გველოდებიან. გაქვს ექვსი დოლარი?

— მაქვს, — მიკეცი ექვსი დოლარი.

— საქმე დამთავრებულია, — განოგვიცხადა მოსამართლემ.

— ქვითარი გამოართვი, — მითხრა შრივმა, — ფული რომ აიღო, ქვითარიც უნდა მოგცეს.

მოსამართლემ თავაზიანად შეხედა შრივს, — საქმე დამთავრებულია-მეთქი, — გაიმეორა ხმის აუწყულად.

— კაცი არ ვიყო... — აღარ ეშვება შრივი.

— თავი გაანებე, — უთხრა სპოუდმა და მკლავზე წაივლო ხელი. — კარგად ბრძანდებოდეთ, პატივცემულო მოსამართლე. დიდი მადლობელი ვართ თქვენი. — გარეთ რომ გამოვდიოდით, ჯუღოსს გააფთრებული ხმა ისევ მოგვესმა, ოღონდ მაშინვე ჩახუმდა. სპოუდმა შემომხედა და ცნობისმოყვარეობა დაელანდუ მის თაფლისფერ, ცივ თვალებში. — ამის მერე ალბათ მარტო ბოსტონში ინადირებ გოგოებზე.

— შე ჭკუადათესილო, — მითხრა შრივმა, — სად დაეხეტები, აქ რა ჯანდაბა გინდოდა, ხომ არ გაგიყვდი, იტალიელებს რას გადაეკიდე?

— წავიდეთ, — თქვა სპოუდმა, — თორემ უკვე მობეზრდებოდათ ჩვენი ლოდინი.

ქალიშვილებთან საუბრობდა ქალბატონი ბლენდი. მისს პოლმზმა და მისს დეინჯერფილდმა მუსაიფს თავი გაანებეს და იმწუთსვე ისევ შემომხედეს ნატაფი და შემზარავი ცნობისმოყვარეობით, პაწაწინა თეთრ ცხვირებზე აეწიათ პირბადე და მალულად აკვესებენ თვალებს.

— კვენტინ კომპსონო, — თქვა ქალბატონმა ბლენდმა, — დედათქვენი რას იტყოდა? ახალგაზრდა კაცს შეიძლება უსიამოვნება გადასდეს, მაგრამ ვიღაც სოფლის პოლიციელმა რომ დააბატონოს და ფეხით გამოატაროს მთელი ქუჩა! რაო, რას აბრალებდნენ, ჯერალდ?

— არაფერს, — უპასუხა ჯერალდმა.

— როგორ? თქვენ მაინც მითხარით, სპოუდი!

— ერთი პატარა ტურტლიანი გოგო უნდა მოეტაცა, მაგრამ დროზე მიუსწრეს.

— რაო, — ქალბატონ ბლენდს იმ წამს ხმა ჩაუწყდა, თითქოსდა შეთანხმებულებივით, ერთსა და იმავე დროს ნაზად ამოიკვნესეს გოგოებმაც. — სისულელეა, — ცოცხლად დასძინა ქალბატონმა ბლენდმა, — ბრყვებსა და გლახაკებს რა გამოლევს ჩრდილოეთში, დაჯექით, კვენტან.

პატარა ისაკეც სავარძელზე დავსხედით შრივი და მე. ჯერალდმა მანქანა აამუშავა და დასძრა.

— აბა, კვენტინ, ეს სულელური აყალმაყალი რამ გამოიწვია, წვრილად

მიამბეთ, — მითხრა ქალბატონმა ბლენდმა. მოვუყევი, მრისხანედ შეწრბალდა შრივი, სპოუდი კი მისს დეინჯერფილდის გვერდით გადაწოლილიყო.

— სასერიო ისაა, რომ მთელი ეს ხანი კვენტინი თურმე თვალთმაქცობდა, — თქვა სპოუდმა, — თითოთ საჩვენებელი ყმაწვილის სახელს „ქონდა“ უწოდებდნენ, საკუთარ ქალიშვილსაც კი ყველა ანობდა. მაგრამ „ქონდა“ წყალობით ახლა ჩვენთვის ცნობილია მისი ბილწი საქმენი.

— კმარა, სპოუდ, — უთხრა ქალბატონმა ბლენდმა. მანქანამ ჩაუხვია, ხიდზე გადავედით და მალე ჩავუარეთ იმ სახლს, რომლის სარკმელში ვარდისფერი კაბა გამოეკიდათ. — ჩემი ბარათი რომ წაგეკითხათ, აგრე არ დაისჯებოდით. ბ-ნმა მაკენზიმ ხომ ვითხრათ ჩემი წერილის ამბავი.

— დიახ, ქალბატონო. კი მინდოდა წაკითხვა, მაგრამ შინ აღარ დავბრუნებულვარ.

— ჩვენ კი ვისხედით იქ და ბ-ნი მაკენზი რომ არა, ვინ იცის, კიდევ რამდენ ხანს მოგვიხდებოდა ლოდინი. გვითხრა, აღარ დაბრუნდებოთ და თქვენ მაგიერად ის მოვიწვიეთ. თქვენი სტუმრობა ყოველთვის სასაამოვნო იქნება ჩვენთვის, ბ-ნო მაკენზი. — შრივმა არაფერი უპასუხა. გულზე ხელები დაეკრიფა და მცირეოდნავ გადახრილიყო, რათა პირდაპირ გაეხედა ჯერალდის კეპიანი ქუდის გვერდიდან. ქალბატონ ბლენდს ჰქონდა ნათქვამი, ინგლისელ ავტომობილებს ახურავთო ასეთი ქუდები. იმ და კიდევ სამ სახლს რომ ჩავუარეთ, მეოთხის ჭიშკართან ის პატარა გოგო დავინახე. პური აღარ ეკავა, სახეზე მურიანი ხაზები დასტყობოდა. ხელი დავუქნიე, მაგრამ პასუხი არ გაუცია, მანქანამ რომ ჩაიარა, ნელა მოატრიალა თავი, თვალის დაუხამხამებლად შემოგვეცქეროდა. შემდეგ კედლებს ჩავუქროლეთ, კედლების გასწვრივ მიბზიან ჩვენი ჩრდილები. იქვე, გზასთან გახეთის მონახევს მოვკარი თვალი და სიცილი ამივარდა კვლავ. ყელში მომაწვა და გარეთ ვიხედები, სადაც ნათელი ჩამდგარა ხეებში. საღამოხანზე, ჩიტსა და მობანავე ბიჭებზე ვფიქრობ. სიცილს ველარ ვიკავებ და მივხვდი. თუკი მეტისმეტად დავატან თავს ძალას, მაშინ ავქვითინდები, და ისევ დავიწყე ფიქრი აღრე ნაფიქრალზე, იმაზე, რომ აღარა ვარ უბიწო, რაკილა ამდენი მათგანი დაგოგმანებს ჩრდილში, გარინდებულ ქალწულთა ნაზი ჩურჩული ჩამესმის ამ ჩრდილიდან, მომეახლება მათი სიტყვები. სუნამოს სურნელება და დაუნახავად ვგრძნობ მათ თვალებს. მაგრამ თუ ასეთი მარტივია ეს ყველაფერი, მაშინ არც არაფერი ყოფილა და თუ არც არაფერია, მაშ მუ რისი გულისთვის... ქალბატონმა ბლენდმა თქვა, — კვენტინ, რა მოგივიდათ? ცუდად ხომ არაა, ბ-ნო მაკენზი? — და მერე შრივის ფუნჩულა ხელი შემეხებო მუხლებზე. სპოუდი აღაპარაკდა და აღარც მე ვცდილობ თავის შეკავებას.

— მგონი, ეს კალათა ედება ფეხებში, ბ-ნო მაკენზი, თქვენკენ ვადადგით. მე წამოვიდე ეს ღვინოებიანი კალათა, რადგან ახალგაზრდა ჯენტლმენებმა ღვინო უნდა სვან. თუმცა მამაჩემი, პაპა ჯერალდისა შენ ხომ ჯერ ერთხელაც არაო ბინდბუნდს ნათელი შეპარვია ხელები შემოეჭდო მუხლებზე

— დალევით კი დალევენ, თლონდ კი იყოს, — თქვა სპოუდმა, — არა, შრივ? ცას ახცქერის ცხრატყავას სურნელება გადახდის თავსა და ყელზე.

— ლუდსაც არ დაიწუნებენ. — უპასუხა შრივმა. მუხლზე კვლავ შემეხებო მისი ხელი. მუხლი გავწიე. ვით იასამნის ნაზი ფერი სულ იმაზე ლაპარაკობს

— შენ ჯენტლმენი არ ყოფილხარ, — უთხრა სპოულდმა ჩვენ შორის უნდა
ის ჩააყენოს ახლა უკვე მარტო ბინდბუნდი არ ფარავს

— მართალს ამბობ, მე კანადელი გახლავარ, — მიუგო შრივმა. და მაინც
მიამბობს მის შესახებ ნიჩბები მიციმციმებენ ნაპირის გასწვრივ¹ ხნგლისელი
ავტომობილები² და ატარებენ ასეთ კეპიან ქულებს დრო კი შიქრის³ სათქით
შიედინება და მხოლოდ ის ორი შერთვია სამარადეთამოდ ჯარში მსახურობდა
ის თურმე და ხალხს ხოცავდა

— თაყვანსა ვცემ კანადას, — თქვა მისს დეინჯერფილდმა, — ზღაპრული
ქვეყანაა.

— სუნამო თუ დაგიღვია როდისმე შენ, — მიუბრუნდა სპოული შრივს.
ცალი ხელით შეისვამდა მხრებზე იმ გოგოს და ეგრევე გააქცევდა

— არა, — უთხრა შრივმა. გააქცევდა ვითარცა ორზურგა ცხოველი და
ჩანთქა იგი ნიჩბების ბრკილმა გააქცევდა ევბელეს ღორებისნაირად გზადა-
გზა შეწყვილებულთ რაო რამდენი გყავდა კელი

— არც მე დამიღვია, — თქვა სპოულდმა. არ ვიცი ბევრი კი იყო რაღაც
საშინელება მჭირს რაღაც საშინელება მამა მე მომივიდა ეს შენ ხომ ერთხე-
ლაც არ ჩვენ კი ერთხელაც არ ან იქნებ

— და საუზმობამდე საკუთარი ხელით დაკრეფდა ბოლმე ჯერალდის პაპა
ჯერ კიდევ ცვრიან პიტნას. ბებერ უილკისაც კი არ გაიკარებდა ახლოს, ხომ
გახსოვს, ჯერალდ? თავად მოიმზადებდა ყველაფერს და თავად გაიკეთებდა
ჯულეპს*. ამ სასმელის შეზავებისას კი გახლდათ შინაბერასავით უცნაური —
ზეპირად იცოდა მისი რეცეპტი და დიდი ამბით შეუღებოდა საქმეს. ეს იყო
ჩვენ მოგვივიდა ნუთუ დაგავიწყდა დაიცა ახლავე გეტყვი თუ როგორ მოხდა
ეს ცოდვა სწორედ ჩვენ ჩავიდინეთ ეს საშინელი ცოდვა და ამას შენ ვერ და-
მაღლავ გგონია რომ მოახერხებ მაგრამ დაიცადე საბრალო კვენტინ შენ ხომ
ჯერ ერთხელაც არ მე გეტყვი თუ როგორ იყო ეს ამბავი მამასაც ვეტყვი ამ
ამბავს და მაშინ ნახავ შენ ხომ გაუვარს მამა წავალთ ჩვენ სადაც ჯოჯონეთია
და წმინდა ცეცხლი იცოდე ყველაფერს გალიარებიანებ მე შენზე ძლიერი ვარ
მაინც და გაიძულე რომ შენც ჩახვდე შენ გგონია ეს სხვები იყვნენ მე კი გე-
უბნები ეს მე ვიყავი-მეთქი ყური მიგდე მთელი ეს ხანი მე გასულელებდი ეს
მე ვიყავი შენ გეგონა რომ შინ ვიჯექი სადაც ლამის დავებრჩე იმ წყეულ
ცხრატყავას და სადაც ვცდილობდი აღარ მეფიქრა კედრის ძირას ჰამაკზე და
იდუმალ ხუნეშა-ოხვრაზე შეტყუებულნი რომ დაწაფებიან ამ ქშენა-გმინვას
დიახ დიახ დიახ დიახ თავად არასდროს დაუღვია ღვინო, მაგრამ სულმუდამ
ასე ამბობდა, ჯენტლმენი უღვინოდ — ნეტავი რომელ წიგნში ამოიკითხა ეს
ამბავი? იმ წიგნში ხომ არა, საიდანაც ნიჩბოსნის ტანისამოსი გადმოუღია ჯე-
რალდისთვის — ნამდვილად არ წავაო პიკნიკზე შენ ხომ გაუვარდა ისინი კელი
ხომ გაუვარდა-მეთქი ისინი მათი შეხება სიკვდილი იყო ჩემთვის

დადგა თუ არა კელი ზღურბლზე იმაც წამს ღრიალი მოართო და კაბაზე
წაეტანა ღრიალითვე შეათრია ოთახში ღრიალითვე აიყვანა კიბეზე და სააბა-
ზანოს კართან მიაგდო კელიმ ხელები აიფარა ცრემლჩამომდინარ სახეზე ის
კი ღრიალით სააბაზანოში მის შეგდებას ლამობს და როცა ტ.პ.-ი აჭმევდა
ბენჯის ჯერ აზმუკუნდა და მერე ისევ აღრიალდა კედის შეხებისთანავე მაშინ

* წყლით, შაქრით, ყინულითა და პიტნით შეზავებული კონიაკი ან ვისკი.

კუთხეში მიმწყვდევული ვირთხისა გაუხდა თვალები და გავიჭერი გარეთ ბინდ-
ბუნდში სადაც თბილ ნოტიო ჰაერს წვიმისა და უთვალავი ყვავილის სურნე-
ლება შერთვია კრიჭინობელები კრიჭინებენ მდებლობზე მაგრამ ჩემ წინ ილტ-
ვის პატარა კუნძული მდუმარებისა დობის იქიდან აენსი მომხერებნი მსოფსზე
გადაკიდებული ქრელატრულა საბანი გეგონება იგი და ასე გავიჭიქრე იმ
დაწყველილ ზანგს ისევ დაეიწყებია-მეთქი მისი ჭმევა ჩავრბივარ წყაროსკენ
კრიჭინობელათა უხმოობა მიიფრქვევა როგორც დანართქლი სარკის ზედა-
პირზე გულაღმა გართხმულა ქვიშაზე უღვეს თავი თეძოებზე ევლება წყალი
აქ უფრო მეტი ნათელი დგას გვერდებზე კაბის კალთები ამობურცვია ალივ-
ლივებს წყლის დინება ნაპირზე მდგარი სხეულითაც კი ვგრძნობ როგორ ავსე-
ბულა წყლის ეს ნათელი ზოლი ცხრატყავის სურნელებითა და კრიჭინობელა-
თა ხმაურით

ბენჯი ისევ ტირისო
არ ვიცი მგონი კი არ ვიცი-მეთქი

საბრალო ბენჯიო
ნაპირზე დავჯექი ცვრიან ბალახში და მერე უცხსაცმელიც დამისველდა
წყლიდან ანადი ხომ არ გაგიქდი-მეთქი

თავიც არ წამოუწევია შემობურულ თმას ბუნდად შემოუხაზავს ბუნდ
ქვიშაზე მისი თეთრი სახე
ახლავე ამოდი-მეთქი

წამოჯდა ჯერ და მერე წამოდგა კაბა დაღობია წურწურით ჩამოსდის
წყალი ნაპირზე ამოძვრა მთლად დასველებული იქვე ჩამოჯდა

ჩქარა გაწურე გინდა გაცივდე-მეთქი
აი დარდიო

მიჩუხჩუხებს წყარო ქვიშას ნილოკავს და აბრეშუმისნაირად მისრიალებს
ლოდებსა და ტირიფებს შუა წყალში ჩამდგარა მკრთალი ნათელი

ოკეანეები გადაუცურავს მთელი დედამიწა აქვს შემოვლილიო
და მიამბობს მის შესახებ სველ მუხლებზე შემოუჭდვია ხელები და თა-
ვი გადაუგდია უკან ცხრატყავას სურნელებას მოუცავს მტრედისფერი ბინდი

განათებულაა დედის ოთახი და ბენჯისაც ტ. პ.-ი დასაძინებლად აწვეს მას
გოყვარს-მეთქი ის

ხელი გამომიწვდინა ვდგავარ გაუნძრევლად ხელის ცეცებიოვე მონახა
ჩემი მკლავი და მკერდზე მიმაღებინა ხელი ბაგაბუგი გააქვს მის გულს

არა არაო

მამ ძალა იხმარა და გაიძულა-მეთქი ღონით გაჯობა ხომ წყეული ვიყო
თუ ხვალეე არ მოვკლა მანამდე კი მამას ნუღარაფერს ეტყვი მერე წავალთ

მე და შენ და არც არავინ არასდროს გაიგებს რამეს წავილოთ ის ფული სას-
წავლებლად რომ მაქვს გადადებული დაე ვამრიცხონ კედი შენ ხომ გეზიზღება

ის ხომ გეზიზღება-მეთქი

მკერდზე მიუხუტებია ჩემი ხელები ბაგაბუგი გააქვს მის გულს მიეტრი-
აღდი მისკენ მკლავზე წავეტანე

კედი შენ ხომ გეზიზღება-მეთქი ის
ახლა ყელზე მიიხუტა ჩემი ხელი და იტაც მალამალ უცემს გული

საბრალო კვენტინ
ზეცას მიაპყრო თვალი ცა კი ჩამოშლილი კარავივით დაბლა სულ დაბლა

ჩამოწეულა და ძირს ჩამოუტანია მთელი სურნელება და ხმაური ღამისა ცხრა-
ტყავისაგან სუნთქვა მიჭირს და იმას კი თავპირსა და ყელზე დასდებია შტრე-
დისფერი და ხელისგულით ვგრძნობ შისი სისხლის ჩქეფას ამიკანკალდა მე-
ორე ხელი რომლითაც მიწას ვარ დაყრდნობილი და სული შემეხუტა ჭაერში
გამჭდარმა შტრედისფერმა ცხრატყავამ

პო მეზიზღება მზად ვარ სული დავლიო მისთვის მე უკვე დავლიე სული
მისთვის და ისე და ისევ სულს ვლევ ხოლმე როცა ის

ხელი მოვაცილე მიწას და ცეცხლივით მეწვის ჯვარედინად გადანასერი
ქვერისა და შტოების

საბრალო კვენტინ

მუხლებზე ხელგადატდობილი უკან გადაიხარა

შენ ხომ ერთხელაც არა

რა ერთხელაც არა-მეთქი

რადა რაც მე და იმან

ათას ათას გოგოსთან და ათასჯერაც-მეთქი

მაშინ კა კრემლი მომერია შენგებო ხელი მომკიდა მე კი ვქვითინებ მის
დალტობილ კაბაში სახეჩარგული წევს თავი ჩემს თავთან ატვს და ზეცას აპყუ-
რებს მისი თვალის თეთრონს გხედავ დანა გავხსენი

ბებია რომ მოკვდა ის დღე თუ გახსოვს როცა შენ წყალში ფეხი და-
გისხლტა და ნიფხავი დაისველე-მეთქი

მახსოვსო

დანის წვერი ყელზე მივაბჯინე

ერთი წამი და ყველაფერი გათავდება ერთი წამი და მერე მეც შენსავით
მერე მეც-მეთქი

მე კარგი მაგრამ შენ თავს აგრე გაიმეტებო

საკმაოდ გრძელია ეს დანა ბენჯის კი ახლა სძინავს-მეთქი

პო სძინავსო

ერთი წამი და ყველაფერი გათავდება ვეცდები ძალიან არ გატკინო-
მეთქი

ეგრე იყოსო

აბა ახლა თვალი დახუჭე-მეთქი

არა ასე ვიქნები მხოლოდ მაგრა უნდა დაჰკრაო

ხელი შენც შემაშველე-მეთქი

მაგრამ არც კი შერბეულა თართოდ გახელილი თვალებით ჩემი თავის
მიღმა ზეცას ასცქერის

კედი გახსოვს-მეთქი დიღში როგორ ვაგიწყრა ნიფხავი რად დაისვარეო
ნულარ სტირიო

მე აღარ ვტირი-მეთქი კედი

მაგრა უნდა დაჰკრაო მიდი რაღას უცდი

ეს შენი სურვილიცაა-მეთქი

ჰოდა მაგრა დაჰკარო

ხელი შენც შემაშველე-მეთქი

ნუ სტირიო საბრალო კვენტინ

მაგრამ თავს ველარ ვიმაგრებ თავით მივეხუტე მის მკერვისა და სველ
მკერდს და უკვე მისი ჩაწყნარებული გულისცემა მესმის წყალი მიჩუხჩუხებს

ბნელით მოცულ ტირიფებს შორის ცხრატყავას სუნიც მოიფრქვევა და
 ვგრძნობ — ტანქვეშ მხარი და მკლავი გამხვევებია

რაო რას შერებით
 დაეძაბა სხეული მე კი წამოვჭექი
 დანა დამივარდა-მეთქი
 ისიც წამოჯდა
 რა დრო იქნებაო
 არ ვიცი-მეთქი
 ფეხზე წამოდგა მე კი ბალახში დავეძებ
 მივდივარ და ნულარ დაეძებო
 ვგრძნობ აქვე დგას მისი სველი კაბის სურნელება მომეახლა
 სადღაც აქ იქნება-მეთქი
 მერედა იყოს ხვალ მოხვალ და ნახავო
 დაიცადე ახლავე ვიპოვი-მეთქი
 ხომ არ გეშინიაო
 სადღაც აქ აგდია-მეთქი
 ეგდოს წამოდით
 წამოვდექი და აღმართს ავყევი ჭრიჭინობელები ყუჩღებიან ჩვენ წინ
 რა სასაცილოა დაჭდები რაღაც დაგივარდება და მერე სულ ეძებ და ვერ

პოულობ-მეთქი

რძისფერი ნისლი ასდის ცვარნაბკურებ მიწას და ცას ერთვის იქით კი
 ხეებია უკვე

ჯანდაბას ეს ცხრატყავა სუნთქვა მეკვრის-მეთქი

აღრე შენ ეს სუნი გიყვარდაო

გორაკის წვეროს მივატანეთ და ხეებისკენ გავწიეთ დამეჯახა ამ სიბნე-
 ლეში შავ ზოლად დაეცყო ლაფარო ნაცრისფერ ბალახს კვლავ დამეჯახა შე-
 მომხედა წამით მალე მივედით იმ ლაფაროსთან

ასე წამოდი-მეთქი

რადაო

ნენსის ძვლები ვნახოთ რამდენი ხანი არ მინახავს შენ ზოდოს როდისღა
 ნახე-მეთქი

ბარდ-ეკალს დაუფარავს ირგვლივ ყველაფერი ბნელა

აი იქ ეყარა მაგრამ ახლა აქედან ვერაფერს დაინახავ-მეთქი

შანდ დადექიო კვენტინ

ნურსად გადაუხვევ-მეთქი

მოიზღუდა ლაფარო და ხეებისკენ გამოჩნდა სავალი

მანდ დადექიო კვენტინ

კედი-მეთქი

კვლავ წინ გადავუდექი

ვერ წახვალ-მეთქი

დგას დიდაგრული და არც გასხლტომას ლამობს

ჭიდაობას ხომ არ დაგიწყებ თავი გამანებდეს

კედი ნუ წახვალ-მეთქი კედი

მაინც ვერაფერს გახდები ხომ იცი და გამიშვიო

ცრის და ცრის ცხრატყავას სუნი და კრიჭინი გააქვთ გარშემო კრიჭინობლებს შემომიარა და ხეებისკენ გასწია

შენ კი შინ წადი რას მომყვებით მიყვები

შინ რად არ დაბრუნდებით

ეს დაწყევლილი ცხრატყავა-მეთქი

ლობესთან მივედით და გაძვრა მეც გავძვერი და წელში რომ გავიმართე დავინახე — ხეებს გამოეყო და ჩვენკენ მოდის ის რძისფერს შერთული ჩვენკენ მოაბიჯებს ბრტყელ-ბრტყელი და მაღალი სარგადაყლაპულივით მოდის გვიახლოვდება კედი გაეგება

ეს კვენტინია სველი ვარ მთლად სველი იცოდე არ ამიყვანოთ თორემ მათი ჩრდილები ერთ ჩრდილად შერთულან კედის თავი ახლა უფრო მაღლა ჩანს ორი თავი იხატება ცაზე

ნუ ამიყვან ნუ შვრებით თორემ

თავები შერწყმულან ერთი თავილა ჩანს და წვიმის სურნელებამ აღავსო სიბნელე რძისფერი ციალი გაიღო ცვარმა დალტობილ ბალახებსა და ფოთლებში თითქოს ცხრატყავამ იწვიმო იმპლავრა სინოტივემ და იმის მხარზე კედის სახე დავლანდე ბალღივით დაუსვამს ცალ ხელზე მეორე კი მე გამო-მიწოდა

კეთილი იყოსო ჩვენი გაცნობა

სელი ჩამოვართვი და ვდგავართ ყველანი სადაც კედის ჩრდილია მისი ჩრდილის პირდაპირ და ჩრდილი ჩრდილს შერთვია

სად მიდიხართ კვენტინ

ცოტას გავივლი ამ ტევრში გავალ გზაზე და შინ დაბრუნდები-მეთქი გადავუხვიე

ღამე მშვიდობისა-მეთქი

კვენტინ

შევჩერდი

რა გინდა-მეთქი

ტევროდან ვასაკების ყიყინა მოისმა წვიმის მაცნედ თითქოს სათამაშო არ-ღანს ძალისძალიდ მართავენო ცხრატყავას სუნით გაქლენთილ პატრას ჩაეხვია ეს ღმა

აქ მოდიო

რა გინდა-მეთქი

აქ მოდიო კვენტინ

მივტრიალდი კედი გაღმობიარა თავისი ჩრდილი დამაფინა და ბუნდად მოუჩანს სახე იმის აწოწილ ჩრდილში გვერდზე მივდექი

იმა ფრთხილად-მეთქი

შინ წადიო

ახლა არ დამეძინება და ცოტას გავივლი-მეთქი

მიდი და წყაროსთან დამიცადეო

ცოტას გავივლი-მეთქი

დამიცადე და ახლავე მოვალო

ცოტას ამ ხეებში გავივლი-მეთქი

შვან აღარ ვიხედები და მივდივარ ვასაკები კი ყიყინებენ ყურადღებას

არ მაქცევენ მკრთალი ციალი ხავისნაირად ჩაფენია ხეებს წვიმით კი არ
წვიმს ცოტა ხნის მერე გამოვბრუნდი და წამოვედი გამოვედი ტევრის მხრას
და მაშინვე ვიგრძენი ცხრატყავას სუნი სასამართლოს წენობის განათებული
საათი დაეინახე ქალაქის სინათლეთა ანარეკლი ცას შერთვია მდინარის სინა-
პირთზე ტირიფები გარინდებულა ბენჯის სარკმელთან ერთად ~~სწორედ სწორედ~~
ლიცაა განათებული ღობეში რომ გავძვერი ჭრიჭინთბელათა ჭრიჭინში მტრე-
ლისფერი მინდორი გადავირბინე სულ უფრო იმძლავრა ცხრატყავას სუნმა —
სწორედ მისი ფერი დაჰკრავს წყალსაც ნაპირზე პირქვე ჩავემხე იქნებ ეს
სუნი მომეშვას-მეთქი და მართლაც ამან მიშველა მიწის სიგრილემ გამოატანა
ტანსაცმელში წყლის ჩურჩულიდა მესმის ცოტა ხნის შემდგომ შვება ვიგრ-
ძენი ვწევარ და ვფიქრობ მალე ისიც მოვიდა წყალთან მე კი არც ვიძვრი

გვიანია და შინ წადი-მეთქი

რატომო

შინ წადი გვიანია-მეთქი

კარგიო

შრიალი მესმის კაბისა და მე კი ვწევარ და არ ვიძვრი შეწყდა შრიალი

შენ გეუბნები შინ წადი-მეთქი

რათ რა მითხარიო

კედი-მეთქი

წავალ თუ ასე გინდა წავალო-

წამოვჯექი ის კი ზის იქვე მუხლებზე ხელებშემოჭდობილი

შინ წადი-მეთქი მე შენ გეუბნები

ყველაფერს ვიზამ როგორც შენ მეტყვი ყველაფერზე თანახმა ვარო

თავად კი ზედაც არ მიყურებს მხრებზე წავავლე ხელი და შევანჯღრიე

ხმა-მეთქი

ისევ და ისევ შევანჯღრიე

ხმა-მეთქი ხმა-მეთქი

კარგიო

თავი ასწია მე არც კი მიცქერის კვლავაც ვხედავ მისი თვალების თეთ-

რონს

ადექი-მეთქი

ვეწევი მის უღონოქმნილ სხეულს ფეხზე მინდა წამოვაყენო

აბა ახლა წადი-მეთქი

შენ რომ წამოხვედი ბენჯი ტირილია თუ არაო

აბა წადი-მეთქი

წყარო გადავიარეთ და მალე სახურავი გამოჩნდა მერე ზედა ფანჯრებიც

ახლა უკვე სპინავს-მეთქი

ჭიშკარი გავალე და შევიდა მიდის მქრქალ ნათელსა და წვიმის სურნელში

ჯერ კიდევ არ გაწვიმებულა ღობედან მაინც ცხრატყავას სუნი მოედინება კე-
დომ ჩრდილში შეაბიჯა და მისი ფეხის ხმა ძლივსლა მესმის

კედი-მეთქი

დავჯექი კიბესთან და აღარ მესმის მისი ფეხის ხმა

კედი-მეთქი

ისევ მომესმა მისი ფეხის ხმა და რომ შევეხე არც მეცხელა და არც მე-

ცივა გაუნძრევლად დგას ჯერ კიდევ არ შეშრობია კაბა

ახლა თუ გიყვარს-მეთქი

სუნთქვაშეკრული ღვას თითქოს შორითლა მესმის მისი სუნთქვა

კედი ახლა თუ გიყვარს-მეთქი

მკრთალ ნათელს შეუფერავს ჩრდილები და დამდგარ მწყნარებას თქვითოს

ჩამკვდარა ყოველივე

ნეტავ მოვკვდებოდე-მეთქი

გეყოფა შინ შემოდის ახლა

შენ ახლაც იმაზე ფიქრობ-მეთქი

არ ვიცი

თქვი რას ფიქრობ მითხარა-მეთქი

კარგი აღარაფერს ვიტყვი ძალიან კი ვხმაურობთო

მოგკლავ და ის იქნება-მეთქი

შანაყთან მივიდეთ აქ ნუ ტირი

მე არ ვტირი შენ კი თქვი ტირიო მაგრამ არა არ ვტირი-მეთქი

ჩუმად იყავი ახლა თორემ ბენჯის გააღვიძებო

ახლავე შინ შედი შინ შედი-მეთქი ახლავე

ნუ ტირი ასეთი გაეჩენილვარ მე და რას იზამო

დაწყევლილები ვართ და რა ჩვენი ბრალია რა ჩვენი ბრალია-მეთქი

გაჩუმდი და წადი დაიძინეო

არ წავალ გეუბნები დაწყევლილები ვართ-მეთქი

დაბოლოს ვნახე ის უმაწვილი საპარიკმახეროში შედიოდა შევხედე ერთი

და გვერდზე მივდექი დავუცადე

ორი თუ სამი დღეა დაგეძებთ-მეთქი

რა გნებავთო

თქვენთან სალაპარაკო მაქვს-მეთქი

მარდად შეახვია თუთუნი და სალოკი თითით ასანთს გაჰკრა

აქ ლაპარაკი უხერხულია და სადმე სხვაგან შევხვდეთო ერთმანეთს

სასტუმროში ხართ ვიცი და იქ მოვალ-მეთქი

არც იქ ივარგებს აი იმ წყაროს იქით სჯობსო ხილთან

კარგი აგრე იყოს-მეთქი

ზუსტად პირველზეო

კარგი-მეთქი

გამოვტრიალდი

ძალიან დამავალეთ-მეთქი

დაიცადეთო

მივუბრუნდი

თქვენს დას რამე ხომ არ უჭირსო

ხაკისფერ პერანგში ღვას ბრინჯაოსაგან ჩამოსხმულივით

რამე ხომ არ მოუვიდაო თქვენს დას

პირველ საათზე გეტყვით-მეთქი

ტ. პ.-ის გავძახე პირველი საათისთვის პრინცს უნაგირი დაადგი-მეთქი

კედიმ ეს გაიგონა მას იმერე მითვალთვალვებს ლუკმა არ ჩაუდვია პირში და

ზღურბლს აღარ მოცილებია

სად მიდიხარო

არსადაც არ მივდივარ ცოტას ცხენით გავისეირნებ-მეთქი

რადაცას აპირებო შენ
 შენი საქმე არაა შე კახპა-მეთქი
 ტ. პ.-იმ სახლის უკანა კიბესთან მიაყენა პრინცი
 აღარ მინდა ფეხით წავალ-მეთქი
 დავეწვი ბილიკზე და ტიშკარი გამოვიარე მერე გადავუხვეე და გავუქუცი
 ჯერ კიდევ ხიდთან არ ვიყავი მისული რომ დავინახე მოაჯირს მიყრდნობოდა
 ცხენი კი იქვე ზეივანში დაუბამს ცერად გადმომხედა და ვიდრე ახლოს არ
 მივუდი და არ შევჩერდი აღარ შემოუხედავს ვხედავ ხის ქერქს ამტვრევს და
 წყალში ისვრის ნატეხებს

მე გუბნებით ამ ქალაქიდან უნდა წახვიდეთ-მეთქი
 კვლავ მოამტვრია ხის ქერქს და უშფოთველად წყალში ჩაუშვა ნატეხი
 დინებამ გაიტაცა თვალი გააყოლა

ქალაქიდან უნდა წახვიდეთ-მეთქი
 შემომხედა
 კედიმ გამოგაგზავნათო ხემთან
 მამაჩემის ან სხვის ნათქვამს კი არ გუბნებით — უნდა წახვიდეთ-მეთქი
 ყური მივდე შენ სჯობს ის მითხრა კედის რამე ხომ არ წევმთხვათ
 ეგ შენი სადარღებელი არ არის-მეთქი

შემდეგ გავიგონე ხემი სიტყვები მზის ჩასვლამდე უნდა წახვიდეთ-მეთქი
 ქალაქიდან

კვლავ მოატეხა ხის ქერქს და წყალში მოისროლა ნატეხი მერე მოაჯირზე
 ჩამოდვა იმ ქერქის მონარჩენი სიგარეტი მოსრისა ასანთს გაპკრა და ნამწვი
 წყალში გადაუშვა

რაო რომ არ წავიდე რას იზამო
 თუმცა ბავშვი გვონივართ იცოდეთ მოგკლავთ აი რას ვიზამ-მეთქი
 სახე გადაუსერა ნესტოებიდან გამოდენილმა ბოლმა
 რამდენი წლისა ხარო შენ
 კანკალი მომერია მაგრამ მოაჯირს რომ მოვაცილო ხელები მიხვდება რაცა
 მჭირს

დალამებამდე გაცლით-მეთქი
 ყური მივდე მეგობართ შენი სახელი მითხარი იმ სულელს ვიცი ბენჯის
 ეძახიან შენ კი რა გქვიათ

კვენტინი მქვია-მეთქი
 მაგრამ მე კი არა პირმა ამოთქვა ეს
 მზის ჩასვლამდე გადროვებთ-მეთქი

კვენტინიო
 თითქოს ფანქარს თლისო ნელა შეატრიალა სიგარეტი ხელში ნელა დაპკ-
 რა მოაჯირს და აგრე ფრთხილად მოაცილა ფერდლო ხელები აღარ მიკანკა-
 ლებს

ყური მაგდე აგრე რად სწუბხარ რა შენი ბრალიათ მე თუ არა სხვა იქნე-
 ბოდაო

შენ დაი თუ გყავს თუ გყავს-მეთქი
 არა მაგრამ ვიცი ყველა კახპაათ
 მუშტი არც შემიყრავს ისე გავუქნაუ ხელს სახეში ასევე სწრაფად მიტაცა
 მაჯაზე ხელი მოაჯირს გადაევლო სიგარეტი მაშინ მეორე ხელიც მოვუქნიე

და იმან ისიც გაშიკავე სახამ სიგარეტი წყალზე დაეშვებოდა ცალი ხელით
შემბოჭა მერე კი უბუნნი ჩაიციურა იმის მხრებს მიღმა ცაა და მზე საიდანღაც
ჩიტის გალობა ჩამომესმა შევეყურებთ ერთმანეთს და ჩიტი გალობს თავისთ-

თავისთ-
ერქონსუღნი
გინგლირთუქა

აბა ერთი ამას შეხედეთ

მოაჯირიდან ხის ქერქი აიღო გადააგლო და იმ წუთას დაყვინთა ქერქმა
მერე ამოტივტივდა წყალმა გააქანა ვხედავ მოაჯირზე გადაუდგია რევოლვერი
ვდგავართ და ვიცდით

აბა აქედან თუ მოახვედრებთ

ვერა-მეთქი

მიაქვს წყალს ქერქი და ტყიდან ჩამიჩუმში არ ისმის კვლავ მოატანა ჩიტის
გალობამ წესიერად არც კი ამოუღია მიწანში ისე ჩაამსხვრია ქერქი მდინარე-
ში ვერცხლის დილარიანის ოდენა ორი ნაკერილა ამოტივტივდა და არც ერთს
ააცილა არც მეორეს

მგონი კმარაო

გადახსნა რევოლვერი და ლულაში ჩაუბერა წვრილი ბოლილა შეერიო პა-
ერს მერე ხელახლა დატენა სამი ტყვიით და ტარით გამომიწოდა

რად მინდა სროლაში არავის ვეჭობრება-მეთქი

შენმა სიტყვებმა დამარწმუნა რომ გჭირდება ახლა ხომ ნახე როგორ უნ-
და სროლაო

შენი რევოლვერიანად ჩანდაბაშიაც წასულხარ-მეთქი

ხელი მოვუქნიე ვასარტყმელად მაგრამ შემბოჭა ისევ მე კი მაინც ვცდი-
ლობ და უცებ თითქოს ფერად მინაში გავიჭვრიტეთ კარგად ველარ დავინახე
იგი სისხლის ხმაური მესმის ყურებში და მერე ისევ გამოჩნდა ზეცა მზე
პრტყვიანებს ბუჩქებისკენ გადავექანე და ის კი მაკავებს

ხომ ვასარტყი-მეთქი

არ გამიგონია რა მიპასუხა

რა თქვით-მეთქი

თავს როგორა გრძნობო

კარგად ვარ ვამიშვით-მეთქი

ვამიშვა და მოაჯირს მივეყრდენა

თავს ხომ კარგად გრძნობო ახლა

თავი გამანებეთ ძალიანაც კარგად ვარ-მეთქი

შენით წასვლა თუ შეგიძლიათ

თავი გამანებეთ-მეთქი ხომ გითხარით

თუ ვერ წახვალ ჩემს ცხენზე შეგექით

თავიდან მომწყდით-მეთქი

მერე აღვირი გადაადგევა უნაჯირზე და თავლაში თავისით დაბრუნდებოთ
თავი გამანებეთ და აქედან მომწყდით-მეთქი

მოაჯირს გადავეყრდენი და წყალს ჩავიქერი მესმის ცხენი ახსნა შეჭდა
წავიდა სიჩუმე ჩამოვარდა მდინარის ჩქაფუნიდა ისმის მერე ჩიტის გალობა
გავიგობხე ხიდი ვადმოვიარე დავგექი მიწაზე ზურგითა და თავით ხეს მივეყრ-
დენი თვით დავხუჭე შშის სხივებმა გამოატანა მალე ხის ფოთლებში იბრდ-
ღვიალა ნათელმა ხეს არ მოვეცილებივარ ისე გადავინაცვლე ცოტათი კვლავ
მომესმა ჩიტის გალობა და ხმაური წყლისა უცებ ყოველივე გარემოიქცა ჩემ-

გან თითქმის კარგად ვიგრძენი თავი შემდგომ ყველა ამ დღისა და ღამის როცა სიბნელიდან ცხრატყავას სუნი მოედინება ოთახში და მე კი ვწვალვარ არ შეძიხება ცოტა ხნის ძერე დავრწმუნდი — იმას ჩემთვის ხელი არ გაუტყვამს და კიდევაც იცრუა კედის ხათრით გოგოსავით შემწუნებია გული ჩემთვის ახლა სულ ერთია ზურგზე ხას საამურ სურნელებას ვგრძნობ და პრეტერტერული ფოთლებივით ჩამომწვდენია მზის ათინათი მხოლოდ წყლის ჩუნჩუნი მესმის და აღარაფერს ვფიქრობ ცხენის ფლოქვების თქარათქური რომ გავიგონე თვალი მაშინაც არ გამიხელია და არც მაშინ როცა ხალებმა ღრატადრუჭი გაიღო ქვიშაზე და ჩქარი ფეხის ხმა და ჩემკენ გამოწვდილი ხელები

სულელი შე სულელი დაჭრილი ხარო

თვალი გავახილე და კედის ხელები ფათურობს ჩემს სახეზე

— საით გავქცეულიყავ აღარ ვიცოდი სანამ სროლის ხმა არ გავიგონე არ ვიცოდა არ მეგონა თუ ის და შენ რად გამომეჭეცი რას ვიფიქრებდიო ის თუ

ორივე ხელი მტაცა სახეზე და თავი ხეს მიმახლევიანა

ხელი ხელი-მეთქი

მაჯებზე წავეტანე

წყნარად წყნარად-მეთქი ხომ გითხარი

ვიცოდი განა არ ვიცოდი ის არაფერს დაგიშავებდაო

ჩაბჭიდა ხელი ისევ ხეზე უნდა მიმარტყმევიანოს თავი

მე კი ვუთხარი იმას ახლოს აღარ გაეყაროო მე კი ვუთხარი

ცდილობს მაჯები გაინთავისუფლოს

გამიშვი ხელიო

ვერ წახვალ მე შენზე ღონიერი ვარ არ გაგიშვებ-მეთქი

გამიშვი უნდა მივუსწრო და ვუთხრა გამიშვი კვენტინ შენი ჭირიმე გა-

შიშვი გამიშვიო

და უცებ დაწყნარდა კედი მკლავები ჩამოუცვივდა

მერეც კი ვეტყვი სხვა ღროს მერეც კი დამიჯერებსო

კედი-მეთქი

პრინცი აშვებულია და მალე თავლაში გაიქცევა ალბათ

ყოველთვის დამიჯერებსო

მაშ გიყვარს-მეთქი იგი კედი

მიყვარს კიო

ერთი კი შემომხედა და მერე ყოველივესაგან გამოეწმინდა თვალები ქან-

დაკებისას დაემსგავსა — უტყვი უაზრო და შეუშფოთველი

აი აქ ყელზე მომკიდე ხელიო

ჩემი ხელი აიღო და ვგრძნობ მისი ყელის სითბოს

აბა ახლა მისი სახელი მითხარი-მეთქი

დოლტონ ეიმზიო

სისხლის ჩქევა შევიგრძენი მისი ახლა და გამალეებული ფეთქვა გულისა

ჯაიმეორე-მეთქი

სახე ხეებისკენ მიუბყრია სადაც მზე ლივლივებს და ჩიტიცაა

ჯაიმეორე-მეთქი

დოლტონ ეიმზიო

შალიად და მალიად ჩქეფს მისი სისხლი

ძობდის და ძობდის კარგა ხანია, საზე კი მიცვალეზულივით გამცრევიბია. თვალეზი და ხაჭრილობევი თითზე ისეე მეწვის. შრივი წყალს ტუმბავს. შემდეგ შემოვიდა და ბადია შემოიტანა. კიდეეზჩაყვითლებული ბუმბუღევი მრუძე ფერისა, შორეთში მოლივლივე საპაერო ბურთივით მოჩანს. შემდეგ ჩემი სახეც დავლანდე წყალში, დავაკვირდი.

— აღარ გდის? — თქვა შრივმა, — აბა ეგ ნაჭერი მომეცი. — უნდა გამოძარტვას.

— არ გიხდა, — ასე მივუგე, — მე თვითონ. მგონი, აღარც მოძდის უკვე. — ნაჭერი ამოვავლე და ის ბუმბუღევი გასკდა. წყალი შეიფერა. — ვაი რომ სუფთა აღარაფერი მაქვს.

— თვალზე უნდა ხორცი რომ მიიღო, კარგი იქნება, — მითხრა შრივმა, — თორემ ზვალე სულ ჩაგილურჯდება. ძაღლის გაგდებული ისა, — დასძინა მერე.

— იძასაც ხომ მოხვდა? — ცხვირსახოცი გავწურე და სისხლი მიწდა მოვაშორე ჟილეტს.

— ძასე ვერაფერს გახდები, — თქვა შრივმა, — გასაწმენდად უნდა მისცე. მიდი ახლა თვალზე მიიდე.

— იქნებ ცოტა მაინც მოვაცილო, — ვუთხარი მე, მაგრამ ვერ იქნა და ვერ მოვაშორე. საყულოცა მაქვს დასვრილი.

— არ ვიცი, — მიბასუხა შრივმა, — თვალზე მიიდე-მეთქი, ხომ გითხარი, აბა მომეცი.

— ზელი! — მივაძახე, — მე თვითონ მივიღებ. იძასაც ხომ მოხვდა.

— შენც კი ზეთქე, მგონი. მაგრამ ზუსტად ვერ გეტყვი. იქნებ გვერდზე ვიხედებოდი ან თვალი დავახანჩამე იმ წუთას, არ ვიცი. კარგად კი გბეგვა. მშვენივრად სცოდნია კრივი. რა ეშმაკად დავტაკე? ჭკუა ხომ არ დავიკარგავს. აბა ახლა თავს როგორა გრძნობ?

— არა მიშავს, — მივუგე მე, — ეს ჟილეტი რითი უნდა გავიწმინდო?

— ოჰ, ტანსაცმლის დარდი გაქვს. თვალი კიდეეზ გტკივა?

— მშვენივრად გგრძნობ თავს, — ასე ვთქვი. ყოველივე თითქოს ლილისფერი გამხდარა და გაყუჩებულა. სახურავს შემოთ მიწვანე-ოქროსფრად ხასხასებს ცა. ხიავიც კი არ იძვრის და ფრთისებრ აწვართულა ბუჩრის კვამლი. წყალსაქანთან ისეე ვილაც კაცი ჯახირობს, ბადიას ავსებს და მხარ-მკლავიდან ჩვენ გვითვალთვალებს. ქალი გამოჩნდა კარში, ისე გაიარა, ჩვენკენ არც კი გამოუხედავს. ძრობა ზმუის სადღაც.

— კარგი ახლა, — მითხრა შრივმა, — სჯობს თვალს მიხედო და მაგ ტანსაცმლს თავი დაახეზო. ზვალ დილასვე გავაგზავნი გასაწმენდად.

— მოვრჩები ახლავე. ერთი ბეწო ჩემი სისხლი მაინც წაცხებოდა მისას.

— ძაღლის გაგდებული ისა, — თქვა შრივმა. სპოუდი გამოვიდა სახლიდან. მგონი, იმ ქალს ეუბნებოდა რაღაცას. ეზო გადმოჭრა. ცივი, დამცინავი თვალეზი შემოძანათა.

— ზებ, ჩემო კარგო, — მითხრა მან, — ფრიად სახიფათო გასართობებო გეკარებია, დძერთძახი. ბავშვების მოტაცება, მუმბუღევი-კრივი. არდადეგებზე ნეტავ რას შერები? სახლებს ხომ არ წვავ?

— თავი გაძახებე, — ასე მივუგე. — რაო, ქალბატონმა ბლენდმა რა თქვა?

— ერთი ამბავი დააწია ჯერალდს, სისხლი რომ გადინა. მერე მენ მოგ-
დგება ალბათ, აგრე როგორ აცემინე თავით. ჩხუბის წინააღმდეგე, რე ვაქლეცს,
მაგრამ სისხლის დასახვას ვერ იტანს ეს ქალი. ცოტათი კი დასტანს, მაგრამ
ხია, მის თვალში, რაკი სისხლის შეკავება არ გცოდნია. ახლა როგორა ხარ?

— ეჭვი არაა, — თქვა შრივმა, — ბლენდი თუ არა ხარ, მაშინ ისლა დაგ-
ჩენია — ხათთან იძრუშო, ქალად თუ გაჩენილხარ, არადა — დალიო და
ერხუბო, თუკი ელირსები ამ ბედნიერებას.

— მართალი ხარ, — გახაცხადა სპოუდმა, — მაგრამ კვენტინი თუ ნასვა-
მი იყო, არ ვიცოდი.

— არ იყო ნასვამი, — უთხრა შრივმა, — მაინცდამაინც ნასვამი უნდა
იყო, მუშტი რომ სთხლიშო იმ ძაღლიშვილს?

— კვენტინს რომ ეხედავ ახლა, მაგარი ნასვამი უნდა ვიყო მართლაც,
იმასთან ჩხუბი რომ გაეხედო. კრივი სადღა ისწავლა ნეტავ?

— უოველდღე დადიოდა სავარჯიშოდ ქალაქში, — მივუგე.

— რაო, — თქვა სპოუდმა, — ეგ იცოდი და მაინც გაარტყა?

— არ ვიცოდი, — ასე ვუთხარი, — თუმცა მგონია, კი ვიცოდი.

— ისევ დაასველე, — მითხრა შრივმა, — წყალი გამოვცვალო?

არ ვინდა-ძევაქი. გავწურე ნაწერი და ისევ თვალზე მივიღე. — ეს ეილე-
ტი რით გავწმინდო, აღარ ვიცი. — თვალს არ მაცილებს სპოუდი.

— აბა ერთი ეს მითხარი, — მკითხა მან, — რად გაარტყი? რა თქვა
ასეთი?

— არ ვიცი. არ მახსოვს, რად გაგარტყი.

წამოვარდი უცებ და მიძახე: „შენ დაი თუ გყავდა, თუ გყავდა დაი
როდესმეო?“ და რომ ვითხრა — არაო, სწორედ მაშინ ხეთქე. კი მისჩერებო-
დი, მაგრამ ყურს თუ უვლებდი, არ შეგონა. მერე წამოხტი და ჰკითხე, დაი
თუ გყავდაო.

— ჰო, მიგდ-მოედებოდა მისებურად, — თქვა შრივმა, — ენად გაკრეფი-
ლიყო თავის ქალებზე. ხომ იცი, როგორ უყვარს გოგოების თვალწინ თავის
მოჭობება, ველარც კი ხვდებიან ესენი მის ნათქვამს — ბაქებს გაშლის, გადაკ-
რულ-გადმოკრულებს აღარ გაათავებს, მოპყვება ჩმახვას, ყურებს გამოუჭე-
დავს. ერთი მანდილოსანი ვნახე და პაემანი დაეუნაშნეო ატლანტიკ-სიტში, სა-
ცეკვაო დარბაზთან. შე კი არხეინად წავედიო ჩემი სასტუმროს ოთახში დასა-
ძინებლად. ვწევარ და ვფიქრობ, საწყალი დვას სანაპიროზე და მგლოდება,
რაც უნდა, იმას აღარავინ ძიართმევს-მეთქი. ისიც კი თქვა, კარგი რამაა ხორ-
ციელი სილამაზე, მაგრამ ბოლოს ქალს მაინც უკუღმა დაუტრიალდებაო ბედის
ჩარხი, სულ ძირს გდებალა შერჩებაო ხელში. ლედასებრ ბუჩქებში მიმაღუ-
ლები, ცრემლშეუმშრალნი კვნესა-ვაებათ მიელღიან გედის გამოჩენასო. ძაღ-
ლის გაგდებული ისა. მეც უნდა მეხეთქა ერთი. ოღონდ ცარიელი ხელი კი
არა, ბოთლებით გამოტენილი დედამისის კალათა მეთხლიშა თავში.

— ჰოი, — წარმოთქვა სპოუდმა, — შენზე უნდა ილოცონ ქალებმა. ჩე-
მო ძმაო, არა მართო აღტაცებული ვარ შენით, ძრწოლასაც მგვრი.

შეშომტქერის ცოვად და დაშტინავად. ღმერთო დიდებულო, ასე დასძი-
ნა მერე.

— მე თვითონ მწყინს, რად გავარტყი-მეთქი. — მივუგე, ^{სწორედ} ასე მინდა იმათ ვუთხრა, მაგრამ აგრე ვერ მივალ, არა?

— რაო, ბოდიში გინდა მოუხადო, — მომამახა შრივი ^{მეტი} წასულან. ჩვენ ახლა შინ უნდა დავბრუნდეთ.

— დაბრუნდეს კი არა, აქ უნდა დარჩეს და ხალხს უჩვენოს, რომ ჩხუბიც ჯენტლმენური იცის, — თქვა სპოუდმა, — ესე იგი, ჯენტლმენურად აცემინებს თავს.

— ასე მივიდეს? — ჩაეკითხა შრივი, — სისხლით მოთხვრილი?

— რაცა გნებავთ, ისე პქენით, — უპასუხა სპოუდმა.

— ქვედა საცვლის ამარა ხომ ვერ ივლის, — თქვა შრივი, — უფროს-კურსელებში ვერ არ სწერია. აბა წამოდი, წავიდეთ ქალაქში.

— ქალაქში რა გინდა, — მივუგე მე, — ბიკნიკზე გელოდებიან.

— ჯახდაბაშიაც წასულან, — მითხრა შრივი, — წამოდი-მეთქი.

— იმათ რაღა მოვახსენო? — იკითხა სპოუდმა, — კვენტინს შრივიც უჩხუბა-მეთქი?

— ნურადერს მოახსენებ, — მიუგო ამან, — ანდა უთხარი იმ ქალბატონს, რომ მზის ჩასვლისთანავე თქვენი დრო ამოიწურა-თქო. წამოდი, კვენტინ. ახლავე ეიკითხავ, სადაა გაჩერება...

— არა, — ასე ვუპასუხე, — მე ქალაქში არ დავბრუნდები.

შრივი გაჩერდა, შემომხედა. პაწაწუნა მთვარეებად დააკვესა სათვალის შუშები.

— აბა სად უნდა წახვიდე?

— მე ქალაქში არ დავბრუნდები, შენ კი ბიკნიკზე გელოდებიან. ტანსაცმელი დაეთხვარა და ვერ წამოვიდა-თქო, ასე უთხარი.

— რა მოგივიდა, ბიჭო?

— არაფერი. რა უნდა მომსვლოდა. შენ და სპოუდი დაბრუნდით, ხვალ გნახავთ. — ეზო გავიარე, გზა იქით არის.

— გაჩერება სად არის, თუ იცი? — მომამახა შრივი.

— ვიპოვებ. ხვალ გნახავთ. ქალბატონ ბლენდს უთხარით, ეს სადამო რომ წავაშწარათ, ძალიან სწყუხს-თქო. — დგანან და შემომცქერიან. სახლს შეძოვუარე. ქვემოთ გავყევი ქვით მოკირწყლულ ბილიკს. მთლად ვარდებშია ჩაფლული ეს სავალი. ჭიშკარი გავაღე და გზაზე გავედი. თავდაღმართი ტყისკენ ეშვება და იქვე, გზასთან იმათი მანქანა დავინახე. ზემოთ ავუხვიე, ყოველ ნაბიჯზე სულ უფრო მატულობს ნათელი და სანამ ამ აღმართს ავივლიდი, შორს ბინდში ტრამვაის ხრიგინი გაისმა. შეეზერდი და ყური მივუგდე. ის ძახქახა უკვე თვალს მიეფარა, შრივი კი მოჩანს, დამდგარა სახლის წინ და იყურება აქეთ. იმის უკან სახლის სახურავს ოქროსფერი შუქი დაფრქვევია. ხელით სალამი გავუგზავნე და გზა განვაგრძე. ტრამვაის ხმაური ისევ მომეახლა. შერე სახლიც მოეფარა თვალს და მწვანე-ოქროსფერ შუქს მივატანე, შეეზერდი. ტრამვაის ხრიგინი უფრო და უფრო ნათლად მესმის, და უცებ მინელდა, მიწყდა კიდევაც. შერე ისევ მოაღწია ჩემამდე და მაშინდა გავუდექი გზას.

თავდაღმართზე დავეშვი და ნელა დაინთქა ნათელი, მიილია ხარისხის დაუყარგავად, თითქოს ნათელი კი არა, თავად მე ვიცვლებოდი და ვილეოდი. და მაინც, ხეებს რომ მიადწია გზამ, გაზეთის წაკითხვა შეიძლებოდა. სულ მა-

ლე გადასახვევი გამოჩნდა ერთი და იმას გავყევი. ტოტებს ჩამოებურათ აქა-
 ურობა და უფრო ბნელოდა. ოღონდ გაჩერებასთან გამოსულს — აქაც ფიც-
 რით გადახურული საყუდარი იდგა — ისევ ისეთი ნათელი დამხვდა, თითქოს
 ღამე გამოვიარე და დილა ვიხილე კვლავ. სულ მალე ტრამვაი შემჩნდა, მყე-
 დი თუ არა, იმ წუთას დალილავებულ თვალზე შემომხედეს. იქვე დავჯექი,
 ხელმარცხნივ.

სახათლე უკვე ენთო ტრამვაიში და სანამ ხეივანს ნოჰყვებოდა იგი, ვე-
 ლარაფერს ვხედავდი, ჩემი სახელა მოჩანდა შინაში და ერთი ქალიც, რომელ-
 საც თავზე ფრთაწატეხილი ქუდი დაეკოსებინა. მაგრამ ხეივანს რომ გამოს-
 ცდა ტრამვაი, ისევ ის ბინდბუნდი — რაღაც უცვალელებელი მრქალი ნათელი
 დავინახე, თითქოს თავად დროება გაირინდაო, მცირეოდნავ გადაქანებულიყო
 მზე ჰორიზონტიდან. მერე კი გამოჩნდა ის საყუდარი, სადაც ერთი მოხუცი
 პარკიდან რაღაცას ჭამდა ამ დილით. გზა დანთქმულიყო მწუხრში, იქით კი
 წყალი შეიგრძნობა უშფოთვარე და მყუდრო. მერე დაიპრა ტრამვაი და ღია
 კარებში ქარი შემოიჭრა, შემოაფრქვია ზაფხული და სიბნელის სურნელება,
 ცხრატყავას სუნი კი არ მიგრძენია. ცხრატყავას სურნელი ყველაზე უფრო
 თუხდაც გლიციხიისა. წვიმიან დღეებში, როცა დედა ცოტათი მოიკეთებდა
 და სარკმელთან მოსვლას შეძლებდა, ჩვენ გლიციხეებში ეთამაშობდით. თუ
 იწვა და წამოდვონის თავი არ ჰქონდა, დიღზი ძველძანებს ჩაგვაცმევდა და
 იქით, უზონი ვაგვიშვებდა, ბავშვებს არ აწყენსო წვინა. მაგრამ თუკი დედა
 კარგად იყო და ევრანდაზე ერთ ამბავს აეტეხდით, მომშორდით, გლიციხეებ-
 თან ჩადით და იქ ეთამაშეთო, დაგვიძახებდა.

ახლა იმ ადგილს მივატანე, სადაც მდინარე დავინახე ამ დილას. წყლის
 სურხელება შერთვია ბინდს. გაზაფხულობით იცის ასე, როცა ცხრატყავა
 ჰყვავის. მხოლოდ გაწვიმებისას შეიგრძნობოდა მისი სურნელი. სხვა დროს
 არ იცის ასე, წვიმაღა შემოიტანდა მას შებინდებისას თუ წვიმაზე მეტად ამ
 სურნელს ბინდი შემოაწვიმებდა, ანდა სულაც მწუხრის უღონო ნათელს შე-
 ეძლო გამრავლება ამ სურნელისა. ერთი კი იყო ცხადი, ბინდში ისე მოიკავ-
 და იგი ყველაფერს, რომ ხანდახან წევხარ და ფიქრობ, როდის, როდისღა გა-
 ილევო. ტრამვაის ღია კარებში ისევ შემოიფრქვა სიგრილე წყლისა. რო-
 დისღა... იმეორებ და იმეორებ ასე დაძინებანდე და მერე მოატანს და გამს-
 ჭვალავს ყოველივეს ცხრატყავას სუნი და ჩაიწმასნება შფოთსა და ღამეში.
 ძილღვიბილში მყოფი ხედავ გრძელ-გრძელ, მიმქრქალელებული ნათლით შეფე-
 რილ ტალანს, სადაც გველაფერი რაღაც უფერული ჩრდილიღა გამხდარა,
 ყოველივე ის, რაც განმიცდია, ასეთსავე უფერულ ჩრდილად ქცეულა. ყოვე-
 ლივე ჩემი ხატანჯი სასაცილო და სამასხარაო რაღაც ზმანებაღა ყოფიღა
 თურმე და არცაა იმედი, რომ თავისი ნანდვილი სახე და მნიშვნელობა მიიღოს
 როდისმე, ხოდა, წევხარ და ამბობ გულში — ვიყავი მე, არ ვიყავი, ვინ ვიყა-
 ვი, ვინ არ ვიყავი.

ბინდი მოსძალეზია არეძიღამოს და მდინარის განტოტებათა სიგრილეს
 ვგრძნობ. ბოლო წანები დღისა ჩამსხვრეულ სარკისნაირად ელავს გუბტრებ-
 ში და ამ ნათლის მიღმა, შორს, გამჭვირვალე ჰაერს პაწაწინა სინათლეები
 წარმოუჩენია ძორიღლე პებლების მსგავსად. შეილო, ბენჯამინ... როგორ იჭდა
 ხოლმე ამ სარკის წინ. მყუდრო თავშესაფარი იყო აქ და ყოველივე საჩხუბარ-

სადღეიდარაბო გაღეულა, ჩაწყნარებულა. ბენჯამინ, შვილო ჩემი სიბერისა, ეგვიპტეს მძევლად წყოფო. ჰოი, ბენჯამინ. დიღხიმ თქვა, სიამაყემ ველარ აატახიხა, მისი შვილობა რცხვენიათ დედას. სწორედ ამ მართალი სიტყვების მოულოდნელი, მწველი ხაკადი შავად გასერავს თეთრ ცხოვრებას. ვინაა მისი მიკროსკოპში, და იმ წუთას თეთრ ამბებს შეუვალ ჭეშმარიტებას. ჩვენს, ხანდახანაა ასე, საერთოდ კი, ჩვენი ფიქრით, ისინი მაშინ იცინიან, როცა არაფერი აქვთ სასაცილო და მაშინ ტირიან, როცა არაფერი აქვთ სატირალი. ასევე ვინმეს დაკრძალვა იმათთვის მხოლოდ საბაბია ნაძლევის დასადგობად — ლუწი თუ კენტი რაოდენობა ხალხისა აცილებსო მიცვალებულს. ერთხელ ნემფასის მთელი საროსკაბო ტიტლიკანა გამოეფინა გარეთ, რელიგიური ექსტაზი ვერ დაეოკებინათ თურმე და თვითთულს სამი პოლიციელი დასჭირდა. ჰოი, იესუ ქრისტე, ღმერთო ჩვენო მწყალობელო. კაცო კაცურო.

ტრამპაი გახერდა. გამოვედი და ყველამ თვალზე შემომხედა. მერე ქალაქის ტრამპაი მოვიდა ხალხით სავსე. უკანა ბაქანზე ავედი.

— წინ წამობრძანდით, — მითხრა კონდუქტორმა. მოგათვალე რე აქაურობა. ხელმარცხნივ ვერც ერთი დასაჯდომი ვერ დავინახე.

— მალე უნდა ჩავიდე, — ასე მივუგე, — აქ ვიდგები.

მდინარეს მივუახლოვდით. ჩვენ წინ ხიდი გადაიჭიმა. მალლა, სიერცენი ში წელიხელს მიეფინება მისი თაღები, გარშემო კი მყუდროება, მდუმარებაა და მხოლოდ სინათლეები მოჩანს — ყვითელი, წითელი და მწვანე, გამჭვირვალე პაერში ციბციმი გააქვს, ერთიმეორეში გადადის ეს ფერები.

— წინ გამოდით და დაბრძანდით, — დამიძახა კონდუქტორმა.

— მალე უნდა ჩავიდე, — გავუძეორე, — ორი გახერებალა დამჩა.

ფოსტასთან არ ვიყავით მისული, რომ ჩავედი, თუმცა ისინი ახლა სადღაც საღაობოდ იქნებიან წასულები. და უცებ კვლავ ჩამესმა ჩემი საათის წიკწიკი და ყური მივუგდე, ქალაქის საათი ხომ არ დაჰკრავს-მეთქი. შრივი-სადმი მიწერილი ბარათი მოვსინჯე ჯიბეში. ჩამომფენია ხელზე თელის ფოთლების პატარა ჩრდილები. გადავუხვიე და იმ წუთას ქალაქის საათმა მეოთხედი დაჰკრა. წყალში წრეები რომ გაიშლება, ისე გაიშალა და გამისწრო ამ ხმამ. ნეოთხედიო? აგრე იყოს. რომელიმე მეოთხედი იქნება.

ხაბხელებულია ჩვენი ფანჯრები. სადარბაზოშიაც ვერავინ დავინახე, ხელმარცხნივ გამოვყევი კედელს, შევედი, აქაც არავინაა. კიბელა უერთდება მალლა ჩრდილებს და ისე შერთვია საფეხურებს ნახმევი მწუხარე თაობათა ნაბიჯებისა, როგორც მტვერი ამ ჩრდილებს. შეაღვიძეს ისინი ჩემმა ნაბიჯებმა, მტვერისხაირადვე წამოშალეს და იმავე წამს დაუშვეს ისევ მსუბუქად.

ჯერ კიდევ ბნელში დავლანდე მაგიდა, წერილი წიგნის ყუაზე ისე მიედოთ, რომ აღვილად შემეძახნია. სინათლე ავანთე. ქმარი არისო შენი შრივი, სპოუდმა ხომ თქვა, კიდევ სადღაც უნდა შევიართოთ და გვიან დავბრუნდებით. ქალბატონ ბლენდს შრივი უნდაო კავალრად. მაგრამ მე მაინც დავინახავდი, რაკი ექვს საათზე მეტი იქნებოდა და მომდევნო ტრამპაისთვის ერთი საათი მოუხდებოდა ლოდინი. საათი ამოვიღე და მის წიკწიკს ყური მივუგდე, ისიც კი არ იცის, რომ ახლა ტყუილსაც ველარ გვამცნობს. მაგიდაზე პირქვე დავდე და ქალბატონ ბლენდის წერილი დავხიე, ნაგლეჯები კალათში ჩავყარე, პიჯაკი, ყილეტი და პერანგი გავიხადე და საყულოც მოვიძრე. ჰალსტუხი-

ცაა დასერილი, მაგრამ ზანგს კი გამოადგება — ასე განაცხადებს, ქრისტეს ნაქონია და იმისიან ვს სისხლის ლაქები. ბენზინი ვიბოვე შრივის ოთახში, პრაიალა მაგიდაზე გავშალე ქილეტი და ვავხსენი ბენზინიანი ბოთლი.

პირველ მანქანას ქალაქში გოგო დაატარებს გოგო აი რა ხეობაზე... სონს ვულზე ბენზინის სუნი ცუდად ხდის და მაშინ ხომ სულ... და დაი არა ჰყავს მას ბენჯამინი კი ბენჯამინი შვილია ჩემი გამწარებული დედა რომ მყავდეს ახლა რაღა უნდა მეთქვა მისთვის დედა დედა ბოთლში წვეთი ბენზინიც აღარ დამიტოვებია და არ ვიცი, სისხლის ლაქაა თუ მხოლოდ ბენზინისა. ბენზინმა კი კრილობა ამიწვა და ხელის დასაბანად სააბაზანოში გავედი, ოღონდ ჯერ ქილეტი სავარძელზე გადავადე და ელნათურა მივუჩოჩე, ლაქა უფრო შალე გამოშრება-მეთქი. ხელ-პირი დავიბანე, მაგრამ საპნის ქაფში მაინც გამოატანა ბენზინის სუნმა, სუნთქვა შემიკრა მცირეოდნავ. ჩემოდანი გავხსენი და ახალი ჩასაცმელი ამოვიღე, სისხლით მოთხვრილი კი იმის ადგილას ჩავდე და დავკეტი. ჩავიცვი, თმას რომ ვივარცხნიდი, ნახევარი დაპკრა საათმა. მაგრამ თხუთმეტი წუთი დრო მაინც დამრჩება, თუკი საკუთარ სახეს-და ხედავს მომჭრილავ ბნელში მისი ქუდის წატეხილ ფრთას კი ვერა იქნებ ერთი კი არა ორიც იყოს ზედ ოღონდ არა მგონია ორი ასეთი ქუდიანი მიდიოდეს ერთსა და იმავე საღამოს ბოსტონს ერთდროულად გაიეღვეს იმისმა და ჩემმა სახემ გრუხუნნი გააქვს სიბნელეს მოეღვარე სარკმლებში დაბოლოს ამ გრუხუნში დაინთქა ის სახე და ჩემიღა დავინახე თუ არ დავინახე დაუმშვიდობებლად მთლად გამოცარიელებულა ის საყუდარი ქალაქის პარკიდან მჭამელიც აღარავინაა იქ მხოლოდ სიბნელეს მოუცავს სიჩუმე და ამ ბნელ სიჩუმეში ხიდის თადები ნელინელ მიიფინება ზეცაზე წყალი აქ მუუდრო და წეუშფოთველია დაუმშვიდობებლად

სინათლე ჩავაქრე, ჩემს საძინებელ ოთახში გავედი, მაგრამ ბენზინის სუნს მაინც ვერ გამოვექეცი. სარკმელთან მდგომს სახეზე წყვედიადს შერთული ღარდა მელამუნება, თითქოს ვიღაც მძინარე სუნთქავსო, ამოსუნთქვისას კი ისევ ძილტვის ღამეში და მიტოვებს შეხების განცდას. კიბეს რომ მალლა აუყვნენ, დედა სავარძელზე გადაესვენა, პირზე მიიღო ქაფურნასხურები ცხვირსახოცი. ხელი ხელზე წაუვლია მისთვის იქვზ გაუნძრევლად მჯდომ მამას, თითქოს ველარ დაიტიაო სიჩუმემ, ისე გაისმის ხაფი ღრიალი პატარაობაში ნახატებიანი წიგნი გვექონდა. კარგად მახსოვს ერთი სურათი: მცირეოდნავ განათებულ დილეგში სუსტი შუქი ჩამოფენოდა ბნელიდან გამომშვირალ ორ სახეს. მეფე რომ ვყოფილიყავი, იცი, რას ვიზამდიო? დედოფლობა, ფერიობა კი არ უნდოდა იმ გოგოს, სურდა მეფე ან გოლიათი, ან გენერალი ყოფილიყო რასა და ციხეს გავტებდიო, იმათ გარეთ გამოვართრევი და ერთი მაგრად გავწკებლავდიო ის სურათი მერე ვიღაცამ ამოხია და მე გამიბარდა. თორემ თვალს არ მოვაცილებდი ამ სურათს, სანამ თავად დედა არ გახლებოდა ის დილეგი. და აი, ხელიხელგაყრილი დედ-მამა მიელტვის იმ უღონო შუქს, ჩვენ კი სულ უსინათლოდ ვართ სადღაც ქვემოთ ზაქარგულები. მერე ცხრატყავას სუნი მოიცავდა ყოველივეს. ჩავაქრობდი თუ არა სინათლეს და დაძინებას დავაპირებდი, იმ წუთას ტალღებად წვნიოგრაგნებოდა ოთახში და სულ უფრო და უფრო შემახუთავდა სულს, ვინემ არ წანთვდგებოდი და ბალდივით ხელია ცეცებით კარს არ მივაშურებდი. ხელებს შეუძლია გონებაში უჩინარი კარის შეგრძნება და მისი წარმოსახვა კიდევ. ახლა კი აღარაფერი ძალუძთ ხელებს

ჩემი ცხვირი გრძნობს ბენზინის სუნს, მაგიდაზე დაგდებულ ქილეტსა და კარს. წყლის ძაძიებელთა ძწუხარე თაობების ფეხის ხმა აღარ ისრის, ისევ განოცარებულა დერეფანი. კრიკაშეკრულივით შეწებებულა ქუთუთოები სტერა კი არა ეჭვიც არ ეპარება ტკივილი რომ არაა მუხლი მერე წვივი კოჭი ჩაგრძელებულა უჩინარი საფეხურები სადაც ფეხს წაიკრავ ძილნასვამ სიბნელეში დედა მამა კედი ჭეისონი მორი კარი შიში აღარაფრისა მაქვს რაკადა დედა მამა კედი ჭეისონი მორი ჩემ შემდგომ დაიძინებენ ძალზე დიდი ხნის მერე მე კი სულ მალე დავიძინებ როდესაც კარი კარი კარი იქაც არავინაა, მიღები, ქაშახური, გათითხნილი ჩემი კედლები და ტახტა ფიქრისა. ჭიქა დამაფიწყდა, მაგრამ ხელმა იგრძნო მისი ცივი უჩინარი გედისნაირი ყელი მოხეს კვერთხს რას ვაქნევთ იოლად გავალთ უიმისოდაც აგერ ჭიქაც ხელს ფრთხილად ვავლებ ჩუხჩუხით ჩადის მალაღ ცივ ყელში ლითონი ცივდება პირთამდე ივსება ჭიქა თითებს აცივებს ძილი ჩაწმენდს და ხანგრძლივად დადუმებულ ყელში დამიტოვებს გემოს წყალნაპკურებ ძილისას დერეფანში გავბრუნდი, გავაღვიძე იგი და ამ მღუმარებაში შარიშური გაიღო მიწად ქცეული ასეულის ნაბიჯებმა, იქიდან კი ბენზინის სუნსა და საათს მივატანე, ბნელ მაგიდაზე აგრე მრისხანედ რომ სტყუის, ფარდასაც მივეახლე, ფშვინვასავით რომ ძელამუნება სიბნელიდან სახეზე და ლაციცის შეგრძნებას მიტოვებს. თხუთმეტი წუთილა კიდევ. მერე მე აღარ ვიქნები. დიდი სიმშვიდის მომგვრელია ეს სიტყვები. დიდი სიმშვიდისა. Non fui. Sum. Fui. Non Sum *. სადღაც გამიგონია ზარების ასეთი რეკვა. მისისიპსა თუ მასაჩუსეტში. შრივს ჩემოდანში ბოთლი აქვს. შენ არც კი მოხვალ და არც კი გახსნი ბ-ნი და ქალბ-ნი ჭეისონ რიჩმონდ კომპსონები გთხოვთ, რომ სამკერ. ამ დღეებში. შენ არც კი მოხვალ და არც კი გახსნი გვეწვიოთ ჩვენი ასულის კენდეისის ქორწილში მიზანი და შედეგი ერთი დომხალია ორივე, აი ამას გვასწავლის ეს სასმელი. მე ვარ. ხოდა, დალიე. აღარ ვარ. მოდიო, ბენჯის მიწა გავციდოთ და სასწავლებლად გავაგზავნოთ კვენტინი პარვარდს. რათა ერთმანეთში ტაკატუკი დაიწყონ ჩემმა ძელებმა. მე იქ მოგვედები. თუნდაც ერთი წელით, მითხრა კედიმ. შრივს ბოთლი აქვს ჩემოდანში. შრივს რამე მე რად მინდა, ნამავ ბატონო. მე ბენჯის მიწა გავციდე და აღვესრულები პარვარდს კედიმ თქვა სიმყუდროვეა მღვიძვებსა და ქვაბოვანებში სადაც წყნარი ჩქაფუნი გააქვს ზღვის დინებასო მართლაცდა რა საამურად ეღერს — პარვარდი ძვირი არ უნდა იყოს ორმოცი აკრი მიწა ამ ლამაზად მელერი სიტყვის სასმენად. ლამაზად მელერი მკვდარი სიტყვა ბენჯის მიწა გავცვალოთ ამ ლამაზად მელერ სიტყვაში. დიდხანს ექნება ამ სიტყვის ეღერა-ნმაური ყურში — იგი ხომ ყრუა და გუმანით თუ იგრძნობს ზღურბლზე შემოდგა თუ არა ფეხს ატირდა იმ წუთას სულ ასე ვფიქრობდი ვიღაც ქალაქელი ვიგინდარაა-მეთქი ეს უმაწვილი და მამას სასაცილოდ არ ჰყოფნიდა ხოლმე ეს ამბები ვინემ. პირველ ხანებში არც კი ვამჩნევდი, ერთი კომპიოთავერი იქნება სამხედრო პერანგების გასაყიდად ჩამოსული-მეთქი, მაგრამ მერე უცებ მივხვდი, იმ ბიჭს ჩემი შიში კი არ ჰქონდა, კედი აგონებოდა ჩემს დანახვაზე და თურმე ამიტომ მაკვირდებოდა. თითქოსდა ეღერად მინაშით. მე მიყურებდა და იმას კი ხედავდა შენ ჩემს ამბავში ნუ ერევიო შენ ვერაფერს გახლები და დედასა და ჭეისონს მიანდგო ეს საქმე

* მე არ ვიყავი ვარ. ვიყავი. აღარ ვარ (ლათ.).

ნუთუ დედამ გამოაგზავნა-მეთქი ჭეისონი შენს სათვალთვალოდ მე არას-
დროს

პატიოსნებას სხვისი თვალთა და ყურით უფრო სჯიან ქალები ეუფლის
სიყვარულით მოიქცაო დედა ასე ავად რომ იყო მაშინაც არ აღიოცა თავის
ოთახში ვაითუ ჭეისონთან მამამ რამე თქვას მორი ბიძიაზეო მაშინ განაგებდა
მორი ბიძია კარგად არ იცნობს ანტიკურ ლიტერატურას და ამიტომ ვერ ბე-
დავს უშუალოდ მოიშველიოსო უკვდავი ბრმა ჭაბუკი ჭეისონისთვის უნდა გა-
ეტანებინათო ბარათი მორი ბიძიასავით ესეც თუ შეცდებოდაო ამას
თვალის დალილავება არ მოპყვებოდაო ჭეისონზე უფრო პატარა იყო პე-
ტერსონის ბიჭი ქალაქის ფრანგებს რომ აკეთებდნენ და ყიდდნენ ხუთ ცენ-
ტად შერე შახაგარი ველარ გაიყვეს და ჭეისონმაც სხვა ამხანაგი გამოძებნა
იმანვე კიდევ უფრო ჯაბანი რათა ისევ ჭეისონი ყოფილიყო ხაზინადარად —
ასე აგვიხსნა ტ. პ.—იმ მაგრამ ნამან თქვა მორი ბიძიას მიუშაობა რად უნდა თუ-
კი ხუთი თუ ექვსი ბუზიყლაბია ზანგის შენახვა შემოდლია რალა თქმა უნდა
ხანდახან არც მორი ბიძიას გამასპინძლება და ღამის გათეინება გამიჭირდება
ცოტა ფულითაც ზღუს გავუშართავო რამეთუ რწმენას მიძტკიცებს ჩვენი გვა-
რის ზეციური წარმოშობის შესახებ და მაშინ ცრემლები წასკდებოდა დედა-
ჩემს ვიციო მე მამას თავისი გვარი ჩვენზე უკეთესი პგონიოო საცინოდ აუგ-
დია მორი ბიძია და ბავშვებსაც ამას ასწავლისო ის კი არ ესმოდა დედას რომ
მამა ჩვენ ამასლა ზაგვაგონებდა ყოველი კაცი ტიკინა არისო სანაგვედან მოხ-
ვეტილი ხახერხით დატენილიო ხოლო ეს ხახერხი ამ სანაგვეში წინარე მოხ-
ვედრილ სხვა ტიკინებს გამოსცვენიათო ვის ჭრილობიდან ვის ფერდიდანო
ოლონდ ჩემი ცოდვებისთვის არც ერთი უწამებიათო. ბავშვობაში სიკვდილი
ბაბუაჩემის მსგავს მოხუცად მყავდა წარმოდგენილი მისი მეგობარი ან ძა-
ლიან ახლობელი და გამორჩეული ვინმე მეგობა სწორედ ამგვარი გრძნობით
შევყურებდით მის მაგიდას თითოც ვერ დაგვეკარებინა და არც ხმამაღლი და-
გვილაპარაკებია იმ ოთახში მარადღე ასე ეფიქრობდი დღენიადაც სხედან ისა
და ბაბუაჩემი სადღაც მოაზე და ბებერ პოლკოვნიკ სარტორიას ელოდებიან-
მეთქი ბებერი სარტორისი კი ნაძვებს იქით შეორე უფრო მაღალ მთაზე დვას
და რაღაცას უთვალთვალებს შორეთში ესენი კი მაინც უცდიან აი მოჩრება
თავის საწმეს ზამოვა შალე და მზარს დაგვიმშვენებსო ბაბუას თავისი გენერ-
ლის საძოისი აცვია და ნაძვებიდან მათი ჩურჩული გვესმის გაუთავებლად სულ
ბაასობენ რაღაცაზე და ყველაფერში ბაბუაა მართალი.

მეოთხედი დაჰკრა საათმა, გამოზომილი, შეუშფოთველი და უდრტვინველი
მბრძანებლური ბგერა გაისმა პირველად — შენდგეი ბგერისთვის გამოაცარი-
ელა წელი სიჩუმე. რა იქნებოდა სულმუდამ ასე შენაცვლებოდნენ ერთმა-
ნეთს აღამიანები, ცად ავარდნილი წამიერა ცეცხლისამებრ მიქცეულიყვნენ
სპეტაკ ნათელად და შერთვოდნენ ბნელით მოცულ ცივ მარადისობას, ნაცვ-
ლად იმისა, რომ შინ მწოლარეთ პამაკზე ეფიქრათ, ვიდრე იმ ნაძვებს მთლი-
ანად არ მოიცავდა მძაფრი და მკვდარი სუნამოს სუნი, ბენჯის აგრე რომ
ეზიზღებოდა. იმ ნაძვნარს წარმოვიდგენ და მეჩვენება მაშინვე — იღუმალი
ჩურჩული და ხენეშა, განძარცვულ სხეულში მზურვალე სისხლის შხუილი,
წამოწითლებულ ქუთუთოებზე აისახვის ზღვისკენ გაჭრილი გზადაგზა შეწყვი-
ლებული ღორების კოლტი. მამამ — ამდენი ბოროტების შემხედვარენი ჩვენ
სულ ცოტა ხნითღა უნდა ვიყოთ ფხიზლად წუთისოფლის შვილები ვართო

მე — ვაუკაცს აღარც ეს ცოტა ხანი სჭირდება-მეთქი იმან — განა ეს ვაუკაცობააო მე — მამაც ბატონო მე ასე მგონია და თქვენი არ ვიცი-მეთქი მან — ყოველი თავადაა თავისი ღირსების შემფასებელი და თუ ეს ამბავი ვაუკაცობა გგონია უფრო მნიშვნელოვანი სწორედ ესაა სხვანაირად არ გქვიათ-გულწრფელი მე — თქვენ ჩუნი არ გჯერათ გულით გეუბნები-მეთქი — ახაც ძვერა გულისგარეთ არაფერს იტყვი და ამიტომ ვერც ვხედავ რამე საგანგაშოს სხვაგვარად რომ იყოს მაშინ სისხლის აღრევის ამბავი არც კი მოგაფიქრდებაო მე — ტყუილი არ მითქვამს ტყუილი არა-მეთქი მან — ჩვეულებრივი ადამიანური სასულელე აღამილლე შემხარავად მიიჩნიე და მერე მისი განწმენდა მოინდომე სანართლითო მე — კედის განრიდება მიწოდდა ამ ძყვირალა სამყაროდან მაშინ ჩვენ ვეღარ მოგვწვდებოდა ბედისწერა და თითქოს არც ვყოფილვართ ამ ქვეყანაზე ვეღარაფერს დაგვაკლებდა-მეთქი მისი ხმაური იმან — კედის დაყოლიებას თუ ცდილობდიო მე — მეშინოდა მეშინოდა ვაითუ დამყვეს მაშინ არც ეს იქნებოდა ხსნა მაგრამ თუ გეტყვით ამას კი ვინამთ-მეთქი მაშინ აღარც ის სხვები ვაახსენდება და სამყარო გრგვინვაგრილით გვერდით ჩაგვივლის-მეთქი მამამ — აბა შენა სხვა ზრახვას შეგახსენებ ახლა ტყუილს არ იტყობი ვიცი მაგრამ ჯერ კიდევ ბეცი ხარ რაკი საყოველთაო კანონის ის ნაწილი არ გესმის ჩვეულებრივ შემთხვევასა და მის გამოძწევე მძებს რომ გვიხსნის და რომლის ჩრდილი დაჰფენია ყველას თვით ბენჯისაც კი და არ გიფიქრია რომ ყველაფერს აქვს თავისი დასასრული რაღაც აბოთუოხში გადაგიყვანია შენი წარმავალი სულიერი განწყობილება და გგონია შენი ასეთი ყოფა სულ-გულში ჩაგეწმასნება და სულმუდამ გექნება ასე ჩაწმასნილი სამარეშიაც კი ვერ მოიცილებ გგონიაო მე — მაშ წარმავალი-მეთქი იმან — გულში გავლებაც კი გიმძიმს რომ დადგება დღე და შენი ასეთი განწყობილება აგრე აღარ გაგტანჯავს მაგრამ მთავარი ისაა რომ სიკვდილი შენ რაღაც უბრალო განსაცდელი გგონია იმის მაგვარი კაცი ერთ ღამეში რომ გაქალარავდება სახის შეუცვლელად სასოწარკვეთილებას მისცემიხარ და ეგ გათამაშებს თავის ნებაზე მაგრამ ყველა თამაშს თავისი წესები აქვს იცოდე გასაოცარი ის არის — ხომ შემთხვევათა ჯამია ადამიანი ხომ ხაყალბევი კამათლების გაგორებაა მისი ყოველი ამოსუნთქვა ხომ მთელი სიცოცხლე ვერ ჩამხვდარა და შერიგებია ბოლო ხელის გარდუვალობას და რას არ მიმართავს ბავშვიც რომ მიუხვდება ისეთ წვრილმან თაღლითობასაც არ თაკილობს ვინემ უდიდესი ზიზლით მოცული სასწორზე არ შეაგდებს თავს გახრისხებული სინდისის ქენჯნით ატანილი და სასოებაშიხდილი პირველადვე კი არ დაყრის თარ-ხნალს არამედ მაშინ წახდება როცა მიხვდება მრისხანება სინდისის ქენჯნა სასოწარკვეთილება არც ისეთი მნიშვნელოვანი ამბავი ყოფილა იმ კამათლებმომარჯვებული შავბნელი მოთამაშისთვისო მე — მაშ წარმავალი-მეთქი იმან — მართლაც აუტანელია ის აზრი რომ სიყვარული ან მწუხარება ალაღბედზე შეტენილი ბონებია რომელსაც თავის დროზე ყავლი გაუვა და შენდა დაუკითხავად გააუქმებენ ან ღვთაებრივი სესხის სხვა რამე ახალი ქალადლით შეგიცვლიან შენ არ იქმ ამას რაკი მანამდე მიხვდები რომ იმ გოგოსაც კი შენი სასოწარკვეთილება სულაც არ დაუმსახურებიაო მე — ეგ არასოდეს მოხდება და რაც მე ვიცი ის არავინ იცის-მეთქი მამამ — მგონია რომ სჯობს კემბრიჯს დაბრუნდე ანდა მეინს ეწვიო ერთი თვით მაინცდამაინც ზელგაშლილი ნუ იქნები და შეიძლება იაფმა დროსტარებამ იესუ ქრისტეზე

უფრო გიშველოსო მე — ვთქვით და ყურად ვიღო თქვენი რჩევა და კვირა ან
 ოვე იქ დავრჩე-მეთქი მან — ხოდა მაშინ გაგახსენდება პარვარდში სასწავ-
 ლებლად შენი გაგზავნა რომ დედაშენის ოცნება იყო მას შემდეგ რაც გაჩნ-
 დი და კომპსონი არ იქნები თუ ქალს იმედს გაუცრუებო მე — რაკილა წარ-
 მავალი ყოფილა ყველასთვის, ჩემთვისაც ასე აჯობებს-მეთქი მამს მსუბუქი
 აღაძრიახი თავადაა თავისი ღირსების შემფასებელი მაგრამ სხვებს უნდა სწავ-
 სენბს თუ რა სჯობია მისთვისო მე — მამ წარმავალი-მეთქი მამამ — მაგაზე
 უფრო სამწუხარო სიტყვა არ არის ყოველივე წარმავალია ამქვეყნად სა-
 სოწარკვეთილებაც წარმავალია და დროებითი თავად დროც მხოლოდ ნამ-
 ყოშიაო

უკახასკხელმა საათმა დაჰკრა. ზრიალი გაიღო მისმა ექომ და კვლავ მი-
 ჩუძდა სიბხელე. ჩვენს საერთო ოთახში შევედი და სინათლე ავანთე, ეილე-
 ტი გადავიცვი. ბენზინის სუსტი სუნილა ადრის და ძლივსლა ვგრძნობ, სარ-
 კეში აღარც ის ლაქა ჩანს, ასეა თუ ისე, ჩემი თვალი უფროა მუსანჩნევი. პი-
 ჯაკაც ჩავიცვი, შრივის წერილმა გამიტკაცუნა ჯიბეში, ამოვიღე, მისამართს
 დავხედე და გვერდის ჯიბეში ჩავიღე. მერე საათი გავიტანე იმის ოთახში და
 მისსავე უჯრაში შევიხაზე. ჩემს ოთახში გამოსულმა სუფთა ცხვირსახოცი ავი-
 ლე, კართან მივედი, სინათლე უნდა ჩამეჭრო და უცებ გამახსენდა, კბილები
 არ გამომიწმენდია-მეთქი. ისევ გავხსენი ჩანთა. კბილის ჯაგრისს პასტა წაფ-
 ცხე და კბილების გამოსაწმენდად სააბაზანოში გავედი. ჯაგრისი გამოვწურე,
 რაც კი შეიძლებოდა, და ისევ ჩანთაში ჩავდე, დავხურე და კართან გავედი.
 სახამ სიხათლეს ჩავაქრობდი, მიმოვიხედე, კიდევ რამე ხომ არ დამრჩა-მეთქი.
 ქუდი დამრჩენოდა თურმე. ფოსტასთან უნდა ჩამეველო, ნამდვილად შევხვედ-
 ბოდი ჩვენებიდან ვინმეს და ისე იფიქრებდა, მართლმორწმუნე პარვარდელთ-
 ბაზე თავს სდებსო ეს ბიჭი. ქუდის გაწმენდაც დამვიწყებოდა, მაგრამ იქვე
 იღო შრივის ჯაგრისი და ჩანთა ხელმეორედ აღარ გამიხსნია.

1928 წლის 6 აპრილი

კახპა მუდამ კახპაა. მისი ვაკვეთილების გაცდენის მეტი თუ არაფერი
 იცით და ამის მეტი თუ არაფერი გაწუხებთ, ბედნიერი ქალი ყოფილხართ-
 მეთქი. საძნარეულოში უნდა ტრიალებდეს ახლა და არა მაღლა, თავის ოთახ-
 ში იჭდეს და ითხუპნებოდეს. ექვსი ზანგი თუ არ მოეშასახურა, ისე არ იქნე-
 ბა, ეს თხრები კი, განა არ ვიცი, ვიდრე მუცელს პურითა და ხორციით არ
 ამოიყორავენ, თითსაც არ გაანძრევენ-მეთქი. დედამ თქვა:

— მაგრამ სკოლაში რომ არ იფიქრონ, ბავშვს ველარ იპორჩილებსო, მე
 უნდა...

— კარგით ერთი, — ასე მივუგე, — ანა რა შეგიძლიათ? არც არასდროს
 ვიციდით მაგ გოგოს ნოთოკვა, ხოდა, ახლა ჩვიდმეტი წლისას რას მოუხერ-
 ნებთ?

დედა ერთხანს ფიქრებს მიეცა.

— რას წარმოვიდგენდი... დღიური თუ პქონდა, არც ის ვიციოდი. ასე
 მითხრა, წელს დღიურები აღარ გეჭირდებო. ახლა კი მისი დამრიგებელი,

ჯენკინი შირეკავს და მეუბნება, თუ კიდევ ერთხელ გაუცდენია, სკოლას დატოვენსო. მაინც რას შვრება? სად დადის? მთელი დღე ქალაქში ხარ, სადმე როგორ არ შეხვდებოდი ქუჩაში.

— დიახ, ბატონო, — ვთქვი მე, — ქუჩაში კი შეხვდებოდა, მაგრამ ეგ გოგო ქუჩაში სასეირნოდ ხომ არ აცდენს გაკვეთილებს.

— რაო, რას ამბობ? — მომამახა მან.

— არაფერს, — ასე ვუთხარი, — მკითხეთ და მეც გითხარით. — დედა ატირდა, თავს ნჭრისო ჩემი სისხლი და ხორცი.

— ხომ თქვენვე მკითხეთ, — მე ვუთხარი.

— შენ რა შუაში ხარ, — მითხრა დედამ, — მხოლოდ შენ ერთს არ მოგიკლავს ჩემთვის გული, შვილო.

— დიახ, — ვუთხარი დედას, — დროც არ მქონდა სამაგისო. კვენტინისხაირად შარვარდს წასასვლელად ან მამაჩემისნაირად ლოთობით თავის მოსაკლავად არ მეცალა. მე უნდა მემუშავა. მაგრამ, რაღა თქმა უნდა, თუ გნებავთ, რომ ძაგ გოგოს კუღში ვსდიო, მაღაზიაში აღარ გავჩერდები და ღამის რამე სასუშაოს ვიშოვნო. ხოდა, ასე, დღე მე ვუთვალთვალე, ღამე კი ბენი დაუღეეს დარაჯად.

— ვიცი, ბევრი სადარდებელი და საზრუნავი გაგიჩინე, შვილო, — დედამ ბალიშში თავი ჩარგო და ატირდა.

— მეც ვიცი, — მივუგე მე, — ოცდაათი წელია სულ ამას მეუბნებით. ბენშაც კი იცის, მგონი, უკვე ეს ამბავი. რა ვქნა, ველაპარაკო თუ არა იმ გოგოს?

— შერედა, გამოვა შავით რამე? — თქვა დედამ.

— თუ ისეც დაწყებდითანავე ჩაგვერიეთ, მაშინ არაფერი, — ასე ვუთხარი, — თუ გიხდათ მე მომანდოთ ეგ ამბავი, მითხარით და შერე თავი დამანებეთ: ყოველთვის, როცა კი რამეს მოვიწოდებ, თქვენსას არ იშლით, მაშინვე ჩაგვერევით, და ის შერე ორივეს დაგვცინის.

— ნუ გავიწყდება, რომ შენი სისხლი და ხორცია, — მითხრა დედამ.

— დიახ, ბატონო, — მე ვთქვი, — ოღონდ ეგ ხორცი მოსავლელია. და იმ სისხლსაც ცოტას გამოვადენდი ცხვირიდან, ჩემი ნება რომ იყოს. ვინცაა, სულ ერთია. ზანგის გოგოსავით თუ იქცევა, ზანგის გოგოსავით უნდა მოექცე.

— ვაითუ მოთმინების ძაფი გავიწყდეს, — თქვა დედამ.

— მაგრამ თქვენმა ბერხმაც რომ არ გაჭრა. რამე რომ ვიღონო, მაძლევთ ამის ნებას თუ არა? ან ერთი ირჩიეთ, ან ნუთარე. ჩჭარა, სამსახურში მაგვიასდება.

— ვიცი, ჩვენი გულისთვის ქანცი გაქვს გაწყვეტილი, — მითხრა დედამ, — ხეტავი შენეძლოს და ახლა საკუთარი კანტორის პატრონი იქნებოდი. შენს ხებაზე ივლიდი იქ, როგორც ეს ბესკომებსა შეეფერება. რასაც არ უნდა გეძახდნენ, შენ მაინც ბესკომი ხარ. ვიცი, მამაშენს რომ ეფიქრა...

— რა გაეწყობა, — მე ვუთხარი, — ვიდაც სმითისა და ჯონსისნაირად ზანდახან ანგარიში მამაჩემსაც ვშლებოდა ხოლმე. — დედა ისევ ატირდა.

— ეს რა მესმის, გარდაცვლილ მამას ავად როგორ ახსენებ, — თქვა მან.

— კარგი, — მივუგე მე, — დაე აგრე იყოს; მაგრამ საკუთარი კანტორა

რაკილა არა მაქვს, იქ უნდა წავიდღ, სადაც ვარ. ვუთხრა თუ არა იმ გოგოს რამე?

— ვაითუ მოთბინების ძაფი გაგიწყდეს, — თქვა დედამ.

— კარგი, — მე ვუთხარი, — მაშინ აღარაფერს ვერცხვი.

— მაგრამ რაღაც ხომ უნდა ვილონოთ, — მომიგო, — ხალხი რაღაც უნდა იცის, თითქოს გაკვეთილების გაცდენისა და ქუჩა-ქუჩა ხეტიალის ნებისმიერ შემთხვევაში ან მისთვის ველარ მომივლია... თქ. ჯეისონ, ჯეისონ, * — ასე დასძინა, — როგორ მიმატოვე, როგორ მიმატოვე ასეთ სატანჯველში.

— კარგი, კარგი, — ვთქვი მე, — აგრე უარესად შეიქნებით. ერთი დღით მაინც დაამწყვდიეთ შინ, ანდა ეგ ამბავი მე მომანდეთ და მაშინ აღარც მაგდენი სადარდებელი გექნებათ.

— ჩემმა სისხლმა და ხორცმა, — ასე თქვა ატირებულმა. მაშინ მე მივუბე:

— კარგი. მე მოვუვლი მაგ გოგოს. ნულარ ტირით. კმარა.

— მოთბინების ძაფი რომ გაგიწყდეს, — თქვა დედამ, — ის ხომ ჯერ ბავშვია, არ დაივიწყო.

— არა, — ვუპასუხე მე, — არ დავივიწყებ. — გამოვედი და კარი მრვიხურე.

— ჯეისონ, — დაიძახა დედამ. პასუხი არ გამიცია. დერეფანს გამოვეყვი. — ჯეისონ, — ისევ მომესმა კარს მიღმა. მერე კიბეზე ჩამოვედი. სასადილო ოთახში არავიხაა. სამზარეულოდან მესმის, კვენტინა დილზის სთხოვს, მეორე ფინჯანი ყავა დაძისხიო. შევედი.

— აგრე გამოწყობილი უნდა წახვიდე სკოლაში, — ვეკითხები, — თუ დღეს ისვენებ?

— ნახევარი ფინჯანი იყოს, დილზი, ჭირიმე, — იხვეწება.

— არა-მეთქი, — თქვა დილზიმ, — ვის გაუგონია, ჩვიდმეტი წლის გოგომ ერთ ჭიქაზე მეტი ყავა დალიოს, მასს კალაინი რას იტყვის. წადი და ჩაიცივი, სკოლისთვის მოემზადე, თორემ ჯეისონი უშენოდ წავა ქალაქში. კიდევ ვინდა დააგვიანო?

— აღარ დააგვიანებს, — მე ვუთხარი, — მორჩა, გათავდა. — შემომხედა, ხელში კი ფინჯანი უკავია, სახეზე ჩამოშლილი თმა გადაიწია, კიბონო ჩამოუცურდა მხრიდან, — ეგ ფინჯანი დადგი მანდ და გამომყევი, — ასე დავსძინე.

— რისთვის უნდა წამოვიდე? — მკითხა კვენტინამ.

— წამოდი-მეთქი, — გავუწეორე, — აი, ეგ ფინჯანი ონკანის ქვეშ ჩადგი და წამოდი.

— ახლა რაღა ვინდა, ჯეისონ? — მითხრა დილზიმ.

— ბებიაშენი და სხვები კი აგიგდია აბუჩად, მაგრამ ჩემთან ვერაფერს გახდები, ნურას უკაცრავად, — ასე ვუთხარი, — ვერ მოგართვი. ათ წამს გაძლევ, დადგი-მეთქი ეგ ფინჯანი, შენ გეუბნები!

ჯერ მე შემომხედა, მერე დილზის. — აბა ახლა რა დროა, დილზი? — თქვა მახ, — დაძისტვინე ათი წამის მერე. ნახევარი ფინჯანი მაინც, ნა...

ხელი წავატანე მკლავზე. ფინჯანი გაუვარდა, დაიმსხვრა, უკან დაიხია და მიყურებს, მაგრამ მისი მკლავისთვის ხელი არ გამიშვია. დილზი წამოდგა.

* ქალბატონი კომპსონი თავის ქმარს — ჯეისონ კომპსონს (მამას) ველისხმობს.

— რა მოგივიდა, ჯეისონ? — მეკითხება.

— ხელი განიშვით, — დაიძაბა კვენტინამ, — თორემ სახეში გავარტყამო.

— რაო, რაო? — ვუთხარი, — რაებს ბედავ? — ხელი შემომკრა. დავუჭირე ის ხელიც და კატასავით გაცოფდა. — რაებს მიბუდავ? — ასე ხომ?

— ჯეისონ-მეთქი! — მომადახა დილზიმ. სასადილო ოთახში მივათრევ კვენტინას. კიმონი გადაეხსნა და მოათრიალებს, ლანის დედიშობილას მივათრევ ამ ეშმაკის ფეხს. დილზი ჩვენ უკან მოკელანობს. მივტრიალდი და ცხვირწინ მივუკეტე კარი.

მანდ იყავი-მეთქი, გავძახე.

კვენტინა მაგიდას მიეყრდნო და კიმონი შემოიხვია. შევცქერო.

— აბა, ერთი მითხარი, — ვეუბნები, — გაკვეთილებს როგორ აცდენ, ბებიაშენს წაშდაუწუმ როგორ ატყუებ, მის მაგიერ როგორ აწერ ხელს დღიურში? მოკალი ვეჭალი და ესაა. აბა ჩქარა თქვი-მეთქი.

ხმას არ იღებს. ყელთან შეიკრა კიმონი და შეისწორა, მიყურებს. ველარაფრის წათხიპნა მოუსწრია ჯერ კიდევ და თითქოს საგულდაგულოდ დაეხანოს, ისე უპრიალება სახე. მივედი, მაჯაზე წავეტანე, აბა ჩქარა თქვი-მეთქი.

— თქვენ ვინ გკითხავთ, — ასე მითხრა, — თავი დამანებეთ!

დილზიმ შემოაღო კარი. — ჯეისონ! — მომადახა.

— აქედან გადი-მეთქი, ხომ ვითხარი, — ისე დავუყვირე, არც კი მივბრუნებულვარ. — აბა ერთი მითხარი, გაკვეთილებს რომ აცდენ, სად დადიხარ? — ვეკითხები კვენტინას. — ქურჩა-ქურჩა რომ ხეტიალობდე, დაგინახავდი. ვისთან დაძვრები? ვილაც ქოჩრიან ვიგინდარასთან ხომ არა ტყე-ღრე? მითხარი, სად დადიხარ?

— თქვენ... თქვენ ბებერი ქალაჩუნა ხართ! — ასე თქვა და გასხლტომა მოიხდომა, მაგრამ არ გავუშვი. — წყეული ბებერი ქალაჩუნა! — გაიმეორა.

— მე შენ გიხვეწებ, — ვეუბნები, — მოხუც ქალს წამოაჭექი თავზე, მაგრამ მე კი მოგივლი, იცოდე! — ცალი ხელით მიკავია ახლა, გაჩერდა და შემომცქერის გაფართოებული თვალებით.

— რა გინდათ ჩემგან? — ასე თქვა.

— აი, ახლა ამ ქამარს რომ მოვიხსნი, მერე ნახავ, რაც მინდა. — ქამარს ვიხსნი, დილზი მომვარდა.

— ჯეისონ, — მითხრა მან, — ჯეისონ, როგორ არა გრცხვენიათ?

— დილზი, — იძახის კვენტინა, — დილზი!

— არ დავანებებ, — ამბობს დილზი, — ნუ გეშინია, გენაცვალე. — ხელებს არ მიშვებს. ქამარი შემოვიძრე, ხელი ვკარი და იქით მივაგდე დილზი. მაგიდას გადააწყდა. ისე დაჩაჩანაკდა, ფეხზეც ძლივსლა დგას. მაგრამ ჩვენს სამზარეულოში ვილაცა ხომ უნდა გამოძღეს იმით, რაც ზანგის ბიჭებს გადაურჩებათ. კოჭლობით მოვიდა და შუაში ჩაგვიდგა, ხელებს მიჭერს. — მე შემოძვარით, — მეუბნება, — თუ ასე ვეჭავებათ ხელები, მე შემომკარით, — გაიმეორა მან.

— გგონია, არ შემოგკრავ? — ვეუბნები მე.

— თქვენგან სხვას არც მოველი, — ასე თქვა. კიბეზე ჩამომავალი დედა-

ჩემის ფეხის ხმა გავიგონე. გული როგორ მოუთმენს, არ ჩაგვერიოს. ხელი გავუშვი კვენტინას, კედელს მიეჯახა, კიბონო შეიკრა.

— კარგი, — ვთქვი მე, — მერე იყოს. ჩემთან ვერაფერს ვახდები, იცოდე. გადაყრუებული დედაკაცი არ გეგონო, ნურც ეგ დავარდნილი ზანგის ბებრუხუნა გგონივარ, შე ტურტლიანო გომბიოვი! — მივაძახე.

— დილზი, — დაიყვირა, — ჩემი დედა შინდა მე, დილზი!

დილზი ბიუახლოვდა. — დაწყნარდი, — ასე უთხრა, — თითსაც ვერ დაგაკარებს, ვიდრე აქა ვარ.

— ჯეისონ, — დედა იძახის, — დილზი!

— დაწყნარდი-მეთქი, — თქვა დილზიმ, — აღარ მოვუშვებ შენთან. —

ხელი მოკიდა კვენტინას, მაგრამ მან მოიშორა.

— თაიდან მომწყდი, ბებრო ზანგო! — მიაძახა და კარისკენ გაიქრა.

— დილზი, — კიბიდან ჩამოსტახა დედამ. კვენტინამ კიბეზე აირბინა და გვერდით ჩაუქროლა. — კვენტინა, — დაუძახა დედამ, — კვენტინა-მეთქი. — კვენტინამ ყურიც არ ათხოვა, მერე ოთახში შევარდა, კარი მიიჯახუნა.

დედა იქვე შედგა. მერე ისევ კიბეზე დაეშვა. დილზიო, დაუძახა.

— ახლავე ამოვალ, — უპასუხა დილზიმ, — თქვენ, ჯეისონ, მანქანა გამოიყვანეთ და დაელოდეთ, — მომიბრუნდა მე დილზი, — სკოლაში ხომ უნდა მიიყვანოთ.

— დარდი ნუ გაქვს, — ვუთხარი მე, — კიდევ მივაყვან და კიდევ დავტოვებ იქ. რაზან ხელი მოვკიდე ამ საქმეს, ჩემსას გავიტან.

— ჯეისონ, — ჩამომძახა დედამ კიბიდან.

— აბა წადი ახლა, — შითხრა კარისკენ მიმავალმა დილზიმ, — გულს ნუღარ გაუხეოქავ ამ ქალს. მოვდივარ, მისს კალან.

გამოვედი, შესძის, დილზი ადის კიბეზე. — ახლავე დაწვექით. — ეუბნება დედას. — ჯერ კიდევ არა ხართ კარგად და არ უნდა ამდგარიყავით. დაწვექით და მე იმ გოგოს მივხედავ, დროზე გავუშვებ სკოლაში.

სახლის უკახა მზარეს გავედი და მანქანას დაეხედე, შემდეგ მთელი ცხოველმოდარე, ვიდრე ის ბიჭი ვნახე.

— მე ხომ ვითხარი, მანქანას საბურავი გამოუცვალე-მეთქი, — ვუთხარი.

— ვეღარ მოვიცვალე. — მიპასუხა ლასტერმა, — სანამ დიდედა სამზარეულოშია, ამისი პატრონი არაეინაა.

— ასეა, — ვთქვი მე, — მთელი დღე სამზარეულო სავსეა იმ წყველი ზანგებით. მანქანას კი საბურავი ისევ მე უნდა გამოვუცვალო.

— ვისთვისღა დაშეტოვებინა, — შითხრა მან. მაშინვე ღმუილი გავიგონე და დუქმორეული პირისახეც დავინახე.

— გა, გაათრიე აქედან, — დავუყვირე, — აქ რას ვაგვიჩერებია ქვეყნის სასეიროდ? — გავყარე ისინი და იმან დროელს ფერტო უმატა. თითქოს კვირადღე არ მეყოფა, როცა ამ დაწყველილ შინდორზე აუარება ხალხი ირევა. ეტყობა, შინ არაფერი სანახაობა აქვთ და არც ექვსი ზანგის ჭმევა სჭირდებათ, კუხვისოდენა რაღაც ბურთი აქვთ და იმით ერთობიან ვითომ. ეს ჭკუაზე მწყრალი კი დარბის შინ და უკან ღობის გასწვრივ და, როგორც კი ვინმე გაპოხნდება, აღრიადდება. მგონია, მალე ფულსაც მომთხოვენ, გოლფის თამაშს რომ აფურებიანონ. მერე დედაჩემსა და დილზისაც მოუხდებათ ყავარჯნებით აქ ჩამოსვლა, თღონდ ბურთის მაგივრად ფაიფურის სახელურები უნდა ჩამო-

იტანონ, მე კი თვარანმომარჯვებულნი დავუდგები ამათ მთელი ღამე. ხოდა, მაშინ მოგვიდებენ ხელს და სუყველას წაგვასხამენ ჯეკსონში, ღმერთმანი, ჩვენს ნეზობლებს აღდგომა დღე გაუთენდებათ მაშინ.

გარაყთან დავბრუნდი. საბურავი იქვე, კედელზეა მიყუდებული, კაცო, თუ მე იმას ხელი მოგვიდო. მანქანა მოვატრიალე და გარეთ გამოვიყვანე. კვენტინა მელოდება აქვე, მე, ვუთხარი:

— სახელმძღვანელოები რომ არა გაქვს, ვიცი. ახლა ესლა მინდა გავიგო, რა უყავი. კი არის, მგონი, ჩემი საქმე. ოღონდ შეკითხვის უფლება არ მოუნიჭებიათ ჩემთვის, — ასე ვთქვი, — მე მხოლოდ ფულის გადახდა შევალე — შენი წიგნები თერთმეტი დოლარი დაშიჯდა სექტემბერში.

— სახელმძღვანელოები დედამ მიყიდა, — მითხრა მან, — თქვენ გროშიც არ დაგინარჩავთ ჩემთვის. მშიერი რომ მოეკვდე, ის მირჩევნია.

— რას ნეუბნები, — მე ვუთხარი, — აბა ერთი ბებიაშენს ჰკითხე და ის გეტყვის ყველაფერს. კიდევ გაცვია და კიდევ გახურავს, მგონი, — ვუბნები, — თუმცა ყველაზე უფრო სახე კი დაგიფარავს, იმდენი რალაც-რალაცები წაგიცხია.

— ამ რალაც-რალაცებში გროშიც არ დახარჯულა თქვენი, — ასე მიპასუხა მან.

— ბებიაშენს ჰკითხე-მეთქი, ხომ გუბნები, — ვუთხარი მე, — ჰკითხე-მეთქი. იმ ჩეკებს რა მოუვიდა, ხომ გახსოვს. ერთი შენ თვალწინ დაწვა, მგონია, — ყურსაც არ მიგდებს, მთლად მოუთხიპნავს რალაციით სახე და დგას გააღმასებული.

— შერედა იცით, რას ვიზამდა, ამის საყიდლად თქვენი ან ბებიას ერთი გროშიც რომ იყოს დახარჯული? — მითხრა და ხელი კაბაზე მიიღო.

— მაინც რას იზამდი? — ვკითხე, — კასრს ხომ არ ჩამოიცვამდი მაგის მაგივრად?

— ახლავე შემოვიხვევდი ტანზე და აქვე, ქუჩაში დავყრიდი, — ასე თქვა, — რათ, არ გჯერათ?

— არ გაშაკვირეო, — მივუგე მე, — განა ერთი და ორი გადაგიგდია მასე.

— ხოდა, აბა ნახეთ ახლა, — მომამახა. ორივე ხელი იტაცა საყულოზე. თითქოს მართლაც უნდოდა კაბა შემოეხია.

— განუე და, მე ვუთხარი, — ისე ავაჭრელებ აქვე, მთელი სიცოცხლე არ დავავიწყდეს.

— აბა ნახეთ, — თქვა და ვხედავ, მართლაც უნდა შემოიხიოს კაბა. მანქანა გაგაჭურვ, ხელებში ვწვდი. ამასობაში დაახლოებით თორმეტობდე უსაქმური მიგროვდა. ისე ავენთე და დავენთე, ღამის თვალთ დამიბნელდა.

— აბა ჭკუით იყავი ახლა, თორემ ნეტავი ცოცხალი არ ვიყო, იმას ნატრობდეს! — მივამაბე.

— ვნატრობ კიდევაც. — ასე მითხრა. წყნარად ზის ახლა, თვალეებში ჩაეხედე და გაეფიქრე, აქ, ჩემს მანქანაში, ასე საქვეყნოდ რომ ატვირდეს, მართალია ნაბეჭდილად ავაჭრელებ, სულს ამოვბდი-მეთქი. საბედნიეროდ, თავი შეიკავა და ხელი შეუშვი. მანქანა დავძარი, კიდევ კარგი, გადასახვევია აქვე, სხვა ქუჩით წავალ და მოედანზე გავლა აღარ მომიხდება. ბირდის ნაკვეთზე უკვე კარავს დგამენ წარმოდგენისთვის. ერლმა ორი მოსაწვევი მომტა, რაკილა ჩვენს ვიტრინაში აფიშა გამოვაკვრევინეთ. ეს გოგო აქეთ აღარც იხედება,

ტუჩებს იკვნეტს. — კიდევაც ვნატრობ, — თქვა მან, — ნეტავი რად გამაჩინე, დედოკო.

— მე კიდევ ერთი აღაწიანიც ვიცი, ვისაც ყველაფერი არ ენახა ამ/ან-ბისა, — მე ვუთხარი. სკოლასთან გავჩერდით. ზარმა დარეკა და ვიკვნივთ. ჩენილი ორიოდე მოწაფეც შევიდა წახვალში. — ერთხელ ხომ მოხვდები, — ვეუბნები, — შენით წახვალ და დარჩება იქ, თუ თავად მოგიყვანო და დაგსვა? — ჩავიდა და კარი მოაჯახუნა. — რაც ვითხარი, არ დაივიწყო. — გავძახე, — მეტს აღარ მოგიტმენ, იცოდე, აღარ გავიგონო, გაკვეთილები გააცდინა და იმ ვილაც ვიგინდარასთან დაძვრებო.

მოძირილდა და ასე მოძიგო, — დასამალავი რა მაქვს, ყველას შეუძლია იცოდეს, რასაც ვაკეთებ.

— კიდევაც იციახ, — ვთქვი მე, — ამ ქალაქში ყველამ იცის, რაცა ხარ. მაგრამ მე მეტს აღარ მოგიტმენ-მეთქი, ხომ ვითხარი, შენ რასაც ვაკეთებ, დარდი არა მაქვს, — ვეუბნები, — მაგრამ აქ მე პატივს მცემენ და ჩემი ოჯახის წევრს ნებას არ მივცემ ზანგის გოგოსავით მოიქცეს, ხომ გაიგონე.

— ჩემთვის სულ ერთია, — მიპასუხა მან, — დაე ცული ვიყო და ჯოჯოხეთში მოვხვდე, სულაც არ მაღარდებს. თქვენთან ყოფნას ჯოჯოხეთი მირჩევნია.

— აი, თუ ერთხელაც გავიგე, გაკვეთილიდან გაიპარაო, ჯოჯოხეთს მართლა მოგანატრებ, იცოდე, — მე ვუთხარი. ნატრილდა და ეზო გადაირბინა. — ერთხელაც თუ გავიგე-მეთქი, — მივამახე, მაგრამ არც კი მოუჩედავს.

ფოსტაში გამთვარიე. წერილები წამოვიღე, მოვედი მაღაზიასთან და მანქანა გავაჩერე. შევედი თუ არა, ერლმა შემომხედა. ხმა არ ამომიღია. ხო, დავაგვიანე და რაც გინდა ასა თქვი-მეთქი, გავიფიქრე, მან მითხრა:

— კულტივატორები ჩამოიტანეს. მიღი და ბიძია ჯობს მიეხმარე მათ დადგმაში.

უკან გამოვედი. გადაყრუებული ჯობი ჩახირობს, ერთი საათი უნდება სამი ჭანჭიკის მოხსნას.

— ხეტავ შენც ჩემთან იყო, — მე ვუთხარი, — მაშინ მთელი ქალაქის ზანგები ჩემს საწინარეულოში მოიყრიან თავს.

— იმათთვისლა ვმუშაობ მე, ვინც შაბათ საღამოსთვის მაძლევს ფულს, — ასე მოძიგო, — მეტი დრო აღარ მრჩება და ვერც ვერავის გამოვადგები. — ქახჩი მოხსნა, — ყველაზე კარგი მუშა ამ არემიდამოში აი, ისაა, ხორთუმა ხოჭო, — დასძინა.

— ბედი გქონია, არა ხარ ხორთუმიანი და ეგ კულტივატორები სულ ფეხებზე გკიდია, — ვუთხარი, — თორემ თავს მოიკლავდი მუშაობით და აღარც მშველელი დაგჭირდებოდა.

— შართალს ბრძანებთ, — მითხრა მან, — კი უჭირს ხორთუმიანს. გინდ მზე იყოს და გინდა წვიმა, მთელი კვირა უნდა იმუშაოს, დღესაც ვერ გააცდენს, კიბეზეც ვერ ჩამოჯდება და საზამთროს დამწიფებას ვერ დაუცდის, შაბათსაც არას აქნევს.

— ფულს მე რომ გიხდიდე, — ასე ვუთხარი, — შაბათ დღეს შენც არას აქნევდი. ახლა კი მიღი ერთი, ეგ ფიცრები მოაცილე და შიგ შეათრიე.

პირველად მისი წერილი გავხსენი და ჩეკი ამოვიღე. ქალისგან აბა რას უნდა მოვლოდე. ექვსი დღე დამიგვიანა. კიდევაც რომ გიმტკიცებენ, კაცებ-

ზე ნაკლებად არ მოვეუვლითო საქმეს, ნეტავი რა დახლი დაუდგება იმას, ვინც ექვსი დღის დაგვიანებით შეიტყობს თვის დამდევს. ხოდა, დედაჩემს ბანკი ექვსი დღით გვიან რომ გაუგზავნის შეტყობინებას, ეს ქალი ჩემზე იფიქრებს, ყოველთვის ექვს რიცხვში რად შეაქვსო ფული ანგარიშზე. *ფერადულები*
ამას ქალი ვერ ჩაჩვენება.

კვინტინაა სადღესასწაულო ტანისამოსზე ხომ გწერდი, პასუხი რად არ მომწერე. ნუთუ არ მიგიღია? ჩემს ორ ბარათზე არც მაგ ვოგოს უპასუხნია, თუმცა ზეოტე წერილით გამოგზავნილი ის ჩეკი კი იყო წარდგენილი ვასახლდებლად სსკებთან ერთად. ავად ხომ არაა? ახლავე შემატყობინე, თუ არაა, თავად ჩამოვალ და ვნახავ. ავი დამპირდი, რანე თუ დასჭირდა, გაცნობებო. შენგან 10-სთვის ველი პასუხს. არა, სჯობს ახლავე დებეშა გამომიგზავნო. ნამდვილად შენ ხსხი ჩემს წერილებს და ის ვოგო რაღას მიიღებს. თითქოს ცხადლიც ვხედავდე; დარწმუნებული ვარ, რომ სწორედ მასეა. სჯობს ახლავე გამოგზავნო დებეშა აი, ამ ნისამართზე.

ამ დროს ერლმა დაუყვირა ჯობს, იჩქარეთო. წერილები შევინახე და გარეთ გავედი, იქნებ რამე ვუშველო-მეთქი ამ ბუზიყლაპიას. ჩვენს მხარეს ნამდვილად სჭირდება მუშა თეთრი ხალხი. ამ ჯოჯოხეთის მაშხალა ზანგებს ორიოდე წელიწადი შიმშილით რომ კუჭი აეწვებათ, მაშინლა მიხვდებიან, აქამდე სამთხეში ვიჯავითო თურმე.

ვერ კიდევ ათი საათი არ იქნებოდა, ეზოდან რომ შევბრუნდი. ვილაც კომივოაჯერი ზის ჩვენსა. რამდენიმე წუთი აკლდა ათს და კოკა-კოლაზე გადავიბატივე ის კაცი. მოსავალზე ჩამოვავდეთ ლაპარაკი.

— ვერ არის კარგი ამბავი, — ასე ვუთხარი, — ბამბის მოსავალი გადამყიდველებსლა რჩებათ. ყურებს გამოუჭედავენ იმ საწყალ ფერმერებს. კარგი მოსავალია წელს და ალება არ დაგავვიანდეთო. მერე ბაზარზე იაფად გამოატანინებენ და ავრე თავზარს დასცემენ წერილფეხობას. თავად ფერმერებს კი ძვალი და რბილი სულ ძირს ჩამოსდით, დღე არ ატვო და ღამე. დარჩებათ კი იმდენი, რომ კუჭი მაინც გაიძლონ? — ვეუბნები, — დიდი მოსავალი იქნება და გროშებად შეუფასებენ, პატარას მოიწვევენ და არყის ფულსაც ვერ იშოვნებენ. მერედა, რისი გულისთვის? ჩრდილოეთში მოკალათებულმა ერთმა მუჭაებრაელებმა რომ — იელოვას მიმდევრებზე არ ვამბობ, მათ შორის კარგი მოქალაქეებიც მანახავს მე, — ვეუბნები, — თქვენც ხომ იშათთავანი არ ბრძანდებით? — დავსძინე მერე.

— არა, — მიპასუხა მან, — ამერიკელი გახლავარ.

— არ გეწყინოთ, — მე ვუთხარი, — სჯულისა და სხვა ამდაგვარების მიუხედავად კაი კაცს ყოველთვის ვცემ პატივს. პირადად ებრაელებს არაფერს ვერხი. — ვეუბნები, — მე იშათ ჯიშზე მოგახსენებთ მხოლოდ. კი დამეთანხმებით მგონია, საქონელს არ ქმნის ეს ხალხი, დაივლიან ხოლმე ახალმოსახლეებს და ტანსაცმლით ვაჭრობენ.

— შეძველძახე სომხებს ხომ არ გულისხმობთ? — მკითხა მან, — ახალ ტანისამოსს არ დაგიდევენ ახალმოსახლეები.

— საწყენი აქ რა არის, — ასე ვთქვი, — წესად არა მაქვს სჯულის მიხედვით ვიმსჯელო ხალხზე.

— დიახ, — ასე მომიგო, — შე ამერიკელი გახლავარ. ფრანგული სისხლი გვირგვია ჩვენ. ხოდა, ამიტომაც მაქვს ასეთი ცხვირი. წმინდა ამერიკელი გახლავარ.

— მეც აგრე, — ვუთხარი. — ცოტანილა დაერჩით. ხო, ნიუ-იორკში კალათებულ იმ მაკლერებზე მოვახსენებთ, ტყავს რომ აძრობენ წმინდას.

— მართალს ბრძანებთ, — შიპასუხა, — საწყალი კაცი ბარუაზე ვერაფერს გახდება. კანონი თუ უშველის რამეს.

— ხომ მართალს ვამბობ? — მივუგე მე.

— დიახ, — ასე შიოხრა, — მართალი უნდა იყოთ. ფერმერის ზურგზე გადადის ყველაფერი.

— მართალი რომელია, — მე ვუთხარი, — კაცი თუ არ გყავს და სწორ ცნობებს თუ არ გაწვდის, სულსაც ამოგხდიან. ვილაც-ვილაცებს იქაურთაგან კი ვიცნობ. მათი მრჩეველი ერთი დიდი კაცია ნიუ-იორკში. წესად მაქვს, — ვუბნები, — დიდ ფულზე არ ვითამაშო. ვიცი, რაღაცები მეც შემიშლება. ლაწირაკებს კი არ დავემგვანები, ვისაც სამ დოლარად უნდა ერთბაშად გამდიდრება. ისინი კი სწორედ ასეთ ხალხს ეძებენ.

საათმა ათი დაჰკრა. ტელეგრაფში წაედო. მათი წინასწარმეტყველები-სამებრ მოხდა — ცოტა მოიმატა კურსმა. კუთხეში მივდექი და კვლავ გადავლე თვალი დებეშას, გული შევაჯერე. ამ დროს ახალი ცნობები მოვიდა. ორი ხაზით აიწია აქციებმა. ყველა მოაწყდა საყიდლად. იმას გეუბნებით, რაც გავიგონე მათი ლაპარაკიდან. აბა ვინ ვის მოასწრებს, თითქოს არ იციან, ბოლოს რა იქნება. თითქოს კანონია ასეთი და გაიძულებს, რომ იყიდო. კაცი არ ვიყო, თუ ვტყუოდე. რა თხერი დროება დადგა, ღმერთმანი, ეს წყვეული უცხოელები, ლუკმა ბური რომ ენატრებოდათ თავიანთ ქვეყანაში, ჩამოვიდნენ აქ და ყელამდე აივსენ ამერიკელთა ფულით. კიდევ ორი ხაზით აიწია აქციებმა. სულ ოთხით. დასწყევლოს ღმერთმა, ისინი იქ არიან და კარგადაც იციან, რაც მოხდება. ყურს თუ აღარ დავუგდებ იმათ რჩევას, მაშ რაღატომ ვაძლევ თვეში ათ დოლარს. გასვლა მიხდოდა და უცებ გამახსენდა, მივტროი-ალდი და დებეშა გავუგზავნე იმ ქალს. „კარგად ვართ. კ. დღესვე გამოვიგზავნის წერილს“.

— კ. გააგზავნის? — იკითხა დებეშის მიმღებმა.

— დიახ, კ., — მივუგე. — განა პირველად გესმით ეს ასო?

— სწორად თუ ამოვიკითხე-ნეტო, — შიოხრა.

— თქვენც კიდევ ისე გააგზავნეთ, როგორც მანდ წერია, არაფერი შეშვდება მე, — ვუბნები, — ფულს იქ გადაიხდიან.

— დებეშებს აგზავნი, ჯეისონ? — იკითხა დოკ რაიტმა, ჩემი მხრებიდან გადმოყო თავი, — რაღაც შიფრია მაკლერისთვის — იყიდეთო, ხომ?

— რაც არის, ის არის, — მე ვუთხარი, — თქვენ ხომ საკუთარი ჭკუა გაქვთ, ბიჭებო. თქვენ უფრო მეტი იცით, ვიდრე ნიუ-იორკელმა საქმოსნებმა.

— საკუთარი ჭკუა რომ შექონდეს, — შიპასუხა დოკმა, — გავითვალისწინებდი კურსის აწევას და ფუნტში ორ ცენტს მოვიგებდი.

კიდევაც ცნობა. ჩამოიწია ერთი ხაზით.

— ჯეისონი ყიდის, — დაიძახა ჰოპკინსმა, — აბა ერთი შეხედეთ მის სახეს.

— რასაც ვაკეთებ, ეს მე ვიცი, — მივუგე, — ისე მოიქეცით, როგორც ჭკუა გაგიჭრით, ბიჭებო. ჯიბესქელ ნიუ-იორკელ ებრაელებსაც ხომ უნდათ ცხოვრება, — ასე დავსძინე.

მაღაზიაში დავბრუნდი. დახლთან ერლი ტრიალებს. შევედით უკანა კოახში, მაგიდას მივუჯექი და ლორეინის წერილი ვავშალე. „მამიკო ძვირფასო, მენატრები. შაშიკოს რომ ვერ ვხედავ ქალაქში, ვერ ვარ კარგად. შენი ნახვა მსურს, ჩემო ტკბილო მამიკო“. ვიცი, რაცა სურს. ორმოცი დოლარი ვაჩუქე ამ ბოლოს. დიახ, ვაჩუქე. ქალს არც არასდროს დავბირდები რამეს და იმანაც არ იცის, რამდენს მივცემ. სხვანაირად იმათ ვერ მოუვლი. ხოდა, იჯდეს და იმარჩიელოს. დააცის გასაკვირვებლად სხვა ვერაფერს თუ ვერ მოიფიქრებ, ებაში უნდა გაულაწუნო.

წერილი გადავხიე და სახაგვე ყუთის თავზე დავწვი. წესი მაქვს ასეთი. ქალაღდის ხაგლეჯსაც არ შევიხანავე ქალის ხელით ნაწერს და მათთვისაც არასდროს მიმიწერია, სულ მეხვეწება ლორეინი, ერთი რომ მომწერო, რა იქნებაო. მე კი ვეუბნები, რისი თქმაც ახლა დამავიწყდება, მემფისს რომ ჩამოვალ, მაშინ გეტყვი-მეთქი. შენ კი შეგიძლია მომწერო ხანდახან, ოღონდ კონვერტზე შენი მისამართი არ წააწერო და ვაი შენი ბრალი, ტელეფონზე რომ დამირეკო-მეთქი. ასე დავემუქრე, მემფისიდან გულა-ნაბადს აგიკრავ-მეთქი. ისიც კი ვუთხარი, შენთან რომ ვარ ხოლმე, მეც ერთი ბიჭთაგანი გახლავარ, ქალმა კი ტელეფონზე არ უნდა დამირეკოს-მეთქი. აი, ეს ორმოცი დოლარი აიღე. ხოლო ნასვაშმა თუ მაინც მოინდომო დარეკვა, გახსოვდეს, ჯერ ათამდე დაითვაღე-მეთქი.

როდისღაო, მითხრა მაშინ.

რა როდისღა-მეთქი?

კიდევ როდის მოხვალო, მკითხა მან.

ვხახოთ-მეთქი. შერე უნდოდა ლუღის ფული თვითონ გადაეხადა, მაგრამ არ დაეანებე. „ეგ ფული შენთვის შეინახე, — მივუგე, — კაბა იყიდე“. მოსამსახურე გოგოსაც მივეცი ხუთიანი. ჩემი აზრით, ფასი არა აქვს თავისთავად ფულს, მთავარია, როგორ მოიხმარ. ფული არც არავის საკუთრებაა და რალატომ უნდა დაკანკალებდე ზედ. ხელს ეინც სტაცებს, იმისია. ჯეფერსონში ერთი კაცი ვიცი, ხარახურა საქონლით ამარაგებდა ზანგებს და აუარება ფული მოიხვეჭა. მაღაზიის ქვემოთ ერთი ოთახი ეკავა, საღორისნაირი, და საჭმელსაც თავად იშხადებდა. ოთხი თუ ხუთი წლის უკან ავად გახდა, დიდი შიში ჭამა და რომ მოიკეთა, ეკლესია გაიხსენა და წელიწადში ხუთი ათას დოლარად მისიონერსაც არჩენდა ჩინეთში. ხშირად მიფიქრია, ჭკუაზე შეიშლება-მეთქი, როცა მოკვდება და ნახავს, არავითარი სამოთხე არ არის და წყალში გადაყარა ამდენი ფული. განა არ სჯობდა მომკვდარიყო ზვეულეებრივად და ასე გადაერჩინა ის ფული.

დაიწვა ის წერილი და სხვები კი პიჯაკის ჯიბეში უნდა ჩამეჩურთა, რომ თავში გამიეღვა, მოდი და შინ წასვლამდე კვენტინას წერილს გავხსნი-მეთქი. მაგრამ ამ დროს ერლმა დამიძახა, გამოდი აქ და დახლში დადექიო. შევიხანებე წერილები, ვავედი და მთელ თხუთმეტ წუთს ველოდებოდი, ვერ იქნა და ვერ გადაწვიტა ამ ჯოჯოხეთის მუგუზალმა ცალუღლის თავსა ოცკენტიანი ეყიდა თუ ოცდაათხუთმეტკენტიანი.

— კარგის მყიდველი ყოველთვის მოგებულა, — ვეუბნები, — იატაკ სა-
ქონლით იმუშავებ და რა დახლი დაგიდგება, კაცო?

— კარგი თუ არაა ეს, — მომიგო მან, — აქ რაღატომ გამოგიტანიოთ?

— ძე ხომ არ მითქვამს შენთვის, უფარგისია-მეთქი, — მუკუთხარა —
ესა სჯობს-მეთქი, ასე ვითხარი.

— შენ საიდანა იცო, — ასე მიპასუხა, — თუ ვინმარია რომელიმე?

— ეს ოცდათხუთმეტი ცენტრი ღირს, ის კი ნაკლები, — ავეხსენი, — აი, სა-
იდან ვიცი ეს ამბავი.

ოცცხტიანი თასმა თითებს შორის გაატარ-გამოატარა. — სჯობს ეს ავი-
ლო. — თქვა მან, მაშ შეგიხვევთ-მეთქი, ვეუბნები, მაგრამ დაგორგლა თასმა
და გიბეში ჩაიღო. შემდეგ ქისა ამოიღო, გახსნა რის ვაი-ვაგლანით, ფულები
ხელისგულზე გადმოიყარა და დოლარის მეოთხედი გადმომაწოდა. — აი, ის
თხუთმეტი ცენტად კი რამეს შევჭამ სადილზე, — დასძინა.

— კი, ბატონო, — მივუგე, — თქვენი ნებაა. მაგრამ მომავალ წელს ახ-
ლის საყიდლად რომ მოხვალთ, აღარ დაიჩვილოთ.

— ბევრი წყალი ჩაივლის ახალ წლამდე, — მითხრა მან. დაბოლოს,
როგორც იქნა, თავიდან მოვიშორე. მაგრამ რამდენჯერ წერილის ამოღება და-
ვაპირე, იმდენჯერ ვიღაცა შემოვიდა. ყველა ქალაქს ჩამოსულიყო წარმოდგე-
ნაზე, ფულის გადასაყრელად ჩამობრძანებულიყვნენ, ვიღაც შარახვეტიების
გულის გასახარებლად, ქალაქს რომ არასდროს წაადგებიან. თუმცა ქალაქის
სამმართველოში ბევრი სინდიაგარეცხილი კი მოითბობს ხელს. ერთი კი ათა-
სად იქრება — „დიახ, ქალბატონო, ბ-ნი კომპსონი ახლავე მოვა. ჯეისონ, კა-
რაქის სადღეებელი აჩვენე ამ ქალბატონს“ ან „ნიკელის რგოლები მთართვი
ფარდებისთვის“.

დიახ, ჯეისონს ნუშაობა არ ეზარება. მითქვამს კიდევ დედანქანისთვის,
უნივერსიტეტი მე არ დამიძთავრებია, პარვარდში არ მისწავლია, როგორ უნ-
და წახვიდე ღამე საცურაოდ, როცა ცურვისა არაფერი გესმის, სიივონში კი
საერთოდ არ სწავლობენ, რა არის წყალი. ესეც ვუთხარი, შტატის უნი-
ვერსიტეტში წავალ სასწავლებლად; შესაძლოა იქ ჩვენი საათის გაჩერება
ვისწავლო პიპეტით ბენის მაგივრად და მერე იქნებ გემზე გააგზავნოთ ბენი
სამუშაოდ, ანდა სულაც კავალერიაში გაუშვათ, იქ ხომ ლაფსა ცხენები სჭირ-
დებათ-მეთქი. მერე კუენტინა საჩჩენად რომ მე მომიგდეს, ანუ განვაცხადე, ავრე
სჯობს, სამუშაო შინ გამომიგზავნეს იმის მაგივრად, რომ ჩრდილოეთში იმათ-
თან შენუშავეა-მეთქი. დედას ცრემლები წასკდა და მაშინ მე ვუთხარი — რა
მოხდა მერე, იცხოვროს აქ, თუ ასე ვიჩვენიათ, თღონდ მე სამუშაოს თავს
გავანებებ, ამ გოგოს გადიად თავად დავუდგები. სამხარეულოსთვის ფქვილს
ნუ გამოიღევთ, თქვენ და დილზის გოზოვთ ამას, ან ბენი შეიძლება ცირკს
მივაქირავოთ, ვიღაც-ვიღაცები ან გასართობში ათ ცენტს გადაიხდიან-მეთქი.
დედას ისევე მოადგა ცრემლები, ვაი შე საწყალო, გატანჯულო ბავშვო. გა-
ვაწყვეტინე იმ წუთას, ცოტა კიდევ წამოიხარდოს. ჯერ ერთნახევრით მჯობ-
ნის სიმალლეში და მერე აღარაფერი გიჭირთ-მეთქი. ესღა მითხრა, სულ მალე
მოქელება ბოლო და ყველანი კარგად იქნებითო. მე მივუგე, კარგი, კარგი,
დაე ავრე იყოს, კი, ბატონო, ნამდვილადაა ის თქვენი შვილიშვილი, მაგრამ
საკითხავი ისაა, შეორე ბებია ვინ ბრძანდება. მტყუანი და მართალი მერე გა-
მოჩნდება, მაგრამ რაღა ღროს. თუ გგონიათ, აქაოდა, დამპირდა ის გოგო და

შვილის სახანავად აღარ ჩამოვარ, თავს ისულელებთ-მეთქი. მართლაც დაკრძალვის დღე იყო, პირველად მაშინ ჩამობრძანდა — მოთქვამს დედა, მადლობა ღმერთს, კი ხარ კომპსონების გვარისა, მაგრამ იმათი არაფერი გცხნია, შენლა დასრბი, შენ და შორიო. მე მივუგე, ბიძია შორის როგორმე უნდა შეხვედნებინებ-მეთქი. ამ დროს შემოვიდნენ და გვითხრეს, უკვე დროაო. დედამ ცრემლები შეიმშრალა. პირბადე ჩამოიფარა და კიბეზე ჩავედით. ბიძია შორი სწორედ ახლახან გამოსულიყო სასადილო ოთახიდან და პირზე მიეფარებინა ცხვირსახოცი. გზა გვიტია სუყველამ და გარეთ გავედით. თვალი შევასწარი, დიღშიმ ხელი ჰკრა ორივეს — ბენსა და ტ. პ.-ის, და სახლის უკან გაყარა ისინი. ჩამოვედით და ეტლში ჩავსხედით. შორი ბიძია სულ ეუბნება დედას, ვაი შენ ჩემო საცოდავო, საცოდავო დაოო, თან ხელზე ეფერება, ძლივსღა გამოთქვამს ამ სიტყვებს, ეტყობა, პირში რაღაცა აქვს, ჯერ კიდევ ვერ გადაუყლაპავს.

მკლავზე სამგლოვიარო არშია ვაკეთება ხომ არ დაგავიწყდა? — ჰკითხა დედამ, — რაღას უცდიან, ბენჯამინი რომ შოვიდეს ქვეყნის სასეიროდ? ვაიმე, შვილო, არც არაფერი იცის, ვერაფერის ზედება.

— დაწყნარდი, დაწყნარდი, — ეუბნება შორი ბიძია, პირის გაღებისა ეს ისევ ეშინია, ისევ ეფერება ხელზე, — ასე სჯობს. სანამ შეუელია, თავის თბლობას ხუ ჩახედება.

— სხვა დედებს თავიანთი შვილები ასეთ დროს მხარში უდგანან ხოლმე, — თქვა დედამ.

— ჯვისონი და მე აქ არა ვართ, — მიუგო შორი ბიძიამ.

— ცეცხლი მინთია გულში, — მოთქვამს დედა, — ეს რა ამბავი ვაღამადა ორჯერ ამ წელიწადნახევარში.

— დაწყნარდი, დაწყნარდი, — ეუბნება შორი ბიძია. ცოტა ხნის მერე კი თვალის ცეცებით მიიტანა პირთან ხელი და უცებ რაღაცა მოისროლა სარკმელში. მაშინ მივხვდი, რაც იყო. მიხაკის კაკლებს ღეჭავდა. როგორც ჩანს, გადაეხუხა მამაჩემის დაკრძალვამდე, ანდა სამზარეულო კარაღს მამა ეგონა ეს კაცი და უპატივცემლოდ აღარ გამოაჭარა. მე თუ მკითხავთ, მამა რაღაც უზედურებად კვენტინის პარვარდს გაგზავნა რომ მოსავიჭრდა, ერჩია ეს კარაღა გაეყიდა და იმ ფულიდან თავიათვის გიყის პერანგი შეეკერიხებინა. დედაჩემის თქმისა არ იყოს, კომპსონებისა იმიტომ არაფერი მცხნია, რომ ჩემი გაჩენისას ეს კაცი უკვე ყოველივესგან გამოერეცხა არაყს. ზოდა, ერთბელაც არ წამოცდენია მამაჩემს, მოდიო, რამე გავცილოთ და ჯვისონი პარვარდში მოვაწყუოთ.

ზის ბიძაჩემი, დედას ხელზე ეფერება და სულ იმას იმეორებს, ვაი ჩემო საბრალო დაოო. სწორედ ის ხელთათმანი აცვია, რომლის ქვითარი ოთხი დღის შემდეგ, ოცდაექვსში მოგვივიდა. უკვე ერთი თვე გასულიყო მას შემდეგ, რაც მამა იმათთან გახლდათ ჩასული და ჩვილი შინ ჩამოიყვანა. ოღონდ იმ გოგოზე დედაჩემისთვის არაფერი უთქვამს. დედას ცრემლები მოადგა თვალზე და შიამბა, ნუთუ ის ბიჭი არც კი გინახავს, ნუთუ სულ უპატრონოდ დააგდო ეს ბავშვიო? მამამ მიუგო, კაპიციც არ გვინდაო მისი. დედამ უთხრა, მაშინ კანონის ძალით მოვთხოვთ, ველარაფერს გახდებო, თუ შენ... ჯვისონ კონპსონ, შეიცხადა უცებ დედამ, ნუთუ ისე დაკარგე ჰკუა, რომ...

— იუუჩე, კეროლაინ, — თქვა მამამ. მერე ადგა და დიღშის დასახმა-

რებლად გამიშვა, სხვენიდან ძველი აკვანი უნდა ჩამოგვეტანა. ასეც ვუთხარი დილზის:

— სამუშაო პირდაპირ შინ გამომიგზავნეს ამაღამ. აქამდე რაღაც ამედი გვექობდა. გვეგონა, ყველაფერი მოგვარდებოდა და ის ბიჭი კედის არ გამოგადებდა. დედა ხომ სულ ასე ამბობდა, რომ მას შემდეგ, რაც ამდენი წაუყუქუქეს ამ გოგოს და კვენტინს, ჩემი მომავალი არ უნდა გაცუდებულყო.

— იმ გოგომაც რა ქნას, სად წავიდეს? — მითხრა დილზიმ, — ჩემ ვარდა მისი ბავშვის ძიძა ვინ იქნება? განა ყველანი ჩემს ხელში არ გაიზარდეთ?

— მშვენიერი ხალხი კი გამოზარდე, ღმერთმანი, — მივუგე მე, დედაჩემის გულის ხეთქვა ახლა ნახე. — ჩამოვიტანეთ აკვანი სხვენიდან და დილზიმ ის კედის ძველ ოთახში დადგა. ესლა უნდოდა დედაჩემს.

— ჩუმაღ, მისს კალაინ, — თქვა დილზიმ, — გოგოს სძინავს და გააღვიძებთ.

— სწორედ აქ?! — მიამახა დედამ, — ამ მოწამლულ ოთახში დადგით? დედამისის შვილი უამისოდაც სულს ამომხდის!

— ჩუმაღ, — გაუწყრა მამა, — სისულელეებს თავი გაანებე.

— ჩვილი აქ რაღატომ არ უნდა დავაძინოთ, — თქვა დილზიმ, — სწორედ ამ ოთახში არ ვაწვევდი დედამისს ყოველდამ, ვიდრე არ წამოიზარდა და თავისით არ მიეჩვია დაძინებას?

— შენ რა იცი, — მიუგო დედამ, — ჩემი სისხლი და ხორცი ქმარმა გამოაგდო. ჩემო საბრალო უმანკო ბავშვო, — თქვა ასე და კვენტინას შესცქერის, — კი გამტანჯე, მაგრამ ამას ვერასდროს გაიგებ.

— ჩუმაღ-მეთქი, კეროლაინ, — თქვა მამამ.

— ჯვისონთან ამას რად ამბობთ? — თქვა დილზიმ.

— მე ამ ბიჭის დაცვას ვცდილობდი, — უპასუხა დედამ, — ცუდი ზეგავლენისგან მის დაცვას სულმუდამ ვცდილობდი. საკუთარი მკერდით გადავეფარები ამ გოგოსაც.

— ნეტავი ვიცოდე, ბავშვს ამ ოთახში ძილი რას შეამთხვევს, — ჩაილაპარაკა დილზიმ.

— რაღა ვქნა მე, — თქვა დედამ, — მთლად გაწამებულმა მოხუცმა ქალმა. მაგრამ ისიც ვიცი, ღვთის კანონის აბუჩად აგდება არავის შერჩება.

— სისულელეა-მეთქი, — უთხრა მამამ, — მაშინ ეს აკვანი ქალბატონ კეროლაინის ოთახში დადგი, დილზი.

— სისულელეაო, კი ამბობ, — მიუგო დედამ, — მაგრამ ამ ბავშვმა არაფერი არ უნდა იცოდეს. მისი სახელიც არ უნდა უხსენოს ვინმემ. დილზი, ბავშვთან მისი სახელის ხსენება არ გაბედო. დედა თუ პყავდა როდისმე, ამას თუ არ გაიგებს და ისე გაიზრდება, ღმერთს მადლობას შევწირავ.

— სისულელეებს თავი გაანებე, — უთხრა მამამ.

— ბავშვებს შენ ზრდიდი და მე არ ჩაგრევივარ, — უპასუხა დედამ, მაგრამ მეტს უკვე ვეღარ მოვითმენ. ყველაფერი ახლავე, ამაღამ უნდა გადაწყდეს. ან ბავშვს იმის სახელს ერთხელაც არ უხსენებთ, ან სადაც გინდათ, იქ წაიყვანეთ, ანდა მე წავალ აქედან, რომელი გინდათ, აირჩიეთ.

— გაჩუმდი, — თქვა მამამ, — ძარღვები ავწლია ახლა უბრალოდ, აკვანი აქ დატოვე, დილზი.

— თქვენ თავად ავიდ გახდებით, — უთხრა დილზიმ მამას, — საიქიოდან

დაბრუებულს ჰგავხართ. სჯობს დაწვეთ, ერთი გადაკართ და დაიჩენეთ. ახლავე მოგართმევთ. ვიცი, გზაში ალბათ ერთი ლამეც არ გიძინიათ ხერხიანად.

— რაო? — შიამხა დედამ, — გადაკარო, რომ ეუბნები, შენ იცი, რა თქვა ექიმმა? სწორედ ეს გადაკვრა ღუბავს ამ კაცს. აბა ერთხელ შემიხედე, გაწამებული მეც ვარ, მაგრამ ძალა მყოფნის და ვისკის თავს მარჯვენა კისრებზე.

— აბდაუბდა გადასკუბდა, — თქვა მამამ, — ექიმებს რა ესმით? თავს ამითლა ირჩენენ ეგენი, კაცს იმის გაკეთებას ურჩევენ, რასაც ის იმ წუთს არ აკეთებს. მხოლოდ ეს იციან გადაჯიშებული მაიმუნის შესახებ. მალე მღვდელსაც მოშიყვან, მგონია. — დედას ტირილი აუვარდა. მამა კი გავიდა. კიბე ჩაიარა, ბუფეტის კარმა გაიხმაურა. ლამე გამონეღვიძა და ისევ გავიგონე ეს ხმა. დედას დაეძინა, როგორც ჩანს, რახან სიწყნარეა სახლში. მამა სულ ჩუმიად შევიდა იქ, ბუფეტთან მივიდა, სალამური პერანგის კალთებსა და ტიტველ ფეხებსლა მოვკარი თვალი.

დიღზიმ აკვანი გააწყო. გახადა ბავშვს და ჩააწვინა. მამამ რომ შემოიყვანა შინ, მას შემდეგ არ გაუღვიძია.

— სულ მალე იძხელა იქნება, აღარც ჩაეტევა. — თქვა დიღზიმ, — ესეც ასე. მეც ჩემთვის აქვე დავიგებ, გვერდით ოთახში, და თქვენ ლამე აღარ შეწუხდებით.

— მაინც არ დამეძინება, — უთხრა დედამ, — შინ წადი. მე მოვუვლი. სანანდის კი შევძლებ, მთელ ჩემს სიცოცხლეს ამ ბავშვს ვანაცვალე, ბედნიერებაა ეს ჩემთვის. ოღონდ კი დავიცვა...

— ჩუმიად იყავით ახლა, — მიუგო დიღზიმ, — ჩვენც არაფერს მოვაკლებთ ამ გოგოს. შენც წადი და დაიძინე, — მომიბრუნდა დიღზი, — ხვალ სკოლაში უნდა წახვიდე.

წამოვედი, და დედამ დამიძახა, თავზე დამატირა:

— ჩემო ერთადერთო იმედო. ყოველდამ ღმერთს მადლობას ვწირავ, შენ რომ მყავხარ ქვეყანაზე.

ვსხედვართ და ველოდებით, ვინემ გვეტყვიან, უკვე დროაო. დედამ ჩამჩურჩულა, ქმარი დავკარგე, მაგრამ შენ რომ დამრჩი და არა კვენტინი, ღვთის მადლობელი ვარო. მადლობა ღმერთს, კომპსონი არა ხარ, კიდეც კარგი, შენ დამრჩი და მორიო. მაშინ ვუთხარი, ნუ თუ მკითხავთ, ბიძიას როგორმე არ შევეაწუხებდი-მეთქი. ხოდა, ეს კაცი წავ ხელთათმანიან ხელს უსვამს დედას ზელზე, რადაცას ბუტბუტებს. ხელთათმანი მაშინდა წაიძრო, როცა მიწის მისაყრელად ნიჩაბი მისცეს. თითქმის ყველაზე წინ იდგა საფლავთან, ყველა აქ მყოფის თავზე ქოლგები ეჭირათ, ესენი კი დროდადრო ფეხს დააბაკუნებდნენ, ლაფის მოცილებას ცდილობდნენ, ძლივს შორდებოდა ტალახი ნიჩბებს და ყრუდ ცვიოდა კუბოს საბურავზე. ეტლთან რომ გამოვბრუნდი, თვალი მოვკარი, რომელიღაც საფლავის ქვას ამოფარებულ ბიძაჩემს. ბოთლი მარცხენა პირზე. მგონია, ეს კაცი ამ ბოთლს აღარ მოწყდება-მეთქი, ასე გავიფიქრე. ახალი კოსტიუმი მეცვა და, კიდეც კარგი, ბევრი ტალახი არ აეკრა ბორბლებს. დამინახა დედამ და შიამხა, კიდეც როდისღა ეღირსებოო ახალ კოსტიუმს, შეილო. შორი ბიძიამ კი დაამშვიდა, კარგი, კარგი. მაგისი დარდი ნუ გექნება, სულმუდამ გახსოვდეს, მე შენთან ვარო.

შართლაც, სულ ჩვენთანაა. სწორედ მისია ეს მეოთხე წერილი. გახსნაც არა ღირს, ისედაც ვიცი, რაც წერია და მის წერილებს თავდაც დაეწერდი

წაუკითხავად, ანდა სულაც სიტყვასიტყვით ვეტყვოდი დედაჩემს ზებირად, ათ დოლარსაც დავუძაბებდი და ეჭვიც აღარ შეეპარებოდა. მაგრამ აი, ეს მესამე მე წერილი კი რაღაც არ მომდის თვალში. გული შეუბნება, ნამდვილად კიდევ რაღაც თინს მიწყობს ეს ქალი. ჭკუაზე კი მოვიყვანე იმთავითვე, მივახვედრე, მაძამისს კი არ ჰგავს ესო, სულ სხვა ჯიშისააო. საფლავი რომ ვეძებო, და ზედ მიწაც მოაჭურეს, დედას ისევ წასკდა ცრემლი, რაღა თქმა უნდა. მორი ბიძიამ ხელი მოკიდა, ეტლში ჩასვა და წაიყვანა. ასე მითხრა, შენ ვინმეს გამოყვები, ახლა ყველა წამოგიყვანს, შე დედაშენი უნდა მივაცილოთ შენ. კინალამ ვუთხარი, შეცდით ნამდვილად; ერთი კი არა, ორი ბოთლი უნდა წამოგველოძეთქი. მაგრამ დროზე გამახსენდა, სადაც ვიყავი, და ისე წავიდნენ, აღარაფერი მოთქვამს. იმისი დარდი არა აქვთ, წვინა მხრებზე რომ გადამდის, სამაგიეროდ დედაჩემი გულს მოიოხებს წუწუნით, გაითუ ჩემს ჯეისონს ფილტვების ანთება დაემართოსო.

გავიფიქრე ეს და გავიხედე იქით; ტალახიან მიწას ყრიან, წუწუბე წურწურით ზოდის, გეგონება, რაღაცის დუღაბს აყვებენ ან თითქოს ყორე ამოტყავთო. ცოტა კი ამეშფერა გუნება და გავიფიქრე. მორი, გავავლი-მეთქი მაგრამ ქალაქის გზას თუ დავადგები, წამომეწევიან, აღარ მომეშვებიან და ვინმეს გამაყოლებენ, ანიტომ უკან, ზანკების სასაფლაოსკენ გავსწიე. კედრებს შევაფარე თავი. იქ ისე აღარ იტანდა წვიმა და კიდევაც დავინახავდი, როდის მორჩებოდნენ და წავიდოდნენ. მალე აღარავინ დარჩა, წუთი შევიცადე და მეც გამოვედი.

ბილიკს ვაყუევდი. ირგვლივ სველია ბალახი და ყიდრე საფლავს არ მივატანე, არც დამინახავს იგი. დგას, შავი საწვიმარი მოუსნამს, ჩაბურებს ქვა-ვალებს. იმ წუთის ვიცანი, ვინც მთვრილადებოდა, შემომხედავდა და პირბადეს აიწვევდა.

— გამარჯობა, ჯეისონ. — მითხრა და ხელი გამომიწოდა. მეც მივესალმე.

— შენ აქ რა გინდა? — ასე ვკითხე. — პირობა ხომ არ დავგიწყებია, აღარ დაებრუნდებიო, ხომ თქვი. აგრე თუ დაკარგავდი ჭკუას, არ მეგონა.

— ჰო? — თქვა და ყვავილებს დააცქერდა კვლავ. თრმოცდიათი დოლარისა მაიხც იქნებოდა დაყრილი. ვილაცას კვენტინის საფლავზეც დაედო თაიგული. — რათ, რა თქვი? — ჩამეკითხა.

— თუბცა შენ რას გამოიკვირებ. — მივუგე მე. — ყველაფერი სულ ერთია შენთვის. არავინაც არ გადარდებს. თუნდაც ჯანდაბანიაც წავსულუარო, არა?

— ჰოო, — ასე მიიძრა. — შენს სამსახურზე ამბობ. — საფლავს დახედა. — თავადაც მწყინს ეს ამბავი, ჯეისონ.

— გეტყობა კიდევაც. — ვუთხარი, — რაღაც ძალიან ენამოჭარგული გახდი. მაგრამ ახლ ტაუილად შეწუხდი და ჩამოხვედი. გასაყოფი აღარაფერი დარჩა. ჩემი თუ არ გჯერა, ბიძია მორის ჰკიობზე, აუ გინდა.

— მე არც არაფერი მინდა, — მიპასუხა. საფლავს დახედა. — რად არ შემატყობინეთ? — ძისაყუედურა, — შემთხვევით ვნახე გაზეთში, სულ ბოლო გვერდზე. სრულიად შემთხვევით.

აღარაფერი ნითქვამს. ვდგავართ და საფლავს დავყურებთ. გამახსენდა მერე, პატარები რომ ვიყავით და კიდევ სხვა ამბები წამომავიწყდა. ისევ ამემ-

ღვრა გუნება, ბოლმა თუ რაღაც ამდაგვარი მომაწვა ყელში, მორი ბიძია ახლა სულ ჩვენთან იქნება და იმას გააკეთებს, რასაც მოისურვებს, როგორც ამ წყობაში დაძაგლო და შინ მარტოკა უნდა წავიდე-მეთქი. ვეუბნები.

— ჩვენზე დარდით აღარა ხარ, ხომ იცი. მოკვდა თუ არა, იმ წუთის აქ ვაჩნდი. მაგრამ ველარაფერს გამოგვრჩები. გგონია, ესაო და ახლა ამ ამბის შესდეგ შინ დაბრუნება შეძლიაო, არ გინდოდა ცხენითაო, მაშ იარე ფეხითაო. ეს თუ იცი, რომ შენს სახელს ვერავინ ახსენებს ჩვენს ოჯახში?—ვეუბნები, — თუ იცი-მეთქი? შენ, ის და კვენტინი ვინ იყავით, ჩვენ არც კი უნდა ვიცოდეთ, — ვეუბნები, — თუ იცი-მეთქი?

— ვიცი, — მიპასუხა, — ჯეისონ, — საფლავს ჩასცქერის, — თუ მომიხერხებ და ჩემს გოგოს ერთი წუთით მაინც მაჩვენებ, ორმოცდაათ დოლარს მოგცემ.

— მერედა, სადა გაქვს ორმოცდაათი დოლარი, — მივუგე მე.

— თუ მომიხერხებ-მეთქი, — არც კი მიყურებს.

— აბა ჯერ მაჩვენე, — მე ვუთხარი, — შენ ორმოცდაათი დოლარი არ ვექნება.

საწვიმარში შეაცურა ხელი და მერე აუარება ფული დავუნახე, ყვითელიც ერთი ორი თუ სამი.

— ფულს ისევ გიგზავნის? — ვკითხე, — მაინც რამდენი იქნება?

— ასსაც მოგცემ, — მითხრა მან, — ოღონდ მომიხერხე.

— ერთი წუთით მხოლოდ, — მე ნივუგე, — და თან ისე, როგორც მე ვეტყვი, არადა ათას დოლარადაც ვერ გაჩვენებ, ვაითუ დედამ გაიგოს.

— კო, — დამეთანხმა, — როგორც შენ მეტყვი, ისე ვიზამ. ერთი წამით შეეხედავ. მეტს აღარაფერს გთხოვ და ხმასაც არ ამოვიღებ. ვნახავ და წავალ მაშინვე.

— აბა ფული მომეცი, — მე ვუთხარი.

— ფულს მერე მოგცემ, — ასე მითხრა.

— რაო, არ ნენდობი? — ჩავეკითხე.

— არა, — მომიგო მან, — კარგად გიცნობ, მეც შენთან ერთად გავიზარდე.

— ერთი უყურე, ნდობაზე ვინ შელაპარაკება, — ვაქვი მე, — აბა ნახვამდის, ისედაც სველი ვარ, — ვითომ და წასვლა დავაპირე.

— ჯეისონ, — მომაძახა. შევჩერდი.

— დიახ, ბატონო? აბა ჩქარა, ისედაც სველი ვარ-მეთქი.

— კარგი, აგრე იყოს, — მითხრა, — გამოშარავი. — ირგვლივ არავინ ჩანდა. მივედი და ფულს ხელი ვტაცე, ის კი არ უშვებს. — ხომ მომიხერხებ? — პირბადიდან შემომცქერის, — არ მომატყუებ?

— ხელი გაუშვი, — მე ვუთხარი, — ვიდრე ვინმე არ მოსულა და არ დავუნახივართ.

გაუშვა ხელი და ფული ჩიბეში ჩავიდე. — ხომ მომიხერხებ, ჯეისონ? — შემეხვეწა, — შენ იმიტომ გთხოვ, რომ სხვა გზა არა მაქვს.

— შართალს ამბობ, მეტი გზა არც გაქვს, — მივუგე მე, — არ მოგატყუებ. გითხარი და კიდევაც აგისრულებ. მაგრამ როგორც მე ვეტყვი, ისე უნდა მოიქცე, იცოდე.

— პო, კარგი, — მითხრა მან, — აგრე ვიზამ. — დავარიგე, სადაც უნდა მოვცა და ქალაქის საჯინიბოებისკენ გამოვსწიე. მივირბინე და ვხედავ, ცხენი ეტლიდან ეს-ესაა უნდა გამოხსნან. გადახდილია-მეთქი? ასე მივაძახე იმათ. არაო, მიპასუხეს. მაშინ მე ვუთხარი, ქალბატონ კომპსონს რაღაც დავერწმუნო და ეტლი ცოტა ხნით კიდევ სჭირდება-მეთქი. წამოვიყვანე. მინკი ზის კოფოზე. სიგარა ვუყიდე და დალამებამდე ბნელ და უკაცურ ქუჩებში ვიარეთ, ველარავინ დაგვიხახავდა. მერე მინკმა მითხრა, ახლა უნდა დავბრუნდეთ. კიდევ ერთ სიგარას გიყიდი-მეთქი, შეეპირდი. ჩვენს სახლს უკანა მხრიდან მოვუარეთ, ჩამოვხტი და ეზოში შევედი. კარი გავაღე და მაღლიდან ჩამომესმა დედაჩემისა და შორი ბიძიას საუბარი. გამოვტრიალდი, ბავშვი სამზარეულოში იყო დიღზისა და ბენტან ერთად. გამოვართვი ჩვილი დიღზის, დედაჩემს უნდა ნახოს-მეთქი, და ისევ შევედი სახლში. ბიძია შორის საწვიმარი ეკიდა იქვე, ბავშვი გავახვიე და იმ წუთას ეტლით გამოვედი. აბა ჩქარა სადგურზე-მეთქი, გავძახე მინკს. საჯინიბოებთან ახლა ვერ ჩავივლიო, შეეშინდა, ასე რომ სხვა გზით უნდა მივსულიყავით იქ. მივედით და ვხედავ, დგას იქვე, ფარნის ახლოს ატუხული ქუჩის კუთხეში. მინკი ასე დავარიგე, იქით მიუბვიე, და როცა გეტყვი — გარეკე, რაც შეგიძლია გარეკე-მეთქი. საწვიმარი შემოვსენი ბავშვს და სარკმელში გავახვედი. კედიმ მოჰკრა თუ არა თვალი, ჩვენკენ გამოფრინდა-მეთქი, ასე მეგონა.

— აბა გარეკე, მინკ! — გავძახე. მინკმა გადაჰკრა მათრახი და კარგ სახანროს მახჭახასავით ჩავუქროლეთ კედის. — აბა ახლა პირობა არ დავაფიწყდეს და მატარებელში დაჯექი, იცოდე, — დავუხვირე. ვხედავ უკანა სარკმელში, მოგვადევს. — გარეკე, გარეკე-მეთქი, — ვეუბნები მინკს, — შინ უნდა მივიდეთ. — მოსახვევში გავედით და ის მაინც მოგვდევს.

საღამოს ისევ გადავითვალე ფული და შევიინახე, ცოტა მოვედი გუნებაზე. გულში ვამბობ, ხომ გიჩვენე-მეთქი სეირი, კარგია, ჭკუას ისწავლი. დამაკარგვისა სამუშაო და ვითომც არაფერიო. რას ვიფიქრებდი, სიტყვას გატეხდა და მატარებელს არ გაჰყვებოდა. ქალების ამბავი მაშინ არ ვიცოდი; იმათი სიტყვა და საქმე ერთი მეგონა. მეორე დილას, ღმერთმა დასწყევლოს, პირდაპირ მაღაზიაში მომადგა. კიდევ კარგი, ჭკუა ეყო, პირბადე ჩამოეშვა და ხმაც არავისთვის გაუცია. შაბათი დილა იყო, მარტოკა ვხივარ უკანა ოთახში მაგიდასთან და იქ შემოვიდა.

ტყუილების, ტყუილების გუდაო, მომადახა.

— ხომ არ გაგიყდი, — მე ვუთხარი. — გულში რა ჩავიდვია? აქ რამ მოგიყვანა? — რაღაც კიდევ უნდოდა ეთქვა, მაგრამ ხმა ჩავაწყვეტინე. ვეუბნები, — ერთხელ ხომ უკვე დამაკარგვინე სამუშაო, გინდა აქვდანაც გამავლონ? თუ რამე სათქმელი გაქვს, საღამოს შემხვდი სადმე. ან კი რა უნდა მითხრა? — ვეუბნები, — რაც დავპირდი, ხომ აგისრულე? წამით გაჩვენებ-მეთქი, ხომ გითხარი? მეტა რა ვინდა? — დგას და მომჩერებია, კანკალს აუტანია ცხროიანით, მომუჭული ხელები უცახცახებს. — სიტყვის კაცი ვარ მე. ვუთხარი, — მატყუარა შენ ხარ. მატარებელი უშენოდ წავიდა, ხომ დამპირდი, დამპირდი თუ არა? ხომ არ გგონია, ფულს დაიბრუნებ, ვერ მოგართვი, — ვეუბნები, — ათასი დოლარიც რომ მოგეცა, მაინც ვალში დამრჩებოდი. სასწორზე შევაგდე თავი შენი გულისთვის. მე-17 ნომერი მატარებლის მერე ამ ქალაქში თუ დავინახე ან თუ გავიგონე, აქ არისო, — ვეუბნები, — მაშინ დედასაც ვეტყვი.

მორი ბიძიასაც და იმ ბავშვს შენს დღეში ვერ ნახავ. — დგას და შემომცქერის, ხელები ერთიმეორეზე გადაუჭდვია.

წყევლო, წყევლო, იახნია.

— ჭკუით იყავი, — გავუმეორე, — მართალს გეუბნები, მე¹⁷ მატარებელი არ დაგავიწყდეს, თორემ ხომ იცი!

წავაღა და გუნება გამომიკეთდა. გულში ვაჩნობ, ახლა მაინც მოხვალ ჭკუაზე და კაცს არ დააკარგვინებ-მეთქი შეპირებულ სამუშაოს. მაშინ ხომ მთლად გამოუცდელი ვიყავი. მათი სიტყვა და საქმე ერთი მეგონა. მერე კი ვისწავლე ჭკუა. დაუბმარებლადაც გავალ ფონს, ახალი ამბავი არ არის ეს ჩემთვის. მერე უცებ დიღზი და მორი ბიძია მომაგონდა. დიღზის სულ იოლად გადარიბირებს ეს გოგო და ბიძია მორი ათი დოლარისთვის რას არ გააკეთებს. მე კი იმ მაღაზიიდან ფეხი ვერ გამომიდგამს და საკუთარ დედას რას დავიცავ. ხომ სითხრა კიდევაც, შვილის დაკარგვა თუ მეწერა შუბლზე, მადლობა ღმერთს, შენ რომ დამჩხი, ჩემო იმედოო. მე კი მივუგე მაშინ, მართლაც შორს სად წავალ, თქვენს ახლოს, იმ მაღაზიაში უნდა დავჩრჩე, ვილაცამ ხომ უნდა უპატრონოს იმ მცირეოდენს, რაც კიდევ ოჯახში მოიპოვება-მეთქი.

ხოდა, შინ მივედი თუ არა, იმ წუთას დიღზის მივდექი. ვუთხარი, კეთროვანია-მეთქი ის ქალი, ბიბლია ავიღე და ერთი ამბავი წავუტკითხე, ცოცხლად როგორ დააღპო ერთი კაცი კეთრმა. თუნდაც რომ შემოგხედოს შენ ან ბენს, ან კვენტინას, თქვენც ასეთი შავი დღე დაგადგებათ-მეთქი. დამში მოყვანილი მეგონა ეს საქმე. მაგრამ ერთხელ დავბრუნდი შინ და ვხედავ — ბენი ღრიალებს, ჯოჯოხეთის ტრიალი იყო და ვერავის ჩაეჩუმებინა იგი. დედამ დაიძახა, წადი და ის ქოში მოუტანეო. დიღზის ვითომ არც გაუგონია. დედამ ისევ გასძახა და მე ვუთხარი, წავალ და მე მოვიტან, ოღონდ ეს სოდომ-გომორი მორჩეს-მეთქი. სწორედ ასე ვუთხარი, მოთმინება, იცოცხლე, კარგი ნაჭვს, ბევრს ამათგან არც მოველი. მაგრამ მთელი დღე იმ დაწყევლილ მაღაზიაში რომ ვაგდივარ, შინ მისულს ცოტა სიმყუდროვე მწყურია, სულდა-თქმულად მჩხდა ვისადილო. მე მოვიტან-მეთქი, ვუთხარი და უცებ დიღზიმ მოძაძახა — ჯეისონ!

ჟველაფერს მივხვდი იმ წუთას, მაგრამ გული უნდა შემეჭვრებინა და მაინც წავედი. მოვიტანე ქოში. მართალი ვიყავი, დაინახა თუ არა ქოში ამ ბიჭმა, თითქოს დანა გაუყარესო ყელში, ისე იჭყვირა. მოვდექი დიღზის და ჟველაფერი ვათქმევინე, მერე დედაჩემსაც ვუთხარი. ცუდად გაჩნდა, თავის ოთახში აეიყვანეთ და დავაწვინეთ. ცოტა ხნის მერე ჩაწყნარდა ეს ორომტრიალი და შავი დღე ვაყარე დიღზის, ღმერთის ვეშინოდეს-მეთქი. კი დაეცა თავზარი, რასდენსაც შეიძლება თავზარი დაეცეს ზანჯს. თავიდათავი ისაა, დიდხანს თუ იმსახურე ზანჯი, მეტიანეტად გაყოყოჩდება ხოლმე და მერე კაპიკია მისი ფასი. მთელ ოჯახში მე ვარ, რაც ვარო, ასე ფიქრობს.

— ნეტავი ვიცოდე, იმ გოგომ რომ თავისი შვილი ნახოს, ამით ვის რა დაუშავდება, — თქვა დიღზამ, — ბ-ნი ჯეისონი ცოცხალი რომ იყოს, ეს არ მოხდებოდა.

— ცოცხალი რომ იყოს, ეა — მე მივუგე, — ჩემს სიტყვას ვუროს რომ არ დაუგდებ, ეს კარგად ვიცი. მაგრამ დედაჩემის ნათქვამს ვერ გადახვალ, მგონია. მართლვებს თუ ასე აუშლი, იმასაც სული ამოხდება მალე და მერე ნაძირა-

ლებისა და მათხოვრების ბუნაგად გახდი ამ სახლს. შენ ერთი მითხარი, ეს წყვეული შერეკილი იმ გოგოსთან რად მიიყვანე?

— გულქვა კაცი ხართ, ჯეისონ, კაცი თუ გეტქმით საერთოდ. ასე მითხრა, — თუშცა შავკანიანი გავჩენილვარ, მადლობა ღმერთს, თქვენნაირი/გული არა მაქვს.

— მე ის კაცი ვარ, შენ რომ პურს გაჭმევს, — მივუგე, — მამაჩემი/მეცხელ იზამ არას და ულუკმაპუროდ დარჩები, იცოდე.

შემდეგ რომ ვნახე კელი, ასე ვუთხარი, დილზის დაიხმარ კიდეც და დედაჩემი კინწისკვრით გამოაგდებს ამ ქალს, ბენს ჯეკსონში გაგზავნის, თავად კვებტიხას წაიყვანს და აქედან გადაიკარგება-მეთქი. შემომცქერის ცოტა ხანს. კარგა მოშორებითაა ქუჩის ფარანი და ძლივსღა ვხედავ მის სახეს. მაგრამ კი ვგრძნობ, რა თვალეზი ექნება ახლა. პატარაობისას რომ მოვრეოდა ბრაზი და ველარაფერს გააწყობდა, ზედა ტუჩი აუკანკალდებოდა. ველარ დაიოკებდა ამ კანკალს და გამოუჩნდებოდა ზედა კბილები; თავად კი იდგა მთლად სახეგაქვავებული და ის ზედა ტუჩი სულ ზევით და ზევით მიიწევდა, ვინემ პთელი კბილები არ გამოუჩნდებოდა. მხოლოდ ეს მითხრა ამჯერად:

— კარგი, რამდენი მოგცე?

— თუ ეტლის სარკმლიდან ბავშვის ერთი გამოხედვა ასი ლირს... — მე ვუთხარი, სულ ძოღბა ამის შემდეგ, ესღა მოისურვა, საბანკო ანგარიშის წიგნაკი უნდა ვნახო.

— დედა აწერს ხელს იმ ჩეკებს, ეს ვიცი, — თქვა მან, — მაგრამ საბანკო ანგარიშს კი უნდა გადაეავლო თვალი, იმ ჩეკების ასავალ-დასავალს ისე ვერ გავიგებ.

— დედაჩემის საქმეა ეს მხოლოდ, — მე მივუგე, — და თუ იმის საქმეში ჩარევა გახვიზრახავს, მაშინ მე ვეტყვი, ჩეკების შემოწმება უნდა იმ გოგოს, ჰგონია, რომ ის ფული ვილაცას მიაქვს და აღარ გენდობათ-მეთქი.

პასუხი არ გაუცია, ღვას გაუნძრევლად. ჩურჩულიღა მესმის მისი, პოი შე წყველო, პოი შე წყველო.

— ხმამალღა თქვი, — ვუთხარი მე, — არა მგონია, საიდუმლო იყოს, რასაც ჩვენ ერთმანეთზე ვფიქრობთ. ხომ არ გინდა ფული დაგიბრუნო? — დავსძინე.

— ყური მიგდე, ჯეისონ, — მითხრა მან, — ოღონდ არ მომატყუო, იცოდე. ჩემს გოგოზე გეტყვი ორიოდ სიტყვას. აღარც ანგარიშის ნახვა მინდა. ფული თუ გეცოტავება, უფრო მეტს გამოგიგზავნი ყოველთვე. ოღონდ სიტყვა მომეცი, ჩემს გოგოს... ჩემს გოგოს... ხომ შეგიძლია, რაღაც-რაღაცები რომ დასწირღება, გაუკეთო, ცოტა ტკბილად მოექცე. პატარ-პატარა წვრილმანები, რის გამოგზავნასაც მე არ მანებებთ... მაგრამ შენ რას მიხვდები. ვული როდის გქონია შენ. ყური მიგდე, — მეუბნება, — დედას თუ დაითანხმებ და ბავშვს დაგიბრუნებს, ათას დოლარს მოგცემ.

— ათასი დოლარი სადა გაქვს, — მე ვუთხარი, — ახლა კი სტყუი.

— მაქვს. მექნება-მეთქი. გავაჩენ ამ ფულს.

— ვიცი, როგორც გააჩენ. — მივუგე, — შეილი რომ გააჩინე, ისე. ხოღა, შენი გოგოც რომ წამოიზრღება... — ახლა კი ნამდვილად საცემრად მომგარღება-მეთქი. ვიფიქრე. მერე კი ველარ მივხვდი, რას აპირებღა. რამდენიმე

ხანს მეტისმეტად მომართულ სათამაშოსავეით იდგა, სადაცაა რომ გასკდება და დაიმსხვრევა.

პოი, ვავერდი, მგონია, — თქვა მან: — ჭკუიდან შევიშალე, ბავშვს მე როგორ წავიყვან. გულში ეს რა გავიფლუ. ჯეისონ, — მეუბნება, — ხელი ხელი წაძატანა ხელზე, — სიტყვა მომეცი, ბავშვს 'ხრუნვეს' და... შენ ხომ ბიძა ხარ მისი, სისხლი და ხორცია ის შენი. სიტყვა მომეცი-მეთქი, ჯეისონ, შენ ხომ მაშაჩენის სახელი გქვია; ორჯერ თხოვნა მე არ დამპირდებოდა მისთვის. ერთხელაც არ დანჭირდებოდა.

მართალია, — ვუბასუხე, — სახელი მაინც დამიტოვა თავისი იმ კაცმა. მაინც რა გინდა, — ვუთხარი, — წინსაფარი ავიფარო და ხელში ატატებული კატარო? შენ რაც გადაგება, რა ჩემი ბრალია, — ვეუბნები, — ისედაც სასწორზე მაძებს შეგდებული თავი, შენ კი დასაკარგავი რაღა გაქვს. თუ შენ გგონია...

ცხადია, არა მაქვს, — ასე თქვა. მერე სიცილი აუფარდა და თავის შეკვეებას ცდილობს. — დასაკარგავი რაღა მაქვს, — წარმოთქვა სიცილით და პირზე აიფარა ხელები, — რა-რა-რაღა მაქვს, — მეუბნება.

ჩუმაღ, — მე ვუთხარი, — რას ატყდი ახლა!

— ან-ახლავე, — მითხრა მან ისევ პირზე ხელებაფარებულმა, — ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო!

— ამა მივდივარ, — მივუგე მე, — ვინმემ არ დამინახოს აქ. შენ კი ახლავე უნდა წახვიდე ამ ქალაქიდან, გესმის?

— დაიცადე, მომადანა და ხელი მტაცა, — ამა, ხომ გავჩერდი. მეტს აღარ ვიხამ. სიტყვას ხომ მომცემ, ჯეისონ? — ასე თქვა და თითქოს გულის სიღრმეში ჩაბომწედა თვალებით, — ხომ დამპირდები? ის ფული... დედას რომ ვუგზავნი... რაღაცები რომ დასჭირდება... იმ ჩეკებს გარდა კიდევ გამოგიგზავნი და ხომ არ მოაკლებ რამეს? ხომ არ ეტყვი დედას? ხომ მიხედავ, სხვა ბავშვებში გამოწყვეტილი ხომ არ იქნება ჩემი გოგო?

— რაღა თქმა უნდა, — ვუთხარი მე, — ოღონდ თუ დამიჯერებ და ისე მოაქცევი, როგორც მე გეტყვი.

ვრლი გამოვიდა უკანა ოთახიდან, თავზე ქუდი ახურავს, როგერსთან წავალ და იქ რამეს შევჭამ, შინ სადილობას ველარ მოვასწრებთო, მგონია, დღეს, ასე მითხრა.

— რატომ ვერ მოვასწრებთ? — ვკითხე.

— დღეს წარმოდგენა იქნება ქალაქში, — მიბასუხა მან, — დღის სევანსის გამართვასაც აპირებენ და იმის დაწყებამდე ხალხი საყიდლებზე შემოივლის, სჯობს როგერსთან გადავიდეთ ახლა.

— კი, ბატონო, — მე მივუგე, — თქვენი კუჭის ამბაეი თქვენ იცით, რას იხამ, ბიზნესის მოწად გახდომა თუ მოგსურებიათ.

— ბიზნესის მონობაზე არც შენ იტყობდი უარს, მგონია, — ასე მითხრა.

არ ვიტყობდი, ოღონდ ჯეისონ კომპსონის ბიზნესი უნდა ერქვას იმას, — ვუთხარი მე.

გავედი უკანა ოთახში და ის წერილი გავხსენი. ამანლა გამოაცა, ჩეკი კი არა, სალოსტო შეტყობინება შემრჩა ხელში. ამას რაღა ღარი და ბიზი უნდა, ქალებიდან არავინაა სახდო. წელშიწადში ერთხელ და ხანდახან ორჯერაც კი

ჩამოდის ბავშვის სანახავად, სასწორზე შემიგდია თავი, საკუთარ დედას ვა-
ტყუებ. მადლობის გადახდაც ასე უნდა. შეიძლება ისეც მოხდეს, რომ ტოსტა-
ში მოიწეროს, იმ გოგოს გარდა ფული არავის მისცეთო. მთელ თორმეტიწლიან
დოლარს მოიგდებს მოწაფე ხელში. ვიდრე თორმეტი წლისა არ გავხდი, ამ-
დენი ფული თვალითაც არ მინახავს. სხვა ბიჭები უკველდნენ „ტოსტის“ მერე
და მთელი შაბათი, სადაც უნდათ, იქ დადიან, მე კი ამ დახლოდნის ფერს ვერ
გამიღვამს. განა შართალი არა ვარ, იმ გოგოსთან ვერავინ გახდება რამეს —
ფულს ისე უგზავნის, ჩვენ ვერც კი ვიგებთ. ვეუბნები, შენც ამ სახლში არ
იხრებოდდი, სჯობს ის ფული დედაშენს გამოუგზავნო, ამ ქალმა შენაირ
უსახლკაროზე უფრო კარგად არ იცის, ბავშვს რა სჭირდება-მეთქი. ვეუბნები,
ვუხსნი: „თუ გინდა ამ გოგოს ფული ჰქონდეს, გირჩევნია დედამ მიიღოს. მთე-
ლი თვეები სასწორზე მაქვს შეგდებული თავი და ისე მოიქეცი, როგორც გე-
უბნები, თორემ ხომ იცი“.

სწორედ დროა ამ წერილს მივხედო. ვაგლახად ცდება ერლი, თუ ჰგონია,
რომ მისი ხათრით გავიქცევი, ჰაიპარად ორ ლუკმას გადავცლაპავ და კიდევაც
კუქს გავიფუჭებ. წითელი ხის მაგიდაზე კი არ მაქვს შელაგებული ფეხები,
ფულს იმაში მაძლევენ, მთელი დღე დახლთან ვიტრიალო. თავისუფალ დროს
კი რასაც გავაკეთებ, ეს მე ვიცი, არადა, სულაც წავალ აქედან. ჩემს საკუთარ
ფეხებზე ვდგავარ, ნათ დასაწყობად წითელი მაგიდა არ მჭირდება. გამოვწევ
თუ არა უჯრას, შემოვხეტება ვიდაც კისერგასქელებული გროშის საღირალი
ლურსმნის ან კიდევ რაღაცის საყიდლად. შესანსლავდა ამასობაში ერლი თა-
ვის ბუტერბროდს და წამოსულიც იქნება უკვე. ვეძებ და სადღაა, ყველა
ბლანკი არ გამთავებია. წამომავიდა, მინდოდა მეშოვნა, მაგრამ გვიანლა მო-
მაფიქრდა და ცარიელი დავრჩი. ამ დროს გავიხედე და ვხედავ, კვენტინამ
შემოაღო უკანა კარი და შემოვიდა. კადვე კარგი გავიგონე, ბებერ ჯობს
ჰკითხა — სად არისო. ყველფერი ჩავყარე უჯრაში იმ წუთას და დავეტვა
ძლივს მოვასწარი.

პირდაპირ მაგიდას მოადგა. საათს დავხედე.

— თუ ისადილე? — ვკითხე მე. — თორმეტია ჯერ. სწორედ ახლახან დაპ-
კრა საათმა. როგორც გატყობ, შინ იყავი უკვე და ფრენა-ფრენით აქაც მო-
მისწარი.

— შინ არ ყინადილებ, — მითხრა მან. — წერილი ხომ არ მოსულა დღეს?

— წერილი შენთვის ვის უნდა გამოეგზავნა, — მე ვუთხარი, — შენს
ტოლ-ამხანაგებში არის ვინმე რაიმეს დამწერი?

— დედაჩემის წერილი უნდა იყოს, — ასე თქვა. — დედას ხომ უნდა მო-
ეწერა? — დასძინა და შემომხედა.

— ბებიაშენს გამოუგზავნა ერთი, — ნივუგე მე. — ჯერ არ გამიხსნია. რა
ვიცი, იქნებ შენც წავაკითხოს.

— თუ შეიძლება, ჯეისონ, — ვითომც არაფერი მითქვამს მისთვის, —
ხომ არ მოსულა წერილი?

— მაინც რა მოხდა ასეთი? — ვკითხე. — პირველად გხედავ ასე აღელ-
ვებულს. დედაშენს ფული ხომ არ უნდა გამოეგზავნა შენთვის?

— დედამ მითხრა... — თქვა მან, — თუ შეიძლება, ჯეისონ, — მეკითხე-
ბა, — წერილი ხომ მოვიდა?

— ჰგონია, შენ შართლაც იყავი სკოლაში დღეს, — ვუთხარი მე. — გე-

ტყობა, იქ გასწავლეს ეგ „თუ შეიძლება“. აქ დამიცადე, მუშტარია ვილაც და უნდა გავიდე.

დახლთან გავედი და გავისტუმრე ის კაცი. დავბრუნდი და ველარ ვხედავ იმ გოგოს, თურმე ჩემს სკამთან მისულიყო. მივვარდი და ემანაც უჩუიდან უმაღლ ამოაძრო ხელი. მაჯაში წავეტანე იმ წუთას, თითები მაგელას დავაჭრე მევინე და აღარ მოვეშვი, ვიდრე წერილი არ გავაგდეზინე.

— რაებს, რაებს მიჭარავ! — მივაძახე.

— მომეციო ახლავე, — მითხრა მან, — ხომ გავიხსნიათ უკვე. მომეციო ახლავე. თუ შეიძლება, ჯეისონ, ჩემია ეს წერილი, მე ხომ ვხედავ.

— აი, ამ აღვირს რომ გადაგკრავ, — მე ვუთხარი, — მაშინ ნახავ. ჩემს ქალაქებში შენ რას ურევ ხელს.

— ფულია ხომ შიგ? — თქვა და ხელი გამომიწოდა, — დედამ მითხრა, გაშოგიგზავნიო. დანბირდა და კიდევაც შემისრულებს. მომეციო.

— მერედა ფული რად გინდა? — ვკითხე მე.

— მითხრა და კიდევაც გამომიგზავნიდა, — ასე თქვა, — მომეციო, თუ შეიძლება, ჯეისონ, ოღონდ ახლა მომეციო და მერე აღარასოდეს აღარაფერს მოგთხოვთ.

— გული ნუ გამოწყალე, მოგცემ, — მივუგე მე. წერილა და შეტყობინება ამოვიღე წერილიდა მივეცი. წერაღს არც კი დახედა ხვირიანად და შეტყობინებას წაეტახა. — ჯერ ხელი აქ მოაწერე, — ვეუბნები.

— რამდენია? — ნკითხა მან.

— წერილი წაიკითხე, — მე ვუთხარი, — და ნახავ, რამდენიცაა.

სწრაფად გადაიკითხა.

— აქ არაფერი წერია, — თქვა და ამომხედა. წერილი იატაკზე დაუვარდა, — რამდენია-მეთქი?

— ათი დოლარი, — მე მივუგე.

— ათი დოლარიო? — შემომცქერის,

— კიდევაც უნდა გიხაროდეს, — ვუთხარი, — ამ ერთ ციცქნა გოგოს და მაინც ასე უცვებ ფული რად მოგსურვებია?

— ათი დოლარიო? — თითქოს სიზმარში იყოს, ისე წამოიძახა, — ათი დოლარიოა? — შეტყობინება კინალამ ხელიდან გამომტაცა, — მატყუებო ხომ?! — ბოძაძახა, — ქურდო! — ისეე გაიმეორა, — ქურდო-მეთქი!

— რაებს, რაებს მიჭარავ? — ვეუბნები და ახლოს არ ვუშვებ.

— მომეციო-მეთქი! — შეუბნება, — ჩემია. დედამ გამომიგზავნა. მაინც ვნახავ, რამდენიცაა, მაინც!

— მართლა ნახავ? — ვუთხარი მე და ახლოს მოსვლას არ ვანებებ, — ვითომ კი შეაღებ ამას?

— მაჩვენეთ რა, ჯეისონ, — შემეხვეწა, — თუ შეიძლება. ოღონდ ახლა და მერე აღარასოდეს აღარაფერს მოგთხოვთ.

— გგონია, გატყუებ? — მე მივუგე. — ხოდა, რაკი ასეა, სულაც აღარ გაჩვენებ.

— ათი დოლარი როგორაა, — თქვა მან, — დედამ კი მითხრა... ასე მითხრა... ჯეისონ, თუ შეიძლება, თუ შეიძლება, თუ შეიძლება, ძალიან მჭირდება ფული, მომეციო, ჯეისონ. ოღონდ კი მომეციო და ყველაფერს დაგიჯერებთ.

— აბა ერთი მითხარი, ფული რად გინდა? — ვკითხე მე.

— მჭირდება ძალიან, — მითხრა მან, შემომცქერის, მერე უცებ თვალი აშარიდა და რაღაც წერტილს მიაცივდა, ვიცი, უნდა მომატყუო ანდა ვალი ძაქვს, — დასაძინა, — და უნდა გადავიხადო, დღესვე უნდა გადავიხადო.

— ვისი ვალა გაქვს? — ვუთხარი მე, ხელები დამტყუროს, ცხადლივ ვხედავ, ტყუილის მოგონებას ცდილობს. ნისიად რომ არ წაბრებო-ლია რაშე? — ვეუბნები, — ნუ სწუხარი, ნულარაფერს მეტყვი, უკვალა მალაზია დავიარე და ამ ქალაქში ნისიად აღარავინ აღარაფერს მოგცემს, მოგცემს და მაშინ მე გადავიბდი.

— გოგოა ერთი, — ასე თქვა, — გოგოა ერთი, იმან მასესხა და უნდა და-ვუბრუნხო, ჯეისონ, მთხეცით, თუ შეიძლება, ყველაფერს დაგიჯერებო, ძალიან მჭირდება, დედაჩემი გადაგიხდის, მივწერ, უნდა გადაუხადო-მეთქი, და აღარც არასდროს ვთხოვ რაშეს, მივწერ და იმ წერილს გაზვანებთ, თუ შეიძლება, ჯეისონ, ძალიან მჭირდება-მეთქი.

— ჯერ მითხარი, რად გინდა და მერე ვნახოთ, — მივუგე, — აბა მითხა-რი, — დვას, კაბას ისრესს, — კარგი, — ვეუბნები, — ეს ათი დოლარი თუ გე-ცოტავება, მაშინ შინ წაიღებ და ბებიაშენს მივცემ, მერე რაც მოხდება, თვი-თლიან იცი, რაღა თქმა უნდა, თუ აგრე მდიდარი ხარ და ეს ათი დოლარი გინდ-გქონია და გინდ არა...

დვას, იატაკს ჩასჩერებია, თითქოსდა თავისთვის ჩურჩულებს: — დედა დამპირდა, ფულს გამოგიგზავნიო, შეუბნება, ფულს სულ გიგზავნიო, თქვენ ისაიით, არაო, ბევრი ფული გამოგიგზავნიათ შენთვის, უთქვამს დედაჩემს, ცოტა შეგიძლია აიღოთ კიდევაც, თქვენ კი შეუბნებით, არ ვლებულობთო ჩვენ ფულს.

— ჩემზე უკეთ იცი, — მე ვუთხარი, — საკუთარი თვალით გინახავს, რას უშვრება ბებიაშენი იმ ზეგებს.

— დიას, — თქვა მან, ისევ ჩასჩერებია იატაკს, — ათი დოლარი, — გაი-მეორა, — ათი დოლარიდა.

— ბედი ვწყალობს და მადლობელიც უნდა იყო ამ ათი დოლარისთვის, ვუთხარი, — არ, აქ, — შეტყობინება შევატრიალე და ქვედა მხრით დავდე მა-გიდაზე, თანაც ხელი არ გამიშვია მისთვის, — ხელი აქ მოაწერე.

— წინა გვერდზე რა წერია, არ მაჩვენებთ? — მითხრა, — მხოლოდ ერ-თხელ დავხედავ, რაც უნდა ეწეროს, ათ დოლარზე მეტი არ მინდა, დანარჩენი თქვენი იყოს, ერთხელ დავხედავ მარტო.

რახან ააე იქცევი, არაფრის დიდებით, — მივუგე მე, — ერთი რამ კარგად უნდა დაიხსომო, რასაც გეტყვი, ის უნდა გააკეთო, აი, ამ ხაზზე მოა-წერე ხელი.

კალმისტარი აიღო, ხელს არ აწერს, დვას თავჩაღუნული, ხელში უთრავს კალმისტარი, დედამისია განოსახული. — პოი, ღმერთო, — ასე თქვა, — პოი, ღმერთო.

— დიანაც, — მე ვუთხარი, — სხვას თუ არა, რაც ანლა გითხარი, ამას მაინც დაიხსომებ, ხელი მოაწერე და გასწი აქედან.

მოაწერა, — ფული სადღაა? — იკითხა, შეტყობინება ავიღე, გავაშრე და ჯიბეში ჩავიდე, მერე მივეცი ათი დოლარი.

— შეადღის მერე სკოლაში უნდა დაბრუნდე, გესმის? — ასე ვუთხარი.

პასუხი არ გაუცია, თითქოს ხვარი ან კიდევ რაღაც ინდაგვარი ყოფილიყო, ისე დაჭმუჭმა ფული. გავიდა თუ არა, ერლი შემოვიდა და ვიღაცა მუშტარი დახლთან მიიყვანა. შევიხახე ჩემი ქალაღლები, ქუდი დავიხურე და ვეჭვებოდა გავვლო.

ბიზლირთეკა

ბევრი სამუშაო გქონდა? მკითხა ერლმა.

— არც ისე. — მე მივუგე, ვარეთ გაიხედა.

— შენი მახჩანაა იქ? თქვა მან, — სადილზე ხულარ წაბვალ შინ. წარმოდგენის დაწყებამდე კიდევ შემოვა აქ ხალხი. როჯერსთან წაისაუბრე და ანგარიში ჩემს უჯრაში ჩადე.

რამეს მოვამერხებ, თქვენი კი დიდი მადლობელი ვარ-მეთქი, ასე ვუთხარი.

ფეხსაც არ მოიცვლის აბეღან და ქორივით დამიღარაჯდება, ვიღრე არ დავბრუნდები. კი, ბატონო, იდგეს და მელოდოს, საქმე მე არ მეზარება. ჯერ კიდევ მაშინ ვთქვი გუნებაში, ბლანკები აულ გამითავდა, კიდევ უნდა ვიშოვნო და არ დაძაფიჩყდეს-მეთქი. მაგრამ ამ გაწამაწიაში რა გაგახსენდება. დღეს კიდევ ის წარმოდგენაა თუ რაღაც ჯანდაბა და თითქოს შინ საზრუნავი მაკლდეს, მთელი ქალაქი უნდა შემოვიარო იმ ბლანკების საძებნად, ერლი კი დამდგარა აქ და ქორივით მიღარაჯებს.

სტამბაში შევიარე და მის პატრონს ვუთხარი, ძმაცაცს უნდა თინი ვუფო, ბლანკი მჭირდება-მეთქი, მაგრამ იმან ვერაფერი ნახა. მირჩია, წადი და აველი ოპერის შენობა დაიარე. იქ აუარება რაღაც ქალაღლი და ნიგავია, აწ ვაკოტრებული საყაჭრო და სასოფლო-სამეურნეო ბანკიდან რომ გამოიტანეს და იქ დაყარეთ. ერლმა არ დაწინახოს-მეთქი, შუკა-შუკა გავიარე, როგორც იქნა, ვიბოვე მოხუცი სიმონსი, გასაღები გამოვართვი, იქაურობა გადავჩხრიკე, დაბოლოს სენტ-ლუისის რომელიღაც ბანკის ჩეკებს მივაკვლიე. თქმა არ უნდა, სწორედ დღეს გამოწვლილვით მოათვალიერებს ამ ჩეკს დედაჩემი. რაც არის, არის. მეტი ღრო აღარ მაქვს და ვეღარსად წავალ.

ძალაზიაში დავბრუნდი. რაღაც ქალაღლი დამჩია, დედაჩემი დღეს ბანკში უხდა მივიდეს-მეთქი, ვუთხარი. გავედი უკანა ოთახში და ჩეკი შევაკვე. ვჩქარობ და რა იქხება, არ ვიცი. კიდევ კარგი, ამ ბოლო ხანებში კარგად ვეღარ ხედავს, თანაც ეს პატარა კახბა კყავს საზრუნავი. სადღა შეხედებით დედაჩემისხაირ მოთმინე ქრისტიანს. სულ ვეჩიზინები, ჩემი არ იყოს, თავადაც კარგად უწყით. ეს გოგო მერე რასაც იზამს, მაგრამ ნება თქვენია, რაკილა მამას ასე სურდა, აქ გაზრდილიყო-მეთქი. ცრემლი წასკდა მაშინ და ასე თქვა, ჩემი სისაღლი და ხორცია და რა ვუყო, მე ვუთხარი, კი, ბატონო, რახან თქვენ ასე გირჩევენათ, მეც როგორმე გავატახ-მეთქი.

წერილი ძველებურადვე ჩავდე კონვერტში, დავწებე და გამოვედი.

— იაღიან არ დააგვიანო, ერლმა მითხრა.

— არა, ბატონო, — მივუგე. ფოსტაში მივედი და დეპეშების განყოფილებასთან ეველა ჩვენი ჭკუისკოლოფი დამხვდა.

— აბა ვინ გახდა თქვენგან მილიონერი? ეკითხე.

— ასეთი ფასებია და ვინ რას გახდება. — მითხრა დოკმა.

— მაინც რამდენია? — მივედი და ეხედავ. დასაწყისში რომ იყო, იმაზე სამი ხაზით ნაკლებია. — აბა თქვენ იცით, ბიჭებო, იმ ბამბით მოვაჭრეებს

თავს ხომ არ დაჩაგვრინებთ? — ვუთხარი მე. — თქვენნაირი ყოჩაღ ხალხს არაფერი შეეშლება.

— რის ყოჩაღით, — მომიგო დოკმა, — თორმეტი საათის განმავლობაში იყო დავარდნილი.

— ოცი ხაზითო? — გამიკვირდა, — ჯანდაბას თქვენი თავი, რატომ ვინძემ არ შემატყობინა? თქვენ მაინც რატომ არ შემატყობინეთ? — ვუთხარი ტელეგრაფისტს.

— ცნობების მიღება მევალება მე, — მითხრა მან, — დასამალავი რა შექვს.

— კაი ვინძე კი ყოფილხარ, — მე ვუთხარი, — ამდენ ფულს რომ გაძლევთ, მგონია, კი უნდა შეიწუხოთ თავი, ან იქნებ, დასწყევლოს ღმერთმა, გველანი შეეკარით იმ დაწყვეტილ ჩრდილოელ ზვიგენებს?

პასუხი არ გაუცია. თავის ასაწევად არ სცალია ვითომ. — მეტისმეტი არაფერი ვარგა, — ასე ვუთხარი, — როგორ უნდა იოლი ცხოვრება, კარგად იცით.

— რა მოხდა? — მითხრა დოკმა, — სამი ხაზი ჯერ კიდევაა შენდა გასაზარად.

— კარგი ერთი, — მივუგე, — მე ხომ არ ვყიდი. სიტყვაც არ დამიძრავს ამაზე, მგონია. ყველას გაგაძრეს ტყავი, ბიჭებო?

— მე უკვე ორჯერ, — მიპასუხა დოკმა, — კიდევ კარგი დროზე ვუგანე.

— რას იზამ, — თქვა აი. ო. სნოუბსმა, — ასე ხდება ხოლმე. ყოველთვის კი არ გაგიღიმებს ბედი.

ვაჭრობა გაეწართათ ერთიმეორეში. მე რომ მივდიოდი, ხუთი ცენტი ღირდა ერთი ხაზი. ზანგს მოვუხმე და ჩემი მანქანის მოსაყვანად გავაგზავნე; თავად კი კუთხეში მივდგე და დავუცადე. კარი არ ჩანს აქედან და ამიტომ ვერსაც ვერ ვხედავ. მაგრამ ვიცი, დვას ახლა ეს კაცი. ცალი თვალი აქვთ აქვს, ცალი კი იქით, საათს მისჩერებია. გზისკენ ყურებით თვალები დამეღალა და, როგორც იქნა, მომიყვანა იმან მანქანა.

— სად ჯანდაბაში დაეხეტებოდით? — ვკითხე მე, — დიაცებმა დამინახონო და მთელი ქალაქი შემოიარე!

— ყველაზე მოკლე გზით წამოვედი, — თქვა მან, — სულ ფურგონებითაა იჭაურობა სავსე და მოედანზე ვერ გამოვედი.

ჯერ არ მინახავს ზანგი, ვისაც ყველა შემთხვევისთვის თავს გასამართლებლად შეუვალი შიზეზი არ ჰქონოდადეს მომარჯვებული. მანქანა კი ჩაიგდონ ბელში და მერე რაღას დააკავებ, უსათუოდ უნდა მოიწონონ თავი. ჩავჯექი და მოედანი გვერდით ჩამოვიტოვე. ერთი კი გავიხედე იქით და მალაზიის კარში მდგომ ერლს მოვკარი თვალი.

(დასასრული შემდეგ სიმკრეში)

თარგმნა თალო ბეჩიშვილმა

„ის ვარბის“

ძმაკაცს, კოკტეილს ვწრუქავდით ოდეს,
მთწყენილს ეკითხე: რაზე ღონდები?
ის დუმდა დიდხანს, მერე კი შკითხა:
„ის ვარბის, ვარბის, ვშორიშორდებით.
ღამით, ჩემს მკლავზე წყნარად მძინარეს,
ვგრძნობ, რომ ვეხვევი სიცარიელეს,
არც სხვისი, მაგრამ ჩემიც არ არის,
ვიღაც სხვა, უცხო აუჩინარებს“...

ვხედავ უხილავს, გაქცეულს შორეთს,
არა ფერიას — სულმთლად მიწიერს.
ის აქვე მჯდარი, თვალს კი გისწორებს.
მაგრამ წასულა... შორს გაიწვიეს.

ის უკვე მიჰქრის — ასტეროიდი...
არა თუ სხვისი ხვეწნა-ვედრება —
თვით რომ ისურვოს — ვერ შეჩერდება...
რა ვუთხრა ძმაკაცს, როგორ მოიქცეს?
ძმაკაცს კი არა, თვითონ, ვინ იცის,
ხვალე იგივე ბედი არ შელის,
რომ სანატრული და საყვარელი
გოგო, გვერდით რომ მიმყვება ყურად,
მოიხიბლება რაღაც თილისმით,
უცებ ფეხს დაჰკრავს და გაიქცევა...
რა უნდა ჰკითხო სახლებს და ქუჩებს?
ის ვარბის, ვარბის, ვინ დაუწევა?
უცნაურ ლტოლვით და მანქანებით
უკვე სხვა მხარეს მიექანება...

სხვასთან არ, მაგრამ არც ჩემთან არ ხარ,
 ჯერ არ წასულხარ, მაგრამ შენ წახვალ!
 სხვას ამთირჩევ სვალ ფაფორიტად.
 შენ გრძნობ, ჩვენს შორის რაღაცა დაზრა,
 მობრუნებული უცებ შორიდან
 აცახვახებულ ბაგეებს დასძრავ:

„მე მეშინია, მე მგონია, რომ ჩვენ ორს შორის
 ერთი აქ არ ვართ,
 ვინ, არ ვიცი...
 აღარ ვართ ორნი“...

თითქოს უეცრად დღის ნათელი თავალში მიქრება —
 ისე ვით ვალსი — ორის გარეშე თვით ცხოვრება
 განა იქნება?

რა მოხდა, რატომ შეიცვალე? — გკითხავ დარდიანს, —
 ან იქნებ სულაც, საყვარელო, შენ კი არა — თვით მე
 გავრბივარ?

ს ა ხ უ რ ა ვ ე ბ უ ე

რა ჩვენებაა, არ ვიცი,
 ველარ გავუძლებ, კმარა,
 თავზე დამფრინავ დღემუდამ
 თეთრი ფრინველის დარად.
 აღბათ ცის საკრებულოში ანგელოსები გწრთვნიან,
 გთხოვ, ძირს დაფრინდე, მიწაზე,
 მეტი არ შემიძლია!

მეტი არა მაქვს ღონე, არ შეიძლება ასე.
 ვით ტურფა მოდელიორი გაკიდული ხარ ცაზე,
 დღისით თავს დამფრენ,
 ღამით სიზმრებში არა მტოვებ.
 ვერ დაგემალე ვერსად, საუარო ვერა ვპოვე.

ჩვენება არ ხარ ვიცი, მთელი ქალაქი გხედავს —
 თუთრად ქანაობს ქალი თეთრი ღრუბლების ზედა,
 ვერვინ დაგიჭერს ცაში, თვით მილიციაც ვერა,
 ბუტბუტებს ვილაც: ხეტა, მტერი ხომ არა გვზვერავს?

გემუდარები, გეყოფა, დროა, ძირს ჩამოხვიდე,
 დროა შევრიგდეთ, მოვშვი ცის უკაცრიელ მინდვრებს.
 გთხოვ, ხუღარ დამფრენ თავზე,
 დაბლა დაეშვი, გვედრი —
 თავს შემოვლება შენზე, მხოლოდ ჩემია ხვედრი!

ფიროსმანის საფლავი

უმორჩილესად თავს გიხრი, მცხეთავ,
მუსლმოყრით შეგთხოვ, ისე, ვით დედას,
მიოხარ, სადაა სამყოფელი ფიროსმანისა?
მე მის სამარუს დავეძებ ყველგან.

შენ, მუხის მორზე გასულო ბელო,
და თქვენ, ირმებო, დახრილნო წყალთან,
იქნებ თქვენ მიოხრათ, სად განისვენებს
მე ფიროსმანის დავეძებ საფლავს.

მუხლზე ვეცემი, არ ჩანს გეზი,
გზები დაქანდნენ,
როგორც ისარი უმაგნიტო კომპასის წრეზე —
ვბრუნავ აქამდე...

ამაოდ ვუძებ, არვინაა გზის გამკვეთავი,
არ ჩანს სამარუ, ვერც იბოვის ქვეყნად ვერავინ.

არა ჭირდებათ საფლავი მხატვრებს —
დროის ქროლვასთან ფუნჯით დავობენ,
უიშედოებს, უწყინარებს, უსახლკაროებს
ეს „უ“ თავსართი თან მიჰყვებათ სიკვდილის შერეც —
დაძებუდებიან უკვდავება, უსაფლავობა.

მაგრამ გაშლილი რტო იასამნის
როცა გულიდან გადაგყრით დაღლას —
უნდა განსოვდეთ — განგების მადლით,
სალამურივით გაშხდარი მხატვრის
სველი ფუნჯები იზრდება მაღლა.

აღსარება

მე შენ მოგკალი, კარგო,
უდანოდ დაგუც დანა.
შენ ჩემში წვეხარ მკვდარი,
კარგი არ არის განა?!

მშვიდად დადიხარ ქვეყნად,
გამარჯვებულის დროშით,
თუმცა უკვე ხარ მკვდარი,
ცოცხლის თამაშობ რთლში.

მე შენ მოგკალი, კარგო,
მაგრამ ჩემთან ხარ კვლავაც,
მთლად უფნებელი, სალი,
თურქულსა წრუბავ ყავას.

არც შეგიხრია წარბი,
დახვალ კაბებით ჭრელით...
დანით კი არა, სიტყვით
მოგკალ, დანაზე მჭრელით.

მე შენ მოგკალი, სატრფოვ,
რომ არ მიყვარდე მეტად.
მე შენ მიყვარხარ მკვდარიც,
კიდევ რით მოგკლა ნეტავ?

ვაი, კანონთა კოდექსს
ვერ დაიყენებ მცველად —
რომ სიყვარულის მკვლელი
უნდა დახვრიტონ ყველგან
სიხალისოთქა

ავტობიოგრაფია

მომართულია საათი —
ავტობიოგრაფიის გახლავით...
დარეკვა გინდა სადმე?
ავტობიოგრაფიდან, ახლავ!

სად კაცი იდგა წინათ,
ავტობიოგრაფია ყველგან.

ავტობიოგრაფიის კაფეში
ცნობილ მწერალთან ერთად
ჩასტანდარტებულ ჯინსებში
სტანდარტულ სოსისს ვლექავ.

არ ვარ პროგრესის მტერი,
მისი სიკეთის ნაცვლად
ხომ უნდა იყოს მტერი
წარსულს მისტიროს კაცმა.

თანდათან უფრო ხშირად
გულისტკივილით ვხედავ —

ვაშა ტექნიკას! ოღონდ
შევემუდართო მყობადს —
რომ არ გადაგვდოს ბოლოს
ავტობიოგრაფიის ტრფობა!

მხიარული მემუარები

თქვა ასავემა, — დამწყობთ აგვიხსნა:
— ასე ყოფილა, ასეა ყოველთვის;
ძველია რეცეპტი: ვინც ვერ გარისკავს, —
არ არის პოეტი!

ვიდოდნენ წლები.
პოეზია თანდათან მძლავრად
სუნთქავდა გზა-გზა ხვალის იმედით.
ჩვენი ბილიკის გვიჭირდა ნახვა
და „ვერ“ ნაწილაკს ვერ ვიცვლევდით.

ვერ გვიგებს ხალხი („სახელი გვიცდის“),
ვერ გვიგებს სატრფო („მწარედ ინანებს“),
მხოლოდ ეს იყო, გვეჯეროდა რისიც,
უნდა გვეწერა ბუდის ჯინაზუ!

მასსოვს ვაგზალი, ორი ავარა
ბუბლიკებს ჭამდა, როგორ ვნატრობდი,

ნერწყვსა ველაპავდი, მაგრამ მჯეროდა—
 შე სხვა სიმდიდრის ვიყავ პატრონი.

ეროვნული
 ბიბლიოთეკა

მერე ვილაცამ პოეტების საკრებულოდან
 მიწოდა ჩონჩხი რესპუბლიკის — არც მიდარდია.
 იმ შერქმეული ზედმეტ სახელით ახლაც დაედივარ...

დაგვიძიმდება ზოგჯერ ჯიბე ჩვენც ხელის ჭუჭყით
 როცა პონორარს პოეტები მორცხვად ითვლიან,
 მაგრამ წოდება რესპუბლიკის გამხმარი ჩონჩხის —
 ფულის ხათრით არ შემიცვლია.

გავიდა წლები, გაგვიმართლა, ვინ ზევით მიდის,
 ვის გენიოსის შუქი ავლია...
 თუმც კარგად ვიცი, იმ თაობის ანატომიას
 ჩემი ჩონჩხიდან შეისწავლიან!

შ უ ქ ი

მუდამ უხეშად ვარღვევ
 უსაფრთხოებას ხანძრის—
 ვფიქრობ, როს მივალ სადმე,
 შუქის გამორთვა არ ღირს.

სატრფოს შორდებით თუკი,
 გზები თუ მიდის სხვისას—
 მასშიც დასტოვებ შუქი,
 ემშვიდობებით ვისაც.

იყო. წავიდა. გაქრა.
 სიკვდილი გვისვამს წერტილს...
 ჩვენგან თუ შუქი დარჩა—
 არის ყოუნაზე მეტი!

ლატვიურიდან თარგმნა რენე კალანდიაშვილი

საფორტეპიანო კონცერტი

I

ღამეში, ამ თბილსა და
თეთრი ფერის ღამეში—
მოკისკისე წვიმაა...

ტოტებში, ამ მწვანე და
მომხრიალე ტოტებში—
მოტრფიალე წვიმაა...

აი, დაჯდა პიანისტი
ელექტრონულ სკამზე,
ათი ნერვით დაეძებს:
კიდევ ერთი აღსასრულის ჟამს
სოლ-ზე.
კიდევ ერთი აღდგომის ჟამს
სი-ზე.

შავ-თეთრი მარადისობა
ლა-ზე.
შავ-თეთრი ნგრევა უსაზღვრო
ლა-ზე.
შავ-თეთრი სიცოცხლის სხივი
სი ბემოლ-ზე...

და ეს თეთრი, თბილი ღამე,
უთუთრესი ღამე,

როს წვიმაა მოკისკისე
და ტოტები მწვანე,
წენგოსფერი ტოტებია—
მოტრფიალე წვიმით...

და ნათლით ნათაყვანებით
უკუნითი უკუნისამდე
და უხილავ შეყვარებულთა
ამღვრეული თვალებით,
და გაოცებით უწმინდესით
უკუნითი უკუნისამდე
და განშორებით,
და ყველაზე უსაშინლესი
ჩქაფუნით
წარმავალი ცხოვრებისა—
ის აენტო.

და დაბრძანდა პიანისტი
თავის დიად ტახტზე,
ათი ჩხირით იგი მართავს
ცხრათვალა მზის იღბალს,
აკი ჩვენი სამყარო აღარ
არის ის სამყარო,
რომელიც მზის ქვეშ არის და
იმყოფება მზეში.

სისხლის ცეცხლში
ში-ზე,
სიგიჟეში
ფა-ზე,
და დო-რე-ში-ფა-
სო-ლა-სი
და დო...
და — არავითარ შემთხვევაში!

და კიდევ ერთი მარადისობა
შენ-ზე!
და კიდევ ერთი სიცოცხლის
სუნთქვა
შენ-ზე!

და კიდევ ერთი თავისუფლების
შარავანდუდი დიადი
მთვარისეულ დო-მდე,
მარსიანულ დო მდე,
მდე...

ღამემდე, ამ თბილ ღამემდე,
ამ უთუთრეს ღამემდე,
სად წვიმაა მოღიმარი...

ტოტებაამდე, ამ მწვანე და
მარადცოცხალ ტოტებაამდე,
სად წვიმაა მოტრუიალე...

II

ერთი თეთრი კლავიში,
თოვლი კილიმანჯაროსი,
და თოლის უსაშველო
გაფრენების დასასრული,
სინარული ქორწილის,
და შენ თვალწინ
სიშმარივით მღმრიალე,
უთუთრესი მანდილი,
რატომაა?
თუთრ შიწიდან მოდიან

თეთროვანი დათვები
იმ ქორწილზე,
რომელსაც მოკრძაფრებულნი
გინებდნენ

ისე უღვთოდ თუთრია!
ისე უღვთოდ მოკლე!
ერთი თეთრი კლავიში,
ცაბნარულა კლავიში,
იგი ვერ გამრთელდება,
მდუმარეა კლავიში,
ერთი თეთრი კლავიში.

უპირველეს მოფრინავს
უნაზესი პეპელა,
და შენს თმებში თოვლია
ურიცხვ განაფხულისა,
უმოწყალო წუთებია
ლურჯი ალორძინების,
როცა ბოდავს სიჭაბუკე—
ნაადრევი ჭაღარით —
ქალწულებთან,
რომელთაც ამ ღამითაც
არ ერგებათ ღამე...

და რომელნიც ამ ღამეში
სპეტაკები არიან,
როგორც მათი
სულები და ხელები.
თეთრი უღმობლობა წვეთავს:
რამე მაინც ამოთქვან.
ერთი თეთრი კლავიში,
იგი ჩქამს არ გაიღებს,
იგი ჩქამს არ გაიღებს,
ერთი თეთრი კლავიში,
თეთრი პური,
თბილი პური,
უთუთრესი პური,
ამ სითუთრით გულშვიადი,
ყოფლოჩინა პური.

მას აღარ ჭამს ვუთნისდედა,
აღარც შთამომავალი და
წინაპარი,
თუთრი პურით იღმურძლება—
უსულგულთ ბატონკაცი.

ოჰ, ეს თეთრი მზე,
იგი რას არ აკეთებს
ჩვენი თეთრი მიწისთვის და
თეთრფერთვან კაცუნების
თეთრი ცხოვრებისათვის.
მათ ვერაფერ ვერ განდევნის
სითეთრიდან.

ერთი თეთრი კლავიში.
იგი ველარ განდევნის,
ვერ განდევნის
იგი.

III

შავ-თეთრია დო-მი-დო,
შავ-თეთრია მასხარა,
შავ-თეთრია დომინო,
არ გრცხვენია? კმარა!
ერთი, ორი, სამი.
აქ პირველი ვინ იქნება,
კუდში დგომა ვინ ინება?

ბოლოვ, მოდი ახლოს!
შენ ბოლო ხარ ახლა!
ზედმეტი ხარ, და უაზროდ
იხედები მაღლა!
ეს მიწა კი, პირველთათვის
არის!

ერთი, ორი, სამი.
შესვენება — მარადისი,
და სიცოცხლე —
წამი.

შავ-თეთრია დო-მი-დო,
შავ-თეთრია მასხარა,
შავ-თეთრია დომინო,
არ გრცხვენია? კმარა!

ოთხი, ხუთი ექვსი.
მითხარ, მე არ მესმის,
რატომ არ ხარ ახლობული
ამ მიწისთვის,
ჩემთვის?

ამოხაპე, დათვერ ღვინით!
დაგვწვი მე და მიწა,
ვით ნერთნმა ერთხელ რომში
მოიკალი ყინი.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ოთხი, ხუთი, ექვსი.
სითბო ხომ არ გენება?
რომი დაიფურფლება.
შშრალზე რჩები,
გესმის?!

შავ-თეთრია დო-მი-დო,
შავ-თეთრია მასხარა,
შავ-თეთრია დომინო,
არ გრცხვენია? კმარა!

შვიდი, რვა, ცხრა.
გაუმარჯოს ამ ცხრა ფერს!
შავ-თეთრო, შენ გაჩუმდი.

წითელ ფერში ვართ მამლები.
მწვანეში — ციცქნა ღმერთები.
ღურჯში ვართ წამებულები.
ყვითელში ჩვენ ვართ მკვლელები.
რუხში ჩვენ ხალხი გახლავართ.
რუხში ჩვენა ვართ გმირები.

მარადეამს
ჩვენ —
ნამტვრევები —
თეთრ ფერს ვამსხვრევთ,
ხოლო შემდეგ —
ლამლამობით ვწუხვართ.

IV

წმინდა ღამე, თბილი ღამე,
უთუთრესი ღამე,
მოცინარი წვიმა რეცხავს
გარდაცვლილი სპილოების
ეშვებსა და
თოვლი კილიმანჯაროდან.

საზარელი ქარბუქები, მოუღვარე ხრამები
და...

საქორწილო მანდილსა და შოთხვის სეთა ტოტებს შორის
წვიმით მისდევს
და ასველებს უპირველეს ფარვანებს —
ეს თეთრი და მოღიმარი ღამე.

სადღაც არის თეთრი სახლი, კიდევ... თეთრი მარილი.
ჰოი, რა მანძილია,

თეთრ ფერსა და თეთრ ფერს შუა არსებული სიშორე!

მწვანე ფონი. შავი ფონი. ალისფერი ფონი.

სადღაც არის თეთრი მიწა, თეთრი ფორმის პურითა.
ჰოი, რარიგ ტკბილია,

თეთრ ფერსა და თეთრ ფერს შუა არსებული სიშორე!

მწვანე ფონი. შავი ფონი. ალისფერი ფონი.

სადღაც არის თეთრი თავი, კიდევ... თავი ბავშვისა, —
ბურტყლივით აშლილია,

თეთრ ფერსა და თეთრ ფერს შუა არსებული სიშორე!

და კიდევ ერთი მარადისობა

უმწვანეს ფონზე
ღა!

და კიდევ ერთი ნგრევა, ქაოსი

უშავეს ფონზე
მი!

და კიდევ ერთი თავისუფლება

ალისფერ ფონზე
სი ბემოლ...

აი, დგება ფერმიწდილი პიანისტი სკამიდან.

თითების ლოლუებიდან

წვეთავს,
ფონავს

სული

და თავალები ავსებულან
წუთისთფლის ფერფლით.

მხატვრი: ავთანდილ ვარსაძე

კლექსანდრ ბორჰეაბოვისკი

უცხოენი ხომ არა ვართ?!

მ ო თ ხ რ ო ბ ა

თარგმნა ლომო სანიკიძემ

მგვილად ამხედბდენ კლავდია პეტროვნას, აქვთ რუსეთი კი არა, ტაივა და ახაურს ყანვბთა ასე რომ, თექურებიც კერას ვიმკლდით, მაჭარებელმა გადაჭარხლულ წყალსაწნვე კომკთან წამათ რომ სული მოთქვა, ქალი ვეცინოდან ჩამოვიდა და ბაქანზეც ჩამოხტა თუ არა, სრულად ჩვეულებრივ გარემოში მოექცა: გარს შემოებვია მარტის ღამის ბინდა, ვაუბდავად მოყარუატე თოვლის ფანტელეები, მსუბუქი პაერი, იმაზე უფრო მსუბუქი, მდინარე ნერესტით შებორკალულ თავის პატარა ქალაქში რომ დატოვა, ცტეობა, ტყუილად უწინასწარმეტყველეს, იმ ადგილქში ჯერ ვაზაგბულის სუნიც კი არ ტრიალდეს, სულ ცოტა, ურთი ან ორი თვის მერე დაადგება სამწვდით, კლავდია პეტროვნამ მაშინვე ვაგზლის ცოკალთან ღამით გაყანულ ვაუბებსა, რკანის ღავკარდახებზე ჩარიგბულ ზიფრიფანა ღოღუებსა და ღამის თვინაურ ფშვანგაში შვაგრმნი გაზაფხული, ყველაზე მეტად მაინც ვულმა იკრა მისი სურხელი.

თარბუტი კელიძეტრილა დარჩებოდა, ექვსი ტაავით უნდა ეყო, ექვსიც – ტრამბლათ, თუმცა ეს რაღა სახსენებელი იყო ათი წლის განშორებისა და ამ სამღლეღამათი მგზავრობის შემდეგ: ზოზინა მაგისტრალეს, მოაყვებოდა, სულ აბლახან რომ ვადასულიყვნის სამხედრო განრივიდან მშვიდობიანზე, მაშინვე გავიდა ვაზე, ახლა, რა დიდი ძებნა უნდოდა – ტრანტორებითი კაკვალუ-ღი, დაღრანტული, დამუელი ხანტი ფიფქებით მოყარულა, მიწაში ჩაღესილი საფოტებითა და ხიელი ფიჩხით ჩახელილი ვა პირდაპირ მას წას იღო, უშაშრად გასწია ტყახაკენ, ორივე მხარეს ზამთრის ძველი, დაუძღარი თოვლი ახვანულიყო – ეხაც უთოღებდა სავალს.

ახევე გულდაჯერებით ვადაარა ტაავის წამოშვრალი კალეც – ფართოდ გადაშლილიყო ვა, ორსავე მხარეს, ასე ახიოლე ნაბიჯზე ვადაეხსნა მრუმე ტევრა, იფრთებდა ტყის ბილიყებს, შემსვედრ მარხილთა ნავხაურებს, ზედ აჩნდა სამკის მბიძე სახრებებს ნაკვალევი, ორგვლივ ღუმილი და უკაცურობა სუყვედა, ასე აიდა, ისე უსაშველო უკაცურობა, ვინმე რომ ვამოჩენიდაყო, კლავდია პეტროვნა კი არ შეშინდებოდა – გაოცდებოდა, სიწყნარე და სიმშვილე ედგა ტანში და, რისავე ასე ეშინოდა, არც კი აჩქოლდებია გული, აი, ისეთნაირად, როცა სიცოცხლე თითქოს ერთბაშად რამდენიმე ადგილიდან უნდა გამოსხლტეს – ეელიდან, მაჯებიდან, საფეთქლებიდანაც, უფრო მეტად კი გულიდან – ახეთი ზარღამცემა არაყერი მოხელია, არც მაშინ, როცა უცნობ ბაქანზე იღვა და არც აქ, ამ მრუმე ტყის შუაგულში, აღბათ, ყველაფერი კარგად იყო, ორა-სამი საათაც და ბოლო მოედებოდა ყველა დავიდარბას, ქმარმა სასჯელი მოიბადა, ღრო იყო – სახელში, თავის ნერესტაში დაბრუნებულიყო, ომი რომ ომია, ისიც კი დამთავრდა, ეყოფა სერჯეისაც ამდენი ვაი-ვაგლახი, არც ღამეული ვა აშინებდა კლავდია პეტროვნას, არც მკაცრი უარი, ქმარმა აქ ჩამოსვლაზე რომ მოსწერა, ეპ, მეტად რბილი, წყნარი კაცია სერჯეი, ცოტა წაბიძგება უნდა მხოლოდ, ადვილიდან რომ დაიძრას, ის კი უფორიაქებდა ვულს, როგორ შეხულებოდნენ ერთმანეთს, მარტო

პირველი წუთი, პირველი შეხვედა და პირველი სიტყვები აღელვებდა, ტანში ცრიალი, ყელს უშრობდა.

კლავდია პეტროვნა დათოვლად ექვსე ვაჟადა, აღიზნის ჯარს შეუკრა, ქორა თანადან/დალას იჭრებდა, მანისისარს მოაქვებოდა და მშრალ თოვლს აყრიადლებდა. უცვს მარხილას ჭრიალი და მისივე, ჯაფაურა ცხენის თქარუსი შემოესისა. მალე ბლერაე ბურუსილად აღმწიქს მწმულაქლა. წინა მარხილზე ვილაც წაბობართულაყო, ასცალკობდა ცხენას ჩამკებულს მარხილს მარხილს პეტროვნამ გზა უტია, იქვე, გზის კიდეში გაჩერდა. მარხილებიც შეჩერდნენ — ჯერ წინა მარხილი, მერე მომდევნო. მთელი ადელი გასურდა.

— უკაო! — დარწმუნებით თქვა მარხილზე მდგარმა ქალმა, — მატარებელადან ხარ?

— ჰო, ჩამოვედი.

ბრვე დედაკაცი ცხვის ტყაბუჭში გახვეულაყო. წელზე ქაძარა ერტვა. ჯარახკაცული მარხილისი ქული ეხურა, საჭრისა.

— დიდი ხანაა გზაში ხარ, — უსაყველურა კლავდია პეტროვნას, — მგლები ხომ არ შეგხვედრია? — ისე ჰკითხა, ეერ მახვედბოლი, ესუმრებოდა თუ ამინებდა უცხი აღნიონა.

— ავცდიარ ერთანხეთს, — მიუგო კლავდია პეტროვნამ.

— ვეყოი ბამლევა ვისი ბაზ? ღოვში მიდიხარ, არა?

— ჰო, ღოვში.

— ქალებო! — დაიყვარა მდგალემ, — ღოვში მადის! მერედა, გზა იყო?

— მივალ როგორმე, ქმართან მივდივარ. გრაჩიუო ჩემი ქმარი, — აუხსნა მას კლავდია პეტროვნამ, — ღოვში ცხოვრობს.

— რას ამბობ?! — ქალები მარხილებიდან ჩამოხტნენ და კლავდია პეტროვნას შემოეხვედნენ: ათვალეებდნენ მის ვაცრუცილ პალტოს, ზევიდან თაქაფარბიხვეულ მლიბას, შავ, გახეშებულ თქურებს. მამადლა, სხვადასხვა ხმაზე აცაყანდნენ:

— არის ვეეთი! აბა, სად წავა!

— განტორის კაცს ცოლი ჩამოუვიდა!

— ვე კაცი როზასთანა ცხოვრობს!

— როგორც მადიხარ, ეგრევე წავა, ღოვში, კი ვის მერე შეხაყ სახლია.

— თათრის ქალი იკილზე, იმის იცნობენ.

ამ ღრიანცელმა და საერთო ცნობისმოყვარეობამ გააოცა: ნეტა ხომ არაფერი ემდებოდა გზა ცოტა გრაჩიუა ამქვეყნად?

— ტყეში მუშაობს ჩემი ქმარი, ხეებს ჩეჩაკს.

— შენი ხერაიუა უკვე აღარაა ტყეში, — თითქოს პატარა ბავშვზე ღაპარაკობსო, ისე თქვა ბრვე დედაკაცი, მარხილმა რომ იღვა, — სადღაა ახლა კაცი სვენთან. ხეებს წამოქცევა რაღაში სჭირდება? ხეს შეიძლება ქვეშაც მოექცეს. აი, დედაკაცი რომ წამოაქციოს, ხულ სხვა — თვითონაც რბილად დაეცემა ზედ.

ყველამ გაიცინა — უბორატოდ. თითქოს ნაცნობს ხუმრობა გაივსო. კლავდია პეტროვნა კი შესქვიფდა, მწარე ეტყისა გაუკნწლა გული.

— ნეტა რა ეურს უგლებ ამით? — უთანაგრძინი ვილაცამ, — გრაჩიუსი ფეხი დაიშავა, პოდა, კანტორაში ვადაიყვანეს, — ტანპორჩილა ქალმა უცხოსაკენ გაიწია, გამსღვეულ ნიდაეზე მოუჭირა ბელა, მსუბუქად წაუბიძგა: — მიდი, მიდი, დროს ხელა კარგავ, მეხამე სახლია ღოვში, ვის მერე!

კლავდია პეტროვნა საჩქარეოდ გამოეობოვა ეველას და სწრაფად გაუყვა გზას, ჩაუარა შავ ტყაბუჭებში შეუთოვნილ ქალებს. მძიმე ცხენებს. მიაბაჯებდა, ფეხებში ხისუსტეს გრამობდა და მუხლებზეც ტლანქად ეჩახუნებოდა თქურების ყელი. ერთობ მადალეელიანი თქურები ეცვა, უკან უნდა ჩაეჭრა ცოტათი, აი, როგორც ურჩიყა, ასე. ენანეაილა კია, ხულ ასალი თქურები იყო.

ისევ მარტო დარჩა ამ წვეარამ დაბეში. ქალებისან მხევედრამ არც ძალი შემატა და არც ხიობი. ქარიც გაძლავერდა, თითქოს ადლისი ჩავლას და ამ უცხო ქალის მარტო დარწმენას ელიდა. საგრამ ყოველი ნაბიჯი ქმართან აახლოვებდა კლავდია პეტროვნას და მის ცხოვრებაში არაფერი ეგულებოდა ამასე უყრო დიდი და მწაშენელოვანი. ამიტომაც იყო, ყურიდან ყურში გაუშვა იმ ვილაც როზას ამბავი. მოაცილა ჯერ კიდეე გაუცნობიერებელი ჩაღველი და ნაბიჯს აუჩქარა. კიდეე კარკი, მხარზე მოკიდებული ზურგჩანთაც არ იყო მძიმე. ეს ახალი, აქამდე უხმარი თქურები რომ არა, ხულ სარბილით წავიდოდა.

ღოვში ვაიიყა: პირველად ხედავდა ასეთ ადვილს — არც დაბა იყო, არც სოფელი, ხოფ-

ღას ქუჩაც არ ეოქმოდა — გზის ერთ მხარეს ქობების მწკრივი იყო ჩაფლავებული, მეორე მხარეს კი აქა-იქ ჩანდა პატარა, გაბოვებული ფიცრული საწყობები, მომადლოდ დახვებულნი შვენი, მათ მიღმა კი თეთრი, ციციანო ფლატე და ხრამის მარცხა აყრილი მუქი ბურჯანარა, ერთი კი არა, სამი ჭა იყო — ამ თავიდან იმ ბოლომდე კლავდია პეტროვნას სულ უფრო და უფრო იბერობდა წველვარება, ანიტონსაც ვერ შენიშნა, რომ მარტო ქვემოთ მუშაობდა — ამ ჭაბუკიანი მთავრობა და თოვლში გაგვიღული მახასელელებს — ჭეჭიანს, მტარჩენა არა ჭა კი გაუქმებული იყო, თუნცა გვიმრაც მთელი პქონდათ და ჭაშვრებიც ეღვათ.

კლავდია პეტროვნამ ახეთი სახლი გამოარჩია, სადაც, ვტყობა უკვე ეღვიძათ და ღუბელსაც აჩაღებდნენ. ყელაც თვალდებინებდა დედანურის გავლთ კარი და, სახამ ქალი თავისი ქსრის ამბავს გამოჰკითხავდა, არც მიუკუტია, არც იმას შორიდებია, სახლი გამოიცივლებათ. ბოლოს მიიძალა და ძალე ისევ გამოიხნდა წანკარში. შავი პლუმის პალტო წამოესხა. ზედ კვერნის ბუნვის გაქუცული საყელი პქონდა ბოვლებული თავზე ფორებიანი, სოფელური თავშალი მთევლო.

— არის, არის, ხელო კარგი! სურათა გრანოვი ვიღამ არ იცის ამ ჩვენს სოფელში... კიდე კარგი, იე მინადეკა, გაჩვენებ, აბა რა ვქნა, ვეღვანს მკვოდებით, ვეღვანა... — სხაბასხუპით დაბარავობდა, თან თვალეში შეტყვიინებდა ქალს, თითქოს უნდოდა — უცებ გამოეცნო, ვინ იყო და სადაური.

მაკლე პალტოში ფლანელის კაბის კალთა მოუჩანდა, კაბის კალთიდან გაცვეთილი ჩექმების ყელამდე საცოდავად გამოკრთოდა შიშველი, სიცავეს მინვეულა თეთრი მუხლებია. ჩქარობდა დედანური, მაგრამ საოცარა ის იყო, თრეკ ერთ ადგილს ტყუილდა, წინ ვერ დაძრულიყვნენ. მახმინძელი სტუმრის არგვლიე დაცუბცუბებდა, დროდადრო წაუბიძგებდა ხოლმე ანდა მხრეებზე ხელს გადაუსვამდა.

— შესაცოდა რა მჭირს? — თქვა კლავდია პეტროვნას, რათა დედაბრას ეს მზრუნველობა შეეჩხუბუნებინა.

— დსერთო, დიდებულო! შენ რა, ადამიანი არა ხარ?! შეიღებოცა გყავს, აღბათ, არა? — კლავდიამ თავი დაუქნია და ისიც მახვდა, შეიღების პატრონი რომ იყო ეს უცხო ქალს. პოდა, გამოკითხვა აღარ კარგრძელებია, დაჯერებით განავრძია: — ვისაც შეიღები გაუჩენსა, ყველა ძაან შეცოდება ბოლმე, მართალს ამბობენ: ბავშვებს სახარული მოაქვთ, სინათლე და ბედნიერებათ. მაგრამ რამდენი ტახვეა და სიძწარეე მოჰყვებათ თან? აი, სხვერზე ვუიქრობ და ზოგჯერ მეც მოსეწურება ხოლმე გული, შეს კი რა დღეში იქნები? კიდეც უნდა ჩააცვა, ასწავლო, გული არ დაიშურო, ვერმანულებსგანაც დაიფარო და, მარტოხელამ აქნა ეს ყველაფერი. კაცი კი აქ არი, ისევენებს...

— აქ რა დახვენებაა?! — გაოცდა კლავდია პეტროვნა.

— შენს ცხოვრებასთან შედარებით დახვენებაა! ნე ადამიანს რომ შეეხედავ, მაშინვე ყველაფერს ვხვდები ხოლმე, — დედაბურნა მიიხედ-მიიბედა და მხარულად გაშალა ხელები: — უე, სად მივათრეკ, ჩემო კარგო! როზკასთან უნდა მამყვანე, მე კი კანტორისკენ გეწოდო-ჭასთან ახლოსა ვარო. იქა დგას გრანოვი ბინაზე.

— თქვენთან ბისები ძვარაა? — იკითხა კლავდია პეტროვნამ ისე, საუბარი რომ იყნო.

— ეზლა ვეღლაფერი ძვარაა, მარტო ფულია იაფი, — მოხუცმა ხელი წააშველა კლავდიას პეტროვნას და, თავისთვის მუტად მინიშნელოვანი ტეშმარიტება რომ გამოეცნა, გამოძვდელად-ქეთობა: — აი, რა ვერ გამოვიო: ვეღლაფერი ძვირია, ძაან ძვირია, ასე არ არის? ფული კი იაფია, ეს როგორია: ზომ ფულია მთავარი? რატო ფულს არ ადებენ ფასსა?

— ამაზე არ მაფაქრია, ბეო, არ მქონდა მაგისი დრო.

— ჩვენ ცხოვრების დროც არა ვაქვს ხოლმე, ისე, გრანოვს იაფი ბინა უჭირავს, — დაამშვიდა სტუმარი, — სულ მუქთადა.

— რა, კანტორა უზღის?

— შეიძლება კანტორა უზღის, შეიძლება რომამა პქნა ვერე: არაა ძუნწი ქალი, თუკი ვინმე თქალში მოუვიდა, იქნება სულ მუქთადაც დააყენოს. — მერე იფაქრა, მეტი მომიყიდათ და გრანოვს დაუწყო ჭება: — მარჯვე კაცი ყავს, წესიერო, იცის თავისი თავია ფასი, იუ დაღვივს — დაწვება და დაიძანებს ხოლმე.

— წინათ არა სეაშდა.

— ეჰ, ეზლა მარტო დაიფი არა სეაშს, ისიც ზამთარში: ბუნავშია და იმიტომ, აბანოს ტოვ სვლებს ხოლმე, საყიდაზე თუ დაიდვარა სანძელა, გრანოვი ეხლა კოჭლია, როცა ფეხზე იღვია და ჯანზე იყო, მაშინაც იციდა თავის დაჭერა.

— რა, ყვარჯნებით დადის? — შეშფოთდა კლავდია პეტროვნა.

— ცოტას წაიკრძლებს, ისაც, თუ დააკვირდები, მაშინ ჩანს. დამით სულ ვერ შეაძინებს — ისე თქვა მოხუცმა, უარულმა არაფერმა კლავდიას მოსძვინკდა. — ცოტა ძველი დაწვნიკა, აქ ის არც ისე დიდა ამოყვია, არაფის ყვარადლებას არ აქცევს, ხაზახას ხე სულ ამოთრწელებს სულაც არც წინასი აფერა კვირდა კაცობა; ასეც აფო, ხოვავერ დედაკაცების ყამო ჩაუბოძონენ წინასი, მკოე ზოგი თმის გახსტეურეს, ზოგმა თვათონ მიადარა უფაღს სული. რიცა შამშიტობაა, უფრო ადვილად კვდება ხოლმე, ესეა ქაღებსა კრუვეს ტუეს, მოდიათ და კრამოდ შეშაოქა.

უკვე შიძიმე, ჩაძვის მარტობით შეკრულ კარს მარადკომოდენს, მარტუმა კარს ისე დაუშინა შეშტი, აფიქრებლით ხახსარაათ.

— შეე, კანტორის კაცი! ვეყო ღვალისა-სეპიერობა, ცოლი ჩამოგვიდა!

არაყის გამოძახებუბაია, კაუუნებულა იდეა მიინარე ხაბლი, სულაც არ ედარდებოდა გარე ცხოვრება, დედაბრის ყვარილი თუ კლავდია პეტროვნას გულის ბაგადიკა. სინუძე ხეუველა, ფარჯ-რები თვალშუუვალა ყინვის მსქისიებით მოხატულიყო, ირგვლიე ყველაფერს სასუფთავე ეტყო-ბოდა, ხახურავის კიდევები გაქწისისდათ, თოული გუღდავულ ვადაყარათ გვერდზე.

— დაზეთ! — ეწყინა დედაბერს, — ხძისაეთ. თრავე დაერუელა, თუ რა მოუვიდათ? — ასე ხის-ურათ დაუშინა ძვიდებია კარს, მოულ ღოვს მოუდო ჩრახაბრუხი. ხევიც კა ვარტეხაუხა ყრუ ექოთი, კრამიოქ! კრამიოქ! ცოლი ჩამოგვიდა-მუთი!

შეგნით, თრა თუ საძი კარის მიღმა როვორც იქნა, ეფაგამ ხნა ვაილი, სამძინარევი, მშვიდი ხნა იყო. კლავდია პეტროვნას იცხი თგი და წამით ისე მისუსტდა, თამასას მიუყრდნო.

— კარგი, რა, ფედოსია, სახე რაღა ხუძრობის დრო! წადი — გათარე!

— რიცნო! — ესაამოქისა დედაბერს, — სამძინარევეზეც კა მცნობეს ხოლმე. ვაიფე? სხეა შეძი-კურთხება და გამაგდა. ეს კა მთაოქს, სერაოვა, ვაიფე, კაუუნებია, ცოლია შენი!

ისევე წიწყნარდა ყველაფერა, შეგნით კარმა გაიჭრიალა.

— არა, ხეკრა, — განაწყუნდა დედაბერი, — თითქმის ყოველღვე აღწუებენ, ზოგი დედაკაცი ჩაუვლის და განეგბ მთაბახებს: ზენ იცი, გრამოე ცოლი ჩამოგდისთ!

— სასჯელა უკვე მოითადა, — თითქოს თავს იმართლებდა კლავდია პეტროვნა, — არაფერია ვასაკვირველი... ვადა დაუშიაურდა...

— ზოგს, ვისაც დმერთი სწამს, ვადა აა მაშინ უმთავრდება, როცა სული ამოევა, ზოგს კი-დეც — მკვდარსაც არ უმთავრდება ხოლმე.

— არა, არა! დაუშიაურდა სასჯელი.

— შენ მე ნუ მოვლებ ყურს; ბებერა ვარ, გამოჩურჩულებული! — მოხუცა კვლავ აფუსფუსდა სტუმრის გარშემო. ხელებში ხელი სტაეა, პატიებას ითხოუდა, — მიაწვდინე შენი ხმა. შინაურის ხმას გაიფონებს!

კლავდია პეტროვნა თავხლა აქნეულა, ყელში რაღაც ვაეხირა, სუნთქვა უჭირდა, მავრად მო-ვეკუმა გაფიორებული ტუჩები.

— კარგი, კარგი. — აწყნარებდა მოხუცა, — დანიჯერე მე, შენი სახელი და მამის სახელი შითხარა! — როვორც იქნა, ვარინა სტუძრის სუტბუტი, ისევე დაუშინა კარს ძვილი და ღაიდა-ხა: — გრამოე, კლავდია პეტროვნა მოგიეიდა, შენს კარზე დგას! ესაა საქმე? ქვის ვული ხი არა გაქვს, ვერაფერსა გრძნობ?!

უსაშუალოდ გაიწელა გულისმომწყველელი წამები, ისე ჩანდა, თითქოს თათრის ქელის — როზას ხახლი კლავდია პეტროვნასზე უარს ამბობდა, ვერ დაეჯერებინა მისი გამსუდაობა, ასე თავადებით მისი მოხვლა. მერე ჭრთბილად გაიჭრაჭუნა კარმა, გაუბედავი საბოჯის ხმა მოიხმა, ვიღაცამ ჩაახველა, ხაღდაც შეგნით საკეტადან რაზა ამოვარდა და უცებ, წინკარში სულ ახლას, საკეტმა ვაახმაურა, როვორც კლავდია პეტროვნას მოეჩვენა — შეზავით დაიგრუნუნა და მაშინვე მოღებული კარის ჭრიალიც ვაისმა, იდეა სურვეი, ბამბის დაღიანდაგებული ჯუბა დამის პერანგ-ზე მოეცა, ბამბისავე საშუშაო შარვალი ეცვა, კალოშებში წაგდა შიშველი ფეხები, იდეა სულ წაცრიბფერი, ჭაღარა, თვაღებმტყუტული.

— კლავა! — უხაროდა კიდევ, უგვარდა კიდევ, თათქოს კიდევ საყვეღურობდა ასე დაუკი-თხავად ჩამოსვლისათვის და ყველაფერი ეს ამ ერთ სიტყვაში ვახშიანდა, იმაშიაც, ნაბიჯით რომ უაუიწია, გვირდზე ვადგა და ქალს გზა მასცა, წყნარად, უკვე თავშეკავებოთაც რომ თქვა: — ჩამოხვედი, კლავა?

— მე რა, ტყუალს ვიტყვოდი? — სიტყვა ჩაურთო მოხუცმა: ვერ დაეჯერებინა, რომ აი, საცაა ცოლ-ქმრის უკან კარი მიიხურებოდა და თეითონ უკვე აღარ იქნებოდა საჭირო არც გრანოვისა-თვის, აღარც მისი ცოლისათვის.

— გამარჯობა, სერიოვა!

ზღურბლისაკენ გადავლა ნაბიჯი, მოხუცდაც წაუბიძგა — შედი, შედი, მე რას შელოცობ. ხელა ჩაუარა ქიარს გვერდით, რაღაც უცხოურად მაიღრეოდა მახკვს, ვაჰ, აუცილებლად გამოძიწვდის ხელკვს და ამ კითხვი მოხუცის თვალწინ გადამეხვევია. მაგრამ სეროვამ უკუგაბრუნებულად გაატარა და მია უკას კარი მიხურა. წინკარში მაძინე აინდა ჩამოსვა, ქალს შეტყავე სამზარეულოში შეხვრდა, არ იცოდა, საით წახულიყო. სერგეიმ მეორე კარიც მიხურა, უნძოდ სამოსხნა კლავდა პეტროვისას მხრებიდან ზურგსანთა და ამ მხატვ ჩაითიანად ხელში, გვერდიდან უგვრგალოდ მოტყეა, ორჯერ წაიჭურწულა მისი სახელი და ამ სახელში ჩააქსოვა ყველა გადატანილი ტკივილი, თავისი განაწებული ცხოვრება და ომში დაღუპული შეიღის დარდი.

II

სამართლებელს ხუსტი წკრიალი ვაპქონდა ქმრის ღოყებსა და სიკაბზე, ვალუხილი საბარსი თითქოს დიდი ხნის მივიწეებოდა ხმით ძღუროდა. ქალს უხაროდა, სერგეი მისთვის რომ ორჯებოდა — ამდენი ხნის გაუპარსავი იყო, შეაშინა კიდეც კლავდა პეტროვს თავისი სავრისფერი, ავადმყოფურა აერისი, ახლა აი, აფხუკდა ღოყებსა და კბერს, პირისახეც დაიბანა სამზარეულოში და უჯრედულა პარსახოციმ შეიშინა. თვითონ ქალს კი არაფერი ვაეგებოდა თავისი თავისა — არც თავისი ნაბიჯის ხმა ეკისოდა და ვერც წამოწეული ხელის სიმძიმესა გრძნობდა. ერთი რამ იცოდა მხოლოდ — განვლილმა დრომ მტკისმეტად გაუთხელა ტანა, კარვა ხანია წინაში აღარ იმატებდა, ბღებოდა და ხლებოდა, სანამ თავის ქალიშვილს არ დაემსგავსა. მერე სიმადლეშააც დაეწია ქალიშვილი: ატვთ წამოახსელელად რომ ემჩადებოდა, მისი სათხილაპურო შარვალი და მისივე თხელი, გატრეცილი სვიატრი ჩაიფევა კოფელის შიგნით. სარკეშიაც უნდა დიდი ხანია ისე, ვაგვრიათ იყო ჩაიხედებოდა. ანდა სარკე რად უნდოდა: აღარც რაიმე იმედი ჰქონდა და არც ის აწუხებდა, როგორა შეხახუდავა კარი, ჩაიხედებოდა და ჩამოგრძელებულ სახეს წააწეებოდა, მომხხო ტუმბუსა და უხემ, კაცურ წარბებქვეშ გამოშინარად ორ პატარა, ჩამუტებულ მორეკს. სერგეი კი როგორ გამოცედიდა, ჩამკვრელებული კიდეც. აღიათ ამიტომაც ეძნევა ასე სიკოჭლე, კაცმა გამოხათებულ ოთაბში უნებ მოაწეებოდა ყველაფერი, ღოყინიც ვაახლორა. კლავდა პეტროვისამ შეაშინა, აქ არაფერი იყო ხეულებრივი, ოჯახური, პურის შესანახიც არსად ჩანდა. მომტროს მავიდაზე ვადაფარებულ თეთრ ზუფრასაც არ ემჩნეოდა ადუღებულა წყლით სავსე ტოლჩის საკვალევი.

— სერიოვა, სადაა შენი ჯამ-ჭურჭელი? სამზარეულოში?

— ოჰო, ჯამ-ჭურჭელი? სადა ნაქვს ჯამ-ჭურჭელი! ისე კი, ბომ ზედაც, სულაც არა ვარ გამხდარი.

— როგორ ვდარდობდით შენზე! — ქალმა ქმრის დაშავებულ ფეხს შეხედა, — ალბათ, რა საშინელება იყო, არა? — მუქი, ნაქსოვი წინდებით უხმაუროდ ვააბიჯა ქმრისაკენ, მაგრამ ვრაროვს თათქმას არც შეუძინებოდა მისი მოძრაობა.

— არაფერია, ოღონდ აი, ეს დამრია... — განვებ უხემად შეტორტმანდა, — მკურნალობა იყო საჭირო, წოლაც ფეხსაც ვაწევა უნდოდა. ვა, ჯანდაბას ამისი თავი!

კედლის აქით სწრაფი ნაბიჯების ხმა ვაისმა. რაღაც მინამ ვაიწკარუნა — კლავდა პეტროვნა ვერ მიხვდა, რა ჭურჭელი იყო. ეილაცამ სკამი ვასწია, ეტყობა, უგვრვილოდ, სკამი წაიქცა.

— სახლის პატრონია?

— ჰო, როზა!

— იქნება ვეთქვა რამე სერგეი, აქ, თქვენთან, ეტყობა, სიმკაცრეა.

— ვგონაა, ის დედაბერა ამასაც არ წამოავდებდა? — სერგეიმ ვაიცინა, — კიდეც მოახსრებთ ერთმანეთის ვაცნობას.

იგი მძიმედ დაეშვა საწოლზე, მსხვილ, სავრისფერ, ოღსაც ჩაცვიუნულ თვალეებში არც უხერხულობისა და არც რაიმე დანაშაულის შეგრძნება ეტყობოდა, მარტოოდენ ცხოვრებისეული შეურვება ვამოსტევიოდა. მძიმე ვოფისაღმა მისივე, მიჩვევა იმისადმი, რომ ამ ქვეყნად ჭაბანწვეტა მხოლოდ და სხვა არაფერი.

— რატომ არ მწერდი ფეხის ამბავს? საავადმყოფოს ვაგახერხებდი.

კაცმა მავებს ზემოთ ოღნავ მოუჭირა ხელეში, ფრთხილად დაზვა ტაბურეტზე და ისე უხალისოდ დაიწყო, ოთქიას თავადანეუ წუხდა, სუარიასად მაინც ვერ ვაიიგებსო:

ქართული
ლიბრეოთეკა

— ახლა აღვიღო არ მინდა, არც ახალი უფროსობა... აქ ეს მინაური ვარ, ძალით არაა, არ მაცნობდეს.

ქალი ტაბურეტთან წამობტა, შეუხვეწა:

— ხომ წავალთ აქედან, სეროიო? იქ პოლიცია ვუელოდება.

— უსთან დატოვე? — იკითხა კაცმა მკაცრად.

— მუხობღოთსი, ტანია კახელეკასთან... მენ ის არ ვახსოვს, აბა ააადრე იტყვიან... კაცმა დუმდა, მაგრამ ნაცრისფერ, წვრილი წითელი ხისხლძარღვებით დაქსედილ თვალეკისი ეტყობოდა, რომ ახსოვდა, ყველაფერი ახსოვდა და ქალმაც გაიღიქრა, ჯობს ბოლომდე ეთქვა სათქმელით, — ისინა ერთი თვით ადრე ვადმოვიდნენ, ხანამ...

— ზუბაეინას თთახში? — გააწვევტისა გრანოიქსა, აღარ გააწვალა ქალი, ძლივს რომ უყრიდა თიქს სატყეებს, — ის მოსაყვარულე, მხიარული წყვილი ხალა წავილა?

— ეჭ, კარვა ქალია ტანია, მაგრამ უბედურაა! — კაცის ვამთყონულ მზერას უბახუნა ქალმა, — ქმარი ბირველ დღეებუე წაიფვანეს ფრონტზე ერთი წვრილის გამოვხანაც ვერ მოახწრო, მა- მანვე დაიდუბა.

— თქვენ ეს დაბუკობრდით, ქვრივები, — ვაგტინა ხერკვის.

— სადაურაი ქვრივი მე ვარ! მენ ხომ მყავხარ, სეროიო! — აკანკალებული ხელები თავზე მოხვია, კაცის უხეში აბა შეიგრძნო, საფეთქლებში ხისხლი მააწყა, — ხანდახან უფაქრობდი, აქნება ღმერთმა დაგიფარა-ნეთქა. მენი თავი წაგვართვა, ამში რომ არ დაღუბულიყავი.

— ღმერთმა დასწვევლოს, კარვადაც დამიფარა! — სერგვი მოწვევტით წამოღვა საწოლიდან, თითქოს შეაწუნა მისმა ვაუბელეკებ ალერსსა და ისე ახლოს აღმოჩნდა ქალთან, რომ მკერდით მააწყდა, მზრებში რომ არ ხასჭიდებოდა, ალბათ დაცემოდა ქალი: კლავდია პეტროვნამ თავის გამხდარ ბეჭტებზე მახა მძიმე, შემსწაკლეული ხელისკულები შეაგრძნო, საბეჭუ მოუღო უსიყვარუ- ლო, ვაღიზიანებული მზერა, თავი დააღწია კაცის ხელებს და უკან დაიხი.

სწოთედ ამ წამს, წყენით, ვაუბებრობითა და უცხოობათ აღაახე ამ მიწვე-მოწვევისას უცებ კარი გაიღო და ხღურბლზე ქალი გამოჩნდა: დაბუკულმა კლავდია პეტროვნამ მარტო მახი არა- ბუნებრივად თეთრი სახისა და შუბლზე სამოუხატულ დაფოთილ თაყსაფარს ქვემოდან მოწი- რალ მრგვალ თვალეკისი ვამკრთალი ბრაზიანი ნაპერწკლის შემწრეკა მოახწრო.

— ღუშელი დავანთე, ამოიწვეება და მერე მიკლტავო, — თქვა ქალმა და კარი გაიფახუნა.

— კარგი, — მოკვიანებით წაიხურწუნა კლავდია პეტროვნამ.

გრანოიქს ვაგტინა: ამკარად ეტყობოდა, რომ გულზე მოეფოსა.

— მარძანებლობს რაზა... — თქვა.

კოცხლად, კოჭლობით მოსყვა ბიარულს, სამხარეულოშია მქიხვდა, სახლის პატრონი: თთახ- შიაც შევალა, ვამოიტანა პური, მაყრიო შეკმახული ხისხლითა: მენვი, ტაფაზე შეცხელებული კარტოფალი, ფინჯნები, ჩაიდანა.

— იქნებ სამხარეულოში ვეესაუბრმა? — იკითხა კლავდია პეტროვნამ.

— აქ ვიბა.

ქალმა მიგიდას თეთრი სუფრა ვადამწო და ძველი, რაფაზე მიფდებული ვაზეთი ვამალა.

— ნუ წუწურაქობ, კლავა, — თქვა გრანოიქსი, მაგრამ არაფერი შეუცვლია. მკვალაზე სატმელი და ქურტული დააწყო, — ისე, მკონი, თითო ჭაქის ვადაკვრაცაა საჭირო.

— დასაღვევი არ ჩამოისტანია... ბოლო ხანს ძალიან ვამძვირდა და...

— როზასა აქვს.

— ენლა არ მინდა. საღამოს ჯობია, სახლას პატრონი რომ დაბრუნდება.

კაცმა ჩაიცანა, აგერ უკვე მკრიამდენედ ამ მოკლე ხანში, ქალისათვამ გაუკვბარი, ვილაც სხვისთვის ვანკუთვბალია ჩაცინებთი, და თქვა:

— როზა სასაღიღლოში მუშაობს, სასაღიღლო ეს კანტორიდან ერთი სახლის აქითაა. არაყიცა აქვს... არაყი ესლა — ვაღუტა.

თითქოს რაღაც ტყირთა ჩამოიბერტყა მხრეიდან: მეტისმეტად მზრუნველი მასპინძელი იყო, ქალს ეპატივებოდა, თკითონ ეს თითქმის არაფერს ჭამდა, უფრო მკრად — ტაბურეტზე იჯდა, მუხლებში ხელებმოქცეული.

— ჭამე, ყველაფერა ჭამე, — ტაფა ვახწია, ქალს შეწყურებდა, იხსენებდა. მალი-მალ აუდ- ჩაუდიოდა ქალს ყვრამალის ძვლები, მით უფრო ახლა, როცა ისე იყო ვამხდარი. — პოლიცია რა- გორაა? რასა ფიქრობს?

— ზომ ვწერდი: ექამი უნდა ვამოვიდე.

— წერიალი ხეობს ვერ ატყვია... — ამითხრა როგორ აეხსნა ამ ვულუბრევილი ქალისათვის, რომ მათ წერილებში ხეობა ურევა ხელს. — ისე, ხალხთან როგორია?

- აღაღა ვერა.
- ძმა ახსოვს?
- ასეც ახსოვს და მუნც.
- მე ცოცხალი ვარ, მკვდრებს იეწვებენ ხოლმე.

— მისი გულის ჰატრონი? რას ამბობ, სერიოფა? პოლინკას ყველაფერი ესმის შენი. სხვებსაც.

— მარტო იმა იცოდეს, სხვები კი... სხვებს რაც უნდათ, ის აფიქროს... — შეიგნა. — რა, გინება არ გაგივინა?! — ტაბურეტოვად წამოიძტა, ოთახში დაიწყო კიბელობათ ზორიადლი.

— მუნგან არ მინდა გაგივინო...

კაცმა გულიანად გაიციხა.

— მე რილითა ვარ სხვებზე უკეთესი?
— ხარ! — არწმუნებდა ქალი, საჭმელიც მიატოვა, მთლიანად განიმსკვალა მისი ქირ-ვარამით. ტკივილითა და თვითდაძვირებით, — კი, კიდევ რამდენი სობილწვა ქვეყანაზე!

— ასე ვაღატოით ნუ განაჯი, გლეჯი! გასამართლება ძალიან იოლია, აი, გაგებაა მწელი. ყველაზე მწელი — გაგებაა. მუნ წოველთვის ყველაში ვაჯიროდა... შეაძწნია ქალის დაბნეულობა და მიუხაფრობა, მაგიდას დაუბრუნდა, ხელი ვაიწვლინა და ცხელ თითებზე მოუჭარა, — ჭამე! მოგწონს ძესვი და ჭანე!

ქალი უნდითად დეჭავდა საჭმელს, თვალები დაეხარა, კრახობდა, ცრემლი მოაწვა, სულ უმახზხო ცრემლი, უსკაურებისა კი არა — ბუნდურებისა.

— ჩემო სულელი ბატია! — მწუხარედ თქვა კაცმა: ის შორეული სიტყვა ვაიხსენა, იმდროინდელი, როცა ცოლს ესიყვარულეთა ვადატყვიელ სახესზე, მუქად მტრუსუსებულ ზემო ტუჩზე; როცა ფაფუკ მისზე ვეფერებოდა, მსხვილ, ხეშემ წარბებსა და საფეთქლებიდან ნაღად ყვრიან-ღებამდე ჩამოფეხად ხშირ კუდუღებზე. გაიწია ქალახაგენ, ხელზე მოელამენა, თავისდაუნებურად მაინც შეიღზე ფიქრობდა, როცა შვილი ხედიწვევით აგაყდა დედას, დიდხანს უიდა ეცოცხელა და მოკვდა ვაა...

— მისას როგორ მოუვიდა? — თქვა ნაყვანვეი მწუხარებით, — სად მოხვდა?

— გულში... თითქოს ელოდნენ, რაღას მივდიოდა. — ცრემლები ღვარად წამოუვიდა, არც იყო გასაგებო და გრანოვიც მოუხემაჯად. აღედუებით ვეფერებოდა ცოლის ხელს, უზეამდა ტყეში მუშაობისაგან დაკოურიელ ხეღისგულეებს, ტაბურეტზე იჯდა, ირბუოდა ამ ალერსის რიტმს აყოლილი. — ხომ გწერდა: არ უწვალა, უცებ მოხდა...

— ერთი წლით გვანი უნდა დაბადესუღელი, — მის ვერ ნახავდა. — წურდა სერვეი, თითქოს დაინამავე იყო, თითქოს სართლაც რაღაცას შეცვლა შეიძლებოდა.

— იქნებ ერთი წლით ადრე წავაღო: ამში, აულ მისი დამტკიცება უნდა, მაშინ ვარო, სხვებზე ნაკლები რაით ვარო.

— სესი გულახითავს... — თქვა გრანოვმა და ისევ ოთახში დაიწყო ზორიადლი.

ახლა ქალნიც შეაძწნია, როგორ დაატყო დრომ თავისი კვალა ქმარს — ლოყემა დაკიდებოდა, დაღარვოდა გაუბეშებული სახე, საფეთქლებზე ძარღვები მოდუნებოდა, კვლარაშერეული თმა შეთბელებოდა, შუბლი აისლდებოდა.

— ნუ ეწამები ტყუალად. სულ იმას მეუბნებოდა, როცა სასწავლებელში იწვედა: მამანემიც უცებ, პირველ დღესვე წავადიდაი ამში.

— მესმის, მესმის! — გრანოვს ხმა ისევ ვაუწყობოდა. თვლი შეავლო ქალის გამწღარ სხეულს, თითქოს ხელამლა ეწვევო, მერე დაღდალა ხმითა თქვა: — პოლინკას მახედე!

— მე, მარტო? — უცებ დაეარვა სიმშვიდე ქალმა, გაიფიქრა: რა უფლება მაქვს ამ კაცზე, არ დავუჯერე და აქ ჩამოვაკიბოხო; არც ვიცი, აწ რა იქნება, მასზედაც არაფერი ვიცი მისზე მეტი, რასაც ნანდახან მისი მოკლე წერილებით ვვებულობდიო. — მე ხომ შენთვის ჩამოვადი, სერიოფა! მარტომ რა უნდა გავაჯეთო? ახეთი გამკონე იქნება პოლინკა, აი ნახავ, თუ არ შეგაყვარდეს.

— რა სულელი ხარ, განა არ ძევეარს! — გრანოვი ცოლს მოეხვია, ასე მიიხუტა, ადვილი არ დარჩენია ჩაუბლუჯავა, უფრო გამეტყებით მიიკრა, იქნებ როგორმე მოეშორებინა ქალის სიმსუბუქისა და სივამხდრის შეგრძნება, იქნებ მისი სხეულის ნაწილად ქცეულიყო ქალი. დიდხანს იდგა ასე, ნაკავით მოელამენა ქალის შუბლსა და ხშირ წარბებს, მერე ხელა მოსცილდა, — მუნ და-

ისევსა კლავა, მე კანტორაში შევირბუნ ერთი, მერე ვილაპარაკეთ, — თმაზე ვაღიუსხა სული. — სუ კუშინია, მოიჯერებს ვუღს ტარილით, ვიყვარს შენ ვეკითხები!

ამ რამდენიმე წამში კლავდიამ ძალაც მოიკრიბა და თანაც, ასე დასუსტდა, საწოლზე ჩამოვდომა დასჭირდა. გაუხვედა ვეკლავერი — აღერსა ვადანვეული სხეული და მოწვეურებული ტეინი — ყველაფერი ვიუყრუა მოწილილმა ხისხლმა. ღამარაკის უნარწარობტერს მსხველქმურალი ტუჩებმა ოდნავ დაეღო და სერგეის შეტყუებდა — კაცო დაბამული მატყვალს მტყუქმქტყუქტყუქტყუქნოდა წინდებში, ჯარისკაცულ ბაიონეტს აკრავდა, დაბამული ჯუბაც ჩაიცვო და ვურუბაანს ქუდიც დახურა.

— ცოტა წაიძინე, — თქვა უკვე კართან მისულმა, — აღხეთ, ღამე არ გაიძინა.

ქალი ფანჯარას მააწყდა, თეთრად მოციანტე, ქორხელით მოყარაყებულ ფანჯარაში მარტო-ოდენ ჩრდილი მოღრსდა ქმრისა, მისი ნაბიჯების გრიტატურუჭი შემოესმა, მოარუნდა, პარტკე დაწვა ქმრის საწოლზე, ბაღიმს სავსედა, ასუნთქავდა აბაღ, უცხო სუნს და ცდილობდა, თავი დაერწმუნებინა, რომ კაცო ისევ ისეთი იყო, წინასდელი, მისაურა და მშობლიური, მერე ცოცხლად წამოიღვა, უხაროდა თბილ ქობში მარტო დარჩეს, თან სახლის პატრონიც ვერ მოაღუვნებდა თვალს. ახლა ქმრის რაბრუნებამდე შეეძლო თავიც მოეწესრიგებინა — ვერც კი იცნობს სერგეი მოტლანდიურ კაბასა და მადიდქესდუბაან ფხსაცნელებში, სეიტრი წაიძრო, ზურგჩანთიდან ჩითის საშინაო პალათი და დავეცილი კაბა ამოაძვრინა — ნაცრისფერი, ვავისყროთ ვაწყობილი; ისე დაჭმუჭნულიყო, ვაუთიყბა არ ასცდებოდა.

ტავივას თავზე მხე წამოადგა და სახლშიაც ანათა, ახლა მთი უყვრო გამოწინდა ათახის სისუფთავე, ქარვისფერი, ვაკრიაღებული აატაკი, ქათვით ფეხსაწმენდები; ფანჯარაში, ჩარჩოებს შუა გაჩრილი ქაღალდის ვეკილეები, სამხარეულიშიაც სისუფთავე იყო, ღუმელში ცაცხლი დაღდაღებდა, ღუმელის კართან, აატაკზე დაჭლებულ სხელ თუნუქზე არც შუმა ვიყო და არც ნაცარი ვყარა. ნაკვას ნაახიცი არსაღ იყო, ღუმელის კარი გამოიღო: აგუზგუზებული შუშის ნაჭრები უჩვეულოდ გრძელი ეწვენა, მხურვალემა შეძოქითი სახეზე, მკერდზე, მოღა-ავებულა მხრები აუფორავდა, აბრეშუქის თასიებით შემოტმასხნული გამხდარი ლავიწება აეღანდა.

სამხარეულოში უთი ვერსად სახა და სახლის პატრონის ათახში შევიდა, ცდილობდა ოდნავ მოღებულ კარს არ შეხებოდა — მარტის დილის შუკი იღვრებოდა ოთხივე ფანჯრიდან, კარადის სარკეში არეკლებოდა, საწოლის მონიკელებულ თავეაზე და შემანულ, ბრტყილა ფოტოსურათებზედაც ლიცლიცებდა, აქაც იგივე სისუფთავე და რაღაც ხიჩქარის, ცოტა დაბნულობის კალი ჩანდა: მუშამბას კუთხე ასვეცოდა, მაგიდაზე დატოვებულ კონსერვას ქაღის სადგამზე უთი იდგა, ვანიერი საწილი აულავებელი იყო, აატაკზე ბამბას საბანი ჩამოცურებულიყო. „ჩაიძინა, ეჩქარებოდა აღბაო, — ვაიფაქრა კლავდია პეტროვნამ და გაახსენდა კარში ვაელ-ვებული სახე, მრავალა თყალების მრახათი დაკვსება — აი, თურქე რატომ, აღბაო ავვიანლებოდა...“ ხელი შეახო მძიმე, სახშირის უთის, — ისევ თაიღი იყო, — ხადგამიდან აიღო და რაღაც ხქამი მირქმა: ვიდაც შემოვიდა სამხარეულოში, ღუმელის თუჯის კარმა გაიხნაურა.

გასკლას ველარ მოაწრებდა: ათახში როზა შემოვიდა, ტყაპუჭი ეცვა, თავსაყარი მოუჩიოა.

— უთის ვეძებდი, — თქვა კლავდია პეტროვნამ, — მაპატაუო, ვეთაყვა!

— აიღე.. ნუტა რას მებოდიშები!

როზამ გახახვლელი დაუთმო კლავდია პეტროვნას, შესცქეროდა სტუმარს, მისი შემფითებული, დარდიანა თვალები თავით ფეხამდე ზომავდნენ ქალს, მის პატარა, წინდებში გამოყვართულ ფეხებს, შეთხილებულ, ბილოეპსეკენტიელ თმას. კლავდია პეტროვნა ღუმელთან ადგა, როზასაგან ზურგშექცევით და გრძნობდა ამ მხერას კეფაზე, პერანგის ქვეშ წამოწვეტებულ ხერხემლის მადლებზე, რაღაც დაცვა აატაკზე კლავდია პეტროვნა შემობრუნდა — ხკამთან ტყაპუჭი ვეღო, როზა თითებით ქიშმირის თავსაფრის ბილოებს სმუქსნიდა.

— გრანიოვი კანტორაში წავიდა, მე კი არ ვიცი, შესიღებს თუ არა ღუმელის ვადაკეტვას, — უთხრა სტუმარს.

— მე კლავდია პეტროვნა მქვია, თქვენა?

— როზა.

— აი, ვაუთიყბით კიდეც ურთმანეთი.

— მე ასედაც ვაიციდი შენი სახელი: სერგეიმ მითხრა.

— მეც ვაიციდი, ისე, ვაცხოხავ საჭირთა, — ვულიანად უთხრა კლავდია პეტროვნამ, თვი-თონაც ვერ ვეგვო, რატომ მოეშეა ასე გულზე, მაგრამ მზუბუქად კი არ გრძნობდა თავს, აღა-ღად შეტყურებდა როზას სახეში, შესცქეროდა მის იათრულ, ღამაზ, წაბლისფერ თვალებს, მო-

სურბულ წარბებს, პატარა მართოდვარე ნესტიებს; ჩაწიკნილებული კბილების ორ თანაბარ მწკრივს, უცხოურად, რაღაც მოძიებულებით თუ უტიფრად რომ იყო დაკრეჭილი; მის ცოცხათა დამძიმებულ ტანს.

ეროვნული
ბიზლირთქა

— ვიცო, — მოიღუმა როზა, — შენა გგონია, არ ვიცო, რატო მიდისარ?

— ეხლავე, კაბას ავიღებ და...

გავიდა, ნაქსოვი კოჭთა შემოიბეცა და სამზარეულოშია შეპობრუნდა, ხელში კაბა ეჭარა.

— მაგიდაზე დაუთოვე, — როზამ თავისი ოთახიდან უთითი დაკვალული თიფთიის თხელი, პატარა საბანო გამოიტანა, — ახ, — ისევ კართან დადგა, კლავდია პეტროვნას ათვალთვრებდა, — აქ რატო ჩამოხვედი?

— ქმარისა უკვე მოიხადა სახჯელა და...

— აქ ძაის კარგად არი!

— ეხედავ, თბილადაა. თქვესთან სისუფთავეა.

— ასე კარგად არსად იქნება, — ჯიუტად თქვა როზამ და მის თქობ, მძღვარ სახეს აღვლევება დაეჭყო, — მე ვპატრონობ!

— გმადლობთ, დროა მის დაბრუნდეს.

— ნუ წაიფვან, გესმის?! თავი დაანებე! — უცხოურად შეერწყა ერთერთს ამ წამოძახებულს მუქარაცა და სვეწნაც.

— რას ამბობთ? ოჯახი ჰყავს... ქალიშვილიც, სასჯელიც მოიხადა უკვე! — უხეიულო აუღეს მათი საუბარი, როზას ჩახლეჩილი ხმა უბედურების მომასწავებელი.

— იქნებ ახივა თქვა, ათი წელი სულ ველოდიო, მა? უკაცოდ, მარტო... წმინდანი ვართ, მა? — როზა ზიზღით შესცქეროდა სტუმარ ქალს.

— როგორა ბედაეთ!

— შენ რა, ყველაზე კარგი ხარ? თუ, არავის მოუვიდა ვული შენზე?

კლავდია პეტროვნამ კაბა აიჭაცა, მკერდზე მიიკრა, თითქოს თავს იცავსო, უთო კონსერვას ქილასთან დადგა და, უცებ, უკან დაიწია: მოუხგნა, დაასახლისი ჩემსკენ გამოქანდაო, მაგრამ როზამ გვერდით ჩაუქროდა, სერგეის ოთახისაკენ გავარდა და კარში ჩაღვია.

— უკვე გადავრბე ამ კაცს, უცხოენი ხართ ერთმანეთისათვის! მე სადღაც გინდა, იქ ვაკვირიბი — შენა? შენ ცალკე ცხოვრობდა...

ტანჯვა და ეწყება ისმოდა ქალის ყრუ ხმაში, მაგრამ კლავდია პეტროვნა ისე დაიბნა, მისი სიტყვების საერთო აზრიდა ესმოდა, თვალწინ კი როზას ვაქვავებული, თითქოს გაყინული, ამაზრზენი სახე ედგა.

— წერილებს ეწერდა... ამანათებს ევკზიფნიდა... ყველაფერს, რაც კი შეძებლო, — თავს იმართლებდა კლიუდა პეტროვნა; იცოდა კაბ, არ იყო საჭირო ყველაფრის თქმა, მაგრამ სხვა სიტყვებს თავს ვეღარ უყრიდა.

— წერდი! — ზიზღით წამოიძახა როზამ, თითქოს სწორედ ამ წერილებში იძლებოდა მთავარი ცოდვა, სიყალბე, ადამიანურ ურთიერთობათა სიბინძურე, — დაწერით კი დაწერ! ყველაფერი შეიძლება დაწერო!.. შენც ისეთივე ხარ, როგორც სხუები. ვერ მომატყუებ! დიდი ვაჭნილი ვინმე ხარ!

ეს სიტყვები ისე შეუბრალებლად კწნულადნენ კლავდია პეტროვნას, რომ გული მოუწურა ქალს ტკივილმა, ყელში ამოჩრილმა გრუნსივამ, მოახლოებული უაზრო დასასრულის შიშმა; ოღონდ, როზასი უკვე სულაც არ ეშინოდა.

— სერგეიმ მოგცათ უფლება, ასე რომ მეღაპარაკებით? — იკითხა ხმადაბლა.

შეკობრვამ შეაფიქრიანა როზა: სამზარეულოს შუაში ნღვარი, სიმივით დაჭიმული ამ კაფანდარა ქალის შეძრწუნებულმა, მწუხარე მზერამ შეპობრვა, დუნდა, ძალიან დიდხანს არ გაუღია ხმა.

— იმას რასა მხვევ ამ საქმეში? — თქვა ბილიოს, — მე და შენ თვითონ გადაწყვეით.

კლავდია პეტროვნამ უცებ საშინლად მოუნდა ისე შავრად დაეხუჭა თვალები, რომ ქუთუთობითაც და თვით თვალებითაც შეეკრძნო ცრემლის შემამსუბუქებელი სიცხოველე, იქნება ცოტა შეეპა მაინც მისცემოდა ამდენი უძილო ღამის შემდეგ, ათი წლის დიდობნას შემდეგ. მაგრამ ტირილი არაფრით არ შეიძლებოდა. კოფთის დიდები შეიკრა, თან გამსლულელ, გამხდარ მკერდს ძალავდა; ოდნავ მოაბრუნა თავი წერილ კახერზე და თქვა:

— ამის გადაწყვეტა მართო მას შეუძლია, ყველაფერი, რასაც თქვენ ამბობდათ, საძივლობა... სიბინძურეა. მაპატიეთ... მარტო სერგეის შეუძლია ამის გადაწყვეტა.

შეუძლებელს სთავაზობდა რომას გრასივის ცოლი, ხაფანგისკენ უბიძგებდა. აა, ორთავეს რომ მოელაპარაკათ გულახდილად და მშვიდობიანად, ცოლიც მარტო სტუმრობას დახვედრებოდა და წასულიყო, გრასივი აქნებ დარჩენილიყო კიდევ ხანდასინ თუ გაიხუმრებოდა ხალხურ ქალის გასადიხიანებლად — აუღვები და წაკალო, ისე კი მშუღად და წენარად ცხოვრობდა ამ ერთი, ორი, სამა წლის განსავლობაში, უფრო ადრე კი არც იცნობდა სერგეის, სადღეც, მსუფთაობაში იყო იგი.

ბიზლიროსიქა

— მერა ჭირანე, ნუ წაიყვან რა, საყვარელო! — ლამის ფეხქვეშ გავუო გრასივის ცოლს, მთუახლოვდა, — ვინდა დაგინიჭებ? — წაბარბაცდა თავგზააბნეული, მაგრამ კლავდა პეტროვნას შემოფითებულ მხერას წააწყდა და მაძინეუ თავი შეინაგრა — ხომ ცხოვრობდი უმისოდ, მიხეუული ხარ... ესეც მიჩვეულია. ესლა კი მოელ ცხოვრებას გაუუჭებ...

კლავდა პეტროვნამ ყურებზე ხელეუა მიიჭირა — კაბა იატაკზე ჩაეყრდა როზა მოუახლოუდა, ნაწვეუტ-ნაწვეუტ ისროდა სიტყუებს:

— აქ დიდხანს იცოცხლებს, ქალაქში ვერა... აწვენასებეს, ვულს გაუხეუტავენ. მე კი არავის დავამაგვრინებ, დავიდუბები უმისოდ, ჩემზე ცუდ დღეში არავინ იქნება. ძალიან ცუდად ვიქნება, — ცდილობდა საცოდავი, ერთგული მჩრით გამოეტყუებოდა სტუმრისათუას თანხმობა, მაგრამ კლავდა პეტროვნამ თუალეუბა დახეუტა: კვნესოდა, ირწყუოდა, ხელეებს ყურეუბადან არ იციოლებდა, — მეც აღარა ვარ ახალგაზრდა... გავუკებოდი ტყეშიც, მათულებიან რეითაც... მენ მაინც ცალკე ცხოვრობდი...

— მე შეიღებო მყავდა!
— პო... მენ შუაღეუბი გყავს, ვოუონა ვყავს... — შეასწირა რომამ, გააბხენდა რა ბიჭის სიყუდილა, — მე კი მარტო ვარ. ნუ წაიყვან, რა!

— ნუ საწვალეუბთ, — ხმადაბლა სობოვა კლავდა პეტროვნამ, — ძალიან ვახოვო...
ნელა ჩაუარა რომას, ქმრის თთახში შევიდა, კარი მოიხურა, ზურგიით და კეყით მიიწეა კარს, დარტყმისა თუ ბამბის მოლოდინში გაიხუბა, კიდევ უნდოდა ეს ვაუსამდლია სუდიერი ტკავილი ხანა ფაჩიკერი ტკვილით შეცვლილიყო, უბრადი, ჩვეულებრივი განცდით, რომელსაც დასაწყისი და დასასრული ექნებოდა.

III

მერე თთახში მიბეგა ხორაღეს, კერა და ვერ მოუყარა თავი გაბნეულ ფაქრებს, უახროდ დადიოდა, ხან სწრაფად და სერკაულად, ხან მწუხარედ საფაქრებული, ვერ იგრძნო, როგორ აცავდა სახლში. არც სამზარეულოში ვასულდა, რომ გამოცოებელი ღუძელისათუას მიეხედა. რომას ხრინწიანი გვირილი ეღგა ყურში. მას სასოწარკვეთილებასა და პეჩაობაზე ფაქრობდა. ვადაცას რომ შოეთხრო მახთვის ისეთი აბბავი, მაშინეუ იმას ვაფიქრებდა — ავად ხომ არ არახო ის ქალა. ჭკუაზე თუ არისო, მაგრამ იმ ანიზრზენი წუთების შემდეგ, სამზარეულოში რომ ვადაიტანა ჩვეულებრივ საოჯახო ნიეთებს შორის, როცა უტიფარი, გამწარებულა ქალის სიტყუებს ისმენდა, ეჭვიც კი არ ეპარებოდა, რომ რომა სრულ ჭკუაზე იყო. ქმართან ასე ხანგრძლივი განმორება თათქოს ეჭვიანობის უფლებასაც ართმეუდა კლავდა პეტროვნას, იმის უფლებას, თავსოვეარე ქალის შესაფერისად დაეფვირა მაინც. პო, სერგეის ცოღეა ჰქონდა, მაგრამ, ამავე დროს იგი საყხებით ჩვეულებრივი ცხოვრებით ცხოვრობდა, სულ სსვანაირად, ვიდრე ქალა, რადგან კლავდა პეტროვნა მათიც ქალი იყო, მყოვდა ბავსკები, ჰქონდა პიუდი, სერგეი კი აღბათ უხასოთ აყო მოელი ამ დღეებისა და იქნებ, წლებს განსავლობაში. ყოველივე ეს კარგად რომ ვაეგებოდა, ამითომაც იტანჯებოდა კლავდა პეტროვნა ასე ძალიან. ჩვეულებრივ ფოფაში რომ ჩაეღინა სერგეის ეს ცოღეა, მაშინ არც ეგრერაგად დაიტანჯებოდა. როგორ მოქცეულიყო მანდობოდა ბედს, დალოდებოდა სადამოს, როცა სამიეენა რომას თთახში მოიყრადნენ თავს და რაიმე უბედურება დატრიალდებოდა? იქნებ ახლავე, ვადრე სერგეი არ დაბრუნებუღიყო და ვერაც არ ბნელოდა, უკანვე, საღგურში წასულიყო და იმდენ ხანს დალოდებოდა მატარებელს, რამდენიც საჭირო აყო? დაავლო კაბას ხელი, ზურგჩანთაში ჩაპურთა, თექურების ბებნაში თვალის მოაღლით თთახს — აღარსად ჩანდა თექურები, სერგეის ვასამრობად მათწვო ღუძელთან — და უცებ შემჩნდა, რა მათღება, ქმარი ასეთ ყიაბეთ ღამეში რომ გამოეკიდოს, უნებართუოდ გამოვიდეს რეინიგზაზე... იქნებ კიდევ ვაასამაროღონ ამის ვამო და ისე მოხდეს, რომ ქალმა თავისი აქ ჩამოსვლით დაღუძოს ქმარი...

გრაჩივა ჩვეულებრივზე ადრე დაბრუნდა. ღოცმა უკვე იცოდა მისი ცოლის წამოსვლის ამბავი და ადრე გამოუმეგეს. ღუმელის ჩაშვებული ხანა დაინახა, ნახშირი და ნაცარი მოჩანდა მის დია კარში. მიხვდა, კლავას ხუფი არ ჩაეცვლა და საბლა გამოეცივეებინა. ვული დაუწვანარდა: ესე ავი, როზა არ მოხულა, არადა, ხომ შეაძლებოდა მოხულიყო — წინდაწინ — ზღაპრულად, რას იზამდა ქალი.

ბიზლირთქა

კლავას უძისა და არც ვაღვკაძი, ერთი იღლია შემა მოატანა — გრძელ-გრძელი ნიჭრები, ბარაქიანად გამოტყენა ღუმელი და ერთი ღერა ასახიით გააჩნდა ცეცხლი ღუმელის პირას, პატარა სკამზე ჩამოვდა, დასახიჩრებულა ფეხი გამოშალა. ღუმელის კარი არ მოხურავს, სახამ შეკადლო — უძლებდა ცეცხლის მხურვალეებას, სახესა და მკერდს სიცხეს არიდებდა — ოღსაკ ვადაუხნიქა ტანი. საცვლებსა და სატირას პერანგებში ვრძნობდა ცეცხლის მხურვალეებას. იჯდა მშაყრა, რაკი ვადაწვეუტა, დღეს სასადილოში არ შესულიყო. აჯდა მშვიდად, თითქოს ყველა ფათერაკი უკან მოეჭოვებინა. ყურს უგდებდა საწოლის კრიალს, როცა კლავა შეიძძრეოდა ხოლმე ხანდახან, ქალის ვაუგებარი ბუტბუტა ესმოდა. კარის დიობში საწოლადან ვადმოვიდე-ბული ვამხდარა ხელი და მისის პრკვიალა დიღუბით დადილული მოკლე პალტო ჩანდა. როცა სათბო ნოულ სახლს მოედო, სერგეა ყროხილად შევალა ოთახში და ნძინარე ცოლისაკან ორიოდე ნახიჯზე ვაჩერდა.

თავზე დაადგა ცოლს. ვშინოდა, თავისი მზერითაც კი არ ვაეღვიოქინა. მაგრამ ვერც თვალს აცივლებდა: აი, ახლა, საწოლიდან უძწეოდ რომ ჩამოვკიდა ბახდუსდში მოციხფროდ ვალანდული ხელი, უძრავად რომ აწვა და ღამის არც კი სუნთქავდა, აი ახლა, როცა ისეთი ვანაწამება სახე ვქონდა, თითქოს სახის კანიც კი ტკივილებსავან ჩანდა ვადატეტკალი — ახლა უფრო მეტს უყვებოდა ქალი თავის წარსულზე, ვადრე მაშის, როცა ონში დაღუბულ ვაგის იხსიკემდა, პოლინკაზე, თავის დაქვრავებულ მეხოზეღზე ღაპარაკობდა. მის ამ უსუსურობაში, წამოწვეტოდ მუხლისთავეება და ხელის დაღუულ თითებში, მარტობისა და ვენავობის ამ ცოცხალ ვასიახიურებაში ვრახიოვიბათვის ვაცილებით მეტა აზრი იღო, ვიდრე ყველა იმ სატყვიში, რაც კი ოღესმე ცხოვრებაში ვაუგონია. საცოდავა, საცოდავი, საცოდავი! — ხულ ამას იმეორებდა და ამ წამს არ ვაქრობდა არც იმ დაუბრუნებელ დასაკარვზე, არც ცოლისხადში თავის დილატზე, არც ამახე, რომ მას, თუკა მოისურვებს, რამდენიმე დღეში შეუძლია ატლან წასვლა, არც ვების მიღმა ჩავარდნილ ბეჭზე, არც იმაზე, რომ ღოცის ვარდა არის სხვა ქალაქებაც, არც წარსულსა თუ მომავალზე. — აი, მარტოოდუნ ამაზე ფიქრობდა, ამ ქალზე, ტანხაცმლიანად რომ ჩახძინებოდა საწოლზე და უფროდ ჩამოძღვარ მხურვალეებაში მოთენხოვლიყო, ამახე ფიქრობდა, ამ საცოდავზე, საცოდავზე, საცოდავზე, რომელიც წვალობდა, ვახირობდა, ელოდა ქმარს, როგორღაც თავი ვაქონდა უანისოდ, ცხოვრობდა და ვა ცხოვრებაც არაფერი იყო, ტანვავა-წვალებითა და ღოღინის მეტა. ეს ყველაფერი ისე ნათლად ვწერა ქალს სახეზე, ისე ამკარად და მკაფაოდ, როგორც პირუელ ასიყისა და მარცვლებს წერენ ხიდიმე ბავშვის სახელ-მძღვანელოში.

• მუხლებზე დაეშვა, ცოლისაკენ დაიხარა, მის ხელ ფშკისვას მიავერა, მაგრამ ამოდ კლავას ახალგაზრდობაშიაც ისე უძისა სოლმე, კაცი ზოგჯერ შეკვთაუბული მოუვდედა ვერს სუნთქვს თუ არაო. ხელზე ხელი მოაკადა, ნიღავეში ნიაზრევანა და ფრთხილად აუწია, საწოლზე დაუდო. მიშინ კლავამაც ვაახილა თვალი. ჯერ არც იყო აქ, არც ქმარს ეძებდა და, ბქნებ, აღარც კი ახსოვდა ახლა იგი. ჯერ უნდა შეეცნო აქაურობა, დაბრუნებოდა ცნობირებას, იმ ტკივილს, მიღმა რომ ვქონდა ჩაყოფილი, როცა ოღსაკ მოფხაზლდა, წამოხტომა და ვარი-ღება უნდოდა, მაგრამ რაკი მწოლარებს არ შეკადლო უცებ მოექნია ტანი, ასე ჩანდა, თათქის მხოლოდ შიშისაკან შეკრთაო.

- მე ვარ, — უთხრა კაცმა
- ქალმა მზერა შეკადლო ოთახს, ბინდბუნდში ხულ უცხო და სხვაგვარი ჩანდა აქაურობა.
- დალაშდა უკვე?
- რაზანია მოველი, ღუმელიც დავანთე, ღია დავრჩენია.
- დამავიწყდა...
- დიასახლისა არ მოხულა? — კაცმა შეიციდა, რას იტყვიბო, მაგრამ კლავა ღუმდა, — შენი იმედი ვქონდა.

ისევ არ ვაგებასუხა ქალი.
- ხომ კარვადა ვარ?
თუითონაც სულელურა ეჩვენა თავისი პოზა: თითქოს რაღაც შეუვოროდა საწოლქვეშ და

დაჩოქილი ვკეცდა. ნამინვე ხაწილას კიდევ ჩამოვდა, ცოლი შევიწროვა, დაღვეროს უცხო-საყაო დაადო შუბლზე ხელა.

კლავა არ განბრუნდა, თბილი ბურთავით მიხედა მისი შუბლი ქმრის ხელბუკის. იცხვ არა ჰქონდა, გრახოვდა სცადა ხელის აღეცა, მაგრამ ქალის ნაწი, დანატრული თითუცა მოეჭიდა, ქვევით ჩამოაწვევსა ივლი, ჩამოისევა თვალეებზე, დაწვეებზე, დახარბებულ, მასწავლებელ-ბიჭ-ბიჭობისაზე, ნაკაპზე, გამალეულ, დაჭიმულ ყელზე.

— ტუჩებით, სერიოფა... ტუჩებით... — ზობოვა.
კაცა ტუჩები მიადო შუბლზე და აღარც მოუშორებდა. ჩამოვყვა, მოელამუნა შუბლსა და საყვოტლებზე, იქ, სადაც ასე კამალეებით ფეფოვდა მარღვი. კლავამ ხელეება შექმინებია სერ-გეის წახრელ ზურგს, ნებსეროდ მიღულა თვალეება და ხეპახსუბით წარბოიქვა, თითუცა შე-უხაპახსო ხოტეებია:

- უცხოთა ზომ არა ვართ, ზომ არა ვართ უცხოთა, სერიოფენკა!
- აბა რას ამბობ, კლავია! რამ ჩამოვყარა? — ახლა მას წარბებზე და ლოყეებზე მოატარა ბავყეება, მოძებნა ტუჩები — მხხვილი, აბრთოღებული, ნკვრივი და მოუხვეწარა ტუჩები, თით-ქოს თავიბთავად რომ არხებობდნენ და სულაც არ იყენენ მეტისბუტა მღელვარებისაგან კამე-შებული სხეულის ნაწილი.

— არა ვართ უცხოთა... — ამოიკვინება კლავიამ, როცა სერგეამ ტუჩები მოაცილა, — არც გადაუწვიეთ ვრომანუსს... ნუთუ ახლოდღების ვადაჩევეა შეიძლება?

— მოელა ცხოვრება ერთად ვეაჩხოვრია, შენ კი რაეის ამბობ? — უფრო და უფრო უკვირ-და კაცს. — მადლობა ღმერთს, პატარება აღარა ვართ უკვე.

— აი, ნახავ, ყველაფერი კარვად იქნება, — მადლაერებით ამოთხრა ქალმა, — თითქოს არც დაუმორბეპარო ვრომანუსს, თმში რომ წაეიდნენ, იპინიც არ ვოყიდას მისი მოელა ხუთა წელი... ყველაფერი დაგავიწყდება.

— არა, არ დამავიწყდება! — გამოიფხაზლდა კაცი, — არ მანდა მე დავიწყება!

ქალი ისევ ეხვეოდა კაცს, მაგრამ ხელეებზე თითქოს უკვე დაკარგეს სათამამე: იგრძნეს კა-ციის სხეულში ჩამდგარა სიზახტე, შეურაცხმყოფელი გულგრილობა. მარტო წამოი ეგონა, კაცის ადიგზხოი, ეს წლია წააქეზებს და შეუბოვრობას შექმამტებსო. ხომ ვერ ვაბედავდა და ეტყოდა — ამ სახლში ეგ ამბებია არ შეიძლება, უხერხულია, შეუძლებელია. ცოტაც კიდევ მოვითმისითო-ეს ერთა წამი — და ყველაფერი უკან დარჩა, მოუღუნდა ქალს ხელეები, ჩამოუცვივდა კაცი კი კვლავ იჯდა, მისკენ ვადმოხრილიყო და თავის სინაროღეს უმტკიცებდა, თუმცა არავინ კლავ-ბოდა:

— აქაც ზომ იყო ცხოვრება, რატომ უნდა ვადავივიწყო? ცხოვრების მეტეხვები, თუნდაც მეშვილდა ნაწილი... რა ვატი, კიდევ რამდენ ხანს ვიცოცხლებ...

— შენ ხეზზე ჯეელი ხარ, სერიოფა.

— შენ კი სიბერეშიაც ვოვონასავით იქნები, სიბერემდე კი ჯერ სადა! — ხელი ზურეკვეშ შეუცურა და ქალიც წამოჯდა, დაძვდა, — ეჰ, ვაგამწარე ცხოვრება, კლავა!

— ეს აღარა თქვა შეტად! ისევე ვცხოვრობდი, როგორც სხეება, თმის ყველას ხომწარე მო-უტანა, თითქმის არ არის სახლი, ხომწარე არ ეჩახოს!

— შენ კი ორმაკა ხომწარე შეგებდა, — გულასტკივილით თქვა კაცმა.

— არა! აი, მარტო ბიჭი... მარტო ეს უბედურება და სამინელება... სხვა არაფერი. თავი ვაიძულე და სულ იმას ვუიჭრობდი, სულ ას ვიცოდი, ვრომანუსს შევხვდებით, ერთად ვაქნებით-მეთქი, არ ვამაბრაზდე...

კაცმა უსიტევიოდ აიყვანა ხელში, ხელწახული უხრესდა და უჯბუჯნიდა მხრებს, კახერს, დაბავრულ ზურგს, თითქოს ეწადა თავისი თითებისათვის წყული, საცისოი ჭირისა აღედვინა ქა-ლის სხეულისა, ანდა რაღაც წინანდელს ეძებდა, რაც ტვისს უკვე აღარ ახსოვდა, მაგრამ თითებს კი აუცილებლად ემარხსოვრებოდათ. კოცნიდა ყელში, შეფაგულელ ლოყებზე, დანამულ თვალეებში, ტუჩებში, კვლავ წლია მოეძალა, მაგრამ დანამაულის შეგრძნება უფრო ძლიერი ჰქონდა, კვლავ არ ვახელებოდა შიში ქალის ერთეულებსა და სიწმინდის წინამე, და კლავამ ქალური გუბანით იგრძნო, რომ ახლა ყველაფერი მარტო მასზე იყო დამოკიდებული...

კლავების ხმაურზე განოღვივდათ: მოვრადეება იცნენ, ხმაპაღდა ყაყახებდნენ, კედელზე ოღნავ იღონებოდა დაჭირხლული ფანჯარა, მინის მოჩვენებათი სიზრქის მიღმა იმყოფო ქალე-ბას ციკვა-თამაშის, შაირების ხმება; ჭიშკარს ავროილებდნენ, კამოთობდნენ.

— შაბათია, დასვენება აქვთ... — სერგეიმ გარედან მოღუნულ ყაყანს მიაყურა, შემფოთებით თქვა — როზა დამთვრალა, ახლა კი დააწვეს რამე ახირებულს...

— რა ამსაყმა არიას! — შექმნილურღმა კლივამ ძირს, ფეხსაცემზე ხამოყანა უფხვია, სძუნავდ იყო ქცეული, ვერა და ვერ გიყვია, რა ვამათი იყო: უღაღა ყბუოდა, თითქოს ქეთიხედა, მეს-რის დიბეს დაწალეუნი ვაქიხდა. ახლა ყვარადივ გაიხმა.

— ვერა სვლება? დიასახლსა შინ შენოსვლა უხდა, ისინი კი არ უშეშენ...
— ეახ არ უშეშენ?
— დედაკაცები, დიდი თავზეხელადებული ბაღხია, მოვლენ ცვიდას, თითო ვაქება გადახუხა-ვენ და სერუ მღერიათ ხოლმე.

კაცმა თათქოს გასაღები გოჭნოდა ჭაღს, სახლის კედლებს მიღმეული ცხოვრება დაანახა. დიასახლისი თავისი გომჭრისაკენ იწვედა, სხვები არ უშეუბდნენ, მათორეკდნენ, ქალი იწვედა, იბეჭებოდა, ივინებოდა კადეც, მაგრამ ასაოდ, მაინც თავისაბ შერებოდნენ, არ უშეუბდნენ თავის სახლში, იქ კანტორის კაცს თავის ცოლთან ერთად ეძინა, რად უხდა შეეშვათ — რიხამ უკვე მიიღო თავისი წილი, გაღაღდა, გვერდები მოითხო, ასარგებლა, გზაზეც არავინ გადასდგომია. ახლა კი კეთილდსებეთ და ხელს ნუ უშლით ამ კარვ ხელს. თუმცა ტლახკი, უწმაწური სატყვე-ბი მოისმობდა და მით — სერგეისა და მას ებუბოდა, ქალს მაინც არ რცხვენოდა, არც საბინძუ-რის, სობილწის შეგრძნება ბქიხდა, მართო როზას ხიტყვების გარჩევა იყო ძხელა — წამუტუნით უღრენდა ქალებს და გომჭრისაკენ მოიწვედა.

— დაუძახე, თუ ღებრთი გწანს! — შეუბრადა ქალს თეთრსაჩიანი, უგერგალი მასპინძელი, — ვგრე როგორ იქნება!

— ამათ თავიასოი წესება აქვთ, ყვრაყვრს უხამ, — უგულოდ თქვა სერგეიმ, — ცუდა კი არ უხდათ მაგისტეის, ხუძრობენ...

ხუძრობას არავერი უგაღდა: ეტკიბოდა, კაქასული ჭყუდათ როზა, ისიც უღდაჯობას კიდეც უყრო გეცოფებინა და ვაძწარებით ღრიალებდა.

— სერგეი, სერგეი! ვგრე როგორ იქნება! — კლაკა ოთახში აფორიაქდა, ხან ტაბურეტს მი-აწყდა, ხან იატაკის ტიღის მისმუსანა უფებებით, — კარგი, მე გაუალ, ოღონდ გაიმიშვი!

— გაღა, თუ ვგრე ვინდა, — თქვა კაცმა და, სანამ კლაკა თექურებს იცვამდა, კვლავ ხმაურს მიაყურა, — მორიგდუნ უკვე მიდიან... უხლა ხიმღერას წამოაწყებენ, მოელ ღოგს ფეხზე დააყ-ნებენ.

კლაკა უკვე საკმის ადრიალებდა, ვარე კარს აღებდა, ქალებს როზასათვის მკლავში ხელი გამოუღათ და მამყაღათ, ფეხქვეშ თოვლა ვაქიხდა ჭრიადი, უჭარო ამინდი იყო, მაგრამ ვინვა მაინც მუსიქვას უკრავდა ადამიანს.

— როზა! — დაიძახა კლაკამ და ყველანი შემობრუნდნენ მისი ხმის გავონებაზე. საცნობები ჩანდნენ, გამთენიანზე რომ შემოხვდნენ მინდორში აქვთ მოძაველს; მქწინავე მარბილში მღვარი ბრვე ქალიც იცნო და სხვებიც. — რატომ შინ არ შემოიხვალ?

როზა შემოაჭურებდა და ველარა სცნობდა, არც ის უკვირდა, საკუთარ სახლში ვიღაც რომ ეპატიეებოდა, გულგრილად უყურებდა, თითქოს აგერ ახლა არ იყო, მესკრს რომ ებლაუჭებოდა, ფრწხილებს რომ იმტვრეფდა და მოძალადე ქალებსაც მიათრევდა.

— მაგას ეძახი, ჩვენ კი არა? — დაიძახა ერთ-ერთმა მათგანსა, — ჩვენ ამ ყინვაში გავითომით, არა?

— თქვენი მოსვლაც ვაგვეხარდება, — შეცბა კლაკა, — მაგრამ რითი გავიმასპინძლეთ, აღა-რაფერი გვაქვს!

— როზას გასამასპინძლებელი არ დავლევია, მუდამ გადინახული აქვს ხოლმე.
— როზა, რაღას უღვებარ? — აჭარებდნენ მასპინძელს, — შენი სახლი ყვლარ იტანი?
— ყვოჯათ, ბნელში რი არიან მოყურებულები... წილას მოესწრებიან, მოელა ცხოვრება წინა აქვთ!

სულ ახლახან ტაღლები იქით ასკდებოდნენ, ახლა კი აქვთ, საწინააღმდეგო მხარეს წამო-იქონრნენ: ეკვი არავის ეპარებოდა, რაკი ჩამოსული ქალი ეპატიეებოდათ, სახლში შესვლა იყო საჭირო. როზას კი თვით მამაუფაღმა უბრძანა, საკუთარ სახლს კვერდი არ აუქციო და გულუ-ხვი, სანაროლიანი მასპინძელი იყავით.

— წამოდით, ქალებო, გრანოვს დავემშვიდობოთ! აბა, როზა, გაგვამეჩ!

დაასახლისს ხმა არ ამოუღია, თითქოს ქალებთან ჭიდილში ძალა გამოუღიათ, ვიღაც უცხო-სავით, კოპებშეკრულ სტუმარივით შევიდა თავის სახლში. ქურქი გაიხდა, საწოლზე მოისროდა, თექურებიც გაიძრო, უგულოდ შემოდგა მავაღაზე ერთი ბოთლი არაყი და ნახევარლიტრიანით

შენაკლულებული, ჭარხლის პორტფეინი, ერთი გოგონა პურიც მოიტანა, ძხვებს ორი ჩამონაჭე-
რიც. კუთხეში მიჯდა ტაბურეტზე გაბეგვებოდა თეთრი, დაზაფრული სახე, მარტო ანთებული თვა-
ლებს ადევნებდა მის სახლში დატრიალებულ ქაღალტს, ჩანგლები და თევშება რომ გასოქონდათ,
მთვრალი კაცის გულუხვობით რომ ჩაყარეს ჩაიდანში მთელი კოლოფი ჩაი. სერგეისი და კლაუ-
დიასაივის ერთხელაც არ შეუსყდავს სერგეი სტუნრებთან გამოყიდა, სადამურე კერძებს და
ეცვა პოჯავი და კლავლიას უცვს მოეჩვენა — უბედურება შემოვიტანე ამ სახლში — ჩვენი
მოყვანა როზა, ამ დროობის გარეშე მოგვარდებოდა ყველაფერი.

სუფრაზე მზეზე გამოფვანილა კაპარჭისა გაჩნდა, ქაშაყაც, თავიანი ხახვიც, დივი რომ ამო-
ხელოდა. ნერვებთან დატოვებულ, ნახევრად ნშიურ ქელიშვილზე ფიქრი შენთქითა კლავისა: გა-
მოუუბებულ სახეზე ნაახურდა დიასაილის, ნის საბახუხო შემონუდესაც ელადა — დე, გავტო
როზას, რომ სულაც არ მურდა კლავის მისა, ოხვევ, როგორც არახოდეს შემშურეია გამაძღარი
ხალხისა, მაძღარი! მაძღარი! — ზიზღით ფიქრობდა და უკვე აღარ ეცოდუნოდა როზა, ახლა უკვე
თამამად, მედიდურად, საკუთარი უპირატესობის შეგრძნებით შესცქეროდა მის სახე, ქონშირეულ
ტანს, კედელსა და კარადას მუა რომ იყო ჩაჭედილი, კახრის ნათქვებს, კოჭებთან შესიებულ ფე-
ხებს, სერგეისადმი უკეთურა გრძნობაც დაუბრუნდა — ცხოვრობდა აქ და ამ ელის კალთამად-
ლიანობით სარკველობდა, თითქოს ასე იყო საჭირო. უნდოდა ეთქვა ქმრისთვის — შედი შენს
თამამს, ტანსაცმელი მაინც ჩაიცვიო, მაგრამ ეერ გაბუდა: გარშემო ეს დადარაჯებული დედაკა-
ციები ისხდურნ, თვალებად ქცეულნი, შეუბრალებელნი, ენაგაღესილნი — არ დაინდობდნენ, დასცი-
ებდნენ კიდევ ბრაზი ნოსდიოდა ქნარზე და ეს ბრაზი დიდასეკლსა კი არ ჰგავდა, ნამან რომ
სულ ამოუბრუნა გულგვამი, გაბლღვალაყო ამ ბრაზი, ახლა უკვე სიბრაღელს ჰგავდა, მიოცლე-
მად, ღამლოდ ჯავრს.

— ესეც შენი რაზკა! — უხაროდა ჩაუხკენილ დედაკაცს, ამღერებული უკრაინული კიდეო რომ
ჰქონდა, — ქორწილისათვის ხო არ ემზადებოდი?

— სულ საჭყელ-სახმელშია აქვს საქმე, მშიერი ხო არ იქნება!

— კისტორის კაცსაც ერგო: ზის გასანსაღებულ-გალიღებულ!

სერგეისაც სხვებთან ერთად გაიცილა, არცა სწყენია, არც რამ უხერხულთანა ეგონებოდა: რაც
მართალია, მართალია, მასაც ერგო, ამ სახლში დაუნთავრდა ხანგრძლივი შინშილობის ჟამი.

ერთად დასხეს ცოლ-ქმრია, გვერდიგვერდ, ახალგაზრდებივით, დაახსეს ნახევარ-ნახევარი
კიჭა არაყო, კლავისაც სულმოუთქმელად გადაქრა, პური და ხახვი დაიყიდა. აფორაქებული
იყო, რაკი სურვს უკან როზა ეგულებოდა. სუფრას არ მიჰკარებდა და ქაღალტსაც აღარ დაუტანე-
ბით ძალა. იფიქრეს — ეყო, თავისი წილი მიღებული აქვსო, დროაკვლში კლავას საწოლას
ჭრიალი ჩაესმა და უკან მიიხედა, საწოლზე დაფრულ ტანსაცმელზე როზა წამოწოლილიყო,
გვერდზე აწვა, გაბუტული უმწეო ბავშვივით შეკრულა ჯიხით, სხრები და ბელები მალიმალ აუღ-
ნაუდიოდა.

მილიციონერი გამოჩნდა, ისე შემოვიდა, არც დაუკაცუნებია, უხარმხარი თექურები და
ცხვრის ტყავის ტყაპუჭი ეცვა. ტყაპუჭა რომ დაიხადა და გომნახტურა ტანზე შემოიკვალთა, კლა-
ვამ დაინახა, რომ გამხდარი კაცი იყო, ზმელი სახე ჰქონდა, კეთროგანივით ჩაცვიენოდა ლოყები,
მაჲ თვალემაში მიიარულა სიმგაცრე უერთოდა. დედაკაცებმა ადვილი მოუნაბეს, მოუსუფთავეს,
სუფრასთან დასვეს. არც ერთი მათგანი არ ფაცურობდა პირმოთხელ, არც ერთი არ ემლიქნეულე-
ბოდა მილიციონერს, არც ერთი არ შემშოთებულა მისი მოხვლით, მარტო კლავა გაქეკლა, თვი-
სონაც არ აცოდა — რატომ, ეშინოდა, დამსწყებს ახლა ჩაცეებას, კირკიტს; მკითხავს — რატომ
აქამდე არ ნომამხენე შენა ჩამოსვლაო, როცა ჩახა, რომ მილიციონერმა არათუ ჩამოსვლა, სახე-
ლი და მამის სახელიც კი იცოდა მისი, ახლა სხვა, უფრო ბუნდოვანმა საფიქრალმა შეაწუსა:
მასპორტი გაახსენდა, საცაა ეადა უნდა გასვლიოდა, ფოტოსურათიც აღარდებდა; ისე ჩააწება შიგ
პოლიცამ, რომ მრგვალ ბეჭედზე ამოტვიფრული ასოები ცოტათი გადაადგილდნენ სუტა ისევ აქ
თუ იღო მასპორტი, სურგჩანთაში, ნერებტადან წამოსვლისას რომ ჩადო, იქნება უბედურება
სჭირს და ამხელა გზაზე ერთხელაც არ დაუხედავს, ჰქონდა თუ არა...

სიმღერა წამოიწყეს, როზას გარეშე ეერ ააწიებს ხმა, რა ეწნათ, გაღვიძება სცადეს, არც
ამან უმეკლათ რა არ ანჯღრიეს, მაგრამ უეხიც კი არ გაუტოვებია, მილიციონერის შემოხებასაც
ეერ გაჭრა. „აბო, კისტორის კაცი, — თხოვეს სერგეის, — იქნება შენ უშველო რამე, შენ გაცო-
დინება მაგისი მუღამი!“ წამოდგა სერგეი, აღაღო, გულთბილი იყრი ჰქონდა, როგორც კლავას
მოეჩვენა — ადურსაინიც კი, მსუბუქად მუახი მხარზე ხელი როზას და ეურში რადაც უბურჩუ-
და. მაშინვე წამოიწია როზამ, გაოცებულ-უხარებული წამოვდა დლოვანზე, უეხები შეაკეცა და
რაკი ნამძინარეზე ეურავის ბუდავდა სერგეის გარდა, ნისკენ წაიწია.

— იმდერე, როზა, — სთხოვა ხერვეიმ, თან მის გამოწვდილ ხელებს გაერია, — იმდერე, სუ-
ველა ვთხოვს.

ქალი ახლად მოეყო ვინს, ფრთხილად, ნელა მოავლო თვალი ოთახს, დაინახა მოღვრილი-
რო, იცნო გაფანტული ქალები, მეტოქას ცივი, ყველასგან განსხვავებული, თითქოსდა
მრუხე ტალღით აფორაჯებული სახეც ვარჩია. ყველას მშვიდად, თითქოს მშვიდად კი
შეძებურებდა. უგერგილოდ წაივლო თმაზე ხელი, ამის პარტი ტუჩებში მსგავსად ისე
დაინაკრა თმა, მაგრად შემოიწრა, თავზე შეწოფრავდა, ერთხელაც მოავლო ყველას თვალი და
სიმღერა დაიწყო.

ნათევრად წუთუთობდა მთავარებულმა თვლებმა დაკარგეს ჩვეული ვულვრილი გამომეტყვე-
ლება, პატარა წესტოება გრძნობით დაიბერა, ამართულმა თავმა ყელი გაუახლგაზრდა, ნაოჭები
წაუშალა და მთელ სახეხაც რაღაც საგულსხმა, ჭკვიანური იერი მოეფინა ეს ყოველივე სიმღე-
რისა, სიტყვებისა და პანტისა იყო, მაგრამ ისე ჭკვიანობა ჩახდა, თითქოს ამიერიდან ამ ქალის
საკუთრებაა და არასოდეს მოსცილდებათ. მხოლოდ მაშინ, როცა ძალიან ძალდა აუწევდა, ხმა
ცოტათი ყელურად ცივად გულდა, რაღაც უამურად იძაბებოდა, მაგრამ დაუწევდა თუ არა, უკვე
ჯადოქრობა იყო, რომლის ძალა ვედარავენ წაუედიოდა. თუმცა კლავას ვარდა არც ვინსე ამი-
რებდა ამ ხაბლთის გამდასეკებს, ისევე, როგორც დიდათ, სამხარეულოში, ქალს ეჭვი შემოუნ-
თო, უფრო მძაფრი, უფრო გაზვიანა ეჭვი და მაშინაც კი, როცა თვლებს ხუჭავდა, თვალწინ
ხუდ როზას სახე ედგა, მას სედავდა და უკვე იმასაც მიხვდა, რომ შეიძლებოდა ამ ქალის შე-
ყვარება, ის ვი არა, არც შეიძლებოდა არ შეყვარებოდათ აი, ისეთი, როგორიც ახლა იყო.

IV

შესაძრე დღეს, სარამთი, კლავასათვის საცხობ დასოულილ გზაზე ღოვიდან სადგურისაკენ
დაბალი მარხილა მიდიოდა, ექვსი კილომეტრი ყელზე უნდა ევლოთ, ექვსიც — ტაივაში. აღრი-
ანად გაუდგნეს გზას: აღმოსავედითიდან მატარებელი ხალხით დაბეჭდილი ჩამოდიოდა და კაცს
წინდაწინ უნდა დაეჭირა თადარიგი, რომ მაგარა გაეოსოს ბილუთი მაინც აელო. ეავთში ჩას-
ხლოძისას ვარდაუვადი შეხლა-შემოხლისათვისაც შემხადება იყო პაჭირო. მარხილი იმ ბრვე
ქალს მიჰყავდა და ხუდ ორი კაცი ესხდა — კოჭლი ხერვეი და მიდიცაონური, რომელიც როზას
მოეყვანა, ცოლ-ქმარს ვამზავრებაში დაეხმარებოდა. მარხილს ორი ქალი მიჰყვებოდა, ოდნავ უკან
ჩამორჩენილი. ორივეს ტყაბუჭებში ჩაერთოთ თავები და ქარს ერთდებოდნენ, ისე ეინავდა, რომ
გაზაფხულზე ფიქრა მართლაც მერეხელობა იყო. ხეავრიულად მოდიოდა თივლი, თითქოსდა ზამ-
თარა ეს-ესაა ძალიში შუდის და არხეინადაც იხარჯებოდა. მოძალეებული ქარბუქი მძაფრად, მწვა-
ვედ იბთხებოდა, ყოველ ხერვლსა და ნახერვტში მიძვრებოდა.

ქარი დაბარავს უმლადათ, როზა პირზე ხელთათმანს იფარებდა, სახე კლავასაკენ მიებრუ-
ნებინა და ვეირილით ცდილობდა ქარის გადაძალკას, ეშინოდა: სათქმელს ვერ მოვახწრებო. სა-
ნამ მარხილს მოჰყვებოდნენ და მთა სიტყვებიც ქარს უკან მიჰქონდა, ყველაფერს თქმა შეეძლო,
სადგურზე კი, იმ ხალხმრავლობაში, რას მოახერხებდა, ვაითუ, კლავამ ვერ გაივინოსო — სახე
ხუდ მის სახესთან მიჰქონდა და მოძალეებულ ქარს რომ არ წაეძტია ორივე, დროდადრო ხელს
პაიევედა კლავას მხრებზე, კლავასაც მისი, როზას ტყაბუჭა ეცვა...

— ეხლა კარგადა სძინავს... დამით ერთხელაც არ წამოიყვირებს ხოლმე, კბილებსაც აღარ
აღრჭიალეს... წინათ ისე ვეიროდა, დმერთო ჩემო! ნიშას ეძახდა. მერე გაეიგე — თურმე შვილი
ყოფილა... — ხელს შეაწყველა თავნაქინდრულ კლავას, თანავრძნობით უთხრა: — აბა, გამაგრდი, ყვე-
ლასი ერთ დღეში ვართ.

— კმაღლობთ, — ხმადაბლა უთხრა კლავამ.

როზა სულმთლად ატაცებული ჩანდა მარხა ყველაფერი, ახლა უკვე იცოდა: რაც უნდა
ქენა, თუცა გული კი უტაროდა, წუხდა ხერვეის წასვლას.

— ეხლა ყველაფერსა ვამა ზოღმე, აქ მიაჩვიეს, — უზანოდა კლავას, — იქნებ წინათ არჩე-
და სატმელს, არ ეიცი, ახლა კი რასაც მისცემ, მიდლობელოა. აი, მანასის უაფა უყვარს ძალიან.

— წინათ ბრინჯისა უყვარდა.

— ბრინჯი არა ვეჭონდა, მანასის ბურღული მოჰქონდათ... ტყბილსა ვამდა, შაქრიანს. მოუ-
არე... იმდენი სიმწარე აქვს ნანახი...

— კმაღლობთ

— რომ დანიემე, კმაღლობთ და კმაღლობთ! — დიდხულოვნად უთხრა როზამ, — უცხონი ხომ
არა ვართ, კლავა!

ინკლისურიდან თარგმნა, წინასიტყვაობა და
შენამუშებია დავით იმედაშვილმა

„ულისეა“ მეცხრე ეპიზოდის („სკილა და ქარიბდა“) ძირითადი თემა კამათი შექსპირის ირგვლივ—ერთი შეხედვით თითქოს ამოუარდნილია რომანიის საერთო ტონალობიდან. მისი კვლევითი უტყუარობის დადგენა მხოლოდ სტივენის ცნობიერების საყვადის საღრმისეული კონტექსტია (ანუ თვით ჯოისის მხატვრული ჩანაფიქრის) გათვალისწინებით ხერხდება.

სტივენს დედამისი ამტკიცება ანის, რისიც თვითონაც არ აცერა. მისი „შექსპირული თეორია“ ასეთ სევდამდე დარევანება: შექსპირი თავის თავს ჰამლეტის მამის არდილთან უფრო აიგავებდა, ვიდრე ჰამლეტთან; არდილის მოწოდება შურისძიებისაკენ, სტივენის მიხედვით, გამოწვეული იყო შექსპირის ქმედობის — ოჩიარდთან და ედმუნდთან ეს ჰეთუფია ღალატით; პოეტმა „გეგრა და აღმოსო“ იმას საბუთად შეიძლება იქნას მოხმობილი, რომ ენმა შეაცდინა ყმაწვილი უილი და მას მამაკაცური რწმენა შეურყვია საკუთარ თავზე; ჰეთუფია მხატვრულ რეალისტობას წარმოადგენენ კლემენტარსა და ერესიდას საბეები; „ოჩიარდ მესამეში“ და „მეფე ლი“ შიშ გამოყვანილი აჩიან ავტორის ბოროტი ქმედი—ოჩიარდი და ედმუნდი; უფლისწული ართურის საყვდილი („მეფე ჯონი“) შექსპირის წარმოსახვაში მისი ვაჟიშვილის პაშნეტის დასაჩვევია გამოძახილი; დრამატურგის დედის მერი არდენის სიკვდილმა კორიოლანუსის დედის ეოლუშნიას სახე წარმოივა; თვისებური სულერი კონპენსაცია ჩანს უკანასკნელი პიესების გნირ ქალუბში (მარონა, პერდუტა, ნორანდა, ამოჯენი), რომელთა ბედი შექსპირია შევლიშვილებს მიულოჯახურად სიტყვების აღდგენას გამოხატავს და ა. შ.

სტივენის თეორიის ესთეტიკურ საფუძველს შეადგენს იმის რწმენა, რომ „ადამიანისათვის, რომელსაც ეს უცნაური რამ, გუნოსობა, სვირს, საკუთარი სახეა ყოველივეს საზომი მატერიალურისა თუ ზნეობრივის“. ამ პრინციპს სტივენი შექსპირის მთელ შემოქმედებას უყუხებს. ამასთან, სტივენის მხრივ ცხოვრებისეულ, აზრომანტიკულ, პრთხეულ უაქტებზე ყურიღდება გამახვილება ჯოისის ციხივერ (მაკ მალიჯანისებურ) მიმართებას ეს არ ამქლავნებს შექსპირის შემოქმედებისადმი, არამედ რეალურისა და წარმოსახვითის, ობიექტურისა და სუბიექტურის, აღსაქმელისა და მხატვრულად აღქმელის ხშირად ალოგიკური, პარადოქსული ურთიერთგავეწირის ჩვენებით მწერალი თავისი გმირის ხელოვანისა და მოაზროვნე პიროვნების—რთულ სულერ სამყაროს სწედება.

„სკილა და ქარიბდა“ ორ ძირითად ნაწილად იყოფი—„ანტრაქტამდე“ და „ანტრაქტის“ შემდეგ (ჩვენს აღმანახშიც ეს აბიზოდია ამ პრინციპით მოთავსდა ორ ნომერში); დასაწყისში სტივენსი გაცდილებით უფრო ღალად გრძნობს თავს, იგი ამყარად ჯაზნის თავის ობობენტებს შექსპირის ბიოგრაფიული ფაქტებთან და შემოქმედებითი ნოტივების ურთიერთმიმართების

იროხიულ კონცეფციად ჩამოყალიბებაში. მის ანტიგონისტ ბაკ მალიგანის შემოადგასთან ერთად სტივენს ეცლება ის სერიოზული საფუძველი თუ ფორმა, რომელშიც კლინდებრდა მისი პუნორი და ირონია. მალიგანი ყველაფერს აბიაბრებს, ცინიურად აუფასურებს, პროცენტულ ბიბლიოთეკაში შეკრებილთა კამათს თვით ინტელექტუალურობა პრეტენზიასაც კა ბელის. მაგრამ სტივენის თანამოსაუბრენი სწორედ მალიგანის მამუხულებად იქცევიან თანდათან. სტივენსი აქაც ინტელექტუალური ვარჯიში სვეროსიიც, მარტო რჩება, თბოხენტებსკისტინქოლსკო-რიას კარგავს.

დაძაბული აქტივობისდა მოუხუდავად, სტივენსი ამ ეპიზოდში განსაკუთრებულ მათობაა გახაცლია: მას გადაწყვეტილი აქვს აღარ მივიდეს ამაღ კოშკში, ვერც თქაიში დაბრუნდება. იგი სწორედ ახლი აპირებს გაწვევითა მეგობრობა მალიგანთან, გადაწყვეტაღება მიიღო აგრეთვე თავი გაანუბოს მასწაელბლობას. თვით დუბლინის მოწინავე ლიტერატურული ჯგუფი, რომელი წარმოადგებულთა წინაშე ის ასეთი ბოწყინეალებით ალაგება თავის შექსპირულ თეორიას, ამ მიიჩნევს მას თავის წუებრად; საღამოა შეკრებაზე მას არ მიიწვევენ და ახალგაზრდა იოლანდიელი პოეტების ლექსების კრებულშიც არაეინ ებატოეება მონაწილეობის მისაღებად.

უხურბაცია, გააღეცხა, დელატი, მარტოობა, სტივენსის თეორიის მიხედვით, შექსპირის შემოტმედებას ძირითადი მოტიეებია. მაგრამ ამ ძირითადი თემა ირგვლიე ათი მარტო შექსპირული მასალა თეენოყრილი, ჯოისი მიმართავს თავის დაბარსიეს „კმირბსაც“—სოკრატეს, პლატონს, არისტოტელეს, ჯრისტყა, კვავრუბის მამამთავარ ფოესს, ულისეს, პარხელს და საკუთარ არტისტულ „მე“-ს დედალოსია სახით. ეს, თავის მხრიე, სათუთად არის გადაყვანბული სტივენსისა და ბლუმის რთულ ურთიყრომშიპართუებასთაა, რაც საფრთოდ „ულისეს“ ძირითად მიწარსობრბე (და ხიუყუტუო) ღერძს წარმოადგენს. მიუხედავად იმისა, რომ ჯოისი ამ ეპიზოდში სტივენს დედალოსი უთმობს ძირითად ადგილს და ბლუმი კი მხოლოდ სტატისტის როლში გამოტყავს, ამ ორი ნახიათის თევისებური ერთიანობის იდეა კვლავ გამოტყვივის ქვეტექსტიდან. მამის ანრდილისა და მამლეტის ერთარსოენება ბლუმისა და სტივენსის (როგორც სულიერი მამისა და სულიერი ძის) ერთარსოენების ახალთად ეღერს დედალოსია შექსპირულ კონცეფციოში. უფრო მეტიც, სტივენსის სულიერი მარტოობა თანდათან გამომაყობაღებთ ჯოისი მს მარტოულ, ყველსაგან განდგომილ ბლუმს უხათუაღებს და ანდენად თევის ორიეე გმირს საკუთარ აეტობიოყრბაღიულ ფონს უნაწილებს. მამლეტის მამის ანრბალი სტივენსიათვის (და თეითონ ჯოისისათვის) განდგეილი ბელთგანია, რომელსაც სამშობლო ქალაქში უმუხბოლა. ამდენად, „ულისეს“ აეტობი სულიერი ნათესაობას გრძნობს მამლეტთან, ანრდილთან. ბლუმთან და ბოლოს თევის თანამოყალმუსთან შექსპირთან, რომელიც თევის მხრიე შეფარბებულთა დმერთთან, გსოდენს ებეიროდ რომ შექსნა სამყარო მის თხზულებათა სრული კრებული „ფოლიო“.

მამლეტისა და მამამისის ანრდილის ერთარსოენება ამ ეპიზოდში რომახია ერთერთი ძირითადი მოტიეს კონკრეტული ასპექტია, რომელშიც მეტად ეყართე ვახხოვადებაე არის ჩაქსოვილი: ჯოისის მეითხეელი საბოლოოდ საკუთარი არტისტული „მე“-სა და მის მიერ შექსნილი მხატვრული პერსონაეის ერთარსოენების, სულიერი ნათესაობის, არსებოთი მსგავსების იდეამდე მიბყავს. ამიტომ შექსპირულ ალუზიებს მეცხრე ეპიზოდში ორბაგი დუნტეია აკოსრია: ერთის მხრიე (სიუყუეტურ დონეზე) შექსპირული რემინიაცენციაეზი, ციტატები, ფარულა მინიშნებები ატყეებია პოლემიეური პოხიციისა თუ არგუმენტაციის ილუსტრირებაე ემბატრება ხოლო მეორეს მხრიე (ქვეტექსტის დონეზე), ისიხი თანამედროეე ოდისეას ტრბგიკომიკურ არსს გამოხატავენ.

ეპიზოდის ერთერთი ლაიტმოტიეია ჯელიეტას ცნობილი რუბლიეა „რაა სახელი?“ (ე. ი. რა მნიშვნელობა აქვს იმას, რომ რომეო მონტეკუბის ვეარისაა). სტივენსი წამდაუწუმ ინხეხებს ჯულიეტას ამ სიტყეებს სეგადასხვა კონტექსტში: იგი ხან საერთოდ სახელის ამოღების შესაბებ საფუქრდება, ხან ირონიულად მიანიშნება, რომ შექსპირის თხზულებებში მემთხევეით არ გაჩნდა მის პირად ცხოვრებასთახ დაყავშირბებული სახელები მამლეტი, რჩიარდი, ეღაუბლი, ეპი და სხვა. არც ის არის შემთხვევითი, რომ თეითონ დრამატურგის სახელი ერთგვარად მიუყუენებულთა (გარდა სონეტებისა), მესამე პლანზეა გადაწეული, როგორც ფუნჯის ძველ რატატებს ზეოდათ—სადმე ტილოს კუთხეში, კომპოზიციის განაპირას რომ მიახატაღდენენ აეტობორტრეტს.

საკუთარ უაილდი ამბობდა: „აღამიანა ყველაზე ნაკლებად გამოხატავს საკუთარ თავს, როცა პირველი პირით მეტყეელებს, მიეციოთ მას ხილაბი და სიმართლეს იტყეის“. თითქოს

უილდის ამ პარადოქსის სიღრმისეული ციტაცია ამოკითხება მთელ ამ ეპიზოდში (თუმცა ასეთი ალუზია თუ ფარული ციტატი სპეციალურ ლიტერატურაში არ აღინიშნება), თვით „სტივენ დედალოსი“ ისევე „ნიშნავს“ ჯონსს, როგორც „ა. ე.“ უდრის ჯორჯ რასელს, ხოლო „ჯონ ეგლინტონი“ — უილიამ კირკპატრიკ მეგის ლიტერატურული ფსევდონიმები, თუ ლიტერატურულ გმირთა სახელები იმავე ფუნქციას ასრულებენ მხატვრულ ლიტერატურაში, რასაც საერთოდ ხელოვნებაში ნიღაბი.

ეროვნული

და ბოლოს, ამ ეპიზოდში კვლავ გვხვდება ჯონსისათვის დამახასიათებელი უცხოელები წარმოებანი თუ სიტყვათა თამაში, თუნდაც ისეთი, როგორიცაა ავტორისეული და პერსონაჟისეული რემარკია თავისებური ნახაზი: „ეგლინტონმზერამ, თამოვანებასაგან გაბრწყინებულმა, მორცხვანათლად აიხედა, მხიარულად გამომზიარალი ეგ ლიტონი პურიტანელი“. დედანში მილტონის ფარული ციტატია, რასაც „გადახლართული ასკილის“ ხსენება ამჟღავნებს, „ასკილი“ კი ინგლისურად მეგის ფსევდონიმს „ეგლინტონს“ ეკითმება. ამ ალუზიის შენარჩუნება ქართულად შეუძლებელია, ამიტომ თარგმანში კომპენსაციის სახით რამდენიმე დამატებითი შტრიხი შევიტანე: „ეგლინტონთან“ გაერთიანე „ეგ ლიტონი“, რაც არ არღვევს დედნისეულ მიწიშნებას ეგლინტონის პურიტანულ მამაზე, და კომპოზიტ „ეგლინტონმზერას“ დავუმატე ეგლინტონის ნაწილი ვეარის მეგის მიწიშნებელი ხაწილაციც („ეგლინტონმზერამ“) ამათ ვარდა, წმინდა ჯონსისეული ალიტერაციითაც — „ეგლინტონმზერამ“ და „გამომზიარალმა“ — ეცადე ამენაზღაურებინა ზემოთ აღნიშნული დანაკარგი.

„ულისცხ“ ეპიზოდების ფინალები ნუდამ განსაკუთრებულ რიტმული აკორდებით ხასიათდება: ამჯერად ასეთი რიტმული ერთეული ჯონსმა შექსპირის „ციმბელინის“ ფინალზე დაყრდნობით შექმნა, და როგორც ყოველთვის, შექსპირისეული ფრაზის ოდნავ აწაღლებული, ოდნავ რომანტიკული სტილი მთელი ეპიზოდის ერთიანულ-პაროდული, „ასტირომანტიკული“ სტილის ბოლოს, ერთის მხრივ, თავად იქნება დაფარულ, პაროდულ ელფურა, ხოლო, მეორეს მხრივ, ტრადიციული რიტმული ფორმის საშუალებათ ეპიზოდის პარათადი ტრაგიკომიკური განწყობის „პოეტური“ განსოგადების გარკვეულ საბეჭტს გამოხატავს.

მეცხრე ეპიზოდი

(დასასრული)

უხანსო სახე, მონასტრის წახამძღვარივით მოღუშული, ბაკ მადლივანი ჭრელ-ჭრულეებში გამოწყობილი, მათი საღმრთო ღიძილებისაკენ განთემაართა, ჩემი დეპეშა.

— თუ არა ვცდები, თქვენ გაზისებრხერბემლიანს შესახებ ლაპარაკობთ, უთხრა მან სტივენს.

ლიძოხისფერვილეტავანი, მოხდილი პანამით, როგორც მასხარის მოყდარუნე კვერთხით, მხიარულად მიესალმა.

გულთბილად იღებენ. Was Du verlachst wirst Du noch dienen¹.

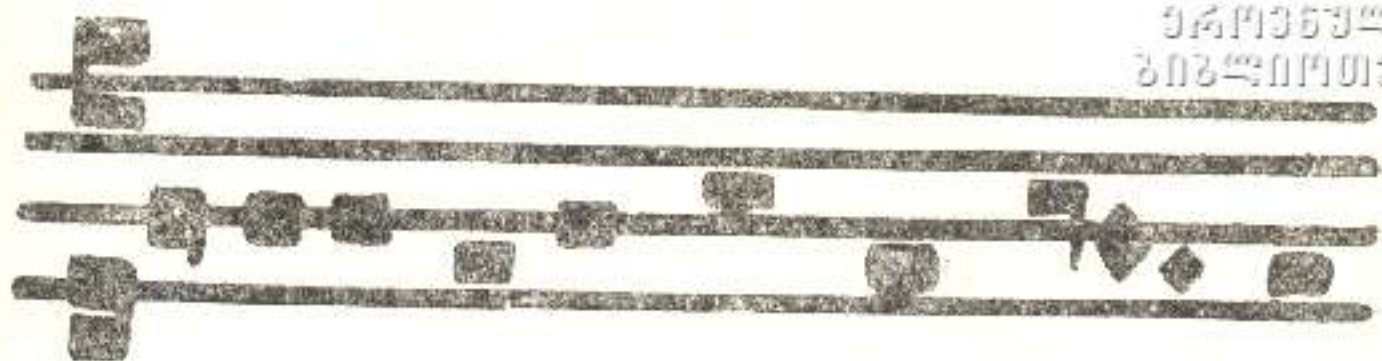
დამციანავთა მოდგმა: ფოტოუსი, ფსევდომალაქია², ოპან მოსტა³.

ის ვინც საკუთარი თავი ჩასახა, სული წმიდის მაჭანკლობით, და თავად განამწყესა საკუთარი თავი, თავისი თავისა და სხვების მხსნელად. ის ვინც ბოროტი სულების მიერ გაყიდული, განძარცული და გვემული, მიღურსმეს როგორც ღამურა ბოსლის კარზე, ხის ჭვარზე გამოლასტული, ის ვინც დაიმარხა, აღსდგა, გოჯოხეთი დახნა, აღზევდა ზეციით და იქ აგერ ცხრამეტი საუკუნეა

¹ „რასაც დასციენა, ბოლოს იმავე მოვსახერხება“ — გერმანული ანთარა.
² ე. ი. ელიასაგან გასხვავებით, ნიფოგაიი ელბა წინასწარმეტყველია.
³ ოპან მოსტა (1840—1900) — ეს წინაქელ-ანტიკული წიგნის, სეიმპეი, ანარქისტა, გერმანული გაზეთის „თავისუფლებას“ განამცემელი.

საკუთარ მარჯვენაზე ასკუბია მაგრამ კვლავ მოვა უკანასკნელ დღეს რათა გან-
კითხოს ცოცხალი და სკვდარი როცა ყოველი ცოცხალი უკვე მკვდარი იქ-
ნება⁴.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

Glo—o—ri—a in ex—cel — sis De — o⁵

ხელეზს აღმართავს. საბურველი ჩამოვარდება. ო, ყვაილები! ზარებო
ზარებით უხმობენ ზარებს.

— დიას, ხაძღვილად, თქვა კვაკერმა ბიბლიოთეკარმა. მეტად სასარგებ-
ლო კამათია. ბატონ მალიგანსაც, დარწმუნებული ვარ, საკუთარი თეორია გა-
აჩნია ამ პიესაზე და შექსპირზე. ცხოვრების ყველა მხარე უნდა იქნას წარ-
მოდგენილი.

ყველა მიმართულებით თანაბრად გაიღიმა.

ბაკ მალიგანი დაფიქრდა, გონს ჩაგარდნილი:

— შექსპირი? თქვა მან. თითქოს სახელი მეცნობა.

მზიურმა ღიმილმა ქროლვით გადაუარა მის შემუშავებულ პირისახეს.

— რასაკვირველია, თქვა მან, თან გაუხარდა რომ გაახსენდა. ის ტიპი
არ არის, სინგივით რომ წერს⁶.

ბატონი ბლუმი მიუბრუნდა:

— ჰეინზი გეჰებლათ, თქვა მან. შეგზვდათ? მოგვიანებით ვნახავთ
დ. პ. კ.-ში⁷. გილთან წავიდა ჰაიდის „კონაპტის სატრფიალო სიმღერების“ სა-
ყიდლად.

— მე მუხეუმზე გამოვიარე, თქვა ბაკ მალიგანმა. აქ იყო?

— მგოსნის თახამეშაშულენი, უბასუხა ჯონ ეგლინტონმა, ვგონებ დაქან-
ცეს ჩვენმა ბრწყინვალე თეორიებმა. ამბობენ წუხელ დუბლინში ვიღაც მსა-
ხიობ ჭალს ოთხასმეორვედ უთამაშნია პამლეტის როლი. ვაინინგი ამტკიცებდა,
რომ უფლისწული ჭალი იყო⁸. ნუთუ ჯერ არავის აღმოუჩენია, რომ ის ირლან-
დიელი იყო? მოსამართლე ბარტონი, ვგონებ, რაღაც მინიშნებებს ეძებს⁹. ის
(მისი უდიდებულესობა და არა მისი ბრწყინვალეობა¹⁰) წმიდა პეტრიკის სა-
ხელს იფიცავს.

— ყველაზე ბრწყინვალე ნარკვევი უაილდს ეკუთვნის, თქვა ბატონმა

⁴ ტრეტოკოსთა მოძღვრებებს პაროფია.

⁵ Glo-o-ri-a in ex-cel-sis De-o — „დიდება მაღალთა შინა ღმერთისა“ (ლათ.).

⁶ იეატამა ახლად აღმოჩენილ საბზე თქვა — მკორე ესქილვით, ამ გადაქარბებულმა
შეფიცებამ ვოჯარტიაა (მალიგანის პროტოტიპი) და სხვათა ირონია გამოიწვია — ესწილე სინ-
გავით წერსო.

⁷ „დუბლინის პტონის კომპანია“.

⁸ ადრე ნახსენები პიპოთეზა („ლოტოფიგები“).

⁹ სერ ლინზარ პლანკეტ ბარტონმა (1853—1937) გამოაქვეყნა წიგნი „გაფშირები ირლან-
დიასა და შექსპირს შორის“.

¹⁰ ე. ი. პამლეტი (და არა ბარტონი).

ბესტმა და ბრწყინვალე ბლოკნოტი ზემოთ ასწია. მე ვგულისხმობ „უ. ჰ.-ს პორტრეტს“, რომელშიც იგი ასაბუთებს, რომ სონეტები ვინმე უილიამ ჰიუსმა, მისმა მუზამ დაწერა¹¹.

— მიუძღვნა უილიამ ჰიუსს, ალბათ უნდა გეთქვათ, არა? იკითხა კვაკერმა ბიბლიოთეკარმა.

თუ ჰიუსი უილზ. Mr. William Himself, თავად ბატონი უილიამი. W. H.¹²; ვინ ვარ მე?

— მე ვგულისხმობ უილიამ ჰიუსისადმი, ადვილად გაასწორა თავისი გლოსა ბატონმა ბესტმა. რა თქმა უნდა, ეს ყველაფერი პარადოქსია, გამიგეთ, Hughes და hews ხასიათი და hues ფერი, მაგრამ როგორ ნატიფად არის დახუშავეებული. ეს შეადგენს უაილდის ჰემმარიტ არსს. გესმით, სათუთი ხედვა. გაიღიმა და სათუთად შეხედა მათ სახეებს. ჭერა ეფებოსი¹³. უაილდის თვინიერი არაი¹⁴.

რა გონებამახვილი ხარ, სამი დრაქმა ვისკი მიირთვი დენ ღიზის დუკატებით.

რამდენი დავხარჯე? ო, სულ რამდენიმე შილინგი. ჟურნალისტების ხროვაზე. ჰუმორი მთვრალი და ფხიზელი.

გონებამახვილობა. მთელ შენს ნახვილსიტყვაობას, წარმოსახვას, ფანტაზიას, განსჯას და მეხსიერებას მის ახალგაზრდობის სამოსელში გაცვლიდი, შიგ რომ კოპწიობს¹⁵. მოკლეული ჟინის ნაკვალევი¹⁶.

ხშირად ასეც ხდება. ჩემს მაგივრად მიდი. დაწვეილების დროს. იუპიტერო, როცა შეხურდებიან, ერთი დააგრილე¹⁷. მიდი, მიუღუღუნე.

ევა. შიშველი იფქლისმუცლიანი ცოდვა¹⁸. გველი შემოეჭდო, ნესტარი მის კოცნაში.

— მაშ თქვენის აზრით ეს მხოლოდ პარადოქსია, იკითხა კვაკერმა ბიბლიოთეკარმა. დამცინავ კაცს სერიოზულად სწორედ მაშინ არ უყურებენ, როცა ის ყველაზე მეტად არის სერიოზული.

ისინი სერიოზულად მსჯელობდნენ დამცინავი კაცის სერიოზულობაზე.

¹¹ ოსვარ უაილდი თავის „შექსპირის სონეტების გამოცანაში“ ცდილობს დაამტკიცოს, რომ სონეტები პეშბრუკის გრაფის უილიამ ჰერბერტისადმი ენ არა, არამედ მსახიობ ბიჭისადმი — უილიამ ჰიუსისადმი მიძღვნილი. უაილდის არგუმენტაცია მთლიანად მე-20 სონეტის ცალკეული სიტყვების ელერადობის ახალიზება დაფუძნებულია.

¹² ერთ-ერთი ნაძალადევი პიპოთუნის მიხედვით, სონეტებმა მიძღვნაში აღნიშნული ინიციალები W. H. არა „უილიამ ჰერბერტს“, არამედ „უილიამ თავად“-ს (ე. ი. თვითონ. თავად უილიამს) ნიშნავს.

¹³ ეფებოსი — ეგ. საბერძნეთში ყმაწვილი, რომელსაც მის დავაყვაცვებასთან დაკავშირებით მოქალაქედ ჩარიცხავდნენ.

¹⁴ მიხიშნებულაა უაილდის შესახებ სატირულ ჟურნალ „პანში“ გამოქვეყნებული ლექსი, რომელშიც მას „თვინიერი პოეზიაზე“ ლაპარაკი (უფრო „უაილდი“ ინგლისურად „ველურს“ ნიშნავს).

¹⁵ შექსპირის მე-2 სონეტის აღუზია: „...ეგ ამოსვლიც შეიქმნება ძონი საზარო და სილამაზის ჩაღღეფები გამოჩნდებიან“ (თარგ. რ. თაბუკაშვილს).

¹⁶ უილიამ ბლექის რემინისცენცია.

¹⁷ ფოლსტაფის რეპლიკის პარაფრაზი კომედიაიდან „უინძორელი მხიარული ქალები“: „...როცა შეხურდები, ერთი გრილად დამიკროლე, იუპიტერო...“ (5, 5, თარგ. ვ. ჭელიძის).

¹⁸ იხ. სტივენის მსჯელობა ევაზე მესამე ეპიზოდში („პროტევის“).

ამასობაში ბაკ მალიგანის მოღუშული სახე სტივენს ათვალიერებდა. შემდეგ, თავის ქხევით, მიუახლოვდა. ჯიბიდან დაკეცილი დეპეშა ამოიღო. მისი მოძრავი ტუხები კითხულობდნენ და კვლავ მხიარულად იღმმუნებოდნენ.

— დეპეშა! თქვა მან. ბრწყინვალე შთაგონება! დეპეშა! პაპის ბულა!

გაუხათებელი მაგიდის კუთხეში დაჯდა და ხამამალა მხიარულად კითხულობდა:

— სენტიმენტალისტი ის არის, ვინც ისე იღებს სიამოვნებას, რომ ამისათვის დიდ ვალს არ დაიდებს¹⁹. ხელმოწერა: დედალოსი. სად გამოქვეყნეთ? საროსკიპოებში? არა. კოლეჯ გრინში. ოთხივე გირვანქისა დალიე? მამიდა აპირებს შენი არაარსოვანი მამის მონახულებას. დეპეშა! მალაქია მალიგანს, ხომალდი, ქვემო ები სტრეტი, ო, შეუდარებელი ჯამბაზო! ო, მირონცხებულო არქიკინხო!

მხიარულად ჩაიხარა ჯიბეში უსტარი და კონვერტი და პროვინციული აქცენტით, მოთქმით დაიდუღღუნა.

— აი რას გეტყვი, ძმობილო, მე და პეინზს ლამისარია გული გვერეოდა, ამ დროს აიღეს და შემოიტანეს. ერთი სული გვექონდა გადაგვეხუზა ისეთი, ბერს რომ წაძთახტუნებდა და ააცუნდრუკებდა. ჩვენ კი ვსხედვართ კონერისას ერთი საათი და ორი საათი და სამი საათი გატრუნულები და ველით თითო პინტას.

დაიროხრობა.

— ვზივართ იქ, ჩემო სულიკო, შენ კი ამ დროს ვითომც აქ არაფერიაო, გვიგზავნი შენს კონგლომერაციებს, და ნაბახუსევი სასაგამწრალი კლერიკალებით ენები გვაქვს გადმოგდებული.

სტივენმა გაიცინა.

ბაკ მალიგანი სწრაფად, გამაფრთხილებლად წაიხარა:

— მაწახწალა სინგი დაგეძებს, თქვა მან, მოსაკლავად. გაუგია, სადარბაზოში მიგიფსამა ვლასთულში. ქალამნები ჩაუცვია და მოსაკლავად დაგდეფს.

— ბე! წაშოიძაბა სტივენმა. ეს ხომ შენი წვლილი იყო ლიტერატურაში.

ბაკ მალიგანი მხიარულად გადაიხარა უკან და ბნელ მოყურადებულ ჭერს შესცინა.

— შენი მოკვლა უნდა! იცინოდა მალიგანი.

ბრაზიანი ურჩხულის სახე მიტევედა, დაკეპილი ფილტვის კერძს რომ ვუჯექით rue Saint-Andre-des-Arts-ზე. სიტყვებით სიტყვებზე სიტყვებისათვის, მასლაათი. ოიზინი წმ. პეტრიკთან ერთად²⁰. ფაბნი შემოხვდა კლემარტის ტყეში, ღვინის ბოთლის ქხევით. C'est vendredi Saint!²¹ კაცისმკვლელი ირლანდიელი. მისი სახება, მოხეტიალე, შემოხვდა მას. მე ჩემი. მე მასხარა შემომხვდა ტყეში²².

— ბატონო ლისტერ, თქვა თანაშემწემ გამოხსნილი კარიდან.

— ... რომელშიც ყველა თავისას მოძებნის. ისე რომ ბატონმა მოსამარ-

¹⁹ ჯორჯ მერედითის ნათქვამის პარაფრაზი.

²⁰ ჯოისისა და სინგის პარიზში შეხვედრის რემინისცენცია (სტივენს სინგთან შეხვედრის აღარებს ირლანდიის ლეგენდარული ვმირის ოიზინის შეხვედრას წმ. პეტრიკთან).

²¹ „ეს წითელი პარასკევია“ (ფრ.).

²² მეღანქოლიკოსი ფაქის რეპლიკა შექსპირის კომედიიდან „როგორც გენებოთ“ (2, 7).

თლე შედგენმა თავის „მასტერ უილიამ საილენსის დღიურში“ აღმოაჩინა ნადირობის ტერმინოლოგია...²³ პო, რა იყო?

— ერთი ჯენტლმენი მოვიდა, სერ, თქვა თანაშემწემ, თან წინ წამოიწია და სავიზიტო ბარათი გაუწოდა. „ფრიმენიდან“. გასული წლის კვანძების კომპლექტის გადათვალისწინება სურს.

— რა თქმა უნდა, რა თქმა უნდა, რა თქმა უნდა. ჯენტლმენი?...

სულსწრაფი ბარათი აიღო, შეხედა, ვერ დაინახა, დადო, დაუნახავი, დახედა, იკითხა, დაიტრაქუნა, იკითხა.

— ის ასლა?... ო, იქ!

შვირცხლად, ცეკვა-ცეკვით გავიდა. დღის სინათლით განათებულ დერეფანში სიტყვაუხვი გულმოდგინებით ლაპარაკობდა, ნოვალეობის სრული შეგრძნებით, უთავაზიანესი, უკეთილესი, უპატიოსნესი, უკვაკერესი.

— ეს ჯენტლმენი? „ფრიმენს ჯორნელი“? „კილკენელები“? რა თქმა უნდა. გამარჯობათ, სერ. „კილკენელები“... რა თქმა უნდა, გვაჭკვს...

სილუეტი მოთძინებით იცდიდა, სმენად ქცეული.

— ყველა წამყვანი პროვინციული... „ჩრდილოელი ლიბერალი“, „კორკელი მეთვალყურე“, „ენისკოროთის გუშაგი“, 1903... ინებეთ... ივანს, გაუძეხით ამ ჯენტლმენს... მიჰყევით, გეთაყვა, ჩემს თანაშ... ანდა ნება მიბოძეთ... აქეთ... გეთაყვა, სერ...

სიტყვაუხვი, გულმოდგინე, მიუძლოდა ყველა პროვინციულ გაზეთისაკენ, თაღის ფიგურა კი თავის დაკვირვებით მიჰყვებოდა მის ჩქარ ნაბიჯებს.

კარი მიიხურა.

— ურია! წამოიძახა ბაკ მალიგანმა.

წამოხტა და ხელი დასტაცა ბარათს.

— რა ჰქვია? ისაკა დანიელა. ბლუმში.

განაგრძობდა ტარტარს.

— აღარ არის იეჰოვა, ჩენჩოების ამკრეფი. მე ის მუზეუმში ვნახე, როცა ქაფშობილა აფროდიტეს²⁴ მოსანახულებლად მივედი. ბერძნული პირი, ლოცვისათვის რომ არასოდეს მოპრუწულა²⁵. ყოველდღე უნდა მივდიოდეთ მასთან თაყვანის საცემად. სიცოცხლის ძალა, ბაგეთა შენთა გააცისკროვნებს²⁶.

უცებ სტივენს მიუბრუნდა:

— ის გიცნობს, შენს მშობელსაც იცნობს. ო, ვშიშობ, ის ბერძნებზე უფრო ნეტად ბერძენია. მისი ფერმკრთალი გალილეური თვალები²⁷ ვენერას ნაპრალს დააშტერდა. კალიპიგის ვებერა²⁸. ო, ამ დუნდულების ჰეჰა-ჰუბილი! ღმერთი, ქალწულის დარანს რომ ეტანება²⁹.

— ჩვენ შეტის მოსმენა გვსურს, გადასწყვიტა ჯონ ეგლინტონმა ბატონი

²³ დოღგსონ ჰემილტონ შედგენმა 1897 წ. დანთავსებულ წიგნი „მასტერ უილიამ საილენსის დღიური; შექსბარი და ელიზაბეტის დროინდელი ნადირობა“.

²⁴ ზოგი ბერძნული შიშის მიხედვით, აფროდიტე ქაფილამ იშვა.

²⁵ ამკარა აღუზია, რომელიც ჯერ არ გაშიფრულა.

²⁶ შელის ცნობილი პოეტიდან „განთავისუფლებული პრომეთე“.

²⁷ სუინბერნი ლექსიდან „ჰიმნი პროჩერპინას“.

²⁸ ნერონის სასახლეში (რომში) ნაპოვნი ვენერას ნაპრალის ქანდაკება. „კალიპიგი“ ბერძნულად „მოხდენილ დუნდულებს“ ნიშნავს.

²⁹ ციტატა სუინბერნიდან.

ბესტის დასტურით. ჩვენ დაგვანტერესა ქალბატონმა შ-მ³⁰. ~~ქამრე~~ თუკი მასზე საერთოდ გვიფიქრია, ჩვენ ის მოთმინებით აღსავსე გრიზელად³¹ მიხაყუდა პენელოპედ მიგვაჩნდა³¹.

— ანტიანენემ, გორგიას მოწაფემ, თქვა სტივენმა, პარკინსონმა-
ზეში წაართვა კირიოს ნენელაოსის ჭაკს, არგიველ ელენეს, ტროის ხის ფა-
შატს, რომელშიც ორ ათეულ გმირს ეძინა, და საწყალ პენელოპეს გადასცა.
ოცი წელი ცხოვრობდა იგი ლონდონში და ამ ხნის მანძილზე იყო პერიოდები,
როცა ირლანდიის ლორდ-კანცლერის ხელა ხელფასს იღებდა. მდიდრულ
ცხოვრებას ეწეოდა. მისი ხელოვნება ფეოდალიზმის, როგორც უოტ უიტმენი
იტყოდა, ხელოვნებაზე უფრო მეტად არის ფუფუნების ხელოვნება. ქაშაყის
ცხარე პაშტეტი, ესპანური ღვინით სავსე კათხები, თათლიანი წყალი, ვარდის
შარბათი, ტკბილი ნამცხვრები, მტრედები ხურტკინელის შიგთავსით, დაშაქ-
რული ლუჩი ნარი. სერ უოლტერ რალის დაპატიმრებისას ნახევარი მილი-
ონი ფრანკის ღირებულების ძვირფასეულობა ეკეთა ზედ მოდური კორსეტის
ჩათვლით. მევახშე ელიზა ტიუდორს³² ისეთი საცვალი ჰქონდა, საბაის დე-
დოფალს შექურდებოდა. ოცი წელი დაყილობდა იქ ცოლქმრულ სიყვარულსა
და მის წმინდა სიამტკბილობათა და მრუშობასა და მის ბინძურ ცნებათაღელ-
ვას შორის. ხომ იცით მენინგემის მონაყოლი იმის შესახებ თუ ერთი მოქალა-
ქის ცოლმა როგორ მიიპატიჟა ლოგინში დიკ ბერბიჯი, მას შემდეგ რაც „რი-
ჩარდ მესამეში“ ნახა და შექსპირმა კი, რომელმაც ამას ყური მოჰკრა, ყოველ-
გვარი აურზაურის გარეშე არაფრის გამო, როგორ ჩააგლო პროზას რქებში,
არც აცია და არც აცხელა და როცა ბერბიჯმა კარზე მიაკაკუნა, გაცრუებული
ქმრის საბნებში გახვეულმა უპასუხა: **უილიამ დამპყრობელი რიჩარდ მესამეზე
ადრე მეფობდა**³³. და პაწია ლედი, ქალბატონი ფიტონი, დააწვა და დაიძახა
ო³⁴, და მისი ტკბილი ჩიტუნა, პენელოპე რიჩი³⁵, მსახიობის შესაფერი სუფთა
დიდგვაროვანი ქალი, და სანაპიროს კახები, თითო ჯერზე თითო პენი.

კურ-ლა-რენ.³⁶ Encore vingt sous. Nous ferons de petites cochonneries.
Minette? Tu veux?³⁷

რჩეული საზოგადოების ნაღები. და ოქსფორდელი სერ უილიამ დავე-
ნესტის დედა ყველა მამალი იადონისათვის გამზადებული კანარის ღვინით
სავსე კათხით³⁸.

³⁰ ე. ი. ღნ ჰეთუეიმ, შექსპირის მეუღლემ.
³¹ „დეკამერონის“ გრიზელდა და „ოჯისეას“ პენელოპე მომთმენი, ერთგული, პატიოსა-
ნი ქალის სიმბოლოდ არიან ქცეული.
³² ე. ი. დედოფალ ელიზაბეთ პირველი.
³³ ეს ერთადერთი ანეგდოტია შექსპირის შესახებ, რომელიც მის სიცოცხლეშივე შე-
ითხზა. დიკ (რიჩარდ) ბერბიჯი — შექსპირის გმარების ცნობილი შემსრულებელი, თეატრ
„გლობუსის“ მსახიობი.
³⁴ პერიფრაზა შექსპირის „ციმბელინიდან“.
³⁵ შექსპირის სონეტების გმირის „შავგვრემანი ქალბატონის“ პროტოტიპის ერთ-ერთი
„კანდიდატურა“ მე-19 ს. შექსპიროლოგიაში.
³⁶ სენის მარჯვენა სანაპიროს ერთ-ერთი ქუჩა პარიზში.
³⁷ მეძავთან გამოლაპარაკების ფრაგმენტული ფრაზები: „კიდევ ოცი სუ“, „კა-
ტაჩა სასიძავლებით დაეტყებებით“, „ფისუნო?“, „გინდა?“ (ფრ.).
³⁸ გადმოცემის თანახმად, შექსპირს ოქსფორდელი მეფუნდულის ცოლთან შეეძინა დევი,
რომელიც შემდგომ გახდა ცნობილი დრამატურგი სერ უილიამ დავენენტი (1606—1668).
მინიმუმებულია აგრეთვე სერ ტობი ბელჩის რეპლიკა — „კანარის ღვინით სავსე კათხა“ — კო-
მედიიდან „ნეთორმეტე დამე“.

ბაკ მალიგანმა ღვთისმოსავნი თვალნი აღაპყრნა და ლოცვას მოხედა:

— ნეტარო მარგარეტ, მარიამ იადონელო!!³⁹

— და შვიდცოლიანი ჰარის ქალიშვილი⁴⁰ და სხვა მეგობარი ქალები მეზობელი ადგილებიდან, როგორც ლონ ტენისონი,⁴¹ ჯენტლმენის სფეროში, იტყოდან. მაგრამ, როგორ ფიქრობთ, რას აკეთებდა მთელი ამ ოცი წლის მანძილზე ფანჯრის კუბოკრულ მინას მოფარებული საბრალო პენელოპე? სტრეტფორდში?

დავტრიალდები და გავფრინდები⁴². დატრიალებულ ამბებთან დაკავშირებით. ჯერარდის⁴³, ბოტანიკოსის, ფეტერ ლენის ვარდნარში დასეირნობს, ჭაღარწითურთმიახი. მისი ძარღვებით ლაქვარდი ქარცხვი⁴⁴. იუნონას ქუთლთოები, იეპი⁴⁵. მისეირნობს. ერთხელ ვცხოვრობთ. ერთი სხეულია გვაქვს. ჰქენი. მამ ჰქენი. შორს სადღაც ენებისა და სიღუბჭირის სიშმორეში ხელები სიქათქათეს ეტანებიან.

ბაკ მალიგანმა ჯონ ეგლინტონის მაგიდაზე ხელი დაჰკრა.

— ვისზე გაქვთ ეჭვი?⁴⁶ გამომწვევად უკითხა მან.

— დავუშვათ, ის სონეტების უარყოფილი სატრფოა. ერთხელ უარყოფილი მეორედ უარყოფილი. მაგრამ სამეფო კარის ამაღლარამ ლორდზე გასცვალა, მისი გულის მურაზზე.

სიყვარული, სახელის გამხელას რომ ვერ ბედავს⁴⁷.

— თქვენ ვარაუდობთ, რომ როგორც ყოველ ინგლისელს, სიტყვა ჩართო ჯონ შეუბოვარმა ეგლინტონმა, მას უყვარდა ლორდი.

ძველი კედელი უეცარი ხვლიკები რომ გაიელვებენ. ჩარენტონში მინახავს.

— როგორც ჩანს ასეა, თქვა სტივენმა, რაკი უნდა რომ გაისარჯოს მისთვის, და ყველა დანარჩენი ყამირი საშოსათვის⁴⁸, წმინდა წესი. მეჯინიბე ულაყს რომ აუგებს. შესაძლოა, სოკრატესი არ იყოს, დედა ბებიაქალი ჰყავდა და ცოლი კი ჭირვეული⁴⁹. მაგრამ იმ ქარაფშუტა ქალს ცოლ-ქმრული აღთქმა არ გაუტეხია⁵⁰. ორი რამ აწუხებს აჩრდილის გონებას: გატეხილი აღთქმა და

³⁹ მალიგანის პართლიული ლოცვა მიმართულია ნეტარ მარგარეტ მერი აღასოგისადმი, რომელიც მოხსენებელია „ღუბლინელებში“ (მოთხრობა აკელინი“).

⁴⁰ „შვიდცოლიანი ჰარი“ მეფე ჰენრი მერვე, რომლის ასული იყო დედოფალი ელიზაბეთი.

⁴¹ ელფრიდ ტენისონს ჯონისი ხშირად მოხსენიებს როგორც ლონ ტენისონს, ბალახის ტენისონს („ლონ ტენის“) ანალოგიით.

⁴² ეტლიანის რეპლიკა „მაკბუტიდან“ (1, 3).

⁴³ ჯონ ჯერარდი (1545-1612) ინგლისელი ბოტანიკოსი, დედოფალ ელიზაბეთის ბაღების ზედამხედველი. არ არის გამოირიცხული, რომ მას შექსპირი პირადად იცნობდა.

⁴⁴ „კომპლინი“ ფრაზეოლოგია (4, 2).

⁴⁵ „ჩანთის ზღაპრის“ რეპინისცენცია (4, 4).

⁴⁶ ფრანგი ძველი ანეგლოტიდან: მოხუცი ოქსფორდელი მეგობარს უჩიარებს სიიარულს. იემი აბალგაზრდა ცოლი შეუბნება, ორსულად ვართ, რაზეც მეგობარი მიუგება: „ღმერთო დიდებულო, ვისზე გაქვთ ეჭვი?“

⁴⁷ ისეარ უაილდის გამოთქმა.

⁴⁸ შექსპირის მე-3 სონეტის ფრაზეოლოგია.

⁴⁹ შექსპირის ირავლიე არსებულ ლიტერატურაში არ არის ცნობა იმის შესახებ, რომ სოკრატეს დედის მსგავსად მერი არღენიც (შექსპირის დედა) ბებიაქალი ყოფილიყო.

⁵⁰ „ჰენრი მეფეკეთს“ (ნაწ. 1, 4, 7) და 157-ე სონეტის ფრაზეოლოგია.

გოხებაჩლუხგი ტეტია, ქალმა თანაგრძნობით რომ გააბედნიერა. გარდაცვლილი ქმრის ძმა, ტურფა ენს, ვფიქრობ, მხურვალე სისხლი ჰქონდა. ერთხელ ვინც აცდუნებს, მეორედაც აცდუნებს.

სტივენი უზრუნველად შემოტრიალდა სკამზე.

— ფაქტები ჩემს სასარგებლოდ ლაპარაკობს, თქვა მან და კოპები შეიკრა. თუ თქვენ უარყოფთ, რომ „ჰამლეტის“ მეხუთე სურათში მან ენი სამარცხვინო ბოძზე გააკრა⁵¹, მითხარით რატომ არც ერთხელ არ ახსენა იგი ოცდაათოთხმეტი წლის მანძილზე, მას შემდეგ რაც ენმა ქმარი შეირთო და იმ დღემდე, როცა იგი დაასაფლავა. ქალებმა ყველამ თავიანთი კაცები საფლავში გააცილეს. მერიმ თავისი ოჯახის ბურჯი ჯონი, ენმა თავისი საბრალო ძვირფასი უილი, ზედ რომ დააკვდა, თან გულზე სკდებოდა, იმაზე ადრე რომ მიდიოდა, ჯოანმა⁵² თავისი ოთხი ძმა, ჯუდიომა⁵³ თავისი ქმარი და ყველა ვაჟიშვილი, სუზენმაც თავისი ქმარი, იმ დროს, როდესაც სუზენის ქალიშვილი ელიზაბეთი, პაპამისის სიტყვებით რომ ვთქვათ, მეორეს მითხოვდა, მას შემდეგ რაც პირველი მოკლა⁵⁴.

თუმცა, როგორ არა, ნახსენებია. იმ წლებში, როცა მდიდრულად ცხოვრობდა სატახტო ლონდონში, ენმა ვალის გასასტუმრებლად მამამისის მწყემსისაგან ორმოცი შილინგი ისესხა. მამ ამიხსენით, მისი გედის სიმღერაც ამიხსენით, რომელშიც მან იგი უკვდავყო.

მათ დუმალს თვალი გაუხსწორა.

რაზეც ეგლინტონმა:

გულისხმობთ ანდერძს.

ვგონებ იურისტებმა ყველაფერი კარგად განმარტეს. უფლება ჰქონდა მას მიეღო ქერივის ულუფა კანონის ძალით. უილი კანონს კარგად იცნობდა, გვეუბნებიან მოსამართლენი.

ღვარძლიანად ეტყვის სატანა,
გამკილაგი:

გამოსტოვა ამიტომ ცოლია

საბელი თავდაპირველ ვარიანტიდან, თუმცა კი არ გამოჩნებოდა საჩუქრები შვილიშვილიათვის, ქალიშვილთათვის, დისათვის, ძმაკაცებისათვის სტრეტფორდიდან და ლონდონიდან. და როცა იგი აიძულეს, ასე მგონია, ცოლი მაინც მოეხსენებინა, მან დაუტოვა მას ნაკლებხარისხოვანი საწოლი

⁵¹ იგულისხმება „ჰამლეტი“ (1, 5), სადაც აჩრდილის სიტყვებიდან ნათელი არ არის გერტრუდი და კლავდიუსის კავშირი მეფის მოკვლაზე.

⁵² ჯოან პარტი—შენსპირის და გარდაიცვალა 1646 წ.

⁵³ ჯუდიომა, შექსპირის უმცროსმა ასულმა, „თავის ქმარზე: ვაჟიშვილებზე და დაზე დიდხანს იცოცხლა“ (სიდაჰ ლი).

⁵⁴ მსახიობი-დედოფლის სიტყვების პარაფრაზი („ჰამლეტი“, 3, 2. ქართულ თარგმანში განსხვავებული ფრაზეოლოგია).

Punkt 56

უანდერძათავისი
ნაკლებხარისხოვანი
თავისნაკლებსაწოლი
ხარისხსაკლებთვანი
უანდერძასაწოლი 56.

ტრრრ!

— სოფლებს ძაშინ ცოტა მოძრავი ქონება ჰქონდათ, შენიშნა ჯონ ეგლინტონმა, კაცმა რომ თქვას, როგორც ახლა, თუ ჩვენს გლეხურ პიესებს დაეჭვრება.

— მდიდარი შემამუღე იყო, თქვა სტივენმა, საგვარეულო გერბითა და მამულით სტრეტფორდში და სახლით აირლენდ იარდში, კაპიტალისტი აქციონერი, საზოგადო მოღვაწე, ფერმერი. რატომ არ დაუტოვა ცოლს საუკეთესო: საწოლი თუ სურდა დარჩენილი ღამეები მშვიდად ჩაეხვირინა?

— სრულიად აშკარაა, რომ იყო ორი საწოლი, საუკეთესო და ნაკლებ ხარისხიანი, დაასვენა ბატონმა ნაკლებხარისხოვანმა ბესტმა.

— Separatio a mensa eta thalamo 57, შეასწორა ბაკ მალიგანმა და ღიმილიც დაიმსახურა.

— ანტიკურობა მოიხსენიებს ცნობილ საწოლებს, დაიძინა ხარისხნაკლებთვანი ეგლინტონი, თან ნაკლებიღიმებოდა. მოიცათ, მოვიგონო.

— ანტიკურობა მოიხსენიებს იმ სტაგირელ მოწაფეს და ქაჩალ წარმართ ბრძენს, თქვა სტივენმა, რომელიც გადასახლებაში სიკვდილის წინ ათავისუფლებს და ასაჩუქრებს თავის მოწიებს, საკადრისს მიუზღავს თავის მოხუცებს, მოიხურვებს გარდაცვლილი ცოლის ძვლებს მიუწვეს მიწაში და მეგობრებს დაუბარებს კარგად მოექცნენ მია ძველ სატრფოს (ნუ დავივიწყებთ ნელ გვინ ჰერპილისს) და ნება დართონ მის ვილაში იცხოვროს 58.

— თქვენ გიხდათ თქვათ, რომ ასე მოკვდა? იკითხა ბატონმა ბესტმა ოდნავი შემფოთებით. მე უნდა მეთქვა...

— გაღმოსილი მთვრალი მოკვდა 59, დააგვირგვინა ბაკ მალიგანმა. ერთი კვალიც ლუღი მეფის ულუფაა. ო, უნდა გითხრაო რას ამბობს დაუდენი 60.

— რას? იკითხა ბესტეგლინტონმა.

56 „წერტილი“ (გერ.).

57 შექსპირის ანდერძის ირგვლივ ქოხის დროს ღიმი ცამათა იყო. ვარაუდობდნენ, რომ ჩვენამდე შემორჩენილი ვარიანტია გარდა, არსებობდა კიდევ პირველი რედაქციაც რომელიც ცოლი საერთოდ არ იყო მოხსენებული.

58 „მავიდასთან და საწოლ თაბთან განშორება“ (ლათ.).

59 არისტოტელეს ანდერძის ამ პაროდულულ გადმოცემაში ჯონის ცურდნობა დიოდონე ლაერტიუსის თხზულებას „გამოჩენილ ადამიანთა ცხოვრებანი“. ჩართული წინადადება „ნუ დავივიწყებთ ნელ გვინ ჰერპილისს“ რთული პაროდული ნაწილია: ნელ გვინი იყო მსახიობი და მეფე ჩარლზ მეორის საყვარელი. ამბობენ, სიკვდილის წინ მეფემ თავის ძმას დაუბარა: „საბრალო ნელის ულუკმაპუროდ ნუ დატოვებთ“. არისტოტელეს ხასია ჰერპილესაც (ან ჰერპილისს), ანდერძის თანახმად, უფლება ეძლეოდა თავისი პატრონის ერთ-ერთი სახლი აერჩია.

60 გადმოცემის მიხედვით, შექსპირი აყად ვახდა და გარდაიცვალა მას შემდეგ, რაც ლონდონიდან ჩამოსულ მეგობარ დრამატურგებთან დრეიტონთან და ბენ ჯონსონთან ერთად იჯდოდა.

61 ედუარდ დაუდენი (1843 - 1913) — დუბლინის სამეცნიერო კოლეჯის ინგლისური ლიტერატურის პროფესორი, ცნობილი შექსპიროლოგი.

უილიამ შექსპირი და კომპანია⁶¹. სახალხო შექსპირი⁶². ცნობებისათვის მიმართეთ: ე. დაუდენი, ჰაიფილდ ჰაუზ...

— შესანიშნავია! ვნებიანად ამოიოხრა ბაკ მალიგანმა. შექსპირის რას ფიქრობდა პედერასტობის ბრალდებაზე, მგოსანს რომ წაუყენეს მისი სტუდენტი ასწია და თქვა: მხოლოდ ის შეიძლება ითქვას, რომ ცხოვრების დონე მეტად მაღალი იყო იმ დროს. შესანიშნავია!

თუქსუსი.

— სილამაზის შეგრძნება გზა-კვალს გვირევს⁶³, უთხრა სევდით დამშვენებულმა ბესტმა უგვან ეგლინტონს.

უდრეკმა ჯონმა მკაცრად მიუგო:

— ეჭიშს შეუძლია აგვიხსნას თუ რას ნიშნავს ეს სიტყვები⁶⁴. არ შეიძლება თან ფლანგო შენი სიჭაბუკე და თან ჭაბუკი დარჩე.

ასე ამბობ? წაგვგლეჯავენ ჩვენ, მე პირველობას სილამაზეში?⁶⁵

— და საკუთრების შეგრძნობა თქვა სტივენმა. მან შაილოკი თავისი დიდი ჯიბიდან ამოაძვრინა. ალაოთი მოვაჭრისა და მევახშის შვილი თავად იყო ხორბლით მოვაჭრე და მევახშე⁶⁶, სამას გირვანქამდე ხორბალი რომ ჰქონდა გადასალული შიმშილობის დროს. მისი მოვალეები უთუოდ ის წარჩინებული ადაბიანები არიან, ჩეტლ ფოლსტაფი რომ ახსენებს⁶⁷, როცა მის პატიოსნებაზე ლაპარაკობს. მან სასამართლოში უჩივლა ამხანაგ მსახიობს რამდენიმე ტომარა ალაოს გულისთვის და ყოველ გასესხებულ თანხაზე თავის პროცენტს, გირვანქა ხორცს⁶⁸, იღებდა. აბა მაშ როგორ გამდიდრდებოდა ასე უცებ ობრის მეჭინბე და მოკარნახის თანამემწე⁶⁹ ყველაფერი მის წისქვილს ასხამდა წყალს. შაილოკის ამბავი ეხშიანება ებრაელთა დევნას, რაც დედოფლის აქიძის ლოპეზის ჩამოხრჩობასა და თავ-ფეხის მოკვეთას მოჰყვა, როცა მას ებ-

⁶¹ ჯონის „ულისე“ პირველად გამოაქვეყნა ბუკინისტმა სილვია ბიჩმა თავისი წიგნის ძალაში სახელით: „შექსპირი და კომპანია, ოდონის ქუჩა, 12, პარიზი“.

⁶² დაუდენს ერთ-ერთი ძირითადი თემაა „შექსპირის ხალხურობა“.

⁶³ ოსკარ უაილდის ცნობილი აზრი შექსპირის შესახებ („ის სილამაზის შონა იყო“).

⁶⁴ იგულისხმება ზიგმუნდ ფროიდი.

⁶⁵ ე. ი. ანტონიონს მკაცრად, რომელმაც პირველობა სილამაზეში წაართვა ელდინს და შენელოპეს გადასცა, ფროიდი და ფსიქოანალიტიკოსები ხელოვანს წაართმევენ სილამაზეს და მორალისტს გადასცემენ.

⁶⁶ ჯონის დროინდელ შექსპიროლოგიაში მსჯელობდნენ შექსპირის მევახშეობის თაობაზე. ევრდნობოდნენ პროცენტებით ფულის გასესხების ფაქტებს, მაგრამ მსგედველობაში არ იღებდნენ იმას, რომ ეს ფულის სესხების სრულიად ბენეზირი და ერთადერთი წესი იყო შექსპირის დროს.

⁶⁷ სტივენსი „ჩეტლ ფოლსტაფს“ ბენი ჩეტლს უწოდებს, რომელმაც გამოაქვეყნა რიბერტ გრინის სარკასტული გამოთქვაში შექსპირის შესახებ („ერთადერთი სცენის მრჩეველი“) და სამხ თვის შემდეგ კი ბოდიში მოიხატა ამის გამო.

⁶⁸ შაილოკი სასამართლოზე ამტკიცებს („გენეციელი ვაჭარი“), რომ ანტონიოს თავისი სხეულიდან ერთი გირვანქა ხორცი მართებს მისი, რადგან ასეთი იყო პირობა, თუკი ანტონიო დროზე ვერ გადაუხდიდა ვალს. „გირვანქა ხორცი“ უსულგულო მევახშეობის გამომწამდ იქცა.

⁶⁹ ჯონ ობრი (1626—1697) ანეგდოტების კრებულში იძლევა ზოგიერთ ცნობას შექსპირის შესახებ, რომელიც უნდა იყოს შემთხვევაში არ დასტურდება ფაქტებით. ობრის ცნობით, მაგალითად, შექსპირის მამა ყალბი იყო, თვითონ უილიამი თეატრში ჯერ მეჭინბედი მოეწყო. ხოლო შემდეგ მოკარნახის თანამემწედ შეშობდა და სხვა.

რაული გული ამოგლიჯეს, თუმცა კი ურია ჯერ ეოცხალი იყო⁷⁰; „ჰამლეტი“ და „მაკბეტი“ შოტლანდიელი ვაი-ფილოსოფოსის გამეფებას მოჰყვა, რომელსაც კუდიანების შებრაწვის უინი ჰქონდა⁷¹. „სიყვარულის სამარცხებში“ დაძარცხებულ არმადას დასცინის⁷². მისი ისტორიული დრამების მსოფლიო ხომალდები ექსპანსიონისტური შოვინიზმის აზვირთებულ ტალღებზე მისცურავენ⁷³. უორიკშირელ იეზუიტებს ასამართლებენ და აი მეკარის თრ-აზროვნების თეორია⁷⁴. „ზღვაოსანი“ ბერმუდიდან შინ ბრუნდება და იწვრება პიესა, რომელსაც ალტაცებაში მოჰყავდა რენანი და რომელშიც გამოყვანილია ირლანდიელი იმიგრანტი კალიბანი, ჩვენი ამერიკელი ბიძაშვილი⁷⁵. დაშავებული სონეტები სიდნის სონეტებს მისდევს⁷⁶. რაც შეეხება ფერია ელიზაბეთს⁷⁷, ანდა სხვანაირად წითურ ბესს, უხამს ჭალწულს, რომელმაც შთა-აგონა დაეწერა „უინძორელი მხიარული ქალები“, დე რომელიმე მაინჰერი გერძახიდან მთელი სიცოცხლე იქექებოდეს ჭუჭყიანი საცვლების კალათაში ღრმად ჩამალული მნიშვნელობის მოსაძებნად⁷⁸.

სე მგონი კარგად გამოგდის. ახლა თეოლოლოგიკოფილოსოფიური მიქსტურა შეურიე. *mingo, minxi, mictum, mingere*⁷⁹.

— დაძიბტკიცეთ, რომ ებრაელი იყო, გამომწვევად თქვა ჯონ ეგლინტონ—

⁷⁰ ელიზაბეთის ვარის ექიმი ებრაელი რომანოვო ლოპეზი ლელატისათვის ჩამოაბრჩეს, რასაც ლონდონში ანტისემიტების ახალი ტალღა მოჰყვა. „გულის ამოგლიჯვა“ არც ერთ წყაროში არ მოხსენიება.

⁷¹ დედოფალ ელიზაბეთის მემკვიდრე, მის შვირ სიკვდილით დასჯილი შერი სტიუარტის ელიზაბეთი ჯეიმზ პირველი გატაცებული იყო ჯადოქრობისა და ყოველნაირი სასწაულმოქმედების შეაწაულით. არსებობს ვარაუდი, თითქოს „მაკბეტი“ კუდიანებისა და მათი წინასწარმეტყველების სურათები დრამატურგმა შოტლანდიელი ჯეიმზის საამებლად შეეთხზას.

⁷² იგულისხმება კომედიური პერსონაჟის დონ აურიანო დე არმადოა სახე ამ კომედიაში.

⁷³ ექსპანსიონისტული არმადის დამარცხების შემდეგ ინგლისში ეროვნული თვითშეგნება კიდევ უფრო ამაღლდა და განმტკიცდა.

⁷⁴ უორიკშირელი იეზუიტი პენრა ვარნეტი ტახტის წინააღმდეგ შეთქმულებისათვის გაასამართლეს. საასამართლო პროცესზე იგი ფიცის გატეხას ანართლებდა (ივანდა ე. წ. „თრ-აზროვნების დოქტრინას“), თუკი ეს „ღმერთის განდიდებისათვის იყო ააჭირო“. „მაკბეტში“ მეკარე ამბობს: „უთუოდ ეს სიტყვების ოსტატაა, რომელიც ფიცით სასწოროს საითაც უხდა, იქით გადასწევს. ეს სულ ღვთის სახელით ავსაცობდა, მაგრამ ღმერთთან მათსაც არ მიუშვეს“ (2, 3, თარგ. ი. მანაბლას).

⁷⁵ შექსპირის „კალიბანო“ საფუძვლად დაედო ბერმუდის ენციკლოპედია 1609 წ. დაკარგული ხომალდის „ზღვაოსანი“ ეკიპაჟის თავგადასავალი. პიესის პერსონაჟი ეგლერი კალიბანო შედარებულია მე-19 ს.-ში გაგრცელებულ ირლანდიელი იმიგრანტის კარიკატურასთან. „ამერიკელი ბიძაშვილი“ ინგლისელი დრამატურგია და ჟურნალისტი ტომ ტვილორის პიესაა.

⁷⁶ შექსპირის სონეტებს „დაშავებული სონეტები“ გამომცემელმა ფრანსის მიერესმა უწოდა.

⁷⁷ მინიშნებულია ედმუნდ სპენსერის ალეგორიული პოემა „ფერიონა დედოფალი“.

⁷⁸ გადმოცემის თანახმად, შექსპირმა „უინძორელი მხიარული ქალები“ დედოფალ ელიზაბეთის დაკვეთით დაწერა. „მაინჰერი“ („მაინ ჰერ“—ბატონო ჩემო, გერმ.) გერმანულენოვან პედანტ მკვლევარს გულისხმობს, რომელმაც უნდა გაარკვიოს ფოლსტაფის ხელმეორედ გამოჩენის საიდუმლოება (პირველად იგი „ჰენრი მეოთხეში“ გამოყვანილი). „უინძორელი მხიარულ ქალებში“ ფოლსტაფს ჭუჭყიანი საცვლების კალათაში სვამენ და ტემზაში გადაისვრიან.

⁷⁹ ზმნა „მომარდევს“ უფლილება (ლათ.).

მა, თან სმენად იქცა. თქვენი ღეკანი ამტკიცებს მართლმორწმუნე კათოლიკე იყო ⁸⁰.

Sufflaminaudus sum ⁸¹.

— გერმანიაში, უპასუხა სტივენსა, იგი იტალიური აყალმაყალების ს. ს. ხელოვან ფრანგ შემლამაზებლად იქცა ⁸².

— მირიადგონიანი კაცი, გონი მოიკრიფა ბატონმა ბეჭეჭვიცხუცხუმა უწოდა მირიადგონიანი.

Amplius. In societate humana hoc est maxime necessarium ut sit amicitia inter multos. ⁸³

— წმიდა თომა, დაიწყო სტივენმა...

— Ora pro nobis ⁸⁴, დაიგმინა ბერმა მალიგანმა და სავარძელში ჩაიძირა.

იქიდან საზარელი ხნით მოჰყვა მოთქმას.

— Pogue mahone! Acushla machree! ⁸⁵ ახლა კი დავიღუბეთ! ნამდვილად დავიღუბეთ! ⁸⁶

ყველამ თავისი ღიმილით გაიღიმა.

— წმიდა თომა, სტივენმა, მოშლიძარმა, თქვა, რომლის სქელ-სქელ შრომებს სიამოვნებით ვკითხულობ დედანში, წერს სისხლის აღრევის თაობაზე ანალი ვენური სკოლისაგან განსხვავებული თვალსაზრისით ⁸⁷, რაზეც ბატონი მეგი ლაპარაკობდა, მისთვის ჩვეული სიბრძნითა და ორიგინალურობით, მას გრძობათა სიხარბესთან აიგივებს. ამით იმისი თქმა სურს, რომ სისხლით ახლობელისადმი ამგვარი სიყვარული შუტრით გაძარცვავ ვიდაცის, რომელსაც შესაძლოა სწყურია იგი. ებრაელებს, რომელთაც ქრისტიანები ფულისადმი სიხარბეს სწამებენ, ყველა ერთან შედარებით ყველაზე მეტად აჩასიათებთ ნათესავეებს შორის ქორწინება. ასეთ ბრალდებებს რისხვის უამს წამოუყენებენ ხოლმე. ქრისტიანული კანონები, რომელნიც ებრაელებს (მათთვის, ლოლარდებისა არ იყოს, ქარიშხალი თუ იყო თავშესაფარი), სიმდიდრის დაგროვებაში უწყობდნენ ხელს, ამავე დროს, ფოლადის ჯაჭვით ბორკავდნენ მათ გრძობებს ⁸⁸. ეს ვნებახია თუ სათნოებანი ამოიჩვენო ⁸⁹ გვაჩვენებს საშინელ

⁸⁰ შექსპირის რელიგიური მსჯამსის ირგვლივ არსებული კამათის გამოძახილი. იგულისხმება ნანაო ჟოზეფ დარლინგტონის წერილი „შექსპირის პიესების კათოლიკურობა“ (1897-1898).

⁸¹ „ესა შემაბერონ“ (ლათ.). შექსპირის შესახებ ბენ ჯონსონის ნათქვამის რემინისცენცია: „ის ისე თავისუფლად (ლადად) მიედიხებოდა, რომ ზოგჯერ საჭირო იყო მისი შეჩერება“.

⁸² შექსპირმა მიერ სხვადასხვა წყაროებით სარგებლობის პაროდული შეფასება. რომელშიც გამოსტკვივის აგრეთვე ირონიული მიმართება გერმანელი შექსპიროლოგების პროტესტის მიმართ, რომელნიც სშირად ხმარობდნენ გამოთქმას „ჩვენი შექსპირი“.

⁸³ „შემდგომ. აღნიანთა საზოგადოებაში სრულიად აუცალბებელია რაც შეიძლება ბევრი მეგობრობდნენ ერთმანეთთან“. (ლათ.). თომა აქვინდლის ღებულება.

⁸⁴ „ილოცე ჩვენთვის“ (ლათ.).

⁸⁵ „მაკოცე საჭადონზე, ბემო ვულიკო!“ (ირლანდ.).

⁸⁶ რეპლიკა სინგის ერთ-ერთი პიესიდან.

⁸⁷ „ვენური სკოლა“ — იგულისხმება ფსიქოანალიტიკოსთა (პირველ რიგში ფროიდის) სკოლა.

⁸⁸ იხ. პოლანიუსის ცნობილი დარიგება (კეინც კი მეგობრად მიგახხია, გამოფიცლია ფოლადის ჯაჭვით ნიიჭედე“).

⁸⁹ დედანში ნახმარია ბლეიკის ლექსიდან აღებული სიტყვა, რომელიც დაბლოკილ „არავესმამიკო“-ს ნიშნავს.

სამსჯავროზე. მაგრამ კაცი, რომელიც ასე ჩაბლაუჭებია იმას, რასაც საკუთარ უფლებად მიიჩნევს მასზე, რასაც თავის ვალს ეძახის, იმასაც მაგრად ჩაებლაუჭება, რასაც საკუთარ უფლებად ჩათვლის მასზე, ვისაც თავის ცოლის ეძახის. არა უთქმიდეს გული ბატონ სახემლიმარ მოყვასს არცა სცხოვრისა მისისა, არცა ცოლისათვის მისისა, არცა მონისა მისისა, არცა მხეჭარისა მისისა, არცა უღაჯი დიდყურისა მისისა⁹⁰.

ბიზანტიური

— არცა ფაშატისა, განოეძრაბა ბაკ მალიგანი.

— კეთილშობილ უილს⁹¹ უხეშად ექცევთან, დიდსულოვნად თქვა კეთილშობილმა ბატონმა ბესტმა.

— უილი თუ სურვილი? რბილად ჩაურთო ბაკ მალიგანმა. რალაც აგვერია.

— სიცოცხლის სურვილი, წაიფილოსოფოსა ჯონ ეგლინტონმა, რადგან ები, უილია ქვრივი, სიკვდილის სურვილია⁹².

— Requiescat!⁹³ ვედრების კილოთი თქვა სტივენმა.

დიდი ხანია გაუფლავო ყავლი სურვილებს⁹⁴.

— გაშეშებული გამოტილა იმ ნაკლებხარისხოვან საწოლში, მკერდგაღვილი დედოფალი⁹⁵, თუხდაც დაამტკიცოთ, რომ საწოლი იმხანად ისეთივე იშვიითობა იყო, როგორც ავტომანქანა ახლა და რომ მისი ჩუქურთმები შვიდი საპრეველოს საოცრებას წარმოადგენდა. ხანში რომ შევიდა მქადაგებლებს მიეძალა (ერთ-ერთი მათგანი ნიუ პლეისში ჩერდებოდა და ერთ კვარტ ესპანურ ღვინოს სვაძდა ქალაქის ბარჯზე, მაგრამ საკითხავია თუ რომელ საწოლში ეძინა) და გაიგო, რომ სული ჰქონია. მან წაიკითხა, ან წაუკითხეს იაფფაქიანი წიგნები, რომლებიც „უინძორელ ქალებს“ ერჩია და როცა ღამის ჭოთანზე წაძოსკუბდებოდა, ფიქრობდა მორწმუნეთა შარვლის დუგმებსა და ღილის კილოებზე და უსულიერეს საბურნუთეზე, უღვთისმოსავეს სულებს ცხვირს რომ დააცემინებინებ⁹⁶. ეენერამ ტუჩები მოპრუწა ლოცვაში. სანდისის ქენჯხა. ეს ის ასაკია, როცა ჭანცვაწყვეტილი ბოზანკალობა თავის ღმერთს დაუეძებს.

— ისტორია ადაბტურებს ამას, inquit Eglintonus Chronologos⁹⁷. აააკი აააკს ენაცვლება: მაგრამ მაღალავტორიტეტული წყაროებიდან ვიცით, რომ ადამიანის ყველაზე დიდი მტერი მის საკუთარ სახლში და ოჯახშია საძიებელი⁹⁸. ვგონებ რასელი შართალია. რა გვესაქმება მის ცოლთან და მშას-

⁹⁰ მათე 23-ე მარადიარებული ვარიანტი (მეორე შეჯულისა 5.21 და სავ.).
⁹¹ ბენ ჯონსონის მიერ შექსპირის მიხარო სახანო ეპილოტის რემინისცენაცია.
⁹² ეგლინტონი შესაძლოა ვულისხმობს ფროიდიისტულ თეზას იმის შესახებ, რომ არცნობიურის ორ ძირეულ და ურთიერთდაპირისპირებულ ძალას სიცოცხლისაკენ და სიკვდილისაკენ სწრაფვა წარმოადგენს.
⁹³ „განისვენე“ (ლათ.).
⁹⁴ ჯორჯ რასელის ლექსიდან.
⁹⁵ პარველი მსაჯობის მიერ ჰეკუბას აღწერა („კამლეტი“, 2.2). ეს ადგილი მაჩაბელს სუსტად არა აქვს თარგმნილი, მაგრამ ქართული ნკითხველისათვის შექსპირული აღუზის შესანარჩუნებლად ნივთიერულ დავტოვე მაჩაბლისეულ გამოთქმა „მეტრადღადღილი დედოფალი“.
⁹⁶ პერიტანელია პაპფლეტების პაროდირებული სთაურები.
⁹⁷ „წარმოსთქვა ეგლინტონმა, მემატიანეში“ (ლათ.).
⁹⁸ „და მტერ იღვეენ კაცისა საღუფუნნი თვისნი“ (მათე 19, 36).

თან? მე ვიტყვოდი, მხოლოდ საოჯახო პოეტებს გააჩნიათ ოჯახური ცხოვრება. ფოლსტაფი ოჯახის კაცი არ იყო. ჩემი აზრით მსუქანი რაინდი მისი საუკეთესო ქმნილებაა.

გამხდარი, სკამის ზურგს მიეყრდნო. მორცხვი, მამა უარპყავ, დავმე გვარი⁹⁹, მდიდრული, მორცხვი, ურწმუნოებთან ერთად რომ შექმნის უკმაყოფილოებს, ოლსტერელმა მამამ მცხებად დაუდო¹⁰⁰. წელიწადში მხოლოდ ერთხელ მოაკითხავს ხოლმე. ბატონო მეგი, სერ, ჯენტლმენს სურს თქვენი ნახვა. ჩემი? ამბობს, თქვენი მამაა, სერ. მომეცით ჩემი უორდსუორთი. ვენოდის მეგი დიდი ძეგალი¹⁰¹, ზორზოხა, თბავაჩეჩილი კერნი, ადვილად შესახსნელი ზვანჯრიანი ხიფხიფით, ათქვევამოვლილი ტალახიანი წინდებით, ველური ვაშლის ბის კვერთხით სელნი¹⁰².

შენი საკუთარი? ის იცნობს მინაშენს. ქვრივი.

დედის რატაც სასიკვდილო სარეცელისაკენ მივიჩქაროდი. მხიარული პარიზიდან, ნავმისადგომში მის ხელს შევეხე. ხმა, აქამდე უცნობი სიტბო. ლაპარაკობს. ექიმი ბობ კენი მკურნალობს. თვალები სიკეთეს რომ მისურვებენ. არცე მიცხობენ.

— მამა, თქვა სტივენმა და თან საკუთარ სასოწარკვეთას ებრძოდა, ვარდაუვალი ჭირია. მან თავისი პიესა მამამისის სიკვდილის რამდენიმე თვის შემდეგ დაწერა¹⁰³. თუ თქვენ ამტკიცებთ, რომ ჭალარაწერული მამაკაცი თრი გასათხოვარი ქალიშვილის პატრონი, ოცდათხუთმეტი წლის სიცოცხლით დამძიმებული, nel mezzo del cammin di nostra vita¹⁰⁴, სამოცდაათი წლის ცხოვრებისეული გამოცდილებით, თითქოს უწვერ-ულვაშო უიტენბერგელი სტუდენტია, მაშინ თქვენ ისიც უნდა ამტკიცოთ, რომ მისი სამოცდაათი წლის მოხუცი დედა ავხორცი დედოფალია. არა. ჯონ შექსპირის გვამი ხანსა რასმე ღამე არ დადის¹⁰⁵. სულ იბრწინება და იბრწინება¹⁰⁶. იგი განისვენებს, მამობისაგან განიარაღებული, თავის შვილს რომ გადასცა ეს მისტიკური სტატუსი. ბოკაჩოს კალანდრინოს პირველი და უკანასკნელი მამაკაცი იყო, მუცელში შვილი რომ იგრძნო¹⁰⁷. მამობა, როგორც შექსპირის ცნობიერი აქტი, უცნობია მამაკაცისათვის. ეს მისტიკური მდგომარეობაა, მოციქულებრივი მემკვიდრეობა. ერთადერთი შემქმნელისაგან ერთადერთ შემქმნილისაკენ¹⁰⁸. სწორედ ამ

⁹⁹ „მამა უარპყავ, დავმე გვარი“ — კულოტას სიტყვები (2, 2).

¹⁰⁰ „მინაშენის ეგლოზიკოსის (შეჯ.) მამა ოლსტერელი კი არა, დედოფალია თითო“.

¹⁰¹ მეგს საკუთარი პოეტის უორდსუორთის აღრულ შექმნაში ხმოვან მოთხრობა სკოლის მასწავლებელ-მეგალი.

¹⁰² მინაშენის შექსპირის „ბონად მორცხვი“ (2, 1), „ქმნი მიტუდუტე“ (3, 7), „შენი ნეთახეზე“ (ნაწ. 2, 2, 4) და ბიტის ერთ ერთი პიესის აღრულ ვარიანტზე.

¹⁰³ ჯონ შექსპირი გარდაიცვალა 1601 წელს სუტტემბერში. ბრანდესის ცარაუდით „მამ-დერი“ მალევე დაიწერა.

¹⁰⁴ „ამ ცხოვრებას ნაუგარავზახე“ (იტ. ამ სატყეებით იწყება დანტეს „ღვთაებრივი კომედია“ (თარგ. კ. გამსახურდიასა).

¹⁰⁵ „კამლუტას“ რენინისკენცია (1, 3).

¹⁰⁶ რეპლიკა შექსპირის კომედიიდან „როგორც ვენებოთ“ (2, 7).

¹⁰⁷ ბოკაჩოს „დეკამერონში“ მოთხრობილია ამის შესახებ, თუ როგორ დააჩერებენ მეგობრები კალანდრინოს, რომ ის თრსულად არის და შენდევ გაამბრჯლოს მოსთხოვენ მოსარჩენად.

¹⁰⁸ მინაშენის შექსპირის „ბონეტების“ მიძღვის ტექსტი და პიბლიკა გამოთქმა: „მხოლოდ შობაღმან გემან, რომელი თუა წიაღთა მინისათა“ (იოანე 1, 18).

ღღუმალებამაზა დაფუძნებული ეკლესია და არა მადონაზე, რომელიც ცბიერმა იტალიურმა გონებამ ევროპის ბრბოს მიუგლო, და დაფუძნებულია ურყევად. რადგან სამყაროსათვის, მაკრო და მიკროკოსმოსივით, სიცარიელეზე დაფუძნებული. გაურყვევლობაზე. დაუჭრებლობაზე¹⁰⁹. Amor matris¹¹⁰, სუბსტანციური და თბიქტური ნათესაობითი ბრუნვა, შესაძლოა ერთადერთი მსაჯულთა იყოს ცხოვრებაში. მაძობა შესაძლოა მხოლოდ იეროდულია ფანქარული შვილის რომელი მაძაა, რომელიმე შვილს რომ უყვარდეს ანდა თავად უყვარდეს რომელიმე შვილი?

რა ჯანდაბის თქმა გსურს ამით?

ვიცი. ხმა ჩაიწყვიტე. ჯანდაბას შენი თავი! მაქვს მიზეზები.

Omplius. Adhuc. Iternum. Postea.¹¹¹

ანდა მისჯილი ხომ არა მაქვს?

— მათ ისე რიგად აშორებს ერთმანეთისაგან ხორციელი სირცხვილი, რომ ყოველნაირ სისხლის აღრევითა თუ გარყვნილებით დადაღული მსოფლიო კრიძისალური მატიაზე თითქმის არ შეიცავს ასეთ დარღვევებს. ვაჟიშვილები დედებთან, მამები ქალიშვილებთან, ლესბიანელი დები, სიყვარულნი თავის გამხელას რომ ვერ ბედავენ¹¹², შვილიშვილები ბებიებთან, პატიმრები ჭუჭრუტახებთან, დედოფლები ბულებთან¹¹³. ვაჟიშვილი, რომელიც ჯერ არ დაბადებულა, სილაძახის მტერია, დაიბადება და ტყვილი მოაქვს, სიყვარულის მოზიარე ხდება, საზრუნავს აჩენს. ის მამრია: მისი ზრდა მამის დაკნინებაა, მისი სიჭაბუკე — მამის შური, მისი მეგობარი — მამის მტერი.

ამის შესახებ rue Monsieur-le-Prince-ზე¹¹⁴ ვფიქრობდი.

— რა აკავშირებს მათ ბუნებაში? წამიერი ბრმა ხურღში.

მე ნამა ვარ? რომ ვიყო?

შემცბარი გაუბედავი ხელი.

— საბელიუსი, აფრიკელი, უგონიერესი პერესიარქი ყოველთა მხეცთა ქვეყანასა ზედა¹¹⁵, ამტკიცებდა, რომ მამალმერთი თავად იყო მისივე საკუთარი ძე. აქვინელი ბულდოგი¹¹⁶, რომლისთვისაც არაფერი იყო შეუძლებელი,

¹⁰⁹ ე. ი. სტივენი ამტკიცებს, რომ მამალმერთისა და ძელმერთის ერთარსოვნობის რთული თეოლოგიური იდეა — ტალიტრმა დედასმსახურებამ მარიაშს სახია წმინდა გმოციური აღქმით შეცვალა.

¹¹⁰ „დედის სიყვარული“ (ლათ.), ირანზროვანი გამოთქმის ნიშნში: დედის მხრიდან შეიღია სიყვარული ან პირიქით — შეიღეს მხრიდან დედის სიყვარული.

¹¹¹ „ამას გარდა, აქამდე, კვლავაც ამიერიდან“ (ლათ.). — სქოლასტიკურ მსჯელობასთან დაკავშირებული რიტორიკული ტერმინები.

¹¹² კვლავ ოსკარ უაილდის ფრაზის რემინისცენცია.

¹¹³ ბერძნული მითის მიხედვით, კრეტის ნეფეს მინოსის მეუღლეს მასიუაეას შეუყვარდა ზღვის თეთრი ხარი, რომელიც პოსეიდონმა მინოსზე შურისძიებას მიზნით მიუგზავნა. დედოფალი დედალოსსს მიერ გაცემებულ ხელოვნურ ძროხაში შეძვრა და ისე მიიზიდა ხარი. ამ არაბუნებრივი კავშირიდან იშვა ერზხული მინოტაური.

¹¹⁴ „მუსიე-ლე-პრინსის ქუჩა“ (ფრ.). — საუკუნის დასაწყისის პარიზის სარტსკიპოვებით ცნობილი ადგილი.

¹¹⁵ „ხოლო გველი იყო უგონიერეს ყოველთა მხეცთა ქვეყანასა ზედა, რომელნი ქმნა უფალმან ღმერთმან“ (დაბადება II, 1).

¹¹⁶ თომა აქვინელი დომინიკანელი იყო, ხოლო მუასაუკუნეებში ხშირად მიმართავდნენ სიტყვას თამაშს — „დომინიკანელი“ და Domini canis ანუ „ღმერთის ძაღლი“.

უარყოფს მას. ამრიგად: თუკი მამა, რომელსაც არ ჰყავს შვილი, არ არის მამა, შეიძლება რომ შვილი, რომელსაც არა ჰყავს მამა, იყოს შვილი? როცა რატ-
 ლენდსეკოსსაუთაქმპტოაშექსპირმა¹¹⁷ ანდა იმავე სახელის მქონე რომელი-
 ლაც სხვა პოეტმა შეცდომათა კომედიამი¹¹⁸ დაწერა „ჰამლეტი“, იგი უზრა-
 ლოდ საკუთარი შვილის მამა კი არ იყო, არამედ, აღარ იყო მამაშვილი, მისი
 იყო და თავს გრძობდა მთელი თავისი მოდგმის მამად, საკუთარი მამის მს-
 მად, თავისი ჯერ არ დაბადებულა შვილიშვილის მამად, რომელიც, იმავე ნიშ-
 ხით, არასოდეს დაბადებული, რადგან, ბუნებას, როგორც ეს ბატონ მეგის ეს-
 მის, სივს არულოფილება¹¹⁹.

ეგლინტონსწერამ, სიამოვნებისაგან გაბრწყინებულმა, ქორცხვათლად აი-
 ხედა, ძნიარულად გამოძიარალი ეგ ლიტონი პურიტახელი.

საამებლად, იშვიათად, მაგრამ საამებლად.

— საკუთარი თავის მამა, უთხრა იემალიგანმა საკუთარ თავს, მოიცაო.
 მე ორსულად ვარ, ტვინში დაუბადავი ბავშვი მიზის, ათენა პალადა!¹²⁰ პიესა!
 პიესაა რაც არის! ეს წარმოგვეჩინა მე ვაძიძხელს მეფის სიბიძისს!¹²¹ ნება მი-
 მოაგო ვიშშობიარო! მუცლოვან შუბლზე ბავშვის მიძღები ხელეზი იტაცა.

— რაც შეეხება მის ოჯახს, თქვა სტივენმა, დედანისის სახელი არდენის
 ტყეში ცოცხლობს, მისმა სიკვდილმა მისგან ვოლუმნია შვი „კორიოლანუს-
 ში“. მისი ვაჟიშვილის სიკვდილი ყნაწვილი ართურის სიკვდილის სურათია
 „მეფე ჯონში“¹²², ჰამლეტი, შაგი უფლისწული¹²³, ჰამნეტ შექსპირია. ჩვენ
 ვიცით თუ ვინ არიან გოგონები „ქარიშხალში“, „პერიკლეში“, „ხამთარის
 ზღაპარში“. ვინ არიან კლეოპატრა, ეგვიპტურ ქოთანში, და კრესიდა და ვენე-
 რა, ჩვენ შეგვიძლია მივხედეთ¹²⁴, მაგრამ მისი ოჯახის კიდევ ერთი წევრი
 მოიხსენიება.

— სიუჟეტი იხლართება, თქვა ჯონ ეგლინტონმა. კვაკერი ბიბლიოთეკარი,
 ხტუნაობით, ცერებზე შემდგარი შემოვიდა, სკუპ, მისი ნილაბი, სკუპ-სკუპ,
 ჩქარა, სკუპ, კვა-კვა.

კარი მიიხურა, საკანი, დღე.

¹¹⁷ გაერთიანებულია სამი „კანდიდატის“ გვარი ე. წ. ანტიშექსპირიატთა მიერ გამოცხა-
 დებულ შექსპირის ბიუსების ავტორობის „ვაკანაოზე“ (რატლენდის გრაფი, დილოსოფოსი
 ბეკონი და შექსპირის მეცნატი საუთთემპტონის გრაფი). საერთოდ „შექსპირის ავტორობის“
 ეს დილტანტური თეორია არც ერთ სერიოზულ მკვლევარს არასოდეს არ გაუზიარებია.

¹¹⁸ მიწიშნებულა შექსპირის „შეცდომათა კომედიის“ ერთნაირი სახელის მქონე გმირე-
 ბი — ტყუპი იშები.

¹¹⁹ იგულისხმება ეგლინტონის ეგვი „ნაკადულის კენჭები“.

¹²⁰ ჰესიოდეს მიერ გადმოცემული მითის მიხედვით, ათენა პალადა ზევსის თავიდან დაი-
 ბადა, იგულისხმება აგრეთვე „ცოდვის“ დაბადება სატანის თეოდან მელტონის „დაკარგულ
 სამოთხეში“.

¹²¹ „ჰამლეტი“, 2, 2.

¹²² ბრანდესი და ჰერისი მიიზნევენ, რომ კორიოლანუსის დედის ვოლუმნიის პროტო-
 ტიპი მერი არდენი იყო, ყნაწვილი ართურისა „მეფე ჯონში“ — ჰამნეტ შექსპირი.

¹²³ „შაგი უფლისწული“, რა თქმა უნდა, მგლოვიაზე ჰამლეტია, მაგრამ მიწიშნებულა
 აგრეთვე „ეგლინის შაგი უფლისწული“ ედუარდი (1333—1376), რომელსაც არ ერგო ტა-
 ტი, რადგან მამაშიზზე აღრე მოკვდა.

¹²⁴ კლეოპატრა, კრესიდა და ვენერა („ანტონიუს და კლეოპატრა“, „ტროილუს და კრე-
 სიდა“, „ვენერა და ადონისი“), სტივენის „თეორიით“, შექსპირის ცოლია ენ ჰეიდუის მი-
 ლდვით შექმნილი ბასიათებია.

ისინი ისმენენ, სამნი, ისინი.
მე შენ ის ისინი.

სტიჰენი

მას სამი ძმა ჰყავდა, გილბერტი, ედმუნდი, რიჩარდი. გილბერტი უყვებოდა ძმაცაცებს როგორ ეშოვნა ერთხელ უფასო სასუფი გალასახადენის, ამკრეფისაგან დალახვროს ეწმაცმა და ნახა თავისი ძამიკო უილი პიესებია მწერალი ლონდონ ქალაქში ჭიდაობის პიესაში გვერდულით რომ გადმოიღო კაცა¹²⁵. თეატრის ძეხვებმა მოხიბლეს გილბერტის სული. ის არსად არ არის: მაგრამ ედმუნდი და რიჩარდი უკვდავქმნილნი არიან ტკბილხმოვან უილის ნაწარმოებებში.

მეგიგლინჯონი

სახელები, აბა რა არის სახელი?

პესტი

ეს ხომ ჩემი სახელია, რიჩარდი, იმედი მაქვს კეთილ სიტყვას შეაწევთ რიჩარდს, ხომ კი, ჩემი ხათრით.

(ს ი ც ი ლ ი.)

ბაკ მალიგანი

(Piano, diminuendo.)

მაშინ მიმართა მედიკმა დიკმა
თავის ამხანაგ შედიე დეივის...

სტიჰენი

ვერაგი სურვილების სამებაში, ვიგინდარები, იაგო, კუზიანი რიჩარდი, ედმუნდი „მეფე ლირიდან“, ორნი ბოროტი ბიძების სახელს ატარებენ. თანაც ეს უკახასკნელი პიესა დაიწერა ან იწერებოდა იმ დროს, როდესაც მისი ძმა ედმუნდი საუთუოკში კვდებოდა.¹²⁷

პესტი

იმედია ძირითადად ედმუნდს შეხვდება, მე არ მინდა, რომ რიჩარდი, ჩემი სახელი...

(ს ი ც ი ლ ი.)

კვაკერლისტერი

(A tempo.) მაგრამ ვინც კი ჩემს კეთილ სახელს გამომასალმებს...¹²⁸

¹²⁵ შექსპირის ძმები, გილბერტი (დ. 1566), როგორც ჩანს, უილიამზე დიდხანს ცხოვრობდა; ედმუნდი (1580—1607); რიჩარდი (1574—1613).

¹²⁶ შექსპიროლოგი სიდნი ლი ვადმოჯევემს ინგლისელი ანტიკვარია უილიამ თელდენის (1696—1761) ცნობას იმის შესახებ, თითქოს შექსპირის ერთ-ერთ ძმას უნახოს იგი მსახურ ადამის როლში კომედიაში „როგორც გაჩნობთ“. სტიუენის ვერსიაში შექსპირს უფრო მნიშვნელოვანი როლი აქვს მიღებული — თარღანდოსი, რომელიც კომედიაში ექილადება ჩარლზს.

¹²⁷ „მეფე ლირის“ სამოთხეო იქნა წარმოკვეთილი სამეფო კარზე 1606 წ., 1607 წლის 21 დეკემბერს კი საუთუოკში დაკრძალეს ედმუნდ შექსპირი.

¹²⁸ იაგოს ცხოვრულ-სიტყვები („ოტელო“, პ. 3). თარგ. ი. მაქაბლიძე.

ს ტ რ ი მ ე ნ ი

(Stringendo.) საკუთარი სახელი მან დამალა, ჩინებული სახელს¹²⁹, უილიამი, თავია პიესებში, აქ სტატისტი, იქ მასხარა, მსგავსად ძველი ატალიელი მხატვრისა, საკუთარ სახეს სადღაც ტილოს ბნელ კუთხეში რომ მოათავსებს. მან იგი სოხეტებში გამოიყვანა, სადაც უილი ზომიანე შეტყობინებულია. ჯონ ვონტის მსგავსად მასაც ეძვირფასება საკუთარი სახელს¹³⁰, მასვე მასვე სააზნაურთა გერბი, რომლისთვისაც თითლიბაზობა დასჭირდა, დაბრილ შავ ზოლზე მოვერცხლილი ფოთაღია ოროლი, honorificabilitudinitatis¹³¹. უფრო ეძვირფასება ვიდრე დიდება და სახელი ინგლისის უდიდესი სცენის-მრჩეველისა¹³². რაა სახელი? ამას ვეკითხებით საკუთარ თავს ბალბობაში, როცა ეწერათ სახელს, რომელიც ვეითხრეს რომ ჩვენია. ვარსკვლავი. ცისკრის ვარსკვლავი, კუდიანი ვარსკვლავი გამოჩნდა, როცა ის დაიბადა¹³³. იგი მარტო ანათებდა დღისით ზეცაში, უფრო კამკაშა ვიდრე ვენერა ღამით, და დამე იგი ანათებდა კასიოპიის დელტას. გაწოლილი ზომლის ზემოთ, მისი ინციფილის ხელწერას რომ წარმოადგენს ვარსკვლავთა შორის¹³⁴. მისი თვალებო უმწერდნენ მას, ჰორიზონტისკენ დაღმავალს, დიდი დათვის აღმოსავლეთით, როცა ის 'ხაფხულის მთვლემარე მდელოებით შუალამისას მოტერიდან და სატრფოს მკლავებიდან ბრუნდებოდა¹³⁵.

ორივე კმაყოფილია. მეც.

არ უთხრა, რომ ის ცხრა წლის იყო, როცა კუდიანი ვარსკვლავი გაქრა და სატრფოს მკლავებიდან.

ვლოდები როდის გაგეარშიყებიან და შეგაცდენენ¹³⁶. ე. უსულგულო აღაძიანო. ვინ გაგეარშიყება?

ზეცაში ამოიკითხე. Autontimerumenos.¹³⁶ Bous stephanoumenos.¹³⁷ რომელია შენი ვარსკვლავი, სტივი, სტივი, რადს ჩივი. S. D.: sua donna. Gia: di lui. Gelindo risolve di non amar S. D.¹³⁸

¹²⁹ სახელი უილიამი იშვიათად გვხვდება შექსპირის პიესებში და ისიც მხოლოდ უმნიშვნელო პერსონაჟთა შორის. ამ სახელს, მინარს გამოთქმული შეფასება — „მშვენიერი სახელი“ — სტივენმა (ჯონსმა) აიღო კომედიიდან „როგორც ვახვობთ“ (5, 1).

¹³⁰ ეს გრძელი ხელოვნური ლათინური კომპოზიტი აღებულა კომედიიდან „სოციალულის ამოთ ვარჯა“ და ნიშნავს: „პატივით დახვედბულ მფგომარეობაში“.

¹³¹ რომერტ გრინის ზემოთ ნახსენებო „თავდასხმა“ შექსპირზე: ივარი ცტიმლოლოგიურად იშიდრება როგორც კომპოზიტი „შუბის მრჩეველი“ და გრინიც ამაზე აგებს თავის ირონიას — „სცენის მრჩეველი“.

¹³² კრთმოლოგიურა სიზუსტე დაცული არ არის (რაც თვით ტექსტში გამოჩნდება კუდიანობით): ხსენებული კომეტა ცაზე მოჩანდა 1572 წლის 11 ნოემბრიდან დეკემბრამდე (როცა შექსპირი რვა-ნახევარი წლის იყო).

¹³³ კასიოპიის დელტა, თანეარსკვლავედი, რომლის არეშიც ჩანდა კომეტა, უორშით სახელუილიამის პირველ ასოს წაავავს — W.

¹³⁴ მოტერი — სტრეტფორდის მახლობლად მდებარე კოფელი, სადაც დღესაც დვან პუთუეების კოტეჯი.

¹³⁵ შექსპირის „ქენრი მეფის“ ტექსტის აღწერა (ნაწ 1, 3, 3).

¹³⁶ „თვითმაწაშებელი“ (ლათ)

¹³⁷ „ნიშნდაღებული ხარი“ (ველსკ. ლათ). როგორც ჩანს, იგულისხმება შესაწიბავად დანიშნული ხარი.

¹³⁸ „S. D. მისი ქალი, თ. რა თქმა უნდა, მისი, კუდიანო ვადასწვევტს არ ეუვარდეს S. D.“ (იტ.) S. D. დასაწყიათ იშნავს sua donna-ს (მისი ქალი), ხოლო ბალბოში შეიძლება სტივენის ინიციალეება იაშნავდეს (სტივენ დელაღოსი).

— მაინც რა იყო, ბატონო დედალოს? იკითხა კვაკერმა ბიბლიოთეკარმა, რაიმე ციური მოვლენა?

— ღასით ვარსკვლავი, თქვა სტივენმა, დღისით სვეტი ღრუბლისა¹³⁹.

მეტი რა უნდა ითქვას?

სტივენმა შეხვდა თავის ქუდს, ჯონს, ფეხსაცმელს.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

Stephanos¹⁴⁰, ჩემი გვირგვინი, ჩემი ხმალი, მისი ფეხსაცმელი ჩემს ფეხებს ამახებებს. ახალი ვიყიდი, გაბურღილი წინდები, ცხვირსახოცი.

— სახელს კარგად ათამაშებთ, ალიარა ჯონ ეგლინტონმა, ატყუნი საუკეთაო-რი სახელიც საკმაოდ უცნაურია. ვფიქრობ ეს განსაზღვრავს თქვენა ფცქაურ პუმორს.

მე. მეგი და მალიგანი.

საარაკო ოსტატი¹⁴¹, კორისხსგავსი კაცი, შენ მიფრინავდი. საითკენ? ხიუბეივეს-ღიები¹⁴², მესამე კლასის მგზავრი, პარიზი და უკან. პრანწია, იკაროსი¹⁴³, Pater, ait¹⁴⁴, ზღვისქაფშეფკურებული, ჩამოვარდნილი, ტალღებზე მოტივტივე, პრანწია ხარ შენ, პრანწიაა ის¹⁴⁵.

ბატონმა ზესტმა სულწასულმშვიდად ასწია ბლოკნოტი შემდეგის სათქმელად:

— ეს შეტად საინტერესოა, რადგან ძმის მოტივი, იცით, ძველ ირლანდიურ მითებშიც გვხვდება. ზუსტად რასაც თქვენ ბრძანებთ. სამი ძმა შექსპირი, გრიმიც, იცით, ზლაპრები, მესამე ძმა რომ ცოლად ირთავს მძინარე მზეთუნახავს და საუკეთესო ჯილდოს იღებს¹⁴⁶.

საუკეთესო ძმათა შორის საუკეთესო, კარგი, უკეთესი, საუკეთესო.

— ძითხარით გეთაყვა, თქვა მან, თქვენ რომელ ძმას... როგორც გავიგე, თქვენ გულისხმობთ, რომ ერთ-ერთ ძმასთან ცოლქმრული ღალატია დაკავშირებული... ან იქნებ ვჩქარობ?

დროზე მიხვდა: შეხვდა ყველას: თავი შეიკავა.

თახაშემწუმ შესასვლელიდან დაიძახა:

ბატონო ლისტერ! მამაო დინინი ვახსოვთ...

ო, მამაო დინინი! მოვდივარ.

სწრაფად მოვდი ჭრაჭუნით მოვდი მოვდივარ წავიდა.

ჯონ ეგლინტონმა მიიღო გამოწვევა.

— გახაგრძეთ, თქვა მან, ჩვენ გვაინტერესებს რას იტყვით რიჩარდისა და ედმუნდის შესახებ, თქვენ ისინი ბოლოსათვის შემოინახეთ, არა?

— ალბათ მეტისმეტი მოთხოვნაა, რომ გახსოვდეთ ეს ორი წარჩინებუ-

139 წიგნი გამოსვლათა 13, 21.

140 „გვირგვინი“ (ბერძნ.).

141 იგულისხნება მითიური დედალოსი.

142 ატავენის მარშრუტი ღრუბლიდან პარიზამდე.

143 ატავენ დედალოსი, ანაფე დროს, დედალოსის შვილია და ამდენად მითოლოგიური ანალოგიით — იკაროსიც (ველავ მამა-შვილის ერთარსებობის იდეა).

144 „მამა, ვერას იგი“ (ლათ.).

145 ფრინველი პრანწია სტივენის ცნობიერების ნაკადში მოხვდა ოვიდიუსის შაერ იკაროსის ზღვაში ჩავარდნის აღწერილიან.

146 ძმები გრიმების ზლაპარში „მძინარე მზეთუნახავი“ ძმათა მოტივი არ ვხვდება.

ლი სახლიკაცი¹⁴⁷ ბიბიკო რიჩი და ბიპიკო ედმუნდი, უპასუხა სტივენმა ძმას ისევე იოლად ივიწყებენ, როგორც ქოლგას.

პრანწია:

სად არის შენი ძმა? პროფიზორების კლუბში. ჩემი სასიხარულოა, რომ ის იმდენად კარგად იმსახურებს, როგორც ჩემი ძმისა. მაგრამ იმოქმედე. მოქმედი ლაპარაკი, ისინი დაგცინიან, რომ გამოგცადონ, იმოქმედე. ამოქმედდი.

პრანწია:

ღაღიქანცე ხეში სმისაგან, ესაყის ხმისაგან. ჩემს სამეფოსა ერთ კათხამო გააღვე¹⁴⁸.

იდი:

— თქვენ შეტყვიით, რომ ეს სახელები გვხვდება იმ ნატიანეებში, საიდანაც მან თავისი პიესების მასალა აიღო¹⁴⁹. რატომ აიღო მაინც და მაინც ისინი და არა სხვები? რიჩარდი, კახბის კუზიანი შვილი, ნაბიჭვარი, ესიყვარულება დაქვრივებულ ეხს (რამ სახელი?), ვარშიყება და იმორჩილებს მას, კახბის სკილი მხიარული გეროვი. რიჩარდ დამპყრობელი — მესამე ძმა, უილიამ დამპყრობლის შემდეგ მოდის, დახარჩენი ოთხი მოქმედება ამ პიესისა პირველზეა დონდლოდ ჩამოყიდებული. ყველა მის მეფეთა შორის რიჩარდი ერთადერთი მეფეა, რომელიც არ არის დაცული შექსპირის სიმპათიით, ანგელოზის ამა ქვეყნისა¹⁵⁰. „მეფე ღირის“ პარალელური სიუჟეტი, რომელშიც ედმუნდია გაათყვანილი, რატომ არის აღებული სიდნის „არკადიიდან“ და უძველეს კელტურ ლეგენდაზე მიტმასნებული?

— ასე იქცეოდა საერთოდ უილი, დაიცვა ჯონ ეგლინტონმა. ახლა ჩვენ არ შევადრებდით ნორვეგიულ საგას ჯორჯ მერედითის რომანის ნაწყვეტთან. *Que voulez-vous?*¹⁵¹ იტყოდა მური. ის კი ბოჭემიას ზღვის პირას ათავსებს და მისი ულისე არისტოტელეს ციტირებას ახდენს¹⁵².

— რატომ? უპასუხა სტივენმა თავის თავს. რამეთუ მოლალატე ძმის თე-

¹⁴⁷ „არი წარჩინებული სახლიკაცი“ — ჯონ უდენგერის პიესის მათაჟრის მიხედვით. არსებობს ვარაუდი, რომ ამ პიესის დაწერაში შექსპირსაც მიუძღვის წილი.

¹⁴⁸ ჯოისის აღბეული რომანის — „ხელოვანის პორტრეტი ახალგაზრდობაში“ — რემონის-ცენკია. სტივენმა იხსენებს თავის პარტნიორებს ინტელექტუალურ სკაბაასში („საინტელექტუალური“); თავის ძმას ზოიისს (რომელიც პროტოტიპია ჯოისის ძმა სტანისლასი), „კერავ მეგობარს“ კრენდის და აცყია მედიკოს სტუდენტ მალიგანს. ამ ჩამოთვლაში არ მოიხსენიება ლინჩი (ან „პორტრეტი“, თავი 2).

¹⁴⁹ რიჩარდ მესამის ცხოვრული რეპლიკის მიხედვით: „ჩემს სამეფოს ერთ (ქვენი ვაძლევს“ (2, 4) — ეს ნოაჩელს გამოაქვს კაცული რეპლიკა კი თავის მხრივ. უკავშირდება ბიბლიურ მოტივს: ისეთს უფროაში ჩემ ვაფენა უმცროსა ძმა იავთს თავისი პირმშობა საქმელში პოტეფადა სავა რქვა მამ იავთს. ნუფუდე მე აღეს, დაეფუცა მას; და მისცა ესავ პირმშობებანა თუასანი იავთს. ხოლო იავთს მისცა ესეცა პური და გბოლელი ოსპნისა; და ცამა და სეა და აღდგომალი ეიღოდა; და წარწემიქნა ესავ პირმშობანი“. დაბადება 25, 25—28).

¹⁵⁰ შექსპირი თავისი ისტორიული დრამების უმრავლესობისათვის (ისევე როგორც ნაწილობრივ „მაკბეტის“, „ლიორისა“ და „ციმბელინიანი“) ემთხვევა იღებდა რეფაელ პოლინ-შედის (გ. დაახ. 1580) ტრონიკებთან.

¹⁵¹ „ანგელოზი ამა ქვეყნისა“ — ციტატა „ციმბელინიანი“ (1, 2).

¹⁵² „რა ვნებავთ?“ (ფრ.).

¹⁵³ მინიშნება შექსპირის პიესებში აღებულ გეოგრაფიულ უზუსტობებსა და ანაქრონიზმებსზე.

მა ან უზურპატორისა ან გარყვნილისა ან სამთავესი ერთად მარად შექსპირის თანა არს, ხოლო გლახაკთა არა¹⁵⁴. განდევნის მოტივი, გულიდან გასდევნის, მიხილას გასდევნის, უწყვეტლივ გაისმის „ორი ვერონელი აზნაურიდან“ მოკლულბული ვიდრე პროსპერო თავის გვერთხს დაამსხვრევს, ჩამარხავს რამდენიმე ფუტის სიღრმეში და ჩაიბრავს თავის წიგნს. ეს მოტივი მისი სტრუქტურის შუაწელში გათრდება: მეორე მოტივში აღსახება, განაეორდება, ტასოსი, კატაატაზისი, კატასტროფა¹⁵⁵. იგი კვლავ მეორდება, როცა ის უკვე სამარის პირას არის, როცა მის გათხოვილ ქალიშვილს სუზენს, კვიცა რომელიც გვარზე ხტოდა, ქმრის ლაღატი დასწამეს¹⁵⁶. მაგრამ პირველი ცოდვა იყო გონებას რომ უბნელებდა მას, ნებისყოფას უღუნებდა და ბოროტებისადმი ძლიერი მიდრეკილება დაუტოვა. მილორდ შეინუთის ეპისკოპოსების სიტყვებით რომ ვთქვათ: პირველი ცოდვა, ჩადენილი მსგავსად სხვის მიერ ჩადენილი პირველი ცოდვისა, რომლია ცოდვაში მასაც მიუძღვის ცოდვა. ამის ამოკითხვა მის მიერ დაწერილ უკანასკნელ სტრუქონებს შორის შეიძლება, იგი მისი საფლავის ქვაზეა ამოტვიფრული, რომლის ქვეშ ცოლის ნეშტი არ იდება¹⁵⁷. არ შეუძელია იგი ეპითა ტრიალს. სილამაზესა და დაოკებას არ დაუთრგუნია იგი. უღუგულთა მის ნიჭთა ბაღა განდენილია მის მიერ შექმნილ სამყაროში¹⁵⁸. „აურზაურში არაფრის გამო“, ორჯერ „როგორც გენებლოთში“, „ქარიშხალში“, „ქამლეტში“, „საწყაულში საწყაულისა წილ“, და ყველა დანარჩენ პიესებში, რომლებიც მე არ წამიკითხავს.

მან გაიციინა, რათა გონება გონების ბორკილისაგან ეხსნა.

ნოსამართლე ეგლინტონმა შეაჯამა.

ჭეშმარიტება სადღაც შუაშია, განაცხადა მან. ის აჩრდილიცაა და უფლისწულიც. ის ყველაფერში კაცი იყო, ვით შექმნერის კაცსა კაცობა¹⁵⁹.

ხამდვილად, თქვა სტივენმა. პირველი მოქმედების ბიჭუნა მეხუთე მოქმედებაში დასრულებული ძამაკაცია. ყველაფერში კაცი იყო. „ცინბელინში“, „ოტელიოში“ ის მაჭანკალია და რქოსანი, თავადაც მოქმედებს და სხვებიც მოქმედებენ მასზე. იდეალზე ან გარყვნილებაზე შეყვარებული, იგი ხოზესაფით კლავს რეალურ კარმენს. მისი დაუოკებელი ინტელექტი ეჭვს ატახილი იაგია, რომელსაც განუწყვეტლივ სწადია, რომ მაგრმა იტანჯოს მასში¹⁶⁰.

¹⁵⁴ სახარების ფრაზეოლოგია (მათე 25, 11; მარკოზი 14, 7; იოანე 12, 8).

¹⁵⁵ დრამის კომპოზიციის ემპელოესი (დ. წ. ალექსანდრიის აქოლოს მიერ შექმნილი) ელემენტები: დრამის დასაწყისი, მთავარი მოქმედების განვითარება, კულმინაცია, კენსის გახსნა (სიკვდილი ტრაგედიაში და ჭეპოსწერა კომედიაში).

¹⁵⁶ შექსპირის ქალიშვილია მამართ ცილისწამების შესახებ მაცულობს შექსპიროლოგი სედნი ლი.

¹⁵⁷ ატრუტუოლოგი სამებას ეკლესიის საფლავის ქვაზე ამოტვიფრული ეპიტაფიის ანოპერისს ახსნადა (ქვე. იგი. თათქოს შექსპირი წინააღმდეგი იყო, რომ ცოლი მასთან ერთად დაეკრძალათ (როგორც შამი) ითქვა, ისინი მართლაც ცალ-ცალკე არიან დასაფლავებული).

¹⁵⁸ ენობარტუსის მიერ კლეოპატრას აღწერის რემინისცენცია (2, 2).

¹⁵⁹ ჰამლეტის მიერ მამამისის შესახებ თქმულ ცნობილი სიტყვები (1, 2).

¹⁶⁰ მონიშნებულია იაგია მიერ გამოთქმული ეჭვი (ემალი საფლავი სანტოელის ვასამართლებელი საბაბი), თათქოს ემილია ოტელიო საყვარელი ყოფილიყო.

კუკუ! კუკუ! უწმაწურად წაიკრეტუნა ზაჲ მალივანმა. ცოლწყრობითა რისხვა¹⁶¹

ბნელმა თაღმა მიიღო, უკან დააბრუნა.

შაინც რას წარმოადგენს იაგო! წამოიძახა შეუპოვარბაქა¹⁶² ტონსა. რაც არ უნდა ვთქვათ, დიუმა fils¹⁶² (თუ დიუმა Père?¹⁶³) მართალია. ღმერთის შემდეგ შექსპირმა ყველაზე მეტი შექმნა.

— მას აღარც კაცის ნახვა ეძებდა აღარც ჭალისა¹⁶⁴, თქვა ატივენმა. მოვლა სიცოცხლის არყოფნის შემდეგ ის იმ ადგილს უბრუნდება მიწაზე, სადაც დაიბადა, სადაც სუნდას. სამაკატო ღამ ბალო. უტყვი მოკვამ იყო და სადაც, როცა მისი ცხოვრების გზა თავდება, მიწაში თუთის ხეს რგავს¹⁶⁵. მერე კვდება. მიწა და მიწად იქცა. შესაფლავეთ დამარხვს პამლეტ père და პამლეტ fils¹⁶⁶. მეფე და უფლიაწული, როგორც იქნა, სიყვდილის შემდეგ, მუსიკის თახხლებათ. თუნდაც მოკლული და მოღვრებული. მაგრამ დატირებულ დასიელს თუ დუბლინელს სუსტი ნაზი გულის მიერ: ნიცვალებულის გლოვა ერთადერთი შეუღლება, რომელსაც იაინი არაფრით არ გაეყრებიან¹⁶⁷. თუ მოგწობთ ეპილოგი, კარგად ჩაუკვირდით: გამარჯვებული პროსპერო, დაჯილდოებული აათნო კაცი, ღიზი ბაბიჯოს სულელი, და ბაბიჯოს რიჩი. უკეთური კაცი, რომელსაც პოეტური სამართლიანობა განდევნის იქ, სადაც უკეთური ზახვები არიან¹⁶⁸. ფარდა დაეშვა. მას ხამდეილად არსებულად მიიჩნია ვარსამყაროში ის, რაც მის მიდასამყაროში შესაძლებელს წარმოადგენდა. შეტერლინკი ამბობს: სოკრატე დღეს სახლიდან თუ გავა, ნახავს მის კარის დირესთან მკვდარ ბრძენს. თუ იფდა გაუღვა ამაღამ გზას, იგი მას იფდასთან მიიყვანს. ყოველი სიცოცხლე ბევრი დღეა, დღითი დღე. ჩვენ საკუთარ თავში ვავადით და ვხვდებით ყაჩაღებს, მოჩვენებებს, ვოლიათებს, ბებრებს, ყდაწვილებს, ცოლებს, ქვრივებს, რაყიფ იმებს. მაგრამ მუდამ საკუთარ თავს ვხვდებით. დრამატურგი, რომელმაც ამა ქვეყნის ფოლით¹⁶⁹ დასწერა და დასწერა უბერიოდ (ჯერ მოგვცა ნათელი და ორი დღის მერე მზე), მეუფე საგანთა, როგორც არიან ისინი, რომელსაც ყველაზე მართლმორწმუნე კათოლიკენი უწოდებენ die bona ს¹⁷⁰, ჯალათ ღმერთა, უდაოდ ყველაფერია ყველაფერში, ყველა ზვეზგახში, მეჯინიზე და ყასაბი, და მაჭანკალი და რწოსანიც იქნებოდა თუ არა პამლეტის ძიერ ნაწინასწარმეტყველები ზეციური ეკონომია, რომლის თახახმადაც ქორწინებას თავი უნდა დაეანებოთ, რამეთუ დი-

161 ბანდერის სიტყვები კომედიიდან „ამაო გარჯა სიყვარულისა“ (თარგ. ე. კვადიაშვილი).
162 „შეილი“ (ფრ.).
163 „შანა“ (ერ.).
164 „პამლეტი“ 3, 2.
165 ბრანდესიც და სიღნი ლიც იმეორებენ იმ კერსიას, თითქოს სტრუქტურულში დაბრუნებულმა შექსპირმა სვე პლექსის ბაღში თეთის სე დარგო.
166 პამლეტი შამა და პანლეტი შვილი (დიუმა შამასა და დიუმა შვილის ანალოგიით).
167 ალუზიის წყარო გაურკვეველია.
168 პამლერის სიტყვები.
169 „ფოლიის“ ეძახიან შექსპირთა თხზულებათა მიჩვეულ სოფელ კრებულს (1623) ამ შემთხვევაში „აღმამატურგი“ დიქროსია, ხოლო „ფოლიო“ — სამყარო.
170 „ჯალათი ღმერთი“ (იტ.).

ქართული ენის ინსტიტუტი
საქართველოს ენობრივი უნივერსიტეტი

ღებოთ მოსილი ადამიანი, ანდროგენული ანგელოზი. საკუთარი თქვის ცო-
ლია 171.

Eurika! წამოიძახა ბაკ მალიგანმა. Eurika!

უცებ გაიბადრა, წამოხტა და ერთი ნახტომით ჯონ ეგლინტონმა მჯდომას-
თან გაჩნდა.

შეიძლება? თქვა მან. მიღება სიტყვისა უფლისასა ხელითა მალაქი-
ასი 172.

ქალაქზე დაიწყო წერა.

წასვლიას რამდენიმე ფურცელი ავიღო დახლიდან.

— ვინც კი დაქორწინებულია, თქვა ბატონმა ბესტმა, დინჯმა მაცნემ,
ვევლამ უხდა იცოცხლოს, ერთის გარდა, სხვები ისე დარჩებიან, როგორც
არიან 173.

მან გაუცინა. უცოლომ, ეგლინტონ იოანეს, ხელოვნების ბაკალავრს.

ჯვარდაუწვრტლნი, სიყვარულს მოკლებულნი, ეშმაკის მახის რომ ეშინი-
ათ, გულდასმით ფურცლავენ ყოველლამ „ჭირვეული ცოლის მორჯულების“
კონვენტირებულ აკადემიურ გამოცემას.

— თქვენ იძულებს გვიცრუებთ, პირდაპირ უთხრა ჯონ ეგლინტონმა
სტივენს. აბდენი ლაპარაკის შემდეგ ფრანგულ სამკუთხედამდე მიგვიყვანეთ.
თავად თუ გწამთ საკუთარი თეორიისა?

— არა, უცებ თქვა სტივენმა.

აბის დაწერას აპირებთ? იკითხა ბატონმა ბესტმა. იქნებ დიალოგების
სახით დაგეწყერთ, იციო, უაილდმა რომ დაწერა პლატონური დიალოგები.

ჯონ ეკლექტიკონმა ორმაგად გაიღიმა 174.

— მაშინ, თქვა მან, მე არ მესმის, როგორ უნდა მოელოდეთ, რომ ჰონო-
რარს გადაგიხდინან იმაში, რაც თავად არ გწამთ. დაუდენს მიაჩნია, რომ „კამ-
ლეტში“ რაღაც საიდუმლო იმალება, მაგრამ მეტს არაფერს ამბობს ამაზე.
ჰერ ბლაიბტროი 175, რომელსაც პიპერი ბერლინში შეხვდა და რომელიც იმ
რიტლესდის თეორიაზე ხუშაობს, ამტკიცებს თითქოს საიდუმლო სტრუქტურ-
დის საფლავშია დამალული. იგი აპირებს მოინახულოს ახლანდელი მთავარი,
ამბობს პიპერი, და დაამტკიცოს, რომ ეს პიესები მისმა წინაპარმა დაწერა. მი-
სი მოწყალეებისათვის ეს სიურპრიზი იქნება 176. მაგრამ ნას სწამს საკუთარი
თეორია.

მრწამს, ღპერთო, შემეწიე ურწმუნობასა ჩემსა 177. ანუ, შემეწიე რომ

171 ორი აღუზიის ნაერთი: კამლეტის რჩევა თველოსადში (3:1) და მათე 22, 29: „რამე-
თუ აღდგომასა მას არცა იქორწინებოდნენ, არცა განქორწინებდნენ, არამედ ვითარცა ანჯე-
ლოზნი ღმერთისანი იყვნენ ცაის შინა“.

172 მალაქია 1, 1.

173 ევლავ კამლეტის რეფლექსიის ასოციაცია.

174 სტივენის ირონიული დამოკიდებულება ეგლინტონის ნახტებისადმი, რომელიც სხვა-
დასხვა შენედელებზეა „ხაზავს“ წამოთადგენს.

175 კარლ ბლაიბტროი (1859—1928) გერმ. პოეტი, კრიტიკოსი და დრამატურგი. აზი-
არებდა ც. წ. ანტიშექსპირიტოა დიუეტანტურ პიპოტეზას, რომლის თანახმადაც შექსპირის
დრამების ავტორი რატლესდის გრაფი იყო.

176 ყ. რ. აფს სიურპრიზი იქნება რატლესდის გრაფის ახლანდელი მთავარი მთავარმთავარისათვის.

177 მარკოზი 9, 24.

მწამდეს, თუ შემეწიე რომ არ მწამდეს? ეინ მესმარება რომ მწამდეს? ევო კაცი¹⁷⁸. ეინ მესმარება რომ არ მწამდეს? მავანი.

— თქვენ „დახას“ ერთადერთი თანამშრომელი ხართ, რომელიც ევრცხლის უზალთუნებს¹⁷⁹ თხოულობს. ამას გარდა, არ ვიცი რა მდგომარეობა იქნება შეძლევი ხომრისათვის. ფრედ რაიენს ჭირდება სტატისტიკის შეკრება.

ფრედრაიენი¹⁸⁰, ორი ევრცხლი მასესხა. ხელი გაგიმართა. ეკონომიკა.

— შეგიძლიათ, თქვა სტივენმა. ერთ გინვად გამოიქვეყნოთ ეს ინტელიგენციის მალიგანია ხითხითით მოსცილდა თავის ხითხითა ნაწერს: და მერე კომპლექსურულმა გესლმწოთოლვარედ¹⁸¹ თქვა:

— მგოსანი კინჩი მოვიჩახუღე მის საზაფხულო რეზიდენციაში ზემო მელენბერგ სტრეიტზე. Summa contra Gentiles¹⁸² გადაეშალა. მის შესწავლაში იყო ჩადღუღლი ორ გონორეალურ მანდილოსანთან ერთად, ქორცვა ნელი და როზალი, სანაპიროს კახბა¹⁸³.

ველარ მოითმინა.

წამო, კინჩ, წამო, ფრინველთა მოხეტიალე ენგუსო¹⁸⁴.

წამო, კინჩ, შენ უკვე შეჭამე რაც ჩვემ მოგვრჩა. მამ. მე მოგართმევთ თქვენი სათქვლეფის ნარჩენებს.

სტივენი წამოდგა.

ცხოვრება ბევრი დღეა. ეს ერთი დასრულდება.

— დღეს საღამოთი გხახავთ, თქვა ჯონ ეგლინტონმა. Notre ami¹⁸⁵ მური ამბობს მალაქია მალიგანი უსათუოდ უნდა მოვადესო.

ბაკ მალიგანმა დიდის ამბით დაიქნია ქალაქის ფურცელი და პანამა.

— მუსიე მური, თქვა მან, ირლანდიის ახალგაზდობის მასწავლებელი ფრახგულ სიტყვაკახმულ მწერლობაში. მოვალ. წამო, კინჩ, მგოსნებმა უნდა დალიონ. სწორ ხაზზე თუ შეგიძლია გაიარო?

მან სიცილით...

სვი და ქამე თერთმეტამდე¹⁸⁶. ირლანდიური ათას ერთი დამე.

ზორზოხა...

სტივენი მიჰყვებოდა ზორზოხას...

ერთხელ ეროვნულ ბიბლიოთეკაში ეკამათობდით. შექს. მის ზორზოხა ზურგს მივეყვებოდი. ქუსლებზე ფეხს ვაბიჯებდი¹⁸⁷.

სტივენი ყველას გამოეთხოვა და დათრგუნვილი მიჰყვა ზორზოხა მისხა-

¹⁷⁸ მინიშნებულია ჟურნალი „ეგლისტი“.

¹⁷⁹ ე. ი. თუქას გასამრჩელოს.

¹⁸⁰ სტივენი გაიხანებს, თუ როგორ წარმოთქვამს ფრედ რაიენი თავის სახელსა და გვარს.

¹⁸¹ ჟოიანი აქ ზელოვენური გამოთქმას ხმარობს, რომლის აზრით: „თავლივით მწოთლოლავ ვესლით“.

¹⁸² თონა აქვინელის ცნობილი ტრაქტატი „ურწმუნოთა წინააღმდეგ“ (ლათ.).

¹⁸³ ილივერ გოფარტის (მალიგანის პროტოტიპი) ლექსების პერსონაჟები.

¹⁸⁴ ენგუსი — ირლანდიური მითოლოგიაში სიყვარულისა და სილამაზის, აგრეთვე ქაბუამზისა და ქალწულების ღვთაება. იგი მუდამ ფრინველთა თანსლებით წარმოიდგინებოდა.

¹⁸⁵ „ზენა მეგობარი“ (ფრ.).

¹⁸⁶ სილაპოს 11 ს. დუბლინის ლუდხანებს ეტყვიანენ.

¹⁸⁷ „პამლეტის“ მესაფლავეთა სცენის რემინისცენია (5, 1).

რას, კომპილდ დავარცხნილი ახლად შეკრეჭილი თმით, თალებიანი სეზაყენიდან აზრებისაგან დაცლილ გამაყრუებელ დღის სინათლეზე.

რა ვისწავლე? მათგან? საკუთარი თავისაგან?

დადიხარ ახლა პეინზით.

მულშივი მკითხველების დარბაზი. მკითხველთა ავტოგრაფების დანთავის კემელ ზოილ ოკონორ ფიცმორის ტისდალ ფარული დღე ლარაულ ზელმოწე რას დასტოვებს: საკითხი: პამლეტი შემოღილი თუ იყო? მკურისკოლოფი კვანტრის საუბარი ღვდელუკანასთან საღვთო წიგნზე.

— ო, გეთაყვათ, სერ... მე დიდად მოხარული ვიქნები...

კმაყოფილმა ბაკ მალიგანმა კმაყოფილებით ჩაიჩურჩულა თავის კნევით:

— კმაყოფილი უკანალი.

ტურნიკეტი.

ეს ვინ?... ცისფერბაბთიანი შლაპა... დაუდევრად წერს... რა? შეგნდა?...

მიხვეული მოაჯირი; გლუვადმოსრიალე მინციუსი ¹⁸⁸.

ბაკ მალიგანი ¹⁸⁹, პანამამუხარადიანი, კიბე-კიბე ჩამოდიოდა: რამბიკურად, ღიღინით:

ჟონ ეგლიანთან, ჩემო ჯო, ჟონ.
ხეტა რატომ ცოლს არ ირთავ? ¹⁹⁰

ნერწყვი პაერს შეაბკურა:

— ო, უჩიხარო ჩინელო! ჩინ ჩონ ეგ ლინ ტონ ¹⁹¹. მაგათ სანახაობას დავესწარიო, მე და პეინზი, მექანიკის ინსტიტუტში. ჩვენი მსახიობები ახალ თეატრს უქმნიან ევროპას ბერძნებისა თუ მ. მეტერლინიკიანებით. ები თეატრ: აბატების ოფლის სიმკრალე მცემს დარბაზიდან ¹⁹².

ვითომ გადააღურთხა.

დამავიწყდა: ისევე როგორც მას არ დავიწყდა ტილიანმა ლუსიმ როგორ გაროხგა ¹⁹³. და მიატოვა femme de trente ans ¹⁹⁴. და რატომ აღარ შეეძინა შვილები? და რატომ იყო მისი პირმშო ქალი?

დაგვიანებული ოხუნჯობა. უკან დაბრუნდი.

უდრეკი ტუსალი კვლავაც იქ არის (ბაბაც უნდა და ჩიჩიაც) და ნაზი ყრმა, სიყვარულის ხეზიერი ¹⁹⁵, ფედოს ლამაზი მოსაფერებელი კულულები ¹⁹⁶.

ეე... მე მხოლოდ ეე... მინდოდა ... დამავიწყდა.. ის...

¹⁸⁸ მინციუსი — მდინარე იტალიაში, რომელიც მოხსენიებულია ქვეთ პერგილოუსა, მილტონს და სხვებში.

¹⁸⁹ ბაკ — თბილისი ბიჭუნა, მითითები ობერონის მსახური შექსპირის კომედიაში „ზაფხულის დამის სიზმარი“.

¹⁹⁰ რობერტ ბუჩნარს ღვწის პაროდია.

¹⁹¹ პანოლია ოპერეტა „გვიშას“ ერთ-ერთი სიმღერაზე.

¹⁹² ირლანდიური აღმარების ეროვნული კურს იყო 1904 წ. გამოსული კვები თეატრი (სატყუარა-სატყუარო „აბატების თეატრი“).

¹⁹³ კავშირების თანახმად, შექსპირი სტრეტფორდს მემამულე ლუსიანთან უთანხმოების გამო განერიდა.

¹⁹⁴ „ოცდაათი წლის ქალი“ (ფრა.)

¹⁹⁵ შექსპირის 26-ე სონეტის რენიმანსცენცია.

¹⁹⁶ იგულისხმება პლატონის „ფედო“.

ლოხგუორთი და მაკარდი ეტკინსონი ¹⁹⁷ აქ იყვნენ...
ბაკ მალიგანი კუნტრუშობდა და რაკრაკებდა:

თუ შემომესმა ყვირილი კაპის,
ან ჭარბსკაცი თუ საღმე დაძრწის,
კოჭლ ნაკარღანზე ფიქრით ეღონდები,
მის ფეხიანი მოშაგონებუბა,
და მასთან ერთად ეგლინტონ ჯონი,
სულ რომ არ მქონდა პიკაპი მგონი;
ეტკინსონი და მეგი უჩანო,
სულ რომ ცდილობენ დვინოს უგანონს;
ცოლზე ოცხება დაურჩათ ფუჭად,
მაგრამ ყოფხადათ თავ-თავის მუჭა 198.

ბიდი, იანგლე, შეიცანი საკუთარი თავი.
ჩემს წიშ შეჩერდა, გვენოთა, გილოკი, მიცურებსა, შეეჩერდი.

— სვლოვიარე ჯამბაში, დაიწყა ლიგლიგი ბაკ მალიგანმა. სინგმა უარი
თქვა თაღს სამოსზე, ბუნებას მივუახლოვდეთ. მხოლოდ ყორნები, ბერები და
ინგლისური ნახშირია შავი.

სიცილმა გადაუარა მის ტუჩებს.

ლოგუორთი საშინლად გაღიზიანებულია, თქვა მან, მას შემდეგ რაც
შენ იმ ბებერ წაშაყ გრეგორის ¹⁹⁹ შესახებ დასწერე. ო შე ლოთო ინკვიზიტო-
რო ურია იეზუიტო! იმ ქალმა გაზეთში სამსახური გიშოვნა და შენ კი აიღე
და ხაწერი გაუცამტკერე. არ შეგეძლო იეიტსივით მოგეხერხებინა? ²⁰⁰

ხასვლას გახაგრძობდა, თან იმანჭებოდა, გალობდა და გრაციოზულ ხე-
ლებს აქეთ-იქით იქნევდა:

— უმშვენიერესი წიგნი, რომელიც კი ჩვენა ქვეყანაში გამოსულა ჩემს
დროში, ეაცს ჰომეროსი გაგახსენდება.

კიბის ძირას შეჩერდა.

— ერთი ბიესა ჩაგიფიქრე ჯამბაზებისათვის, საზეიმო ტონით თქვა მან.
სვეტებიანი ძაგრიტახული დარბაზი, გადაჭდობილი ჩრდილები, აღარ
არის ქადრაკული მოხაზულობა ²⁰¹.

ბნის ნაზი მოდულაციებით ბაკ მალიგანმა წაიკითხა რაც ეწერა ფიცარსა
ზედა ²⁰².

ყველა კაცმა საკუთარი ცოლი
ანუ

თაფლის თვე გუჯაში

(ერთგულად ამორალიტე სამ ორგაზმად)
პიესა ჭიგარი მალიგანისა

ბედნიერი მასხარას ქირქილით მიუბრუნდა სტივენს და თქვა:

— ვშიშობ ნამეტანი გამჭვირვალეა. მაგრამ ისმინე.

წაიკითხა, marcato:

¹⁹⁷ ეტკინსონი ჯორჯ მუროს წრის ნაკლებად ცნობილი მწერალი იყო.

¹⁹⁸ იეიტსის ერთ-ერთი ლექსის პართოლია.

¹⁹⁹ იგულისხმება ჯონის რეცენზია ლედი გრეგორის წიგნზე „პლეტნი და მეოცნებენი“.

²⁰⁰ იეიტსმა, „ჯონისსაგან განსხვავებით“, ქებით მოიხსენია თავისი მფარველი ლედი გრე-
გორი მის რამდენიმე ნაწარმოებისათვის დაწერილ წინასიტყვაობაში.

²⁰¹ ლუბლინის ერთგულნი ბიბლიოთეკის ცენტრალური დარბაზის აღწერა.

²⁰² მალიგანი განიჭრობს ბიბლიურ მოსეს „გახსახერხებს“.

მოქმედი პირობა:

ტობი ტოსტოფი ²⁶³ (გადატაკებული პოლონელი).
პრემი (ფიორაღი).

მედიკოსი დიანი }
და } (ორი კურდღელი ერთი გასროლით).
მედიკოსი დეივი }

დედა გროგანი (მერწყული).

კორვა ნელი }
და } (კიბა ნახორის სახაბროდან).
როზალი }

იციხოდა, თავს აქვთ-იჭით აჭხევდა, სტივენს წინ მიუძლოდა: და მხიარულად მიმართავდა აჩრდილებს, ადამიანთა სულებს:

— ო, იმ დამეს კემდენ პოლში, როცა ერთის ასულთ ქვედატანის აწევა უხდებოდათ, შეხზე რომ გადაებოტათ, როცა შენს მეწამულ, მრავალფერ, სრავალფეროვან ამოხარწყევში იწევი!

— ერთი ყველაზე უმანკო ძე, თქვა სტივენმა, რომლის გულისთვისაც მათ თდესმე აუწევიათ იგი.

ვასავლელში რომ გადიოდა, იგრძნო ვიღაც მისდევდა, განზე გადგა.

დავცილდე. შესაფერისი მომენტი. აბა სხვაგან სად? თუ სოკრატე დღეს გამოვა შინიდან, თუ იუდა ამლამ გზას გაუდგება, მერე და რა? ეს ყველაფერი სივრცეშია მოთავსებული, თავის დროზე მე უნდა მივიღე მასთან, გარდაუვალად.

ჩემი სება: მისი ნება, მე რომ მერკინება. ჩვენს შორის ზღვა ²⁶⁴.

კაცმა ჩაუარათ შუაში, თავის დაკვრით, მისალმებით.

დღე მშვიდობისა ერთხელ კიდევ, თქვა ბაკ მალიგანმა.

ტალახი.

აქ ვმარჩიელობდი ფრინველთა შემყურე. ფრინველთა მფარველი ენგუსი. ძიფრიხავეს, ძოფრინავენ. წუხელ მე დავფრინავდი. მსუბუქად დავფრინავდი. ყველას უკვირდა. შემდეგ კაბების ქუჩაა. სურნელოვან ნესვს მაწვდიდა. შევიდეთ. აი ნახავ.

— მოხეტიალე ურია ²⁶⁵, წაიხურჩულა ბაკ მალიგანმა მასხრული თავზარით. დაინახე მისი თვალი? იგი გხედვიდა შენ და გული უთქმოდა შენთვის ²⁶⁶. შიში მაქვს შენა, ბებერო მეზღვაურო ²⁶⁷. ო, კინჩ, განსაცდელში ხარ. შარვალი მაგრა შეიკარი.

²⁶³ „ტობი“ და „კრები“ ტიპიური საუნევერსიტეტო თხზულებებია ატრიბუტებია. ამავე დროს, ნიშნულზელია შეცნობრივ: სტრ ტობი ბელში („მეთორმეტე დანის“ პერსონაჟი), სერჯონ დოლსტაფი (მალიგანისეული ტოსტოფი), ხოლო ძალი კრები „გამოყვანილია“ კომედიისში „ოთი ვერთნელი აზნაური“.

²⁶⁴ სტივენს თავის თავს და მალიგანს სტალი და ქარიბდად წარმოიდგებს, რომელთა შორის ვაივლის ბლუმი-ფლისე (ოფისეესი).

²⁶⁵ იტლლისამება ლეგენდარული ურია, რომელსაც მეთრე მოხვლამდე ხეტიალი უწევია.

²⁶⁶ საარტების ტექსტია პაროდული პარაფრაზი (მათე 5, 27—28).

²⁶⁷ სტუმრულ კოლხაჯის „ძველი მეზღვაურის“ რენიშნაცენტია.

ოქსფორდული ადათი ²⁰⁸.

დღე, შზის ურაცა ხიდის თავეზე ²⁰⁹.

შაღი ზურგი მათ წინ მიდიოდა. ლეოპარდის ნაბიჯი ²¹⁰, ქვევითკენ, კარბ-
 ჭედან გამოსული, ჩამოსაშვები აღაყაფის კარის კბილანებს ჰვეძოდან,
 მიპყებოდნენ.

ეროვნული
 ბიზლირთქა

შიდი, შეურაცხყოფა მომაყენე. ილაპარაკე.

კლდეირის ქუჩაში ხაზი სიო საბლებს კეთხეებს უსაზღვრავედა. ჩიტები
 არ არიან. სახლის სახურავებიდან ორა მყიფე კვამლის სვეტი ამოდისოდა, ხუ-
 ჭუჭღებოდა და ნელი ქროლვით ნელა იფანტებოდა.

შეწყვიტე ბრძოლა. ციმბელიხის დრუიდ მოადვართა სიმშვიდე, იერო-
 ფახტული: უსაზღვრო მიწიდან საკურთხეველი.

ღმე თება ვადიღებთ

ღაე გენდრუი დაკლავილი მისწვდეს მათ ნესტოს
 ჩვენო წმიდა საკურთხეველიდან ²¹¹.

²⁰⁸ იგულისხმება ოქსფორდის უნივერსიტეტის სტუდენტთა შორის გაერცელებული მო-
 მოსეკსუალიზმი.

²⁰⁹ მინიშნება ჯონ რასკინზე (1819 — 1900), რომელიც ახალგაზრდობას შარავზების გა-
 ყვანისაგან მოუწოდებდა და ამას მომავალ ბედნიერი საზოგადოების აღცილებელ პირობად
 შიიჩნევდა.

²¹⁰ ლეოპარდი (იეაზა) შუა საუკუნეების ლატერატურაში ერთ-ერთ უღამაზეს ოთხფეხა
 ცხოველად ითვლებოდა. იგი ხშირად ქრისტეს სიმბოლოდ აღიქმებოდა. ბლუმის სახელიც
 ლეოპოლდია. ეს კავშირი — ქრისტე — ლეოპარდი — ლეოპოლდი „ულისეს“ ერთ-ერთი ლიტ-
 მოტივია.

²¹¹ შექსპირის ციმბელიხას უკანასკნელი მონოლოგის დასაწყისი (5, 5).

მღეს ბონერძი

უკრაინულიდან თარგმნა ჯაბა ასათიანმა

გაბაჩიშვილის ნაბეჭობი

ყველაზე მეტად ეს დრო მიყვარს — ადრიაში გაზაფხული, სვენი რომ „პროფესინა“ ეძახიან, მიყვარს მისი ქარებიცა და აგაზგაბეული, კრიალა ვანთი-აღებიც. ტრუხანოვის კუნძულზე საცოცხლე უბრუნდებათ ვაისონაზამთრ წნორებს, მდინარის აღი-ღების შოლოდინში იცრიცება დნებრისპირეთი... მარტისა ნესტიანი ქარები აჭედან კოკისაკენ, კოლოდიმერის გორაკისაკენ ისწრაფვიან და სულში აღვიძებენ ყოველივე სათუთს, ძვარუასსა და შორეულს, რაც აქამდე თითქოსდა ხაღდაც პიღრმეში გარინდული თვლებდა, გაზაფხულის პირველმა სუსიქვამ კი ისევე განაოფხახლა და წამოშალა...

უსმანი და მარტა! ნეტა ახლა სად არიან? რა ბედი ეწიათ? რაღა მაინც და მაინც მათ გამახსენებს ხოლმე კიევის ეს ნაზი, ადრეული გაზაფხული?

ეს ამბავა ლატვიაში მოხდა. მრავალდღიანი შეტევის შემდეგ დაღლილ-დაქანცულ ჩვენს ბატარეას ბოლოს და ბოლოს ეღირსა შესვენება და ერთ მიყრუებულ, ნახევრად დანგრეულ, ჭაობებსა და არყნარში მიკარგულ ხუტორში შეჩერდა. ხუტორის პატრონი არ გამოიარჩილა თავაზიანობით, დიასახლისიც თავშეკავებული და სიტყვამუნწი ქალი გახლდათ. სამაგიეროდ მათი ქალიშვილი — ქერა, ჯერ კიდევ სრულწიად სირსი გოგონა — გულლიად გვიძმციოდა და არც ჩვენი ჯარების მისვლით აღძრულ აღტაცებას მალავდა.

მარტა ერქვა. მკვირცხლი, ცქრიალა გოგონა ყველგან ასწრებდა ყოფნას, ეზოს რომელ კუთხეში აღარ დაღანდავდით მის აბრეშუმივით თეთრ ნაწნავეებს, სად აღარ შემოგვესმებოდათ მისი ვრძელი, ვანიერა ქვედაკაბისა და წინსაფრის შარიშური. ის რომ გამოჩნდებოდა, ეზოც გამხარულდებოდა, იქაურ პირქუშ ბურებას თითქოსდა სილამაზეს მატებდა.

თვითველ ჩვენგანს ყრონტული გზის ათასობით კილომეტრა ჰქონდა გამოვლილი, მტერსაც ათასგზის შეუბოვრად, სამკვდრო-ხასიციოცხლოდ შებშია. მრავალჭირგამოვლილებს თითქოს, გულიც უნდა გაგვექაეებოდა, მაგრამ ეტყობა ჩვენი თვალი ისევე აწნევედა სილამაზეს, რადგან სულ მალე ყველამ შეუამჩნიეთ, რომ გოგონას, რაც ხანა გადიოდა, უყრო და უყრო უღაფდა-ეებდა ლოყები და ყველაზე ხშირად დიღინ-დიღინით სწორედ ის ადვილს აუქროლ-ჩაუქროლდებდა, სადაც ჩვენ შორას უმრწემებს, ბატარეის უუროსის ორდინარეც უსმანს დაივულეებდა ხოლმე.

უსმანი ბატარეის აღჩრდილი იყო და ყველას გვიყვარდა. ჭაბუკი არაფერს გვიმალავდა და მთელმა ბატარეამ იცოდა, რომ მისთვის ჯერ ქალიშვილს არ ეკოცნა. უსმანს პირველი სიყვარულის მომხიბვლობა აწი ელოდა. ეტყობა ის ბედნიერი ჟამიც აქ დაუდგას!

თვალდათვალ გამოიცვალა ჭაბუკი. ბატარეის თერძის სახელდაზნებლოდ შეკვრალმა კობტა, წითელთაღლიანმა ყუბანურამაც შეუცვალა იერი, ისაკრის რაღაც უჩვეულის შოლოდინმა უსმანი შინაგანად სრულწიად გამოცვალა... რასაც ხელს მოჰკიდებდა, მანამდე არ მოეშვებოდა, სანამ

ბლევინს არ გააფრიადა, მიმოსახეზნეც ერთთავად შეოცნებე, უფნაური ღიმილი დასაიამამებდა. აკტიონატს წსქნდდა — ავტონატს უდიბოდა, ტყის პირს გამხედავდა — ისევ იღამებოდა, უფრო არაფერ სონს სეკის უდიბოდა.

უსმანი არ გვიბოლავედა მარტათი ვატაცებას, თავის მგზნებარე ჭაბუკურ ვრ. მხოტვას. მათი მარტული აიკვარული თანდათან დეკლემბოდა და თავის შუქს მთელ ბატარეას უკრეცხვოდა. ვაჭის ბედი ეველას გვადელვებდა, თუთიქული ბატარეული თავს ძოვაღვდ თვეფიან უნიჩრსეუღაროვებით ვაგბეყდსორებისა, ზოგჯერ ჭახთარ დავლანდავდით ხაღმე რადიკაზე მოსაუბრე ქალ-ეკის, მარტა ხელში სათლს აქანავებდა და უსმანს გულღიად, თითქმის ბაკშეურად შესცივანებდა. სვერცე უზაღისდებოდათ და გულში ბითბო უვეღვრებოდა.

ერთა კი გვაგვირდა: რაზე უნდა გააუბრათ ამ საბარეანელ მავტურბა ჭაბუკსა და ლატკოვლ ქერა გოგონას? მარტამ თითქმის არ იცოდა რაზეული ვნა, კარგიდ არე უსისსის იცოდა, თუმცა ეს იგი ერთადერთი ვნა, რომლას წყაღობითაც ერთანეთს რაზეც გააყვინებდეს.

დავცა აბანოს დეკ-ადრე, როცა უსმანს აბანოს ვახურების დაჟაღვებდეს, ამ საქმეს უზაღისაოდ ეკიდებოდა: საგმარის კერავერბს ხედავდა... ანჯერად ხიხარულით ცას ეწია, თითქოს სტ. ბოსტანში რაღაც დღესასწაული ელოდა, არაფრად საუგდია, რომ ნედლ შეშას ერთთავად შიშინა ვაიკვა და ცეცხლი არა და არ ეგოდება, არც ის, რომ საბაველი კვამლი ვაგვუდავს და აგაცრემლვებს. აბა ეს წერილმანი რა უზრადსაღვბაა, როცა შენს გვერდით, კვამლის ფარდას მიღმა ვარსკვლავებით ელავს შევეარებული ქალიშვილის თვალები?

უსმანი და მარტა აბანოს ერთად ახურებდნენ, ერთად ეზიდებოდნენ შეშას, მერე საცეცხლესთან ბაგშეპოეთი მიმსხდარნი ერთად აღვივებდნენ ცეცხლს, ბოლოს და ბოლოს საღანოსათვის აბანო ვამხადდა და მებუხრესავით ვამურედა უსმანი ბატარეის მეთაურთან ვაიქვა. აქლიშინეპული, აღელვებული, რაღაცით ვახარებულ-ვაიფიებული ბავში ისე ვამოეჭინა მეთაურს, თითქოს უზარმაზარი ვანბი ემოვოს, თუმცა ჯერ თავადაც არ იცოდა ეს ბედნიერება.

- ამხანავო კაპიტანო, ნება მოძეციოთ, მოვახსენიოთ!
- ვისმენ, ვისმენ!
- აბანო ვავახურე!
- კუთილი.

ბატარეის მეთაურსაც და სხვა მეთაურებმაც შეამხნიეს, რომ უსმანი მეტისმეტად აღელვებული იყო.

- მთიცა, მთიცა, შემთხვევით ზომ არ დავიღვევია?
- არა, წვეთიც არ დამიღვევია, ამხანავო კაპიტანო!
- მაშ, რა მოხდა?
- ჩვენ... ჩვენ... მე და მარტამ ერთმანეთს ვაკოცეთ!

უსმანის ვულახდილობით ვაოგნებული მეთაური დაიბნა.

- რანაირად?

— კვამლის ბრალთა, ამხანავო კაპიტანო! ცეცხლს რომ ვამაღვბდით, უფერად საცეცხლეს ისეთი კვამლი ავარდა, ვეღარაფერს უხედავდით... თუთონაც არ ვიცა, როგორ მოხდა.

მებრძოლებს ვაეცინათ, ვაედობა მეთაურსაც.

- რა ვაეწყობა... ახლა მარტა ცოლადაც უნდა შეირთო. ამაზე არ ვიფიქრია, უსმან?
- როგორ არა! ბევრი ვიფიქრე!
- მერედა რა მოისაზრე?
- თუ თქვენს ნებას დამრთავთ, მე მზად ვარ!

მებრძოლებს გულწრფელად ამხიარულვებდა უსმანის ყმაწვილური სულსწრაფობა და გულახდილი აღიარება.

ბოლოს და ბოლოს ჩვენი ბატარეასაც ევოლება რძალი, — ხუმრობდნენ მებრძოლები. — მაგრამ ჯვარი რომელმა მღვდელმა უნდა დაგწეროთ? მარტა, მვინი კათოლიკეა, შენ კი, პირიქით, მაჰმადიანო...

მაგრამ ჭაბუკს რა ეხუმრებოდა, პაემანზე წახსკვლელად უნდა ვამზადებულიყო, მარტას საღამოსთვის თავისთან მიეწვია.

საქმე ზერიოზულ ხასიათს იღებდა. ეწვიოს თუ არა მარტას უსმანი? ზოგი ფიქრობდა, ნუ წავა, შესაძლოა მშობლებს აურსაზრი აუტეხონთ, ზოგი კი პირიქით, დაჟინებით მოითხოვდა, უსმანი მიწვევაზე დათანხმებულიყო, რადგან ფარ-ხმალი რომ დაეყარა, მთელი ბატარეა შერცხვებოდა.

უსმანი ბატარეის მეთაურას სეპარაციას ელოდა.

- წადი, - უთხრა მცირე ხნის შემდეგ მეთაურმა, რომელიც თავადაც ჯერ კიდევ ახალ-
გაზრდა კაცი იყო. - თვინდ რომე სახუდელე არ ჩაიღებო, გესმის? - მკაცრად გააფრთხილა
მან სხუეობადრელი უსმანი.

ჭაბუკს გაბრძნობიერებულს მებრძოლები, ერთმანეთს აღარ აცდიდნენ და ასეთი სახეობის
ბი კამოცდის წის ათახვეარ რჩევა-დარიგებას აძლევდნენ.

- ქალღმთვილთან სკოტრობას არავინ ვაძღვის, მაგრამ არაფერი აწყნნის... უსმანი
ლესთან თავი არ მოკვებრა, გესმის? ჯერ შესე ახალგაზრდა ხარ და ის ხომ ბატარა...
ასე იყო თუ ისე, უსმანი მარტას ესტუმრა, გუმაგები, ღანჯრების წინ რომ მიძოდოდნენ,
უსმანის წარმატების მოწმენი გახდნენ. ოჯახის უფროსს სტუმარი სუფრასთან დაეხუა და რა-
ღაც ნაყენით უმასმისდღეოდა.

მეორე დღეს ეა სრძახეა მოვიდა - ბატარეა საღაშქროლ უნდა დაძრედიყო. მოქუფრული
დღე იყო, ცაში ყვავები დასრიადლებდნენ, არყის ხეებს ქარი დრეკდა... ყველაფერი მზად პქონ-
დათ მოჭარენი უკვე ჩაერთოთ, მებრძოლები მანქანებში ისხდნენ, ბატარეის მეთაური საათს
დასცქეროდა, საღაცაა ბრძანებას ვიცემდა... თუმცა ეტყობოდა, განზრახ აფოენებდა, ქალ-ვაჟის
დაფრთხილა ეხანებოდა, ახლა რომ ბატარეა იქელს თანავრის-ობით აღგზნებდა.

შუაგულ ეზოში, ყველას თვალწინ უსმანი მარტას ეშქეოდობოდა... ვერც ზღურბლით
მღვარ მხრებჩამოყრილ და დანადღლიანებულ მშობლებს ამწნეედნენ და ვერც მანქანების ძარე-
ბიდან შიორად ათოლით ვარისკეცა. მათთვის ან წუთას არავის და არაფერი არსებობდა!

გოგონას დაბალუბით ხდიოდა ცრემლი, წვისის ფარდის მიღმა მოჭიატე მხესავით თვამე-
ბოდა და ჭაბუკს ხელს არ უშვებდა, ერთთავად სახეში სასცქეროდა ყველასწინს, მო-
ხუსხუელივით რომ იდგა მის წინასე.

თოლოს იდიღა მეთაურმა დაარღეა:

- უსმან, დროა!

ჭაბუკს გოგონას უკანასკნელად ჩამოართვა ხელი და მანქანისაკენ გაიქცა. ამხანაგებმა
უმაღ ძარახე აიტაცეს.

მანქანებმა სიჩქარეს უმატეს, მარტა ერთხანს მისდევდა, უსმანს რაღაცას უყვაროდა, ხელს
უკრავდა, ქერა ნაწიაყები ეი პერში უშწეოდ უქანაყებდა. მარის ფერდს ჩაჭიდებული, ფერდა-
კარგული უსმანიც რაღაცას უყვაროდა მარტას თავის მშობლიურ, ექ მეოფთათვის გაუგებარ
ენაზე...

უსმანს ამხანაგები ამშკადებდნენ, თუმცა თვითონაც თვალს ვერ აწყვედნენ ვხაზე მარტოდ
დარჩენილ გოგონას, თითქოსდა ისინიც ანდა ეშქეოდობებოდნენ პარკულ ხიყვარულს.

ამ დღიდან უსმანი მარტას წერილის მოლოდინში იყო, და განა მარტო უსმანი? მთელი ბა-
ტარეა ელოდა ამ წერილს თავის ახლა მთლად „რძლისგან“ თუ არა, სარძლოსაგან მაინც...
სეტა რას მოიწერს? როგორ მოიქცევა?

ფობტალითის უსმანისაგან გული გაწვრილებული პქონდა, ჭაბუკს ეწვენებოდა, რომ წერილი
უკვე კარგა ხნის მოხული უნდა ყოფილიყო, მაგრამ საღაცა მაახუტეს ან საეელე ფოსტის და-
უდევრობით ხრულაად სხვას ჩაბარეს. მოლოდინით გაწამებულმა უსმანმა ფერ-ხორცი დაკარგა,
ბრაზიანი, პირტუში და ეჭვიანი გახდა.

და როცა ბატარეა მებრძულ, ესტონეთის მიწა-წყალზე აბრძოდა, ამდენი ხნის სალოდინევი
წერილაც მოვიდა. ეს ამბავი მთელ ცეცხლას ხაზს მოედო. რა თქმა უნდა, უსმანი წერილს ყვე-
ლას წაუკეთისავდა, მაგრამ ხამწუხაროდ გაუთვალისწინებულ დაბრკოლებას წააწყდნენ. ბარათი
ლატვიურ ენაზე იყო დაწერილი. ეს ენა ეი ბატარეელთაგან არავის აცოდა.

რა ექნათ, როგორ წაეკითხათ, დახმარება ვისთვის ეთხოვათ? ჩრდილოეთის ფიჭვებისთვის
თუ ქათათა არყის ხეებისთვის?

მაგრამ უსმანი არ დამწუბრებულა. მერე რა, რომ ბარათიდან სიტყვაც ვერ ამოიკითხა...
მისთვის მოავარი მარტას ხელით ნაწერი წერილის მიღება იყო: არ დაგვიწყებოვარ, კამისხენა!

უსმანს ახ წერილი უბათ დაპქონდა და დღე ისე არ დაღამდებოდა, რამდენჯერმე არ ამო-
ელთ, არ მისიყვარულებოდა, უცილოდ აყიდელვებდათ საღმე ტყის პირას, არყნარში წერილის
„კითხვაში“ გართული ჭაბუკის ხიღვა, რაღაცას რომ გამალებით წურჩულებდა, თითქოსდა თა-
ვის იყდნიერებას არყის ხეებს, ჭაობხა და ბალტიისპირეთის ჩამომენძელ ღრუბლებს უზიარებდა.

ასე გაეიდა ერთი თუ ორი კვარა. ბატარეელებს მარტას ბარათის არსებობა გადაავიწყდათ.
მაშინ წერილისთვის არავის ეცადა, ბატარეამ სასტიკი ბრძოლები გაღაიხადა, მძიმე დანაკლდისც
ბევრი იყო... ერთ დღესაც მოვიდა ბრძანება: ბატარეა პოლკთან ერთად ყრმისტის სხვა უბანზე
უნდა გადახუდილიყო. ვხად ახლაზანს ვანთავისუფლებულ რიგასაც ვაველიდნენ.

შებრძოლებმა, რომლებიც მანჭასაში უსმანთან ერთად ისხდნენ, შეაშინეს, რომ როცა კი ქაღალცი შევიდნენ, ჭაბუკი მოუსვენრად აწრიალდა, ანთებულ, აგზსიულ თვალებს აქცო-აქცო აცეცებდა; თითქოს ქუსაში ვიღაცას დაეძებდა.

— რა მოვივიდა, უსმან?

— გასიყრე! — ჭაბუკს მანქანის კაბინაზე დააბრაგუნა, სადაც ბატარეის გეგულს იქნებდა გაანერწყა! ერთი წამით! ერთი წამით!

კაბატიანი მატრიალდა და შუქსაში ძაღზე აღელვებული ორდინარეცის სახე დაინახა:

— რა მოხდა?

— მარტა! მარტა! — იყვარა ჭაბუკმა, თან სულს იჭყვავდა.

გვიანთ, შაღსში აღბათ მარტას მოძკრა თვალი და მოუხედავად იმისა, რომ ბატარეას დასასახლებელი დრო არა ჰქონდა, შეთაურმა საჭიროდ ჩათვალა უსმანის სამიჯნურო საქმეების-თვის ერთი წამი დავთმო.

განურდნეს, უსმანი ძაბრიდან გადნობტა და კასრისტეხით შეეარდა ჭაფენილზე მამაკალ ხალსში. მისი გურადღება რატომღაც მიიბერო ქურქიანმა დაბბაისელმა კაცმა, რომელსაც ხელ-მელავით მიჰყავდა ორი მასიადლობანი.

— დაიცა! — მარტანებლურად შეასყრა უსმანმა ის კაცი, შერე უბიდან ხანწრაფოდ ამოაძე-რინა მარტას წერილი და გაუწოდა: — წაიკითხე.

— მოითმინეთ...

— წაიკითხე, წაიკითხე!..

უცეს შეიყარა ხალხიც, შებრძოლებაც მოვიდნენ და ქურქიანმა კაცმა ხმაძაღდა დაიწყო ქა-ლიშვილის ბარათის კითხვა, კითხულობდა და თან უსმანს რუსულად უთარგმნიდა.

წერილი წერილს ჰგავდა. მარტა უსმანს ერთგულებას ეფიცებოდა, შუნი ხატება ცხადში თუ ხაზმრად ხელ თან დამყუბათ... ერთი სიტყვით, ნეულებრივი სამიჯნურო წერილი გახლდათ.

აღტაცებული, შეყვარებული თვალებით შეჰყურებდა უსმანი ქურქიან კაცს, მუსიკასავით, გა-ზაფხულზე ამღერებული ბუღბუღის სტევენასავით აღიქვამდა მისი მონოტონურ, ბაზ ხმას. მთე-ლი ბატარეა წერილს კულისეურით ისინჯდა. ახლახანს განთავისუფლებული ლატვიის დედაქალა-ქის მოქალაქესაც მოკრძალებით აღგზენ და ისმუნდნენ ქალიშვილის სიყვარულის ამბავს, და თუმცა კორიბოსტიდან კვლავ მოისმოდა არტილერიის ზრიალი და ბატარეას იქით უხმობდა, არავის გაჰკვირებია, რომ იგი შუა ქუსაში იღვა და ამდენ ყურადღებას უთმობდა უმრწემესი მეომრის სამიჯნურო საქმეებს.

აქ დაკარგული რამდენსიე წუთი ბატარეამ ვხაში აისაზღაურა. სამაგიეროდ მეომრებს სალა-პარაკო გაუჩნდათ, უსმანმაც როგორ გაინარა! მოვეიანებით, როცა უკვე პოლონეთის მიწაზე ვიე-ვით, უსმანმა მარტასაგან მეორე წერილიც მიიღო. ეს ბარათი უკვე რუსულად დაეწერა: მარტას რუსულის სწავლა დაეწყო.

...ვისდასთან ბრძოლებში მსიძედ დაეიჭური და იძულებული გავხდი, ბატარეას სამუდამოდ ჩამოვშორებოდი.

დროთა განმავლობაში დაკარგე უსმანისა და მარტას კვალი. არ ვიცი, ისინი ახლა სად ეგებებიან ამ ვაზაფხულის აღიონებს, მარტის ხიაეკარის სუნთქვას... მაგრამ სადაც არ უნდა იყვნენ, რატომღაც მჯერა, ორივენი ბედნიერები არიან.

მხატვარი: ავთანდილ ვარსაგვა

მ ო თ ხ რ ო ბ ა

ინგლისურიდან თარგმნა ნიკოლოზ კახაჩავაძემ

ქუეყანისა ზედა მყოფთა მათღა არა სცნეს, ხოლო ვხაი ხიმართლისა არა სცნეს, კუაღთა მისთა ვიდოდეს. ბნელსა შინა, და ღამესა შინა იყოს ვითარცა მხარაჲი, და თუაღმის მკმრუშისმან დაიცივნა წყუდაადნი, იტყოდა, არა მიხილოს შე აუაღმან, და საფარველი პირისა დაიდუა, აღმოითხარა მსელსა შინა საზღა, ხოლო დღეთა შინა დაბეჭდეს თავსად, არა სცნეს ნათელი. რამეთუ ერთბაშად ვანთიად მათღა, ვინოფან იცნას. „შეთორა აჩრდილი სიკვდილისა“ (მველი აღთქმა. იოანე: 24, 13, 16, 17.)

ვინსენტმა კარი დაეტა, ღერუფანში სისათლე ჩააქრო და გარეთ გავადა. კონტა მანამურეკული წიბურტით დაფეროხა და მესამე ავეჩაუს გაჭევა. დაეციოდ ქოლგას ხელჯობივით მიაკაკუნებდა ქვაფენილზე.

დილიდანვე ცა საავადროდ მოაქეშა, ნაკრამ ზეთ საათზე ღრუბლები გაიფანტა და მზემ გამოანათა.

ცხელიდა, მავრამ მავრი იხეთა ნოტიო იყო, როგორც ტროპიკებში იცის ზოლზე. იულისის ამტვერებულა ქუჩების დრიანციელი ვინსენტს აღიზახებდა, აღარაფერი ესმოდა, აბე ევონა. ზღვის ფსკერზე დავდივარი. აეტობუსებიც მხუჭან მწვანე თექვბის ჰგავდნენ და ქალაქის ფართო ქუჩებს სერაედნენ, აღამაანებსაც თითქოს დასიყვილი ნიღბები აეფარებინათ სახეზე. ვინსენტი გამეღეღებს ისე ათვალეურებდა, თითქოს ვიღაცას ეძებსო და აი უცებ აბოვა კიდეც ქალიშვილს მწვანე ვამჭვირეალე ხაწვამარი ეცვა. ვზავვარედინთან იდგა, სიგარეტს აბოლებდა და თავისთვის რაღაცას დიდინებდა. მუეი მარგლის ტოტებიდან შამეელი წვივები მოუჩანდა. მამაკაცის თეთრი პლუზა ეცვა, წაბლისფერი თმა ბიჭურად პქონდა შეკრეჭილი. ქალიშვილმა შეამჩნია, ვინსენტა მისკენ მიდიოდა, სავარეტი გადაავლო და სწრაფი ნაბიჯით ანტიკვარული მადახიისაკენ გაეპართა.

ვინსენტმა ნაბიჯი შეანელა, ცხვირსახოცი აწოალო და შუბლი მოიწმინდა: „ნეტაჲა აქაურობის ბომაშორა, კვიპის კონცხზე წამიყვანა, დაკუდებოდი და მხეზე გაუთბებოდი მაინცა“, — ფაქრობდა იგი. ახალი გაზუთი იყიდა, ხურდა ფული აჩნაარუსა, ერთი დაუვარდა, გაგორდა და საკასლიზაციო ჭის ცხაურში გაუჩინარდა.

— მათლოდ ხუთცენტისი იყო, პატარო, — უთბრა გაბეთების განყიდველმა. რადგან შეამჩნია, ვინსენტი გულდაწვევითი ჩანდა. აღბათ უულის დაკარგვას ვავრობსო, გააფიქრა მან, სინამდვილეში კი ვინსენტს უულის დაკარგვა არც ვაწვია. იგი არასოდეს აქცევდა დიდ ყურადღებას იმას, რაც მის არგველზე ხდებოდა. არასოდეს იცოდა, ესა თუ ის ნაბიჯი წარმატებას მოუტანდა თუ დამარცხებას, ცაშა აიყვინდა თუ მიწაზე დახეცნდა.

ვინსენტს ქოლგა ილღიაში ამოიჩარა, ვახეთა ვაშალა და სათაურება თვალი გადაავლო. რაქის რომაეუნო, ვაიფიქრა და ვხა ვანავროძო, ეიღაც ქალის ხანოვაგით სავსე ჩანთას წამოედლო.

ქალმა ერთა გამოხედა და გაბრაზებულმა რაღაც ნაიბურტყუნა იტალიურად. მისი სახლქილი ხმა თითქოს დაბნეტილია მატყლის გროვიდან მოისმა. ვინაენტი ანტიკვარულ მალახიას მიუახლოვდა სადაც მწვანე საწვიმარში გახეული ქალიშვილი იდგა. ნაბიჯი შეაჩერა და თვალს მოჰყვა ქანა, თრა, სასი, თონი, ბუთა, ქეხი, და მკვქვებზე ეიტრისისთან გახურდა. ვიტრინაში დრომოცხვდა, მკვდა საყუბას მარამდა იდგა. სურათის ჩაჩხიება, თუთრა მბზინაზე კანკეცხი და ვოტა, ვრა სტელია ხივთება, კესტელაჩორის გრილი ნიავი ჭერზე დაკვდა. ვინაენტი ვინაენტი ხილბეს ხელა აფრიალებდა. ვინსენტმა თავი თვლივ ასწია და ქალიშვილს შეხედა. აგი მალახიას კართან წინაიღებდა. ვინაენტი ორმავ ვიტრინაში ქალიშვილის მწვანე საწვიმარს ხედავდა. ესტაკადაზე ბატარაქვდა ვახრივინა, ვიტრინის ნინა ახანზარდა და ქალიშვილის საყუბავ ფართი მანაზე ვარცხლის ტალღახევით ვადაიარა. მერე ყველავერა თავ-თავის ადგილზე დადგა. ქალიშვილი ატალა არ ამორეკადა ვანსენტს, რომელიც ხან ერთ ჯაბეში ვეგბდა ასახის, ხან მკორეში. ვერ იპოვა და ამოიხეცხედა. ქალიშვილი ზღურბლს გამოსცილდა, ვინსენტს თაყუბისანი ბატარა სახიბებდა გაუწიდა. ადი შეარჩა. ქალიშვილის კატახავით მწვანე ფართოდ გახედალი თვალები ისე აფარაქებული, შეტრწუნებულს უმხერდნენ ვინსენტს, თითქოს თვლხდაც საშინელი აბის მონშენა ყოფილყუნენ. მუბლზე თმა ჩამაშლიდა. სიჭური ვარცხნალობა მის ბატარა, გამხდარ ხახეს ისეთ პოეტურ აერს აძლევდა. შუა საუკუნეების სურათებში ვმაწვილებს რომ აქვთ ხოლმე.

ვინსენტმა სივარჯტის ბოლი ცხვირიდან გამოეშვა. რა აზრი მქონდა, მკითხავდა თუ არა რაიმეს, თუმცა კვლავინდებურად ჰქვდავდა სურვილი ვაკეყო ქალიშვილის ასაველ-დასაეალი, სად ცხოვრობდა, როგორ ცხოვრობდა.

ქალიშვილმა სივარჯტი გადაავლო, ვერ ადგილზე აწრიალდა, მერე ქუჩა სწრაფად გადაჭრა, ტროტუართან მიხულს მანქანის მუხრუჭების ხმა მოესმა და უცნობ, თითქოს ყურებზე აფარებულა ხელეია მოაცილდა. ქალაქის ვრიაბულმა ერთბაშად გააყრუა. ტაქსის მძღოლმა მიამხა: „ბეჰი, ქალიშვილო, აბა, ერთი კარგად დამენახე!“ მავრან ქალიშვილს მისივე არც გაუბედავს: მოვარეულივით მიდიდა, წმეიდავ, აუხეარებლად ვადადიოდა ქურაზე და ადგზნებულ თვალებს არ ამორებდა ვინსენტს. წითელ კოსტაუნში გამოწყობილმა ფერადკინიანმა ახალგაზრდამ ქალიშვილს იდაყვზე მოჰკიდა ხელი: - მისს, ავად ზონ არა ხართ? - მკითხა და წინ გადაუდგა. ქალიშვილმა ხმა არ ვასცა. - უცნაურად ვადიოყურებთ, მისს, თუ ავად ხართ, მე...

მერე ვაჟმა ქალიშვილის მხერას გააყოლა თვალი და წამსვე ყველაფერს მიხედა.

ვინსენტი დინჯად მიაბიჯებდა. ქვაფენილზე ქოლვას ისე მააკეკუნებდა, თითქოს მორზეს ნაშნების ვადახცემსო. ზურგი მთლად ვაიფლიახებოდა. ტეინა უხვრეტდა ქუჩის მოზღვაჯებულა ხმაურა, მისქანათა ხივნალებს სამღერის - „ჰა, ჰეში ქეყანავ“ - მკლოდა გამოძგავდათ. ესტაკადის ლიანდავზე მატარებლის ბორბლებს დაგადუვა გაქქონდა და მოცისფრო ნაპერწკლებს ფანტავდა აქეთ-იქით. ლუღხანის ვეება კარის წინ სიცილ-კისკისი, მოვრალეობის სლიკინი, მუსიკა და სანღერა ერთმანეთში ირეოდა: „მე მქონდა ვერცხლის დეხემა, რიწკინ-რიწკინი გაქქონდა...“ ვინსენტმა უცბად ქალიშვილს მოჰკრა თვალი. „ხოლ სი ფუდ პლასის“ სარკეებთან ვიტრინაში პრიადა წითელი კაბოება დაეხაკეებინათ. ქალიშვილი ჯიბეებში ხელჩაწყობილი მიაბიჯებდა. კინორეკლამის ოქროსფერა ხისათლები აცამციმდა. ვინსენტს მოაგონდა, რომ ქალიშვილს ჟუვარდა ფილმები მკვლელობაზე, ჯაშუშებზე.

ვინსენტმა ისტ რიეახაკენ გაუხვია, აქ ისეთი სიწყნარე იყო, როგორც ვვირა დღეს არის ზოლმე ქალაქში. ვიღაც მეზღვაურა ნაყინით ხელში დახეტიალიდა, ტყუპი გოგონები თოქზე ხტუნაობდნენ, ვიღაც ხნიერმა, ბავერდისკაბიანმა ჭადარა ქალმა ფანჯარაზე ფარდა გადაწია და თელისის ღამეში ჩამარულ ბნელ ხივრცეს - ქალაქის ხელს ვახედა.

ვინსენტის ზურგსუკან ვიღაც სახლლებს მოატყაბუნებდა ქვაფენილზე. მერე ავენიოზე რეკლამის წითელი სინათლეები ინთებოდა და ქრებოდა. ქუჩის კუთხეში წითური ქონდრის კაცი იდგა და ბატობუტს ვიდა. „აბა ცხელ-ცხელი ბატობუტა, იფ, იფ!“ - გაყვიროდა იგი.

ვინსენტმა თავი ვააქნია. ვუჯა გამყიდველმა ბრაზიანად ვაყოლა თვალი, მერე ვესლიანი ღიმილით ვანავრძო: - აბა ცხელ-ცხელი სიმინდა, იფ, იფ, რა კარგია! - მოხალულ სიმინდს დიდი კოვზით ურედა და მარცვლებიც უუტკრებოვით ირეოდა ერთმანეთში. - ვოვონებმა იყთან ამის ვემო, იფ, რა ვემრიელი რამეა.

ქალიშვილმა ათი კვრტისა იყიდა და ბატარა მწვანე პარკში ჩაყარა, რომელიც მწვანე საწვიმარს და მისი თვალების ფერს უხდებოდა.

ჰ ჰეში უბანია, ესეც ჰეში ქუჩა, ჰეში სახლის ჭიმარი, - ისე იხსენებდა ვინსენტი, თითქოს სიმყაროს მოწყვეტილს ცნობიფრებაც დაკარგოდა. სიამით შეხედა დაღვრემილ, ხნიერ ქა-

ლებს, მერე ყვესიყვერ ქვის აივანსაც შეაფლო თვალი, ხალც მამაკაცები ისხდნენ და ზაბუნს აბიღებდნენ. შორიანდო გოგონა ყვაველებით ზავსე ურიკას კისკისით შემოხვედნენ. ზაბუნს სთხოედნენ ყვაველების ვამყიდველს, თბამი ვაყიბსყვეთ, მაგრამ ვამყიდველს სულა აქნაა — მოშორდით აქედანო და საცხისაგან ვათანგულა გოგონება ვაწვეეტელი ვეღარქმუნ შედეგით დაიფანტნენ ქვასი, უფრო თამასქამა ააცილა შორიუს, მაქრასღვებულესმა ბმტაქმქმქმქმთოუ აღარახოდეა ვაწვამდებათ.

ვინსენტის ბინა ხახვერად სარდაღში იყო მან რამდენიმე საფეხური ჩაიბრა, მაგრამ მოსრუხდა და კარას ქუეტრუტანამა ვაიხედა: ქუნას მოპირდაპირე მხარეს ისეე ადგა ქალიშვილი. ქვის შოაჯარს მსყრდობოდა, ზაცისუტა ფეხვითან თოვლის ფიფქეაიეთ მოშოფანტულიყო, ზეკრა ხახვერანუხლა სიჭუნა დაფანტულ მარდელეს ციყვიეთ ეპარებოდა.

* *

ხამუსათ დღე ვინსენტს უქმედ ვადაქცეოდა; მთელა დილა ვალერეაში არაეინ მოსულა, აღბათ უამინდობის ვამო; ასეთი დღეები ეი ამუთათი რიდა იყო. იგი თაღის შავადანთან იუდა და მანდაროსს შექმცოდა, თან „სიუ-თორქერს“ ვაიხულობდა და თავისთვის იცინოდა. არც ვაუგია, როგორ შემოვიდა ქალიშვილი თათსმა, არაფერი შეუძინევა, ყაღრე ტვერეკონსა არ დარეკა.

— ვარლენდის ვალერეა, ვასმესო!

ქალიშვილი უცნაურად ვამოიფურებოდა.

— აა, პოულ, მენა ხარ? ისე რა... თავად კარვად ხარ?

ქალიშვილს ანარეულად ედგა: მოკლე ტურთუკი და ვანიერა ღურჯა შარვლი. შარვლს ტოტეიოდან ნიხაკისუერი წინდები მოუხანდა.

„აქნებ სუქრობის!“ ვაიფიქრა ვინსენტმა.

— ბაღეტი?... ეის ცლაუეს?... პირი ისეე ის ქალი?

ქალიშვილს ქაღალდმა ვახვეულა რაღაც სავანი აღლიამა ხასაცალოდ ამოეჩარა.

— პოულ, მე თვათონ დავარეკავ, მამატავ, შელოდებათ. — ვინსენტმა ურმაელი დილა, ვამოცილ კომერსანტიეთ ვაიციინა და ადგა.

— რა ვნებავთ?

ქალიშვილი ადნაე და ბაღეებს ისე აცმაცუნებდა, თითქოს დილა ხნის დამუხვებულა იყო და ეს-ესაა ენას იდგამათ. მისე თვალები შარშარიელს ბურთებოეთ ხრავებდა. იგი მქმცოთუბული, მორცხვი ზავშვიეთ ადგა.

— სურათი მოვიტანე, თეთონ დავხატე, — ძლივს ამოიღუდღულა ქალიშვილმა. მას სამხრეთული კილი ემინეოდა: — ხემა სურათია, მე დავხატე. ერთმა ქალმა მომასწავლა თქვენთან, სურათებს ვადულობენო...

— პო, რა თქმა უნდა, მაგრამ სიმართლე ვათხრათ. — ვინსენტმა უმწეოდ ვამალა ხელები, — მე არ ვარ უფლებამოსილი, ეს ვამოფენა მისტერ ვარლენდისაა, ის ეი ამჟამად ქალაქში არ არის.

ქალიშვილი მკარფასი ზაღანის კიდეზე იდგა, მისიე სურათს წეღში ოდნე მოეხარა, ნაღულიან თოჯინას უგავდა ხახე.

— აქნებ, — ვანიერით ვინსენტმა, — მუნრი კრუგერთან მინვიდეთ, ხამოცდამეექვსე ქუნახე, — მაგრამ ქალიშვილი აღარ უსმენდა.

— თვათონ დავხატე, — შმაღაბლა ვაიძუორა ქალიშვილმა, — ხამშაბათობით და ხუმშაბათობით ხატვას ვაკეთილზე დავდიოდი. ამ სურათს მთელი წელიწადი ვხატავდი. მისტერ ვინსენტონელი... — უცებ, თითქოს რაღაცა წამოცდაო, ხმა ვაკმისდა, ტუნზე იკბანა, თვალები დახარა. — თქვენი მგვობარია?

— ვინ? — ვაოცებით აკითხა ვინსენტმა.

— მისტერ ვინსენტონელი!

უარის ნიშნად ვინსენტმა თავი ვააქნია. მერე ჩაფიქრდა. ნეტავ რატომ იზიდავდნენ თავიდანვე უცნაური ადამიანები? ისე ადღვლებდნენ, როგორც ბავშვს საკარნაელო, საოცარი სანახაობები. კაცმა რაიმე თქვას, თუკი ოდესმე ვეარებია ვინმე, ყველანი რაღაც უცნაური და ვულგატეხილი ადამიანები იყვნენ. საოცარი ის იყო მხოლოდ, რომ რითაც იზიდავდნენ, მერე სწორედ ის აღარ მოხწონდა.

— რა თქმა უნდა, მე არ ვარ ამ საქმის დღე მცოდნე — დაიწყო კვლავ ვინსენტმა, თან მანდარინის ნაფეხებში ხსენებდა, — მაგრამ თუ ვნებავთ, ვნახავ თქვენს სურათს!

სინკსე ჩაიხარდა. ქალიშვილის ჩაჩიქა და სურათს ქალღმთავარს შენათქვამი: თუ-ორღუბის კრო-ვრი, ვახუშტი გაეხევა ქალიშვილს სურათი.

— სამხრეთელი ხარო, ხომ? — ქალიშვილს, რომელიც თავის ვინსენტმა შეამჩნია, როგორ დაეძაბა მხრები.

— არა, — თქვა მან.

ასეთ ამკარა ტყუილზე ვინსენტს გაეღიმა, მერე წამით ჩაფიქრდა, ეტაქტოსა იქნებოდა შედეგობა, თუმცა მიხვდებოდა ეს ქალიშვილი ეტაქტოსას? და უნებ ვინსენტს ძალიან მოუნდა ქალიშვილისათვის თავზე გადაესვა ხელი, მის ბიჭურად შეკრეჭილ თმას შეხებოდა. აღელვებულმა ვინსენტმა ხელები უხებში ჩაიწყო და დაჭირბულულ ფანჯარას გახედა. გირბლზე ვიღაცის უწყალოდ სიტყვა ამოგაწრა.

— აი, ასეა! — თქვა ქალიშვილმა.

სცუხანზე მონახონის სასიხვედში გამოწვთბილა ქალის უთავო ტანი მალე ბიძის არხეინად მიერდნობილი, ცალ ხელში ანთებული სასიხვედი ეკავა, მეორეში იჭრის პატარა ვალია, ფეხებთან ეს ქალიშვილის მოჭრილი თავი სისხლში ცურავდა. თვალისათვის ჩაქათა, თვალკრიალა კატის კნუტი პატარა ბრჭყალებით სისხლიან, გაშლილ თმაში ჩაფრესიდა, თითქოს ძაფას გარეგანა უთამაშებოთ. გულწინათ, სპირტისაფრებრჭყალებთან ასევე უთავო ქორის გაშლილი შავი ფრთები ჩაწყვდილებულ დამკრულ ცის შავია. ეკვთ, სათელ ფერებში უხეშად დაბატული, დაუხეწავი სურათი ამკარად გამოხატავდა თვალის გახედვას ღრმა გულბატონივით. ვინსენტი დაიბნა, ამ სურათმა თვალისა: სადღაც უწყობიერად ქალიშვილით აუფორიანა ხელი, იმ ლექსით აღელვა, რომელიც მისხეუ ვულის საიდუმლოს გამოხატავდა: ვინსენტი რაღაც ბლიერმა, საამო განცდამ შეიზნო.

— მისტერ ვარლენდი ფლორიდაშია, ხმადაბლა მივუთ ვინსენტმა, — მაგრამ ვფიქრობ, უხატოდ ნახავს თქვენს სურათს, მხოლოდ ერთი კვირის შემდეგ.

— ბეჭედი მქონდა და გავეიდე. — თქვა ქალიშვილმა. ვინსენტს მოეწონა, ქალიშვილის სისუფსკრულიდან ისმისო. — ღამაში ბეჭედა იყო, საქორწინო, თღობ ჩემი არა, სამხსოვრო წარწერით. ხაწეამარი შეონდა, ისიც გავეიდე. — ქალიშვილი კოფთაზე სადავის დილს აწვალედა. ამდენხანს აწვალა, ვიდრე არ მოწყდა და იატაკზე მარგალიტის თვალისათვის არ გავორდა.

— ბევრს არ ვიხივთ, სულ ირმოდდათ დღეა. ვანა არ დინა ამდენი?

— ძალიან იყვანა! — თქვა ვინსენტმა ცოტა უფრო უხეშად ვიდრე აპირებდა. ხშირად თვითონ ხელისუფლების ნაწარმოებია არ მივიზიდავს, მაგრამ ავტორისადმი ცნობისმოყვარეობას ეს ვაღიარებ, განსაკუთრებით, როცა ამ ნაწარმოებში დინაზე იმას, რაც თვალისათვის ვინსენტმა და ვაოცებულს გათქვამს ვუნებამა, სიკვრეფლია, ვულთმისი ხომ არ არის, როგორ შეიძენ სენი ცხოვრებაო.

— თვალისათვის დღეა. მოგეცნო! — უთხრა ვინსენტმა.

ქალიშვილმა წამით უწიროდ შეხედა ვინსენტს, მერე ღრმად ამოიხრა და ხელი გაუშვირა. ისეთმა უშუალოდ, ვულთმისი შენობეფლია ვინსენტმა და დაბნეულმა თქვა:

— ვნებავთ, სენის გამოგზავნა ფისიტით მომიწყებს, მისამართს ხომ არ... — ამ დროს ტელეფონმა დაარეკა. ვინსენტი ყურმილის ახადედად გაკმარდა, ქალიშვილი ხელგაწვლილი და აღელვებული გაჰყვა უკან.

— მო, მოუღ, თუ შეიძლება თვითონ დაგირეკავ: კეთილია, ერთი წუთით მომიტანე! — ვინსენტის სივარეტის ბოლი პაერისი პატარა რეოლეზად იდგოდა. ვინსენტმა ბლოკნოტი და ფანქარი გაუწოდა ქალიშვილს და უთხრა. — დაწერეთ თქვენი გვარი და მისამართი!

შეშფოთებულმა ქალიშვილმა თავი გააქნია. ვინსენტმა კვლავ შეუბრუნდა მას:

— დაწერეთ თქვენი გვარი, მისამართი და ჩუქს გამოგიგზავნიო... — ქალიშვილის გახმხმეკვბლად ვინსენტმა გაიღიმა. ქალიშვილი მისამართს წერდა.

— მასტიკ, მოუღ, ვისი ხალაშია? რატომ თვითონ არ დამპატიეებს ეს უსინდისო!... მეს! — დაუმახა კრისიკენ მიბედალ ქალიშვილმა. — ძალიან ვთხოვთ, ერთი წუთით!... — ვარდნან შენობრილი პაერის ცივი ნაკადი გამოფენის დაბნის ყველა კუთხე-კუნჭულს ნივთი, კარი ასე გაჯახუნდა, ღამის მინები ჩამოიშხრა.

— ალო! ალო! — ამოღა ტელეფონის ყურმილი. ვინსენტმა აღარ უბანუხა. იგი ვაოცებულად გასტკეროდა ქალიშვილის უცნაურ მისამართს... — ალო! — კვლავ გაიხმა ყურმილში.

სურათი ბუხრის თავზე ეკიდა. როცა ვანსენტი ძილი არ ეკარებოდა, ერთ უიქა ვისკის ვადა კრავდა და უთავო ქორს შესწიოდა თავის იდეოლოგიკურ მართობას: ახ პოეტი ვერც კრავდა, რომ არასოდეს დაუწერია, ახ მხატვარი ვარ, არასოდეს რომ არ დაუხატავს, და ის შევედრებოდა ვარ, არასოდეს (ოღნაკადაც) რომ არაეინ ბეკარებაათ. ნოკლედ, ერთი უთავო და მიუსაყარი კაცი ვარო. რა არ სცადა, მაგრამ დაწეებით თუ კარვალ იწეებდა, დახასრული მუდამ ცუდი გამოსდი-
ოდა. ვანსენტი იყო თვდათუქვსმეტი წლას თეთრკანიანი მისაკაცი — კოლეჯდამთავრებული, უმუ-
შევარი წსაისობი, ცხოვრების ასობსწრებულ ზღვაში მტურავი მახვერბლი, ვისაც ან სხვა მოუწ-
რაფებდა სიცოცხლეს ან თვითონ მიაკლავდა თავს.

ყოველივე ამას, ვანსენტი ხედავდა ამ სურათზე, სადაც ყველაფერი ისე იყო არეულ-დარე-
ული, თითქოს მოვრიდეს დახატოს. ნუტაკ ვინ არის ას ქალიშვილი? ან საიდან იცის ამდენი
რამ?

ვანსენტი ყოველნაირად შეეცადა, ქალიშვილის ვინაობა გაეგო, მაგრამ ანაოდ. მიხვდა, ანი-
ციალებით ძებნა სასულელე იქნებოდა, თუმცა ეს ვრძისობდა, თვსზე ქალიშვილს კვლავ შესვ-
დებოდა. გავიდა თუკრვალი, მარტი...

ერთ ხადამოს, როცა ვანსენტი პლასას მოედანზე გადადიოდა, უცნაური რამ მოხდა. უკნ
ბნელოდა. მივტლევებმა ფარნება აჩითეს, წათი შეუქი მოშრაალე ფოთლებში გამოერთოდა. მივა-
რით განათებაულ ქუჩაში უტლმა ჩაიქროლა. უტლმა ვილაც თმაგაშლილი მგზავრი იჯდა, სახე
ბუნდოვნად მანდა, მაგრამ ვანსენტმა ის ქალიშვილი შეიცნო. მერე გრძელ სკამზე ჩამოჯდა
და დრო რომ მოეკლა, უცნობა ვარჩხკაცა გამოელაპარაკა, ფერად კისთანა შიჭის ლექვათიც მოსა-
ძინა, ხალღის ზეუპარი გაუბა ერთ შუა მისა კაცა, რომელიც პატარა ძაღლს „ტაქსას“ ასეირ-
ნებდა. ვანსენტი უტლის დაბრუნებას ელოდა, მაგრამ აღარც უტლი გამოჩნდილა და აღარც მისი
მგზავრი.

ვანსენტმა ქალიშვილს ზგორეულ მტროში ესკალიტორზე მოჰკრა თვალი — იქნებ ის არც
იყო? — და მვისეუ დაჰკარგა თახის ფაღლებით მოპირკეთებულ გვარაბში. სულ თვალიწან ედგა
ქალიშვილის სახე: უნდოდა დაევაწეებინა, საბუღამოდ განთავისუფლებულიყო მისგან, მაგრამ
ამაოდ ვანსენტი ან მისაკადავით იყო, ვის ვაწარულ თალებშიც ვაუტად აღსეჭდილიყო
უკანასკნელად დანახული.

პაროდის დამლეკს, ერთ კვარა ღღეს ვანსენტს თავას გათხოვილ დასთან გაემგზავრა კო-
ნკატორეში ვანსენტი ბუნებით არ იყო უხეში და ენაწირე კაცი, მაგრამ ამ ღღეებში სულ
შეიცვალა:

- რა მოხდა, ვანსენტ ძვირფასო, ყუღის ხომ არ გჭირდება?
- თუ, თავი დამანებე! — უხეშიად უპასუხა ვანსენტმა დას.
- აღმათ შევედრებოდა, — ათხუნვია საძემ, — ავეწვრე მათც, როგორია შენა ხატრფო.

ყოველივე ეს ვანსენტს ძალიან აღიხიანებდა. ამიტომაც არავის გამოშვადობებია, ხადამოს
მატარებლისა იმ დღესვე დაბრუნდა ნოუ-იორკში. კვრანდცენტრალის“ სასტუმროდას დას დაურკვა.
უსდოდა ბიდიში მოეხადა, მაგრამ ნერვებშიმდელიმა ყურმილი ხაუბრას დაწეებამდე ჩამოვიდა.
სერე დადგვა მოუნდა: ბარში შევიდა. აქ ვანსენტს თავისა თავა რატომღაც შეეცოდა. ასე გა-
ატარა ერთი საათი.

ბარდიან რომ გამოვიდა, საფარიო სამკითხველის უკან, პარკისაკენ გაუხვია. ხესთან შევეარე-
ბულები იდგნენ და ჩურჩულებდნენ, ვანსენტმა ყურადღება არ მიაქცია მათ, ისე ვახცილდა იქა-
ურობას. ქუჩაში წყლის პატარა მადრეგნის ჩუხჩუხმა ვანსენტს შევეარებულთა ჩუჩრული მო-
ავონა. ნათელი ვრდილი ხადამოს თითქოს რაღაც უცნაურს უწინასწარმეტყველებდა. თღნაე სასვაში
მახეტაოდობდა და საკუთარი თავი ახეთივე ბებრი ეჩვენებოდა, როგორაც პარკში გრძელ ნერ-
ხებზე დასკობული, მისიფხადეე ნობუცება იყვნენ.

გაზაფხულზე, საფლად სუბზული ყვავის, ტოტებჩამომდილ ტირიფკის თითქოს სიმწვანის
უეცარი აღი ედგა, მოტანცულ დღეს ნელა ვრევა სადამოს ბინდი და მუკადამით იასამნებს აღ-
ვიძებს წვიმა. ქალაქში ამ დროს გაისმის არღნების ტყეეტიანი. გრილი ნიაეი გაზაფხულის სურ-
ნელს აფრქვევს ქუჩებში, იღება დიდი ხნას ჩაკტილი ფაჩვრება, თახებდიან ღაპარაკი ისმის,
ქუჩებში მენწვრილმინელები ზარებს აწკარუნიქუნს. ამ დროს თითქმის ყველას ფერად-ფერადი ბუმ-
ტები უჭირავს, ვარჯილატეხით სრიალებენ გოგო-ბიჭები და ეზო-ეზო ბუტაალობენ ქუჩას მომ-
ღერღები, ათასნაირ უცნაურ გაპართობს. გადააწელება ადამიანი: ავერ თუნდაც ის ბებური კაცი,

გრძელ ტელეკომთან დამდგარა და მკერდზე უცნაური წარწერა დაეკიდა: „აოცდასუთ ცენტად სულ ახლოს დაინახეთ მოვარეს და ვარსკვლავები! 25 ცენტად!“ მაგრამ ნათურებით განსხვავებულ ქალაქში ვარსკვლავები ცაზე აღარ ნიშანდა, სამავთროდ ვინსენტი ტელეკომში შედევდა თვით, მუქლაქქიანს მოვარესა და „ჯორ როუხისა“ და „ბინგეროს“ ათასწორად მოეღვრა ტელეკომში.

ვინსენტი დაძვარა შაქრის სუნით გაფლქილი ქუჩაში მიიწვედა, ახე ტელეკომში შედევდა გადავიდოლებულ ადამიანთა სახეების აკვასება მიეკურავო, ცოტა მოშორებით პატეფონის ხრიადს ხროლის ხმა შევრია, შერე მუგათს ისემა მოადისა ტყაბისი და ვიდაცამ წახვიდვინა: „ხა, ხა, ხა, ესეც შენ“, ერთმანეთის მიყოლებით ნამწვრავებულ პატარ-პატარა მადანების წინ, მახათობით რიგობრე ხედავთ ხოლმე უსაქმურა ბიჭება იდვინ, ვინსენტის კითხვითა წაიკითხა: „რა არა ეკითხვით ბინგერება“, იქვე, ვიტრინაში ცვილის ვადოქარა იდვა და თითქოს ვინსენტს უწინასწარმეტყველებდა: „თქვენ შეხვდებით ვაქიზსა და ნოსიყვარულე...“ და ვინსენტმა წარწერის ვითხვას თავი მიახსია, პატეფონის ხმა ვაიგონა, მორაახელი ორი მოცეკვავის ირგვლივ ხაღბა მოეყარა თავი, მოვერებლება ჯახის რიტმზე უკრავდნენ ტამს, თითქოს ვერაქიანის ვოგონა ცეკვავდა, ახე მსუბუქად და ხარხარად ირხუოდნენ, თითქოს ვადაცას სიყვარულს უხსნიანო, დაღუბსა და კლარნეტის პანგს, რომელიც თანდათან ძლიერდებოდა, ხაზად აყოლებდნენ მოქნალ ტანს, ვახსენებმა მოეურებლებში უცნო ქალიშვილი დაინახა, ვიდაც იქვე იდვას ვეგრდით იდვა, ხახე ისე უბრბოდა და თვალებიც ისე ადგბნებოდა, თითქოს ამ მოცეკვავე ვოგონებს სახმარში ხედავსო, ერთ-ერთი მოცეკვავის ხმა პატეფონისას აჟგო, თანდათან კვილის ნიემსვაგსა და ბოლოს მუსიკასთან ერთად შეწყდა, ცვილამ ტამა დაუკრა, მოცეკვავებმა დაიშალნენ და დამას ხიბნელემა ვაგრნენ, ქალიშვილს ფეხი არ მოუცვლია, ვახსენეს უადოდა წახულიყო, ვიდრე ქალიშვილი შეანჩნედა, მაგრამ ვადიფიქრა, მივიდა მასთან და მიხინარეს რომ აღვიტებენ ხოლმე, იყო მოვრბალებათ ვადო მხარზე ხედა: „ბედოუ! — ხმადალა თქვა ვინსენტმა, ქალიშვილი შემოტრიალდა, ვინსენტს უახრო თვალქათი შეხვდა, შეცბა, ოდნავ დაიშა და უკან დაიხია, ისევე ვახსია პატეფონის ხმა, ვინსენტმა ქალიშვილს იდაევზე მოქიდა ხელი:

— აღარ ვახსოვართ? — ნიბურნულა ვინსენტმა, — გამოფენა, თქვენა სურათი

ქალიშვილმა თვალა მიდევდა და ვინსენტმა იგრძნო, მკლავიც მოეღუნდა, ახლა უყარო ვახსდარი ეჩვენა იგი, დაუვარცხნელ თმაზე პატარა ვერცხლისფერი საშობარო საფთა მიკნისა, ვინსენტს ის იყო უნდა ეკათხა, ხომ არაფერს ვადევით, რომ ქალიშვილი პავშვივით მიეკრა და ლოყა მიაღო მკერდზე.

— წამოხვალ ჩემთან? — ჰკითხა ვინსენტმა.

ქალიშვილმა თავი ახწია, მხერა მიაპყრო და წაილულლულა: — წავადეთ!

ვინსენტმა ტანთ ვახსადა, სამთხელი ფაქიზად დააწყო სკანზე და კარადში ჩასმულ ხარკში თავისი მიძველი ტანა უკრავლებით შეათვალვირა, არც ისეთი ღამაში ვყოფილვარო, ვაიფიქრა, მაგრამ სოლოს მანც დარწმუნდა, საკმაოდ მიძვიდველი ვარო, სამუელო ხიმაღლის კაცს რომ შეეფერება, იმაზე უკეთესა აღნაგობისა ვახლდათ, ჰერა თმა, ოდნავ პაჭუა ცხვირი, დახვეწილი ნაკვთები ჰქონდა და ხასიათოვნო შესახედავი იყო.

ქალიშვილი საბახოდ ემზადებოდა, ველანელის სამთხელში გამოწვინილმა ვინსენტმა სივარეტს მოუკიდა და დაიძახა: „ეკლავფერა რიგბეა?“ წყლის ჩხრიალა ვაიგონა და ცოტა ხნის შერე ქალიშვილმაც უპასუხა: „დაიხ, ვმაღლობო!“ მანქანაში ვინსენტმა შეეცადა საუბარო წამოეწყო, მაგრამ ქალიშვილი არ აჟგვა, მას არც შინ შეხვლისას ამოუღია ხმა, ვინსენტი ვანაწყენდა, ქალივით ამავობდა თავისი ბინით და ახლა შექებებს ელოდა.

ვინსენტის პანა ერთოთახიანი იყო, მადილვერისანი, სამზარეულოთი და აბაზანით, სახლს პატარა ეზოც ჰქონდა, ოთახში გემოვნებათ ენამებოდა თანამედროვე ავეჯი ძველებურს, კედელს ლოტრეკის სამი რეპროდუქცია ამშვენებოდა, იქვე ვიდა ცირკის აფაში, „უოლკო ქორი“ და რილკისა და დაუსის ფოტოსურათები, საწერ მაჯადაზე მანდლებში გრძელი ცახყურა სახილვები ენთო, მათ მკრთალსა და იდვილს შუქზე ოთახი თითქოს არწყოდა, ერთი კარი ეზოში ვადიოდა, ვინსენტმა ამ კარს ამვიათად აღებდა, დამას სათელში ძლივს მიხასდა გამხსარი ტიჭას გრძელი ღეროები, პატარა სამთხის ხე და ძველი მომხანადრევის დატოვებული ძველი მერხა, ვინსენტი მოზაიკის ცივ იატაკზე ბოლოს სცემდა, იქნებ ვამოფენიზლდეს, ოთახს ერთ

კუთხეში ძველა დაზარული პაანისი იღვა. ფანჯრის ზემოთ კედელზე ბავშვის სახე იყო გამოხედილი. ვინსენტი ხელის ხელით სრესდა. ეზოში კრძალა ჩრდილი დაეცა. კარებში ქალიშვილი გამოჩნდა.

— გარეთ სუ განიხევე, — მიმართა ვინსენტმა ქალიშვილს, — აცივდა ღია.

ქალიშვილი ახლა კიდევ უფრო ტანადი, ნახი და მიმზიდველი ჩანდა, თანაც არც ისე გამბარა ეჩვენა, ვინსენტმა კოკტილი მააწიდა, როცა ქალიშვილის ბავშვური სიფაქიზები საოცრად მოხაბლა ვინსენტს. ქალიშვილს მისი ფლანგის ხატების მხატვრობაში ფართო ბქონდა და ღამის ერთ მტკაცველზე წამოვარდნობდა, იგი საწილზე წამოვდა, ყურები აიკვცა.

— ან სახლის შუქი გლახპილს მავონებს, — ქალიშვილმა გაიციანა, ბუბია კლახპილში ცხოვრობდა, ეპ, რა კარგი იყო ნახთან, იცით, რას მეუბნებოდა ხოლმე? სასიყვლა ჯადოსნური ჯოხია, აანთებს და მთელი ქვეყანა მუნ წინ ხელაბრად გაღაიმლებათ.

— რა აუტანელი დედაბუბია ვიფილა, — თქვა მოურაღმა ვინსენტმა, — მე და ის უთუოდ ვერ შევეგუებოდით ერთმანეთს.

— ბუბიას თქვენც ეგვირებოდით. მას ყველა უყვარდა, მისტერ დისტრონიელაც კი...

„დისტრონიელი“... ეს გარო ვინსენტს ხომ ვაგონალი ბქონდა.

ქალიშვილის მხერვა გვერდზე გააპარა, თითქოს უნდოდა ეთქვა: — ჩვენ შორის დაფარული არაფერია არ უნდა იყოს, ჩვენ ხომ ვაგუგეთ ერთმანეთს და სიცრუე რაში გვეჭირდებაო.

— მო, თქვენ იცნობთ, — თქვა ქალიშვილმა ასეთნაირად, რომ პხვა დროს მისი დაფინება განცვიფრებას გამოიწვევდა, მაგრამ ახლა ვინსენტს თარქის დრობითა წაერთვა ვაგვირვების უნარი. — დისტრონიელის ყველა იცნობს.

ვინსენტმა ქალიშვილს ხელი მოხვია, თავისკენ მიაწიდა.

— არა, არ ვიცნობ, — ვინსენტმა კახერი და ბავშვ დაუყოცა ქალიშვილს, მაგრამ მან აღერ-სათუე არ უპასუხა.

— არასოდეს შეეხვედრებარ მავ შუნს მისტერს, — ვინსენტს ხმა აუთრთოლდა. ქალიშვილს ხაღათი ვადაუსია. მკერდზე ეარსკვლავისებური ხაღა დაუნახა. მერე კარადის სარკეს გახედა და თავაანთ გამოსახულებას მობკრა იფალი — ბუნდოვნად ჩანდნენ, თითქოს ფერგადახული ფოტოსურათითაი. ქალიშვილი იცნობდა. — რა ბქვია ამ შუნს მისტერს? — თქვა ვინსენტმა. — როგორაა ვარეგნულად? — ქალიშვილს მიმზიდველი დაბილი გაუქრა, თანაც მოთლუმა და ბუნების თავზე დაკადულ ბურთის შესევა. ვინსენტი მახუთა, მხოლოდ ახლა მიამერო ამ სურათმა ქალიშვილის ყურადღება. ავი სურათის ერთ წერტილს მახსკრებოდა, თღონდ უთავო ქორს მახსკრებოდა თუ მოვევითიდ თავს, ეს კი ვუდარ ვავვო ვინსენტს.

— იცით რა? — თქვა ქალიშვილმა და ვინსენტს უფრო ხავერა, — უთავო ქორი ისეთივეა, როგორც თქვენ ხართ, როგორიც მე ვარ, როგორიც თითქმის ყველა.

წვიმდა, ფანჯარა ღია იყო, მოვარის შუქი ფანჯრას რაგაზე გვემოდა, ნაცრისფერა ფარდები ხელა ირხეოდა, ორა ჩამოლკუნთილი სახთელი ჯერ კიდევ ენთო. ვინსენტს ხელი დაუბუჭდა და ქალიშვილს წელს ქვემოდან ფროთხაღად გამოაცალა. ღოვანიდან უხმაუროდ აღვა. სასთელი ჩააქრო, საბაზანოში შევიდა, სახეზე ციფა წყალი შეისხა, მერე საშზარეულოში გავიდა და მკლავები რამდენაბუფერ მოხარა. თავისი ძაღ-ღონის შეგრძნება სიამოვნებას პვეროდა. შემდეგ ვინსენტმა გიქაში ფორთოხლის წვენი ჩაასხა, ბუტერბროდიც მოამზადა და პატარა ჩაიდანა აადულა, მაგრამ ყოველივე ამას ისე მოუქნულად აკეთებდა, რომ ქურგულს სულ რიწკინ-რიწკინა გაბქონდა. ვინსენტმა ისინი ღოვინთან მიიტანა და იქვე პატარა მავილაზე დადო.

ქალიშვილი არ განძრეულა, თმა მარათსავით გაღამლოდა ბალაშზე, ცალი ხელი თავთან დაედო, ვინსენტი დაახარა და მიინარეს ტუჩეში ფროთხილად აკოცა. ქალიშვილს ჩაღურჯებული ქუთუთოები შეუვროთა. „მო, მღვიძავს“, — ჩაიბუტბუტა მან. გარეთ ქარი უბერავდა, წვიმა ფანჯრის მიწას ეშხეფებოდა. ვინსენტი გუმაანთ ხელებოდა, ქალიშვილი დადად მორცხვი და პრანჭვა-გრუნის მოყვარული არ გახლდათ. ქალიშვილი წამოიწია და იდაყვს დაეყრდნო. ვინსენტმა დახედა, წამით მის ქმრად წარმოიდგინა თავი და კმაყოფილია გაიღიმა.

— რა დღეა?

— კვირა. — უპასუხა ვინსენტმა, ქალიშვილი წამოვდა, მუხლებზე სინა მოამარჯვა.

— თუ კვირაა, რატომ არ რეკავენ ეკლესიის ზარები?.. კიდევ წვიმს?

ვინსენტმა ბუტერბროდი შუაზე გაჭრა.

— შენთვის ხუელ ერთი არ არის? პო, წვიძს, ვეისის, რა ძმები ნებია. — ვინსენტმა ჩაიდაახსა. — ისერიანი ვინდა თუ უშაქრო?

ქალიშვილმა ყურადღება არ მიაქცია და კარგა ხნის მერე პკითხა:

— კვირაა? რომელი თვის?

— შენ რა ცოდან ჩამოფრენილხვით შეკითხები?! — ვინსენტმა ჩაიციხა, თან ცოტა არ ფიქს შეეცა, ხომ არ დამცინისო. — აბრიღის.

— აბრიღას? — გაიმეორა ქალიშვილმა. — დიდი ხანია რაც აქ ვარ?

— წუხანდელს აქვთ.

— პოო.

ვინსენტი ჩაის კოცხით ურევლა და ჭაქაც ხარივით წვარუნებდა. ზეწარზე პურის ნამცხვები ცვიოდა. ვინსენტს გაბხესდა, დილაობით რომ ვიდუღობდა ვახუთს, მაგრამ ახლა არაფერი აანტერესებდა, ყველაფერს ერჩივნა, თბილ ღოვანში ამ ქალიშვილთან ერთად ჩაბ რომ წრუბავდა და უსწუნდა წვიძისა. ვანა სიციყე არ იყო, მათ ერთმანეთის სახელებიც რომ არ იცოდნენ?

— აციო, თვდაათი დოლარი მძაროებს თქვენა. — უთხრა ბოლოს ვინსენტმა. — რა თქმა უნდა, თქვენსვე ბრალაა, ასეთი მახანართი ნომეციო, რომ... რას ნიშნავს დ. ჯ.?

— არა მკონია, მაგაზე ზუსტად ვითხრათ ჩემი სახელი... ვანა არ შესცქლო მომეგონა ათასნაარა სახელი — დოროტია, ჯორდანია, დედულ ვინსონი და სხვა... გეტყობით ჩემს ნამდიელ სახელსა და ვეარს, რომ ის არა...

ვინსენტმა სანი იატაკზე დადო ქალიშვილისა, კენ ვადაბრუნდა და სახეზე დაყინებით დააცქერდა, გული აუბგერდა:

— ვინ ის?

— თუკა არ იცნობთ, მამ, აბა რატომ ვარ აქ?

წამით სირუმე ჩამოვარდა. თითქოს წვიძაც შეწედა, მხოლოდ სამონარო გემას საყვირო მოისმოდა გრუდ. ვინსენტმა ქალიშვილი მკერდზე მიაკრა, თანაზე ხელი გადაუსვა.

— აქ იმატომ ხარ, რომ სიყვარხარ. — ძალთან უნდაოდა, ქალიშვილს დაეჯკრებინა მისი სიტყვები.

ქალიშვილმა თვალუბი დახუჭა და ვასიყრძო:

— რა დაემართათ მათ?

— ვის?

— დასარჩეყებს, ვისთვისაც ვითქვამთ, მუყვარხარი...

ფსიჯარაზე კვლავ ამზახუნდა წვიძა. ვინსენტი უსმენდა, როგორ წკანდა მიწენარებულ ქუჩებში. უსმენდა და ავირდყოდა ბიძაშვილი ღრუცელი, საბრალო, მშკსიერი სულელა ღრუცელი, მთელი დღეები რომ ივდა და ყვაეილებს ქარფავდა, მერე აღან ტ. ბარკერიც მოაგონდა, ერთი ზანთარი კაჯანაში რომ კატარეს ერთად. ისინი ცხოვრობდნენ ვარდასიფერა ქვით ნაგებ სახლში, რომელიც თანდათან ინტროვდა. საცოდავ აღანს კი ველაფერი მარადიული ევონა, ასევე გორღონსაც, ჭერათშიან კორდონს, თავი ედსისიფდის დროინდელი ხალაღებით რომ პკინდა კამიტენილი. ნეტავ მართლა მოუკლა თავა. მერე კონი ნაიღეერა მოაგონდა, გრუ გოგონა, მათისობიბაზე რომ თქნებობდა. ნეტავ სად არის ახლა ღუიხა, პელენი ის ღაურა სადღა არიან?

— მათლოდ ერთი მიყვარდა. — თქვა ვინსენტსა და ჭეშმარიტებად ჩაესმა ეს სიტყვები. — ერთადერთი ქალიშვილი და იბაც მკვდარია.

თითქოს თანავრძნობის ნიშნად ქალიშვილი ვინსენტს ღრუჯზე საზად მივალურა:

— მე ვუაჭრობ, იმ კაცმა მოკლა! — ქალიშვილის მწვანე თვალებში ვინსენტმა საკუთარი თრუელა დაინახა. — მისი ნოჰელა მინს პოლი, აციო? უხაგუარლესა ჭელი ქვეყანაზე, ამუიათი ქმნილება იყო და აღარ არის. პაანანოზე დაკერას მასწავლიდა, როცა ის უკრავდა ან მესალმობოდა თუ მკმშივლობებოდა, ახე მეგონა, გულსიყვრა მიმერდება-მეთქა.

ეს ხმა ახლა ისე უცნობი და იღუშალი გჩვენა ვინსენტს, თითქოს ქალიშვილი თავის წარხუელს კი არა, ვახული სოკუნის ამბებს უფებოდა.

— ზაფხულას მიწურულს გაახიუდა, სულაც მკონი, სექტემბერში. ატლანდაში დაიწკრა ჯვარი და იქიდან აღარც დაბრუნებულა. ყოივლიფე უცერად მოხდა. — ქალიშვილმა თითები დაატკაცუნა. — იმ კაცის სურათა გაზეთში ენახე. ხანდახან ვუაჭრობ, ნეტა სცოდნოდა მისს პოლს, როგორ მავუარდა-მეთქა. რატომია ზოგჯერ ასე ძნელი სიყვარულს გაბხელა? ვინ აცის, ამ კაცს რომ ცოლად არ გაყვილოდა, ველაფერი ახე ყოფილიყო, როგორც მე მინდოდა.

ქალიშვილა პირველი დავისი, არ უჭირია, ყოველ შემთხვევაში ვინსენტს ტარადა არ ვაუ-
ვონია.

ოც მათს ქალიშვილს თვრამეტა წელი შეუსრულდა. ხალცარია, ვინსენტს იგი ბევრად უფ-
როსად ევონა. ძალიან უნდოდა ქალიშვილი რითიმე გაეხარებინა — თუნდაც ტყუილად ქალიშვი-
ბინა, მაგრამ ვადაიფიქრა. საერთოდ მგვობრებთან ეოფნისას ვინსენტს კარგად ქუჩაქუჩა უჭებდა,
ქალიშვილა უხსენებინა, მაგრამ კრინტს ვერ ხმრავდა: განა ხასაცილი არ იქნეოდა, მგვობრე-
ბასათვის გაეცხი ის ქალიშვილი, ვისზეც თავადაც არაფერია აცოდა, ხახელიც კი. მაგრამ ასე
იყო თუ ისე, ქალიშვილის დაბადების დღე თავისას ითხოვდა: — ხადილი? თეატრი? უაზრობაა!
მას ხომ ვაბაც არა აქვს. ეს უკვე, რა თქმა უნდა, ვინსენტის ბრალი აღარ იყო, ქალიშვილს
ხომ უგანასკნელი თრნოცა დოღარა მისცა, იმან კი რა შეიძინა? — ტყავის ქურთუკი, საწვიმარა
და ხანუბელა, როდესაც ქალიშვილი პირველად მოვიდა, ხელნათაში არაფერი ჰქონდა გარდა
სასტუქსროდან წამოდებული ხაზისა და თისს საკრეკი მაკრატლისა. ხელნათაშივე ედო ბაბ-
ელია და ერთი ფოტოპურათი, რომელზეც აღბეჭდილი იყო მსხვილნაკეთებისის სახის ქალი. იგი
სულელივით იღრბებოდა. სურათს წარწერა ჰქონდა: „ცოთლი სურვილქათ მართა ღაფერი
პოლახავან“.

ქალიშვილმა კრინტის დაშადება სრულებით არ ეხერხებოდა და ამიტომ ავტომატ-ხასაუხ-
მეში სადილობდნენ, სადაც გამრთულ მაკრატს ამზადებდნენ და სადაც ვინსენტის მცარე ხელ-
ფასის გამო უფრო დადიოდნენ ხშირად, ზოგჯერ მესამე ავენიუზე პატარა რესტორანსაც ეს-
ტუქსროდნენ ხოლმე, ერთი სიტყვით, დაბადების დღეც ავტომატ-ხასაუხმეში აღნიშნეს, ყოღრე
აქ მოვიდოდნენ, ქალიშვილი იმდენსაინს იხედა სახეს, სახამ სულ ნოლად არ დაიწითლა. მერე
თმა შეიქრა და დაბასა თითქოს ექესი წლის გოგონა ყოფილაფის და დიდ ქალს ბამაკსო,
ისე შეიღებო ფრხილბი, ტყავის ქურთუკი ჩაიცვა, ვინსენტის ნარუქარს იგბა ქანძისლივით
მყრდზე მიიმაგრა, ეტყობა, ქალიშვილი ხასაცილიდ გამოიფურებოდა, რადგან მათ მავიდასთან
მოიხსადარა თრა ვოგონა თავხედურად ხათბითებდა. ვინსენტს ვულში ბოღმა მოაწვა:

- თუ არ მოკეტავენ ეს ტუჩუცობა...
- ნეტავი ვინ გგონიდა თავი?
- ვინ გგონია და ამ შტურს სუბერმენა გგონია თავი.

ვინსენტმა ვულარ მთიამისი, ასეთი გაბრაზებული წინოდვა, ღამის თეფში გვერდზე ისრო-
და. მოუშორდეთ აქაურობასი, — უთხრა ქალიშვილს, თუმცა მან არაფერი შეიძინა და ტყბადა
სახმელის წრუბეა განაგრისი. ვინსენტი დაჯდა, უჩისოდ ელოდა, როდის დაეღადა ქალიშვილი
კიქას ვინსენტს ძალიან მოსწონდა ქალიშვილს აღუნალებათ მთიელი ბუნება და ცდილობდა
გაეგო, ნეტეუ რომელი საუეუნის აღამიანს ჰვავსო იგი.

ვინსენტა მახედა, აზრი არ მქონდა ქალიშვილიბათვის წარსული გამოეკათხა, იმასაც
მახედა, ქალიშვილი მომავალზე არა ფიქრობდა და მხოლოდ დღევანდელი დღით ცხოვრობდა.

ქალიშვილს უცნაური თვალება სარკესავით არუკლავდა ამ დაცარიელებული დარბა-
ზის ღურჯ სივრცეს.

- რას იხურებდი ახლა? მკითხა ვინსენტმა, როცა ქუჩაში ვეუადესი, — ეახდა, მაღში
ეტლით ვავახვირნით.

ქალიშვილმა მავით ტურები მოიწმინდა და თქვა, კინოში მიხდათ. ვანო, ისეე კინო! ამ
დღეებში ვინსენტა ამდენჯერ იყო კინოში, რომ ძიღშიც კი პოლიეულის კინოფილმებს ხე-
დაედა, ის კი არადა, ერთ შაბათს ქალიშვილის დაქანებით სამ კინოსურათს უყურა. დეზინ-
ფექციის სუნით გაქვინთად იაფფასიან კინოთეატრებში დადიოდნენ. ვინსენტა ყოველ დიდას,
სამსახურში წასვლის წინ, ბუბროს თავზე ტოვებდა ხოლმე ორმოცდაათ ცენტს, რადგან დარბა
თუ ავდარმა, ქალიშვილი მანც დადიოდა კინოში. ვინსენტაც დიდად არ უკვირდა ქალიშვი-
ლის ასეთი საქციელი, მასაც ჰქონია ისეთი დღეები, როცა თავდავიწყებას სურდა მიხეცმოდა
და ყოველდღე კინოში დადიოდა; ზოგჯერ ერთ დღეს ერთი და აგივე ფაულს რამდენიმეჯერ
ნახულობდა. ეგრანზე თერთა და შავი ჩრდილების შემყურე იხეთ შეებას გრძნობდა, როგორც
ცოდილი აღსარების შემდეგ.

- მმ, ხელბორკალები, — ქალიშვილს პირკოის ყიღში „ცოდაცხრამეტი საფეხური“ გაახ-
ხუნდა, ბევერლიში რომ ნახეს.

— გახსოვს ვადაჯატეული ქერათმიანი ქალი და კაცი? — ქალიშვილმა ღამის პიფამა ჩაიცი-
ვა, ერთი ციციქა იგბის კონა ბალიშზე დააბნია და ღოვინში შეწვა: — ზოგჯერ თების სიფვარე-
ლიც ბორკილდადებულ პატარობას ჰვავს.

ვინსენტისა დაძაბუნა, სინათლე ჩაჭრა.

— კიდევ ერთხელ გადოცავ დამადების დღეს, სომ კარგი დაბადების დღე გადასჩადე?
— ერთხელ ამ უბანში ვიყავი, ქუჩაში ორი გოგონა ცეკვავდა, რა უფროდონი თანე-
სიანი, ალბათ ქვეყანაზე თავს ასე ღაღად არაფერ ვერძობდა, ისეთ ხიამოვნებას წვენიო მათი
ცქერა, როგორც მზის ჩასვლა.

ქალიშვილი დიდხანს დგოდა. შებღვე კალაქ გაიხსნა მასი სახარყოფელად **მარტენსული**
ინჰენიოსუსი

- რა ვარუა, რომ იქაი მომითახე.
- მადარია, რამ მოგეწონა, — უბახუხა ძიღმორეულმა ვინსენტმა.
- რა საწყენია, რომ უხდა დაგეკენს...
- კო, მადლიან საწყენია, დანე მშვიდობისა!
- მადლი ნუაბაა!

„კო, ვინ, ამას ხომ ჩემ საკეთილდღეოდ არ ვაძბონ, პოდოს და პოდოს ჩვენ ვევაქს შეა-
დები, ხვენი ვასქარწახლა ნამხავს, დავუნტრიოთ შეაღებს მისმაგალი, ძიღლი ცროერება“,
კადრა ფიღნიდან წელ-წელა უზინარდება, ეკრათი თეორად ცამცემებს, ვახსმის დოღებისა და
საგვირების ხმა. წარწერა: ანეენებს რ. კ. ო. ეკრასზე დარბახი მონახს, რომელხაც არც შეხახე-
დელი აქვს, არც ვასახულელი, მადლა კამკაშა ჭაღებია. სანთლის აღი ირხვია, სავარძელში
მოხუცი ხის, სავარძელი ირწყეა, მიხუცს თმა კვითლად აქვს შეღებელი, დოღები ვაპოდრული,
ტუნები კი ასეთი პატარა, როგორც თოჯინას. ვინსენტა ცნობს ვინსენტს, „შორს ჩუწყის!“ —
ყვირას ახადგაზრდა მისმაგულელი ვინსენტე, მაგრამ ბებერი ამაზრხენი ვინსენტა მისვეს მი-
ფოყხავს და თბობახავით აცოცლება ზურგზე. ვინსენტა ხან ემუქრება, ხანაც ესევენება მამსორ-
ლია. ზურგი ჭარს მიუშვირა, მაგრამ მოხუცი მაინც ჯერ მოიცილა, ზურვით დაგეკენს ჭეიქრ
ვინსენტს აღმა-დაღმა. უცე- გველივით დააკლანა ელვა. ვანთდა. დაბახი ერთბაშად ავუ-
გუნდა. ვინსენტა შეამჩნიეს, აყავანდნენ თეორფრაკიანი და კულზე თეორბობთანი მამსაკეცის,
აქივლდნენ ფარჩის კაბაში გამოწყობილი ქალები. ვინსენტი დამცარებული და შეურაცხყოფი-
ლია და თანაც სად? — ასეთ ბრწყინივალე საზოგადოებაში! ვის იცის რას არ ვიქრობენ ვინ-
სენტზე: მას ხომ ზურგზე საზინდარი ბებერი აზის, ბტეკმრება აღვალზე, ებქავდნენ, ხმა
გაკმანდეს, ვინსენტი ხედავს, ბვერ მათვანს უკვე აზის ზურგზე თავისი მსგაესი ღვარძლიანი-
ორეული — ვახსახიერება შინაგანი წინააღმდეგობისა, იქვე მას ვეწრდო ხედიკით კაცსაც
ზურგზე აღბინოსი ზახვი აზის, ვინსენტისკენ ეილაც მოაწევს. ეს მასპინძელია — დაბალ-დაბალი,
ლოყდაფლაფა, მელოტი კაცი, მობრიელ მარჯვენა ხელზე უთავი ქორი უზის. ქორს მასთვის-
დრმად ჩაუხვია ბრჭყალება მადამი, საადანაც სახელი მოეონავს. კაცი შედიღურად მოაბიჯებს.
უკლებ ქორი ფრთებს შლეს. ქვის კვარცხლბეკზე შემოდგმულ მველისძველ პატელონზე მასპინ-
ძელი ფირფიტას დებს. ვალხის ხრისწიანი გაცკეთილი მკლიდია სახეიბო საყვირის ხმახავით
ვაისმის. უთავოქორიანი კაცი წვრილ ხმაზე აცხადებს: ვერადლება, ცეკვა იწყებაო, და ავი-
ქორთან ერთად ბრუნავს და ბრუნავს, და თანდათან სადღაც ქრება, ყველა ტრიალებს, კულ-
ლები ფართოვდება, ჭერი მადლა იწევს, ვინსენტა ეილაც ქალიშვილს ეხვევა და საკუთარი-
ზრიალა ხმა ესმის: „ლუცილ, რა დეთაებრივ სურნელს აფრქვევენ ეს ადბი, არა, მკირფახი?“ —
ცოტა ხნის შემდეგ ღუცილს სახე ეცვლება. ახლა ვინსენტი სხვასთან ცეკვავს. „კო, კონს
სიღვერ, რა ბედსიქრი ვარ, რომ კულაე შეგებელი!“ — ვეიროს ავი, მაგრამ კონი ერუა. „კორ-
დონ, მამატყე, არ მამდიდა“, — ეუბნება ტყვიით თავში ჯაჭრილ გენტლმენს. მაგრამ კონი და
კორდონი აღარ უსწნენს, ისინი ერთად ცეკვავენ. ვინსენტა ახლა სხვასთან ცეკვავს. ეს დ. გ. ია-
მას ზურგზე აზის ოქროსთბიანი ღამახი ბავშვი, რომელიც უმწიკვლობის ხიმბოლოსავით
მგვრდში იკრავს თეთრთოვლა კნუტს. „მე უფრო მისზე ვარ, ვიდრე თქვენა გეონათ“, — ამ-
ბობს ბავშვი, მაგრამ მოხუცის საზარელი ხმა აწვევტისებს: „მე ყველაზე მძიმე ვარ“, და რო-
გორც კი მათი ხელები ერთმანეთს ხეღებთან, ვინსენტი გრძისობს, ზურგზე ტეირთი უპატარავ-
დება. მოხუცი ვინსენტი თანდათან ქრება. ვინსენტის ფეხები აატაკს ხცილდება, იგი ხელს
უშვებს ქალიშვილს და კულაე ვახსმის ბრინწიანი მუხივა ვინსენტი ბავრში მიფრინავს, სულ
მადლა და მადლა. იუორი სახეები დაბლა რჩებიან, პატარავდებიან, მდღლიზე გაფანტულ სო-
კობივით მოჩანან. მასპინძელი უთავო ქორს უშვებს ხედიდან და ქორიც მადლა მიფრინავს.
„ის ხომ არმაა, — ფიქრობს ვინსენტი, — უთავო; ცოდვილნი კი ბრძებთან თავს მშვიდად გრძიო-
ბენ“. ვინსენტს ქორი დასტრიალებს თავს, ბრჭყალებს ასობს, „გათავდა ჩემი თავისუფლება!“
ვინსენტმა თვლები გაახილა, ოთახში ახელოდა, ცალი ხელი საწოლიდან პქონდა გადაკიდუ-
ბული, ბაღამაე ვადავარდნიდა. უნებლიეთ ხელი გვერდზე გააწვდინა, ქალიშვილისაგან ელო-

და ნუგეშს. ვიქითად გახსოვებული ზეწირი ციკა იყო, ქალიშვილი აღარ იწვია დაძქვანაბი
იქსას სენი აცა, კანსენტი ღოგინზე წამოჯდა:

— ჰეი, საღა ხარ?

კარი ქალიშვილს ღია დაეცოვებინა, კარი ზღურავს მოვარის ძკრდადი შვენიერად
სამხარეულში მაცვარი უშველვად, მძინარე ვატახაით კრუტუნებდა, სასუნე მაცვარზე დაყ-
რულ ძველ გასეფის ელა აფრთაღვებდა ნააუი. ვინსენტმა ისევ დაიძახა. აიღურად ისე ფრთხი-
ლად, თითქოს თავისივე ხმის ვაცისკანსა უმანიაო. შემდეგ წამოიღო, კარისაკენ წაბარბაცდა
ვბინი გაიხედა: ქალიშვილი სამოსლის ბეს მიყრდნობოდა ნაბეგრად ხასიქილი.

— ღმერთო ჩუიო, მანდ რას აკეთებ? — თუეა ვინსენტმა. ქალიშვილი სწრაფად შემოტრიალ-
და, ვინსენტმა ხოთ სახე ხიბნელეში კარვად ვერ გაარჩია, მხოლოდ შავ ღანღის ხედავდა.
ქალიშვილი მოუახლოვდა, ტურნებზე თითი მაილა.

— რა მოხდა? — ჩურჩულით კითხა ვინსენტმა. ქალიშვილი ყუხის ცერებზე აიწია, ვინ-
სენტი ვურთახ მას სუნსქვას ვრძნობდა. — შეხოლი შინ წქარა, კმარა, ხე სუღელობ, — წყნარად
უთხრა ვინსენტმა, — მის, ვზოში ფეშაშველი რამ ვაცოვანა? რომ ვაცოვდე...

ქალიშვილმა ვინსენტს პირზე მაიფარა ხელი.

— ის ვნაბე... — წაჩურჩულა, — ის აქ არის!

ვინსენტმა ქალიშვილის ხელი მოიცვალა, ძლივს შეიკავა თავი, რომ არ ვაერტყა.

— ის! ის! ის! რა ვემართება? რომ არ... ვაცივდა! — ვაჯერებულ ვინსენტს დააც-
და ის, რასაც ხაყუთარ თავბაც არ უმხელდა. „მაგრამ აქვს ამას რაიმე მნიძერელობა?“ — ვა-
იფაერა ვინსენტმა. აღამიანი დაუბნებით არ უქდა მოითხოვდეს ყველაფრის ახსნას იმისაკენ,
ვინც უყვარს. მოაგონდა ვინსენტს ღუცილა, აბრეშუმზე ხაირ-ნაირი ნაყმება რომ ვამოკ-
ყავდა და ველსახვევზე კი მის სახელს ქარვავდა. ყრუ კონი კი რასაირად არ ცდილობდა მისი
ფეხის ხმა ვაყვანა. თუძე ვინსენტის ფეხის ხმა, ვვონებ მართლა ესმოდა. მოაგონდა ძველი
მეგობარი ალეს ბუიკრი, სიყვარულში რომ არასოდეს უმართლებდა. მას შემდეგ რამდენმა
წყალმა ჩაიარა. ვინსენტმა ნიჭი ვერ ვამოიყენა, ქვეყნებში მოგზაურობაც ოცნებად დარჩა, ვერც
ერთ მიხანს ვერ მაიღწია ვათავდა, აღარაფერი დარჩა. თქ, რატომ იყო, რომ ვინც კი ვეა-
რებია, ყველა ისეთივე ვულვარებილი ეჩვენებოდა, რიგორიც თვითონ არის ახლა. ქალიშვილს
რომ უყვარებდა, სულ თავისა წლოვანება ახსენებოდა, უძებლო სიყვარულისაკენ სული ვაუ-
თებოდა.

ქალიშვილი ისევ ხას ძირში იდგა.

— დაძქოვე აქ! — თუეა მან და სახლის ფანჯრები შეათვალღიერა. — სულ რამდენიმე წამით!
ვინსენტი ქალიშვილს ელოდა. ფანჯრები ევება თვალუბივით ვაძქურებდა ქუჩას. ზედა სარ-
თულის ფანჯარაზე ფარდა აიწია, ვილაცა უკვე სარუცხის ფენდა. თუნდებოდა. მოვარე ფერძერ-
თაღლებოდა. ნააკმა ტოტები შეარბია, მიძქრალი მოვარის შუქზე კზოში საგნები ვამოიკვთია.
სახურაიოდან მტრედების ვუნდი აფრინდა. ფანჯრებში აქა-იქ სინათლეები აინთო.

ქალიშვილს თავი ისე დაუხარა, თითქოს რასაც უძებდა, ვერ იპოვია. ვინსენტი ვაუნძრევ-
ლად იდგა. ქალიშვილი ვინსენტისაკენ შემობრუნდა.

* *

— თქო, რა ადრე აბღვარზართ, მისტერ უოტერ! — უთხრა სტატისტის ფეხებმოვრებილმა
ცოლმა მისი ბრენანმა. — რა მშუენიერი ამინჯია, არა, მისტერ უოტერ! ჰო, მართლა, თქვენთან
სალაპარაკო მაქვს.

— მისის ბრენან... — ყელიდან სახინი აღმოხდა ვინსენტს. იგი მძიმედ ხუნთქავდა, ლაპარა-
კი უჭირდა, — ძალიან ავად ვარ, მისის, და თუ შეიძლება... — იგი შეეცადა ქალისათვის ვერდი
აველო, ვზა ვაეგრძელებინა.

— ალბათ მოიწამლეთ, ვანა შეიძლება აღამიანი სულ ფრთხილობდეს? ღმერთმანი, კბრა-
ელების არც ერთი სასურსათო მაღაზია არ ვარგა. — ქალმა ვინსენტს ვზა ვადაულობა და ვა-
ნაგრძო: — ვაღუე იმიტომ ხართ ცუდად, რომ აღამიანურად არ ცხოვრობთ.

ვინსენტმა თავში ისეთი ტკივილი იგრძნო, თითქოს ავთუისებიანი სიმსივნე მქონოდა.

გოველ მოპრობაზე თავში ნემსებით ჩხუტდა რაღაც სტატისტიკის ცილი სულმოუბრუნებლად ექაჩებოდა:

— ვადა, იგი ნამდვილი ქრისტიანი ქალია, გულუბრყვილო, უბიწო, თორემ რა სიერით ვქნებოდა მასთან თქვესათანა კთილშობილ ჯენტლმენს, მაგრამ მისტერ კუპერიც არ იტყვია ტყუილს, ისეთი უწყაბარა და პატიოსანი კაცია: რა ხანია, ჩვესი უბნის მთავარი...
ბიჭ-მეორეთი

ქუჩაში მანქანამ ჩაიარა, წყლას მხეილმა რამდენიმე წამით ჩაახშო ქაღალს ხმა, მერე ისევ გაისინა: — მისტერ კუპერი დაბუჯიანობით ამბობდა, ქალიშვილმა მაკრატლად დასაძინა მოგვდა, თან რაღაც იტალიურ სახელს მუძახდაო. მისტერ უოტერ, საუბარიცაა სახესე მუხელოთ მისტერ კუპერს და დარწმუნებით, რომ იგი იტალიელი არ არის. ერთი სიტყვით, ახეთი ამბავი მთელ სახლს უტეხს სახელს...

კამკაში მზის სხაუბმა ვინსენტს თვალები აუჭრელა, ცრემლები წამოუვიდა, მოეჩვენა, რომ სტატისტიკის ცილის მღვრიე წითელი თქალები, ლოყება და ცივირი აქეთ-იქით მამოიფანტნენ.

— მისტერ დისტრონელის ეპასდა აღაათ, — თქვა ვინსენტმა, — ახლა მოდიშს მოუხნდა თქვენთან, მასის ბრენას. — აღბათ მოერადი ვკონსიერ, მე კი ცუდად ვარ, ხეთუ ვერ მატყობს, რომ ცუდად ვარ? — დღეს ჩვენი სტუმარი მოეჭრავერება და უკან აღარ დაბრუნდება.

— რაა ბრენებთ, — თქვა მისი ბრენანმა და თითები ვაატკაცუნა, — საბრადო ვოვონა იხეთი ფერმკროალია, უთუოდ დახუენება ესაჭიროება. რა, თა, იტალიელებითა რა გვესაქმება? წარმოუდგენელია მისტერ კუპერი იტალიელი იყოს. იგი ზომ თქვენსავით, ჩვენსავით თეთრია, — თქვა მისის ბრენანმა და გოცების ხაშნად მხრეთი აიხენა, — მისტერ უოტერ, ამკარად მოწამლული ხართ, სახესე ვერცობათ, დიერთო ჩემო, ყველაფრის რაგორ უნდა ემინოდეს ალა-მაინს...

ღერუფანში არაკის სუნი იდგა, ბნელიდა, ვინსენტი ხელის ცეცებით მიდიოდა, ასანთი ასითო, ბიჭუნა მოჰკრა თვალი, ხანი-ოთხი წლითა თუ იქნებოდა. ბიჭუნა ასანთს კოლსოფით თამაშობდა, ბავშვმა ვინსენტს ყურადღება არ მიაქცა, ვიდრე ერთბელ გაქრა ასანთს ვინსენტმა საყვადერის თქმაც ვერ მოასწრა, რომ მახი თათხას კარი გაიღო.

„ღაიმალე!“ — უთხრა ვინსენტსა საკუთარ თავს, ქალიშვილი რომ დაენახა, რაღაცას მიბუღებოდა, იტყუებდა, ხოლო თუ გამოელაპარაკებოდა და მათი თვალები ვინსენტის შეხედებოდნენ, ვინსენტი ვერ გაუძლებდა.

ვინსენტი ბნელ გუთხეს აეკრა, ბიჭუნამ უთხრა: „რაა შერებით, მისტერ?“ ქალიშვილი უახლოვდებოდა, ახლა მისი ხანდლები ხმა ვარკვევით ასმოდა და სიბნელებში მწვანე საწვირ-რას შრიალიც ჩურჩულს ქგავდა. „რას შერებით, მისტერ?“ — კვლავ გაიმეორა ბავშვმა. ვინსენტს გულმა ისეთი ბავა-ბუვი დაუწყო, თითქოს ხადაცაა მკერდიდან ამოუვარდებოთ, ბავშვს პირზე ააფარა ხელი და მაგრად ჩაიკრა, ვერ დაინახა, როგორ ჩაიარა ქალიშვილმა, მაგრამ მოგვიანებით, როცა ღერუენის კარის ხმა გაიგონა, მახვდა, ქალიშვილი წავადა. ბიჭუნა იატაკზე დასვა: „რას შერებით, მისტერ?“

როცა ვინსენტი ოთახში შევიდა, ოთხი ამი ასპირინი ხელახედ დაღაა, ლოვისი ერთი-კვირის აულაგებელი იყო. საფერფლე მირს იღო, ფერული იატაკზე გაფანტულიყო. ვინსენტმა გადაწყვიტა, ხვალ თუ კარგად ვიყენი, ოთახს დავალაგებ, კედლებს შევღებავ და უზოსაც დავასუფთავებო, ისევე უკვლი ამხანაგებში და წვეულებებზე. ას, რაც უკვე ხავეში მქონდა, აღარ იზიდავდა, ფუჭი და უნაყოფო ვჩვენებოდა. უცებ ფეხის ხმა მოესმა. ხეთუ ასე მილე დაბრუნდა? ხეთუ დამთავრდა კინო და უკვე საღამოა? სიცხიანი ავადმყოფისთვის დრო საოცრად ხწრაფად ვადის. წამით ვინსენტს მოეჩვენა, ტანში ძელები დაცხრავენო. ვინსენტმა გაიგონა, როგორ აირბინა ბიჭუნა კიან თავისი ბრახუნა ფეხსაცმელებით. ვინსენტი ხარკიან კარდაზავენ წაბარბაღდა, ჩქარობდა, იცოდა, უნდა ეჩქარა, მაგრამ ყეხს ვერ აღვამდა, მაერა თითქოს სქელი და წესოვანი იყო. კარადიდან ქალიშვილის ჩანთა გამოიღო, ლოვანზე დადო. უბადრუკ-ოყუფიანს ჩანთას ვალუნული საკვება დაუხვოდა, ვინსენტი დამნაშავესავით უყურებდა ჩანთის სად უნდა წავიდეს? როგორ უნდა იცნოვროს? — ფიქრობდა იგი.

კონისთან, კორდონთან და სხვებთან ურთიერთობა რომ გაწყვიტა, მამან რაღაც დარსება მანც შეახარისუნა, თუმცა ახლა — მან უკვე აწონ-დაწონა ყველაფერი — სხვა გზა არც ვაინდა. ვინსენტმა ქალიშვილის ნაყოფი შეავროცა, მისს მართა დაეჯილი-მოღოს სურათი ტყავას

ქურთუკიდან გადმოიყარდა. ვინსენტის სურათს დახედა — მუსიკის ნახსენებებს საყვედურადას
 დამაღმა აღიქვალდა სახეზე. სურათი კონვერტში უცდოდარიანთან ერთად ქაღალდის ფურცლით
 დადგომა ზისიკ აყიდას კლასიკიდანდე. ან აწინდე, საიდანაც მოვიდაო, გაიფიქრა და მისეულ-
 ბული დეფხი ლოვიანზე. ფასჯარაბი ფრთაყუთელი პეპელა შემოფრიალა. ექვთიმე ქაღალდის
 პეპელა არახიდეს უსაიკს. ვადოსხური ყვავილივით მოღივლივდა, მაქვს — მაქვს — მაქვს
 საკონიათად მოაზაბა, თითქოს რადიკას ანიმსებათ ვინსენტსა. შიძით შეჭრობილი ვინსენტსა შე-
 ავლას თვალს არ ამოჩება. შეარღვე შარაქლოხას უკრავდა ქურთუკს. არღვის ხმა დანჯღრეული
 პიანინოს ხმას აგონებდა. ვინსენტსა, პეპელა ქალიშვილას ნახატზე დაკვებდა, ბროლივით გამჭ-
 ვარვალე თუალეზე გადაეთქდა და ქალის მოკვთელ თავზე ბაფთასავით გაშალა ფრთები, ვინ-
 სენტის ქალიშვილის ხახიდან მაკრატელი ამოიღო და პეპელას ფრთების შეჭრა მოუნდომა,
 მაგრამ პეპელა აფრინდა, რადიკიმე წრე მოხაზა და ჭერის ვარსკვლავავით აეკრა: ვინსენტსა
 მაკრატლის წვერა „უთაყო ქორს“ ვულში გაუყარა. ფილაღის პარა ხარბად სერავდა ხაღება-
 ყით დაფარულ ტილის, სურათის ნაკუწები თბახავით ცვაივდა. ვინსენტსა ნაკუწები აკრაფა,
 ხანააში რაყარა, დაკეტა და ატარდა. თვალცრემლიანს პეპელა ახლა ხატისხოდენა მოეჩვენა,
 უფრო მეტად, ეს უცნაური არაყო ჭერიდან თითქოს რადიკას ეკურნულეპოდა კიდევ პე-
 პელამ ფრთები აამოძრავა. თიხში ხავეა დაირხა, თითქოს ფრთაყვლების გუნდა აფრინდაო.
 ვინსენტის წაჭორტნასდა, ქალიშვილის ხახია ფეხებში წაებლანდა. მთელი ტანით მიაწვა კარს
 და გააღო, ღერუყაში ახანთი ახნო. „რას შერებთო, მისტერ?“ — თქვა ბიჭუნამ, ვინსენტი
 უახროდ გაუღრიაჯა, მერე კარი ქურდულად მიხურა, ჩატრა და ხედ სავარძელა მიაღვა. თიხში
 ხაღარისებური სისუმე ჩამოვარდა. მზას ხხივება ჩრდილებს ცბიერად ეთამაშებოდნენ. ჭერზე
 პეპელა მიცოცავდა, უცნებ იგი ყვითელი ქალიღლის ნაკუწავით ძირს დაეშვა და მანღალზე დას-
 კვებდა.

„ზოგჯერ ეს კაცი სრულებით არ პეგეს ადამიანს, — ვტყვილი ხოლმე ვინსენტს ქალიშვილია,
 როცა ლოვიანში ერთად იწვენენ, — ხან ქორსა პეგეს, ხან ბავშვს, ხანაც პეპელას“. ვინსენტს
 მოაგონდა ქალიშვილის ნაამბობი: „იქ, სადაც მე წამოყვანეს, უამრავი მიზნები ქალი და ახალ-
 გახრდა ვატი ცხოვრობდა, ერთი ახალგაზრდა მარწმუნებდა, მეგობრე ვარო, ერთი თიხშიც-
 დაათ წელს მიტანებული დედაბერი ვა თავის მუცელზე ხელს მადგინებდა ხოლმე. „ხომ
 გრინობ, — მღუბნებოდა, — რა მაგრა სტას ბავშვი?“ ეს დედაბერი ხატვასაც სწავლობდა. მისი
 ნახატები ხაირ-ხაირი ნაჭრებისაგან შეკერილ საბანს პეგელა. რა თქმა უნდა, ისიც აქ იყო:
 მისტერ დასტროხელი! თუმცა თავს დოქტორ გამად ასაღებდა. ნაცრისფერი პარიკი ედო თავზე,
 ერთხელ მივატოვე იქაურობა, გავიქეცი. ახანნის ბუსქეაში დავიმალე. ცოტა ხნის მერე პატარა
 წითულმა მანქანამ ჩამოიქროლა. საჭესთან ნაცრისფერულეაშაანი კაცი იჯდა, საბაგელი გამო-
 ხედა პქონდა. მაგრამ ესეც ეს კაცი აღმოჩნდა. როცა ეუთხარი, ვანც იყო, მრისხანედ მითხრა,
 ახლავე ჩადი მანქანიდანო, ამის შემდეგ სხვა ნამაკაცს შეეხვდი ფილაღელფიაში, კაფეში შემაყ-
 ვანა, მერე იქვე ხეივანში გავისეირნეთ, ატალიურად დაპარაკობდა და მთელი ტანი დახვიან-
 ვებული პქონდა, მაგრამ ესეც ის კაცი იყო. ამის შემდეგ კიდევ ერთ კაცს შეეხვდი, რომელიც
 პედიკურს იკეთებდა. კისიში მომიჯდა ვეურდით, რადგან ბიჭი ვეკონე, მიხვდა, მოტყუვდა, მაგ-
 რამ არ გავავრებულა, დამატაჯა და ხეზაც დაშროო მის სახლში შეცხორა. ძალიან გემრიელ
 სადილებს მიმსაღებდა. ყელზე ვერცხლის გულჩასდა ეკიდა. ერთხელ გულქანდა ვავხხენა და
 მასს პოლის სურათი დაეინახე. მაშინ მივჩვიდი, ესეც ეს კაცი იყო, ასახე მივხვდი, მისს პოლი
 ცოცხალი აღარ იყო და ახლა მეც მიბირებდა მოკვლამ. მომვლავდა კიდევ უსათყოლ მიმკ-
 ლედა“.

დაღამდა. დამის ყრუ ზმემა სელ-სელა სინუიში იკარებოდა და ეს მოვლევარე ლურჯ
 ხილაბს ემხგავებოდა. ვინსენტსა კარს მიაღვა და საჭურეტში ვაიხედა. თავისი საათის წიკწიკი
 გაიყონა. სიბნელეში გასაღებმა გაიხსაკუნა. ვის იცის, იქნებ საღდაც მკვლელი საბნელიდან გა-
 მოდის და წარფუფით ზელში საბედისწერო საფეხურებზე მისდევს ვინმე მდიდარ ქალს. აგერ
 აქ კი მოოცრე კაცი ხილაბს აფარებს სახეზე და აწიდან გამჭოლავად აფურება, ფიქრობს, რო-
 ვორ აცბიკროს. ვინსენტს არ დაუნაზავს, მაგრამ კარგად აცის, ქალიშვილი დადი ხანია მოვიდა
 და წაიღო კიდევ. მას რატომ არის ასე ვულნაკლული, რად არ ახარებს თავისუფლება, თავს
 რატომ გრძნობს მოტყუეპულად და უწყოლ, როგორც იმ დამეა, თვდასუთ ცნებალ მოხუცის ცე-
 ლესკობით მოუარეს რომ აკვირდებოდა?

ძელი, გატრეცილი წვრილის ნაუწვებიცა ცუციაა ძირს ბატბუტა. ქალიშვილი და თან ბატბუტის ცვენას ისე ადევნებდა თვალს, თითქოს ნიწაზე შეკითხვებს ეძებო და თუაონვე პასუხობა ამ შეკითხვებზე. მერე ქალიშვილმა ფრთხილად შეაწერა მხერა კბეზე ამავალ მამაკაცზე „ოპ, ვისკენტი“, — თქვა ვუნებაში.

ვანსენტს ის იყო ტანზე წყალი გადაველო, ხანე გაეპარსა, გაკონტავებულაყო, მაგრამ თვალეში ნაღველს მასაც უკროთდა: დიდ სულტრში მხარბეჭიან მამაკაცს ჰკაუდა, თუმცა აჟაღ-მყოფობის შემდეგ ხაკბიოდ გამზღარიყო. ვინსენტა ქალიშვილს ვოველ დილა-ხალამოს ხან ჭიმ-კართან იედავდა, ხან სურათების ვალერუასთან და ხანაც რესტორანში, სადაც ვანსენტის საუბ-მობდა ხოლმე. ეს ვოველივე ვანსენტს საოცრად ტანჯავდა, ყველაფერი სულ ერთნაირი ეჩვენე-ბოდა, ქალიშვილია დაეინებული დევნა — ეს უხიტივი პასტისობა — სულს ურუთავდა ვანსენტს. ქალიშვილის ჩრდილი ღერდაფეს სდევდა. ერთხელ ისინი ლიფტში შეხვდნენ ერთმანეთს, ვინ-სენტმა შეჰყვარა: „არ ვარ ის კაცი, არა! ეს მე ვარ. ნე...“ მაგრამ ქალიშვილმა ისე ვააღმა, თითქოს ისეც იმ პედიკურაან მამაკაცზე უაწობდა.

ვანსენტის დრო იყო, აღარ იცოდა სად ევახშმა, ვაბდღვიანლებული ლაბბიონების ქვეშ შეჩერდა ქუჩაში, ქვაფენილზე ძლიერი შუქი ეცემოდა. უცებ დაიჭუბა, ყველამ მალლა აიხედა, გარდა ვანსენტისა და ქალიშვილისა. ცა შავი ღრუბლებით იუარებოდა, მდინარიდან მონაბერმა ნიავმა მოთამაშე ბავშვების კრიახული და შემახილუბი პაერში აატიცა, შემდეგ ფანჯარაზე ვაღ-მოფუფრული ქალის ხმა მოესმა: „წვიმა, რაშელ, შემოდი, ჩქარა!“ შეყვავილემ თავისი საზიადარა ისე სწრაფად დაძრა ადგილიდან, რომ ყვავილეებით სავსე ქოთინები ძირს ვაღმოცვივდა, ვოვო-ნები ყვავილებს ეცნენ, თმაში ვაიბნიეს და სახლებსაკენ მოკურცხლეს.

ტროტუარზე გამელულ-გამომღვლელა აჩქარებული ფეხის ხმა, წვიმის წვეთების ტკაბტკაბი, ფანჯრებისა და კარებების ჯახუნა ერთმანეთში ირუოდა და თანდათან ქილიოფირის ჰანგებს ემს-გაქსებოდა. ვანსენტის ვერს ფესსაცნდეს პაკბუკი მისწვდა, მოიხედა: მის ვვერდით ქალიშვი-ლი აჯგა. სწორედ ამ დროს კვლავ იელვა, ცა გაბზარულ სარკეს დაემსგავსა, წვიმა კი — მინის დამსხვრეულ ფარდას.

თარგმანი: შ. ს. ნიშნაძე

* * *

ო, უცოდველო, წმინდა სულო, რა მალე დათმე
 ეს ყრუ და უნდო, ეს ცოდვილი წუთისოფელი,
 შენ მანდ ზეცაში მოიპოვე სრული სიმშვიდე,
 შე კი სულს მიღრღნის დარჩენილი დრო უღმობელი.

და თუ მოგწვდება გულმოკლული ჩემი გოდება,
 ჩუმი ქვითინი თუ მოგწვდება განწირულების, —
 ევედრე უფალს, ჩემო ბიჭო, ევედრე უფალს,
 რომ მალე, მალე შეაერთოს ჩვენი სულები,

ისევე მალე, როგორც იყო ეს განშორება,
 ეს განშორება — დროებითი გამოთხოვება...
 მანდ სამოთხეში შეგვაერთებს მოწყალე ღმერთი
 და გვაზიარებს მარადიულ, ნამდვილ ცხოვრებას.

□

* თარგმანი ელექტრა ზურაბ აბულელიანს.

ქვემოთა უნივერსიტეტი

ლურჯი ყვითელზე

რედაქცია

თარგმანი თამაზ ბოლქვაძის მიერ

დაარსდა გზა და გათავდა თქი,
მაგრამ ტყვილი სახლობს
ჩვენს სულში კვლავაც. მოდი იმ დღეებს
ნუ დავივიწყებთ. ხალხო.

ა. ტვარდოსკი

არა, ჩვენ არა ვართ მკურნალები.
ჩვენ ვართ ტყვილი.

ა. ვერცხი

მედიო თრა წუთი, თუ მეტი არა, თვალა ვერ მოვამორე მაცვალებულს
ყვითელ ხელებს. რას ვაფიქრებდი, ღურჯა, თუ ასე მკაცრად გამოხედ-
ბოდა ყვითელზე. სულ ცოცხა ხნის წინ ამ კაცს მზეზე ვარუჯულა, თათქმის შავი ხელება
შქონდა, ამიტომაც ვერ ამხსნია, რაც თეთრია, ფამთახვლის გამო რომ ყვითლდება, ეს ყვე-
ლამ აცანს. ყვითლდება თეთრი ქაღალდი, თეთრი ძვალა, თეთრი ტვავა და კიდევ რაინა
რამ. მაგრამ შავი რომ ასე ვაყვითლებულაყოს?! ვაყვითლებულიყოს-მეთქი, უბრალოდ ვამ-
ბობ, თორემ ასეთ სიყვითლეს ვერც წარმოადგენს კაცი საოცარია, პირდაპირ! ადრე, ცოცხა-
ლი რომ იყო, უვაროვის მარჯვენა ხელზე, რაღა სქმა უნდა, მინახავს ხვარინგი; ღიახ, მინა-
ხავს და, თითქოს არც შემანამნახს. ასეა თუ ისე, არ დაეკვარებოდნარ და არც დამამახხო-
რებია, აღბათ, ამიტომ არ დამამახხოვრებია, რომ წინათ, ხაერთოდ, არ ვაკვარდებოდი ამ-
კვარ „მხატვრობას“; უხალისოდ შევაფლებდი ხოლმე თვალს, ჩემთვის წავამურტყუნებდი,
„რა ველურობაა-მეთქი!“ და მგეწყდებოდა. მაგრამ ახლა, ხულ ხვა ამბავია. აქამდე უვარო-
ვის მარჯვენაზე ხვარინგის ვეელა წერაღმანა თუ არ შემამჩნევია, ეს ამიტომ, რომ ცოცხალ
უვაროვს ხელება, როგორც გაიხარათ, თითქმის შავა შქონდა; და კიდევ ამიტომ, რომ ცო-
ცხალა უვაროვი ხელებს განუწყვეტილად ამოძრავებდა, კარგად მახხოეს ამ გამავებულა სე-
ლების ყოველი, ერთა შესხედვით უმსამუნელო მოძრაობაც ვა მაშინ, უვაროვმა საყვადლი
რომ მომხსაჯა თა ახლადნახროლი, ვერ გასყუ ღულააბოლებულა პახტოლექტი შუბლში და-
მამახნა; და მაშინაც, ღიდი ხნის შემდეგ, როცა მომახხლოვდა, ღულათ სავსე კოხა რომ
მოეჯახუნებანა ვა წემა სადღეგრძელთ ვთქვა. ახლა ეს ხელება მშვიდად ეწყო უვაროვს
მკურნელზე ხვარინგის არანეულებრივად მხუთა ხილურჯე ისე ცხადად, უფრო სწორად, ასე
გამოყვითლად მოხანდა არანეულებრივად ყვითელ კანზე, რომ თვალა ველარ მოვამორე
ვერც მაშველ რეოლში თანავე ვვერდულად ჩასატულ თოკით შემოწნულ ღუბას და ვერც ამ
რეოლზე მკიდროდ, მატყუებულა ასოვბათ დაწერილ ხიტევებს. მაშველ რეოლზე, ხეშით,
ყწერა: ეს ბ. უვაროვი 1910“ (უვაროვის დაბადების წელი თუა). ქვემოთ ვა — თახილის ნამ-
ლით თრად ვაყვითელი თთხი ხიტევა; ეს ძახალის ნიძანა, მგონი, ნამეტანა მოუვიდა მესხე-
რინგე დრამატეკოსს; ამ დროს, უვაროვს ხვარინგი რომ უნდა ამოეკვეთა, ეს არა გასხხვა-

გმუღია, ხრუღიად მსკობისხვა ფრანს არაფრია — არც მახალის სიძლით, არც მამამით და არც აზხეცათ არ იცოდათა.

იმ დროს ეს ორი ფრანსა აწერდებოდა და აკითხებოდა ერთად და ადამიანთა უძრავდესობა-ბახიოების, მათ შორის, სეძოვისა და უკაროვანისებოც, ერთსა და ისევე აქმნიდა.

სეძოვი წლებმა რომ ხაიარებს და რატომღაც მოძებნენა, ეველაფერს მსხვერპლად მათი კუფურებ-მეთქი, ხეშს თავს ხატევა მადეცა, არახოდეს არც მეთქი და არც დამკწერი ეს ორსა ფრანსა ერთად.

მაგრამ ეს მხოლოდ მე მთქვეა ხეშს თავს ხატევა, უკაროვმა კი — მაგრამ ხაიარს უნდა ვიცოდეს, რას ვიქრობდა უკაროვს? თვითონ არაფერი უთქვამს და არც მე მიკითხავს, რახაკვირეულია, უნდა დავანტერებებუდიყავი და მკეითხე. ასეა თუ ისე, ახლოს ეთყუა მახთან და „გამარჯობა — გავინარჯოს“ გარდა სხვა რამეც ვერ ვუკმარებდა...

კიდევ კარგი, მახამვიდს მათუხსნარი იქნებ ვერც მიძებსწრო, ისიც შეიძლებოდა, კიდევ დიდხანს ან ხეერთოდ არაფერი სცოდნოდა უკაროვის სიკვდილზე, უბრალოდ, შესაძლოა იყო თვალა არ მამკერა გაზეთახიოების, სიძელთაძარი ვანცხადება რომ იყო მაც დაბეჭდილი.

იმ გაზეთს ხიცხისაგან ფრად მუწუხებოდი მსუქანი მამაკაცი ისიყუბდა, ხეშს ერთად ვადექით მეტახნებრად უცნაურ რიგში, აქტობუხის ვანერუბაზე, აერთობრტის მახლობლად, არა, არ ეცდებოდა, მართლაც უცნაურა იყო ის რიგი! მწერივა სწრაფად იზრდებოდა, მაგრამ ეველა ხორმალურა რიგიეთა ბოლოდან კი არა, არამედ, უმიადერებად, წახიდას დაახლოებოდა, ასე ხდებოდა: ერთა კაცია თუ უკან მოგვიდებოდა, ათი წან აგვეყუდებოდა, ითვიდან სქელთ პარველა იყო მე — მეთრე, ერთა-ორა წუთის შემდეგ ორთქნი ისეთი გრძელა მწერივის სოლოში ადამიკნნით, რომ იუკა მოდლი და მოღას ვამოსხეყებოდა აქტობუხის, ახელაზე და პარაკაც ხედმერი იყო.

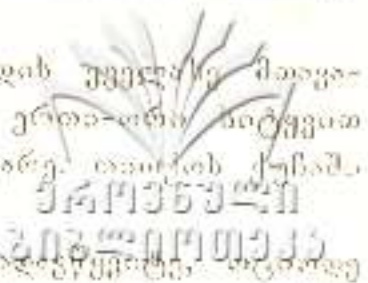
სხვა დროს ეს აღბათ, გაიბრახებდა, მაგრამ არც ადუღეღებულვარ, რადგან ჯერ კიდევ სეტარა დასკვნებს ტყვეობაში ვიძყოფებოდა, თანაც ის-ის იყო ჭეშმარიტად სოლისრული ხამაერო სიძალდით მოფრახდა უძმვენსიერეხი, ჭეშმარიტად ხდამრული მთაღმთათხან სანატორიუმიდან, აქ კი, ხამაერო სიძალდითადაც და ბოლოს კამქმაც, მოვეხხენებოთ, სორაკო, ციური წყაროვია, არა, ხემა სედა ჯერ არ დაფრენსდივო მიწაზე და არც სურდა დაფრენა, სქელა მთვალაქე კი, რადგან არაუკითარ, მარცა არ გაახნდა, სანაერო ტრანსპორტის მკხაერს არა მკავდა, აღმათ ვიდაცა გააცილა და რადგან მიწას არ მოშორებოდა, აქაურ წებრავსად და უწახობახაც მტკიცისეულად ვაროცადა, ის ევაროთა, ბრახობდა, იროკადობრთივი ვაკაცხეთა და აღმანსტრაციული ხახუღლებით ემუქრებოდა რიგის ურცხე ამრეყნობა და კალაქის ტრანსპორტის დაუღვენარ მუშაკებს, რომელთა „წვადობითად“ ათახონით ადამიანოიტახეებოდა; წამდაურწმ ახხენებდა რომედლიადც „უმწარეს“ ვალეტონს სწორედ ასეთ „მთაღადუღებსა“ და „დაუღვირებსზე“.

არ ვიცი, რატომ, სრდაღობის გუღახითვის თუ სიღადართხის გამო, ველეტონით დავინტერესებდა, როცა ვკითხე, რა ველეტონია-მეთქი, სქელმა უხიტყვოდ რომანჩეხა მარათხით მუეცოალი ჩვენს ქალაქის სიღამოს გაზეთს, გაზეთი გუმიანდელი იყო და, ცხადია, ჯერ არ მუნახა, თუთქი ველეტონისადუ ვერ მივალწე, რადგან გაზეთია გადამსილუ თუ არა, თუღმა მუეა მოვლე ხანგლოვიარო ვანცხადება:

ს. მ. და ბ. ნ. შპიტალშია იუწეების მკუდლისა და
სამის ნიკოლოზ პიტრისა მშ შპიტალის გარდაცვალებას.
მ ა ნ ა მ ე ვ ა თ ა...

სამართლდ უნდა ვიქვათ: პეტრით იწეობილი ეს სტრუქონები რომ წავიკითხე, ვათ და კომი არ დამსწყია, მაგრამ ავსქარდა, აუტობუსს ადარ დაველოდე და უკანასკნელი მუთმანეთიანით ვერსი მანქანა დავიჭირავე.

ხვესი ქალაქში მანამვიდი უბსოვარი დროიდან დაჯანსიერული წესათ ტარდება, განხაზღვრულ დროს, მე კი, ხემდაუნებურად, სწორედ ეს დაჯანსიერული წესი დავადრდევე, მოგესქენებოთ, კვბოს სომაერო ნაბიჯათ უნდა შემოუარო, არც მადიან სწრაფად და არც ხელა მუქერება, თუ სიბიხიყი ან ახლობელი არა ხარ, არი შეიძლება, მე კი მიღვალებულის ვგათად სკელზე დურეჯ სეარისეც თიადი ვერ მივამარე და აჯვილზე ევსქესდა, მერე ეიდაცამ, აღბათ, წყნრივის დამკვიდრება, წამხურჩულა: „გაიბრავით“, ეიღიცამ კი, ეს უკვე აღარ ვიცი, ვინ იყო, მსუბუქად და, თუ ეს ბაერთოდ სეიბებებულა, ხელდაუკარესლად მამამეა, კარახვენ უკან-

მოუხედავად წავედი, მაგრამ ზედ ზღურბლზე ვამახსენდა, რომ პანაშვიდის უკვლავს მათე-
რა წესი დავარდნიყ: ქარიგონ ბუცალებლად უნდა მივსულყოვა და ერთი-ორი ბიტყვი
მაინც მენუეშეშება. მე კი თაყი ხალგაყნობილიყო დიუყარი და ჩაუყანე, თათის ქნამს,
კყოფალიყვა.

ამ დიუდეგრობითი კულნატყყნა მუზობელ თითბა ვიყვიდი თორც კალწყმისა, თყოლოდ
წუთის მკმდეგ ვეროთის დავბრუნდები და შეცდომის განოყისწორიყმ-მყოფა, მუზობელ თითბა
ჯგუყნისოდ იღვინი მინა, ვინაც პინამყადზე ბოლომდე დანწენა კალწყყვარა. უმტყვსობის,
დადი ხსია, მიყრთოდებინა თამბაყის წყვა პამართის მწყეყენა და, ხაყროოდ, შედარებთ
ახლდგორდები აქ არ ჩერდებოდნენ, თითბის კამბული სმოური იღვა და ბუბუსი ლამის მ-
შობდა წყორ სამგლოყიარო მუხიყის, თუცა აქ მყოფნი ახე ჩუმიდ ლამინდობდნენ, თითბის
პინამყადს კი არა, ხოლომდლო ხერობის ვხსრებოდნენ ნეტავ რა ვხურსულებიდიო? ვის რის
უქმალდგინენ?

ყოფა რომ დიუბევიდღა და მივასედ-მოყისყდე, მხოლოდ ერთდგროთი ქალის ხასე მიყ-
რო, ვერ დავსიყიერ მაინცდამაინც ლამის, თყო-მყოფი, მესაძლია, უღამინოდც მოგწყვი-
ბოლო და მაინც... წარმოიდგინეთ, ვნებანი, თხსავ მსხყალი, მუღებდგე, წითყლა ტუჩებში
და დიდი ცხიყყრო, ეთყი თვიღები... ჩვეულებბოიყი პროხაიყისა ვახლდგროთ და უბრალოდ
ვიტყვიყა: ახეთი ხასე ღამბიანს არ აყიწყლები.

ხედაიყი, არც დამიყიწყებია, მხოლოდ ხწროფად ვერ ვავსისიყი, ხად ვნახე ეს ქალი, მალე
შობდგინდა: უცხოურად მოყყნენებთ, მიგნამ პირველადაც ამყვარ ვითარებამი.— პანაშვიდზე
ეყისე მამის აბონურა ჯანის კონცერტზე ბაღეთობი ვეყნბდა, ვეყყიყისიღებოდა, ცოლი მან-
ქარებდა მაგრამ ქალს თელი მაინც მოყვარო და მუხსიერებამაც ჩანჩინა, მაშინაც, ამ პანა-
შვიდზეც თითბის კუთხეში იღვა გოუნძრეველად, წელში გამართული, გრძელთითყბი ღამბის
მუღებში მუხლებში ვწყო მამინაც ახეთი, არაფერასმოიქმეღა თვალეში მქოთღა და ხელყბიც
ახე ვწყო — მუხლებზე, კამაც დამამსიყორდა; ახლაც ახ ნახეერადხამგლოფიარო კამა ეცვი;
მამინდებურად უხამყოფლოთ თყო არც კონსტრუიყის კყალი ეტყობოდა.

თაყისი გარეგნობითი და ხაცყოფლობითი ქალი ხეველიანა რატყვალახადში მატყიყისცემის ვა-
შიოატყვად, მაგრამ ტუჩებში...

ყოფიყი კომხეღადღი ხეობი: თელი ვერ მოყწყიყიყე ამ მრავლისმოიქმელ ტუჩებში... ერ-
თხელს ხამიოდე წლის წინ, მე და მოდმოდყოფიყიყი უყაროვა მარკში ვხეარნობდიო, ღამბისა
ქალი ვეყისეყვდა, მოდმოდყოფიყიყინა ჩემი ხარბა მხყრა დიყარა, თაყი გამკიცხავად ვაიქნი
და მაინც: „მაყვარს, შედეყდეყ, იქამდე ქალებში რომ არ დავღუბესო!“ გამეცანა და უდარ-
დეღად ვუბახუხე: „ჯერჯერობით უფალი მწყალიბს... მაგრამ, მესაძლია ახლა გამადამის
შემბი და რიშიყლიმემ დამღუბოს-ნეთიყა“. მოდმოდყოფიყინა უყაროყისი ახეყ ვაიქნიო თაყი,
მაგრამ არყვარად ვამკიცხავად კი არა — თითბის თანხგრძნობით: „ახლა ვვასიოო!“ დიყროთ
ჩემბი, თყოუ მამინახწარმეყყიყიღა? ჩემდღუნებურად მინამიღდა ამოკოთხრე, შეუღღყეღლია, ამ
ქალს არ კოყვირა, მაგრამ ჩემკენ არც მოუხედავს, ერთი-ორი წუთის შემდეგ მუხიყის რადაც
დებბარო — თორთოდღა, აშამინდა, იცურდა, ქალში მამინეე ვამბეარა ხელა თითბის კუთხი-
საყის ახე, რომ იყის არც გოუნხედავს (აქ ნაცროხფერი მავნატოფორი იღვა) და ჩვეული, ვა-
წადუღა მოძრობითი ყყეღადგერი ხახწროფოდ მოაწყხრივა.

ამა? თურმე ეს ქალი აქ მუხიყის განბეგბს!

შემიყისტოყისე ყოფიღა!

ეს ხელობა ჩეყნს ქალაქში თრმოცდობითიან წლებში ვახნდა.

ადრე პანაშვიდებში და ვახყყნებებზე მუხიყისებში ამ მოტიროლებს ქარობდნენ, პროყე
ხოინდელ მოტიროღდა წარა, როგორც წარსუღის უყარვისი ვადმინამისი, თანდობის ვაყრა,
მოგვიანებით ხამგლოყიარო მუხიყისთა ტროიეში და კვარტეტებში უბუბყვრად დანწენს,
ახლა დამკრძალვა ხაური პანაშვიდებზე მორტატულ აბრატებზე მომუნაყე ხეცოაღისტყბის
აგმბვინს, ხწორედ მათ ყისხიანს შემბგნოტოფონეყბს.

ხოყვაროთი იგტორინტეტული დამკვარყყიყელი ამტყიყიყბს, რომ ახლანდელი ყყეღვანბემ-
ღწვიო ტყინიგური რევიოლუციის დროს, ძველი, ხაყოუნეებით თანდყოლიღი ჩვეულებანი
მწროფად უთითბეს ადგადს აბად-ახად წყიყბს; ჩემი ქალაქის მყვიდრნიც შეყწიყიენენ ხოიხ-
ღებს და მალე დარხებებშიც აღმოყჩინენს.

მაროდღაც, რა უნდა მოგეკითხათ დამკრძალვა ბიუროს დამკვრეღებხითყის? უკრავ-
დნენ იმის, რაც იღოდნენ და ახე, როგორც შეყძლიოთ, ახლა კი ყყეღაზე უბრალო ღამბი-
ანის კუბობთან მხოფლიოს უდიდესი კომპოზიტიორების პანგემა იღვრება ხახელვანოქმული

არკებტრების შესრულებით. პოდპოლკოვნიკ უგაროვის კუბოსთანაც დაიბუღა. მკაცრად ამოდა, თუ არა ეცდება — ძახილა. როცა შემავნიტოფონე ქალმა აპარატი მოაწვინა, ხელში ახვე მუხლებზე დაიწყო და ჩვეულ პოზიშია გამუბდა, მაშინათვე გავაფიქრე ამ ქალს მუსიკასთან მხოლოდ სამხსურა არ ეკავარებს-მყოქა. ააე ვასაროულ. ამიტომ სპ. და უფლებიცი ამიტომი აქვს ძეგაი, რომ მუსიკას უსმენს ახლა მას მხოლოდ მუსიკა უსმენს და უსმელიდ ამ პახვებთ სუნაქექს.

გულახამხუვეტელა მოთხრობის ბოლოში თანდათან, თავ სთავად გამოიკვთა ვანებში. ხათურაც თანადროულად ბეღერდო. შემავნიტოფონე ქალმა, ვაქა, ცოცხლად უგაროვი მხე განსხვავდა „გბ. რ. გეწველება. ხალე ეპოერებას ივალს არიფებ, არა? — მერცხელა მოთხროლკოვნიკი და თან ზამბრალუდამ სავსე, დადარდაინებულა თეიღებთი მქობსიკადავთა. თაკასმაროდების, რახაკვარველთა, არ მოვეუვითოდა, რადგან უგაროვის წინანგ არახოდეს მომცეულვარ ასე. პაროქოთ, ნაკოლთა პეტროვიჩის კყოლია რჩევა, სხათმოყნო ზრუნვა და გონაერული მენამუნებაც კი რედავებთს, ხატყვის მებრუნებთა და უარყოფის სურვ-ღს ანგვვლა. ყველაფერს ვაცხრებდა და არ მოვიქცეოდი უგაროვის რჩევასამებრ, ამიტომ ხატყვი „განმხვიდა“ სწრაფად ვადიქტა „მომსხვადად“ (რადო მუქელი უგაროვის კუბოში?). კარგად მესმის, რომ მიცვალებულსე ცუდას თქმა არ შეიძლება; ამიტომაც „ავარიდე თეილა ხალე ცხოვრებას“ და ხულ სხვა ცხოვრებაში აღმოყნდა (ამაზე უგაროვი ატყოდა: „გელბ ცხოვრებაში“). თი ყველაფერს ხომღვალს, ურთომის, ხელთენურთსა და მოგონაღისავან ვანსხვაკეით — ხალდს ვახხდა ასე მკაცრად განახსვავებდა ას ხალე — ხალდათურ, „ლოლიაღობის განყნე“ ხამხვართ სამხსურს — ცელბი ხამხსურთსავან. მუ, მახალითად, ყოფიქცევის მახედეთი, მახთვას ხან ხალდა ვაყბუას მან ვიღობა). ამოდა, ბეც, სწორედ თი სხვა ცხოვრებაში აღმოყნდა, უცხობ ღობაბტუქსებთის ელეს ძლახანს რომ გამოყოფონე.

სოუვეტი ბოლოდღე ვერ დავახრულე, ჩემბა და შემავნიტოფონე ქალს შორის უკვბ შეკარამბ ხამხედრო ყორმაში ვამოწყობილ ქალარა მამაკაცთა ვავუფა. თრ მათვანს ვაცრობდა, დანარჩენებოე სემსეუდროის — უგაროვის ვადამდგარი ამხანაგები აყვსენ თანა შემავნიტოფონე ქალს ხამხეყარსენ, ხამოქალაქო მართოვარ განახვავებთი, თეე ხამხადღე ღობარაკობდეს, მუსიკა არ ზესმოდა, თან დაწყრიღებთი უამბობდნენ ერთმანეთს, როგორ ატანჯვბოდა უგაროვი ხიკვდიღის წინ.

ამ სამინელებთს მოსენხა ადარ შეიძლებოდა, ვავებარა? კი, მაგრამ უგაროვის ქურაკობს ხამ უნდა მივიდე? უნდა მივიდე ბუცაღებდად, რა თქნება, ამ ებუდებბ რომ დოუუცაცხინო: „გაბუქმდით! არ შეიძლება ამასე ხამხადღა, ხატყყნოდ ღობარაკა-მყოქა!“

ბედზე, ქალარა ვადამდგარი ამხანაგები ასევე სწრაფად ვაქრსენ, როგორც გამომნდნენ. მათა ადგალთ ამოქალაქო მართოისა დააკვეს, მოქალაქეები ასე ხუმიდ, ხაიდუძლოდ ღობარაკობდესენ, ღამის მუბღება მიედოთ ერთმანეთთსათყავს. უეჭველთა, ესენაც იმაზე ჩურჩულებდნენ, რახედაც ვადამდგარი ამხანაგები, მაგრამ ამათ ვერ ეტყოდა, ვახუმდითო, ამიტომ საკუთარ თავს შეეუცახე: „მორჩი ნერვებთს გლეჯას-მესოქა!“ არ მოველოდი შთავთნებთს ასეთი ძილა თუ გამინდა: წამხეე შევწყვიტე ფაქრა ნაკოლთა პეტროვიჩის ხიკვდიღზე, ახლაკცმა იმაზე კი არ უნდა იფაქროს, როგორ ევდებოდა უგაროვი, არამედ იმაზე — როგორ ცხოვრობდა, და ვავისხენე ჩვენი მესხეუდრებთი; ყველა არა, რადო თქმა უნდა; მხოლოდ თს — რაც დამამხსოვრდა, არც რიგა დამაცოქს ქალაღზე ვადმოტანისხს, თუმცა, რა მსიბუნელობა ბევა რიცხვსა და რიგს? შთავარიო ამ მესხეუდრებთს არსი.

მამ, ასე.

პირველი მხველა

ცხედარი მამინაც იყო; ერთი კი არა — აურაცხელი, უფრო სწორად, თს ერთი, აურთ რომ ერგვა და სხვები, უამრავი, უთვალაეი. მაგრამ მამინ არც პანახვიდა იყო და არც მუსიკა, არც იქნებოდა; თმის დაწყებთდან მეცხრე თვე ვახრულდა, თვე წყინარად და ღამაზად არაურავთა, იფაქრებდათ, ექ, ფრონტზე, არაეითარა თიი არ არისო.

ამ დილთ ყველაფერი მახარებდა: ხაჩუმეც (ამჟიათად ხან ჩვენი, ხან კერმანელებთს მსრადან ავტომატათ ან მამხანთ თხროდნენ; უთარჯიმნოდაც კარგად გეეხმობდა: „ცხვარს ნუ ყოფილ“), მოწყენდალი, მშეადა ხეცოც (ჯერ არც თვითთფრიხავები გეუბუნებდნენ და არც ვუმბარებთ სკდებოდა), ყინვისავან განწყენდილი, რატომღაც მიტნის სუნთ ვახავებულა მამ-

ერიც და ჩემი ვრავული აღბლიანობაც. იღბალი მაქვს, ბედი მწვალობს-მეთქი, არც დამცდენია. მუშასიდა, თვალს არ მცვკეს-მეთქი და ხაერთოდ არიყურს კამბობდა; უბრალოდ ვხართობდი ამ „უხახხელი“ მღვთმარტოობას, რადგინაც, ახალგაზრდასა და ჯანმრავალს, თმის მახწივლა ცხოვრების პაწაწისა სიკეთესად ვაფერხობდი. ბედი კა, ჯერჯერობით, სადამბოდა (ჯერჯერობით — ასევე ამიტომ, რომ არ ვაფიქვალდი). ბედს წყალობას ვუბრუნებდი, რადგინაც, იმის გამო, რომ იმის მუშაობდა. ია, მავალითაც, აფიქვალდი შეიძლებოდა დაკენობზე რეკლამა-რეკლამა, უფერულ რედაქციაში, სადაც ჩემსაირ ახალბედებს კა არ ჩაგრავენ, არამედ ვეფრებთან, „ასწავლავან“, „ურჩევენ“ და საბოლოოდ მათხავით უფერული და საბუღლო კორესპონდენტს ვამოხმავთ. მე კი ფრონტის ყველასე მუშაობდი, მოწინავე ვახეობა ვახმარებდი. ასეთ რედაქციაში თვინდ ნიჭი ვამოხმავდი, თვინდ კარგი ნარკვევის დაწერა მოახწარი, თვინდ ვაი-ზარდვ, სადამდეც მუშაობდი და ხელს ვის სეკავდი?

ახლა, ხომ სეკავდით რედაქციაში მუშაობდა მუშაობდა ღიდა კი არა, რომელამე მუშაობდა ბაიუში კოფილაყო... ღიდახთის სეკავდით მაშინ დიდ ბედხეობად, თითქმის სასწაულოდ მოხმინდა. ხომ მუშაობდა ეს სასწაული არ მოხმინდარიყო? თუშკა შესამდლო, არც მე ვყოფილაყიყი თმის! თმის კა, მოგვხეობდა, ხოცავენ, ცვდილობდა სიკვდილისი არ შემოხმინებოდა, ნავლებად მუშაობდა სიკვდილზე. ასე ყველაფერი ხდება. ხან ასეთი ხედიანი ფიქრები გვრდნის და დარდობ; ხან კი, პირიქით, მართლაცდა უცნაურა იღბლიანობა ვაფიქვებს და ვახარია, ვახარობდა კა თმის ქინახულ ცხრამეტი წლის ლეიტენანტს უახე ბევრა რამ მქონდა. ხუმრობდა, თითქმის ექვსა თვე მოწინავე ხანზე მხროლველა ოცნებებს მეთაურობდა? რამდენი ჩემსაირი მათხარეა მათხარე? რამდენი კარგი უფრო-უფროდ? თითქმის ვაფარ-ვარეობდა რკინაზე საბოლოოდ დადებენ და ორთქლდრეხი ოცნებები თითქმის ქაიყი ლეიტენანტებთანად ოცნებები რა არის — ბედილობა, პატალიობა, პოლკები და მთელი დიდი-ზივებიც დაღუბნის, ხეცსა „რკინისბერანგა“ ლეიტენანტსა ხათის შედეგად კა ცოცხალი და უფლებელი დარჩა; ერთა ნაკარავ არა ექვს.

იღბალია, აბა რა!

ასეთი იღბლიანი, ბედხეიერ ვარსკვლავზე დაბადებული და რემონტაჟების მარჯვე დაღობტატი მუშაობა არ დღესაც თავის თუშკა, პირველი ვეფრდის მახარისაიყის მიგლანებულს (ასეთი საბატისი დავალება ახალბედის ვახეობის პახეხამეგებელმა მდივანმა მომცა!). წარმატების ამედა მათხარედახმარებ არ მქონდა. ხათის ვარია ფრონტის ჩვენს უხახხე არავითარი ვადა-აღვილება არ მოხმინდა; როგორც ვაფიქვალდი, ასევე ვაფიქვალდი უახროდ ვაფიქვალდი, ოპერატიული თვინდხარისით ამ პაუზას, აღიყი, რადიც დამამსრულები ექვს (რაც სეკავდის, ლეიტენანტახარისი, უცნობია); ჩვენსა ვახეობისაიყის კა ეს დღესედა, აბა, რაზე უნდა წერო, თუ „მანამდენლოკანა ცვდილობება არ მოხმინდა?“ ჩვენსა საუკეთესო თანამშრომლებიც კა ხელ-ვარეული პრესდამბედი მაგლანებდა. მე ხომ მხოლოდ ვაფიქვალდი ხუთსტრიაქინათისი ან-ფრონტაიყიყი მომქონდა თანაც ვაფიქვალდი, რომ არ მუშაობდა თავის ვამოხმინა და, რაც მოხმინდა, რამე მუშაობდა მხოლოდურა ვახეობისაიყის, ვახეობა კი თვინდ და ხელს სეკავდა ვაფიქვალდი სეკავდით და თვინდურა ასეთი „მუშაობა“ დღის სეკავდა მოხმინა და უფერული ხედიობდა არ დავამბოლოკო; ამისაც რადიის კამბობდა, ასევე უფრო, ოცნებების სამ-ხეობად არ დავამბოლოკო, როგორც ამედა ვამბოლოკო (ორი თვინდ წან ამეფიქვალდი მუშაობდა და რედაქციაში ლატმუშაიყი დამბოლოკო). ვაფიქვალდი იმედა, ვაფიქვალდი ნიჭი — ეს ხომ ხარცხეილი და თვინდის მოწინაა, რატომ უნდა ვამბოლოკო ხამარცხეილი ბამბე? რომანების საწინადა ხომ არ ვამბოლოკო რედაქციაში? მე მოეფიქვალდი და ამბედა უნდა ოცნებ-რო. იმბავი კი, ხანამ აღწერ, უნდა მოხმინდ რა უნდა ვაფიქვალდი, თუ არიყური ხდება? უფლები რომ მქონდეს, ზოგიერთა რამეს დავამბოლოკო, ყველასე ხამარცხეილი ამბავსაც თვინდ მოვა-ფიქვალდი და ვამბოლოკო სასამდელოდ ვაფიქვალდი; მაგრამ არავითარი უფლები არა მქვს, მხო-ლოდ და მხოლოდ ლეიტენანტი ვარ და არიყურსაც და არიყურსაც არ ვაფიქვალდი ერთა სი-ტყვით, რედაქციაში ჩემი მამისეული მღვთმარტობა მანდამბოლოკო ხამარცხეილი რიდა იყო. მაგრამ... სწორედ მაშინ ვამბოლოკო ბედმა. არ ვაფიქვალდი, რომ მოხმინდ უცნობა სტამბის უფროსის ხროლიად უცნობი პოლკი (ამ ხამბოლოკო პირველად ვაფიქვალდი). ერთ ვამბოლოკო, რა ვქვს, რა ანფორმაიყი მოგვცა? — მუშაობდა მტრის უფროსი, პოლკის მარშია კამბოლოკო ხამბოლოკის ასეულში წავხედიყო.

სადიდი მხვერავიყით ემბავა, თვინდხათისი წლის კამბოლოკო მათხარე, დიდ პატავს ვცემ პრესას და მის მუშაობებს, თვინდურა დიუფიქვალდი ვამბოლოკო რედაქციაში მახარის, როგორც კი ვამბოლოკო, ახლა კი მამბოლოკო, მუშაობარო! — დამბოლოკო მერე და ხელები ისე

მრავალმხარეულად გასაღა, გაომწვილობება არც კი დახწარება. მაგრამ დაძლიობა კაბიტასი მოტყუვდა. მამან ზემს სულოშია ცოტა რამ გამეგებოდა და ვაგაფაქრე რაის ასე ძალიან უნდა თავიდან მომიშოროს, აღბათ, საწრაფო საქმე აქვს-მეთქი. ეს კი მამს ნამნაფს, რომ იქ მოვხუღეარ, ხადც ხაჭაროა. ხელცარაელა დაგბრუნდე უკრეფეფე-სხევეამის რადფენადე წუთია შემდეგ უკვე ცოლო (რასაკვირველია, მუერ-მუერ-მუერ), რომ მხანგებნათაჩავე ხაბა მსკერავა „თანა მარევი“ გადავიღოდა და შევიღებოდა მოვზე წავეღოი ხელმა. „შეცადუბან, გესმია?“ — ხეზგასმით მითარა კაბიტანმა, — ასე რომ, წანახ-წარ ვერაფერს დაგბარდეი, თუ დრო გაქვს, დიდადე თუ არა და... რატომ დივიცილო? — მკელებსუხე კაბიტანა. — თან ვაყვებოი. ვეგ გამოირიცხულიაოი. — მიიხრა კაბიტასია. „მამ ვი-ცოდე მონც ვი წაე“. ახლა არც კვ შეიძლება, უფლება არა მაქვს. — განაცხადა კაბიტან-სა. დაბრუნდებთან და მერე.

უადრახად ზრდილობიან. კაცო იყო კაბიტანა ხადცოვა. მის ადვილზე ზემნაირ წერბე-ლა, ბუნარ ტამს კარბკენ მივეუთაოებლი: „სურგიაავენ. შენა ყეხა არ ვნახო-მეთქი აქ.“ — აა, ასე ვეტყოდა. მან კა, უარი რომ არ მწყენაოდა, განაღინა და მერე შეკავშარებს სთხოვა, ზემთვან ხაჭიქელი ნოეტანა.

წავისემსე და ლოდანი ვანეაგრბე. მსკერავება გათუნებაჩას დაბრუნდნენ, თან მოენცე მოაყვენსე. გერმანელი არ ნანახავს, ბარდამირ პოლკას შტაბში წაეყვანით და ახლა მახთან, რახევირეყვდა. არ მიძამეგებდნენ. სამაკიკოდა, შემოვიდნენ თუ არა მაწურმა, შეეცადე ანტერკაუ ამელი მსკერავებისაგან. სამწუხაროდ, ისინა კაბიტან ხადცოვიით თავაზიანები არ აღმონდნენ. „მაგრამ სურას უკაცრაფად არც მე მოკეშეებით, ხინაი რაიმეს არ მაამ-ბაბა რიგორ, წყელთარ მომიყვასეთ და წკალბ აღარ მახმევი?“ თუნცა, რა უნდა მკენა? თრა მამინვე დაწვა დახაისხებლად, თანაც ერთმა ხურკი შენაქცაი; მეორემ, ვადრე ავაფეს მოიხიწმელებდა, გიმრეღად მემიკურთხია, ახლად, ხაჯაფარ ხადსს მოხვესებას რომ არ ეაძლევაი. მესამემ კი... მესამე მსკერავმა რატომღაც წყერის პარხვა დაიწყო.

მსკერავი ყველაფერს ჩუმიად და დახვად აგვოებდა: უხატევიოდ ჩახხა ცხელი წკალა ტიქაში. უპიტყვიოდ აქვოვა ხაბონა მონაკელებულ ჯამში, დაღხანს და უხშირდ ისამიოდა აა-ხეხ მერე უხატევიოდ ანოიდი შადისიდან ხამართებელა (თანაც ასეთი ალეთი ვაიკეთა: „ხოლანგვრას“ თვალთ უხადევა მახრი შირი ცერის ფრსილზე ივე მარჯველ ვახევა რომ გაოცებულნა კახილამ წამოვიყვირე) და დახვად ალესა ხადდათურ ქამარზე. ქამრას ერთი ბოლა ხელმა მკემოსასიქნა. ვაფიხარე: ამ ბოლას სეღადან არ ვაკეშეებ, ვიდრე არ აკილაბა-რაკებ-მეთქი. მაგრამ როგორ? ტენის ქეღეჭა არ დამკარეებდა — მსკერავი თავად აღიბა-რაკელ ენა არ ვაუნერებია, იფაქრებდათ ეხეღით. მაგრამ ერთი-ორი წამის შემდეგ ვაბრკვი რომ მათლოდ ხაჭიქზე დაპარაკობდა, ამაკ ხეხებთი ჩამოყადლიტრული, თანამადვერული, ერამაწკითარ დაკვირებული აბზაცებთი მოძახხრობდა. მოახხრობის ფორმანე ასე ზრუნავ-და, თაიქის თვისთარ იყო ვანგეთადან მოკლიხებული.

თართა პარსეასთან ერთად დაამთავრა მხოლოდ მამან სუქდეზილა, როცა ხამართებელს რეე ტუნებთან აა ხაჭილოდ ანოწეულ ხარბზე ვახხვამდა რახ ხამიოკს „ხოლანგვრას“ რა სუფთად ვამბარკას როცა დაამთავრა (ეამბორევი, არავითარი ტრამბსა, მხოლოდ ხაქმე, მსა-ლოდ დეტალები და თანაც ისეთი, ჭკუბა დაკარეყაედა კაცა.), მსკერავმა ხამდეილი (ღმერთო, ნუ გაღაბრევი!) რეზანასილაძანა პუღვერახატორით „შამრა“ შეახსურა. მერე ლოყებზე სეენა, ჯარბკაციური ვასეთი დაბებრა და თქვა.

- ესეც ასე. ახლა კი შეიძლება დავიბინოს.
- ისეღისებელი ღორდიგათ აქცევათ. — ვუთხარი მე.
- რაც მართალია, მართალია, — დამეთანხმა მსკერავი და ამხანაგებმას ვაერდით მოკა-ლაიდა. — ზუსტად ღორდიგათ ვაქცევი, ღორდა კი ზუსტად ჩემსავითა. თღონდ იმ ღორდს ჩემი სამუშაო უნდა მქონდე და ..

გაეცანე. მსკერავსაც გაეცანა. რა ვარგაი, ადამიანიკა ასე რომ ვაუგებენ ერამანეთს. მომანდა ეს აზრი მსკერავისთვისაც ვამეზიარებინა:

- ვაიაეს? — შევეკითხე.
- მანავს. — მანახუხა და ასეე ვამოცა (ეს უკვე მერაძლეოდ!) — ემინა!

მსკერავა გულადმა იწეა, მაგრამ სხეებივით არ ხვრანავდა. გულაჩუყებულა ვუცქარდა მის ვამარხულ, „მიბრახეგან“ ივარდისფრებულ სასეს და ვფიქრობდა: ასე ჩუმად და უშფო-ლველად მხოლოდ ანგელთხებს ხმინავო-მეთქი.

თუღემა მერეოდ, მაგრამ თვალის მოსუჭვას უფლება არ მქონდა: მსკერავის ნაამბობა

რეკლამა უნდა ჩამოწმდეს. ჩვენი ღია პოლიტიკა და წინა მხარე... მისთვის სასურველად და მარტივად შეწერა, რადგანაც მოუხდებოდა მხარეების ჩამოწმება, ეს საქმე საკმაოდ რთული ჩანდა. ხართუღე კი ეს იყო, რომ მხარეები წახსნარი განვირ-
შებისას მაგრამ მოტყუდნენ. სხვადასხვა ვითარების გამო, მათ გერმანიის მხარე...
მოდინდა ამოიწმინდა და მომხმარებელი აკონსულტდეს. კარგი ხის მხარე...
მივადნენ, რომ დამახასიათებელი იქნება უმეტეს-ოფიცერი და არა ჯარისკაცი რჩებოდა ვა-
დაწყობებს სწორედ ის უმეტეს-ოფიცერი ჩვედით ხელში, თუმცა ჯერ არ იცოდნენ, რა
საქმით იყო დაკავშირებული ამბავის გახადება. როგორც იცით, ჩვენი ხმა მხარეები წავიდა.
დამსტუმრების ბლანდაჟში ორთხ მაგაგრად ხუთა მატლერული დახვდათ. საჭირო კაცა რომ
ჩვედით ხელში, ოთხი მოსმეს, თანაც, გაითვალისწინეთ, ხართუღე და ხმაურა არ შეიძლე-
ბოდა. ბლანდაჟში კი ხიბნიღე და ხივიწროვე იყო. ერთი სატყვათ, ვართუღე არ გამოართოდა.
მაგრამ ჩვენებმა აქედანაც დარჩეულად დაიძვრანეს თავი. აი, ხუტად ასე დაქვემდებარე
გვითელ, მადლიერების ხატეგებაც არ ვაშურებდი და თან მარგელი გვერდის შუაგულს ვუ-
მარხებდა. დაახ, ასეთი სტატია, რეპორტიჟის პატაგეგმული ობტაქტებო, მაგ მუჯგულში უნდა
დაიბეჭდოს. აბა, რა გგონიათ?!

დაესა თუ არა წერტილი, მაგადახვევ დაქმნისა, ორი საათის შემდეგ გამოიქვლია. გა-
ვადვილე და მაშინვე რეკლამ ვეცა. დაწერილი ასე მომეწონა, რომ მარტივად წაიწერე —
ხემათ მდევრადვე აქამდე ს. შედევრად ვაწარდა.

როგორც ხედავთ, ბედმა განაღობა, ამას ასე ვამბობ, თორემ ჩამინ ასე ვაგამოყვდი,
ყველაფერა სიკის წყალობად მივანჩიე. მშვენიერ გუნებაზე დავლექ და რედაქციისაკენ მო-
ვუსხე.

ჩემს ხასიათულსა და ატაცებულ განწყობილებას ხელს ასეც უწყობდა, რომ მშვენიერად
ვაყვავი ჩატმულ-თახურული. ეს ფრონტზე ძალიან ბევრს ჩამხატს, თბილი ქუდა მესურა,
ცხვრას ჯემა ჩეცია, თორი ჯემა იყო, მაგრამ მარტივადვე ჩამოიარს ვაივდა და გაჭუჭყაინ-
და. სადღაობის კვალობაზე მანაც კარტად გამოიყურებოდა ეს ყველაფერა იქით იქით და
ყვადზე უფრო დაკრულს ტოქის თათქმის ახალა, სქელდინხაინა, თიხნელდაკრული ჩექ-
შემა მახარებდა. ბედნიერებოა, ჯარისკაცს თუ უფესმა მშრალად და თბილი აქეს.

ყველაფერა კარგად, შესანიშნავად აეწყო მარტის ამ დღეს: უფრინდისტურა წარმატე-
ბა, კარგი ამინდა, ხუცხითი განწყობილება და ღოდინა, სახიამოვნო, მოუთმენელი ღოდინა
რადიკ ჯერუნახავი სიკეთისა, აუცაღენდად რომ უნდა შემხვდეს; თანაც ვროხელ და ორჯერ
კი არა, არამედ ყოველთვის, ვადრე ცოცხალი ვარ.

მაგდითი და მავამდეროდა, თან ვაყინულ გუბებზე ასე ვსრიალებდა, თითქოს ჩაღე-
ბის მაცეგრად ცაგურება მიქონდა ჩექმებზე მიმაგრებული; დათოვლილ ფერდობს დრმა ჩეცმა
ჩაეყვია, ჩავიბანე და ჩემს ყნოსვას წაწიბურას ფაფხა და აბოლებული მემის თათქმის
მშობლიურა, ჯადოსნური, მეტად საამო სურნელი მისწვდა. ჩეცმა ხაძალელი საველე სამ-
ზარეულოები საუზმის შხადებას ამოიერებდნენ, სერწყვი მომადგა, ხახვიანი წაწიბურას ფაფხ
ძალიან მიყვარს. მაგრამ ჭამა ჩემს ნაწილშიც შეიძლება. იქაც წაწიბურას ფაფხ
გვექნება, წაწიბურასი თუ არა, უხენჩი ქერას ფაფხს მაინც ვააკეთებდა მხარეული. აქ ხაჭ-
მელად ხომ არ მოგხუღვარ? მოთხრეს, საველე ხამზარეულოებთან სმირად მოდიან მანქანები
სურსათის სხვადასხვა საწყობებიდან და ეგებ ჩვენსკენ მიმავალი სამარგოც აღმოჩნდეს.

მართლაც, ერთი გამოქვამულითან (გამოქვამული აქ ბევრი იყო) იღვა საბარგო მანქანა,
საიდანაც ორ წამბუკს აჭყვიარებული გოჭები გადმობეკავდა. დაახლოებათ, ათი ცალი გადმო-
ეყოსეს და გამოქვამულში შეამწყვდიეს. ამდენსავე საბარგულში დატოვეს. ახე იგი, ჩვენსკენ
არ მიდიან", — გავიფიქრე, მაგრამ მაინც ვკითხე:

- საით, ბიჭებო?
- მენ საით ვინდა?
- არმის რედაქციამი.
- რედაქციამი? ხად არის ეს რედაქცია? — იკითხა ერთმა; დაღაქვებულ, დაბამულ
ქულაჯახზე ეტყობოდა, შოფერა იყო.
- ხედავ კარის წიხქვილია, — განუპირტე. — მარცხნივ ჩავრიდა ტყეა, მარჯვნივ კი —
წიხქვილი.
- აა, აქ თუა, შორს არა ყოფილა, — თქვა მოყვრისა. — რედაქციამა მუშაობთ?
- დიას.
- რედაქტორად?

— მო... ასე ეთქვათ. — შევიმშუმსე, დღემდე ვერ მივეჩვიე, ხაქმეში ჩაუხედავი კაცისა-
კის რედაქციას ყველა მუშაკი რომ რედაქტორია.

— ჩვენი ვალოდაბაყათ, — გაიცხა შოფერმა. — წავიფიანო, ამხანაგო რედაქტორი, შე-
დაქტორს როგორ არ წავიფიანო. აი, ჩვენს გოგონს კიდევ ერთ-ორ ადვალს ჩამოვთხოვეთ
და აქედან პარდაბარ რედაქციასა, მარდამბარ ხადარბახოსთან მაგაერაადეცხეცხეცხეცხეც
უმცროს ლეიტენანტსაც.

უმცროს ლეიტენანტსაც? ეს კი არ მესაამოვნა, მარტო რომ ველოფილაფივი კაბასაში ვე-
რავლად ვამგზავრებდი. ახლა კი ხაბარგულსე, მოქალაქე მგ'საერებო' ხაერთო ადვალდობა
მოგვაწევს მგ'საერთობა, გოჭებთან ერთად, არ ვარცა!

— ამა, ხად არა-ს უმცროსი ლეიტენანტი?

— აი, იმ ხაშხარეულთან, სედავო?

გაყიხედე და დავინახე იურა ტაპორკოვი დავინახე, მაშინ, რა თქმა უნდა, არ ვიცოდი,
იმ კაცს აურა ტაპორკოვი თუ ერქვა, ხურხათის ყუთზე სემა კბილა უცნობა ყმაწვადი აჯღო-
გაყინული ხელები დიდ ფაფისხაჩარმ ქაშახურის ჯადსათვას შემოეჭდა და ჩაას სეამდა.
კარგა ხანია შევხამსე, რომ ჩვენი მხარეულეების უმეტესობას ჩაას სახმელად ხწორედ ასეთი
ხახვევარდატრიახი ჯამებო აქვს, ან უფრო დიდება. ფაფას მხარშაყვის ძაღთან უყვართ ჩა-
უმცროსმა ლეიტენანტმა, აღბათ, დავარგა ხელთათმანა, ახლა რძეში ვაცვალა, — რატომდაც
ასე გავიფაქრე-ეჭვივ არ შეშხარვია, რომ ასილი ჩამოხული იყო, რადგან ახალითახილი ფა-
რავა ვეღა. ფარავა კი ფროსტზე ძალიან ძალე ცვდება ფეხებთან ძაღზე „გამხდარი“ ზურგ-
ჩანთა ანუ როგორც იქ, ფროსტზე და ხაერთოდ, ჯარში ვემახდათ — „ხიდორი“ — ეგლო. ეს
მეუცვდომლად მიუთათებდა, რომ ამხანაგი უმცროსი ლეიტენანტი ზურგიდან ჩამოვიდა ზურ-
გში, ანბობებ, მომარაგების ხაქმე მანცდამაისც კარგად ვერ არიხო.

— ეს თქვეს გინდათ იმ მახქნათ მგ'საერთობა? — შეყუკაოხე.

— ღაას, ღაას! — უმცროსი ლეიტენანტი წამოსტა, მაწადან თავახი „ხიდორი“ ბილო და
ჩემკენ წამოვიდა: — უკვე შევდავართ?

— ჩქარა წაყვლო, — არ ძინდოდა გოჭებთან ერთად მგ'საერთობა.

— ძაღანაც კარგა, ამხანაგო... — არ იცოდა, როგორ მოემართა, ჩემი გარეგნობის მა-
ხედვით კი ვერ მიხედა რა წოდება მქონდა: ლეიტენანტის „ზიზილოება“, მეთაურის ხაშხა-
რადლივე, ბახტოლოტის ბუდე, რუკათა და მქარფახა რვეულით გაჭედალი მლანშეტა ჯუბახ
დაეფარა მოდი და გააჩხაყ!

— ლეიტენანტი სემის მადველეკა, არმაის გახეთის ლიტმუშაკი — დავუხახედე ჩემი
გინათობა.

— უმცროსი ლეიტენანტი ტაპორკოვი, — გამეცხო და ცოტათოდენა ფაქრის შემდეგ გან-
მარტა: — იურა ტაპორკოვი, ჯერჯერობით თანამდებობა არა მაქვს.

— რატომ?

— არ ვიცი ოცეულში გამგ'საგნეს, მაგრამ თავახუფალი ადგილი არ აღმოჩნდა... და
აი, როგორც ხედავო, ასევე კადრების განყოფილებაში დამაბრუნეს.

— ხდება ხოლმე, — გუმახუსე ტაპორკოვს. ერთა ვხა ვეჭონია, უმცროსო ლეიტენანტო
ტაპორკოვ, არმაის კადრების განყოფილების მუშაკები და ჩვენ, გახეთის რედაქციას თანა-
მშრომლები შეჩობლები ვართ.

— კარგია, — თქვა ტაპორკოვმა, ეს იმას კი არ ნაშხაედა, მამენაერი თანამგზავრი ვი-
შოვეო; არა, ხრუღიადაც არა, ხულ ხხვა რამ აწუხებდა: — მეცადინეობის დაწვებამდე უსა-
მიკუხწრო, თორემ დღესაც ვერაფერს გადაწვევტენ.

დაუფარავად ამოათხრა კიდევ ასე უნდოდა, დღესვე დაენაშნათ ხადმე.

— ჩქარობ?

— როგორ ვათხრა... ხაერთოდ დანჯი ვარ... მაგრამ უხაქმოდ ყიალი არ მიყვარს, აღ-
ბათ, განიგებ... უხაქმოდ ყიალის დროა?

— მართალია — დავეთანხმე — იცი, მეც შეჩქარება, ახალი ნომრის მასალა მიმაქვს, რა-
ხან ორივეს ასე გაყიქარება, ფესით წავიადეო; დამიჯერე, უფრო ძალე მივალო, მანქანა, რა-
ხაკეირველია, დიდი ცდუნებაა, მაგრამ, მოდი, მოვეშვათ ამ ხაღორეს. ასეთ ადვალახ შეგვი-
ყვანს, გხახ ვედარ გამთავაგნებო;

ტაპორკოვს ვერ ვერ გაეგო, ასე რატომ ვცდილობდა დამეყოფიებინა, როცა მიმახვდა,
დაეჭვებულმა მიამახუსა:

— რატომ? სუფთა გოჭები არიან.

— გოჭი ხუფთა მხოლოდ ტაფაზეა... ან ქვაზე. არა, მე არ წამოვალ. ტრანსპორტით მგზავრობას ფეხით ხაარული მარჩევანია.

ტომორკოვს გვედამა.

— ხაინტერესია. — თქვა და შეეტყო, რომ მართლა დაინტერესდა, — აქამდე ტრანსპორტით მგზავრობა მერხია ფეხით ხაარულს.

— აბა, წავედათ, ლეატენანტო?

— წავედით.

მე და ტომორკოვა ხევიდან გამოვედით და სტუმრს გავუყვიეთ: გაზაფხულის დამდეგს ახოციანთა მხარე თვალს მაინცაღამაინც არ ახარებს: არცელაე თალხა, უხალისა ფერე-მია; ალაგ-ალაგ ტომორჩენად თოვლსაც დაუკარგავს ელვარება, ტუჭყაისა და ნაცრასურა. აქ ხადაც ადამიანის, ხელი მოხვდება, გაზაფხულის ბარველსავე დღეებში ღამაზდება სტუმრა და ნაირყრად აღებება.

უსხაგ-უთუც მიწაზე მივაბიჯებდით მე და ტომორკოვა, უსაოვარა დროიდან მოყოლუ ხუდა ეს მიწა ბრძოლის ყელა იყო. მშვიდობიან დროს კი ამ ადგილებში ცხვარს აბოკებ-დნეს. ყველგან კვსვლებიდა თმის ნაკვალევი: ხანგრები და ხანროლი უჯრედემა, ხანგნატა ბატარეის მატოვებულა, მაგრამ ჯერ კალეკ ვარვისა პოხიცაემა, მანქანებისა და საწვერების სადგომები, ჩამოსგრეულა ბღანდაემა და მიწურება (კადაადვილებს დროს აუცილებლად მააქეთ ბოძება და ხის მხალა. სტუმრა ყოყელი ღერა ძეირფახია). და სხვა და სხვა, რა ჩი-ნოთვლია? ჩემთვის ეს ჩვეული ამბავი იყო, მაგრამ ასაღებდას ახლია ვადათხრილ-ვადაბრუ-ნებულა ველი ნამევილად სეკცბუნებს. ასაღებდას იმაც ეკონება, რომ სწორედ ეს ადგილია მოწინავე ხაზი. მე კი პირიქით, მაძინეე მიგხვდი, რომ აქ მაინცაღამაინც დილხანს არ უნდა მდგარათ ჯარა. ხაარტალერით წურეებისა და ავიაბომბერასაგან დათხრილი თრმოემა კა კვსვლებიდა, მაგრამ ამ თმში აქ მოწინავე ხაზი არ ყოფადა.

თუმცა ტომორკოვს ხომ არ უნახავს მოწინავე ხაზი? ამატომ შეხაიღია, შემფოთავს კიდეც — გაითფაქრე და სრულად არ გამეკირევიდა, ხაუნებთა ბუნებრივი შეკათსეა რომ მომცა:

- გერმანელები შირს არიან?
- ისე, რა. ხაში კალონეტრი ექნება.
- მო. — მიაბაუბა ტომორკოვმა და მიგხვდა, რომ ახლა მომდევნო რუცილერელ შეი-თხეხაც მომცემდა. რამის პახუხა მზად მქონდა. აღარ დავიკოყრე:

— შეხაიღია, ავადდაეენ კიდეც, — ვთქვა მე. — თუ ამ ადგილებს უთვალთვალევენ ისე, ხაკბოლდ დადა იყავლება აქეთ, ამაში არიერთხელ დაერსმუნებულევენ. ამატოეც მაგარა აქვთ ხაგრამ ახლა ჩვენ არ ვნესერიან, გვენსერიან და არც ევ არის საშაში: ბარველ ყუმბარისა, აღნათ, გერ მოკვარტკამეს და მეორეს ცდას ხომ არ დაუწვებთ — დაწვებით, ხომ ხელავ რანდენი პანდალია?

- მესბახ, დავიძალებით, — დამეთაშბა ტომორკოვი. — მაგრამ ახლა ევ არ მინდოდა მე-თქვა. ეგებ ბაკროლდ არ ღარა ამასე.
- თქვი, თქვი.

— კარგა, გერკოვა თლონდ არ დამცანო, თუ შეაძლება. საბაცილო, ვიცი, მაგრამ რას ახამ — ითუხვეველი ვარ. ახეთ ტრიალ მინდოტე არახოღეს მიკლა. თახაეე მხროღან დიაა, ყველაყარი ხანს. რადაც ხუღელური შეგრძნება ძაქვს, ახე მფოსია, გერმანელებს ხელის გულზე ვუსიყართ. ჩვენ ვარა ვახედავთ, ახანა კი აი, ამ მეჭეჭხაც ამჩნევენ. ბავშვობიდანვე არ მიყვარს ჩუმჩემად რომ მათვალთვალევენ, რადაცა ჭიანჭველებითა დაბაეღას ხილმე ტანში.

- ახლაც დავიარა?
- არა, — ხევედიანად გვედამა. — ეგებ დაახოცნენ ჩემა ჭიანჭველები. რახაც ვერმით, ვგრძნობ: გული მერყეა, ლეატენანტო; ხაზიანდრობა!
- ვიცი. — ვუბახუბე. — მეც მომიხვლია.

არ მიკრუია, მართლა მომხვლია რაღაც ამგვირი. მაგრამ მას შემდეგ დადა ხანი ვავიდა და დამევიწყდა. ახლა იაღიან მომიანდა ასაღებდა დამემშვიდებინა და თავგაპოდებით დავი-წყვი მერე რა? მეც მომიხვლია და არცა მრცხვენია! მარტო მე კი არა... სტუმრა ვომობთ, ამხანაგო ტომორკოვ: სტუმრა კი განხაკუთრებულა ბაღვა-დობა; არც ისეთი, ზოკიერთებს რომ აგოსაათ, მაგრამ... ერთმა მოთხრა, კურდღელი სტუმრა ხუთ კალომეტრზე მიჩანსო. ტყუილია, არ მიჩანს! ჩვენს სტუმრა, ბარველი შეხედვით რომ ჩანს, ისეთი ნუ ვეგონებთ.

ჩვენს სტეპი ტალღებთან და აღელვებულ ზღვას უფრო მკაცრ პარკეტაგებულ იატაკს. ამ ტალღებს, ცხადია, ვერ დაინახავ, მაგრამ წარმოადგენს სიმ შეიძლება? შეიძლება, რაღაც ესედავით, გააა ყველაფერი აღუგია? ბევრბიც არას, ლეღეებიც გავსდნენ და არანტე- ებიც. გათვალისწინებ: ხალგაობა წელაწადის დროსაც არას დამოკიდებული. სამთრობათ, დრუბელი თაკზე რომ გვადგას, გეგონება პორიზონტამდე ასი, დიდი-დიდი კრისტალური ნაბიჯათ. ასლა, როგორც ხედავ, ცა სკეპათდ მადლაა და პორიზონტიც შეჩქარებული- ლობათ კი, ტომორკოე, ჩვენთან... ეს თავად უნდა ნახო... ცახაც ვერ შეხვდები და პორი- ზონტსაც ვერ შეხვდენ თელს. უცქერა და ასე გვანაა, თითქოს პორიზონტას კრათ ნა ხეყარი აზოვის ზღვას უერთდებო და მეორე ნახეყარი კი — შავ ზღვას.

— საანტერესოდ პევები, გეტყობა, ლიტმუშაკი რომ ხარ, — მოახრა ტომორკოემა. შე- ქება იყო თუ დიციხვა. ვერ მოვხვდი. მაშინ ძალიან ცუდად ვიტანდი დაცისკახაც და არი- ნახაც (თუმცა ახლა უფრო უარესად ვიტან). მაგრამ, კაცია რომ იქნას, რატომ უნდა დიცი- ნა? ლიტმუშაკი საანტერესოდ უნდა დამპირაკობდეს. ანა რა! დამაზად და გონიერულად, დაღახვროს ეშმაქმა! ენაბრკენილობა არავის უხდებო, აი, აიე ვიტყვი ტომორკოეს და ვა- თვალაწინობს მაგრამ ამის ნავიერად ტომორკოეას შექებისაგან აღელვებულმა წაყობურ- ტყუნე:

- იმე ვლამპირაკობ, როგორც ძქმისძლია.
- შეგაძლია. — სერაიხუღადა დამაღას გარეშე მათხრა ტომორკოემა და ამით საპო- დლოდ დამამძვილა. მხოლოდ ვერ გამოგია, აქაური ხარ?
- არა, ბაქთელი ვარ. ბაქთმა დავიბადე და ვამუდოვნებ. იქვე მოგვკვდება, თუმცა მზალი ვარ ხუთივე კონტაქტზე დაცისკოვრო და ვაბოთ.
- ბაქოს იაღას აქებენ, კარგა ქალაქიათ. მამ რატომ ამბობ ხოლმე? აქ, ჩუქისთან სტეპ- მა... აქ, ჩუქისთან სტეპმათ?
- ანეთა ჩვეულება მაქვს, დიდი ხანია. მაშინ პოძობარე ცხოვრებათ ვიწვითდათ. მამ- ჩემს ნავთობსაბიებო ორგანაზაციათა მუშაობდა ბურღვის ოსტატად და... აღარც მახსოვს, რამდენს იღვალა. ვანოეიცაღვლო. აქაც, ამ სტეპებშიც წელაწად-ნახეყარა: ვაცხოვრეთა ერთ დროს აქ აქტიურად ვებდნენ ნავთობს. მაშახქმას წვლილიც არის ამ სტეპმა. მაშინ ღაწა- რაცა ეყევა, მაგრამ მაინც დამამახსოვრდა სტეპი, კარგად დამამახსოვრდა. დამამახსოვრდა თაყობებური ხალამაზის გამო ახლა მარკეა არც დამჩარებთა, როგორც კი დავანახე, ვამა- სხენდა და მორჩა! მენც ნაღე შეგნგევი, ტომორკოე: აი, ხახე!
- შევეჩქევი, ანა რას ვაზამ. დამპარდა ტომორკოემა. — მაგრამ, მაინც უცნაური ადგი- ლია. ხალამაზესაც ვერ ვხედავ — უდაბნოა. რამდენს მაწაა და ხუღ შეშველა. არც შეჩქარათ, არც — ხევათ. ჩუქისთან ვვეღვან ტყეა: ქალაქს ვახტდება თუ არა, ტყეა ან, ხალ არას ხალამა- ზე! აქ კა... ქარხაც იოღას ხუნი ახდას, თითქოს სააკადემიკოფობი იყო.
- ახლა კი მარზე ხარ, ტომორკოე ქარი ზღვიდან ქრას რა მუამია საავადმყოფო?
- მამატეე მესაძლია. ვცდები. მაგრამ ტყის პაერა მაინც ხჯობა: უფრო ეჭმრიღლა და სახარეებლო.
- კოველ შემთხვევათა, ზღვის პაერე სახარეებლო არ არას.
- ტომორკოემა მხრები ბიჩენა — არ დამუთანხმა!
- დავნიცლაგდით, — შეგთავაზე.
- მამატეე... არ მიყვარს დანამდღაგება...
- სამწუხაროა, — წვენა არ დავმაღე, — ძალიან სამწუხაროა. ჩვენთან, ბაქთმა, ზღვის პაერათ და წუთის დავამტკიცებდი, რომ...

— რას დამიმტკიცებდი, ლეიტენანტო? კაცია და გუნება! შენ შენი ბაქო და ზღვა მოვ- წონს. მე კო... მე, მაგალითად, იხიც მახარებს, ჩვენს ქალაქშიაც რომ ტყის ხუნია, ხახლე- ბახა და შესობებას უმეტესობა ხომ ხახა! ამას გარდა, ეზოებმა და ქუჩებშიც ბევრვან შე- მორჩა ტყის უნარმანარა ფაჭვება და ნახეყმა.

- ძალიან გყვარებია შენი ტყეები, ტომორკოე!
- რა არას ამამა ცუდა?
- არაფერა. იცა, უცებ შეგარევი ტყას კაცი რომ ხარ.
- უცებ არა!
- მართლა, მართლა. შეგხედე თუ არა, ვავაფიქრე: ჩრდილოელია, ტყეთა მხრიდან არის-მეოქი. სამხრეთში ახეთ ციხფერთვალეებმა და ქერას ამვიათად შეხეგება, კანიც ოხელი ვაჭებს. მხეც მსუბუქად მოკადაგებია ხახეზე;

— მართალია, შენ, ჩემო ძმაო, კვამლია გამოუვარდა ჰგავხარ. ვაიბურე თუ დადი ხა-
ნა პირს არ აბას?

— ორივემ ერთდროულად გადავიხარხარეთ.

— რას არ იტყვიან შენი ესა, ტომორკოც... მურიო... შენც აიღე და წვიმისე, თუ არა
გჯერა. ცხვარხაბოცა სომ გაქვს?

— გჯერა, რატომ არ უხდა დაეჯერო. მხოლოდ ერთ რამესა წვესთან ყველა არ არის აბე თეონა. აი, მამახემა, მადლითად, მერყეის ქოსმა დაბადა,
უკადურეს ზრდალთეიში, მაგრამ შენზე ძველა.

— უკურე ერთი! მამ შენ ვის დაემსგავსე?

— დედას. სახითაც და ფერითაც.

— ცოცხლები გვივს?

— კი.

— ორივე?

— დიას.

— კარგია, ჩემო ძმაო, ძალიან კარგია. მამა ჯარშია?

— არა. არც ეყოფილა. კოჭლია. შენა თმობს?

— დაბითაფრა.

— დაჭრეს?

— მოკვდა. გერმანელებს ებრძოდა იმ თმში; სამოქალაქოც თავიდან ბოლომდე გამოაჩრა,
მაგრამ მამის არ მომკვდარა. ახლახან მოკვდა. ამ თმს ვერ მოესწრო, ერთი იყოს ადრე გარ-
დაიცვალა. მისის დღეხახულებს შექმდე სად-ხალამათი, მხიარულა წაგია საშუაოზე.
იქიდან ვა მიატანეს... გული გაუსკადა... ჯაბურდილზე... აბე მოხდა, ჩემო ძვირფასო იურა,
ვატირეთ, ვიკლოვეთ და... თმიც დაიწყო... ყველაფერი ბარ-დაბრია. გონს ვი აქამდე ვერ
მოესულვარ. რა არ გადახსდა, რას არ შევესწარი, მაგრამ მაინც ვერ მოეხუღვარ გონს;
გჯერა?

— მუხმას, სეძონ, მუხმას, სამხელებია მოზღუნის დეკარგვა. — თქვა ტომორკოცა. —
ამაზე ფიქრით სამხელებია, მაგრამ მაინც ეფიქროს... ყოველთვის... დაბერდნენ ჩემები, ჯანა
გაუტყდათ. დედას ხანო წელა ეუჭო აწუხებს. გახდა, ცარიელი ძვალი და ტყეია, დახუტდა.
შინიდან ვეღარ გამოდის. მამაც გულს უჩივის. როცა მშვიდად არის ან ახვენებს, კიდევ არა-
უშავს რა. მაგრამ ახლა რა დაახვეწებს? დღეში თოთხიქტ საათს მუშაობს... მწინავედა სად-
გურის სასწორზე... მშვიდობიან დღეებში ეს ხანუწათ არკადილებსთვის 'ვეფკამოჭრილა-
ახლა ვი სამ პაკაუსზე მხოლოდ ორი მტვართავა და მამახეიც ესმარება ხოლმე. ჯერ-
ჯერობით მამაც ტვირთავც ზიდავს, მაგრამ შეძანია... როდესაც გაუძლებს?!

— სხვა საშუაოზე რომ გადახუღავთ?

— ვინ გაუშვებს — ოშია. თანაც... რკინიგზაზე მოძარაგება უკეთესია, ხომობსაც აძლე-
ვენ. ზურგში ახლა ჭირს, ლეიტენანტო; შეიძლება არ იცოდეთ...

— ვიცი.

— ახლა ზურგში ყველას უჭირს; ბებრებს სომ ნუ იტყვი! აი, ახვილზე ვაიმწუხლები თუ
არა, სეღუასს გადაფურაცხავ. ესეც რას უშველას, თუ არაფერ მიძიხება. სახევარ ქალაქს
ვაცნობთ, მაგრამ? ნათესავეები არა გვივს.

— ნათესავეები ბლომადა მყავს. — გუმახუსე, მა. — თთხი და მყავს. სამი უკვე დაოჯახდა.
ხუთ დისძველს ხაცა შეექვსე შეემატება: ბიძები და დეიდები — რგანი არაფრ; მათი შეილება —
ჩეიდძეტსა. დანარჩენებს სომ თვლა არა აქვთ.

— მდიდრები ყოფილხართ. — თქვა ტომორკოცა. — ჩვენ ვი სამნა ვართ: მე, დედა და მამა.
მამა ადრევე დაობლდა. დედა ბავშვთა სახლში აღიხარდა.

— ცუდაა დედისერთობა.

— მეც მემთხვევით დავიბადე; ძალიან გვიან შესვდნენ ჩემი მშობლები ერთმანეთს.
დედა ორმოცზე მეტისა აყო, რომ გამოჩინა.

— კა, მაგრამ რამდენი წლია ხარ?

— სამი თვის მერე ცხრამეტის გავსდება. შენ, გეტყობა, უფროსია უხდა იყო.

— შენთან შედარებას ჰეჭურავა ვარ. ჯერ ერთი ლეიტენანტა ვარ და არა უმცროსია
ლეიტენანტი; თანაც ორი თვეა მუშავში გადავდექი. მოელი ხუთა თვით დადი ვარ. აბე რომ,
სმენა აყოს და გაგონება!

— აბე ხალხიანად ინიტომ ვლაპარაკობდი, რომ თავს ტომორკოცზე ყოველხირად უფრო-

სად გვრძობდა. და ახლა უფრო მომინდა ყურებშიმოყრალი თანამგზავრი განუხილავს. მაგრამ აურას არც გადიმებია. ჩუმად მოდიოდა, ეტყობა, უგუნებოდ იყო. მეც ვაპყნოდი. ჩვენება კამახსენდა: ხეტა როგორ არიან? აღბათ, უჭირთ შინ ბაყმეება და ქალბაღა დარჩნენ, მახკაცოვავის. ვანც დარჩა, აქათ არის მოხველელი რა დღეში ექნება. დედასენა! დღესვე მაყწერ მახრდალ ბარათს და ფულხაც გადაუგზავნა. რა საჭიროება? ფულიც ვუღლიათ რომ განდოდეს, ვერ დახარჯავ. სად რახ იქაღი?

ხუთა თუ ბათა წუთის განწავლობაში ასე მივდიოდათ, ჩუმად, ფიქრებში წახულა. უცებ ტომორკოვს გაეცინა, დაკუცადე მეგონა, რაამეს იტყოდა, მაგრამ ხმა აღარ ამოუღია, ვახუდა. ცნობილიყოფარეობამ წამძლია და შევეკითხე:

— რა გაცანებს?

— ერთი ხვეწებური გაძახსენდა, ძია ტიმა. რეანიცხას შალაციამი მუქაობს, ხვეწა შერდოვ პოლქსია

— აურკის?

— როგორ გათხრა... ასე კარგა კაცია. ამბობენ, მოწოდებით მიდიციელით, ვაძვერებს და ხუდივებს მორიდას ცნობსო. უბედურება ას არის, ახინიც შორადანვე ცნობენ. მოეღი თლქი იცნობს ძია ტიმა. ის კი ხამიქალქო ტანხაცმელს გადაიცვამს, ნავანს ბავჯაკის ქვეშ დანადავს და თავა უჩან-მანინად მოექცხ.

სახაცილო იყო და განეცინა კადეც, მაგრამ დიძალი ბარზე შემაშრა: აურახვეც ვავბრახდა: მე რომ მაცქერდა, ხწორედ მაშინ გაახსენა ძია ტიმა. მეც ხომ ჯუბის ქვეშ მაქვს დამაღულა ბისტოლექტი!

— ნავანა რა იარაღია?! — გაგაეკირვე და ხაზლით დავადმიტე. მაშინ თილაჯ, ზოგჯერ უმანხზოდაც ებრაშდებოდი ხოლმე.

ექვე არ არას, იურა მახვდა, რომ მაწყენანა, მაგრამ არ შეიძინია:

— რატომ? ნავანი კარგი იარაღია, მაშანშია ზუსტად მაიქეს.

— ნავანს აქ სად ნახავ? — გულწრფელად გაუშბრაზდი, — ასლა ხაკაით ვან თმობს? ნავანა მიდიციელეს და ვახტიორებსლა დარჩათ.

— და ტყის ხამრეწველო მეურნეობის მოღარეება, — ირონიით მიკარნახა აურამ. — შენ, რასაკვირველო, „ტიტე“ გაქვს?

— „ტიტეო“ მაქვს და სხვა რაქცე. მსოლოდ, ხატაბელო იარაღს შინ ვანახავ, თან კი ამას ვატარებ. — თხ, როგორ უყვართ ყმაწვეალ კაცებს აზგვარი სცენების გათამაშება! ჯუბის ქვეშოდან აურქარებლად დავადრე ხეში კრიხლა, ხათუთად მოეღილი პარაბელუმა. — ხედავ?

— კანთია მანახავ, ასე ახლის პარველად ვხედავ. — გამოტყდა იურა. — ხასწავლებელში „ტიტეს“ გასწოდანებდეს... მანდახან — ნავანსაც.

წამხვე დამაყწერდა, ხაწყენა რომ ვივავი.

— კახდა ვახროდანიო? — ვკითხე აურას.

— შეაძლება?

— რატომაც არა!

ექვე კონხერვის ცარიედა ქილა ეაბოვე. ავიღე, მატოვებულა სანგრის მიწაყრილზე დაუდე. აურას იარაღი ვაეწოლე და ყოველგვარი ძალდატანების გარეშე, მეგობრულად ვაკამხნევე: „—ბა, მიდი, მახვენე ერთი, რა კახწაყლეს-მეოქა!“ ვამეორებ, ეს ძალდასატანებლად ან ახანქარებლად არ მოიქვამს; მან კი ხეირიანად არც დაუმახნა, ესროლა და ააცდინა. ვანხაკუთრებულა არაფერი მოძხდარა. მაგრამ იურამ ასეთი ხახე მიიღო — გამაკეარდა... რა მოუვადა? სუთუ განიცდას, რომ ააცილა? მე რომ ამეცდინა, თავის დეხამშვიდებლად, მოელ მჭიდვს მიგუშვებდი. მან კი, ხულელმა, ბისტოლექტი ჩამოუშვა და, მგონი, უნდა უკანაც დამიბრუნოს. „ეკებ, ხროლის ეშიაია და ამიტომ კვლარ ბედავს?“ — დავეჭვდი, მაგრამ, საბედნიეროდ, მივხვდი, რატომაც მოიქცა ასე: იურას ხასწავლებელში ტყეაებს ხელმოჭვრილად ხარჯაკენ და ვახროლად მახრებს თვლით აბარებენ.

— ხუ ძუნწობ, მხაკაც, ახროლე! — გაგამხნევე. — აქ მახრებს არაფინ დავათვლის.

ვერ ავიწერო, რა ხახე ბქონდა იურას, იარაღი ხელმეორედ რომ ასწია და დაუმახნა. შუბლი შეეჭმუნხა. ყველაფერი ბავშვური სადღაც გაქრა; ხახას ნაკეობა დაკუთხულა და მკვირი ვაუხდა, აქამდე შეუძმსეკელი დაწვება უცებ ანთებურიც დეჭამულ კანქკა!

„ხერიოზული კაცია, — ვაციფიქრე, — ხერიოზულადაც იომებს“.

იურამ ახროლა ამჯერად ტყეა მარში მიხვდა ქილას.

— მიდი, მიდი! — წამოვიგვიარე, იურას წარმატებით აღტაცებულმა ტომორკოვმა მუხამედ ახროლა. ქილა სანვარშია ვადავარდა.

— მადლობას არ ვიხდით. — რატომღაც ასე მოიხრა იურამ (ევებ იქ. ტყეში, ახუცი ადიათა) და იარაღი დამიბრუნა.

- როგორმე ეკვსწორდებით იარაღი შევიხახუ და პაპიროსი ვაგუჭოდე.
- არ ვეწევი.
- არც ხვამ?

- კარგ ხალხში რატომაც არ დავლევ.
- თუ დავბატივებებს, არა?

— რატომ? გაძახებანძღემაც შეეყარს. — არ ყალიბება, ასე მიმსულა — დავბეკინებ, თუ ვანდა.

- რას?
- ვამთოეთ რამეს.
- თადარიგისანი ყოფილხარ.

— რა თადარიგია. ახლახან შინ შევიარე და კარადიში აღმოვაჩინე. აყვარებს შურაბას ქილეების უკან დაეძალა... მაწაწინა მოთლია. თურმე, თცდათურამეტა წლიდან ასე დგას.

იურამ თეგისი თხელი „ბიდორიდან“ კონიაკის ბატარა ბოთლი ამოიღო, ბოთლი თათის სიგრძე და თითქმის იდნავ სქელი აყო. თამამად გადაეკარა და კინაღამ გავიგუდა: თითქოს ცეცხლი ვადამეველაბოს. აქამდე მხოლოდ ერთხელ მქონდა დალეული კონიაკი. ის კონიაკი ფრანგული იყო, ნადავლში წამოღებული და, მართალი ვითხრათ, არ მომეწონია. ეს კი იმაზე ცუდი გამოდგა: ბუნით და გემოთიც ბაზრის თათუხიან მაქარყინულსა ჰგავდა. მაგრამ სტუ-მარ-მისპანძღობის წესი მაიძულებდა, შეთქვა:

— კარგი კონიაკია, ძვალსა და რბილში დამიარა.

— პო, კარგია. — დამემოწმა ტომორკოვიც, მაგრამ თეგისი წილი რომ გადაკრა, ხახვზე წაამოვნება ვერ შევტყვე. მესაძლოა, კონიაკი და, საერთოდ, სბირტისი სახმელა, პირველად დალა და გულ-მკერდი ვადმოუბრუნდა. — მაგარია, ეს თხერი! — ამოიხუსიქა იურამ, — აი, რას ნიშნავს ხუთფარსკვლავისი!

— ხუთფარსკვლავისი, ძამიკო, უმაღლესი ხარისხია. ხსევბზე ძველია და მაგარი ერთი სიტყვით, კარგა რამეა. — მცოდნეხაგათი შეეყოფასე.

— პო, მაგარია. — დამყიანსმა იურამ.

— ტრამასში სუ ჩამომართოვე და უკვე მივეჩვიე იმ ას გრამს, სახალხო კომისრის ბრძანებით რომ ვეძღვევინ. თუ გამოვა, მეორე ასხაც ვადაეკრავ ხოლმე (ეს თხელი ვადამეტე-ბული ნიშნითლე იყო; ნორშით გათვალისწინებულ ას გრამს, რასაკვირველია, ვხვდით; ხანდახან მეორე ასიც მესძლო „მანელა“, მაგრამ მერჩია ის არაყა მაქარზე, კარგ თრცხოთიდა-ზე მძრალ პაპიროსზე, ანდა, რასაც ვეღლაზე მეტად ვცდილობდი, ვაკაოს დაბრეხილ კერა, ასე ვადამეტევალა წაავღებ ასეთ კუმურას აღუღებულ წყალში და ლუთიური სახმელი კომე-ბა სეი და ასირე!)

— უფურე ერთი! — ვულწრფელად გაოცდა იურამ.

— მაგრამ ახლა, არ მოგატყუებ, ნელ-ნელა შევიდება მთლიად არ დამბრობს, აქი ვითხარა, მაგრად ვარ სავარჯიშევი-მეთქი, მაგრამ... შემოჯანჯდარი. შეს როგორე ხარ? ვაგრამა არ მოგიკაკუნა?

— რასე მატყობ? — სერაიხულად ბეშუთოდა იურამ, მაგრამ მიხედა, ვესუმრებოდა და გულთიად ვადამა. — რა ხუმარა ყოფილხარ! ჩვენც ვევადა ვლახში ერთი შენხავით...

— სენს ვლახში კი ვეელა ჩემხავით იყო. წარმოგადგესია! მთელ სკოლაში ვეცხობ-დნენ ხანდახან ერთმანეთს რამდენიმე დღე ვამახხარავებდით. მაგრამ თუ უცხოხ წინააღ-მდეგ ვავილაშქრებდით, მტრისას! ხაცალით ვაბოცებოდით. მახსოვს...

„სენს ვლახის მხარეული ამბებით ჩვეს შეკლებსა და შეილაშვილებს ვაკართობთ სილ-მე“. — ვეცხობდით მამას; თუბცა კარგად უნდა მცოდნოდა, რომ მევერ სვესკანს, სამწუხაროდ, აღლიან ბევრ ხეცვანს არ ვყოფებოდა არც შევილა და არც შევილაშვილა. თმია და რას იხამ?!

სიტყვა-იტყვით შემოსდით ვავინეითო, რაც იურამ ტომორკოვს ვუამბე და თუ არ ვამბ-ორებ, მხოლოდ იმატობ, რომ, სემა სემწუხაროდ, სასაცალო აღარ არას, მამან ბევრი ვა-ცინეთ ჩემი თარავლანელებს თანხაზობაზე. იმ ამბავი რომ მოვუყვე, ერთი ბოთე როგორ ვავითამაშეთ პარალელური ვლახიდან ტომორკოვს სარხარი ბუტყდა და ცრემლები წამოხ-ცვიდა.

— უკ, რა ენა ვაქვს. — ცრემლს იწმენდა აურა. — კიდეც კარგი ოქვენს კარხან არ უკი-
ყავი... მტერი წაგარდა შენს ყბაში...

— რამ მკვამინა, დაუღაპია ხომ არა ხარ?

— ბაბოთ, არ მკვამინა, მაგრამ... როგორ გათხრა, ვეუღლებ ვენდობი... რა კაცია, რა თქმა უნდა, მაგრამ ძანამ ხირზე მოკალ, გამათამაშებებს და მსხვემენ... თუ მოინდობეს.

ტიპობრკოვა დადისდა, რადაც ძალზე უხადმო ამბავა ვაახსენდა.

— მგეგმისხვა რამე? — ყვითხე

— პი, უხადახოდ მიბახუხა. — ერთი კვირევი წავსარდა მატარებლით სვენიან ერ-
თად კრახნოდარაბდე... ისეთი უხადუსო ჯერ არ შემსუფერია, დატყვევნი ბაქვბი.

— გაძარცვა?

— არა, რომ ვაგეტურდა, ისე არ გვეწვასებოდა. ქურდს ხელში თვითონ არაფერს აძლევს,
ხახუნეც ვერ სუღაც ეს კი... კარტში მოგვივით ყვავდა... ოცდაერთს უთამაშობდით.

— მერე რაღა ამ თხერს დაუჯექით?

— შუბღზე არაფერა ეწერა და... ისე, მატარებლის კაცია შევადე. საბუთებიც წესრიგში
შქონდა. კრახნოდარის რომელიღაც ქარხანაში მივცაღალურა დაუღლებით იყო მაკლინებულა.
სამიუღლიანები ბარათშიც ასე ეწერო: სხეცდაეიღება. მატარებელი ეწვიმეზიდონ. ეს კი უცო-
სოდა: „თავისუფლად, მნებო, თავისუფლად. ერთ დროს მეც ოქვენსადიო მიწვირდაო“. — ხუღ
ასე ანგლობდა და ხუმრობდა. ხელ-სელა შემოგვებარა. ჯერ, გახართობად, ყოველი გეიხყენა.
მერე „ღურაეო“ ყვითამაშა. მერე კი, მხიარულება რომ შეგვატვო, ბანკიც დასვა პარველად
რადაც კაბაკებს ჩამოვიდა. შემდეგ კერც გავიგეთ, ისე ამრიალდა ქაღალდის ყუღო: ათამანე-
თიანები და მის წარმოადგინე, ასისხებიც. მე შენ ვეტყვი, ბევრი გეტყონდა! პი და, ნაცთებზე
ვადაკედით, ერთმა ხათუთუნე წავგი, მეორემ — თბაღა ყელახხვევა. ერთმა უმცროსმა ლეი-
ტენანტმა ხათა წავგი: გაფითარდა, ისე ეწყინა.

— ოქროს საათი?

— არა, ჩვეულებრივი. მაგრამ მეთაური და უხადით?

— შენ რა წააგე?

— ხათქმულად არც ღირს.

— ისედაც ყიცა — ხელთათმანები!

— ხწორია — არც კი ვაუკვირდა ჩემი მერღოც ბოღმობა ტიპობრკოვს

— მე კი მგეონა, რძესე გაღაცვალე.

— რძესე რად უნდა გაღამეცვალა?! არც არაფერზე გავცვლიდი — სამახსოვრო იყო;
არმთცა წღას ზაფხულში რკინიგზაზე შბალებს ვეხიდეზადი და ვამაგრებდი. მირკული ხელ-
ფახით ას ხელთათმანება ეიფაღე. კარგა იყო, ბეწიანი, რბილა ტყეფახა. შიგნითაც თბილი
ნაჭყრა შქონდა გამოკრული, ბუსუსებანი... დამავიწყდა, რა ბქვია...

— ეგ კი დახანანია. — თანაუგვრძნე ტიპობრკოვს.

— რახევირეულა! ხაწყენია! სულელა არც ერთი არ ეიფავით და გაყხუღელდით კაა.
ვიდრე გამოუყხისხლდით, გონს მოყუდით და დავოქვით, გვემხადუბინა და მოგვეტყება, უაგი-
ლოდ ვაქრა.

— ცუდი ამბავა ვადგხდენია. — გულწრფელად გავიზაარე აურას წუხილა. მეც ჩავვარდ-
ნიდღარ ამ დღეში. მაგრამ თავმოყვარე ვაყავი და ვადუმიდა.

— ცუდა, ძალიან ცუდა. — თქვა აურამ — მინ კარტი არახოდეს გექონია... არა ვარ ახარ-
ტულია მოთამაშე...

— მე კი ვარ! მიყვარს ბანქო.

— აურამ არ დაიფერა. ახლაბანს ზახდით ვახსყენბდით მოთამაშეებს და ოქვე დაგძინე:
„მიყვარს ბანქო-მეთქი!“ სუმრობა ეგონებოდა, რა თქმა უნდა, მაგრამ მე მართლა მიყვარდა
თაქანი: წაგებანს ხანსილად განეცდდი; მოგებახაბ კი უზომოდ გხართბდი.

— წარმოადგინე, ბედი მწყილობს, თითქმას არ ვაგებ! — ვთქვი და თან გავაფიქრე, ასეთი
ტრაბიბი ცოღოდა არ ხამყოფლება-მეთქი, ფუღუსე და ჩიყთებზე არ უთამაშობ. მაგრამ რამე
ახანტერეხობზე კი — დიდი სიამოვნებით. შარშან გაფრენა მოგაგე. აი, მოგებაც ეს იყო! მარ-
თაღია, რდიეს ვადკრძით, მაგრამ, პამაგიერთოდ, ფრენა ხომ შეძრნა?

— თვამძფრიაგით? — მკითხა ვათცებულმა აურამ.

— აბა კუღათანი იყლაბრას ცოცხით! არა ეღყენა?

— რა ვიცო, ასეთი რამ არ გამივიდა.

● — რა კაცი ხარ! ვაფრენა ხანქოში მოვიყე-მეთქი, თხოვიაქამას დოტარქისა კი არა! „სამოცდაექვსი“ — არის ასეთი თამაში, მარტნორიც ახარტული შემხვდა! მფრეხარ იყო, ვამანადგურებოდაზე იჯდა, ეგისი ყველანი ახარტულემა არიან.

- ხარტული... მერე რა! გასა შეიძლება, ასეთ რაიმეზე თამაში?
- შეიძლება-მეთქი, არ მათქვამს, უბრალოდ, წამოვიკიდე...
- შეატყუე, — თქვა იურამ.
- ეგრე იქონს, მერე რა მოხდა? თამაში მართლაც შეიტყუებს კაცს.
- ვიცი, ხალუთარ ტყავზე გამოვიკიდე.
- ამას კი ტყუილად მადარებ, ტობორკოე!
- გეწყისო? რა ვაქცა ასეთი? ხომ არი ვლანხდაე!
- ეგლა მადლაა, რად უნდა გაძლანძლო? — აეიხეცე მარემა, — გაფრესი მოძინდა, გამდაღ-რება ხომ არა.

„სამოცდაექვსი“ მოგებულა ვაფრენას ამბავი თვითონაც ძალანს მომწინდა, მაგრამ აქამდე არაგისთვის მოამხნია, სეტაკ რატომ? აღბათ, საბაბი არ შქონდა.

ვაფრენა რომ მოკვდა, ამ მფრინავს ყვადიმერი ერქვა; ზოგა ვალოდას ეხსდა, ზოგად — ვოკნიკს, თვითონ მოხიჯა და ბეც ვოვნიკს ვეძახდა, ეს რომ ეუთხარი, ტობორკოეს არ ეხიაბოვნა.

- ვოვნიკი? — კადეუ შეშეკითხა, — გამანადგურებლას მფრინავს ერქვა ასე?
- მერე რა?
- არაფერი...
- რატომ, არაფერი? — დეიქოქე და ვაგანსეხე — თა ტიშა?

— ეს ძაბა, ტიშკა ან ტიშა ხომ არა, რომ იცოდე, იყ მხოლოდ სახელათა და მამას სახელათი მივმართავდა, სხვაგვარად როგორ შეიძლება?!

- მერე, — შე და შენ? შე იურას ვეძახი, — შენ — ხომას, ეს როგორღაა?

აქ კი „გაიწყდა“ და ვაჩუქდა, ვამათი აღარ ვაგაგრძელე, რადგან სემა არძინათ არ დარდა ზომვა, სრდილოეთის უღრანებში, აღბათ, აკენიდანეუ სახელათა და მამას სახელათი მამართლევნ, ჩვენთან, ბაქონა, ახალგაზრდები და ბებრება ერთმანეთს მხოლოდ სახელათი მივმართავთ, რადია აქ საგამათო? მფორეც; დაწყებული ამბის ჩათიება მსურდა, ჯერ ის ვუამბე, სამხედრო იცის ბედისა როგორ მივყარა ყირიძას ქალაქ ჯანკოის მახლობლად, სტეპის სოფელში ვლადიმერ-ვოკნიკს, დნებრზე მაგრა დავზარადით და ჩვენი ნაწალი ყირიძას სტეპებში დაამბრუნეს შესაკვებად, სემა მფრინავიც დნებრზე აბრძოდა და ერთ-ერთ ვადა-სახელელათს ჩამოაგდეს, სწორედ იმ ქოსში შემახსადეს, სადაც ვოვნიკი ცხოვრობდა, ახლა ის „უკურუნნიკსე“ იჯდა და ჩვენი მხროლელი პოლკის შტაბს ემსახურებოდა, ეს შეეტლის ან ფოტოგრაფიის შრომას ჰგავდა: ვოვნიკს შტაბის თფიტრები ვადაპეგადა, ვადაპეონდა სახ-წროფო პაკეტება, როგორც ამბობდნენ, „სემით“ და „ქვემთ“, ზადავდა გახეთება და წერო-ლუბს ამ ხამუშოის ვოვნიკი არ თაგადობდა, რადგან ჩამოვადებულის ნაცვლად დე-დეგეუ ახალ მანქანას ელადებოდა, ვოვნიკს შტერსე არი გამარჯვება შქონდა უკვე მოპოვებული: ერთხელ „მეხერა“ ჩამოავდა, მფორედ — „აუსკერსა“, ასე რომ, იცოდა, როგორ და სად ეს-როლა წყეულა „მძორიგამიები-სათვის“.

ერთ საღამოს ჩემი საწოლიდან ეუთეალოვადებდი, ბოლოს როგორ ხევიდა და სიამდლა ვაყიყოქრე: — „ბანქო ხომ არ ვეეთამაშა-მეთქი?“ „გაკეს?“ — დაასტერესხა მფრინავი, „დაიხახდისხა აქეს, დავინახე, ხან ქმარზე მარჩიელთბს, ხან — ვაეაშვილზე, ხან კი — რომელიდაც ჯერის პაპაზე“ „იმედი რე ვექნება, სამარჩიელთ კარტს ეგ დედაკაცა ხათამაშოდ არ დავეითამაზა“, „მაინც ვოსთე, ეგებ მოგვცეს-მეთქი“, — დავაწყნარე მფრინავი

დაყოლავებას ნაჭი არ ვამაჩნია, მაგრამ ძალიან მანდოდა უქმად ჯდომით დამწუხრებულა მფრინავი გამეუისიარულეზინა, არც თვითონ ვიყავა ვართობის წინააღმდეგა და (თს, დმერთ, რატომ საიუდაშოდ არ დამიკვებე ასეთი ბედი!) დახახლახა დავითინხმე „ხედები კარვად დაიბანეთ, — ამითხვრით მთხოვა ქალმა, — თორემ ვაჭუჭყიანებული ქალაღა ტყუილხაც იტყვიან“.

„ღურავი“ ვოვნიკს არ უნდოდა, სულელურა თამაშათ, რამდენიმე ნამდვალად ჰკაციანური და რთული თამაში იცოდა, ერთი მოთვანი, „სამოცდაექვსი“, „დასაწყახსათვის ყველაზე აოლიდ მიიჩნია“ და თავისდა ხაუბედუროდ, აქვე, სახწრაფოდ მახწავდა, არიფის ხელა, როგორც წესია, მაგრად სჭრის და ვოვნიკს მადე ხამი „ჯუბა“ დავახურე, მფრინავს ეს არ მოეწონა და მოხხრა: „ასე არ არის საინტერესო, იმიტომ ვაკეხი, მოთა ნამდაეცე ვათამაში“.

ადრანდელისაგან განსხვავებით, მიყვინებმა რომ მგზავნიან, „კაჟიკი“ ნაცვლად „კაჟ-რანდიო“, ასე მეუბნებიან. როცა მოვიცლი, უნდა დავითყოლო, რაც ვაფრინებ, კაჟი „მადონურად“ მადონაონ. რაწდენიც არ უნდა ეიფრინო, ის მარველა ვაფრინა არ გამოქვლება. „კაჟურუზნიკი“ მიწის მოხწყდა თუ არა, მეფონა თავად მივფრინავედი; თვითმფრინავი კა/არა. სკუთარა ფრთები მამაქროლებდა, ფრთები, უცვებ რომ გამოქვსხა, თანამედროვე, თვითმფრინავ-როს მგზავრა ამის ვერ მახვდება. ხულ სხვა კრძნობაა. ადტაცების მოუხეყრეყრე ნტუფრეში-ტოს“ შემოტევაკ კარგად მახსოვს. დრუბლიდან უცვებ გამოქვანდა ჩვენს ტრეკ ზეიზონი და მებით ვაქვადილა დრუბელა ბევრი მანახავს. ეს კი უბრალო, მოწყენილი, ტუჭყიანა თა-კუყყენია, უყვირსო დრუბელი აყო; თანაც ერთადერთი ცის ამ ნაწილში. რას მახვდება? მის, თურმე, ვახვდა ზის! მაგრამ ჩვენს თვითმფრინავს გაწოცილია გამანადგურებელი მარ-თაველა მან კი იცოდა, რა არის ხოლმე გახვეული ასეთ უწყენარ დრუბელნი და მიახლო-ებინახ, გვერდი აქცია (ჩვესი თვითმფრინავი და დრუბელი ერთი კურსით მიფრინავედნენ. აღონდ, სხვადასხვა სამადლეზე, ვინაგრული მიაჯარებას ხაწახადმდევიდ, ახლაც ასე მკო-ნია, რომ დრუბელს მუცლით მიბრინდა „მესერი“ სუთუ ხინქარევიც დავმთხვა“). აქციით კი აფუშცილო გვერდა, მაგრამ ამის არაფერი გავმთხვა: „მესერი“ ჩვენს სწრაფი, მადიდებრიანა და, რაც მთავარაა, შეთარადებულა აყო. ჩვენ კი რა უსაა გავქნა „მესერის“ ტყვიანფრევევისა და მარბაზისხათვის? „ტეტე“ გვეხროლდა? მაგრამ ჩემი თარადა არც გამსაყ-სებაა, როგორც კი „მესერი“ დავინახე, ასე უშწყოდ და უთარალოდ ვაფრინესი თავი, თითქოს ცაში სამსხედ გამოგვეციდებო.

ვოჭიკი უმადლესი კლასის მფრინავი აღმოჩნდა, თავისი ჩიჩიალა, მშვიდობიანი მანქანა „მესერთან“ მუბრძოლ თარადად აქცია: უფრო მეტიც, გამანადგვა კადეც ბრწყინვალედ გა-მარჯვა! მტკიცება არ უნდა, ასე ხათელია ეს გამანადგვება, ხამხედრო თვითმფრინავი რომ გველოდა, მაშინ ხულ ხინჯნაირად მოიქცეოდა: სამულეულ მტერს გაანადგურებდა, დასწყევ-და, ხამთაველებდა. ამ შენობევეში კი ვოჭიკი ცდალობდა მანქანა დაუნაინებლად ვავევისი ბრძოლას ევლიდან. დირბეულად ვავევიანა, არცა ვაქცეულიყო: თუმცა „კაჟურუზნიკი“ „მე-სერშიტს“ ხად ვაქცევა? რომელიაღაც მომენტში, მკონი ბრძოლას დახაწეახში, „მესერთა“ ხუთ-რვა მეტროსი მადეკროლა და კახისის გამგეარეულე ხევიდან კარგად დავინახე ფაშისტი-კველაურით ივრძობოდა, რომ ეს აყო თავესხვლადაბული, ყოველგვარა წახვებას დაძრეკ-ვი და უფროსებისაგან განგბავრებული მფრინავა: ფონმის მადავრად უფრედეებიანი „კოვბო-ურა“ ეცვა, გული ვავედა, მუზარადი არ ესურა და მუჭა ქერა თმა ვაწეოლა. თვალეში არ დამანახავს, თუმცა როგორც მაშინ მომეჩვენა, პარდაშირ სახეში მიცქეროდა: პატარა ცხვარა-დილივით ვავერა ხახეზე, რამდენჯერ მოვფერებოდა დედამახა „ხემო პაჭუა ხაჭოი“, თუ არის ეს ხატევა ვერმანულ ენაში. ახევე მოფერებათ „ტუზახაც“ ემახდა, აღბათ, ვერმანულა დედა, რადგან მფრინავს ბალზე სქელი და წათელი ტუჩები პქონდა. ფაშისტა იდამებოდა, თავის-თვის ჩაიცინა თუ ჩვენ ვვადამოდა, არ ვიცია... არც ის ვიცია, რას მოახწყებდა ეს დამილა-კარგს, ცხადია, არაფერს. მაგრამ ასე აღიშებოდა, თითქოს ახლავე რაღაც ფრთად ხასიაშოენო უნდა ვაგვეკეთოსო. ხასიაშოენო! ეს დამილი თუ დავესიხმრა, ცაჟ თფლში ვაწუწულს გამო-გვლვიცება ხამდენიეროდ, ამის ხინჯნება, ჩემი ზოგიერთი ამხანავი რომ ვაწაბებს, იმვა-თადად მახხენებენ. არც ამ ხინჯნებას მოყოლა მოყვარს, მაგრამ აჟ აუცილებლად უნდა ვა-ანბოთ. გერმანელი მფრინავი ამ ორი წლას წინ როგორ დამეჩახმრა. მკავდა და არც მკავდა იმ გერმანელს, ვარისის ცაში რომ შევხვდი არმოცდაერთობ აგვისტოში. ხახეშეცვლილი მე-საზმრა: ესხეელის ფარმამი, ტყავის ხახაყსული მუზარადით; თვალეში მამანადეღივით მო-ჭუჭული კა არა, დილა და თოხკუთხე პქონდა, ცხვარა — დავრძელებული და კეუჭა, ტუჩები ვაბეღელებული და ხინახმარებული (მოუხედავიად ამისი, ვჭვიც არ შემოხრევა, რომ ხწორედ ის მფრინავი აყო).

ყვედ, თავის დაწყვედილ „მესერთან“ ერთად დარეგს და ამიტომაც მესიხმრა ნათმი-ბული მტერი? რეგბ, ახლაც არხეჩიად ცხატრობს და შევადამეილებს თავისი ვმართობს ამსკებს უკვეთა თისაც ვახვიაღებულად? უხამველო ტკუილის თქმა არც დახტარდება; მხოლოდ თი-ნაც უნდა ვახვიაღოს თმახართინდელი მოვონებები. რადგანაც მავრში იბრძოდა, ესმავმა დადახერახს, ხოყყურთყურიან ზურგში კი არ იჯდა ან კი არ მარადიორობდა! ყოველთვის ტრავაკულს ხონ არ მოუყვება პავშეებს. ხნვა რომ არა აეთხ რა, ეს აღმზრდელობითი თვალ-ხაზრახითი არ ვარგა, პოდა, უამბობს, თავრახის ველურ პრერეკსზე, როგორ ვაიღვო მ-ტარა თვითმფრინავი, ხახაცილო მეტხახელი — „რუხფანერი“ რომ ერჭვა, ვახხენდება და თვითონაც ბევრს იცილება, თან ვაუთოებულა ხელხახოციოთ მსხვილ ტუჩებს შეიმზრალეებს

ბავშვებაც აციანებენ (წილი და სუ ვაგეცინება, როცა წარმოადგენ პატარა ტუტუს ბავშვ-
ასავით ყურცქვიტა „რუსფანერა“ როგორ აწყდება აქეთ-იქით, აკუბ სკუბ, სკუბ, ეს ცდი-
ლობს ნაბუას ეგექცეა-ვერ გაექცევი, ხულელო, ბაბუას გამოსადგურებულს ტყვიანობა-
და ზარბაზანს აქვს, გამოსდებს თითს ჩახმახს ფეხს და ტრა-რა-რა! — „რუსფანერასაცან“
ადარაფერა, დარჩება, სუსტად ახე, როგორც მსიარულ ლექსშია: აერათ, შერქმეშქმეშქმეშა-
ხუთა — ეს ყურცქვიტა დახიარნობს რუსა, მონადირე ჩაუხაფრდი, ედის აქმს-
აერუა ველო, ვაი, ვუა! რა მოხდა? კურდღელს ხული აღმოსხდა!), როგორა ხუფთა, წარაღა
სმით იცისთაზ ბავშვებს; როგორ მეტ-ცანებენ უშიძარ, მსიარულ და კეთილ ბაბუას! დანერ-
ათ, ხეშთვა-ა არის გახოვ, სეიმბრალე და შეიწყალე იძისა შვილიშვილები, ვბაუზნანე უცო-
დელა სულა!

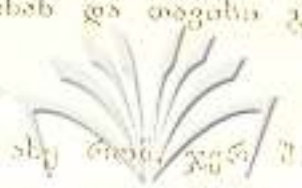
... ეს იყო გაწრაი ხანერკე ხეივანი, ააღადეკეკანილ ხარავზას აქეთ-იქით ფეხებაკარი იუ-
ხუბი მაუყეებოდა, როგორ მოახერხა ვოქნიკმა ამ ხეივანში ჩაფრუნა, მეშდეკ კი ამოსვლა და
ცამა აზრა, დღემდე ვერ ვამაგებ, „მესერმა“ ვეერდათ ჩაკეკროლა და მალე ვეელაფერა მა-
წენარდა, ვოჭიკა ცოტა სანს იცდიდა, „მესერა“ აღარ გამოიყენილა.

მე და ტომორკოვმა ხტეკმა სათანახევარზე მეტი ვაარეთ, ისე ტახლად და მსიარულად
გხოუბრობდათ, კერც კი გაეიგეთ, რა დრო ვახულაყო, ახლა, ჩანაწერებს რომ ვკითხულობ
და ვახხებებ, როგორ შევდიოდით, შეჩვენება, თითქოს ძალიან ბევრა ვაარეთ, ერთა ხაუბარა,
განსაკუთრებით ნათლად დამამახსოვრდა.

- ცოცხალი გერმანელი კინახეხ? — მკათხა იურამ
- რა სულელი ხარ! აბა, შეკვდრება უცოშემათ?
- ტყვეებზე გეკათხება.
- არ მოკატაფუბ, სარაღად არაყის დამიტყვევებოა, ჩვენსა ახეულმა კი რამდენჯერმე
წამოსახ ტყვეება, ეროსხელ, ძვონა, თხუთშეტ კავადდე აყენეს.
- გალამარაკა?
- ტყვეებთან? არა, არ მალამარაკა, ახლა იუ მამბრძანებენ, რამე დაწერეს, აღმათ, მა-
მაწეებს.
- მე კი ნახტერეხებს — თქვა იურამ — ხეძივის აუცილებელია, ერთთან მინც ვალამა-
რაკო.
- რატომ?
- ახლავე აგისხაი — დამმარდა იურა, ძაგრამ ვერ ამახხნა: ჩვენს უკან საშინლად დაი-
გრუხუნა, ხამა კვირა გახდება, ამ ხტეკში ახეთი „კონცერტი“ არა ყოფილა, ფრონტის „მუ-
ხაკახ“ არ გადაეხვეულვარ, მავრამ ზურკიუკან რომ დაიგრუხუნა, შეკერთა, იურაც შეერთა:
ეს ხომ მითთვის ახლა ამბაყი აყო! ირავკი შეედექით და მოწინავე ხახახვენ შევბრუნდით,
იქ ციბკენ მოაწედა ბოლისა და კაბლის ჯერ კიდევ მურუნელი, ცალკეული სვეტები.
- ეს რა არის? — მკათხა იურამ.
- თმია: — ყუბახუხე.
- ხუმრობას ვარემე? — მკაცრილ მკათხა იურამ ეტყობა, ამ ბავშვურ მკათხეზე სხვა-
გვარად, ხაცად-საითითის გარეზე უნდა შემახუხა.
- ხუმრობის ვარემე თმია, ძვირფასო ამხანაგო, ჩვეულებბრავი თმა
- ადგილობრივი მნიშვნელობის?

„აბა, შენა ყოფილხარ-მუთქი!“ — გავაფიქრე, მავრამ თავი იურას ადვილზე წარმოვიდგინე
და ხახწრავოდ დავწენარდა, მე, აღმათ, უფრო გულუბრევილი შეკითხვება გამომხდებოდა.

- ეან იცის, რა მნიშვნელობისაა? — ვუბახუხე — ახლა მხოლოდ პატარა მონაკვეთზე ის-
ერიან, შერე, შესაძლოა, ხულ მაწენარდეს ან პარიკით, მოული ფრონტის ხაზი აგრუხუნ-
დეს. — იურა დიდი ყურადღებით მახმენდა, მე განვაგრძე — აი, უაჰჰ ჩვენებმაც უმახუხებ, ვებ-
მის? ხედავ, „აუნკერხება“ წამოვიდესენ, ერთა, ორა, ხამა... თახა რგოლია, ნამეტანია ამ მო-
ნაკვეთისათვის, თ! ეს აღარ მომწონს, ომათა ტანგება: ახვრანს, აა, ეს კი ჩვენი ტანკაწინა-
აღმდეგო დაცვაა.
- რა არ მოვწონს? — დაინტერესდა ტომორკოვა.
- გერმანელებმა რომ დაიწყეს.
- იურამა?
- არ ვიცი, აურამაა იუ... უფრო მოხანჯვანა შეკეს, ძალიან კი კახურეს, ხამწუხაროდ,
ახლოს მისვლა არ შეაძლება.
- შენ რა... იქ არ წახვალ? — ნამდვილად გაიკვირვა იურამ.

ერისული
საბჭოთაო

- არა, ასე არ ხდება. - გუბხუნი. - მანდ ხეივან არძაის ნაწილები დგანან და თავისი ვა-
სეთიდა აქვთ.
- კახემა - თქვა ტომორკოცხა - მაგრამ ზეგნის რამ წამოვიდნენ?
- აა, სამან აბაღანავეთ თუმა აქედან რედექციადა უფრო ახლია, ასე რომ, ვერ მან
მოკლეთებს მეველი
- მან რადან ვუდეკიარია? - თქვა ტომორკოცხა და უკანმოუხედავად
- აა, რაგორ მისა, დამის ვეღა წამოვიდეს. - წამოძვდა უცნაურ მუხამდია, ეს მან-
თადიკ უყო, მაგრამ ამაზე დამირაგი ახლა არ დირდა.
- არ ეცოდია... თუ მოგმიყვებოდა და რა, ბური მქადა, ჩაი პეკატხე
- სადა რა უნდა კოვინოდა? - ვაიკანე. - ხახლიდაე პოვონტე მაგადქეთ თქუ უფა
ყოველიყან არის, თუ განდა ვრთად ვახუხმით
- შეამდემა?
- რადომც არა, ხაბადიდა ხამხედრო ვაგნობისა დარქტორი ცოტა ძუნწი კაცია,
- მაგრამ ზეგნა შედექცის თანამშრომლებსათვის ყველაურის აკეთებს. - ადრე შეამძნევა
რედექციის თანამშრომლებს ყოველიყან ხედს უმართავენ.
- ხეგნით, ასე მაგრამ ყოველიყან, არა. - აცადე ვეშმარტემა დეგანა
- დედა ხანია, რედექციაში მუშაობ?
- ხელე ხაზა თუ ვახდემა.
- მანამდე ხად აცაა?
- თუკულის ვახერაღა ვახლდათ ვადრე რედექციაში ვადმოძეკიხენენ, თუკულის ვა-
რენე წამოვიდა არ ვადამდემა.
- ასე მარდობრ ვადმოვიყვანენ?
- აა, რა! არ დემა! უფროსობისთან ვადამძახეს, ვახეხუბრენ, მანამცა ვაყოთ-
მეს; მერე კოცვიდა წაბარა... თუკულა მიდილი... ახეთი მოწერაღობა მოძეცხ, მან შეკ-
დეგ რედექციაში ეთუშაობ.
- მუკი მეგონა, ამხათვან ხმეციაღური ხახუდეგეღი თუი ხაგანა.
- ხახუდეგეღი - რა ბეგრა ვადეშადამოავრემუდიც მუშაობს ზეგნით, უძეცხობის
უმაღლესი ვანთლებ აქეს, მაგრამ მათგანა მანც წერა! ზენა უნდა შეგეღობ, ააჩა უნდა
აკონდეს ვეშახ?
- მუკი კვ ვაყოქრე თუ მაგრამ რედექციაში ხადავ ვაოვს, თუკუთაურ შედეგეღს ასე-
თი ტალანტი აქეთ?
- კბეღა რამ არ ეამკრა, ასე არ შეგამდია, ამხანავო ტომორკოც?
- ხაწეგნა რა ეთქვა?
- კარგი, კარგი, ზუტია არი ვარ თდონდ, ტალანტხე ნუ ვადამარტებო, ტალანტი უმა-
ღლესი კრეკორია, მუკი ვადედაბილა კაცა ვარ.
- ვამხანავურის ვუღის ვახადან ხათუთად შეხანუღა, თახად მოკეცილა არმაუღა თრ-
ვეგრდიანა ვახეთი აბოვიდაე ვანთხაღად ვახეწორე და ტომორკოცხ ვაგეწოდე მეგონა, ვა-
ნერდებოდა, მაგრამ ვხადეგნა კითხუღობდა, არ შეხამოვსო ხემი აქმნიდემა" რადიან მიმ-
წონდა და მახდოდა ბერიოხუღად ვატაცებით წავეკათხა ტომორკოცხა წაიფინხადა, ვამე-
ხანდა, ესე ავა, ვურადდემა კითხუღობს-მეთქი, ვაგეფიქრე მამანეგ ხელეკა ვამოვდე
მეარფა, მკითხუღეს დი ფრთხილად მიმეკედა, ვადრე ბოღიხდე არ ხაიკათხა.
- ყოხად! - თქვა ტომორკოცხა და ვახეთი დამიბრუნა, კერ მაგადედა, ვახ აქებდა, მუ თუ
ავამწენოს და თავი კადარ შევიკეგე.
- მოკეწონა?
- ყოხად! - ვადამკორა თურამ შექქებოთ ფრთამეხსიმუღის დეკიბედე.
- შენხეც დეწენ, აა, წაბარებ თუკულს, ცოტახ წაბრმოღებ და ახეთ ხარკეღს დე
შერ, ვაგედეგმა თდონდ, თუკუნენკონე მუტო ფრთცა უნდა მახაკლეღო, ვეშახ, ტომორკოც!
- ერთი მიბიშვან და მერე მუ ვაგა.
- მიგამეგებენ, სუ ვეშინა, კარგი იქნება, ხარკეღს ცოტა მორიდან თუ დავიწეგებ, აა,
თუნდაც რაგორ ვაგეცინით ვრთობნეთი, ხტეშა რაგორ შედეგადილი, ხტეშეც მოკლეღ უნდა
ადეწენო, ვეღამ რამ ვაგეგოს, რა ლამაზია; თუ შეგამეღა, რახაკვარვეღია.
- ზეგნებ, კარვად ვამოვდახ! - მათხრა თურამ
- რედექციაშიც მეგნს მოხწონს ხემი ნაწერა, შოვი კი მდინიდაგებ, ხახუხტე ვაკლილი.

— რას იხამ, ისინი სპეციალისტები არიან და თავისი საზომით ზომიერად შეიძლება შეეფასებოდნენ. ახლა, ბევრს კითხულობ, არა?

— მოკითხვა ძალიან მიყვარს.

— შენ კი რატომღაც არ ეკითხულობდი მაქვს რადიო-რედაქცია წამოწყების შემდეგ კონფიდენციალური მეთაურების წევრს ქალაქში თუ არც კარგი კლუბი აქ არაა. ასე რომ, ყოველდღე ახალ ხურათს ეხმარება: ხახულებს, რა იქნება უნდა, მაგრამ უარესი ხახულებს იცოდა არის! ვერანაირადღაც მსახიობ ქალს ვეფიცხავთ თუ არა, შეეფასებულა ვარ.

— აუცილებელია? — ვერ დავიჯერებ თუ ვიფიქრებულა, დინჯი კაცი ჩინდა, ასეთი უაღრესად ვატივებდა ეს ქრისტიანთა წევრებსა

— ახლა თუ ასე, თქვენთანა დახვეწა რომისებს კახხაყ, დახვეწადაც ვახუცაძე და ვატივებდა ხალხი.

— თქვენთანა არ არის ხამისა, აი, სანამდევლები შეიფიქრებდა და შეეფასებდა რაც დავმართათ პოეტურად, ეს მოკლე, დიდიხვერე, გამოცდილი მაქვს, თბილისში ყოფილხარ? ხამისხარია, შეხამისხარია ქალაქი, თქვენთანა ცხოვრობს, ახლაც ხამისხარია პოეტურად მუშაობს ქართულად მაგარი ქართულით, ამბობენ, კაც კაცია, მარტოხან თბილისის ხარტულერიო ხამისხარიაში მანდღა მოქცობა და ბიძახთან თუ კვირის ვახუცაობდა.

— მაუწყებ? — მკითხა იურამ.

— რას ამბობ! რადიც არის ბედი შენა, თქვენთანა ფეხი შენა, რომ ვახუცა? ვეფიცობა, ჩემი ბედი ქვეყანა ჯარი იყო: ხარტულერიო ხამისხარიაში კამისხარია და ხრდილობანად მავრძობიანეს, ამ ხალხს იარაღი შენა ხაქმე არ არის, ძალიან შეწყინა, ბიძახთან კაც კაცისხარია და მარტო, კარ იღვრდით, ბიძახი, დანია ხენთან, ცოტა იხიარსე და მერე იხიარსე ხამისხარიაში ყოფილით, დავრჩი, ბიძახი და ბიძახი ავარაგზე იფიცენ, მე და ბიძახი კი მარტოხელა მამაკაცები ცხოვრობით ვახუცაობით ქალაქში, კარგი დრო ვახუცაობთ: ხამისხარია ხან — ფეხბურთზე, ხან — თეატრში, ხან ცირკში დავლიდით, ქრისულ ფუნაქულითის რეპორტაჟი ვახუცაობით, ამ მუშაზე ახლაც არ ვატივობი უარს, ვახუცაობა მუშადა იცოდა თბილისის ფუნაქულითზე, დღისით, ბიძახი ხამისხარიაში რომ იყო, ქალაქში ვეფიცობდა, ან კარგ წიგნს ვახუცაობდა, ან მარტოხელს და რადიოს ვეფიცებდა, ხამისხარია ძალიან კარგი რადიომატივები მკითხდა, ბიძახი არც მინახავს ასეთი, ერთხელ რადიო ვახუცაობდა რადიოხაქმში არაფერი ვახუცაობა და ვიფიქრე, ახლანამ ხამ არ ვეფიცობდა-მეთქი, ახლანამ ბიძახი ხარტულზე, იფიცდა — ხეყენზე, მერე — ხახურაგზე და რას ვეფიცებ? ბიძახი ფარდავზე წარმოუდგენელია ღამისა მამიველი გოგო წევს და მხეზე იხრუკება.

— მთელი მამიველი? — ხამიდავდა მკითხა იურამ.

— არა, რადიც ხამიდავდა ვეფიც, ასე... უმნიშვნელია, მთლიან და 'ხეყენზე ხულ ხეყენა... დიდ ქალაქში კი დღისით, მხიარით, ასეც ხამის ხახურაგზე...

— შეგეძინდა?

— არ მაკატყუებ, მუხლები ამიკანკალდა, თანაც მარტონი ვართ, მამის რა შეგეძინა? ძალიან გამოუცდიელი ვიყავი, ეს გოგო კი ვითომ აქ არაფერიო, იღიბება, თითქოს სტუმრად დამბატოვა და შეგეძინა, ამ დამბატოვა ხულ დამბატოვა და შეგეძინებულა უხეშად მიემართე, ასე ვეფიცვარე შენთანა, „ვინა ხარ, რა გნებავს, ამ ხახურაგზე ხამიდან ვინდით?“ მე კი მაკატყულა: „ბიძახისმამიველი ვახუცაობა-მეთქი“. კახხაყის, იცინის, თითქოს მაგრა შენთანა იცოდა, ამ ხამიდავდა ხულ-ხელა დამბატოვდა, მერე, თითქოს რომ მაკატყუებ (ჩემ-ჩემად უნდა ვატივებოდი, მაგრამ პაპაროსს ვერ ვერ ვეფიცვობდი, ამ გოგომ ამოიღო „ვატივები“ და ვახუცაობდა), მამის ხულ დავწყინარდა, იქით დავუწყვე გამოვიფიცე, თურმე ხუ იტყვი, კახხაყის ხამიდავდა ვეფიცვარე, რეპორტაჟი მამიდავდა: „აბა, ხარტულად ვახუცაობ და შენ რა შენა, ხახურაგზე ანოეფიცვარო!“ ვამწყინდით, რომ ითქვა, მამის რაა „ხამიდავდა-მეთქი?“ — ვეფიცვარე, „ვატივებოდი კახხაყის გულახატვის ვეფიცვარე ვახუცაობა!“ ამასე ცოტა წავიფიცვარე, მაგრამ მერე იხიარე მხიარულად ვახუცაობთ და რეპორტაჟზე წახვლის დროსაც მოუწია, „ახლაც ამოდი, — მათხრა წახვლის წინ, — ცოტა მხეზე წამოეწყვი და მერე რამეს მოვაფიქრებო“. გულში ვერ მომიბინა და იმეფე ხამიდავდა ვეფიცვარე ვეფიცვარე ბიძახის, ბიძახის არ ვამა, მამისეფე მაკატყუებ: მუხამის ღამისა გოგო არ მოხწონდა, მაგრამ ცუდი არაფერი უთქვამს, წყინარად ვამოფიცვარე: „ეგ არ არის შენა ხაქმე, ჩემო კარგო ხიობა! ვერ ვართ, შენზე უფროსა, მეთრეც...“ „მეხამის რადიო იტყვი-მეთქი!“ — უტიფრად შეეფიცვარე, ბიძახი, რახამიდავდა, დამბატოვა მკითხდა ასეთი, ჩვეულები: მაგრამ არ ამიფიცვარდა, მერე, რადიან-

ასეთი ჯიუტი და გუგონიანი ადამიანი, ხაკმაღ მშვიდად და წყნარად ნამუსზე შეძგლო: „შახანი, ჩემი ძმისწული, ადვილა შესაძლებელია, ყვედობდეთ მე, კი ნემებურად განვაკრძე: „სცდება, აბა რა-მყოქი“ ამით ამ პაემანზე (და ხერთოდ, ყველა პაემანზე) წახვალთ უფლებას ვიცავდა, თუ მოძისდება, ანკვლოსს შეეხედება; მოვისურვებ და ეძიებს დავუნახავ პაემანს! ვახა რა ხაქმეა? აქ კი შავრად მოძებდა ბაძანემსახავს. „თუ უკრქმუნდეს ქაკ-რამ აქამდე შეგონა, ხახურავეებზე მხოლოდ მაძალა კატები დაეთრეოდსესე გველქქქქქქქქუ-დინშიო, თურმე, შეიც იმასი ჯამისი ყოფაღსართ“ ეს რომ გავავთნე, კინაღამ აკვავდით. ბაძანემში კი თავახებურად მიკვად და წყნარად, ყოველგვარი მორადებას გარკვე კინაგრისი ზემი ღანძევა.

- შაკერი ყოფილა! - თქვა აურამ.
- ისე, ძეღიან კარვა კაცია, მაგრამ თუ დავამუშავა, ხკობს განუძე.
- მაძახებავ ვეეთია, - მიძახეს აურამ, მაგრამ აღარ დაახუსტა ცოტა ხნახ შეძღვე

შაკიხა: პაემანზე წახვედა?
- არა, გუნება გამოფუჭდა.
- თავმოყვარე ყოფილხარ.
- აბა, რა, ნათრევე კატებს რომ შეგადარებეს...
- ვახავემია, ეს ვოგთ აღარ განახავს?
- ცხორებშია, არა, კინოში ვნახე ერთხელ ხამხედრო სასწავლებელში გვანყვებს კო-შედა მისი მოსაწყდელით: ყველა იცინოდა, მე კი ბრახა მასწრობდა. იმანე კი არა, ის ვო-გო რა შეძმა იყო, ჩემს თავზე ებრახობდა: ბრიუვი ვარ-შეოქა! - ხე ვეფიქრობდა. - ახბრო-ცენტინი ვირი! ზუსტად ახბროცენტინი! ეს ამხელა ჩოყლავი, წვევიამელა, ხუთი წლახ მუშევიათ რამიკოლეს, დამიკოლიეს და დეკარევე კადეც ის ანკვლოხიგით ვოგო, ახლა, თუ გნებავს, თოკზე ჩამიკვადე ან წყალში გადავარდა... თახაც შეგობარი შემომინხდა: „რა მოგ-დახ? რა დავკმართათ?“ ჩემს ვახაჭარა რომ შეგნიფევე, ახარხარდა: ანუ წუწუნებ, ხომცა, ვეეთა გოვონა: შეგსგვება? ერთით მუტა იტნება თუ ხაკლება, რა მნამუნელთა აქესო?“

- შენ უკვე ყოფილხარ! - შაკიხა აურამ.
- შევეარებული? - შევეკვეტი კოსხეა ტომორკოვს.
- როგორ ვათხრა... შენ უკვე... აბა... უკვე ყოფილხარ...
- ვახაგება, ვახაგები. - ვახკარე ამყვროდ, არ მანდოდა იურახაც ის ხატევები ეთქვა,

ასეთი ხაუბრიან დროს რომ ხმარობეს მარტემა, არც სამართლახ თქმა მანდოდა: ნამეტანი უხიამია იყო ეს ხამართლე, იი, დიდახთან თუ... ეს ღამხავც აქნება... ამიტომ, რომ მე და დიდახ ერთმანეთს ვკავებრხ. - აცა, ხაქმე ისე აქნა... რომ... ერთი ხატევიო, ვარ არ კყო-ფილვარ, იტნება, ყველაფერი იტნება! აქამდეც ბერჯავრ ენო ყოფილყო - დავიბრე და წამხვე გუძახილელა გამახხენდა, მხოლოდ გუშახილელა. წახით რაც იყო არ ითვლება. „შაკერ-ჯერ მყოქი“, - ვუთხარი ტომორკოვს, მაგრამ ეს არ იყო მართალი, ერთხელ უნდა ყოფილი-ყო მხოლოდ და ახაც დიდახთან!

„აბა, კარვად იყავით, ხელხო, უჩემოდ არ მოიწყინოთ! - ვამბობდი ხმანდელა და ხულ ხსეა მინდოდა მყოქა: აბა, კარვად იყავი, ჩემო დოდა, უჩემოდ არ მოიწყინო-შეთქი“. იი, ასე უნდა შეთქვა, თდოხე, ჩუმად ჩურჩულდით, ხარვდაქცით მაწურში ქალთან ჩურჩულდით ღამბრაკი არ კარვა, თვითონაც არ მაყვარხ, სხეები რომ ჩურჩულებენ, მე კი დიდახთან ხულ ჩურჩული მანდა; მანდა, ხულ ვურში ვერჩურჩულებოდე ისე, რომ არავინ, მთელ ქვე-ყანაზე არავინ არ ვაიგონოს, რახაც ვეუბნება.

ღაღამ მანქანაზე კაკუნს თავა დაახება და ამომხვდა. „უკვე მაღახარ, ხომცა? თუ არ ვე-წყინება, ცოტახ ვაკვაცილებო“ ეს თავხარდამტემა წახადადება იყო. მანამდე ასე ამბობდა საღმე: „თავი ამტკივდა, წყავდ, ცოტა ხუფთა პერხ ჩავყვლაპავო“. - და გადიოდა, ყინ გა-ბედავდა უკან ვაკვლოდა! ახლა კი... მანქანაზე დავბეჭდოდი ფურცელა დარტოვა, „მორივე“ ვუბა წამოიხხა და ჩემზე ადრე ვაკვდა მიწურიდან. უკანმოუხვდიკოდ კაკუნე, არ მანდოდა, ამხანაგებისათვის შეძებედა თყალეში დარწმუნებულა ვაკვდა (როგორც, სერე ვამთარკვა, ხულ ტახილად) რედაქციას ყველა მამაკაცი ღაღამ კარმავებოდა და ჩემზე ვნგახნობდა. მეც ვგეღახე ვეჭვიანობდი, „აბა, რაც“ კი - ჩემს ქალაჩი მეტრახიხეზე: ამცივა, მათხრა ღი-ღამ, მომეხმარე, ვუბა ჩამაცვიო! ვადრე ჩავაცმევედა ხელათ რამდენჯერმე შევეხე კეფაზე, ველზე, ღოყებზე, თმაზე... და მე... აღარ აღვწერ. უჩემოდაც კარვად მოგესხენებათ, როგორ მოქმედებს ეს ყველაფერი, ერთს კი ვატყვი: მაგრად მოქმედებს! ჩვენა ხელები წამხვე შე-ერთდენ. შემდეგ უკვე სელჩაკივებულა მივდიოდიო, მუშევიათ (ამახ, აღბათ, გულის ახა-

სურათად ან ინტერვიო აბოლოც.). სურათი კი მკვდილობით, მივლილობით სეკუნდარულია, რო-
 ვორც ქალი და მამაკაცი. აი, ეს უფრო სურათი და ნამდვილი გამოთქმა, რადგან მამის
 არც ერთს არ გვადიდებდა ბავშვური სურათები. მაგრამ კონცხსაც ვერ ვიყვარებო. ხალ-
 ხის თვალწინ მხოლოდ უცოდველი ამბორო მიძიდება. სურათი კი ორივეს (ამბოროს და სურათს)
 „ცოდველი“ კონცხი გვეყვარება. მაგრამ ვინაშით უფლებანი ან შტაბის განცხადებები
 განაყოფიერებდა იყო, ან რადიოსადგურა, ან ხალხურ ბატარეა, ან რადიო ხაზი, ან
 თანაც ყოველ თბილისს გუშავი იცავდა. წამდაუწყებლად გვყვაროდნენ: „ცოტა მარცხნივ“, „აბა,
 მარჯვნივ გაუხვიეთ!“ „უაჰ, უაჰ ღობრუნდათ!“ „აჰ, სურათსაც ვაჰ!“ რას ვინამდით, სურათს
 უსიტყვოდ ვემორსივდებით გუშავთ ბრძანების. ამას უკვე მიხვეული ვიყავი, ამ ხნის
 განსაჯლობაში, რაც უარში ვართ, ღაღაც უნდა მიხვეულიყო, მაგრამ ბრძანებდა და ერთ
 გუშავს მხუბავ, წამდაუწყებლად „დაწყნარდა, დიდუშკა, დაწყნარდა, გუშავი ყოველთვის მართა-
 ლა-მეთქი!“ — ვემუდარებოდა ღაღაც და სტეპახიკის მიხვედა. სტეპში ჩაღის, ქალიცური,
 მრავალხარტულადაა ხალხით დიდი თბილი სვინა იღვა „დაწყნარდა-მეთქი“, მთლიან სურ-
 ტად ვერ ვიქვი ორივეს განმარტობის სურვილი გვეყვარება აქით, ორივეს გვემბოდა. უსა-
 ხლო სტეპში ან სვინსე მოყვარებულა, განმარტობებულა და მკუდრო ადვილი რომ არსად
 იყო ხანა აუცილებლად მგვეყოფარებდა, დაგვანდებდა, თვალს მგვედგინა როგორც, მაგრამ
 სვინსემდე ვერ მივალწიეთ. აქაც ვიღვა იღვა, გუშავთ არ მინდა ამ „ობიექტის“ ძველს
 ეს მაცნა ხალხი ეყვარება. ყარაულა! დიას, ყარაულა რომ დავინახეთ, სვინსთან ძალიან
 ახლოს ვიყავით; სურათი მომადამირე მხრადან გამოვიდა, ქარს დაემბლა, ნაცვლცქ, პაპაროსს
 სვინსეულებსე მოუვიდა, ნამკრწლები ჩაღია მოარიდა, „რა ხაჭირთა ექ ყარაული!“ — მკ-
 წესით, თუშე კარვად ვიცოდა, რომ ეს ჩალი მხოლოდ მე არ შეეუფნებდა. ჩალიც ვარის-
 კაცისი „წესენ, ვასათობად მამქოსნათ ბლანდავებში, მიწურებში, სახგრებში; სურათი კი იყო
 დასტატა, ჩაღის აღზე სადილის დასწავლებსაც ასწრებდა.

ყარაულა პაპაროსს ეწვოდა და ეყვარებდა. შეგნერდათ, ვერ ღაღაც შეგნერდა. მერე —
 მერე „იქითა აღარ წამოვიღ“. — მოთხრა ღაღაც მუხშია, იქით წახვდა რომ აღარ შეიძლებოდა,
 მაგრამ ღაღაც ხელს არ ვუწევებდა. უხრადოდ, არ მესწებლო ხელა გამეწვა.

„მთავრე...“ მოთხრა ღაღაც შეგნერებდა: „ას რომ გვყვარებს-მეთქი?“ „გვყვართ რა,
 ეგებ თქვენსი გამოთქვითგებთ“. — თქვა ღაღაც გუშავთა ვეცოცე ლოყაზე. ეს რა კონ-
 რაა! — მოთხრა ღაღაც, — აი, ასე უნდათ“. — და ტუხენში მგოცა, სეშავით ვი არ შემიხსო, შემი-
 წება! მხოლოდ ტუხენით ვი არა, მკერდაა — მკერდასე, მუცლით მუცელზე, მუხლებით —
 მუხლებზე შემიწება! აღრე ვოგოცა ვეხვეოდა და ეყოცნათა კიდევაც. მაგრამ ღაღაც ქალი
 იყო და განოვარტობით, ამგვარა რამ აქამდე არ ვისმეცოდა. ხარცხილი და მორაღებთ
 ხალხიც გქრა და რემა სეღებთ... აქ ვი ღაღაც ხელა მკრი და ამოვივინება: „მკერდო, რა
 დაგაშავეთ ასე რომ გვაწამებთ!“ მამან ვერ მავსვდა ამ ამოვივინება და ეუღლიან ამოვივ-
 ვილი ხატულობის მახეშს (ხვინათანა უმწიფარა რას მამადესოდა). ყარც ამას მიყვება, რა-
 ტომ მამატოდა, რატომ წავიდა უკანმოუხედავად, რატომ უკანკალედა მსრუტა ტარილისკან.
 „აზიფერია, — გაღაწყვტე — ხახარულმა იაღეღეა, დავალბოდან დაგარუსებთ, და დაგარუსა-
 რებ-მეთქი“.

ღაღაცმუნებულა ვიყავი, რომ ღაღაც გულა საბოლოოდ მოვანადირე (მინდა ავაღეღეებ,
 მინდა — დაგარუსნარებ. ვინახავთ ხემნაირა რეგვენა?). ვეხვეემ მიწას ვერ ვერძნობდა, ასე
 მავტრინდებდა, თან არხეინად ვუსტვენდა მოხუც დაღღაც ყარაულს რომ ვეუხწიორდა, გა-
 ყვინრებთ შემაძხვდა: ეტყობა, ბეღნიერებასეგან სახე შემშლოდა. „ქომ კარვად ხარ, პაპა-
 რემო-მეთქი?“ — შეგნახე მოხუცს. მოხუცმა მხრება ააშენა, არ ვიცო, შეგნახებთა უნდათ: „ეს
 არას ვარვად ვოფსათ?“ — არ ვიცო შეიცხვდა: „ნამუსი აღარა გაქვით!“ რაც უნდა იფიქროს
 რა ვიყავთ მოხუცს? და თქვე დავიფიწვე მინა არსებობა, ამ წამს ღაღაც გარდა არავაზე და
 არაფერსე არ მიმეცოდა ფიქრი.

ტომორკოც ღაღაცე არაყარი ეუხხარო; ძალიან ვივავა შეყვარებულა და ამ ხეგარულს,
 არავინ ვუშავებდა. ამიტომ ხათქვამა ვავამეორე:

— აქამდეც სევრვერ უნდა ვოფიღაყო, მყარყასო ტომორკოც, და მერე როგორ!!

— ხემსკენაც უნდა ვოფიღაყო, — თქვა იურანს. როგორც ვიხხარით, იურა სერიოსულა,
 ხომართლას მოქმედა ვაცი მეგონა და ამიტომაც მომწონდა მაგრამ არც ხემს ტოლყნზე
 ვბრძნობდა, ტყუილსა და მართალს ტრახისათ რომ მვეყროდნენ ქაღებზე. არც ვესხუებოდა:
 ღაღაცეები იყვნენ და რას იზამ?! მაგრამ მწამდა: მამაკაცს, ნამდვილ მამაკაცს ვეღლანავან
 ხაღღულად უნდა შევინახო სასიყვარული თავგადასავალი. თავდაპირველად შევაწმუსნე ნეტა,

არაფერი არ ეთქვა ტომბორკებს, ეს არ ეკადრება-მეთქი, გაიყვიერა, მაგრამ პირველივე წინადადებადს გაჩეხა, რომ არც ახსიყვარულით ხაიღუბელი იყო და არც სიყვარულით ხაიღუბელი თაყვანისმცემელი ის ამბოცო, თვითონ განსაჯეთ...

მატარა ხაიღუბნი, შექცხმეტა კალთბეტრის დამორკებით ამ ქალაქიდან, ხაიღუბნი დაბადა და დაზარდა, გათყვანდას მატარებელმა ამოვიდა ქალი ქალს ხაიღუბნი მატარებელს არ უთქვამს, იურამ, ქალაქი დიდა ხაიღუბნი ხაიღუბნი იყო, აქიდან ახლბეტრის ქალბატონი ლეიტენანტები განწყობის მახეჯივით უნდა გადამხდარიყვნენ სხვადასხვა მატარებლებში, მაგალითად, ტომბორკეი ხაიღუბნი მატარებელში უნდა გადამხდარიყო, იურამ უხეტად იცოდა, რომ მანა მატარებელი უკვე გახული იყო და მოეღა დეახა და მოთქმის დიდის განმადღობაში უნდა ეკადრა ეს ასეთა ხაიღუბნი იყო, კადრების ხაიღუბნი, რომ დარდა მადღობის სიძლიერით მათ მანამე მუხლის მოდრეკა, რომ სეიძლებოდა სხვა მატარებელი გამოეყვინათ? განწყობა კაცობათვის თმის დროს დამატებით იცოდა საათი მშობილებთან ყოფნა ხუმრობა საქმე რითა! ამიტომაც, რაღა თქმა უნდა, ტომბორკეი კარგ გუნებზე გასვლით დასახა თუ არა ქალი, ყოველგვარი მადგნელი ხრახიკის კარგზე, გვერდზე მოიწია და აღვიდა მხიარულად, ახლბეტრის უბნის, წიწკისა და ვაშლის ხუნი ახდოდა, ქალი დიდად მერე მადღობა გადამხდა იურამს და გაცხიმიდა ხასიადის ხაიღუბნი ამოვიდა, რის ქაიღუბ, ვერ მახეჯობოდი და ამიტომ ტომბორკეი შეიძინა, „ხელოთმანებო ქალაქი“ არა უნდა, — უნდა ქალმა, თან ახლბეტრის მატარებელში თანე მოიბრუნა მოხუბრიხევენ, ლაბაში იყო თუ არა, არც ეს უთქვამს იურამ, „გოგონა?“ „არა, ბიჭია“, „დიდა ბიჭი ვიყავი?“ „მეხაივ წელშია“, „აღბათ, ძლიერ იყავი“, „ბიჭია და რა ქნახ?“ „ესე იცო მამამ ბიჭი“, „არა, მე მგებ“, „თქვენი ცეცხლი ხარ?“ „ვიყავი“, „ქმარი?“ „არა მყავს“, — თქვა ქალმა და მომდევნო მუხლის დიდის დახსნით, — არცა მყოფია!

ქალის მხურობიდან ეს ყველაზე კრძელა წინადადება იყო, მაგრამ იურამ იმდენა მიახერხა, მანამე მოქმეიხა, რომ ტვის ხაიღუბელი მუხრნებზე მოვლტურაში მუხობოდა და დეის მანამე ხაიღუბით „მუხრნებ“ შეიძინა, თვითონ ქალმა იურამს არაფერი შეიძინა, „არ ახტენებებს და ძლიერ ხომ არ იყვითლებს!“ — ცოტა ევიან მახეჯა იურამ და ვახეჯა.

იურამ ვერც შეიძინა, როდის ხაიღა ქალი ყავიხადის თანადასვლებს ესაუბრებოდა და მხედელობიდან გამორჩა, თან წუთის შემდეგ კვლავ დასახა ის ქალი ვახეჯისწინა მოედანზე, ქალმა ძველ თავმადში ვახეჯული ახტეჯანი ვახეჯის შაქარიხული იყო და იურამს მოიწოდებდა: „მოიხარო“, იურამ მახეჯივით გაქმეირედი და ბახრი შაქარიხული აიღო და ასეთი ხაიღუბიხადის ხაიღა ბარში, რომ ქალმა შეიძინა, „არ ვიყვარს? ხეიხ ხუდედ ბიჭივ არ უნდა, მე ეს ვიყვარებ!“ რიჯი ვიყო, რომელ მატარებელს ვლიდა, ქალს იურამ შეიძინა: „განჯალდები, ამდენ დიდაში, მე ხაიღუბი“, — უთხრა ქალმა, იურამს აქ უნდა ედიხრესხა: „არცა, ბიჭი რომ უნდა ვიყავი, მხოლოდერ ქალაქში ვარ“, მაგრამ ვახეჯდა, არ ვიყავ, ეს რომ ვიყო, რიჯივ მოიქცეოდა ქალი: აღბათ, ახეჯი რიჯივც მოიქცა, ახლბეტრის მოვლტურაში მატარებელი უთხრა ქალმა იურამს, — და აქვე შეიქცად ხუნი ხაიღუბი შეიქცადეთ ვრთმანის, ტყუილად რომ არ იყოლებს!

ქალმა, აღბათ, მამინვე შეიქცა, ამ წინადადებაში თაქნარი რომ დასვა ბიჭს და ხაიღუბიხად ვიყავი: „სხვა ვეიქმეიხა ხომ არა ვქონდა?“ „არა!“ „მამ, მოხეჯი?“ „აუცილებლად“, „ძალიანაც კარგა, მოდი და მერე ვნახოთ: თუ ვახეჯა ვინომი შევიდი, თუ ვინდა... მე აქ ვრო მოხუც ქალთის ვერდები ხაიღუბი, თუ ვახეჯა, მოველბარეყბი და შენც ვახეჯენებანებს, მოდა, დამეხეჯ ვროდ ვეიტარებო...“ „ერთად?“ — ვეიხრა, იურამს, „თუ ვეიხრა, ცალ-ცალკე ვეიტარებო, დამხეჯახს ხედეტა ხაიღული ბიჭს“ „რახი უნდა ვეიხრა?“ „მადღობა დმერის!“ „მართლაც რახი უნდა ვეიხრა?“ „თმის ხომ არ არის? თღონდ, თუ დმერთი ვნახ, არ დავვიანო, — ხოსოვა ქალმა, — აქ მარტოქმარტო ხეტიილი, სხვა რომ არაფერი ვიქცა, უხერხულია, აღბათ, ვეიხრა...“ „როგორ დავახეჯახეიქ?“ — ვიქცევიხა იურამ და... დავახეჯახს ცეცხლითა წუთით დავახეჯახა: უფრო აღრე ვერიყვით ვერ მოვიდიხა დედა შექცდიდა!

„ახე დავახეჯახეიქ არ შეიძლება, შეიძინა! — უთხრა შაქარიხულით მოვლტურ ვიჯონამ, — შენს ქალბატონს იყვინა და ვიქცა“, „დიდა ხახია?“ „მამინვე, მოვიდი, მახა, რომ არ იცოდა იყოდა ხეიჯის შაქარიხული და მოდა მე ასე მალე არ ვახეჯევიდი, დავახეჯიდი, რა იცო, ხაიღუბრი ბარს რა შევიძინა?“ „შენთვის ვერ აღრე ამანე ვიქცა“, „ახლა აღრე, — დამხეჯიხა ვიჯონამ, — ვახეჯახეიქ და ვეიხრა იქნება“, ეს რომ მოახხრა, ტომბორკეი გადიდა, მერე ახეჯი მოვიდიხა ხაიღუბნი.

— და ვიქცა ამ შენი ქალბატონი? — ვეიხრა იურამს.

საქართველოს
ხალხური მემკვიდრეობის
სახელმწიფო ბიბლიოთეკა

- გაქრა.
- ხამწუნხარია, წაღდი ხაქმე ყოფილა!
- აყო და არა აყო რა, - დაახკენა აურამ.
- წარმოძიდგენია, შინ რა გუნებასე დაბრუნდებოდი.
- ეან ჩათხრა, რომ შინ დაბრუნდა? - ამოთხრა იურამ. - მე რავეთქე...

ხალხურზე გაეცარე.

- ეგ მართლა ხსხუდუდუა.
- უარესს ვერც მოიფიქრებ, ირ ნაბაჯზე შენა ხასლა და... პემაწზე რომ მივდაოდი, დედა და მამა, შოფატყუე, ხეხაიღუმდო ეშელონიო ნავემგხეგრება და ჩემა გაცადემა ეტყე-გორიულად აკრძალუდია-შეიქა, დაბაჯერეს, ასლა ვა უნდა დაბრუნებუდყოფი და ახალა ტყუილა ჩამეცვია, სიმატილეს ხომ ვერ ვიტყვიო? ხარცხეილა ამგვარა სიმატილას...!

- არაფერაც არ უნდა გეოქე დაბრუნდებოდი და მოხუცებიც ვახსარებდნენ: უხიტყოლო, თავითავეა დაბატიებდნენ.

- ჩვენს თვასში აგრე არ ხდება, - შეშედაცა იურა, - დედა, შეჩაბღია, ბაბატიებდე, მამა კა... ერთი ბეწო ტყუალხაც არ გაბატიებს.

მინჯოდა დადარდახეპული ტობორკოვისთეია მეოქე: აუც რა ტყუილა, ეგეთ საქმეებში კვალა უაბუკუა მშობლებს, ჩვენა მშობლებიც ასე იტყვიოდნენ, ეს ხომ ბუნების კანონია-მეოქა... გამოგატყდებით, არგვარ ცოდვეს მაშინ ადვალად დაბატიებდა ხხეგმსაც და ხეკუთარ თავსაც, გახმართლებლად ათახგვარი არგუისქეტი მქონდა მოფიქრებული, მაგრამ თქმა არ დაძვალდა...

ასინა უეცრად ვაჩნდნენ ჩვენს წინ (ვერ შევამსია, რომელიც დრმა ხევიდან თუ კარგად შენიღბული დამაკემაჩებელი ხანკრიდის გამოცკეადნენ) და პარდაპარ ჩვენსკენ გამოქანდნენ, წინაა ბეწეის უხახელებო შედატასი ეცემა, ტანსატმელა ვადედაოდა, ხელში პასტოლეტი ჩავბღუჯა, ვიდაცაბა ემუქრებოდა და დრიალებდა: „შეჩერდით, თქვე დაბალებო! უკან დაბრუნდით, თქვე მშიაჩრებო! დაგბოცავთ, თქვენო...“ მე და იურამ მივახედ-მოვიხედეთ, რომ დაგვენასა, ვის ემუქრებოდა ეს გაცა, ასლომახლო არაყის აყო, ფრანტას ამოლებული ცისკიდურის ფონზე ვიდაცემა მართლაც მოჩანდნენ, მაგრამ იქამდე ძალიან ბორხ აყო და მითოლექტიან- კაცო, აღბაო, ასათ არ ემუქრებოდა, ამახობაში იმ კაცმა ჩვენთან მოიჩბინა და ახლა უკვე ჩუმად, კბილებშია გამოსტრა მხოლოდ ერთი სიტყვა: „გამკეადველებო!“, და იურა ტობორკოვს ესროლა.

ასე შევხვდი უგაროვს ახოვასპარა ბრისოლის ველზე ასე შევხვდით ერთმანეთს უბედურ ვამს.

ესედაქდა: ტობორკოვი მარცხნივ გადაახარა და სელ-ნელა ეცემოდა: მაგრამ როგორ დუნდა ვერ დაყინახე, რადგან უგაროვმა მომიძახა: „შენც ჩაბადლებო!“ და პასტოლექტის ლულა მომიშვიარია... მომიშვიარა და შუბლზეც მომიადო, მომადო თუ არა? მიეწვება, თუმცა ახლაც ცხადად ვგრძნობ ხოლმე ცხელი (რატომ ცხელი?) ლულის შეხებას წარბებ შუა, ცხვირის ცოტა ზემოთ.

რაც ერთი წამის შემდეგ მოხდა, კარგად მახსოვს, მაგრამ მახამდე რა ხდებოდა, ვერ გამახხენებია ხანდახან თვალნათლაც ვხედავ, როგორ ეტაცე ხელა ხელში უგაროვს და გადავუდუნე, ხან მგონია, წიხლი ამოვარტეა ლავებშია; ხანაც კახხენებ, ვიდაცამ როგორ აუკრა ხელა, ვადრე ჩახმახას ყვეს გამოტრავდა, მგონია, ბომჩენკო იყო უგაროვას მეკავშირე, რაფაცა ამგვარა რომ მოხდა, ცხადია, აბა, ხომ არ მომეჩხუპებოდა?! მაგრამ რა? როგორ? როდის? თუმცა, რა მნაშენელობა აქვს ყოველაყვს? ყველაფერი ერთად ან ცალ-ცალკე მხოლოდ თდნაც დაავთვნებდა ხეშს სიკვდილს, უგაროვს რომ მოყვადომებინა, ერთი ან ოთი წუთის შემდეგ რომ მოყენდომებინა და მაშინ დაეჭვარა ხახხლექტისათეას თითა, ექ, იმ შუა სტეშმა, ვინ დაუშვლიდა? აღარ მოუსდა, თვითონ ვადეიფიქრა, თვითონ გააუქმა განაქყნი, განაჩენი გააუქმა და ერთ ხანს დაგავიწყდა კადეც; ამაში დარწმუნებული ვარ, თანამებრძოლებისათეას არც შეუსედავს, ასე უბრძანა: „მომგვეითო!“ და გაიქცა, ჯარისკაცებიც გაპყენენ. მეც გაყვიევა, თან ეცდილობდი, არ ჩამოვრჩენოდა, ასე გავიქეცა, არც მაშინხედავს იქაო, ამ კაცის მიერ დახერეტილი იურა ტობორკოვი რომ აქეა.

კაცო, ვხედავბა, რაბაც იტყვიას ამაზე ჩემი შევილიშვილი, როცა გააბრდება; ვიცი, რა სიტყვებითაც „შენამკობ“ შენ, შეგითხველო, ამ სტრატეგებს რომ წიკათხავ; მე თვასთან ვიკვლთეის, ახლაც, როცა ხელახ ეს შეუსორცებელი ჭრადლობა მდრდნას და მტანჯავს, ყველაზე საბტიკა, ყველაზე შეურაცხმყოფელი სიტყვებით ვლანსილაც ხეკუთარ თავს მაგრამ რაც

მართალია, მართალია, მაშინ, უკაროვს ხარბილით რომ მიკვებოდი არც ეს ხატელება, არც
ახეი ახრეია არ მოხვლია თავში. მხოლოდ ერთ რაშეზე ყვარობდა: ახლა აქნებ ბრძო-
ლა ხმარობდა ბრძოლა, ხახიყვლილი ბრძოლა ხახიზღარ მტერთან და ეს ყველაფერზე
მაღლა იდგა: ხახიძვლე, ხახიარლე, ხახიდასა, პატიოსნება — ყველაფერა ერთი დიდი კა-
ერთიანსა ბრძოლა და მხოლოდ ბრძოლა! სხვა ყველაფერა მხოლოდ ამის მტკიცების უ-
ღარი.

ჯერ ვერ ესედავდიო მტერს, მაგრამ ბრძოლის ცხელა ხუნთქვა უკვებ მტერს
ხარბილიც გაძნელდა, მაგრამ უკაროვს ფეხდაფეხს მიკვებოდი და თან ხვევარელ პარაბე-
ლურს ეძებოდი. „რამდენი ტყვია დარჩა ნეტავ?“ უკვებ დამეფაწყდა, რამდენჯერ ესროლა
აურამ „ონსერეის ქილას. „დირილი, ტყვიები ყოველთვის ძლიძად უნდა გქონდეს. თადა-
რიყანა კაცი სამარცხეო მჭიდრებსაც იშვილა“. — ფუჯავრდებოდი საუთარ თავს. მაგრამ
ამოდ ყველაფერსდა ტყვიება არ დამჭირდა. ზცდაათა-თრმოცა წუთის შემდეგ, ბრძოლაში
რომ ჩავებით, ერთხელაც არ მიხვრია პარაბელურმა. ჩვეულებრივი, ჩვეულებური, თხმობცდა-
თერაძეო-ოცდაათა წლას ტამის მოხანას მაშხანა ნაღვ კამოყუ. დაჭრილა გამგადლო
წურვში და ამას განიფარევი. უფროს ლეიტენანტ უკაროვს მოეწონა ჩემი საქცელება: „სწო-
რია, კარესხონდენტო: ეგ ბუსახახოცა ეა დამაღვ“. ამ ბრძოლაში უკაროვს მხოლოდ ერთ-
თხელ მოძმართა ახე, შემდეგ თფიცაღურად „ლეიტენანტს“, „ამხანავ ლეიტენანტს“ ამ „ამ-
ხანავ შედეგდეს“ შეახდა. ხაერთად, მხოლოდ ბრძინებებსა და ვანკარგულეებსა იძლეოდა:
ბრძოლას რომ არ ესებოდა, იხეი ხაკოსზე ერთი ხატელები არ დახდენია.

სამარბილიანობა მოითხოვს, გათხროთ: მხოლოდ დიხცამდინას განთ არა, ხახეშითა შეკ-
ნებულად კაცეა მხად, დემორხილებოდა უკაროვას ყოველ ბრძინებს. ახე მკვიდროდა,
აუცილებელია და ხახურეელიც რომ იყო ჩემთვის. და როცა ამ ბრძოლაში... ჩვექ! — ყუთხა-
რი ჩემს თვის. აქ უნდა შეეჩერდე, რადგან სირობა დავდე, ბრძოლა არ აღვწერო და მხოლოდ
საფუჯვლიანი ანთორმაცაა მოგაწოდოს ისზე, როგორ აღმოვეჩნდიო შე და ტომორკოვი
ბრძოლაში მამაველა უკაროვის ბატალიონის გზაზე.

ამ ათხეულს „უკაროვის ბატალიონს“, რახაკარეულია არაოფიცაღურად ეძახდნენ.
ხატეებსა კა, თფიცაღურად — თმეტე მხოლოდლა ბატალიონი ერქვა და არშიას სარდლას
რეხერეში იდგა. ამ ბატალიონსა სამბოლო გამოცდაღევა პქოსდა და არშიაში ვარცი თვალათ
უფურებდნენ. „აბაო: არშიას სარდლიც ამატომ უფროსიღელესდა (რახაკარეულია, სხვა
ნაწილებთან ერთად) და საჯახიყხული აფრამისათვის ამხადედა. მოახსყეს იყო არა სარ-
დალს: ნაწინაღმდეგე მოუღაღნეულად თადაცვას ხახა ვანრევა და ჩვესემა უარს იბევენო,
თქმა განობრძმედალა და ხაიძელო უკაროვას ბატალიონსა ჩააბა ბრძოლაში. უკაროვს შე და
ტომორკოვი უკანდახეულეებსაც ეა არ ვეკოსეო (უკან ბრძოლით იხევენ, რადგან წყინოვს მანც
იღვდენს. უკაროვს ეგონა, კამოვიქცეოთ.

აი ახე, უბრძოლ, ავდექით და გამოვიქცეოთ.
ყველაზე ადრე გამოვიქცეოთ.
ყველა გამოვიქცეულზე ადრე განივიქცეოთ.

არშიას სარდლმა, ცენერალ-ლეიტენანტმა ბატალიონის მეოთურს უფროს ლეიტენანტ
უკაროვს უბრძანა, ადედგინა წონახწორიამ ყროსტის ამ უბანზე. ბატალიონის მეოთურმა
ბრძინება შეასრულა: შეასერა უკანდახეულეები; შეასერა უკანდახეული, დიას, დიას, გამოქცე-
ულა ეა არა. ბრძოლით უკანდახეულა ქვეგასეყოფი და პიტლურელება გააქცია. როცა
დამწყდდა უკაროვის ბატალიონს მოწინავე ხახიდან ადრინდელ ხანაკმა დაბრუნება უბრძა-
ნეს გადარევეტე, უკაროველებთან ერთად რომელამე მარავხამდე მიხვულაყავი და მერე
ევებ. დმერთის წეალობით, რაიმე მანტანაც შენახა ჩემი რედაქციისხაკეს მამაველა. იმ დამით
ნემს რედაქციამო მამც ვერ დაებრუნდი. ბატალიონის მეოთურის შეგავმარემ, მამწყნარემ,
ნომცეშია და მითხრა, უფროს ლეიტენანტს შენთან დაბარავი სურხო. უკაროვიან დაბარავი
არ ნანდობა რაიმე უნდა გესაუბრო? ხაქმე ვაკეიებულეი, რაც მევალებოდა, შევასრულე და
ახლა რატომ უნდა დემორხილი? ჩემი უფროსებიც მეყოფა! მაგრამ ამას ყველაფერს მე-
ვადმარეს სომ არ ვატყოლა? რა შეაშაა შეკეიშორე?

— ახლავე წამოვიდა?
— არა, ახლა თქვენთან დაბარავს ვერ შეძლებს, ბატალიონის მეოთურა მტაბში გამოთბა-
ნეს. მაგრამ ახე მათხრა: „წადი, ლეიტენანტი შედეგდევი ჩვენთან მოხეკანე და უთხარი, და-
მაცადოსო“
— ფეხა რომ მტკავრი?— ვერ ვაღვე დილით ყოარბე მარჯვენა ფეხა, მაგრამ ბრძოლის
დროს ყურადღება ვერ მავაქცეა: ახლა ეა ახე მტკიოდა, თავს ძლივს კავდებოდა.

— ეგ არაფერია. ხახწრაფოდ ჩაილაყურს მოვაკვარებთ. — თქვა მოძინეკომ — აქვე მოვიტყუო „პროსკა“ გვიღვას. აქამდე ზურგიით წაგიფეხისა ვინდით?

— როგორმე მოვალ — ავღა მაკლა, სურვით წამიყვანოს! სერგო მოძინეკო წამზე უფროსია, თექვსმეტისა თუ იქნება, მაგრამ მოყლა დღეა ვაკვარდები და ძველქვეყნულად ჩემს აქოს, ეს გამხდარი, თხელი ყმაწვილა ორ ჩემსიარს მოაკადებს ზურგსე. უკლებლად წაქეზება, ძალზე გულადა!

„პროსკა“ თრცხეწიისა იყო მოძინეკომ მეეტლეს უოსხია, ხადაც უნდა წაყვევანე; მერე ერთა ცხენი გამოხსნა, ხვეიარული არც მოუხსნა, აღვარც ხწრაფად შეკვანსა, ძირს რომ არ ეორია და გაქუსლდა.

— ახლავე ივხსმებთ, თუ ბატალიონის მეთაურა დოჯდით? — ძვითხა მოძინეკომ, უფროსა ლეიტენანტის მიწურში რომ ძეყუდა, — თუ გნებავთ, ახლავე ვაკვარდები ხამზარულთა.

ვასშაში ასიყნეს თუ არა, ვიგრიქენა, შიმშილახეგან გული რომ შელეოდა, მაგრამ არა უძავს. შან დავბრუნდები და იქ ვივახძმებ. ვავიღვიამებ მხარეულს და შავადღები, თუ რამე დირჩათ. აქ ეა... სეტა მალე დაბრუნდეს უფროსი ლეიტენანტის სეტა მალე წავადე აქედის რა უნდა ამ უყაროვს ჩემგან?

— მოგიტანოთ ვასშაში? — კვლავ მკითხა მოძინეკომ, რადგან ვერ მახვდა, ამ მართავ შევათსეაზე მახუხს რატომ გუგეიანებდა.

— გმადლობთ, მოძინეკო, არა მშია... მე... ბატალიონის მეთაურს მოუვიდა...

— თქვენა სება, ამხანაგო ლეიტენანტო, დაუცადეთ, მაგრამ მაინც ვარჩეოთ, შედეგებულა ტკბილა რძით ნოიოქვათ სული. შედეგებულა რძის კონსერვები ჩვენ ყოველთვის ვაკქეს. ბატალიონის მეთაურს უყვარს. მეც ძეყვარს.

მანან მეც შეყვარდა შედეგებულა ტკბილა რძე ბურს ვატანდა და ეემრიელად ვახლდა ხადო. ძალა არ ძეყოს, უარა შეტქვა.

მოძინეკომ ჩემზე ხწრაფად ვადეღურწა მოყლა ქალა რქე, პაპიროსს მოუვიდა და დღე-ღამეული ძროღისა სოგაფროდ სურითა ვახსენა. მოძინეკო, თავის წლოეანებისთან და თანამდებობისთან შედარებით, ყინიფრულად მსჯელობდა. ერთი რომ ეა მოცებდა: შეკავწარე ჩუმად, თითქმის ჩურჩულთა დიპარაკობდა და ძაღლით ახშობდა თავის ბეჭმურ, წკრალა ხმის. მაწურში მომუშავე ტელეფონასტიც ჩუმად დაბარაკობდა.

— თქვენ რა... ორივე... კონტრუსიანები ხომ არა ხართ?

— ჩვეა? რაზე შევეტყუებთ? — ვაუყვირდა მოძინეკოს.

— ისე ჩუმად დაბარაკობთ, რომ, არა მგონია, საკუთარა ხმა ვუწოდეთო, თუ რაიმესი ტკმინათ?

— ვერ მიხვდით, ამხანაგო ლეიტენანტო, — ვაღაშია მოძინეკომ — უბრალოდ, აქ ასეთი წყით: ბატალიონის მეთაურს არც ხმაურა უყვარს და არც ხმაურითა ხადხა.

— უფურე ერთი! აბა, ამ ხმაურში როგორ თქობს?

— თქობს. სომ სისეთ?

— ბო, ენახე.

— მაგრამ თქობს... მაგრამ ხუელ თქი ხომ არ იქნება?

— არ იქნება. თუძვა ამ თქის მეძლეგ ისეთი ცხოერება დაიწვება, ხინყმეს ინატრებ. შენს მეთაურს მონასტერში მოუწევს მერად აღკვეცა.

— მონასტერში რა უნდა? მადლობა დებროს, ჭკვიანა კაცია, ადვალს ქებნას არ დაუწევებს.

— თუათონ რას ამბობს?

— შთავარსარდლობა უნდა, — ვაეცინა მოძინეკოს. — როგორ ვითხრათ, ჩემთვის არ მოუხსენებია, არა, ერთხელ ხუმრობით მითხრა: თქის შერდევ დამას დარეჯად ვამუშავებო, სავადანტერით მადუზიას ვუდარაჯებო.

— წყნარი ადვადია, უკეთეს ვერც მითხიერებ. — ვუბახუსე მოძინეკოს, — მაგრამ ისეთი ადვილიდან, ხულობს, შირს დიჭართ თავი. ასეთ წყნარ ადვილს შირი გზით შემოვუყლა ხოლმე.

შეკავძირეს ადარ ვუთხარი, რომ ეს უწყინარი, უფნებელი ადვილა ასეთი დარეჯას ხელში სამიშა და ხახაფით ვახდება-მეთქი. ის წყნარი დარეჯა აუცილებლად, რაიმეღამე მომენტში, ხროლას ატეხს... გამკლდეებს ესვრის... მიჯრით... ვაუფრისიბილებლად...

— ხუმრობა არა გცოდნიათ, — მითხრა შეკავძირემ.

— ძართალა ხარ, მოძინეკო, ხუმრობა უნდა ესმოდეს კაცს.

— თქვენ კი არ გეხმით, — მიმახსენა მოშენკომ, — და, ეშმაკმა უწევს რას არ ამბობს. ცუდად გამოვიკვლიათ, თქვენგან არ მოველოდა. უმჯობესია აქო, მადლობა გილოცავთ.

— ბარდობირ მათხარი, თუ შეიძლება, მადლობა გას უნდა გადაიუხადო?

— უმარველებს ყოველხა, თქვენს მუშეობას ვუბნებ, — ხომბათით მათხრა მოშენკომ. — ბატალიონის მეთაურს რაგათი ჯარისკაცი ეგონეთ. რივიან კი, მეთაურთან შედარებით, რა მოვისთავება? აქვდა ხუ გექნებდათ, უფროსი ლეიტენანტი დახმანავე დახმანავე დაიწყო. მაგრამ მეთაურთან შედარებით... ახუ რომ, ლეიტენანტის ხამარეობაში უარყო რომ გცმოდით, ტყუილს სულმა მარველა თქვენს მიადებდით; დაბ, დაბ, მარველა აქვო არ შეუკვართო. მეთაურა ახე ამბობს: „ერთი ხანალო თუ მეტი მაქვს, მახსხაიე მეტს მომთხოვენო. რამე რომ მოხდეს, მარველა მე დამხჯიანო“, ეშვია არ შეგებართო, თუთონვე დახდებს თავს, თუ დაბბავეებს რამეს. აი, ახეთა ხეგნი ნეთაური და აეთო რატომ? თუმიცა ხაიდან უნდა იყოფეთ: ეს ხეგნი ვიცით; არცა ხანია ვაბრბეით ერთად და ვაცით, როგორ იღებოდ ლეიტენანტის თათოყულ სიმასხ. მარშანდელი აელებს აქეთ გვერდიდან არ მოეპარებოვარ, მარველა ბრძოლასაც ვახლდა, ამბეთაურა აყო, მე კი მამხანც რაგათი ვაყბეა.

— ესე იგი, თბი რომ დასწყო, ამბეთაურა აყო?

— დაბ, თცეულახ მეთაურად რომ დახმნება, სერკანტი იყო. მაგრამ ერთ თვეში უმცროსი ლეიტენანტის წოდება მიანიჭება, ერთი ხექმის შემდეგ, თუთონს არმიას ხარდალენა ბრძანა: დაუყოვნებლივ წარმოადგინეთო. ახლა კი, როგორც ხედავთ, დამთუეიდებელი ბატალიონი ამარაა და უფროსი ლეიტენანტია. მალე, აღბოთ, კამიტსიმბახე მახცემენ.

— მისცემენ, აუცილებლად მისცემენ, — ვუბახუბე დაუყოვნებლად.

— მოშენკო, ლეიტენანტი ხტარცევი ვაბრბებს, — ჩაგვერა ხაუბარში ტელეფონისტი.

— ამხანაგო ლეიტენანტო, ნება მომეცათ, წაგიდე, — მომხართა მოშენკომ, — ხელე ერთი წუთით.

მოშენკო ნახეყარა ხათის შემდეგ დაბრუნდა, ამხობაში, წავეყანათ დაბრუნებულში შეკავშირემ ეს ვერ შეამჩნია და განაგრის დაწყებული ხაუბარი ბატალიონის მეთაურის ვარსებებსა და დამხახურებებს.

ახლა, ამ ხტრიქონებს რომ ვწერ, ბუნდოვნიდ მახსენდება: მამის მოშენკომ რადეცა მათხრა უგაროვას ხვარინგსე, მაგრამ, ხახულდობრ, რა? მკონი, ამ მარველ ბრძოლებთან აყო დაკავშირებულა, როცა სერკანტი უგაროვი მდინარე პრუტსე... არა, რომ მომგელა, ვერ ვაკისხენემ! ეტყობა, ნაამბობა. ნაწვევტ-ნაწვევტ იჭრებოდა ვახებამი, რადგანაც შეკანებოდა თ... დასქისა კადეც.

უკვე დილა აყო, რომ გამოიმკლვიბი, თვალის ვახელა და უგართვის დახახეა ერთი აეთის მივიდებისი იჯდა და რადივას მონდომებით, ხელ-ხელა წერდა. ბატალიონის მეთაურს ახეე ბეწვას უხახელთებო შედატანი ადარ, თუკი ის ქუდი ვხურა, წამხვე ვიგრძენა, მაწურში ცაოდა, კარი დია იყო და ამ ხიცავემ გამომადვიბა. უფროსი ლეიტენანტი უგაროვი ხუმად ბუშაობდა, ტელეფონისტიც დუმიდა, ფეხები უნებურად შევიაკეცა, რომ გავმთხარევიეა, მაგრამ ხაწოლი აჭრიალდა, უგაროვას ხემსკენ არ მოუსხადავს, მაცერა, ვაბეებული და მალიან დალდილი ხახე პქონდა, ეტყობა, თვალა არ მოუსხუჭავს, არ ეცადა მადლისთვის, თუმიცა ხად უნდა დაწოდილიყო, მის ხაწოლსე მე ვიყავი ვაჭამული. „რამი დასტარდა ეს ცერემონიება, ვერ წამონადვად?“ — გაგაფიგრე და წამოვდექი. ახეე აჭრიალდა ხაწოლი, ბატალიონის მეთაური მყურებდა და თბი წერას ვანაგრძობდა:

— მაგარა ძილი გცოდნათ, მედვედევ მეგონა, ხადამომდე ვერ გამოიღვიბებდით. ერთი ხათის შემდეგ თქვენი რედაქციასხეგნ მანქანა მიადის, — მათხრა უგაროვამ და ახეე ქოდალედებს ხაუღრბავეა... მხოლოდ ახლა დაუბახე, რახაც სწერდა, უგაროვის წინ მივიდახე წითელარმაელთა წაგნაკება, მეთაურის ბოწმობებში და პლასტმასის ვახსულეში, ვგრეთ წოდებული „უბრადო მოვედავია“ შედალთხენი ეწყო. უგართვი დიდებულ სეომართა ხიკედლის ცნობებს ამხადებდა.

ერთი წამით აღრე ვადავწვევატე: აი, ახლა აუდგები, ვავეჭობებს, ხადამი ივულებ, ქუხლს ქუხლსე მიყირტყამ და მივმართავ: „ამხანაგო უფროსო ლეიტენანტო, ნება მომეცათ, ვავიგო, რამი დაგჭირდით-მეთი?“ მაგრამ რომ დავინახე, რახაც აკოვჩდა, აღარაფერა ვუთხარი, მივიცედი, კადრე თვითონ არ მეტყვის რამეს.

— აი, რახ ნაშნავს, შეუტყვეველი რომ ვარ, — თქვა ბატალიონის მეთაურმა, როგორც აქნა მატოვო წერა და მარვეგნა ხელის თითებში დახისრისა, — ამდენა არახოავს მაწერია, ხელი დამიბუუდა, ეტყობა, სწრაფად წერას ნავი არა მაქვს. დილას ხუთი ხათიდან მივიდახ-

თან ვარ მიწამებულა და მხოლოდ თეროდეტ კაცზე დავეწერე. ნახევარაც არ არის, კალეე თქვენსეტი დამრია.

— აქ კი ვადაწვევებ. ხმა ამისედი.

— ბატალიონის მწერალს დაავადეთ, — ვუწოდე.

— ბატალიონის მწერალს ხატყვებაც თავისებური აქვს აქ ხევა განთავსებულა. აა, უფროს ბოლიტიელ ზაიცევს კა შეუძლია. საოცარ ხატყვებს არჩევს. მწერალთა მწერლებს ერთდროულად ამბიდაც არის, დანაწანიც და ამყადაც ვღერს ახეთი წერილი უბრალო ქა-დაღლა კა არა, დაღუბუღის ძეგადი!

— მაშინ, ზაიცევს დაავადეთ, — ისევ ვუწოდე.

— ხატყვებანი ხანტარულ ბატალიონშია ჩვესა ზაიცევი. ემიანთ. თვითონ მასზე არ მინაწილს ეჩიობას დაწერა ამბობენ, განმარტეა არ შეიძლება. მთელი მკურდი დაღვლილია პქინია.

ახლა მთელი, „ამხანაგო მღვდელე, ლონგანტროლი“ და ჯარზეც ვერ ვიყავი უხერხულია: უხამებიათ.

— ჯარის დანაწილს ვანდათ, მომშენკო წყალს მოცემია, — მითხრა უფროცმა.

— გმადლობს, მისი დაყობან.

— მაშინ, აქ ჩამოვყვით, ვუწოდეთი რადეთ და თქვენს ამხანაგზე დაწერეთ... იურია... — უფროცმა რადაც ქადაღდა ჩაიხედა, — იური აღეკხანდრეს ძე ტომარკოვზე.

— მუ? ტომარკოვზე?

— დიას, ტომარკოვზე, — გაამეორა უფროცმა, — მხოლოდ ტომარკოვზე. თქვენ ხომ ჩემ-ზე კარვად იცხობდით. აა, აქ მშობლებას მახამარიათ.

— რა უხდა დაწერით?

— რთვორ იყო რა? რახაც სხეებზე ვწერთ, ტომარკოვსაც ის უხდა დაწერით.

— ეს ხომ ტყუალი აქნება? ტყუალს კა იურია. მამას... რომ აცოჯეთ, რა კაცია-არა, ხელი არ მომიბრუნდება... არა! ტყუილს, ამხანაგთ უფროსის ლეიტენანტო, ვერ დაწერ.

— ვერ დაწერ? უფროც ვროთ... თქვენ ყოველთეის ხამართლეს წერთ?

გონება ამემღვრა... ას, რაც თმზე ცოტა ხნის განმავლობაში დავეწერე. ჩემი დრმა რწმე-ნიით, მხოლოდ და მხოლოდ ხამართლე აყო მაგრამ ეს, რახაკეარველია, სრული ხამართლე არ იყო. სრულა ხამართლე რამ ამეწერა, ვისა არც ხამართლება მქონდა და არც ხურვილი. მაგრამ რაც დავეწერე, წმინდა ხამართლე ვისღადა ამეწერე არ შეპარება, რომ ეს ყველაზე წმინდა ხამართლე იყო, რადგან ვწერდა ხიყვარულსა და ხამართლეზე. მურისბიებათა და გამარჯვებას წყურველზე და, რა თქმა უნდა, ხახლისღვრადა და სავკვადზე, რომლის ვა-რებზე თმზე ვწრავითარ ხამართლეს ვერ დაწერ. მაშ, რადა უხდა ჩემგან ბატალიონის მეთა-ურის? რახც აადამაკრა თავის არახხიამოვნო და ემმაკურ შეკითხვაში? კაფაციებთ ვეძებ-და მკვასე ხატყვებს ჩემი ხამართლისა და უფროსისტური დირხების დახატავად, მაგრამ უფროცმა არ მიცდადა.

— კარგი, მიბრძანდით! — მითხრა უფროცმა ლეიტენანტმა. — მეთიური უფროცმა ყველა-ფერს თვითონ გააკეთებს. პირველი შემთხვევა ხომ არ არის? მეთიურ უფროცეს ხელი არ აუკანკაღდება.

ბლანდავიდან გამოვედით. ზღვიდან ციკა, თითქმის შტორმის ქარი უმერავდა. ბატალი-ონის მეთიურის მკვამირე მომშენკო კაკრიაღებულ ხამოვარს დასტრიაღებდა და ვერაფრით ვერ მოერგო ერთმუხლიათა ხაკვამლე მილი. მილი მსუბუქა თუნუქისა იყო და ქარი წამდა-უნწუმ მირს აგდებდა. ეს მკვადლობანი ხამოვარი (მართლაც, ტრაბახით გამოექანა შედლებით ახონხილა მკურდი) და კახტა მომიხანტრებულა ვედრო, ზედ რომ სმუ კ-ბა „ვანთაადი“ ეწერა (ქადაქელმა კაცმა ვერ მოვასახურე, რომ სმუ — ხახაქონლო მერძევეობის ფერმას აღ-ნიანხაყდა), რადგან უადვილოდ მომეჩვენა აზოვისბირა ხამედანწერო ბრძოლის ველზე. „ომია, ხიდედრითან კა არა ვართ ბლინებზე დაბატყებულა!“ — გავიფიქრე და რატომღაც ვავბრაზდი მომშენკოზე, აქ, ამ ხამანღად მოუწყობელ ადგილზეც რომ ვამხანაურებულყო.

— დილა მშკადობისა, — გამიღიმა მომშენკომ. გუშინ კი ხამდვალად ვაბრაზდა, დიას, მი-ღიან ვავაბრაზე. — ფეხი ხომ არ გტკავათ?

— მტკავა.

— არა უბიება, ვავივდით, — დამპირდა მომშენკო. — მირს არ წახვიდეთ, ხაცაა ჩია აღულ-დება და დაგაღვინებთ.

— რაც თამბაქო ვეკონდა, გუზიან მოვწაეო. ყოველა ჰრბილის შემდეგ ახლა რომ ვაგ-
ენსრიაკათ, მიუხეცხნსაც ვერ ვაბოთყოთ.

„მამილომ“ დანჯად, ხაბოპუკებით ნოტეხა, ბოლი რგოლებად გამოუძე და ცალკე ხანს
უბრძობდა როგორ ერგოდნენ მოცისფრო წრეები გაფანულ მაუნს.

— აი, ხოს ნებავრობაა ეი თუარუნი, — თქვა მას, მაგრამ შემბოლო მრჩეველს და
ბობს.

— აბობს და მერე როგორ. — დაკოთხნსმე, — როცა მოხაწვეა არა მაქვს, ღამის ჭერზე
ქარის ქველადვრის მსხვეტს გაცა ერთი პაპირობში.

— ბატალიონის მეთაური თავის ზღანდევშია? — მკითხა „მამილომ“.

— დაახ.

— ნეტა გვეკითხა, რა სიღრმეზე ამოვთხარით. გრუნტა რბილია, მაგრამ გუზიან შავლა-
დე ვაბრძობით და ღამით თვალის ვერ მოვხუწეო. დავიდალეთ.

— ფეხა მტკავა, თორემ მოვუქმარებოდათ.

რა მოგაყადო? ვახაჯეთ, მასვენეთ. ჩვენს აჯახში ენეთ საქმეებსა ყველა ვრავეოდა-
ბაბუახემა ცნობილი ჯარა-ეჭიში იყო.

მღივს ვავიბრე ხეჭმა და ფეხი „მამილოს“ ყუხვენი.

— ეს არაფერია. ამახ ახლავე გავიქრობთ, — თქვა „მამილომ“ — დაჯექეთ, ნუძოვასაც მო-
ხერსებული იქნება და თქვენთვისაც.

ჩამოვარდა, ფეხემა ხაყლაქმა ჩაყვარე. „მამილომ“ მტკავისი ფეხი დაბიბადა. ღონაერი-
ხმელა, ხორკლიანი ხელახგულები თავიდან ფეხს მტკენდა და აბიტომ ვავიფარე: „რა მო-
უქნელა და უხეში კაცია-მეთქი“. მაგრამ ერთი-ორი წუთის შემდეგ, ეს ხელები ჩაყვრდახან-
დახდნენ. ხაიხივნე, ვინდა დასიჯერეთ და ვინდა — არა, ჩემს თვალწინ ვაქრა ტკივალთან
ერთად.

— ახლა რაც შეიძლება მჭადროდ შემოისვით სახვევა და ბერღინამდე არბესი, მა-
თხრა „მამილომ“, ხელახგულები დაბორთქლა და მუხანგრას პატარა ნაჩბით ხაფლავის კედ-
ლას ჩახწორება დაიწყო. ამ ხაყლაქში დღეს აურა ტობორკოვს და მის ოცდაექვს დეიდ-
ქმას ჩაახვესებენ.

ბატალიონის მეთაურის მიწურთან უკვე ადგა საბარგო მანქანა, კაბილიან ხანში შეხუტმა
საოკლანმა დეიტკენანტმა ვამოისყდა და დაძიყვარა:

— ჩქარა, ჩქარა, ძაგვანდება!

გაუქცეოა მასქანხთან მივირბახე, საბარგულის ბორტს ხელა ჩაეჭიდე და წუთით შე-
ყოყმანდა: წესით, ბატალიონის მეთაურის უნდა შევხუდაყოყა და ვამოვმშვიდობებოდა-
თუძეკა თვაითონ არ მოიხრა, „მამბრძანდათი“ მოშენკოს გაყხედე. ხამოვროხათვის მიღია ეს
მოემავრებინა, მაგრამ თავად არხად ჩანდა. აღბათ, მიწურშია. და უკვე საბარგულში ვავიფიქ-
რე: „ცულად გამოძიყადა, მაგრამ რახ აბაჰ!“

მანქანა აღვილიდან დაიძრა და ჩტყმას თღრაითღრო გზებს დაადგა. დაუტყართავა ხა-
ბარგო ძალიან ვახჯაყებდა და უკეთეს იდვილს დაეუწვე მებნა. წინ ვავიხუდე, ხამარგულის
ნარცხენა კუთხეში ხაინსტრუქტორა ნინა იჯდა და მუხლებზე სელები შემოეწყო. „ნინა, ნი-
ნაოქა!“ — უკვაროდნენ წინა დღის დაჭრაღება. ნინაც ტყვიის წკამის ქვეშ, ყველას დამახიდ-
ლე მიდაოდა, ჰრბილობას უხვევდა, აწვენარენდა და ეამოყავდა დაჭრილები ბრძოლას ვედი-
დან. ვუყურებდი და მჯეროდა: რამე რომ დამმაროთდა, მიშველიდა. ბუცილებზეად ვადამარ-
ჩენდა. როგორ არ უნდა მოიხარო ქედი, როგორ არ უნდა ხცე პატყი ახეთ ვაგოხს? ხანინ-
სტრუქტორისხადმი ჩემს მოწაწებასა და პატყისცემას მაშინაც არაფერი დაკლებია, როცა
მაგრძნობიყეს, რომ უვაროყა და ნინახ შორის... ერთი ხიტყვიით, ხამდვილად ვავიფე, რომ
ნინა უვაროყის ხცე, ესე აგა ხელამქრო-ხაველე ცოლი იყო, არა მჯეროდა, რომ ყოველა
ახეთი კაყმარი ქაღსა და გაცხ შორის ხიყვარულის ნაყოფა იყო. რახავვირველია, ყველა
არ იყო წმინდა ხიყვარულის შედეგი. მაშინ ეს ხომ უმატიოხნება და ხაზინდრობაა? აბიტომ
მეჯავრებოდა და მავშეივით ვვიცხაედა ყოველ სეხეცესა და მათ ხაველე-ხელამქრო ტმრებს.
ერთი ხიტყვიით, ნინახ ვარდა, ყველა ხეხეცე მეჯავრებოდა. ნინახ ვი... ნინახ ძალიან უკვარდა
უვაროყა, ეს ყველამ ვაიფო. თვიითონ ვაავებინა ყველას: ყველას ეს არა, როგორც ამბობენ,
მოკლი ქევიახა მებვარა, ახე დაიფიარა: „კოლია! კოლენკა! ხაყვარელო!“ ახე ყვირილით
მარბოდა რევიამფრქვევებისა და ნადამტყორცისის ცეცხლის ქვეშ ტრიალ მინდორში დაცე-
მული უვაროყახიყენ.

ხუთი წუთის წინ მღივს მივადწიე ბატალიონის მეთაურის ხათვალთვითი პუნქტამდე

ქომსენებო და ტელეფონსებო თანაც გადარძვეს მსრულელთა ხსენება ყინდობის ფერსზე და ასეა ამ უგაროვას ხოცალოვანო პუნქტი აყო. ჩემი ხანმოკლეობა, უფროსი დიპლომატიის ვარაუდის დაგეგმვა უნდა შეგნებულვინა და ბატალიონის მეთაურისათვის წინადადება წავიკეთებ ვერ მოვახერხებ; უგაროვი ტელეფონით შენობელს ასეულის მეთაურის ვაჟ-პარაკეძოდა. ბატალიონის მეთაური უგაროვი უკმაყოფილო იყო: რატომ ჩაწყაო და წინ რატომ არ მოაწვევით.

— კარგა, კარგა, მოვრჩეთ დაეხმება. ასევე მოვალ — ხმადაბლა უბრალოდ დაეხმება დაეხმება, ეს არ დაეხმება, დაეხმება.

— ნება მომეცით, მოვასხესით... — დაეხმება, მაგრამ ბატალიონის მეთაურმა ხელი ამაქსია, „მერვო“, მოხბრა, ხსენებდას ბერა და ყურდობზე ხარბადით დაეხმება, მომსენებო, რა ბრძოლა უნდა, კარგა.

— უკან! — უბრძანა უგაროვი, — უმესოდც აიღოთ ვადალი.

შეაქვდა, მეთაურმა რადიკალ ფეხი წამოკრა და დაეცა; შეხატლა, ეგრანელ წეტყვათ-მფრქვევებსა და ნაღმტყორცნელებს ამ ეშმაკობით ატყუებდა, მაგრამ ნახა ეს სიმ არ იცოდა! ამიტომ დაინახა თუ არა, რომ უგაროვი დეცა „კოლა! კოლენკა! ხეყარულაო!“ — დაეხმება.

მოვლ ქვეყანას ვაბეზინა: „ხეყარულაო!“

აა, ეს არის ხეყარულა! იხივ მეგრეა, რომ მაშინ ნანა ხეყარულითგან ხეყარულას დმერთებმა დაიფარეს. მაშ, როგორ გადარძა? ფაშისტებმა უგაროვისკენ და ჩვენსკენ მომართულ ციციხელ ნანაზე გადაიტანეს. ეველაფერი ერთ ქალს დაუშინეს. ნინას არც უკრძეხია, არც მუშაობდა... მაგრამ უგაროვი... უნდა ვაფიქროთ, რომ ამავე დმერთებმა აძვეროდ უგაროვსაც უგარნახეს, როგორ მოქცეულიყო მეთაური წამოღვა, მუქარათ მუქტი მოუღერა სინას და გაიქცა. მტრის ციციხელ ვაჟეთ ქალს! აა, ამაზე კი აუცილებლად უნდა დაეწერო, — ვაფიქრე ნინაზე, — ბატარა ხტატაა კი არა, მოზრდილ ნარკვეს დაეწერ დაეძალეძის კურნალობის „ოკონიოკი“ ან „ხანაშიაში“ ვაფიქრებოთ თვესი ბათონაფიადან რომ მოამბობდეს რაიმეს, კარგა იქნება ვეფედი, ხეყარული ავიყოლიოს ვეგბ თ მანც მოხბრას, მრძოლის კვლზე რას ვარიცდის ხოლმე.

— გამარჯობა, სინა.

— გაგამარჯობს, — მაპახუხა და შემოძხვდა. ნამტარადევი თვალემა შექონდა. ლოყება ცრემლისებგან დახველებოდა. არ გამკვარვება, ქალს თუ ხათუთი, ნახა, მოხიყვარულა გულა აქვს, ყოველი ხიხხლასმღვრული ბრძოლას შემდეგ, აუცილებლად აღმოახნდება ადამიანი, რომ დაატაროს. ნინასაც სწორედ ასეთი გულა აქვს. ძალიან მომანდა, ჩემი აღფრთოყანება ამ დიდებულს, მამაცა ვაფიქრებამ. მსოფლოდ ნარკვევნი კი არა, პარადლადაც გამოსეხატა და ვუთხარი:

— ძალიან გულუხვად ვაგიმასხანძლდნენ გუმიან ფრაცებამ! თუკი ნაღმა მანც ვებროლებს. ტყვეებს ხომ ვერც დაითული.

— როლას? — მკვსხედ მკათისა ნინამ, „თვალისმეტყობის, თუ მართლა არ ახსოვს?“

— აა, უგაროვასაკენ რომ მიბრბოდი... — ვაფიქრებ, მაგრამ ამ წამხვე მეხვებდა, ეს არ უნდა შეოქვა, — მაშინაც და საერთოდ... მთელა აბრალა მესხკენ შემოანბრუნეს. შენ კი ვითომც აქ არაფერიაო... არც შენ და არც...

— არც ვან?

— ხერათე, — მომსენებო კახკენე უგაროვსზე კრანტა არ დამიძრავს, თუკი წამოთვლა აქვდას მანდადა დაბეჭეო. — ხერათეას რომ ნახავ...

— ვერ ვნახავ...

— რატომ? წავიდა?

— მომხმენკო ხად წავი! — თქვა ნინამ, — ბატალიონის მეთაური ხომ აღყოლია! ვერ ძლებს უმომხმენკოთ... მე მივდავარ.

— აღბათ, დროებით!

— არა, სამუდამოდ. ვადამაყვანეს, — თქვა ნინამ და ატირდა. მწარედ, უნუგეშოდ აღტირდა.

ნინას ნათქვამმა დამაღონა (ცოდთა ვოგონა!) და გამახარა კიდევ ესე იგი, ნინა უგაროვას ხეხეცე აღარ იქნება! უკვე აღარ არის!! ვაშა! ვაშა! რა კარგია, რომ ჩემი მომავალი ხეყარულა შედეგის გმარა არც ხეხეცეა და არც ვახამე კოთხნილებამ! ახეც დაეწერ. ეს იქნება ჩვილივით წმინდა და უცოდველი გმარი, რახაკვირველია, ნამდვილი და წმინდა ხეყარული.

რულს ვერაფერი შეზღავდეს. ბირაქით, ნამდვილა და წმინდა საყვარული ყველას აფიქსიებს და ამხივოსნებს ამიტომ ნინას ყველაფერი თავიდანვე ვაპატავს ხესეცობიც კა! მოტყუებით კა ვაპატავ, მაგრამ ერთი ბირობით: უგაროვო მანტი არ არის ახ კაცო, ასეთმა კოვლამ რომ შეყვაროს, არ არის! უგაროვო არ არის საყვარულსათვის დაბადებული ადამიანი ვთქვამ მუშობვევაში. ნინას საყვარულის დირაი არ არის მე კა, სულელმა, უგაროვოს მუშობვევა ხესეცეს სტუმრობის წამსები რომ ვერ აღმოიქმნას, ვითაქრე: „მოხერხებულად მუშობვევა-მეთქი“ (შარხ ვერ მოძღვბთ, დაკვირვებულა მაჭა ვაყავი!) - თანაც ფრონტსე საყვარული ცხოვრებისეული წვრალმანისაგან ყოველთვის თავისუფალია. სუფო, ვაქათქათებულ საყვლის, აღბათ, მოშჩენკო უკერებს მეთაურს, ადვილა შესაძლებელია, ამას თვითონ უგაროვო აკეთებდეს, რადგან ჩანსედრო მოხამხახურენი ასეთ საქმეებში ადვილად სველას ქალებს აა, ასეთ რამეებს უფაქრობდა, უგაროვას მიწურის თვალაერებასა. მაგრამ ჩემდა განათცრად გამოარკვა, რომ ნინა არახოდეს ყოფილა უგაროვას ბღინდაყმა. „ამას არ დავუბატოვებ: ვარ და თვითონ ხომ...“ - მითხრა ზღუქუნით ნინამ, და, ხაერთოდ, რად უნდა დეობტივა? ბატალიონის მეთაური თითქოს ვერც ამჩნევდა ხანინსტრუქტორს. ნინაც, თავის მხრივ, ცდილობდა თვალში არ მოხვედროდა, რა ხაჭართ იყო? სჯობდა არაფერი სცოდნოდა. სჯობდა, ხაერთოდ, არავის არაფერი სცოდნოდა. მაგრამ ბატალიონის მეთაური, რომ დაცვა, ვედარ მოათმინა.

აა, ახე, ნინას სურვილის საწინააღმდეგოდ, გაავთ ყველამ ყველაფერი. უგაროვო კაცოვდა, ერთი ჩაითას წინ ლეიტენანტის კანოკალოვმა გამოიძახა ნინა და დაახლოვბათ ასე უთხრა: „მეთაური ჩამართლიანად თვდას, რომ ბირადა შემადგენლობის თვალში დაამცირეთ. ეს რომ აღარ განსეორდეს, მეთაურმა ხაჭართოდ სცნო, ხსევაგან გადავიყვასით. ხანტარულ განყოფილებაში უკვე შევუთახსმდი, კარგ ხაწაღმა გავიმკვებენ“. რაღა მნამენეღობა აქვს, ახ ნაწაღი კარგი აქნება თუ ცუდა, როცა ნინას ხიცოცხლეს არ უნდა. „მართალს ვუბნებმა, არ მანდა, ყველაფერი მორხა, ვათავდა. თვალის გახელა აღარ მინდა“.

— კარგი, კმარა, ნუ სტარი! — ვუთხარა ნინას, - დიდა ვანშევა ეგ შენა უგაროვო, მართალია, ვაგეცია, მამაცი და ღამაზიც, მაგრამ არც შენა ხარ მახანჯო და მშიშარა. შენხაარი გოვთხათვის კაცების მთელი პოლკი დადუმს თავს

— არაფინაც არ დადუმს. არც აღარავინ მინდა.

— შესაძლოა, ახლა მართლაც არ ვანდა, მაგრამ მერე... მერე ისეთ ბაქს იბოვი... ამ შენ უგაროვს ახჯერ აჯობებს.

— ვერა, ვერ ვიპოვა, — თქვა ნინამ, — ამხეუ კარგი არ არის და არც აქნება!

მოდო და ელაპარაკე ამ სულელს! მაგრამ მაინც ველაპარაკებოდი და ვუმტკიცებდი, რომ ნამდვილა საყვარული ვერ კიდეუ წას არის; რომ მოძაველში აუცალებლად ვხიარება ამ ხაოცარ გრძნობას. მტირალ ვოგონახ ამას ახე ცხარედ და ვულწრფელად აღბათ ამიტომ ვუმტკიცებდა, რომ თავად ჩემს საყვარულთან, ჩემს ლიდასთან შესახვედრად მივიჩქაროდი. წარმოვიადგინე კიდეუ: შევალ ხარედაქცაო მიწურში და თვალცრემლანთი ღიდა (ჩემს დავეიანებმა განიცდიდა, აღბათ, ხაწყალი!) მივლი ხაღხას თვალწინ ვადამხევევა, მერე მავიდას მივესხდებთ და რაც დავწერე ამ ხამ მზეყრავხე, უგარონახებ. მახალა ღამაზად, მოამბეჭდავი სატყვებით აწყება, ღიდას მოეწონება და შეტყვის: „ეთხად, ჩემო კარვო, ამ ერთ დავმა კონრდალხართ“. მავიდას ქვეშ ჩემი მუხლები ღიდას მუხლებს იბოვიან დ...

წინახწარ უნდა მოვახსენოთ (თუმცა ეს მაშინ იყო წინახწარ, ახლა კა არც ვაცო, როგორ უნდა ვთქვა „უკანახწარს“ ხომ არ ვატყვი? არც არსებობს ასეთი სატყევა), რომ ზოგი რამ ასეც მოხდა, როგორც ვფიქრობდი და ზოგი კა... მოლად ახე არ მოხდა, როგორც ვიცხებობდი. რედაქციაში, რახაკვირველია, ვაეხარდათ ჩემი გამოჩენა; რაც ერთად ვაბრძვით, მეგრი თანამშრომელი დავგარკვო და ამიტომ საბრძოლო დავალებიდან ვოველი ამხანაგის მშვიდობიანად დაბრუნება დიდა სიხარული იყო. ღიდამაც ვაისარა, მაგრამ ხმა არავის ამოუღდა. ღიდა ჩუმად იჯდა! არც ვადამხევევა: სამავაეროდ, ტკბაღი, მავარი ჩაითა და „ვაქვა-ვებული“ თაფლისკვერით გამომახნიხლდა... არც მახალა შემსქო ახე, როგორც ველოდი: მაგრამ მაინც მიმსქო: „არა უშავს რა, — თქვა ღიდამ, — რაღაც გამოვა“. ამ სატყვებით აღფრთოვანება ვერ მოვასწარი იმიტომ, რომ მუხლებით მუხლებზე შევესე თუ არა, ღიდამ ფეხები სწრაფად ვაწა ვანსე და ვითომც აქ არაფერაათ, ბეჭედა ვახაგრძო, თუმცა აღარაფერს ვეარჩახობდი. მესხაერებიდან ვეველა მშვენიერი სატყევა გამოფრანდა. „რატომ? რატომ ვანწაე მუხლები? რატომ?“ — მხოლოდ ესღა მატრიალვებდა თაფმა.

სამამდლა ამას ვერ ვიტყვოდი, ენაწარსამეული, დარეტიანებელი, უაზროდ მივტყერებოდი ღიდას მოალერსე თითებს. ვერძნობდი, რახიც ახლა ისინი ბეჭდავდნენ, კარგს არაფერს

უპაროვმა ადგა და ელოდა. რა უნდა? რას ელის? სულაც, იმისა იმედი რომ არა აქვს. სიბარუღახავის გვეცემული რომ შევძახებ: „ო, რა შედინერა დღე გამოთენილია... ვის შევხვდით-სუქია“ და გულში ჩავსუტებ? თუ ამას ელოდება, ტყუილად არაა... ვერაფერს ვაგონებ და ვერც სახავს. ასე კი, რადცო სასიც უნდა უთხრა კაცმა იდგინოს, რომ შევძახებ: „ესა დახახავით ნამდვილად კახარა შეხედე. რა ზღერსაინად გატყუებენს...“ და უნდა ყუთხრა, ბუცაღლებლად უნდა გუთხრა. კი მაგრამ რა რომ გუთხრა „გატყუებენს-მეთქი“, როცა უნდა ვაგონო, უბატონოთ ხატეულა გამოთივა. ეუთხრა: „თქვენნი დახახავი არ მინდი-მეთქი“ — გულწრფელად, მაგრამ მეტისნეტად უხეშა საქციელი იქნება. ეგებ უკეთესია, ადგე და უწუმრად სურგა შეუქცეო? ხომ არ დამხვრეტს ამახთვის? ახლა კვლავ დამხვრეტს... წაყელ! აა, ეს იქნება გვიდაზე გულწრფელად და სამართლიანი. მაგრამ როგორც მამადლაქელა იგო, არხადც არ წაყუდი: მართიით, სამოლოოდ აფორიაქებულმა წაყიდულდუნა.

— უპაროვად... უნდა ვერ კიდევია... ესე იგი, უფროსა დეიტენანტი უპაროვა პრძანდებით?

— გადადგანა მოდბოლოკონიკი ვასდავართ, — სიბარუხა ყოველგვარი წყესახა და, რასაკვირველად, ირონიამ უარუბე; უბრალოდ, დახუბატე კაქქანს.

— დიას, დიას... რა თქმა უნდა, ნესხია, თქვენ უნდა მოდბოლოკონიკი იქნებით, — წავიბურტყუე ასეა.

— ხუბტად ასეა: „უკვე მოდბოლოკონიკი“ ვარ, სემსე გვადარ იტყვი: იჯერ ასევე მოდბოლოკონიკი...“ ახლი მოდბოლოკონიკი კვლავ გავხდები, გენერლობს რომ დავანებოთ თავი.

ამას რომ ამსობდა, უგაროვი ასევე აღერსაინად აღიშებოდა, თუკი ხმა უხადლასი და ხედაინა ვაუადი, ამიტონ დასუკერძე.

— შეხმის-მეთქი, კაქქამშეაღე.

— ვიცი, გამოვემთ და იმატომაც ვუძხებთ. თქვენთვის ბევრა რამ არის გახადები. ეს თქვენს ჩაწერებშიც ვტყობი და თქვენს მოკლე გამოხვლაშიც ავრძინობთ. კაცო რომ გავიკვებ, რა არის ამისე უკეთესი? სვენთვის, საბოლოოდ გადადგარიასთვის კვლავ უფრო მეორეხა და ხანატრელი ახლა ეს არის! თუ ვერაგას კავიგება, როგორ იცხოვრებ? ასე რომ, სენა მომეცათ, სენი შეხვედრისა და მართლად თქვენი სადღეგრძელო შევხვა. დასძროვლობს გასურყუბთ, ამხანავო შეგვადგე! კარვად ყავით!

უპაროვმა თავის კახარა წამოაყვლო სული. რა უნდა შექნა, მეც ზუმა ავწიე. უპაროვმა დუღით ხატე კათხა ხეძს თდაე მამბულ კათხსე მომადახუნა და ასე, უუხზე დამღარბს თხატურად, მუთი მუსარნიკით მყინტხლად და შეუხვანებლად დაცადა. მეც შევხვი (რა მამბე ტვარათა ხანდისან ეს თავსინობის) და თქვენ წამოადგანეთ. დუღმა არ დამხვრით! არც ვეღმა დამხვრია, და არც სახუდუბა ვადანკდენია. როცა დავლაე, ტუჩები ქალადის სეღახსოციო თეიმძრადე და, როგორც კარვად აღსრდელს კვადრება, უპაროვს ეუთხრა: „გისადღობთ-მეთქი“. და კადეე ურთა ხატევა დავამატე: „დახარისხდით-მეთქი“.

— დიას ხაამთყუბთა დუღაღება. — სიბარუხი უგაროვმა — ახლავე თათო კათხა დუღს კადეე მოუტრან და... წინადმდევი ხომ არა ხართ?

საერთოდ, ვრთის მეტს არა ვხვამ... ხეშთვის არ შეამდუნა. მაგრამ თუ ვნებოთ... თქვენ დაბრძანით, დაბრძანდით, მოდბოლოკონიკი, ახლავე, თვათთა მოციტან, — მოუდოდ-ხედავ, სემოვიანე მთულადწედა შევთავილე, მაგრამ ადვადადან არ დავპრუდვარ, თათიც არ დამხვრევი, რატეა უცებ თვადწინ წამოამადე, როგორ უცქერდო ხეძს ხატოდაობას ტოლოკოვი უძინოთი ლუტენანტი იურა ტამბოკოვი... არა, ამ შორეული ორმოცდათობს მართლად არ ვადმოფრენიდა ამ მოდბოლოკონიკულ დუღახანა „თრდესში“ უნკრობი დეიტენანტი ტომბოკოვი. დარდა კი ხატუდყო, ნამდვილად დირდა უგაროვას შემდეგ ისეც მოხუდავთ სენს სევიდისთან; ვამოცხადებუდეთ ორმოცდათობს მართლად ხამოცდაცხრა წდის ხამტემშერში. აა, მამონ უნდა ყუთხათ, რა ანტეა დაქროდელდესოდა; მამონ გენახან, რასიე ვატროვით უგაროვს მაგრამ... ვიცო, რომ კოყუდარე ეს ტუქაღებულა უგაროვა რომ ვაბოცხადდა, უგაროვა ცაცხადლა: კხილავ, შეხმის მამი სმი, ეს სუნთქივს, მოართობს წეულთა სენს, დაბრძანება; ენთა ხატევათ, გლანდვანი მოდბოლოკონიკი უგაროვა არხტინამს უმინობი დეიტენანტი იურა ტამბოკოვი ეს თვინ არის ამ კოყუნად და არც შეამდუნა თვინ სევიდარი თვადუთ გიოე, რთვინ მოკლეა მოკლეულა კი, თამიც რაე სუხტად და ასე სედავად მოკლეულა და ასე დრძიად და ასე საბედოდ დამარბულა, არა ცოცხადდება; მაგრამ მათუ ხედავად ამისა, ამ წამს მამიც გვრძინობდნ ტომბოკოვის შენობედას. ალბათ, უცნაურად მო-

გაჩვენებდათ იური არც მკაცრად და არც მსაყვედურობდა. ტობორკოვი უხიმოდ გაკვირვებულა იგი. რა გიკვირს, იურა, მათხარა ერთა, რა გიკვირს? თუ ვანძე უნდა იყოს გიკვირვებული, ეს მე თვითონ. რადგან საკუთარი საქციელი მხოვებს: აი, ხომ სედაკი თითქმის გავშეშდი, მაგრამ, ისურვიდა თუ რაღაც ჯანდაბა, მაინც ვბურტყუნებ: ახლავე ამ წუთის, მე თვითონ-მეთქი!

— არა, მამატიეთ, მე თვითონ... თქვენი ჯერჯერობით, ჩვენი სტუმარი ბრძანდებით. — შათხრა უგაროება, წამთავლო ჩემს კათხას ხელი და მოპრიალეებულ-მოთიკელებული დახდა-საკენ გაემართა. — გეთაყვა, თითოც ჩამოგვისხა მე და ჩემს სტუმარს.

მართალია, აქ, ჯერჯერობით, სტუმარი ვარ; სტუმარი ვარ ჩვენი ქალაქის ახალ დიდ რაიონში ცხოვრება თმის ვეტერანებისა, როგორც ამისხსნეს, ზოვიერთი მათგანი ამ ადგილის „ძველი მკვადრია“. ისინი ბარველხაყე კორბუსებში უკვე წელიწად-ნახევარი იქნება რაც შეხანდღნენ. ზოვიერთებ კა ჩემსავით ახალი ვადმოსხულებია არიან. სულ რაღაც სამი კვირაა, ახალ ბინაში ვცხოვრობ და ვერც კი ვიფიქრებდა, რომ აქ, ამ ახლადდახსლებულ რაიონში უკვე მაცხოვრებ და უკვე დაინტერესდნენ ჩემით. რატომ უნდა მეფიქრა ასე? საიდან? ვის დავეყარე? მაგრამ შემშლდა. შაბათს, ნამუადღევს კარზე ვაღაჯამ მოძიკაკუნა. კარა გაკაღე. ბაქანზე ხანდახმული კაცი იდგა, ხელში ბლოკნოტი და წვრილი, წამოებიანი ფანქარი ეჭირა. უცნობმა მკითხა: „თქვენ მედგედევი ხომ არა ხართ?“ „გახლავართ-მეთქი“. „სლავს ვამოფეთო. ხუთუ ასე ძნელია, ქვეშით სადარბაზოში ამ ხახლში მობინადრეთა ხაა გამოვილოთო!“ „აღბათ, ვერ მოახწრეს-მეთქი“. — ავუსხენი. „აღბათ, ვერე არისო. სამიგავროდ, ლიფტი კარგად მუშაობს, ჩვენსას არა მკავსო“. „ჩვენს კორბუსში ცხოვრობთ-მეთქი?“ — შევეკითხე. „არა, მეოთხეშია; უნივერსალის იქით რომ დგას. უკვე ნახევარი წელია ლიფტისათვის ვიბრძვი, მაგრამ არაფერი გამოვვდახო“. „რას ვეგავართ ამ ბაქანზე, მან შემობრძანდათ-მეთქი!“ — შევიპატიე. „გამადლობთ, სხვა დროს აუცილებლად შემოვალ, მაგრამ ახლა არა მცალიათ. კადვე ათის ბინას უნდა მივაგნო. ასეთი საზოგადოებრივი დევილება მაქვსო“. — შათხრა მეოთხე კორბუსის მობინადრემ, ბლოკნოტში ფანქრით რაღაც ჩაიბინა და დასძინა: „ასე და ამგვარად, თქვენთან ვეველაფერი მოვაწესრიგეო“. „რა მოაწესრიგეთ-მეთქი?“ — დასაზუსტებლად შევეკითხე. „ვფიქრობ, ვეველაფერი მოვაწესრიგეო. სკალ სამამხულო თმის ვეტერანთა მესხეთე ხარაიონთ შეკრება გვაქვს. თქვენ, რახაკვირველია, მოხვალთო“. „დიდი ხია-შოვსებით, მაგრამ იცით... სვალ... აღბათ, ვამიგებთ, ახალ ბინაში რამდენა წვრილმანია ვასაკეთებელი, ძალიონი ხაქმე შექნება-მეთქი“. ჩემი ბინა მართლაც არეულ-დარეული იყო: დიდა ხანი არ იქნება, რაც თვითშემოქმედებითა რემონტი დავაწყე; გულახდილად რომ ვთქვა, უარი იმიტომ გუთხარი, ვეტერანთა შეკრებაზე არ მინდოდა წახვლა, რადგანაც მწამდა: ჩემი ასაკის ადამიანს ჯერ ადრეა ვეტერანი უწოდო. ადრეა-მეთქი! გესმით, რა ბიჭა ვარ?! „მალისონი ხაქმე ვახაკეთებელი! — გავუმეორე სტუმარს. — დრო კა არა მაქვს-მეთქი“. „ახალ ბინაში, ძვირფასო მესობელი, სამუშაო მთელ წელს არ გამოგედევი, საკუთარ თავზე გამომიცდიათ. ფრონტელი მგობრების მხვედრაზე კი ხუელ ერთი, დიდა-დიდა ორი საათი დამეშარჯებათ. ეხეც რომ არ იყოს, თქვენი მოხელა საჭაროა, ამხანაგო მედგედევი; ძალიან ხაჭირითო“. „თუ ხაჭაროა... — წამხვე დავნებდი იმიტომ, რომ მოულოდნელად ვავრძენი, დრო მოხულა-მეთქი! დიას, დიას, მოხულა დრო ჩემი ვეტერანობისა, თავად მხლებია და კარხელაც დავად მოძიკაკუნა ასე რომ, რამდენაც არ უნდა იხტუნო, ძვირფასო ამხანაგო მედგედევი... აქ სულ სხვა ხაქმეაო, — მესაქტო მეთოხე კორბუსელმა ამხანაგმა, — ესე იგი, სვალ, ჩვიდმეტ საათხა და სოლ-სოლ წუთზე ლუდხანა „ოტდისში“ მობრძანდებითო“. „ლუდხანაში?“ — გამეცინა, — რატომ მაინცადამაინც იქ-მეთქი?“ „ტყუილუბრადოდ იცინით, ამხანაგო მედგედევი! აღბათ, თქვენ ჯერ არ გინახავთ, როგორი ლუდხანა გახსნეს ჩვენს რაიონში გახულ კვირას. არ გინახავთ, არა? მაშინ სხვა ხაქმეა. უნდა მოვახსენოთ, ნამდვილი სასახლეა. მაგრამ თვითონაც ხომ იცით, ასეთ დაწესებულებას ხელადან გაუმიკებ და ერთ-ორ თვეში, ჩვეულებრივ ღუქნად გადაიქცევა, ნამირალებს ხათარემოდ. და აი, ჩვენ, ვიტერანებში გადავწყვართო, ხელიდან არ გავკეშვა ლუდხანა „ოტდისიც“ და კიდეც სხვა ობიექტებიც. ხაერთოდ, გადავწყვიტეთ, ვიბრძოლოთ, როგორც ნამდვილ ჯარისკაცს ვკადრება, იმისათვის, რომ ახალ რაიონში ადამიანებმა ახლებურად იცხოვროს. კულტურულად და, რახაკვირველია, პირადი მავალითა ვუჩვენოთ. გასაკებიაო?“ „გასაკებია-მეთქი. — მსხედ დავუდახტურე. — ვეველაფერი ვახაკებთა-მეთქი“.

ლუდხანა „ოტდისში“ ზუსტად ჩვიდმეტ საათზე მავედა. და სწორადაც მოვაქციე. ხაღლიც წამოკითხავს, ხიზუსტე მეფეთა თავახიანი ჩვევაო. თუ ასეა, ჩემი თანამოძქენი, ვეტერანებო,

კვამიუტანელი მეუნი კოფილან. შესედა ვეტერანებმა ზუსტად დანაშულ ერთი რაიონი...
ველაფერი ისე ზუსტად ჩატარდა, როგორც დღის წესრიგი ითვალისწინებდა. ჩვენს ახლანდელ
შეკრების თავმჯდომარეს გავუცანიით. თავმჯდომარემ ხაზოგადობის წინაშე ჩარეგულიანობა-
ზოგადობამ კი გვთხოვა, გასულ თმში ჩვენს მონაწილეობაზე გვეამბნა რაიმე.

მანამდე ასეთ შეკრებაზე ჯერ არ გამოცხდელიყავა და ამიტომ კახაგები უნდა იყოს ის
ცნობასმოყვარეობა, რომლითაც შეკრების მონაწილეებს ვათვალისწინებდი. აქ იყვნენ მოხუცე-
ბა, უბრალოდ, მოხუცა კაცები. იყვნენ ხანში შესულები, მათ შარის კარგად შენახულები და
მაგარი, ჯანმრთელი მამაკაცები: იყვნენ ჩემსიირებაც; არც ახალგაზრდები და არც ჯარსაგე-
ბი; ახალგაზრდები კი, ნამდვილი ახალგაზრდები არ იყვნენ. მაგრამ ეს მაინც ჩემს ვრონტელ
ახალგაზრდობასთან შესვედრა იყო. ვველაფერზე მეტად ჩემზე იმ ამაღლებულმა შეგრძნებამ
მოქმედა, ფრონტელი ნეგობრების მარადურდევს კავშირს რომ ვეკუთვნოდა, და ეს არ იყო
უბრალო კავშირი: ჩემთვის უცნობი ამ ხალხის სათესავად, სასხლით შეკავშირებულ ღვიძლ
ნათესავად ვგრძნობდი თავს (ასეთი სიტყვებიცა და გამოთქმების არ შეშინია). დიახ, თითო-
ეულ მათგანს ცალ-ცალკე ჯერ არ ვიცნობდი, მაგრამ ყველა ერთად ჩემთვის უსახდვროდ
ახლობელი და საცნობი იყო. ისინი ჩემი თანამებრძოლი ძმობილები იყვნენ. ასევე ვუთხარი
მათ „ბედნიერებაა ეკუთვნოდე ასეთ თანამებრძოლთა ძმობას-მეოქი“ ეტყობა, ცუდად არ
გამოძავიდა (რაც ვთქვა, მოუღა გულით ვთქვა, გულწრფელად!) ტაძიც დამიერეს აი, სწო-
რედ ამის შემდეგ გამომეცხადა უგაროვა. ნეტავ რატომ გამომეცხადა? რაღა მაინცადამაინც
ის გამომეცხადა? ნუთუ ცხოვრებამ ამდენი ხნის შემდეგ მხოლოდ ამიტომ შემახვედრა, ჩემი
ხადდევრძელი რომ შეესგა? ცხოვრებამა რა არა ხდება და საცხებით ადვილი შესაძლებელია,
ახეც იყოს. მაგრამ თუ ასეა, ვველაფერი ხასწრაფოდ უნდა დამთავრდეს: კათხები ერთმანეთს
მავეუჯახუნთ, დაელით და გაეცორდეთ. ვერ მოგართვა! ცხოვრება, უკვე კარგა ხანია, აღარ
მანებივრებს: ხელშია თუ ჩამიგდო, დიდხანს და ხერიოზულად მაწვალებს. ასლაც ასეა, დად-
ხანს და ხერიოზულად უნდა ვიტანჯო. აი, სახაყთ: უგაროვა თათის კათისა ღუდს შოიტანს,
მერე აუცილებლად კიდევ მოუხდება რომ მოიტანოს და უნდა ვისხდეთ ახე, ესვით, თამბაქო
ვაბოლოთ და მოვინებებს ავეყვო.

კა, მაგრამ რა უნდა გავახსენოთ მე და უგაროვა?

იურა ტობორკოვს რომ ესროლა?

თუ ის, კინაღამ მეც ხედ რომ მიმაყოლა?

სამართლიანობა მოიხსოვს ითქვას, რომ შემოიქმულის ვარდა ჩვენ ერთად ვაბრძოლეთ.
კიდევ... პო, ვიბრძოლეთ, ვაბრძოლეთ, ბატონო! მერე რა მოხდა? რატომ უნდა გავახსენო-
ახლა მაინცდამაინც ის ბრძოლა? მე სიმ მანამდე, თრმოცდათრის მარტის ბრძოლამდე, უკა-
როვთან შესვედრამდე და მერეც ბევრჯერ ვაბრძოლია? ცხოვრებას ვერ დავემდურება, ბრძო-
ლებით ყელამდე ვარ ხავსე და, მადლობა ღმერთს, მოსაგონარიც ბევრი მაქვს. და თუ მაინ-
ცადამაინც თრმოცდათრის მარტის ბრძოლა უნდა გავახსენო, რაღა უგაროვთან ერთად უნდა
მოსდეს ეს? რატომ არ შემასვედრა ბედა თუ ცხოვრებამ ამ ბრძოლის ხსენი მონაწილეობთან?
დაკუშვით, მამაც, თავგანწირულ შედდახთან, სინახთან, რომელხედაც მე, არამზადს, ჯერაც,
არ დამიწერაა ხარკვევა, ანდა ასმეთაურ გრუნანთან, რომლის ახეულშიც გამანაწილა მაშინ-
უგაროვმა. ხუთა თუ ექვსა ხათი ვიბრძოდე გრუნანის გვერდით, დაახ, ვიბრძოდე, კი არ
ექვთობდა და სწორედ ამიტომაც არ დამვიწყებია; არ დამვიწყებია და არც დამვიწყებია-
ჩემი მაშინდელი ასმეთაური, კარგი მეთაური იყო, ჭკვანა, ხაქმიანი, და თუ ცოცხალია,
სწორედ მასთან, გრუნანთან ვამეხარებოდა ღუდსანა „ოტდისში“ შესვედრა. მოხარული ვიქ-
ნებოდი მასთან ერთად შეხვა ღუდს, მებახს, რაღაც ვამეხსენებანი, ძალიან ვაეხარებოდა, იმ
კაცს რომ შეხვედროდა, რომელმაც ჯარეკამთა მკურნალობის მამა-მამური წესით ფეხი
მოძარჩინა და „მამალი“ შეფარქვა. იმ კაცს ხშირად ვახსენებ და ყოველთვის ისე, მამას რომ
ვაახსენებს მკალი, მაშინ კი „მამალი“ თცლაათითდე წლას იქნებოდა და მამად ნამდვილად
არ შემეფერებოდა. მაგრამ რუს ჯარისკაცებს შორის ყოველთვის არიან ხოლმე ასეთი „მამე-
ბი“. ისინი თითქმის ჭაბუკობიდანვე თავისი თანამებრძოლებისა და, შეაძლება ითქვას, მთელი
ქვეყნის, ყველაზე მამები არიან. და კიდევ ძალიან კარგი იქნებოდა, მოვინების გასაზიარებ-
ლად, რახან ახე წავიდა ხაქმე, ცხოვრება ისევე თუ შემახვედრებდა გრუნანის ახეულას მე-
ტყვიამფრქვევი ქართველს, რომელთანაც თრმოცდათრე წუთი მეორე სომხად ვიყავი. მამ რა-
ღა მაინცდამაინც უგაროვი „მოიხადო“ ბედას ახლა? რატომ?

რატომ? რატომ? არ შეგონა, თრმოცდათრეწეხი წლის ახემა ისევე ისეთი „რატომელა“ თუ
გავსდებოდა, ხუთა წლახა რომ ვიყავი, თუმცა მაშინ, ხუთი წლისა რომ ვიყავი, ახე თუ ისე,

თითქმის ყოველ „რატომზე“ მამახუსეს, ხემს ახლანდელ შეკითხვაზე ეს არაფერ არასოდეს მამახუსეს იმით, რომ მასუბა არ არსებობს.

— ლუდი აქ ყოველთვის ახადობ. პირდაპირ ქარხნიდან მოაქვს დახმარება. უკუგვრით, სამუხიანად ასხამენ, — მაიხრა უგაროება და კახა დასადეა, — დაღუეს დაქრება / უკარგოთ.

— გბადლობა... დაგდეუ — კუბახუსე თეინაერად (ხემს შეკითხვებზე დასწრის შემდეგ) — ზებობს, რატომ იუჯახდეუ, ან კახხეებად რატომ ექცენ? მაგრამ ახლა ახლანდელს უკუგვრით არ იყო (თეინაერი არ გვეუხიან, უბრალოდ, მუხადა კაცა ვარი), მაისი უცბად შექმნილია, თითქმის დაუჯერებელმა კახიერებამ გადახრეა, ანუ, რაღაც წყნია უბნის შაჭებია ამბობდნენ სოღმე, „დამარცხებისა“ იმ, ეს სუსტიერ ეთქვა: „დამარცხებისა-მეთქი“.

კახა იგწიე, ერთა ყღუბა მოვსეა და ახეე გამოეჩინე „საუჯუყუა ტომასადნა“ ჩესა უადრება მატაეისცება.

— მშვენიერა ლუდა: დიდა ხანაა ანუთი კარვა ლუდა არ დასადეგია, მაგრამ მართალი კახიერად, ცოტა მუხუხრხუღება, თქვენ რომ შექრებდით. რაც არ უხდა იყოს, ხემსე უფროსი ბრძანდებით წაღოვანებითაც და წაღებდითაც.

— წაღებამზე იციო, რას გატყვია, შეიჯდეთ: ახლა თქვენ მართლა უხდა იყოთ, რაღაცს შეხადურა განააღებდაც კაცით და სხეცაიღებდაც...

— მავაზე არც მადეაქრია.
— ხუღ ტყუადად უფროსი დეატენანტობა რიდას მოვანაჭენ?
— თრმაცადათობა.

— ხედავთ? მავლა წელა კაოძაით კახეუ ამეგარა ერთა წლის განაღებობამ. ხამა წაღება მაინც უნდა მადეღოთ. ახეთებხაც კაცობს, თმის ზენდელ, უხეე სოთადნობა ვარის შემაღვესლობაში, სოკმა — ერთა, სოგაეროყუმსა ეს თრა კარსკეღეიც რომ მიიღეს. ყველაფერი წყხახამებრ სდებოდა: შეკრება, ატესტაცია და ახეებთ! მაგრამ თქვენ, აღიოთ, ახეთ შეკრებებს თაყს არიღებთ; გუხარებთ წახვლა და მუკადაიღობა და ამიტომაც არიგენი მავალით.

— რას ბრძანებთ? შეკრებასთან თაყა არახდროს დაძაღვრება.
— გვინათი დაგაჯერებთ?
— მართალი ვეუბნებით, არც ერთა შეკრება არ ამიტუნია, მაგრამ მაინც არიღერი ეს მიიღეს.

— ლცხაური ამბავი თუ განდათ, ეს არის! — კახეუ უგაროება

— რა არის ამბავი უცხაური? თქვენ სომ კარვად იცათ, კახიერებამა რთვორც ხდებთ: ჰედი კარტს ურეცს, თქვენ ეს ამ დასტიდან ერთა ქადაღდა უნდა ამოიღოთ, — ვთქვა მრავალმნიშვნელოვნად. ეს ხემსი ახრია არ იყო განუღ წელს, სომხედრო შეკრებაზე ჰადარა კახიტანი წუწუნებდა ახე. მან მათეიტაკურა სომხეტიერ გამოათეღდა, რომ ბობს ცხრებას ხამოცადარვა წელს აქნერად-მაიორა უნდა განხდარიყო. მარამ ნეღმა უმტუნია... ეს რომ უუთხარა, უგაროეს მიეხედა: ხეტა წაოყუება თუ არა: აღიოთ, მაინც წამოყუება და იმ კახიტანიერთ ხედალს მოყუება; რადგანაც კარც თეითონ გახდა ბოღვეოსნაკ-მეოქი — ვეუ უთრე.

მომეხეგნა, რომ რომელიღაც მოქმეტში უგაროვა აფორიაღდა; აფორიაქდა, მაგრამ მაინც არ შეცდა.

— რეღახმეული მახეა, გამიგონია, — თქვა მან, — კახეუა მიგას თვათ სდებთ, ვინა არა ხდებთ, დაძახებუბის მისეღვით ეს არა, ნავნობობით და ხსეა თახეგერი სრიტებთ რომ ამღევენ ვარსკეღაეც... ხედა, მაგრამ შე უბრავეღესობაზე მოყახსენებით ამომზე, ვახა დაძახებურებთ, ხანა და წაღებურსაც, ამეამად სომხედრო ხადისს ესთერებებს აუთო წესა აქცხ: თუ სწავლავს, წაღებას მოვანაჭებენ და დმერთმა შეკარცოს; თუ არა და უნდა გამოყახსოცო სომხედრო კარიერას.

— ეს, ხეტა ყველგან ახე იყოს!
— სხეაგან რიკოთ არის არ ვაცა ვარსა ეს ნამეღედად ახეა ვანც დროზე შეიგნაო წაღებად მიანაჭეს. ზოგი ძალიან მადღაც ასწიეს. აი, შე მოთავილე მავლა ერთა... კახიერადლოცა ეს არ გეუბნებით... კახიერადლოცა, აღიოთ, ვახიერად...

— უკაცრავად, მაგრამ რაღაც არ მახსოვს, — მოუღაღნეღად ვიცრეუი მხოლოდ იმატომ ვიცრეუე, არ მანდობა ახლა რაიმე გამეხსენებანა.

— არა უხავს რა... თქვა უგაროება, — ვუღახდაღად ვარცევათ, კახიერადლოცა შეც მათე წყდებთ სოღმე, ხემებდარ არაყრათ გამოარჩეოდა...

— მაგრამ ხახდახან, რომ არ გამოარჩეოთ, სწორედ ახანა...

— ხდება, — შემაწყვითინა უგაროვმა, — ვინ ამბობს, არა ხდებათ. მაგრამ მთავარია სად არ ჩანს: კანცელარიისა თუ ბრძოლაში? ხომ დიდი განსხვავებაა?

— ძალიან, — დაუყოვნებლივ.

— აი, სწორედ ამას მოგახსენებდათ. მაგლობა დმეროს, ჩემთან დიდხანს რომ არ ვაჩვენებთ ამ კონსტრუქციას. — და ამ ხაყვარულს არ ახლდა ხსოვი. განმორქვნილი მისი წყვილი-ნადველი — გადაყახსვადვერე ცნობილი ლექსი და მამიანი დავტრუხე ხაყვარულს. — უგაროვი ხანდაზღად დაისტერებდა ჩემს სათქვამით:

— შესხვით ერთა, რა კარვად არის ჩათქვამი? კატყობით, კორესპონდენტი რომ ხართ კონსტრუქციის თაყის ადვალსე და მობწრებულად ანბობთ. მაგრამ აი, ხაყვარულახა კი რა მოგახსენათ, ვერ გამოიცანით. სირდაპირ ვეტყვით: არ მიყვარს კონსტრუქციისთანა ხელხი. ჩემი აზრით თუ შეიძლება დავამსწვა, კეთილი ანებე და ივარკე. შენი თანამდებობის დონესე უგარვე! ხომ მართალია? — თაყი თანხმობით დაუქნივ. არ შემიძლო, არ დავთასხმებოდი, რადგან სრულ სამართლეს ანბობდა — ესე იგი, მართალია. აი, განმორქვნილსე კი სუსტად მაზანმა მოარტყით: კონსტრუქციის დაშორება ნადველი კი არა, ხასარული იგი. ამოყახსუნთქე. მაშინვე დავშორდათ, ორმოცდაორის მარტმა და მხოლოდ დღეს ვავისხუნე. თუცა ვასახსუნებოდათ არ დარს. მე ჩემს შეორე მოადვალესე მოგახსენებდით... აი, ვისხე უნდა ვითხრათ, ნამდვილი ვაყვანია-ქოქია.

ახეთ ისტორიებსა და ამბებს სპეცომეტურად ვამახსოვრებ ხოლმე (უფრონალისტის პროფესიამ დამაბრტატა). გახუთებში მომუშავე უფრონალისტები ხუელ იმას მოძში ვართ, იფელსა და ხელს შუა რაიმე საინტერესო მახალა არ კავებდართ; და თუ ნაამზობი ახლა, ამეამად არ გამოვხადებო, მაინც ვამახსოვრებთ: რა იყო, რა მოსდებო? ახეთა რამ, ვის იცის როდის კომოვადებო? ამბავი, უგაროვი რომ მოამბო, ჩემოყის ორმოცდა ხოინტერესო და ახლობელი იყო. არ ვიცო, სხეებს რა ემართებოთ, მე კი ყოველთვის მხომამუნებო, როცა შეტყვთან, წარსულ ამბი ხამინლად შეახედებოდა ჩვენი თაობიდან სამოყანა წლების ბოლოს კადვე ერთი ვახი გენერალად კადვე ერთმა მოდწა ავადმთავოსობას, კადვე ერთმა დამახორე ლაურეატის წოდებოთ. მესმას, აღმიანის დირსეა სხლოდ ამით რომ არ ივამებო, მაგრამ მაინც მხამოყენებს: „ჩვენსებურებს“ არიან და უნდა იცოდეთ! უგაროვი რომ მოამბობდა, ამ კაცოც ბუცილდებლად ერთ-ერთი ჩვენთავანა იყო.

ის ოცდობრი წლას კამატისი უგაროვის მოადვალედ ათას ცხრას ორმოცდაოთხი წლას დაუქნიებო დაქნიშნავო.

— როგორც წესია, გამაჭამი და რაც საჭირო იყო, მომახსენა, მაგრამ იმ დღეებში ხალაპარაკით ვერ მოვაყვალეთ. იცათ, მაყვარს ჩემს ხელქვეითებთან ხაყვარი, — სიმღუმლოდ გამუნდა უგაროვი და იქვე დამრაკებლურა ედითთა დანბანა: — შეთაურმა ყოველთვის უსიამოვნოა, როგორ და რას ფაქრობენ ხელქვეითებს შეტხივ ვემყვით: უფლებო არა აქვს, არ იცოდებს. მაგრამ რას იზამ, გულისთადი ხაუბრითაყის დრო არა კვრებოდა. ბრძოლის ბრძოლა მოხდებოდა და ყოველ წვესოყანს თავახი ხაყვე მწონდა. ხაყვესი კი ჩემი ახალი მოადვალე თავადანვე მომეწონა. ვხედავდა, ვაყვალურად აბრძოდა: არც შეფიცხუნება სჭარდებოდა და არც დათქვა. ყველაფერს სუსტად, სომავრად და შევიანურად აკვობდა. ხუთდღიანი ბრძოლა შესდევ, ურონტადის კამოვადიყენეს. თავს მავხედე: ვახსუფთაყვა, ვამოყმინე და ჩემი ახალი მოადვალე გამოვამხე: მინდოდა ვახსუბრებოდი და ვავახლოვებოდი. მოვიდა, დვას ჩემს წინაშე ყონდა, შეკრძნე ორდენები დარი კტვეთ: თანაც წელში ახე ვამართულა, ვეკონება, აფიცრად დაიბადათ; რაც მოავარიც, კამბუყია, ხუელ სირტ-ტეგელა ხოლდა ცბოვრება წინა აქვს. მაგრამ დიდდ-დი თვადვები ახადვასრულად არ უარწყინებს. „ახადვლეს სპარობო-შეთქი?“ — ვითავე კამატის კართ, — ნახსუხობს. — მამ, ახეთი თვადვები რატომ ვაქვთ-შეთქი?“ — იხეე ყვითახება. „ბეკრს ვკათხუდობო“, — მიმახსუნა. „თქვენც ცოტა იკათხუთ-შეთქი“, — ვურწხე. „არ შეამდებო, აკადვითაში შესახველად ვემზადებოთ“, — მიმახსუნა. „უკვე დროა-შეთქი?“ — გამაკვარდა. „დაახ, დროაო, — მიმახსუნა, — თმა მიდუ დამთაურდებო და მეც მამინვე ნავასარებ გამოცდებოთ“. და თქვენ წარმოადვანეთ ჩამარა, მოეწყო და რასაკვარვედა, დამთავრა კადვე. ახლა თვითან ახწაელის ახადვასრულეს ამივე ავადმთაში, ბრთფესობათა, ვაწერად-ღუბრენანტი, მეცნიერებოთა დოქტორა. აი, ახე და ამეკარად მოწყვენ წან ნამდვილი ადამიანებს, ანხინავო შედვადვე დამახსურება მლუხ ცოდნა — აი, ამ წინსხვლას კანონა, თქვენ კი წეუბსეითო.

უგაროვმა ღუფა მოხე და შემოსხვდა: ეს იყო შეთაურის მამითხონა შექობვლად. ახე-და-ყვად, მაგრამ, მე უმცროს დეპრტინტს, ეს ვერ არ დამეჩვენებოთ: თუ შესხე უფროხი,

მეთაური, ასე ვაყურებს, ხეობს არ გაწელო და გადმოლაგო, რაც იცა: აღბათ, მაშინვე უღაპარაკოდ უნდა შედარებინა ჩემი შეცდომა და შემქმნელ უგაროვას ყოფილი მოთვალის შესამურა ღირსებისა. დიდი ხანმოცუნებით მოვიქცეოდი ასე, რადგანაც, დემტომა უწყის, რა არ წამოყარასტალე ამ კარტის დისტახა და ბედზე, და კადევ იმატომ, რომ, ვამდოწყებ, ყოველთვის მხიანოვნებდა ასეთ ადამიანებზე, როგორც უგაროვას მოაღვალე ყველა სახესხარეული რიბიშის თუ ვაყივებდა. მაგრამ მე სრულადაც არ მომეწონა უგაროვას ხაზებზე, ვინაიდან სატყეაც არ მომეწონა. საქმე ეს კი არ არის, როგორ შეეცებოდა უგაროვას, არამედ ეს, რას-თვისაც მომიყვია ყველაფერს. მაშინ დრმად ვაყივა დარწმუნებულა, რომ უგაროვას ნაპბობას ქვეტყეპიტი მხოლოდ ასე შეიძლებოდა გაზაფრულაყო: „ოა, თა, თა, ამხანავო შედევევ, რა დაგვმართა, თქვენა ტოლები ისრდებიათ, ზოგი გენერალაა, ზოგი პროფესორი; თქვენ კი როგორც იყავით, ისევე კორესპონდენტად დარჩათ. ერთი სატყევით, იმელები ვერ გაამართლეთ!“ უკვე გული მერევა ამ სატყევების გავონებზე. უგაროვა რა სახსენებელა? სმამაღლა ერთი სატყეაც არ დაცდენაა. სხეები კი, განსაკუთრებით, ჩემი საყვარელი ცოლი, ყოველ ციხნარე დღეს ერთსა და ამავეს მაყვედრიან: „ვერ გაამართლე იმელები! ვერ გაამართლეთ!“ — ამაზე ვცოფდები და თავგამოდებით ვამტკიცებ: „გავამართლე! ყველაფერიც გავამართლემეთქი!“ აი, ასე ვუყვირი ყველას, თუცა კარგად ვიცი, არ უნდა ვაყვირო, რადგანაც ამ შემოსევაში ორავე მხარე თავისებურად მართალია, რასაკვირველია, ვერ გავამართლე იმედი ჩემს ახლობლებს, ამაზე ღაპარაკაც შედმეტია. მაგრამ ჩემი იმედები, ჩემი საკუთარი იმედები... ვანა შესაძლებელია, დავიფიწყო ეს ხაზარული დამე ენაკალეს ციხე-სამაგრეში? ასე მეგონა. გათავდა, მორნა, ცოცხალი ყელარ გამოვიტყვებამ ამ საშინელი ხოცვა-ჟლეტიდან-მეთქი! ხელი ჩემს დაუკითხავად მაწვდა გამნასტურის მარცხენა კულისჯიბებს, სადაც გამოუვალა, ყველაზე გამოუყვალა შემოსევისათვის „ტეტეს“ ტყვია შექონდა შენახული. ვერმანელება ციხე-სამაგრეში რამ შემოვიდნენ, გავიფიქრე, ხელნართულ ბრძოლაში ცხელ გულზე ტყვიები სულ არ შემოსიქარჯის-მეთქი და გადავინასე, წინააღმდეგ შემოსევაში... არა, ცოცხალი თავით, ვადრე ხელა მედგა, ხელმა ვერ ჩამოგდებდნენ, იმატომაც გადავინასე ეს ერთი ტყვია. უს, მაგათა... წყეულები... როგორ მომერებოდნენ, როგორ მოძვრებოდნენ! თათქის ყველა სერელმა ჩახაფრებულაყვენ, ისე გამოთუთიფუოდნენ. რამდენა იყვნენ, დემტომ! ვახროლე, კადევ ვახროლე, კადევ, კადევ... მეონა, თელა იმერია; არა, კადევ ყოფილა ტყვია. უკანასკნელი ტყვიაც ვახროლე... ისევე ვახროლე, მაგრამ... მჭადე ცარიელი აღმოჩნდა. მიუსედაეად ამისა, როცა გამნასტურის გულისჯიბე შევასხენი, სიკვდილის მაშითა და საცოცხლის წყურვალათ სულის ხადრმეში დაბადებულმა იმედმა, ჩემმა უკანასკნელმა იმედმა ხელი ხელში მაგრად ჩამჭადა და მიბრძანა: „არ გაბედო!“ მერე მოხოვა: „მოათმინეო; შენ აუცილებლად ვაადწევო ენაკალედანს!—დამპირდა იმედი. შენ აუცილებლად შაადწევო, აუცილებლად შაადწევო შავი ზღვის ნაპირამდე! შაადწევო, გუხმის?“ — ასე მეუბნებოდა იმედი

და მივადწიე კადევ: იქ კი, ხანაპირთზე, მედსაერებისაგან თავბრულახვეული ბაღდადი ვტაროდა და ვიცანთოდა. მერე ის ტყვია, კულისჯიბეში სათუთად რომ ვინასაკადა, ზღვაში მოვასროლე.

კოცხლობ! ახლა ჩვენ დიდხანს ვიცოცხლებთ!

იმედო, ჩემო მხსნელო იმედო, შადლობას ვახდი!

მაშ, ვინდა მიბედავს გაცრუებულ იმედზე ღაპარაკს? ვინ მიბედავს! ახლობლები თუ მიბედავენ, არაფერია. ახლობელ ადამიანთა მორის ყოველთვის განსაკუთრებული, ძალზე ჩახლართული დამოკიდებულებაა.

თუ ასეა, უგაროვა რაღა შეუძია? რა მახი საქმეა, ჩემს იმედებზე მსჯელობა? — გავიფიქრე უფრო მეტად ვადისთანებულმა, მაგრამ სმამაღლა, რა თქმა უნდა, ისევე თავაზიანად წავიბურტყუნე:

— საინტერესოა, ჭკუას სასწავლი მაგალითია.

— მაგალითია? ცდებით, ამხანავო შედევევა! მაგალითება ჩემი ვიკონას სახელმძღვანელოებსა და რეველებზეა. მე თანამედროვე ცხოვრების კანონებზე ვეხაუბრებით, თქვენ კი დამცინათ.

— მომიტყევეო... ვუ რამ კაუჭკრებსინათ? როგორ ვაგებულა...

უგაროვამ მხრები დაიქნა, რა ვიცო, რას ფიქრობო და მცირეოდენი ცოყმანას შემდეგ შათბრა:

— რასაკვირველია, ამ კანონებს ჩემი სატყევით ვადმოცემით, ვამაოცე შეიძლება თუცდნებათ, ყველაფერი, არაფერ... მაქვს საწინააღმდეგო.

— რაზე? რაზე ვიკამათით, როცა ხადო არაფერია. ამაში თქვენ სრულად მართალი ბრძანდებით.

— სერაოსულად ასე ფაქრობი? — მკაცრად მკითხა უგაროვმა

— ხაგებით! — უბახუსე და კვლავ გაგაფიქრე: „როგორ არა მკაცრს ეს უგაროვმა-კოსოვი“ როცა, ხეშს მესხიერებაში ამ ოცდაძვად წელიწადს რომ ცხოვრობდა-მყოფე ვერ ვეტყვოდი „მართალი ბრძანდებით-მეთქი“, თუნდაც ეს ახსნა-განმარტებითა „ამაშიც“ დამეკოლებინა. ვერ ვეტყვოდი იმითმ, რომ უგაროვი, უამთასეკლასთან ერთად უფრო და უფრო მტყუანა ხდებოდა, ეს კა... არ ვაცო, არ ვაცო, თავბრუ მესხევა ოღონდ ლუდისაგან არ გეგონოთ.

— კარგია, რომ ვეხმით, — მითხრა უგაროვმა და ვიგრძენი, რომ გამოხედვაც შეეცვალა: ახლა ეს გამოხედვა, ასე ვთქვათ, მეტაური რაიმეს რომ მოგაწონებს, ისეთი იყო, თათქმის მამობრივია. — წიგანროებს ეს კანონი ჩემი კამოგონილი მკონათ. თითქოს სწავლას ავითაცია-ბრაბაგანდას ვუწევდე. მათხარით, რა ავითაცია უმკვლას ყვეგნს, სასარგებლო რჩევას თუ ვერ შეიძებს? მოელ ცხოვრებაში ერთი აღვიდა თუ გზურს ტყეანო, ტყეანე ბატონო, გიგა თავახუფადა. ხაწყენი არ არის, დიდად ნაწიერი კაცი რომ ყუჭდება. ვეყოივც მესხედრია. ალბათ, ასეთ ადამიანს თქვენც არაერთს იცნობთ. შორს რომ არ წავადეთ, მამჩენკოს მაგალითაც გვეყოფა... მაგრამ თქვენ, ალბათ, მომჩენკოც დაგავიწყდათ?

— რას ბრძანებთ, მომჩენკო როგორ დამავიწყდება?!

— ესე ავა გახსოვთ! ისიც გემახსოვრებათ, როგორ უგარდა ყველას. ჩემთვის კი უბადლო, პარდაპარ შეუცვალელი იყო: ერთგული, მზრუნველი და, რაც მთავარია, ნიჭიერი. ხმარად, რაიმეს რომ ჩავიფიქრებდა, ნათქვამი კი არა, პირველი სიტყვაც არ დამემთავრებინა, მომჩენკო უკვე ასრულებდა.

— უფურე, ერთი, ნამდვილი ტელეპატი ყოფილა! — ვუთხარა უგაროვს. ირთნია! ესეც შეიძლება ითქვას, ჩემი პროფესიული ჩვევაა. მაგრამ პოდპოლკოვნიკმა არც შეიმჩნია. შესაძლოა, ჩემი რებლაცის შემდეგ აფიქრა, უცხო ხატყეკებს ხმარება მკვარებით.

— ტელეპატია, როგორც მესმის, ფოკუსებაა; — წყნარად შემემახურა უგაროვი, — მომჩენკო ილუზიონისტი კი არა, მოხაზრებული ემაწვალა იყო. ეს კი დაბადებით მონიჭებული მადლია, ბაზარში ვერ იყიდა. მაგრამ მშობლების ამ დიდი ძღვენით მომჩენკომ ვერ ისარგებლა. მაგას ადგილზე სხვა რომ ყოფილიყო, ასე გონივრულად გამოიყენებდა, რომ... ეს ისეთებიც მინახავს ამხელა ნიჭი რომა ბქეთ, — უგაროვმა ნეკის მეოთხედი მიჩვენა, — ის ისიც არ გააჩნიათ. მაგრამ ყოველნაირად ცდალობენ თანამდებობის ხელში ჩავდებას. უცქერო ასეთ კაცს ქვევადან ზეეით და გაკვირებული ფაქრობ: ნეტა ამ თანამდებობას როგორ მიადწიათ? მომჩენკოს კი შეეძლო, თუ დამაჯერებთ, ეს გზა იოლად გაეგლო. იოლად კი არა, ალალად, ოღონდ უნდა ესწავლა და ტეინიც გაეძრია. მაგრამ არ მოინდომა. შესაძლებლობა კი მქონდა. რახაკვირველია, ომის პერიოდა არა მაქვს მხედველობაში. ომის დროს ჩვენისთანა ხალხს მხოლოდ ერთი რამ — ბრძოლა მოეთხოვებოდა. გამარჯვების შემდეგ კა... რაღა მკერა გაეგარძელი, ახალგაზრდებმა კარგად იციან, საკუთარ თავზე გამოსცადეს. აა, თქვენ, ალბათ, უსაღღესი სახწავლებელი გექნებათ დამთავრებული, ხომ მართალი ვარ?

— დიას პედაგოგაურა ინსტიტუტი დავამთავრე, ფილფაკულტეტი.

ფილოსოფიური, არა?

— არა, ფილოსოფიური.

— როდის მესხვდით?

ორმოცდაცხრაში.

— დემომილიზაციის შემდეგ?

— არა, დემომილიზაციაში ორმოცდასუთის აგვისტოში მოვეყვი.

— ესე ავა თთხი წელი დაკარგეთ?

— რატომ დაკვარგე? ვმუშაობდა, და ცოტ-ცოტი ინსტიტუტისთვისაც ვმზადებოდა, თუ საზურალება მქონდა. ძნელი დრო იყო, თავად მოგეხსენებათ.

— მეც მაგას ვამბობ: ძნელი დრო იყო, მაგრამ შეგნებულა ხალხი სწორედ ამ უმძიმეს პარობებში მუშაობდა და სწავლობდა კადეც. მე კი მომჩენკოს, ოღონდ ესწავლა, ყოველნაირად ვუნებოდა ხელს. შეიძლება ითქვას, განათლება ლანგრიოთ მივართვი. ინებეთ-მეთქი! მდგომარეობაც, რა თქმა უნდა, ხელახემწყობი იყო, თორემ დიერთი სომ არა ვარ, შეუძლებელი შევძლო... აა, ავიღოთ, თუნდაც, ის ბუნება, ჩვენს ბაისკა რომ ეკრა ბაშან გარშემო. ასეთი ხ. ლამაზე, ალბათ, მოელ ვერმეჩიანს არ იქნებოდა. ტყეები, მთები, აყვხიათ სავსე

მდინარე და სიჩუმე... ჯარიხვაცურ სამსახურს ძველებურად პარნათლად ვასრულებდით, მაგრამ თქვენს დროსთან შედარებით, სამთახურა გვეკონა: თავა: იცხოვრე, იხარე და იყავი მენტყის. ხომ იცით, ადამიანი როგორია: როცა ხაკვდილა იქვე მკვებს ჩასიფრებული, როცა მოქულ-გაბრიელა თავზე ადგას, მომხინც კა მოძაყადზე ფიქრობს: ვერ, რა თქმა უნდა, მემს ცხოვრებაზე და მომზადზე ვიყავი: მქონდა რაღაც გეგმა შედგენილია. ეს სწრაფად მოქულ-თავრე და მერე, ზამან სემოვის ახლობელი იყო და ამის ცხოვრებასაც, ვინაი, მომხინცობთფისაც შეკადრებე მომზადის გეგმა ჩაღიან მანდლა მომხინცის ვსწავლი. ხანძარია თუ ცხადმა, ხანწავლ ადამიანად, ხაკმათვ განსწავლულ მცენიერად ვხედვდა მამწენკოს, და ახეთი რომ გამსდარიყო, ხაკწრო აყო ხედება დავკაბიწებინა და ხაკმეს შედგამოდა. ბედზე, იხვე გარემოებამ შეგვიწყო ხელა: ერთ წეენს თფიცერს მეუფლე და ცხრამეტა წლის შვილი, სტუდენტი გოგონა ჩამოუვიდა. გოგონა მოსკოვში სწავლობდა, მათემატიკისა უნდოდა გამსდარიყო. ადამიანა რას ფიქრობს, ვერ შეატყობ. შესახედაობით კა... შესახედავად, უნდა ითქვას, ხაკმათვ ხერათრული გოგო აყო, ახეთება ცოტა შემხვედრია: ტურებს არ ადებავდა, არც აქეთ-იქით აცოცებდა თვალებს, მკაცრი გამოხედვა მქონდა, ხათყალვც ხინს უხვებდა ამ ხამკატრებს: დიდ ხათყალვს ხმარობდა, პროფესორებს ზამა იქეთ, იხეთს, მადილი მუხლია მქონდა; ჩაღამკადიეთ კაწრო კა არა, ბეტრე დიდეთა ვადამელიდა, რომ დავისახე, ვავიფაქრე: აა, შესაფერა მანწავლებელი წეენა მომხინცისათკის-მეთქი, ანტადია სკოლადეენა, — ვუთხარია ერთხელ, — ვკამყვლეო, დავხმარეთ წემს მომწენკოს, რომ კახსენის შვილწვედას რაც ახწავლებს მეთქი". დავკოახსნიდა, ერთი კერის შემდეგ ვკახხე: „პროფორ მადის ხაკმეგბა-მეთქი?" — მხრება აჩყნა და შემომხიფლი: „თქვეთა მომწენკო სულ ხხვა რამზე ფიქრობობ?" „თქვეთა დარბეთო, ეთადეთ ზეუა ახწავლეთ-მეთქი". „ეცდებით", — დამპირდა. მომწენკოც დავიმუშავე: „ახწავლე, ხადეთო, ეთადე-მეთქი. მომწენკონაც მანწავლებელიათ მომახუთა: „ეცდებით". მერე რაც სობდა, ადამთ, მისხედებთ. არამადე მომწენკომ ახე თუბნია თავისა ამ წემ მკვიან ვაფინას, რომ ხანრადის თაფისა უმადლედა მათემატიკა კა არა, მკონი, გამრავლებს ტამულოც დავიწყდა. ერთი სანყვით, ხაკმე ქორწალზე მიდგა. შემოარტყა თაქა ხელა მტრუდენტა გოგონისა დედას, მასვედა, რომ მომწენკოს ხელში ამისა შეკლა ხანწავლებლად ვერ მოიცილდა და ანტიტურტს ვედარ მახედავდა. მახედა და კაქროთა თაფისა შვილი მოსკოვში.

— არ ეთფაქრებდი, მომწენკო ახეთა ყოზდა თუ იყო, — ვავიცინე.

— კომელი? ამ ხაკონადინათებს მადრა მოხედა ამ თქვენ მომწენკოს. თფიციალურადაც ჩამგდა — რომ ვუყვალთებს ახათვდეს სიდე ამკათება და როგორა, ხამსახური აქვს — და არა-თფიციალურადაც როგორც სემოვის ახლობელი ადამიანს. არა, ავეთებ, შვილო მეთქი! მე მუნთყისა ვცდვლობ და მენ კი... მენს ცხოვრებას, აბა, მოთხარა, რაზე ვლახვავ-მეთქი?" — თ კა უმარტყულად აღნიშნა: „ცხოვრებას ცხოვრებაზე ვუყვალვ, აბა, რაზე უნდა ვავყვალვთო!" ვლახარავ ახეთ ხელეღს" მადრად თუ ვიმხედავებო, მქონდა უნდა წამველო ხელი და მადის დამეცა მერსზე მადრამ ქმროდე ვედარ მადწენკოსი უბ ხელი, დამედალბ ხედება. რაც არ უნდა იყოს, ვათმე, ვამეშავე-ვათარებაც შეაკვალა: ახად ხამსახურში ვადამეყვინეს და უნდა ვავმეხარებუდიოყუა. მომწენკო დემომიღისაცათ მინ ვაუბყეს.

— ახლა როგორღა არა?

— ასე რა, ცოცხლობს, დედა ხინა მებტაეებთა და როგორც აქნა, მოვასერზე, ახლი-ხანს ვესტურნე მატრასკმა. ვკან ხედამოს მომამა ჩახყლა, მომწენკოების მთელი თჯახი უნახე, დიდი თჯახი აქვს: ხადედრა, ცოლა და თახი ბეჭა. შემოეუსხედით მავიდას, ვავახსმეო, ცოტაც დავლეო. მერე ვკვდა დახამანებლად წავად-წამოვიდა. მე და მომწენკომ ვკახსენით კადევ ერთი ბოთლა ხუთფარსკვლევიანისა კონიაკა და ტკბილად ვიტყუტყუეთ პარდიპარ ვუთხარია: ვერ მადწენკე, რახი მადწენკეც წევედლო-მეთქი". თ კა უთერად მახუთობს: „მავადწიეთ, აა, ხომ ხედეთა, ხახლა მატეს. მართადეა, მამახემის ამწენბულია, მველა, მაგრამ იხე მადრად თჯახს, კადევ ას წველიწავს ვამდეგსო თჯახიც, როგორც ხახეთ, მუკობრულა და მტრაცე მატეს ხადედრი რომ ხადედრია, ისიც წენარია და თჯინიერი, ხხეებთით კა არა ხუებობთო. მავმეგბოც მკათისო, კათილი და დამსხეები არანთ ცოდიც ახელვამრდა და უერ იხეე ხანდომთანათ". რა უნდა უთხრა? ვუთხარია, მქახამხათი თჯახი აქვს, მტრა ვკვდა ფრონტედს ახეთი თჯახა მქონდვია, მადრამ ეს ხომ ვკვლავყურა არ არის-მეთქი?! თ კა თაფისახ ვაბახისა: „არ ვიცა, ხხეებდისათჯახს რა არის სოფერი, წემსეთს კა უმთაყრეხი თჯახითო. ამ თჯახათთვის ეცოცხლობ, ვცხოვრობ და ვმრობობო. თუ წემს ხამსახურზე მეუბნებთო, ტყუილად წუხარო, მადიანაც მომწონსო". მვეც კე მავკარბს-მეთქი, — ვუთხარია. — არ უნდა მოკ-

წონდეს-მეთქი, — დავამატე ყოველგვარი მორიდების ვარგისი. — სხევს კადეც მა შეიძლება მოვწიოსო, მაგრამ შენ არ უნდა მოვწიოსდე-მეთქი აბა, რა შენა საქმეა, მხოლოდ მგზავრებს ჩაი და საწოლისათვის თუთრეული უსადო. შენა მონაცემების და მოქმედების მართლების ყავონის გამყოლად თუ მუშაობს, არც მტია, არც ნაკლები, გამფლობდა-მეთქი. ამის მასუსად მომჩვენებ იხეთი რამე მოსწრა. ფაიხელა ვერ განიხელდა. არც მტია არც ნაკლები ავაწყლებოდა, სისი მეთაური რომ ვიყავი. ხახვამ კაცს კა ყველამ და აი. იმანაც მარდაპირ შვილში მრეხეა: „შე კა არა, თქვენა ხართ გამფლობდა. ჩემი სიკის ამსაგა ხეობაზემსად ექვევებოდა, არც არავის შეკუთმუშებოვარ, გამაზნა ახეთი რამე თუ არა. თქვენა ნიჭურება კა ყველამ საკუთარა ფაღალთა ეჩხეთ თქვენ ნიჭი ფრონტსე გამოისინეთო. ახლა რა უყავათ, საკათხავა აი, ეს არისო. რა უყავითო? რატომ არ იხწყებდით. ამხანაგო პოდბოლკოვისკო, რატომ მარშალი არა ხართო?“ მართალი რომ ვიხსრათ, ყველა უფლება მქონდა, გაკბრაზებუდივება, მაგრამ არ ვაკბრაზდი. ასობებელი იდამიანსაკან ბევრს მოითმენს კაცო სსოლოდ იმ წეს შემთერელ შეაღალის აფუსსესი, რომ ცდებოდა, რომ ძალიან დიდა ეხსხევედა თუო ჩვენ მორის. „შენ, — ყუბუნება, შენი შეიფლედო არხეინად და ამთაერე, შე კა.“ და ყუამბე, როგორ ვავატარე მთელა ჩემი ხაგშობა მოვამაგირედ სამსახურში. როგორ ნანცუც-ნამცუც ვავროვებდი ცოდნას სხვადასხვა მოკლეკალიან კურსებზე და რაღაცა რაინც შეეგროვე, რაღაცას შანც მივიღწეე. შე ჭკუის ვარსეუბ, ის კა გამოძოვრადი, თავს მიკანტურებს, არ მეთანხმება. „რატომ თმის შემდეგ არ იხწყებდით, ამხანაგო პოდბოლკოვისკო, რას აკეთებდითო?“ ესეც აყუხსენა: „მქონდა ახეთი ხურვიდა, მომჩვენკო. ვიტირობდა, აი ვადავალ დიდ ქალაქში, იქ ათასნაირა კურსება და ხარამის სკოლებია. სამუდამს დავამთაერებ და ავაღემაში შევალ-მეთქი. მაგრამ არ გამოვიდა ხალხითა, ჩემი შვილიცო. იქ კი არ მსახურობს, სადაც უნდა ან სადაც მახთვის ხელხეგრდება, არამედ იქ სადაც უბრძანებენ. თმის შემდეგ, შენ კარგად იცი, სადაც ემხასურებოდა. იქ კა, ჩემი მსახური, მელანა რა არის, ცოცხალ ადამიანს ხახვლა ევანება მარღებში. სწავლავე უფრო მომწინედლოვანი საქმე მქონდი-მეთქი“. აი, ასე და ამკარად ვაუბრობოდა. ის ბოთლაც გამოცვალება და დასაინებლად დაგწექით. დაღით კა.

იქ უყაროვმა წვრილად აღწერა ბატახვას დიდა. ზოგი რომ მოხშონდა, ზოგ რამეს იწუნებდა. დიდათ საი დაუღვევათ. ეს იდიდაურ ხურაშია მკუფი — „ჩაის სმა მომჩვენკოს ბაღში, აღუბლას ხის ქვეშ“. შემდეგ მოტოციკლით უმკნავერათი რაიჭოვმა სურხათ-სამოვავახავის მომჩვენკოს ოჯახში ყველას კარგა მადა მქონდა; ესეც არ იყოს, საპატო სტუმრის რომ ვადაკუთრებულა ხალიდა უნდოდა.

ეს მომჩვენკო, მომჩვენკო! დანაჯერე, ვამიხარდა ანუ ტკბილად, საკუთარა ხამოვენებათვას რომ ცხოვრობ. ვახურვებ, დარდა არ გენაბობ, ამხანაგო მომჩვენკო. შევიძლია დამიჯერო: შენთვის მხოლოდ კარგა მანდა ვახოე, მამატაე, ბოლომდე რომ ვერ მოვახმანე ყოველგვარი წვრილმანი ახლანდელი შენა ცხოვრებაში. აღარ მესმოდა რამე ლამაზობდა უყაროვი: აღარ მესმოდა ამიტომ, რომ შეუძლებელი მანდოდა ვარსეუბთა: ყველალობდი წარმოძღვრება იური ტობორკოვი თავისა თანატოლებს ხერგო მომჩვენკოს ასაკში. ვცდილობდა იური წარმოძღვრება მომჩვენკოს ახლანდელ მღვთმარეობაში: ოჯახის უფროხად, მეუღლეს, მამად, მუშაკად... მინდოდა წარმოძღვრება იური ტობორკოვი ოჯახში, საკუთარ ხახვლა მოფუსყუებ, მკონა, იმის მსობლებსაც მქონდათ საკუთარა ხახვლა. მაგრამ ვერ შეუძლია კარგად მესმის: იური ტობორკოვისსიონობისაგან ახრდებიან მშვენიერი ვრთველა ქსრებს, მხრუნეველა მამება, გულისხმიერი მხროძველება ახრდებიან? დიდა, ახრდებიან. აფრა რომ ვერ ვახსარდა? არ აცდლებს ვახრდიდიეო. მოხეხეს. სწორედ ამიტომაც არ შემიძლია წარმოვიდგინო, როგორა იქნებოდა ამეამად იური. სწორედ ამიტომ არ შემიძლია წარმოვიდგინო, როგორი იქნებოდა ტობორკოვი მომჩვენკოს ახლანდელ ასაკში... რახეკვანეველთა, ყოველგვ შემოძლია ვიკაროუდო, მაგრამ წარმოვდგენიო ვერ წარმოვიდგენი. ამას კმა ისე ვაგწექითა, უყაროვს კანადამ არ ვუთხარი: „მშვენიერია, მომჩვენკოს რომ არ ავიწყებთ-მეთქი. ქება და დიდება თქვენ ამისათვის. მაგრამ იური?.. მოდით, ბოლთს და ბოლოს, აურაზე ვაღაპაროვით... იური ტობორკოვზე ვიღაპარავით-მეთქი!“

აღბათ, ეს ხამაიდა უნდა მეთქვა, მოურიადებლად, მარდაპირ. მაგრამ მოვლოდნელმა ახრმა, რომ ეს მკრესყულობა იქნებოდა, შემახერა. ვერ ვატივით, ეს რატომ ვავიფიქრე აღბათ, არ ვიყავი მზად უყაროვთან ახეთი ხაუბრაბათის... ამიტომ მხოლოდ ესედა ვთქვა:

- თხ, მომჩვენკო, მომჩვენკო!
- ასე რატომ ამხანაგო? — ყური ცქვიტა უყაროვმა.

— ისე მახარია, მოშენკო ცოცხალი რომ ყოფილა. ეს ხომ ძართლაც ხახამოცნო.
 — რა თქმა უნდა, ხახამოცნოა და კარგა. მოშენკოსაც გაეხარდება, თქვენს ამბავს რომ შეიტყობს, თანამოღველთან შესვედრა ყველას უხარია. თქვენ, შეიძლება, უფრო მძინარეობთ თანამოღველებად. მე კა ასე შიშანია, რადგან ცოტა მაინც კვამრძოლიც მძინარეობს.

— გეაბრაძოლია, — დავეთანხმე.
 — მეც მაგას ვამბობ. თქვენი ნებაა, გსურთ დაიჯერეთ, გსურთ — არა. პარდაშირ, გულახდილად გეტყვი: ჩვენი შესვედრა ჩემთვის ზეიშია.

უგაროვმა კათხა მომიჯახუნა და დაველიეთ. ვაკაფიქრე: აღბაა, მეც, როგორც ყველა ზრდილობიან კაცს ეკადრება, უნდა... ერთი ხიტყვით, ჩვენი შესვედრისა და უგაროვას ხადღეგრძელო უნდა დაუღლით-შეთქია... მაგრამ კათხემა ცარელი იყო. ხახამსებს ხელი წამოვაყვლე და დახლისაგან გავეშურე. უგაროვმა ამჯერად არ შემაჩერა.

უგაროვის ხადღეგრძელო ისე უშწვთ და ყალბა გამომივიდა, რომ მას ადვილზე აუცილებლად მეწყინებოდა... მან კი, პირიქით, გამაღიანა:

— გმადლობთ, ამხანაგო მეფეფევე, დიდად გმადლობთ. პარდაშირ გეტყვით, გამახარეთ, ახლა ასე მოწყენილა აღარ გაქნები. ამ ქალაქმა მათსც უცხო ვარ. ქუჩაში რომ მივდივარ, ათასი კაცა ჩამივლის და ერთიც კი არ მომესალმება. დამიჯერეთ, ამას გამო ისე მიმღვრევა ხული, რომ დიდი ხანმოცნებით მოვუხვამდი ისევე ჩრდილოეთში. ეს ისე ეთქვი... ხიტყვამ მოიტანა. ჩემი მეუღლისა და იმას დაეყვანებოდათ ეს ქალაქი მახარება. ჩემს გოგონაც მოსწონს აქაურობა. ბინაც ადბლიანად ვადავცვალო. აბა, თუ მაჭი ხარ, ამ ქალაქში ისეთი კოტი მიპოვე, თუარ დათვებთან ცხოვრების სურვილი რომ პქონდეს. ჩვენ ბედმა გაგვიღიძა, გამოვეთ! ზღბით, დამეთანხმებოთ, მიღიანი შეხვედრიდან ერთი შეიძლება იყოს ასეთი.

— იშვიათი შემთხვევაა. — დავუდასტურე — დიდი ხანია ჩვენს ქალაქში ცხოვრობთ?

— ერთ წელზე მეტა. თანდათან ვესივითა. აი, თქვენ შეხვდით, — უგაროვმა გაიღიძა და თუარ რატომღაც გაიქსია — რახევირეელია, თქვენთვის რედაქციაში კარგა ხნის წინ უნდა დამერევა, რადგან თქვენი გვარი ხშირად ვესივითა ადვილობრავ განვითა. მაგრამ სულ ვჭოჭმანობდი: ნეტავი ეს ის ხამხედრო კორესპონდენტი მეფეფევა-შეთქია? ამიტომ ვეჭვობდი, რომ თქვე რატომღაც არ წერთ. მე კი მგონია, ვალდებული ხართ სწორედ თქვე წერთ.

— ვალდებული კი ვარ, მაგრამ თქვე, ჯერჯერობით, არ შეწერება, — კუბახუხე.

— მე რაფიქრად დაწერთ, ჯერ ახალგაზრდა ხართ, და მჯერა, კარგადიც დაწერთ, ზოგიერთებშივით კი არ შეირცხვენთ თავს. ამასწინათ ერთი წიგნი წაგიკითხე. ცუდი წიგნი იყო. არ იკითხავთ, რატომ იყო ცუდი? იმიტომ, რომ იმ წიგნის ავტორს სადღი თმა არ უნახავს; ან თვალდახუჭულია უცქერდა ყველაფერს.

— თვალდახუჭულია? ხაინტერესოა. ასეც ხდება?

— ხდება, მითხრა უგაროვმა, — რამდენჯერ დავკარგებოვარ: შეეშინდა პირველი სროლისა და მიშახვან თვალემა დახუჭა. მერე, რაც არ უნდა მოხდეს, ასე დახუჭული თვალეებით ამობს. ასეთი თვალდახუჭული შემოპრი რას გარგებს, მაგრამ ფაქტი ფაქტად რჩება. თქვენ კა, ამხანაგო მეფეფევე პირში გეტყვი, თქვენ გახელილი თვალეებით უცქერდით თმს. თქვენ არ დაგიხუჭავთ თვალეები მიშახვან. მაშინაც კი, ხაკვდილა რომ გიცქერდათ თვალეებში ნება არ მიეცით საკუთარ თავს ასე მოქცეულიყოთ: დაახ, დაახ, არ მიეცით ანის ნება საკუთარ თავს! კარგად მახსოვხარია თრმოცდაორის მარტის ბრძოლაში. იმიტომაც ვამბობ ამეს.

— ის სადღი ბრძოლა იყო? — კითხე რატომღაც უგაროვს.

— აბა რა! რატომ მიკითხებთ? სადღი, უნადგესი ბრძოლა იყო. უფრო მეტს მოგახსენებთ: მიშენიერი ბრძოლა იყო, და რახან ვაგახსენეთ, გულახდილად ვიტყვი: ყოველთვის არ გამოიმსიოდა შემხვედრა ბრძოლებში... ის ბრძოლა კა კარგად გამომივიდა. თუ გაინტერესებთ, რატომ, აბახაც გეტყვი: დროზე დავაწყე და იმიტომ, ყველაზე ხელსაყრელ მომენტში და ყველაზე ხელსაყრელ ადგილას დავიწყე და იმიტომ, აღბათ, თქვენც ვახხოვთ, როგორ დაიწყო ის ბრძოლა.

რა დაწავიწყებს ეს თუ დავაიწყე, აბა, რა უნდა მახსოვდეს? ის ბრძოლა ხომ იუროტიმორიკოვასგან და ჩემგან დაიწყო! მახსოვს, კარგად მახსოვს.

თარგმნა ბიჭვიანი ალექსანდრე

ქვასთან საუბარი

ქვას მივუკაკუნე კარზე,
 — მე ვარ, მე ვარ, შემომიშვი,
 მსურს შენს წიაღში მიმოვიხედო,
 შემოვიდე, სული მოვითქვა.
 — გამშორდი, ქვა ვარ, ჩაკეტილი და შეუვალი,
 შეუღწეველი ვიქნები მარად,
 თუნდაც მთლიანად დამაქუცმაცონ,
 რომ დამნაყონ, ქვიშად მაქციონ,
 ჩემში არავის, არასოდეს არ შემოვუშვებ.
 ქვას კარზე ვუკაკუნებ:
 — შემომიშვი, მე ვარ, შემომიშვი,
 ცნობისწადილმა მომიყვანა შენთან მარტოდენ,
 ცხოვრება არის ცნობისწადილის დაოკებისთვის
 ერთადერთი შესაძლებლობა;
 ჯერ შენს დარბაზებს შემოვივლი,
 მერე ფოთლების და წვეთების სასახლეებს უნდა
 კესტუმრო,
 დრო კი—რადგანაც ცოცხალი ვარ ცოტალა დამრჩა,
 ვინძლო ჩემი წარმავალობა გულს ავიჩუყებს.
 — ქვისა მაქვს გული,
 ჩემს სიდიადეს უეჭველად შევინარჩუნებ,
 წადი, გამშორდი!
 შემედლოს მაინც გულიანად რომ გავიცინო.
 ქვას კარზე ვუკაკუნებ:
 — მე ვარ, შემომიშვი,
 მსმენია თითქოს შენს წიაღში ვებერთელა
 დარბაზებია,
 უკაცრიელი, თვალდაუდგამი და ლამაზი დარბაზებია,
 სადაც არასდროს ნაბიჯების ექო არ ისმის...
 ვამომიტყუდი, შენც ხომ ბუნდოვნად იცი
 შენს წიაღში რა იმალება.
 ქვა კი მპასუხობს:
 — ვებერთელა, უკაცრიელი დარბაზებია,
 თუმც იქ ადგილი მაინც არაა,
 შესაძლოა რომ ლამაზი დარბაზებია,
 ოღონდ, საბრალოვ, შენი გონება და გემოვნება
 იქ ვერ ჩააღწევს, იმ დარბაზებს ვერ მოიხილავს.
 შენი სვედრია ჩემს ზედაპირს უმზირთ მარად
 და ვერასოდეს შემიცნო რადგან
 სამყარო ჩემი მიღმეული უხილავია.

ქვას კარზე ვუკაკუნებ:

— შემომიშვი, მე ვარ, შემომიშვი,

მე შენს წიაღში მარადიულ თავშესაფარს კი არ

დავეძებ,

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

უსახლკართ და უბედური არ გეგონო,
მე დაებრუნდები, ჩემს სამყაროში ღირს დაბრუნება,
მხოლოდ შემთხვევად, მეტე მყისვე გამოვბრუნდები,
ხოლო, დასტურად, რომ ვიყავი შენს დარბაზებში,
რას წარმოვაჩენ?! მხოლოდ სიტყვებს,

მაგრამ სიტყვებს ვინ დაიჯერებს?!
— არ შემოგიშვებ, ვერ შემოხვალ,

თანაგრძნობა არ შეგიძლია,

ან რა შეცვლის თანაგრძნობას,

უოცლისწილკვლით თვალთვ სავა უთანაგრძნობოდ —
ამათა, არაფერია.

ვერ შემოალწევ, რადგან შენში
თანაგრძნობის ჩანასახი ბეუტავს მარტოდენ.

ქვას კარზე ვუკაკუნებ:

— შემომიშვი, მე ვარ, შემომიშვი,

არ შემიძლია უთვალავი წული ვიცადო

შენს დარბაზებში შემოსასვლელად.

ქვა კი მბასუხობს:

— არ გჯერა ჩემი?

მიდი ფოთოლთან, აგიფეს გეტყვის,
წულას წვეთთან მიდი, ისიც იგივეს გაგიმეორებს,

შენი თმას ღვრიც იმავეს გეტყვის,

სიცილით ვკვდები, რადგან სიცილი არ შემიძლია.

კარზე ვუკაკუნებ:

— ქვაო, შემომიშვი!

ქვა კი მბასუხობს:

— კარი არ მაქვს!

დასასრულად საბანთა ბიბლიკური ნათესავი

ქალღმერთი დაჯვარებულ რამდენიმე

სამსრუტოიდან ჩრდილოეთისკენ გზად მიმავალმა,

მრავალი ღმერთი გამოუჩინარდა,

როცა აღმოსავლეთიდან ვეშურებოდო.

სამხრეთისად ჩამუყვრულა წყვილი ვარსკვლავი,

გადიხსენ ცაო!

ზღვაში ჩამგინიჭა ბევრი ქუნძული,

აღარც კი მახსოვს მასრი კლანჭები სად დაშეკარვა,

ვინ ეწოდებოდა ჩემში, ჩემს ნაჭუჭში

და ჩემს ტყავში გამოხვეული?

დამეხოვა დაძმა ვინულზე რომ ამოეფოტახნდი,

მარტოდენ ძვალი, რომელიდაც ძვალი შეიძობს

გადაბრუნის წლისათვის.

ვლამობდი ტყავიდან გამოძრთმას,

მეკარგებოდა გზად ბერხემალი, კიდურები,

მრავალფერ შევიშალე.

თავს რაც გადამხდა მე დაუხსნუჭე მესამე თველი.
 ჩავიქნიე ყაბღელი და მტრები ავაშრიალე.
 ქათმა წაიღო, ყველაფერი გაქრა, არა ჩანს,
 და მარტოსული ადამიანი ჩემში გადაჩნა,
 რომელიც ახლა კვლავ მარტოა და ისევ ბორცვ
 რადგანაც გუშინ ტრაშკაში დაკარგა ქოლვა.

ეროვნული
 ბიბლიოთეკა

ნ რ დ ი ლ ი

სეში ჩრდილი კულში დასდევს დედოფალს,
 კულში დასდევს, რომორც ვინმე მასხარა,
 ისიც თავს ხრის—
 დედოფალმა თუ კი თავი დახარა,
 კულში დასდევს ენარცხება შენობას.
 არ მშორდება ისე შემოშენვია,
 თუმიცა იქნებ სულ არაა მხიარული,
 არც კი მოსწონს ჩემთან ერთად სიარული,
 შესაძლოა, რომ სხვა რთლი ურჩია.
 ფანჯრისაკენ რთვა მიდის, ის დედოფალს აცილებს,
 მურე უცებ გადახტება ფანჯრიდან,
 რას არ ხადის თუ დედოფალს დასჭირდა,
 საქმეში უსიბრცხეოდ ასე გაინაწილეს.
 თავის ნებით იმანტება, ის ტეტია ძალათი,
 თავის ნებით იტაცება და ლაქუციით მიწუბა,
 მუდის ტახტზე და გვირგვინზე ხელი არ მიმიწვდება,
 თცნებაა მეფის კურთხე და საშვეთ ხალათი.
 აჰ, მეფეთ! შირენს შეფარხვე ანაზად,
 თავს დაგიკრავ უნაზესად, ნებისად,
 რთვა დაპკრავს ყაში განშორებისა,
 იქ, მეფეთ!—იქ, რკინიგზის ვაგზალთან,
 თ, მეფეთ! ახლა ისე გვიანია,
 რომ მასხარა უმეტედად დიანდაგზე დაწვება.

ო ბ ა ვ ი

მეთევზეებმა ერთხელ ზღვაში ბოთლი იპოვეს, ბოთლში წე-
 რილი, ის წერილი იუწყებოდა: „ხალხო, მინსენით, მე აქ ვარ,
 აქ ვარ, თქვანემ გამოშრიყა უცხო კუნძულზე. ნაპირთან ედგა-
 ვარ და ხსნას მთელი. იჩქარეთ ხალხო, მე აქ ვარ, აქ ვარ“.
 —უთარიღთა,— თქვა პირველმა,— დავიგვიანეთ. იქნებ ეს
 ბოთლი დიდი ხანია ზღვაში დაცურავს?
 —არც კუნძულის სახელია აღნიშნული, —თქვა მეორემ. —და
 არც ის ვიცით, თუ რომელი თქვანეა.
 —არც გვიანია, არც შორია. აქ კუნძული უამრავია. თქვა მე-
 სამე მეთევზემ და უხერხული მღუშარება გამეფდა მეისეო. მოგ-
 ვერ სიმართლე განსხვავებულ აზრებსაც ნაღებს.

თარგმნა ლამარა კიკილაშვილმა

თეოდორ ვან გოგს

პ ა პ ა. დეკემბერი 1881 — სექტემბერი 1883

პააგაში გატარებული ორი წელი მხატვრის ცხოვრებისა და შემოქმედების მნიშვნელოვანი პერიოდია. ვან გოგს აქ პირველად მიეცა შესაძლებლობა, ერთხანს მაინც ესარგებლა თავისი შორეული ნათესავის, ცნობილი პოლანდიელი ფერმწერის ანტონ მათეუს იაკვეთილებით. მაგრამ სწავლების აკადემიურმა სისტემამ ვან გოგი ვერ დააკმაყოფილა, ამიტომ მასწავლებელსა და მოწაფეს შორის ძალიან მალე არსებითი უთანხმოება ჩამოვარდა, ხოლო სრული განხეთქილება მას შემდეგ, მოხდა, რაც ვინსენტმა, იმ იმედით, რომ მეგობარსა და ოჯახს შეიძენდა, თანაც კვი ფოსს დაივიწყებდა, როგორც ცოლი და თავისი მოღელი, შინ კრისტიანა მოიყვანა (წერილებში ხშირად სინა რომ ჰქვია) — ერთი უხეშიძე ქუჩის ქალი, რომელსაც ბავშვი აღრვე გაეჩინა. ვინსენტს იმის იმედიც ჰქონდა, კრისტიანას ახვე ნორმალურ და ჯანსაღ ცხოვრებას დაეუბრუნებო. ამ ნაბიჯმა ბიურგერულ საზოგადოებას იგი საბოლოოდ ჩამოაშორა. ყველასგან მოტოვებულს მხოლოდ თვით მხარდაჭერა და დახმარება ააუღმდეგებდა. ამ წლებში იგი ძირითადად ხალხის ცხოვრებას ამსახველი ნახატების სერიისა და მხატვართა საზოგადოების შექმნაზე ფიქრობდა, საზოგადოებისა, რომლის მიზანი ხალხისთვის იაფფასიანი ლითონგრაფიების გამოცემა იქნებოდა.

პააგაში ვინსენტმა შექმნა თითქმის ორასი ნახატი და აგვარული (უბრალოდ ხალხში ხანაბი ტიპები, მოხუცთა თავშესაფრის მცხოვრებლები, პეიზაჟები — მათ შორის პააგის ხედები), დაახლოებით თხუთმეტამდე ლითონგრაფია და ოცამდე ფერწერული სურათი (მეთევზეები, მატროსები, გლეხები შრომის დროს, პეიზაჟები).

მაგრამ ვინსენტმა ოჯახური ცხოვრება ვერ მოიწყო: სინის გამოსწორება არ მოხერხდა, დაავადებულ მხატვარს თვით და მამა არწმუნებდნენ, პააგიდან უნდა წამოხვედნენ.

166. პააგა, ხუთშაბათი საღამო

მადლობელი ვარ წერილისთვის; რაც შიგ იყო, იმას გამოც დიდი მადლობა. შენი წერილი ეტყნისავე მომატანეს; როგორც გწერდი, მე და მაუგემ ასე დავთქვით და იქ იმატომ დაეძრუნდი. შიბახ მე და მამაჩემი საკმაოდ ცხარედ წაფიკიდეთ. ბოლოს საქმე იქამდე მივიდა, მირჩია, სახლიდან წავხუდიყავი. ისეთი მტკაცვე ნათქვამი იყო, იმავე დღეს წამოვედი.

დასასრული. დასაწყისი იხ. „საუნჯე“ № 4.

კერძოდ გეტყვა, ეს ამბავი რატომ მოხდა: გკლესიაში არ წავედო, კარგად ხედავ. თუ
იქ წახვედას დაბრუნდა, თუ მოვიდა ვარ, იქ ვიხილო, რა თქმა უნდა, ყვეს არ, კალიგელამ,
ზრდადობას გამოცა არ წავალ-მეოქა, თუცა ეტენში ჩახვლია დიდან ასე მკაცრად ნიჭიერად.
მაგრამ ეთი, რომ ჩხუბის მიხედა რაღაც უფრო მეტი იყო, კერძოდ ასტრუ-ლოგიკის
შარას ამ ხაფხულს მოხდა.

როგორც მახსოვს, ჩემს სიცოცხლეში ასე არახდროს გავცოფებულვარ. გულახდილად
აეუხსენი, რელიგიურ მეხედულებათა ია პიტემა, რომელაც თქვენ ეძეოთ ხასიალარიო, ამ
საკითხებზე ფიქრი აღორ მსურს და ყველგან, ეფილმსრისე თავი ეფარიდო, ენაილან ჩემი
ცხოვრების უნსამეა წლებში ნეტამეტად ღრმად ჩაწვდა-მეთქი.

შეხადლია, გულყაცხიაში გამოვიჩინე, თავი მართლაც ვერ შევიკოფე, მაგრამ ერთხელ და
სამუდამოდ მოვრჩია ყველაფერს.

კვლავ მაუფეს მივადევი და ასე ვუთხარა: აური დამადევი ეტენში უკვე ევლარ დავრ-
ჩემა, ხადმე უნდა გადავხახლდე, ამიტომ ყველაფერს იქვენიან ჩამოვლა ჯობია-მეთქი.
„ჯობია და ჩამოდიო“ — მანახუნა.

ადევი და სახელისთ ვიქარავე — ეს უფრო სწორად, წაღოანა თთაია, ხასკლახნოდ
რომ გამოდგება, — საკმაოდ ათუად, სხეულისზე ქალაქის ენაბარის; მაუფეს ხასლიდან ათი
წუთის ხვალდია.

ნამამ მოხარა, თული თუ დავჭირდეს. ვახეხეხეთი, მაგრამ ეს ახლა არ ივარგებს — მისგან
ხაგებთი დამოუკიდებლად უნდა ვიცხოვრო, როგორ და რა გზით? ჯერ არ ვიცი, მაგრამ მა-
უფე, თუ დამჭირდა, დამეხმარება, იმედი მაქვს, მენც ასე იზამ, მე კი, ცხადია, ვამბრომებ და
შევეცდება, ცოტათუნი თული ვიშოვო.

ასე თუ ასე, უკვე გადაწყდა: მუუფერებელი მომენტია, მაგრამ qu'y faire!

რაიმე უბრალო ავეჯი მქარდება, ვარდა ამასა, ხატვასა და ფერწერის ხარჯები უსათუოდ
ვახზრდები.

სხვა რა გზაა, ოღონე უკეთ ჩაცმასაც უნდა შევეცადო.

უფადესი რისეო გავწიე, მოდა, საკითხი ახლა ასე დვას — ან დავიბრჩითი ანდა ნამარს
გამოვადწიე, თუცა, სულ ერთია, ადრე თუ გვიან იძულებული ვავხდებოდი, ჩემთვის მე-
ცხოვრა. მაშ, ამა რაღას ვიწუნუნო? ეს დღე, უბრალოდ, ადრე დადვა, ვიდრე მეგონა. მე და
მამა კი აღმათ მალე ვერ შევრავდებით: ერთობ სხედასხვა აზრისა და რწმენის ხაღსა
ვართ. განსაცდელის წინაშე ვდგავარ: მოქცევა დიდია. წყალი თითქმის პირთამდე მწკდება —
ვინ იცის? — იქნებ მაღალსც იყოს. მაგრამ ეიმბძოლემ, სიცოცხლეს აოლად როდი დავითობ,
შევეცდები: ვავიმარჯვო, როგორმე ნამარზე გამოვადწიო. პარველ იანყარს უკვე ახალ სახე-
ლოსნობი გადავდივარ. მთლად უბრალო ავეჯს ვიყიდი — ხის მაგიდა და ორი სკამი ხაკმარი-
სია. ხაწოლი არც მინდა, მსოლოდ სამანს ვიყიდი და აატაკზე დავწვევბოდი, მაგრამ მაუფე
მეუბნება, საწოლიც უნდა იყიდოთ. თუ დამჭირდება, ფულს მახეხეხებს.

როგორც ხედავ, საზრუნავი და საწვალეებელი არ მაკლია, მაგრამ მაინც თვის გამშვადეობ,
მეტამეტად შორს შეეცობე, უკან როგორ მოვბრუნდე-მეთქი: რა თქმა უნდა, აღმათ მსელა
გზა ავირჩიე, ხამავიეროდ, ამქამად საკმაოდ კარგად ვხედავ, ხაით მივდივარ.

თვო, რა ვქნა, უნდა ვთხოვო — რასაც შეძლებ, ზოგჯერ როგორმე გამომაგზავნე, ოღონდ
ბევრს კი ნუ მოიკლებ.

ხატვა თანდათან ენებად შექცა და ეს ენება, მეხდვარო ზღვას რომ ელტვის, იმას მა-
გონებს.

მაუფემ სხვა გზისე გამომიფვანა — აკვირელით ხატვას ვკულისხმობ. — ახლი უკვე შეიძლე-
ბა, ვაკუადეს რამე. მეც ამის მეტი აღარაფერი მაგონდება: ეზივარ, ვახუშისი, მერე ასევე
გმლა, ერთი სიტყვით, ვწვალობ და ვეძებ.

ერადროულად დაწვებული მაქვს რამდენიმე პატარა და ერთი დიდი აკვარელი; დიდი ამ
ზომის მაინც იქნება, ეტენში რომ ფაგურების ეტიუდებს ვაკეთებდი. რა თქმა უნდა, სექმე
სწრაფად ვერ მაღის წინ, არც აოლად გამოდის რამე.

¹ რას იზამ (ფრანგ.).

შაუვენი მათხრა, და ნახატს მანც ვაფუჭებუ ვაფრე ფუნჯის დამორჩილებს თანაც მანც ასწავლით. მაგრამ ყველაფერ ამის მადლა უკეთესა მოძიყადლი: ამიტომც მანც ძალი შექმნეს, მძვიდად ეშრომათ, შეცდომებს მოუხედიყად, იმედს არ ეკარგავ.

აი პატარა აკვირვლის ჩანახატი — ჩემი სახელოსნოს გულისე და გონისე, ვინც რომ ფქვილს, როგორც ხედავ, ტონის ძიება მიანტურეებს: გოგონას პატარა ხელებზე ხანათლე და ხეცოცხლე კრისი, მწუხრის მქრქალ ფონზე იკვირება და გონსედას ხედავ. აი მძვირის ერთ ნაწილსა რკინის და ქვას — და ხის იატაკს ხელნე თანხელ უმარიაპირდებს. თუ ნახატის ეკვირებას ასე შევქმნებ, როგორც წინახწარ ნაკვირვლ: ხან მკითხველს მწვირე ქაფის ტონებთ დავბატავ, ხოლო შეწმლევ: კუთხეს, სადც გოგონა ხას, სათუთად, რბილად-მთელის გრისობთ დავამუქავ.

ცხადია, შენთვის ვახატებია — მე ვერ ვაღვევ არ მკითხლია: როგორც ვგრძნობ, ასე ვამოხატო ყველაფერი, მხოლოდ ყედილობ, ხამხელეებს მოგვრით: ეს მამწვიანო ქაფისებური ადვალემა ვერაც ვერ არის ხეკარისად სამწყისო და ქაფისებური. ხანახეხაც ვერ ხანახეს ვერ დაარქმევ. მაგრამ ჩანახატი უკვე მხოდ არის, აზროც, ვფიქრობ, გამოვხატე, თანაც, ეკონც, ასე თუ ასე ახატანად.

ჩემო თეო, მოდელემა ცუდ დღეს მანვეც: განუწყვიტლევ მათ დევნაში ვარ, ხოლო თუ ვიპოვია, სახელოსნოში შემოტყუიო მამწვილდება ამ დიდიოთაც მკვირვლის ბაჭი არ მოვიდა მამამისმა მოახურეა, საათმა გუდელემა ვადამეხადა, მეცა, ცხადია, არ დავითანხმდია.

ხვალ დვადებრია უნდა ვხატო, მაგრამ უკვე სამი დღეა, არ მითულა, როცა კარეთ გამოვადვირ, ჩანახატებს თაფფახიან საკუხისხტეროებში, მცხამე კვლასის მოახედედ დარბახვებში და ხეკრითლ, ასეთ: ადვალეებში ვაკვირებ ხოლმე, მაგრამ ქუჩაში ხამხელი ხეცავება, მე ვაღვევ უფრო ვიფინებო, ვინაოდან ვამოცადელი მხატვრეებთი ხწრაიყად ვერ ვახტავ: ხოლო თუ მისდა, ჩანახატი თანაც მანც ვამომადვებს, საჭიროთ, ზეტალურიად დავამუქავ.

ხატვამთა, პატარაებმა ხეკვირესთ პოდიტაკათ. დამიჯერე, ხელოსნებშიაც ჩწორად ასეთ ვიპობ, ხეკრითულ ეტიუდებ: ცოტა მეტა თფლი დავვირთ, ვაფრე ვილატის ხანებლად რამე მოდური ხურათია დახატო. საოცურ, როცა გამოქირდებო, მოდური ხურათის დანახატად გუდა მვეც მამწვიც, მაგრამ მწრე დავფიქრეხია და ვატყუო ხოლმე: არა და არა, ნება მომეცით, რაც ვარ, ის ვაყო — მკაცრია უხეში ხანომევილე ჩემებურად უხეზად ვხატო. ხურათებთ მოყვარულეს თო ხურათებთ მოვიჭრეუის უკან არ ვაყო ვინც მოახურეებს, ჩემთან თუ-თონვე მოცა-მეცქია. „In due time we shall reap if we faint not“.

თეო, ვცხმას, მძლე როგორა ყილია თეო!

დე მთემა ხანსაყის ერთი დიდი წიგნი მათხიკა. ასე ძალთან დავინტერეხდა, რამე ვაღვევო მეს, ღამისას ვანთეს და ვკითხულათ ხოლმე — ჯდახათ მთმ უნდა ვამუქათ...

ვარდა ამისა, ერთმა ამიაცმა გუდა ძალთან ამინევა ჩემი მოდული გავაფრთხ-ლე, არ მოახედიეთ, თდოსიკ მახეზა არ ამიხსნა: ააწყალი ქალი მანც მოვიდა, რა თქმა უნდა, გავჯეჯავრდი. მე მთმ ამიტომ არ მოუხედევარ, დამხატეთ მეცქია, მსურლი, გამეგო, რამე ხეკვილ-ლა ვქონდათ თუ არათ, — თქვა და თეფმით ცერცვიანი კარტოფილი ვამომიწოდა: შევავ? ზოგა რამ მანც არის, რახსიყხაც დარს აქვეყენად ყოფნა!

აი, მძლვრე ხანახეს წიგნმა რა წერიო — ეს თეოთ, მძლეს, ნითქვამით და გუდეს ძალზე ხედავა: „ხედავიწებო მრისოლა ყოფადა, ხელოვანი თავს არ უნდა იპოვავდეს, ასე უნდა იმუ-როს, როგორც ხანემა, ერთმა ვა არა, ათმა ერთად. მამწვიანთ: ხურათთ, სმა არ ახეკადო, ვიღრე გაუგებრად ვალუდლულთ“.

მძლეს ეს ფრანო გუწინდლამდე არ წამეკითხო, მაგრამ მხეკეხია რამ დიდი ხნის წინ ვან-ვატადე: აი, ხანახიან ხურეილი რატომ მოძიყდის ხოლმე, რბილა და სათუთი ფქვილით ვა არა, ხურთის მავარა ფანჭრით ან კალმით ამოეკაწრო ჩემი ხატვმელი, მაფრთხილდა, თერს-ტესო! იფიჯე, ხედავა!

სიკეთე ქენო და გუდწირულიად თქვა, სამ არ იცა მისს მძეში, რახაც, აი, ასეო ვმ-რეკი, და თუ იცა, მთმ ვერ ამიხსნა?

დაახლოებით ხანგრის მოდის, არმა კვინამ რომ ვიპარა, რაც ამ ქალაქში ჩამოვედი-

1 „თუ არ შევადრკებოთ, როცა აქნება, ვირსახულეს ავიღებთ“ (ინგ.)

მაშვე უცებ შეიცვალა: ადრე თუ ვუღობილად შეპერთობდა, ახლა თათქმას ამითვალწუნა. ვაფაქრე, ჩემი სამუქვეანია არ მოხწონს და ეს ვუღცავიბა აღბათ ამის პრავიან-მეთქი. ისე შევმანდა, ისე აფელდა, წინააწირობა მოღად დავკარგე აქლად ვაქლად რაც მამისვე შევატყობინე...

რამდენჯერმე, როცა მათთან მივდივარ, მაბახუხებს, შინ არ არისთუ ვაქრუნ-ქაქრე, აზვანა აყო, ჩემზე გული ბაყანა; ამის მიქლვე იშვაათად თუ შევუვალ-ფიქრებ-მეთქი, არ მოდიოდა, მაუხუდავა: ამისა, რამ არ ნაბიჯზე ვარ მახს სახლადან.

საუბარია იგი, ასე ვიტყვი, უკვე შენღუღულ აზრებს აცავდა, თუნც, მახამდე სავსებით სხვაგვარ თვალთახედვას აძულებებდა. თაბამირები უნდა ხატო, იი, რა არის მათგანით. — ასე მათსია მე კი ეს არ მსურს, არ შემადია: თაბამირის რამდენამე ხელი და ფეხი ჩამკლას-ნომი მეც იქნადა; მაგრამ დახატვა არ მაფაქრია. თაბამირებზე ერთხელ ისეთი საუბარი წამოიწყო, აკადემიას ყველზე უარესი მახწაფლებელი არ გაბედავდა. მოვამინე; მაგრამ როგორც კი შინ შემოვედი, გაცოფებულმა ეს ხატოდივა: თაბამირის ნაღერწები ნახშირის ყუთში მოვისროლე. ყველა დიობხვრა: ამის შემდეგ ვადაფწვიტყე; თაბამირებს შაოლოდ და მხოლოდ მამის დავხატავ. თათოყულა თუ თავახით კანთელდებ და გათყორდებ, თუ მამკანაზე ცოცხალი და ხელ-ფეხიანი აღამიანა აღარ აქნებ.

მაუვესაც ვანუტსადე: ჩემი ძვირფასო ნეგობარი, თაბამირებს მეტად ხულარ ვამახსენებო — ამასზე ხატვების ვაგონებაც აღარ მსურს-მეთქი. ამას მაუვეს ბარათა მოპყვა, ორი თვის მახმალზე თქვენს სწავლებას ვიღარ შეუძლებო. მართლაც, ორ თვეს მეცადისეთია აღარ გავსია. მაგრამ ვბედავ დავარწმუნო — ამახიანია გულხელდაკრევით როდი ვმჯდარვარ; თუც თაბამირს ნაღერწები არ მახატავს, მაგრამ უფრო ხერიაზულად, უფრო დიდი შემთავისებით ვიმუშავე, ვინააღან ჩემთვის ვიყავი, თავისუყულად...

ამ ორზე თვემ კარგა ხანია, ვაიარა, მაუვე კი აღარ მოხულა. ამახთანვე, სხვა ამნებმა გამოირკვა, რაც თერსტებსაც უკავშირდება. სწორედ ამან მაიძულა, მაუვესთვის ასეთი ბარათა მიმეწერა: „მოდა, სული ჩამოვართვია ერთიპეორეს, სურც მტრები ვიქნებოთ, სურც ნაწყენები დავხსნებოთ რამესზე ჩემა ხელმძღვანელობა თქვენ ძალზე ვიჭირო, მე კი თქვენს ხელქვეითობა მოსწელდეო. თქვენ ყველაფერში აუხატყვოდ განდათ, დაყუძარნილოთ“, რაც მეცხადია, არ შენობდა. ამრიგავ, თქვენი ხელმძღვანელობა, ასევე, როგორც ჩემი თქვენდამა მარხილვბა დამთავრებულად ჩათვალვბა. მაგრამ ეს ამას როდი ნიშნავს, თათქმის არ ყოცო. თქვენი რარაც ხელღობელი უნდა ვიყო, ანდა რარაც დიდი ვალი მიქვს“.

მახ არაფერი უბახუხავ, ხალხი შემდეგ აღარც ნიანახავს. ჩვენ-ჩვენი ვხით ვაბართო-მეთქი. მაუვეს იმიტომ შევთავაზე, დავრწმუნდა, თერსტებს უფერებდა.

ამ ამბავმა თავად თერსტებსა დამარწმუნა. მან მამახვედრა, ისეთ რამეს ჩაიფენდა, ფულის გამოხსავნას შემოწვევტდა. მე და მაშვე შევეცადებოთ, ამას ბოლო მოვუღოთო...

თელ, მე მართლაც ბევრი ნაკლი მიქვს, ბევრი სისუსტე ვამახსნავ, ვნებების და ვარტყობების კაცი ვარ, მაგრამ ლუკმაბური ან მეტობარი ვერ არავისთვის წამირთმევი. ადამიანებს ხატყვარად წაკვიდრბივარ, მაგრამ, რა გქნა, სხვის ხატოცბდეზე სულს აღმართვა ამის გამა, რამ ვანსხავებულდი აზრები აქვს, ჩემი ფიქრით, წესაერ კაცს არ ეკადრება, ყოველ შემთხვევაში, ამ იდეისის გამოყენებებს პატაონებმა არ დავრქმევა.

დღეს ბაუნებმა მაუვე შემსვდა. ასე იუღად ვაღბობარაკო, ჩემთვის უკვე ნათელი გახდა — სამუდამოდ წაიხსნებოთ. მაუვეს ისე ვადაჭარბა, თავის ნათქვამს უკვე აღარ ვადაუხვევია, ყოველ შემთხვევაში, ამას აღარ მოხვრევენს.

ვთხოვა, ჩემთან შემოველო — ნამუშევრებსა სახაყლა და მერე ყველაფერზე შევთანხმდებოდით. ცაფი უარით ნამახუბა: თქვენთან ნამდვილად აღარ მოყავლ, ამასზე დამარაკიც ხელმეჭათ.

ბოლოს კი მათსია: ავგულა ხართ, მოგბრუნდა და შინაბყენ მარტო წამოვედი.

ერთხელ წამოწკდა — ნახტივარი ვარ-მეთქი. ეს სიტყვები მაუვეს ორად შემოაბრუნა: ჩემს ნათქვამს, უარს არ ვამბობ, ვანიიდან თავახსთავად ვახვევბია, არ ვიუღლისხმობ, ყველაფერი უკვე ვიცო, ვინდაბყენს უკვე მავაღენა-მეთქი. მირიქით, აქ „ბუღ რიბი და ვერმოგწნება“ ავუღბისხმება.

თუ რამე განვება, ჩემს ხატყვებში ეს აზრია: ვეძიებ, ვიბრძვი და ამ ბრძოლას ხულხა და გულს ვწარადე-მეთქი.

თუ, მე ერთი არ მაქვს, და თუ ვინმე მეუბნება: აკვლი ხარო, აბა, შეგი რა დამ-
რჩენია?

მთებრუნდი და, აქა გათხარი, უკან მარტო წამოყვდა, მარტო გული და მძიმად
ახვია რამ რთვიორ მათხრა? რთვიორ ვიბედა? მისუხს არ მოვიხსოვ. თუც, ბოლოც კი არც მე
მოვუხსია, და მათც, მაინც.

მონათობის
პირობები

მანდა, მანათობის ეს წახსობება, ამკარაა, რაღაც ვეცობენ, მკონტო-
ვმალავ: ვინსუხტა რადივას იხეის მადიას, რის გასხვლავ არ ექნებო.

რა ვაყვარება, მატონებო, ვამახსოვებო: თქვენ, ვახვ ასე ზვასეხსო სრდილობა: კარვ ქვე-
ვესა და წესიერებას (სწორაა, ასეც უხდა აყო, თუ ეს სრდილობა, წესიერება, კარვა ქვეავესი
მარტოვლენ თვალმძაქცობა: არ ექნება), უხდა იცოდეთ: თავსახანობა, სრდილობა და ვაჯო-
ღობა მძროვებულა ქალის მეკლად და არა მათი მატოვესა ამ სამიარს შევხვდა ვეხმამე
ქალს: ამ კაცას მთერ მატოვებულს, ეს მავშვხვაც მუცლით ატარებდა, ფეხმამე ქალს, სამ-
თარს: რამ ქენა-ქუნა დაწანწილებდა ღვემბურის ხალხსეკლად: — ადამი მსკელება, რთვიორ
და რა გზით.

მე ეს ქალი დავიქარავე, ჩემს მოყვლად ეაქცოე და მთელა სამთარი ეამუშავე: თუცკი,
ამდენს ვერ ვუხდადი, რაც საერთოდ, მოდელს ერეგებო: მთერამ, რა ექნა, თღნავ ხომ მათც
მეუბნებულ — ჩემს ღუმა ვეუხნაწილე და მადლობა უფალს, ჯერჯერობით ასიცა და მათს
ბავსიც, რომელიც ჯერ არ ვახენილი, მამიძლია და ბავსეხვან დავიფარე: როცა ეს ქა-
ლა მარეკლად ვახვ: ავადმყოფა იერის ვამო მთამერო ჩემს ყურადღება ვაყოლე, აბახანების
მადიას დავწყო, რაც კი შეძელი, ნოყიერ სეჭმელს არ ვეკლებდი, მოდი, მთერად მომჯო-
ბანდა მერე ღეადენის სამძობიარო ხახლსა წაკვევი, ბავშვს იმ ვახენს, ვახაკვიარო არ არის,
რომ ავადმყოფობდა: მავშვი მუცელში არახწირავ ყოფილაყო. თმერადიას ვაუთეოებენ, მავშვს
მამუბით ვახწორებენ: ვადარხენის იძედა არის. ღენისში უხდა ამძობიაროს, ვეკლა თღნავ
ღირხეული მამიძეცო სწორედ ასე მთაქცოდა.

ჩემს საქციელს ასე უბრალო, ჩეკულებრიე ამხად ვივლადი, ამის მესახემ ღაბარავი
ვაქაროვად არ მივანხიე, მიწირება უსიკლავებოდა, მთერამ მერე მავწყია: მე კი სარტყაში
წარმატებას სწორედ ამტომ მივადწიე, რომ მოდელა კარვა მადედა: ეს ქალი ჩემთან მტრე-
დივით არას მოსიყვლა, და ვინაიდან ქორწინება მხოლოდ ერთხელ შემიძლია, ყველაზე
კარვა, რისაც მისთვის ვაგეკეთებ, ის იქნება, ცოლად შევირიო, მხოლოდ ასე მოვახერხებ
დახმარებას, თუ არა და, ხადარიმე ყვლავ მეკლ გზახე დაბრუნებს, ასეე უფხვრულას პარას
მთავებს.

ჩემს პრთევხა სულთა და გულით მთევარს, მეუბოძაც სულთა და გულით მწყურია.
თუ ღრთობით ავვარედის თევა დიყანებე, მხოლოდ ერთი ბიხეხას ვამო — მთუემ რომ მამა-
ტოვა, მესი დამეცა, მთუეე რომ თევის ნათქვამს ვადათქვამდეს, ყვლავ ახალა ენერვიით და-
ვაწყებდი მუბათბას. ასეც ფუსხისთვის ვერ მეხიხვდაეს — მათი დანახვა მანერვაულებს, გწერ-
და: თუ, იქნემ მთუევს საქციელა ამისხსნა-მყოქი, შეხადლია, ამ წერილმა სოვიერთი რამ
ვინვიმარტოს. შენ ამ ხარ ჩემი: ამტომაც მუნებრიეია, ჩემს ინტანურ ამხებზე რომ გესა-
უბრეხა, მთერამ ყველაბთან, ვინც მეტყვის, აკვული ხარო, ამასე ღაბარავს ჯერჯერობით არ
ვამბრეხ.

სხვანაირად ვერაფრით ვერ მოვიქცეოდი, რაც შეძელი, ვამუბოძადი, ამედა მქონდა, უხი-
ტვითადი, ვამიგებდეს. მთორე ქალზე ბევრი ვიფიქრე, ჩემს გულს ეს ფაქრა აცოცხლებდა,
მთერამ ავი შორს იყო და ჩემი დანახვა არ უნდოდა; ეს კი სამთარში ქენა-ქუნა დაწანწი-
ლებდა — სწეული, ფეხმამე და მშვიერ-მწყურვადი, არა, სხვაგვარად ვერაფრით ვერ მოვი-
ქცეოდი, მთუევს თერსტეს, ჩემი თუთ, ჩემი ღუმა თეკის ხელმა. სუთუ მართლა უღუმა-
მუროდ მამატოვებო, სუთუ სურვს შემქცევით? ყველაფერი ვთქვა, ახლა მხოლოდ პახუსხდა
ყვლა, რამდენიმე ეტიოუახ ვგზაკნი: დიანახავ, რომ ამ ქალს ბოხარება მეტისმეტად მესმი-
რება.

ეს ნახატები პრთევმ ერთად ვაგეკეთეთ — „რთვიორც მე, ისე ჩემმა მოყვლმა“. თეირ-
ნათთან სედიავიცა ღედაბისია, კარვა იქნება, ხამივე ნახატს თუ ასეც უკან დამბრუნებ, ამ
ეტიოუდესს, ახლა რომ ასე ხანდახანვრად ვეკიდება, უხათუოდ ვამოვიყვანებ, თეითორეე ნახავ-
რა გულმოდგინედ ნაკეთობი ნახატებია მერე, როცა ინტერიერის, მოხაცდელა დარბაზის თუ
რამე ამგვარის ხატვის დავიწყებ, ვამომადგება, ვინაიდან ათას დეტალს ვამახსენებს, ჯერჯე-
რობით კი შენ ვავხავნი იმ ამედათ, რომ შეხადლია, ვავისარდეს, როცა ვაივებ, ღრთის რახე
ვხარჯავ.

საქმად მშრალა ერთულება გაეცათ ეფექტის მიღწევა არ შეუძლია, რომ შევცვალო მერს მისი გამოყენება გაჭირდებოდა.

რომ შევძლებდეთ და ამხსნიანთ რაც მოეწერე, გაეცა უფრო დაწვრილებული, საქმას არის შესიების უკვე საბოლოოდ გახადება ექნებოდა. ამიტომ რადამდე ერთ წერილმანა ვერ შევარბილებ — მე არა მძევს ამას უფლება, თუც, პირველ რაგში, აი რას ვთხოვ: თავსებობაზე სუ საბოძართმდე, თუ ზოგ რამეში შევადგებო მანამ კოვლის უწი-
წარებს მადლობა უნდა გადაგახდოდ 50 ფრანკის გამო, წერილთა ერთად რომ განთმავზაუნე.

სამდვილად ყურს წაყარუბდი — უხებ გამოთქმებს, მაინც ვერ გეცდი, პირველ რაგში ის რომ ვსურდეს, შენა ნებაზე ვაბატარო. მაგრამ მე ეს არ მაფიქრობ. აღბათ თავადი და მუთანსმისა თუ ვიტყვი რომ სიყვაროთა ცხოვრებასეული საკათის ცოდნა უფრო ეკვლია ვიდრე საქმიანი თვისებება — ამასი ბევრად მჯობისარ და ვერახოდეც ვერ ვაქმედებ შედა-
ვებს — ეს ისეა და ის ისე-შეთქა. მართალია, როცა რამეს მიხსნა, თუ ღამბარეუ იაქმეს ეხება, ამკარად ვგრძნობ, ასეთ ამბებშია ჩემიუ ბევრად უკეთ ვრკვევა. მეორეს მხრად კი, თუ ღამბ-
რავი სიყვარულზეა, მაღიან ამარად მათკებს სოღმე შენა აზრება.

შენმა წერილმა ბევრად მეტი სიფიქროლა გაიხსია, ვიდრე აღბათ წარმოიდგენ. ჩემი აზრით, ჩემი შეცდომა, ამავე დროს სამდვილა მათქმია, რას გამოც ყველამ ხურტი შეცდია, აი, რა არის: როცა კაცა უფულოა, ცხადია, არაფრად არ მიაჩნიათ. ამკვარად, ჩემგან უდიდესი-
მეცდომი და სამეცა თუ მათუებს სიბუნებამ პირდაპირ ვაქმეს: სიბუნე იყო თუბა ერთის წამით ამას ფიქრობა, რომ აუბრტეხი გაიხსენებდა, უმიხსოდაც რამდენი რამ მაწუხებდა.

თუ წინათ ძალია და დამე უბისობა, ასეა ფულად ყველაფერი, ფულან კაცს ყველაფერ-
ზე თავა უნდა დაუქნიათ. თუ სხვაგვარად მოთქმევი, არ გეგონის, მაბარდამარე შენა მათა-
ზრესებს დაუფიქრდეს, მართალია, კუთაში ვითავიყვს, უფრო სუბტად. აი, რჩევის მათგან არაყურს აღარ ვაქედო, ანდა ჩემგან დახმარებას ჩუდარ ეღისო.

რადგან ასეა, ჩემი თუთა დიდა რიკა გამოწვევა: რაკ ასე გევაშაობა, მაგრამ არ კაცო-
სხვანაირად როგორ მოვიქცე, თუთი თავის მოკვეთა მეღის, რა ექნა, აი, ჩემი ვსურვი! შენ იცა ჩემი მდგომარეობა, ასეც იცა, რომ ვერ ვაფიცებდებ თუთა შენ არ დაშვებარება, არ-
ცუცხლს შუა ვარ თუ შენს წინააღმდეგ ვაბსტყვის. მართალია ხარ, კრახტანზე ხელს ვიღებ-
მეთქი, მაშინ ვერ ერთი, დიდად ვიცრუებ, ამავე დროს უხილახოთ მოვიქცევი.

ხოლო თუთი შევადგებო და შენც ასე მომიქცევი რადგან თუ და მ. მაშინ, ასე ვთქვათ თავს წავაგებ.

მაგრამ რა ექნა, რაც არის, არის! ასეც თავა წამცდელის, რადგან ასეა თუ სხვაგვარად მოვიქცევი, უარესია.

მაშახადამე, ასეა იწყება ერთი მოკლე დოკუმენტი, სადაც სოფი რამ კლახსოლოდ უნ-
და გაიშო ვიცა, შენ ამას ასე ვაქმეს, შეტად აღარ დაშვებარება, მაგრამ რა ექნა, ამას მა-
წით, რომ დახმარებაზე უარს მეტყვი, მე ვერაფერს დავაძლავებ: ეს ასეთ უხილახოთად მა-
შინაა, მარტყენია, უარესია რამ დამკარათია. თუ შევძლებ და განვიმარტებ, რაც ჩემი აზრით, ჯერაც არ ეესბია, კრახტანა, მე და მისი ბავშვი ვადარჩებათ. ამას გამო კი რახკას ვაწვევ-
შეაძლება. — მაშ, მოდი, გეტყვი, რას თქმაც მინდა.

1. - ხადმა ჩემი სიყვარულა რომ გამოთქმებტა, გადაჭრით განვაცხადებ ან ის, ანდა არავინ-
მეთქი. მისი ანა და არა, არაბოდეგს სუსტა აღმოჩნდა ხომიხარა, რომ ჩემს გრძნობაზე სე-
და ამყდო გულში ამედი მაინც დელოდა, მათუხდითად ან უარესია, სიყვარული მაინც სი-
ცოცხლეს განაგრძობდა; ხოლო უარი განუღებს ნარტებს შევადარე, რომლის გაჯნობაც შეიძ-
ლებოდა, მათუხებო: კი მაინც დაკარგე და მოვლის ვიღარც ვაქმედებო ამ აუტანელ დაჭამუ-
ლობას, ვინააღან კ. კვლავ დუბდა, საბახუსოდ სიბყვასაც არ მიბრუნებდა.

ბუდექა და ამიტომ რადამდე ვაგებმზადრე. იქ ასე მოახრეს: შენ რომ მოდიხარ, კ. მაშინა-
მადის ხოღმეო, შენ ხომ ამბობ, ან ის, ანდა არავინა, ის ასე ამბობს ვინც უნდა აყოს, იღონდ ეს არაო. შენი ბე ცოფში კ-ს ზახლს ვერახი.

მაშინ სულა ანთებულ ღამებს მაქუშებარე და აი, რა ვთქვი: მათქმეთ იგი. მხოლოდ-
ამდენ ხანს დამეჩახვია, რამდენ ხანსაც ამ სეღს აღზე დავაჭერ-მეთქი, აღბათ არ არას გა-
საკარო, თერსტება რომ მეტე ჩემს სეღს ეჭვის თვლით დაბეურებდა, მაგრამ მათ ღამმა-
სიქრეს და მიბატუებს, ვითავა, შენ მას ვეღარ ნახავო.

ამას ატანა უკვე აღარ შეაძლებოდა: განსაკუთრებით ვერ ავიტანე, როცა იქვეს, თით-

ქსი გ-ს დათარსებულ ძალით მინდობდა: უცნობ ვაგონში, ეს ხატული სახეცდილო ღიბჯანით ეძებდა და შეარყია სუბი „აბა იბ, ანდა არავის“. თუმცა იმ წამს არა, მაგრამ უცნობ ძალიან ნაღვ უკონტროლო, რომ სავარაუდო მოკვდა ჩემს გულში და მას მაგურით დაეპირფარა დაი-სადგურა, უხარულთ ხიცარიულემ.

შენ იცო, თუ, რომ ღმერთა შუახს, სიუყარულთ ძლიერებაშიც, იცო რომ ვინა არ მე-პირება, მაგრამ მაშინ დახლოებთა ანეთი რამ განუცადე: „ღმერთო, ჩემო, თანაო, თანაო, თანაო დაძიტივე მე?“ აღარაფერი აღარ მახსოვდა, მარტო-ოდენ ამას ვეძიებოდა. სურთ მათლოდ თავს ვატყუებდი?.. ღმერთო, ღმერთო არ არის-მცოქა! ამტყერდაშმა მართლაც ასე საშინლად და ცაველ მოტიქცსენ, ნეტო უანე ვეღარ შეგძელი — ბოლოს თყოლი ამცხალა ყვე-ღაფერზე. Suffit!, მერე მათვემ ამყოლდა, ვამაძხნევა, იმედა მოძცა. მერე ყველაფერი — მოე-ღა რად დანე მრამდს დაეუთძე. სოლო შემდეგ, იანერას ბოლოს, მაღგებაც რამ დეოს ანა-ზარად მამატოც და რამდენიმე დღეს ვაივადჭოფე, კრახტაძის ძვესვლი.

დღო, სეს ამბობ, რომ სამდვალად ვეცარებოდა, ამას აღარ აჩამდო, მაგრამ სურთ ახლაც არ ვახსია — ამის შეძლეა, რაც ამტყერდაშმა მამასუხეს, მოთმინებებზე ღამარაკა შედ-ნეტო აეთ — ესე ავა, მაშინ უნდა სათაწარვეთაბს მივეყებოდა. მაგრამ, მათხარა, პატროსანმა აღმაანმა ხახო რად უნდა წარიკვეთოს? დასამოული არ მამაძღვას და ამიტომ მსეტყურ მო-ქიცივას არ ვამსახურებ. თუმცა, ანდა უანე რადის მრამდის? იართლდა, ამტყერდაშმა მოვამეც და ვეგძებო მთლად ჩამაძაღვს, მაგრამ ამტყერდაშ რჩევას იმათ არ ვეკითხება. ანდა რომ უკვე წლოვანი ვარ, აბა, ნათხარა: მაქეს თუ არა უფლება, რომ დაქორწინდე? მაქეს თუ არა უფლება, რომ მოშახ ხადოთა ჩავიცივა და რთგორც მუშამ ასე ვაცხადგრო? აო, მაქეს თუ არა? ვინა ჩემცა, მე რას ვაბან? ვინ ვამაძღვავს, განთა თუ არა, ანე ვცხადგრო, ანდა ასეთი?

ანა, ერთი ხელის შემდეგ სტადოს ვიწმემ!

რთგორც სელოც ძეცა აღარ შეძილდა, დიუვიქრდი, რაც ვითხარი და დამეთანანება. სურთ რაკი ვადოც ამტყერებ, ჩემსართ ვახს ვადახველო, მართლაც ასეთი? თერსტეხის და მდვადებობს არ იცოს, ვ. მ.-ც სულ ამ „შეშინარატ ვახსე“ შეხის-სედა, მაგრამ ვ. მ. ს. ს. რომ თყოლი დე ვრუც ვა მნელ პირთენებად მამხნაო. მოდა, რაც მერა, აღმაანაკოს, მე ვეკითხებოც: აღარ მინდა, მინდა ღვიფაშეთ ყველაფერი, ამტყერდაშ მეტერა ხახ ვინ ქვამანე ვეგებო იმა-ვე ხახ დახახტად, უბრალო ტილოს ხადოთა მაცვია, ჩამუხს ვამაღვებ და ღურჯა ცახ ხა-დრმეს შეეციქორა ანდა ხეხს და მალახს დაეფურებ, ეს მამსუადებს, ანეთხავე ხამშვიდებს უგბახობს კრახტაძის და უკვამბობს ხატვახია — ვარკარ და ვეცებ მრამდინციებს, მათი ვახია რაოტებმს ძველ აო, ვადვალთმ, ვაგონთ ხეუჯლა და მახი ვრამელა, რბილა ხანება, იმ წუთებში მებნებება, ვ. მ.-ს და თ. ს. ათხი მადლოდ დაქმორდა-მეთქი და მედნიერა ვარ, მაგრამ ვაი, რომ ასეთ წუთებს კვლავ ათხი საზარულია მოხვეცა ხოლმე, თავე თუღლზე ღამარაკი, ასევე თუღლზე წერა მაქვებს და ყველაფერი თაყვანს იწყება. მაშინ ვითმირებს უმჯობესა იტყებოდა, ვ. მ. და თ. ს. ხელებს წრუნავდეს სემს „სწორ ვახსე“ დაიგვიფადლო და ვინაო ხატვახია, რაც ვა ხატვას უკავშირდება, ცოტა მეტად მეხმარებოდაწენ. შენ შეტყევა, ვ. მ. ხმორთა ანე იტყე-ვა, მაგრამ მახი შეეცეთა რატომღაც დღემდე არ შეისარულე, რა სდებოა?

მაუკემ მათხარა, რაკი ერთხელ სახელოხნაში შემთვინდა, მამაოქვენმა ეს შეეცეთ მხოლოდ და მათლოდ ამიტომ მოგცათ მაგრამ ხომ იცით, ეს სრულად არაფერს ნამხავს, ანა მოყო-ლე ხულაც არ არის, ასეთი რამ ვამაძვორთს; ამას შემდეგ ვა თქვენს მამართ ანტერებს არა-ხოდეს აღარაფერს ვამთინესხო, იცოდე, ანა ვარ ვატან, რაცა ასეთ რამეს შევბნებოან: თით-ქოს ხელები მადუნდება: ვამსაკუთრებისო ცუდად ვეგხდა, რაცა ვ. მ. მაც რა აღარ მათხარა.

რადღერით გულდებნა ვ. მ.-ხატვას მოყლი თორმეტა ხახტა ვაკაცეთ, ესე იცო, თათი სა-ხატვა თრ-სახეცარი ვუღელენა მთლად უმამინესა წრამ ვან ა. თ. ვ. ვადვალთმ სეტა დარ-და, ამიტომაც ეს ფული მოწყვალდება არ მამაწინა.

ქქესა ახალი ჩახატახტვახია ვტა-ღურები ვაფაკეთე და ცოტა ერთ რთდა დანეპარჯა: მაგრამ ყველაფერი ამით დამთავრდა.

ამ ხახტვებზე ვეყრება და ძალ-ღონე წავიდა — ესე იცო, ვა არ ვხარმაცობ, უკვე ხადოსი დამგვარება.

თავს ძალას ვატან, თქვს ვაფურსლო ყველაფერ ამას: მაგრამ მაინც ვნერვიულთ — რთ-გორც ვა ხატვას ხელს მოვკიდებ, სემო ტახტა თაყვანს იწყება: მაშინ ასევე თავს ვიტყუებ ხსკა რამეს ვიღებ ვააიკეთებლიდ.

1 კლარა (ფრანგ.).

თხად იცო, რაზეც უხარჯავდი. ამ ხნის მანძილზე ახლა რამდენჯერ იხი ფრანკიც არ მქონია! ხოლო თუკი მგზავრობის გამო დაბატვით ხარჯს ვაწყოდი, განა ეს ფული ტყუილ-უბრალოდ დააკარგა? მე ხომ ესემა შეეხსნავე, ცოდნა შეგავსე.

ამჟამად ეს უხარჯოდ ბირდაბარ გზას უნდა დაეძღვა ქორწინებას თუ გათავისუფლება. ცრუ გამოცდივარ — ეს არ მანდა, ახეთა რამ შეზისდება. ხოლო რაღა დოქტორწინდება, მე და კრისტინა შევეცადებთ, როგორღაღად შევიკარგოთ, თვს როგორმე ვაქტივობაში შევიყვანოთ. ხომ უკვე ოცდაათის ვარ, კრისტინა კა — ოცდაათორმეცა, ასე რამ, ბაკეტიმ ბაკეტიმ რა თქმა უნდა, მას დედაც შეეცა, მატარა ბავშვიც, მაგრამ დავის ეს ბავშვი ამორება, კინა-ოდას, ქალი, რომელიც უკვე დედაა, ჩემს თვალში მუდამ მატრეხებულის იმხსურებს, და მის წარსულს აღარ ვგაიხსენებ. ძალიან კარგა ბავშვი რომ შეეცა, სწორედ ამიტომ კარგად იცის, რაც უოყოფ უნდა იცოდეს, დედამისი მროძისმთვევარე დედაკაცა, ბირდაბარ ორდებს იმხსურებს: მრავალა წლის განმავლობაში რვაშვილანა ოჯახის მკვდა მოახერხა მოკლა და შენახდა. არ ბურს, ვინმეს ხელეშში უყურის, ამიტომ ცდილობს, დედასი მროძით ირჩინოს თვს.

ახლა უკვე მუდამ კრისტინა ეს ცუდადაა ხელ მღვე დედათქმა უნდა წავიდეს მანატრე, წერილა რამ ცუდადაა დაწერილა — მეტისმეტად დედალევ. თუმცა, როგორც ეს შესაწერილა მომტანეს, დედაქა და მახუხის წერის სეულევი.

ამტვრდებში ასე მტკიცე და უცერებონაო უარი ნათრეს, ხახუდელე თუ გოჯაუტება, მაგრამ სწორე ამის გამო იმყოფა უნდა გადამეწვეაღა ხახუწრეველს მადეცობადი და ბადმე წყალში თავი დაძებნია? დამტოვ, მაშეულე! ამა, რა კაცა ვიქნებობდი, თუ ახეთ გზას აყირხევადა. ახლა ცხოვრება ჩემს ბურვალათ არ დამიწყია, უბრალოდ, რაღა რაე მოხდა, უბან ადარ დავახავ. მაგრამ ამჟამად ხაქმე უკვე ხედედარადა. მე და კრისტინის ერთმანეთის უკეთ გაკესის სჭარია, ყურადღება ხერროდ არავის მადეცობათ, თუმცა, რა თქმა უნდა, მტკიცეწინაბ არ ვაცხადებთ, რომ ხახუდოებში რომე ადვილა შეგახარსილით.

მადლა ხახუდოების ცრურწინანა ჩემთვის უკვე ცნობადა, ვიცა, ჩემს წრეს — ახედაც რომ დილა ხნის წინ გამომრიაყი. — თვითონვე უნდა ჩემოვმორადე. მაგრამ ეს არას, მეტს ჩვენება კადარაოურს დამიშეცებენ. თუ მეტისმეტად გავაჭიზდა, შესაძლოა, ერთად ცხოვრების დაწყებამდე ცოტა ხანს კიდევ მოვიცადო, მაგრამ ძამინაც არივას არ გავაგებანებ, ასე უბრალოდ დაგქორწინდები — რა ხაჭარია გახსიურება: ხოლო თუკი დამირაყი მანაც ატყდება, ხერროლებს არ მადეცობ კრისტინას ხომ კათოღაყი, ამიტომ ბაკმე ქორწინებისას კიდევ უფრო მარტყდება — ედექიბაში უვარისწერა აღარ მოხდება, რაზეც არც მე, არც კრისტინას ფიქრიც არ გვინდა.

მეტყვა ვეღაფერი ცხადია და ნათელია — que soit!

ეს ხატებს მეტა არაფერი შენახხოვრება, კრისტინასაც ერთი მუდსიყუ სექმე უქნება — ბაჩარება. ხუდითი და გუდითი მანდა მატარა სხლას დიქარივება, რომელიც აქვე, შეზობლდდა — შეზაუერა ხედაობა, ხევენის ხაწოლად გადამეცობა იოლა, ხახუდობისაც მინარდულია და განათებაც უავსება, ვიდრე ჩემთან. მაგრამ რა ვიცა, მოხერხდება? თუმცა, უნდა ვთხრო, უფრამუდსა ყოფნაც რომ მომარაბა, ხეუთარ კერისთან ხმელა ბურას ნატებს ვანსვე კრისტინასთან ქორწინებას ვარსვე ცხოვრებას.

ბაღარაბებს ორავენა კარგად ვიცნობთ, მას თავისი ავ კარგი ბქეს ჩვენ რისკს ვაქნევთ. მუოვეზეებში კარგად იცობან — ჯდაში შეგედა ხახუდითა, ხოლო მტარბა ხანანგლა: თუმცა, ბქბო და ახლათ, იხათი კუდებელს არ დააკრეფენ და ნამარსე არ დარწყბან. ახეთი ხამრმნე არ სჭირდებთ. აყთს მტარნი, დავ, დამის ხამწყლეც აყთს! რა ვაბია, ჩადათი თუ მოდოდანა ამ ხაფათობა? მარადიდ მე სინამდვილეა, ესე ბგი, ხედაობს ვარსვე —

კრისტინულა მომტრე დაჯგა და უერჯერობათ ვერაფერი გადამეწვიტა: ვერ გმედაც, ასე და ვაქონით. კრისტინას ეს ახე ვუთხარით დედაქნში წახელას დრო ბოდას, ბქიდან რომ დარეუბება, დუბარეობა შექნება თუ არ შექნება, უეროდ არ ვიცა, მაგრამ რაც მძლება, მერ და შესს მამებს კავთოდო-მეოქი.

მან არ იცის დაწვრდლებით არაფერი, არც სეპობება, მაგრამ სჯერა, ბატონხად მოეცევედა და ამიტომ ჩემთან დარჩება ურწევია — grand bien merci.

¹ თუ, ასე აყთს (ფრანგ.)
² მახუხდელეად გადამეწვიტა (ფრანგ.)

მზად მაქვს ორი დადი ხასტი, ბარველია „მწუხარება“, თღონდ დიდი ფონმატისა ფი-
გურია მხოლოდ და მხოლოდ, უანტურაყოფ თუქცა, პიზა თინაგ შევცვალო — მაქსურა თმა
ზურგზე კი არა, წინ, მკერდზე აქვს გადმოყრილი.

ამიტომ ზურვი, მხარი და კახერი უკეთესად ჩანს, ხაერთოდაც მთელი ფიგურა დახატუ-
ლია უფრო მეტის გულმოდგინებით.

მეორე ხასტი „ფხვება“, ქვიშიან მაწახ ჩაქაღებული ხის ფხვება. შევეცადე, შეიხ-
უბოყოს აკიკე აზრი ჩამეჭოტო, რაც უაგურას ჩაგაგსოკე; ფხვებით მაწახ მოჭადვბას, ახე-
თიფე კონკრეტულია, დაკონებულია ხურვილა უნდა გამოსეხატა, ქარიშხალი ხეს რომ თავის
ფხვებისადად მაწადან თითქმას ამოგდებს. ელდის გამხდარა, თუთრა ფიგურით, ახევე რთ-
გორც დაღრვილია, დავორძელი, შავი ფხვებით, მანდოდა, არხეობისთვის პრძოდის აღეა
გამომეხატა. უყურთ სწორად, ფილოხოფიას თავა ნანებე და შევეცადე, ზემა იკალწინ მდგარი
ნატურის ვროგული ეყოფილიყავი. ამიტომაც თრევეჯერ ამ დაადი შერკანებას ატმოსფერო
გადმოეცვი. უკადურებს მცხოხვევაში, თავად შენეგება — ნახატებში ამდგვარი განწყობილება
იგრძნობა-შეტყა. თუქც, რა. თქმა უნდა, შეხადლოა, ვცადებოდე კიდევ — ზემ ნანსაფე.

პრაქტიკულად „სკელმძღვანელობა“ ჩემთვის არავის გოუწევია, არავის არაფერი „უხმე-
ლებდა“ — თვანახსიყელი ვარ. რა ვააკვირია, თუ ჩემი ტექნიკა შედამირულია გაცნობისას
სხვა მხატვრების ტექნიკების განსხვავებულად მოგჩვენება. მაგრამ ეს იმას რომი ნამწახს,
თითქოს ჩემი ხურვათები არახლოდეს გასაადგება. მე კაცია რომ დიდი ზომის „მწუხარებას“,
„კლასტელ ქალს“, „დატაეს“ და სხვებს რომა იქნება, მაინც იმეებს თუქც, შეხადლოა, ამ ხუ-
რვათებსზე პერე კიდევ წავაბუშბო.

201.

მამა ხშირად მეუბნებოდა, შესს სწიყლაში და ა. მ. უფრო შერჩიხარჯა გაეწიე, ვიდრე
სხვა შეკლებას აღზრდახეო. ამიტომაც, თუ ცოდეს შეკარითაც არაფერს არ ვახიოე, ხუელ არა-
ფერს — ძველი დანჯანი და თეფშიც არ მინდა. მე და ჩემს გოქებს რაც ხატარია, ერთადერ-
თა, ურთმდახოდაც ვიდრე ხურვათების გაყიდვას შევძლებდე; არაფერი ვაგაწიყლებო, ახ თრ-
მოდდათი ფრანკია, შენჯან რომ ველია — ბანახა და პურის ფული, ფესხაცმლის ფული, სხ-
ხატავი მახადლებს მესამენი, ერთი სატყუათ, მიმდინარე სარჯების დასეფარავა. მეტს არა-
ფერა ვახიოე, კარდა ქრახია დანჯანებო ჩემი ზამწარია, ხუესტა და ტახჯული ცოდეს
სიყვარულია დამაცვადეო, ვახიურთი მახსზე, როგორც ჩემი სიღარიბე მაძლევს ვახატანს;
ხუ შევეცადებო ჩვესი განმორების, სელის მეძლას, ან სხვა უხიამოვნების მოყენებას.

არვის ახსოვდა, ან სჭირდებოდა, მანტო იყო, მიგდებულა, როგორც მონძი: მე ავაყვანე,
მიძლი ჩემი სიყვარული, ზრუნვა, ხანახე მას შევადლოე მან ეს იგრძნო და გამოცოცხლდა.
უფრო სწორად, ასეა იწყებს გამოცოცხლებას.

ძველი იყავი — ანდა, არ ვაცი, რაბ ებახიან. — გავგვოსება, ერთ ქალაქში ერთ დარბო
კაცი ცხოვრობდა, ერთადერთი ცხვარა მყავდა. თურნე ყვადა, გამოეგება, საკუთარ ხისლში
გამოეზარდა; თავის ღუკმას უნაწილებდა, წყალს თაგისი ფინჯნით ახმეგდა, ხელში აყვასილს
აძინებდა; საკუთარი ქალიშვილივით უვლიდა და ეფერებოდა.

ამ ქალაქში ერთი მდიდარი კაციც ცხოვრობდა, მრავალი ცხვრას და ბარის მატრონი,
დახატელოდ კი ცხვარი ახეე დატაკს წაართვა.

აი, თერხტეხს, მაგალითად, რომ შეეძლოს, რაც მოუნდება, ის აკეთოს, მე და ჩემს უთუ-
ოდ დაგვაშორებს და ხატოდაგს კიდევ იმ წყურულ ვახს გაუყენებს, რომელიც მას მუდამ
სძულდა, მაგრამ რატომ?

204 (1 ივნახა)

კარგია, რომ ვუღასხადლოდ მოიწერე, კრახტიანაე რაც ვაფიქრია — თითქოს ჩემი მო-
ტყუება განეზრახოს; არ მაკვირს, რომ ასე იფიქრე, ახეთა რამ ამგიათაფ რადი ხდება...

მაგრამ ამჯერად ასე არ არის: ეს ქალი მე ბაროლა მიყვარს, მახაც ვუყვარდარ, ჩემი
ფროგული დამწარე ვახდა, ხუელ თმა დამეყვია და, რაც დრო ვადის, უბიხობა უფრო და
უფრო მიძნელებდა. ასე მიბურად, როგორც მარშან კ. მიგვარდა, მე ის არ მიყვარს, მაგრამ
მას ტემეყა, რაც ის ბირველი სიყვარულია გამოცრუედა; მხოლოდ ასედა შემძლია მ-ყვარდეს
ვინმე. ჩვენი თავი ამ თრ უბედურს მომეგოსებს, ხელხაკილებული მძამე ტვირთი ერთად რომ
მიბეჭო, სწორედ ამიტომ უბედურება ბედნიერებად გადაგაქცევა და გბურადიან ვადატინიც
გვაადვილებდა.

მენი ასე მადე ჩამოხვედა წარბეც ჰერსექტორებს ედამიშდის ხომ იცო, რომ მათი რე-
რესებს, კრახტანი როგორ მოვეწონება შეუნსსეკული, ხაღიაა წრადი გადისული უხრადი
ქალია მაგრამ ეს წყნოვას რადიკალი თითქოს დადევ არის. ეთაც უმრადი ადამიანი შე-
უფარდება და ასეთვე ხ-კვარულია უმასესებენ, მოუხდავად ამ ცხოვრებას ედამიანი სიმ-
წარის და ხაღუქარია, ავი უკვე ხედავრია.

ერეკნული
სიგ-სიგული

კრახტანს ამ ხაითარს ზეგლა უხაოდა, თორემ ზემა ვაცრუებულმა, ხაღუქარულია, უხრადი
სა იგი დამიკარგვინა, ჩეგის ზორის აღმათ არაფერა მოხდებოდა, მაგრამ უცხო სეკულარული,
რომ ეს რწმენავატრუებულა, ვულვატეხიდი ადამიანი ედამიანს მანსე ეჭარდებოდა. ამან
კვლევ გონსე მომაცვანა, ცხოვრებათან დამაბრუნა, მე ეს გრძობა არ მაქებნია, მაგრამ ვა-
მოვე; ახლა კა ფაქტის წინაშე ვდგავარ: ჩეგა გულთმიდი გრძობა გვაერთებს და ამისე უარის
თქმა არ შეეწყვიდა. ხანს რომ არ შემავედროდა; ყველაფერის მამართ ხეცტოვრია ვაღნებო-
დი: აბრამად კა კრახტანს და ზემა საქმე ენერგიათ მანარჩუნებს. რაკი ხანს მანაკვრის ცხოვ-
რებას ყველა საქმედებს ურადელება და მონარებასე თანახმაა, ამედაა, ახლა უფრო ვარცა მხა-
ტვარი უნდა ვაებდე, ვადრე მაშიამ ვაქნებოდი, კ რომ შემერთო. ცხადია ისე მოხდინალი
ხანს ვერ არის, მანერებაც; აღმათ კა არა. დანამდვილებით, — სულ სხეიყარი აქვს, მაგრამ
ახლა ხანარულით, ასე ერთვულად მესმარება, რომ ვუყურებ, მარადამარ კვლი ჩეკუმსება.

212 (6 აგლახი 1882)

ჩეგია დედ-მანა ეს ხაღსია არ არის, მე რომ ედამიანს ედამიანთა რამდენიც ვინდა —
თუდა შევლონება უხეხე ჩემა, თუდა დარსელება, მათაც არახდროთ დაეკრადებათ, ესნ ვარ
და რა ვარ, მან ახლა რა კქნა, როგორ მოკაქცე?

ზემა ვაგისა, რომელხაც აღმათ ჩეგს მოაწინებს, ასეთის: ამედა მქცეს, მოვებერსებ, თვე-
რე. III არაა, უნდაობისა, ხ დარჩევა ვადამიანთ. აა, მამინ — თონდ უფრო ბერე არა, —
მხოზლებს მინწერ, რადაც უნდა ვაცნობოთ-მეთქი. მამანება ვახოე, ჩემა ხარჯით ერთხელ
კიდევ ჩამოვიდეს და რამდენიმე დღეს ჩეგთან დარჩეს, რომ მოკა, ასეთ რანეს ვახეხებ,
რასაც არ ედის; ხანსა და ბაჭს, პუფთა ბინას, სახელოსნოს, ჩემს უამრავ ჩამოყვარს, ჩემს
ხურათებს, ახლა რომ ვხატავ: მაც; ამედაა, ამ დროახოვას უკვე ხეხებოთ მოცხადობისდებია.

ჩემა ასრით, ეს ყველაფერა ბეგრად უფრო დრმა და ხახურველ მოამეჭადილებს მოა-
ფენდა; ვადრე აბლესი დამარავა არ წყრადება.

თრობდე ხატყვით ვუანბობ მე და ხანსაც ხაითარი — როცა იგი ფეხმისმეც სვო, — რა
გაჭარკობით ვადეიტანეთ; შენც როგორი ერთვულებათ ვეკსმარებოდი, თუმც, შედარებით
კვლან ვადეე ხანს ამბავა...

რაც შეეხება მამხეძის მოზიციის ქარწინებების დაკავშირებით, ყუბერთს, „ცოლად
შეართეთ“, ასე შეტყვებს...

აი, რა მსურს, კრახტალ კვლევ განკარგით; რაც ჩეგია და ხანს შორის მანდა, ცხელია
და არა ხანსარი, ხანსადევალი; ჩეადობაა.

ჩამოდა და ხახე შედეგით: ხაღვლიანა და ხარწამხდარა როდი დავხვდებო; რასაც შეხედოე
ჩემა ასრით, ყველაფერა კვებახრებს, თუ არა და, მოწინებამ სომ მოვეწონება; ხახე ახალ
სახელოსნოს და კიდევ უფრო ახალ, მაგრამ უკვე ვარცავ ვაბოლებულ შეურჩეობა...

დაახ, ჩემა ხახელოსნო მახტიკური, იღუმალი რამ არ გეგონოს, ავი ვახეხებოთ თვით
ცხოვრებას ბიდრმეს არის ჩაჭადებულა, ავანაც რვას, მაყსიას ხაღვლიანი დაციროც არის.
ერთ წერტალსე არაფერია შეწერებულა, ყველაფერა მოქმედებასეკის მამაწოდება, სამოქმე-
დოდ მაგულაანებს...

მაგრის ვანა როცა ჩამოხვედა და ედამიანთაზედ, ამომრეკებულ მანა ხახე, ამასთანვე
გეცოვანება; რომ ვეველაფერა ჩემა წყადობით, შენგან ვაკვოდა, უფრო მეტი კმაყოფილება
არ უნდა აგრძალი ჩემა ხატყვას ვადრე, ვაქვით და, უცოდლოდ ვენახე, მარტობელა, დღისა-
დაე კოფემა მდვარია? შეს იცო, რომ ჩემა ცხოვრება მუდამ ითლი არ ყოფილა, ხმარად მარ-
ადამარ აუტანადაც ხეგბოდა ხოლმე; ახლა კა მენი დამარებათ, ხატყვაცე მამრუნდება, ჩემს
ტეშმარიტ „მეს“ ტმა ვბლევა...

არ იფაქრო, თავი სრულეწმიდის, სრულყოფილი ვანმე შელონის, ახლა ევაქრობადე, თით-
ქოს არაფერ შეკმა ვაყო; ძაღვან ბეგრა რომ აუტანედ აღამიანად მოვანსეგარ, ხმარად ვულ-
ყაცხი, ამაზრებენა ვარ, შედარქოვლით ხაღვს იავს ვამხრებს, ძაღვს ვატან, უნდათ თუ არა,
თანაკრძანია ვამაწიოს, და როცა ვახე არ თანამ-გრძობს, ვულვრადე და უამესი ვბადეა.
ამათ ხმარად ცეცხლზე სიყვას ვახსამ. ხახოვადობებაში ყოფნა არ მოყვარს, ხმარად მამბობს,

მისივედგება ხელსა ტრიალი, ხოლო მათთან დაძვარა — მათ უმეტესს მკერდს ვეცა, რათა
აიხსნებოდა თუ გველა არა, ხედას ხელთა უმეტესობა? ნერვულობათ: ფიზიკურად, სული-
ერად; ნერვულად მკრძნობიარე ვარ. ნერვული ამ წლებში ვაქნა, რაც მარტოც/ცე-
დად გვხვდებოდა. რამდენ უქონლო არ უნდა უთხრა, სვედ მახვედა. რამ ეს სწორედ ახე
უნდა მომხდარიყო, ვარეთ, ქუჩაში, ხიფათში ვატარებულნი დამეგობი, უღმრთესეს-
ნის შიშა, სამუშაოს უქონლობით გამოწყობულნი დამბუღებობა, თუაბთან დაბრუნებულნი-
ხმოები — აა, ხედა თანახებურა ხედათ — თუ მოვლად არა, ნახევარზე მეტად მაინც — რას
ბრალდა. აა, რას უნდა მივსწვრეთ, რათა ხსნათა აუტანელ ვუნებამე ვარ, ხელი მაწუხს და
გატანავს.

ამდენი მაქვს, არც მეტი, არც სხვა, ვინც იმაზე დაუკრძალა, მკაცრად არ ვანხვავია, აუტან-
ელად კვლავ არ ჩამოვდები ვცდილობ, ხუმს თავს შეგებრძობდა, ხასიათის განთქვლა ეს ძალზე
ძნელად, მაგრამ კარგა თვახებება ვანი არა მაქვს? მამ, გურადგება იქნებ ამაზეც მაქციათ!

213. სეპტიმბერი

გვანია, ხახვლისხანა ხაჭაბაძე და ხამბაკია, ვარეთ ეს წყნარ, წარა უბერავს: ამას
გამა თათქობ ბანდა კაცეე უყნო სრულა სინთე დამცვიდრებულა. მეტადე, მისა, ამ სან-
მუიდას ვამს ხედათს განყოფილ რამდენ რამეს განუწმენდა! ვფიქრობ, კარგი ხახვლისხი მაქვს:
უბრალო მძაფრა — რადეც მორუსი-გაგასიური სუდამცევითა მოხეცილა იტყვი: ფანჯრებსე
მარშია, არცელიე — ხახვლიავე: ვადეგებსე, ცადაა, ციოქედა, ხახვლისხის თახხე მხარეს
თითო მოდებრტა, მუჟა ეს სამუშაოდ, შეუღებავა ხის მაქია. ხახვლისხის მადგმული აქვს
მატარა ხალი: ხახვლიე დაფებს, ხაქადადეებს, ვუთრს, ვახებს და ა. მ. აქ ვახხიე, კრავა-
ურებოც ხელ იქა მაქვს მენახული: ერთი კუთხეში კარადა მადეას, ხალეც ქოთინება, ბოთლები
და წაგნები მადეათ.

ამ თახხს უკან ხამბაკია: ავას მოვლია, ნეთქურა და რამდენამე ტაბურეტი, ხილი
კუთხეში, ვინჯარასთან — სეპა ხახვლებით შენთიას უკვე კარვად ცნობად ებიხი და მდელი-
კის რამ ვადამეურებს, — დახისხისხის დიდა, მოწმული ხავარმედი, მის გვერდათ ვა — მაწა-
წინა რკინის აკვან-წიწანე ხამბა.

ამ აკვანს რამ შევადგე სოლმე, ვუღს თათქობ ძვერა ვამტება: საყვარელი ქალის გვერ-
დით რთვა მხარ, ხილი აქვე აკვანა ვადეას, რადეც დიდა, ძლიერა ვანცა ვაუფლები.
ადედა, ხიდაც ეს ქალი იქნა, აადეც მე მას გვერდათ კუთქი, თუა მხოლოდ საფადმტოთო,
საეა არაფერა; მაგრამ ხუფედა შობის დანის, ბავის და ხედას მოქნა, მოქნა, რომელიც
ძველ მოდინდელებს, მადეა და ბრეტონს უგრძნით — ნეთელი ავა მხელა მისი, კრ-
ხედავი თუა მოცამციე დამეა შაბა. აა, აკვანის რეპრანდტის დიდა გრავიურა რატომ
დავკიდე — თრა წადა აკვანს უნახ, ერთი მათგანი სამილიან სუქზე ბაბლას კითხულობა და
ეს შუქი მანდბუნდმა ჩამარულა თახხის მუქ ჩრდალეა შორის მკეფორად მოხანს.

სუქ და ახეც შამისე ვფიქრობ, სულე თუა აკვანს წინამეც გულანობის გამოახენს და
კვლავ რომესი შემეადეება? აკვანს ხომ მოეხსენება, უბრალო რამ აღარ არის, აქ ხუმრობა
არ შეადეება, როგორაც უნდა ვთვადიყო მისი წარხული, მე ვაქნობ მხოლოდ ერთადერთ
ხანს — ამას, რამელიე ამ წამთარს ვნახე, ამას, ხელზე ხელს რამ მაჭერდა, რთვა ხუმ-
თრანი ხავადმეყოფილი თვადცრემლიანსა დავცქერადათ ბატარა ბაჭს, ვახიყახაც, მოვლს ხამ-
თარს ახე ვაწვილიო.

215

მარახვეს დადების ხამბაკიარო დაწესებულებამ შესატეობანა, ხანს შეუძლია, შობის
უკვე მან დაბრუნდეს: აიტომ დღეს დეიდინახვენ გავაბურე და თრავენი მის წამოყვადით,
ამჟამად თუა უკვე აქ არის — ხახკეცხეა, ვერ რიგზეა ვეფლაფერი — ბინც და ბიჭუნად ვარ-
ილი არანს, ხიფათივროდ, კრახტინის რთე არ ავლია, აბილოდ შევმეცე წყნარადი.

მე ეს ხუმს ვვერდიო ქალისა და მაქცეობას ვთუნა სრულიად არ შეუცხოება; მარაქ-ო,
მეხინა, ხუმს ხტიქიაში მოვადეა-მუქი, თათქობ უკვე დიდა სხია, ერთად ვახიფრბობ-
თის კეთება, რაც ხანს ხახვტის ვამო ვარ კიდათ არ შეუძლია, — ვთქვიო, ხახვლის გახწო-
რება ან სხვა თახხი წერადმანი საქმე. — შემოვას უღლია ხელ არ არის: აკეთა რამ რადეც
ამარად შევთება ხეძოვინაც და სწულთათვიანაც, სავალი შორის, ხიტეას და ვერწერა ეს
ამდენი ხელს არ უძლავს — ძველი მოდინდეურა სურათება და ხახვლები ამას კარვად დახტუ-
რება თვახური კრიაა და ხახვლისხანა შეთავსება მხატვარს არაფერს დაუშავებს, განხაკო-
რებათ, ვაფურანე მოძემავეს. ვავისხენებ თუნდაც თხტალეს ხახვლისხის იმტერიერებს —

კაღმართის სახატ პატარა სურათებს ამ სურათებზე აღბათ სწორედ თავისი მიზნის კუთხე-
ვულებს ასატყვედო ეს სურათები აღსატყვებენ, რომ თხატადეს ხახელთხრო საკლებად ზაფხუ-
ადმოხაველურა იარაღით, ღარხავებით, ღამაში ხმარხული ხაღახებით და ა. შ. თამსყურულ
სახელთხროებს.

ახლა კი იხილეთ თროთუდ ხატევა ხელთხნებახე: ზოგჯერ ხურვილა მომავლ-
დურწერას მოგვიადო ხელა, ხახელთხრო ახლა ფართო მატებს, ვაბათებაც უკიდრ-
ქარადა მოდგახ, სადაც ხაღებავებს მევიანახე, რათა ჭუჭყხი და უწებრიგობახ მოყურადო. ავე-
რელით მუშათხა უკვე დაიწევა.

ზოგჯერ კი ხახა მომჯობინდეთ, ხერიოზულად მუედგება პოზირებას: დამოყურე, ხაქმა-
თუ კარგი ფიგურა აქვს, პოზირება რომ შეუძლია და მოდელიადც გამოდგება, ამახ თავადიც
დაიდასტურებ „მწუხარება“ და ერთი-ორი ხახატის მახეღვათ, რომელიც უკვე შენათხა:

მომველი ნატურის რამდენიმე ეტაუდიც მაქვს, ჯერჯერობით რომ არ ვახახავს, როჯორც
კი ხახი მომჯობინდება, მოქველ ხატურახს იხილეთ უხად მათეზბოუნდუ, რადგან მახზე მუშათხა
ბეჭახს ანდუვა.

218.

ბაღიან მახდა, კარგიდ ვაიგო, ხელთხნებახე რა ახროს კარ ხელთხნებახი ხამაროდეს
რომ მოდწით, ხახეროდელი და მახზე პრიადა დავჯარდება, რახაც ვაწევა, ახლა, რახაც მახხად
ვიხახავ, ერთომ მხელდა, მაგრამ ნაიმც, არა მუონია, ნეტისმეტად შორს ვუმახხებდუ.

მე მახდა, ხემა ნამუშევერა იდამიანებს გულზე ხედებოდეს, „მწუხარება“ და აღბათ პატა-
რა შენახეხაც — „მქერდურფოთრტის ხევიანი“, „რეიბევიკის მდელითხა“, „თეგზის ვაშრობა“ —
მხოლოდ მარჯული, ვაუბედელი ხამაჯებია. მაგრამ, ამახ მახუხდელიად, აქ არის რადიც — ხემა
გულადანს მომდინარე.

ფიგურათაც და პოზირათაც ვიხურვებდი, ჭეშმარიტა მწუხარება ვამომხახა და არა
რადიც ხევიანი ვიწვითხაღუდა ერთი ხატევათ, მახდა, ამდენად წან წავიწით, ხენს ხურა-
თებზე ასე ამბობდნენ, ამიხ დამხატავს დრმა ვანდებდი და უაქახი გული ამქონიით, — მახუხე-
რადეად ხემა ახეთი „უხეშობიანა“ ახდა ეს იცი, იქნებ სწორედ ამახ ვამოც.

რაკი ახე ვლაბარაკომ, ცხადია, ყველა ამიხ იტყვიას, პრეტენზიული ტონი აქვსო, მაგრამ
სწორედ ამიხ ვამოთ, ასე მოდ-დისიხ დაუხოჯავად წინ რომ ვახწრადუვა.

უხეტეხობახ თეფელი ამა რახ წარმოვიდუკენ? ხელი კარ მხოლოდ ამარჯული, უბამოყ-
რო აღამიანი, ხახოგადობეში რომ ვერც ახლა და ვერც მომავლში მოვიმარებოდს ვერ მოი-
პოვება, ერთი პიტყვით, არარობა, არარათა შორის არარა, რა გეწეობი, ვიქვით, ასეა ყვე-
ლაფერი, მე მახდა, რომ ხემა ნამრობით ყველას ვამეგნო, რა აქვს გულში ამ ახარებულ
აღამახს, ამ არარახ.

აი, ხენი პატარა-ბუნდული მახწრადება მახუხდელიად ყველაფრახა, ამ მახწრადებახ უფრო
მეტად ხაღვარული შთაგახემს, ვადრე კრახობა ხამდელილახა, უფრო მშვიდა ხახარული,
ვადრე ვანი.

რა უბედურიც არ უნდა ვიყო და რაც უნდა ხმირად ვიგრძნო, რომ ეს ასეა, ხადლაც
ხემა მუდამ ცოცხლობა ხუნა, ფაქიმა პარმინია, მხედა მუხივა, უღარიბეს ქოხებია და
ჭუჭყში, ტალახში ხახატებახ, ხურათების ხოჯუტებს მეკამხრეგ ხოჯმე, ამიტომ მუდამ იქით
ვისწროფი რაც დრო ვადიხ, სხვა ყველაფერი თანდათანობით მეტად მხოორდეთა და რაც უფრო
მაიწევაება, თეფლა ხემა მხეწიერებახ მომეტებულად ხედავს და ამხნებს, ხელთხნება შეუბო-
გარ შრომახ მოითხოვს, მახუხდელიად ყველაფრახა, უნდა შრომობდუ, უნდა ყველაფერს აკერ-
დებოდუ.

მუებოვრობა მარტო ხახარდელია შრომახ უნარს არ გულახხმობს: შეუბოვრობა ახიც
არის, ვარც არ უნდა ყუდავებოდეს, მენა რწმენახე რომ ხელს არ ადებ.

რა ვქნა, იმაო, ბაღიან დადა იხელი მაქვს, რამდენიმე წელი რომ ვადე, — ან იქნებ ახ-
ლაც, — ხემათხ ახეთ ხურათების ხახავ, ყველა მხეწერდელს ხამავურით ასე თუ ასე მოგეზდებია.

ამ მოდით დროს მოატყურებს ბაღზე იმეიათად ვეხაუბრებო, მაგრამ ამით არაფერი დამ-
კლებია. მოატყურებს კი არა, ბუნებების ხმათ უნდა უხმახო, ბუნების უნდა მოყვდო: ყური, ახლა
უფრო უკეთ ხეხმია, ან ვქნაო თვახ წინ მოყუე რატომ მუებნებოდეს: დიუბარეჩე კი ნუ ქაქა-
ნებო, ქუხის თხროლზე ხელაბარადეთ ახდა რამე ამით მახაგხხეთ, ხაქმაოდ უხეში, მაგრამ
სახეხბით ხამაროდეანი ხამქვამია.

საქმე ის არის, ხაჯნება გრძობოდუ, გრძობოდუ თავად ხინამდვილეს — ხურათებს რომ
გრძნობ, ეს იმდენად არაფერა: ერთი რომ ნახიც უღათო — ხინამდვილის, ხაჯნების გრძნობა

მხატვარს უფრო ნაყოფიერს სდის, მაცოცხლებელი ძალით აკვება. ხწორედ იმიტომ, ცხოვრება და მისი არსის გამომხატველი ხელ-ოქნება ჩემზე რომ ასე მრავალმხრივ და მსოფლიო მოქმედებს, როცა ვინმე შეეცდება, თავისი ასრის მიმდევრობით, განსაკუთრებულ შედეგად გამოვიყენო, ვიგრძნობ ხოლმე პირადად მე თანამედროვე სამუშაოებში ხშირად იმეთი თანამედროვე საღამაზეს დაუახლოვებ. ძველ ოხტატოთ სურათებს რომ არ ვაახსია:

ყველაზე ძალიან კეთილშობილურ ხელმოწეობა ჩემთვის პრეზიდენტის ხელმოწევა, კერძოდ, მადლია, ფრენა პოლი და პერკონერი რაც შეეხება ძველი დროის ოხტატება და თანამედროვე მხატვრებს შორის განსხვავებას, მხოლოდ ერთი ვიტყვი — ნებადლოა უკანახსენებელი უფრო დროულად აზროვნებდნენ.

გრძნობის მხრივ დიდი სიყვარულია მადლიან „ცოცხელი ოქტომბერი“ და კიქვით, რეხიდალის „ლოკრეციას სამთავრობლის“, მადის „არღანდიელ ემპირანტებსა“ და რემბრანდტის „პილიოსის კოსტებს“ შორის.

რემბრანდტის და რეხიდალის ხელოვნება ჩვენ იხეთსავე დად ხელოვნებად მიგვანია, როგორც მთხავე თანამედროვეთ. მაგრამ დაუახლოვებ ხელოვნება სამუშაოებში რაღაც არის, რაც ჩვენ პირადად უფრო მეტად და უშუალოდ შეგვიხება.

შეამდგება აკვე ვეპოქვა სეიანის ხეზე ნახატსა და ძველი გერმანელი ოხტატებს გრავირებებს.

მაშახადამე, არახწორად მიმანხა, თანამედროვე მხატვრება რომ პირადად წლია წინ მოდის ანევენ და ძველი ოხტატებს შიბანე დაიწევს.

იმე მიწხუთს ჩვესტით ხწორია მადლს ნათქვამი: კაცა რომ ცხადობს, თაკა იბაღ. ნოგვანგენოს, რაც არ არის, სასუღუღუაო.

ეს ხატევება შეამდგება მხოლოდ ასიანურ ჭეშმარიტებად მოგვეჩვენოს, მაგრამ აქ ერთობ დროს ახრია დამარხული, უძირო, როგორც თქვასე და, ჩემა ახრით, ხაჭირთა, ამას ყველა დაუფიქრდეს.

221 (31 აგლისი 1882)

თუ არ ვცდები, მე ვერსე ჩვენ, ერთი ახრის ვართ. ხახულოთ ანგარიშით, აბსოლუტურად მევი ფერი ხუნებშია არ არხებობს. მაგრამ იგი, თეთრის არ იყოს, თითქმის ყველა ფერს ურევია და ამატომ განსხვავებული ტონებისა და სამხაფრის მქონე უხახრულოდ მრავალ ელფერს ქმნის რუბა ფერისას. ერთი სიტყვით, კაცმა რომ თქვას, ბუნებაში ამდაგვარი გრავაციის მეტს ვერაფერს ვხედავო.

ძირითადი ფერი მხოლოდ ხამია — წითელი, ყვითელი, ლურჯი. „მედვენილი“ ფერებია ხარინჯისფერი, მწვანე, იახფერი. მათზე მავის და ცოტათუნა თეთრის დამატებით რუხის უამრავ ვარიანტს ვიღებთ: რუხ-მთწითალოს, რუხ-მოყვითალოს, მოლურჯო რუხს, მომწვანო რუხს, მოხარინჯისფერო და მოიახფრო რუხს.

ვერავის იტყვას, მაგალითად, რამდენხარია მომწვანო-რუხი ფერი არხებობს — უხახრულოდ მრავალფერი და მრავალხარია.

არხებითად ფერას ქიძია სულ ეს არის — ეს რამდენიმე უმარტ-ეგისი დასუღუება; და თუ იგი ხწორად გესმის, სხვადასხვაგვარი ხაღებავს სამოცდაათი ტუბის ქონის ეს ვერჩიოს, რაღვან ხამი ძირითადი ფერასა და მავის და თეთრის დასმარებით სამოცდაათზე მეტ ტონისა და ელფერს მიიღებ. ჭეშმარიტი კოლორასტა ხწორედ ის არის, ვინც ნატურის რაიმე ტონის დახახრესე უმაღვე სვდება, ანაღიზა როგორ უნდა მოახდინოს და, ვთქვით, იტყვას: „ეს არის მომწვანო რუხ-მოყვითალო, რომელხაც მევი ურევია, ლურჯა კი თითქმის ხრუღითად არა“ და ა. შ. სხვა ხატევეთ რომ ვთქვათ, ნამდვილ კოლორისტს შეუძლია, პალიტრაზე ნატურის რუხს ტონებსა მიიღოს.

ნატურის მახედვით ჩინასატების ანდა პატარა ეტიუდების გასაკეთებლიად აუცაღებლიად ხაჭირთა ხაზის გრძნობა. თუ ხაზს ვერ გრძნობ, იგი, როგორც ხაჭირთა, ხურათის შემდგომ დამუშავებს ვერ მოახერხებ. ჩემა ახრით, ადამიანს ეს თავისთავად არ ეძლევა. ამას შეამენ ვერ ვართ, დიდა დაკვირვებთ, მეორეც — ძალზე დაძიბული ძაღბის და შრისის შედეგად ვარდა ამისა, მერხბექტივისა და ანატომიის საგანგებო შესწავლის წყალობით. ჩემს გვერდით ვიღია რუღოუების ერთი პეისაუის ეტიუდი — კაღმით ნახატა; ვადმოცემაც კი მიძნელდება, რა მეტყველია ამ ნახატის მარტივა ხასი. ყველაფერი ნათქვამია, ნახატს ვერაფერს დაუწუნებ.

ხევა უფრო ცხადი ნავაღითა — მადლს დიდა, ხეზე ნახატი გრავირთა — „მწვემხი ქილი“, მარბან რომ ნახევეთ და მე აქამდე ვერ დავიფიწვე; ხაღლი შეამდე, თუნდაც ოხტადეს ანდა ხრე-იველ უფრობის მქერ კაღმით ნაკეთება ნახახატება.

როცა ასეთი შედეგებს ვხვდებით კიდევ უფრო აშკარად ვერძობთ კონსტრუქციის უღირსებას. პოდა, შენც ხედავ, — თუნდა „მწიფარების“ შავალათზე, — რა უდადეს ძალა რომელიც ხარ-
დავ, რათა ამ მხრივ წინ წაიყვანო.

მაგრამ როცა ჩემს ხისკლასიან მათხილულებ, დარწმუნებები, მხოლოდ კონსტრუქციის ძაბვას
კი არ ეუნდები, როგორც ხეობით ვეკლავ მხატვარი, ვერძობთ ფერის მკაცრად უღირსობა
აკვარელების კეთილშეიძლება არ ვანბნობ, თუმცა, მაინც ამოხედავი ჩემთვის უღირსობა
ფერწერის ყველა განმტოება და ყველა ფერის, იგივე აკვარელ-ის სიკეთეს უღირსობა
დავ; ამ ფორმებამდე თქვამე აღბათ მცდე მათხილულ — იმით მხატვრად, ვინც თვის საქმეს ხი-
ყვარულად ეკადება.

ყველა ბებერი კოლაჟის — შეკრულა წინას ხატვის მიყვარულა. ვფიქრობ, იგი ჩემს
დახარისხ აკვარელებს ემჯობინება. ნაღვლიანი ბუნიყია, მკადარი ხე ღვლიან ტბორთან; ხიდ-
რბენი, ხიდვ რკინაგზის ხატები ერთმანეთს აკვლავ, გამურულა მკობება ჩანს — ეს რკინის
რკინაგზის ღვლიან; მკადარა — მკადარა მდებარეობა, წილიანი ნაყარი გზა; ცაზე — ღვლიან, თეთრ-
არქაიოლოგიულა ხწრაფა დრუბლები, დრუბლები შორის კი წამყვანად ვეკლავებულა მათხილ
ხიდვრზე. ერთი ხატეყია, მანდოდა, შეიხედა იმეხილიად დამხატვა, ჩემი აზრით, კატე-
ღიანი გზის გზაყია რომ შედეგს და გრძობს, როცა წითელი აღბა უჭარაგხ, დგახ და ფაქ-
რობს: რა უხადიანი დღე არისო.

ამ დღეებში, უდადესი ხამოყვებით ვმუშაობდი, თუმც ხანჯახან ვეკლავებოდა თავი მახ-
ხეებდა.

ნახატებზე, რომლებსაც ვამყვანებ, მხოლოდ და მხოლოდ, ხა, რას ვფიქრობ: იმედია, ეს
ნახატები დავარწმუნებს, ერთ დღეადვე კი არა ვარ მხატვრებულა, კონცენტრაციად ვეკლავებო-
რაც შეეხება ვეკლავს ჩემი ხურათებისა, არაერთი პრეტენზია არ ვამჩნია ვარდა ერთბა —
მეტობებზე ვამყვანებოდა, თუკი თანდათან ეს ხურათები იხეკვ არ ვეკლავებოდა, როგორც
სხვათა ხურათები იყიდება; ესენი ახლები ეს ანბაყი თუ მოყვარულა, სხვა ხეობისა, მათ-
ყარია, ნატურა ვახტო, ესტო ვიუტად, მუშობრად, ხურათულად; ეს, ჩემი აზრით, ისეთი
გზაა, რომელიც შედეგს უთოოდ მომცემს.

მუშებან კრებითათ, ხაყვარულათ, როცა იქნება, ხელოვნების მოყვარულებს უხათოოდ
მიყვანავთ მხატვრის ვაღა, ნატურის ჩანწედს, რაც შეიძლება, ღრმად ჩახწედს და ანთ-
იციოს, ხიდვ მკადარა ნამუშევარს ეუღლი, გრძობა, მოკლა თავისი შეხატვებლობა ჩააქსოვოს,
რათა მკვირბისაგ ვახატება და ხათელა ვახადოს. ხიდვ ვახათად ხურათებზე მუშაობა, ჩემი
აზრით, არც ისეთი ხწრაფა გზაა, იგი უფრო მოტყუება ხელოვნების მოყვარულებს. ჭეშმა-
რიცა მხატვრისა კი ახე რაღა იქცეოდნენ: მუშობებულა ხამბათებს ადრე თუ გვიან ისი-
ნი მაინც ახეკლავს ხიდვ და ეს ხწრაფად ვეკლავებლობის შედეგი იყო ამის მუხატვ მკტი
შედეგ არა ვეკლავ-რო, მაგრამ, ვეკლავ, არც არის ხატვით ხიდვ ხატა პაქმე, მკით ჩამრთის
დამხატვებულა ვამოქებნა, ცდა იმისა, რომ მათ მკით ჩამოქებნა შეეკლავთ. ეს, რა თქმა
უნდა, დახატებაა. მაგრამ, ცხადია, ახეკლავთად არც ეს უნდა ვეკლავებს, ვანიიდან, მკე-
მლოა, იგი ერთბა ცუდად დანთავრდეს და ღრო, რომელიც ვობდა მრთობს მანბარებოდა,
სუღ ამათ დავარგოს...

როცა ვხედავ, როგორთა ჩემი ნაცნობა თავის აკვარელს ანთ ხურათს რა ეუღლიდვი-
ნელ უკარკიტება, მაგრამ მაინც ვერაფერი ვეკლავია, მუღამ ანთ ვეკლავთ ხიდვ მკობარო.
ხათვს, ნახატს მახედ-მეტი. წუთით არ ვანბნობ, მუშობა აკვარელისა და ფერწერისათ რომ
არ დამიწდა. თუ შევძლებ, რომ საქმეს მანამდე ვეკარკიტო, ვიდრე ნახატში, პერსპექტივაში
სუღს როგორად ვეკლავთ, ვიცი, უთოოდ ჩემსას ვეკლავს, მაგრამ როცა ვეკლავთ ხატვ-
ახატვებრდა მხატვრება რომ კომპოზიციებს ვეკლავს, რაღა ვიხედავთ შეთხიხნადს ხატ-
ვის, მკრე ახე ვეკლავს თხხატვს — ადრევედვე, რაც მოხედებათ, იმთა თხხატვან, შემდეგ მო-
რადან მუხატვრის თხხატვით ხამოქებს, დავარგო-ღის ხატვს მრავალმანამეკლავთუნდა დამხატ-
ვის ცდილობს მახატვს — დავარგოს კმაყმა, რა შეიძლება ეს თხხატ და ხიდვ ხურათს
ახეკლავს — თხხატ ვეკლავთის ახეგ და ახეგ ვიხედავთ თხხატვს, — ვუღა მკრე ვეკლავს
ხიდვ, რომ ეს ხამოქად მიხატვისა და ცუდი საქმეა.

პოდა, ხი, ეს ვეკლავთები, ცოტა არ თვის, მოწყალედაც შეკლავთთან, ვერწერას კიდევ
არ იწყებო?

რა თქმა უნდა, მოკლავლობის ვამს ქედვადის ხიდვებს, როგორც იტყვიან, ხანჯახან მცდე
ვეთამბებია, მაგრამ ახეთი ნახატებზე-ხათვს უკარგის მანამდე ვიხედავთ ხიდვ ჩემი აზრით
და მამოქებლობა არამოდეს მამოქია.

იმედა, მიმინველება, რომ ნახატზე მუშაობა ორი მიხედვით ავირჩიო: ჯერ ერთი, მინდა, რაც არ უნდა გამოვირჩიო, ნახატზე ხელი გავაწყო; ხოლო მეორე ფერწერა და აქტივობა-ზე მუშაობა ხარჯებს მათობით; თავადანვე კი ამ ხარჯების ამოცმა კერ ხარჯების და უნდა ნახატს კარგად ვერ ფლობ, ორმაველება, ოთხმაველება, თუ მე ვაღიარებ ავადსება და ხელი კვლავლები ტალღებით ავიხედა, ხოლო ნახატა ცუდი შექნება, მაღალი მადლი საიქვესხეულები დაჯობების დამსახურება, — რაც ერთი უნდა დაეძინოს, მე უნდა მასი ხარჯების დაჯობება ახვითა პერანგებზე, ხეჭვლა, ვინმე მოხიბლოს.

ახლა კი ჩვენი ხარჯდობის კარს საიმოყებოთ სჯავდებ სიღმე, ხელითაინად ვმუშაობ და არა მუთნად, როდისმე უკვირებო, თითქოს შრომა არ მინდოდეს.

ხოლო, როგორც მკვლევარი, აქიური ხელთაინა ასე მხვედლობენ: იტყვიან, რომ საჭიროა ესა და ეს გავეთავსოთ, თუ არ კეთდება ის მაღლად ახე არ კეთდება, ანდა რამე საწინააღმდეგო ახირი განადგობა, მაშინვე ვითხვამ ახე ახმას: ხენ რა, ხეშე უკეთ იცით?

ამგვარად, აქვე, სივსვერ პუთ ჭუთნა ხაღხი ერთმანეთს აუნხედრდება და ისეთი ყოთრება შეიქმნება, უკანდახევა აღარხვას სურს.

თუ ერთ-ერთ მხარეს მათმინება ეყოფა და გახუმდება, თავს დაიკრუნეს და რამენაირად გაიპარება. — ამას ეიდე არა უჭირს-რა.

ნამინ კა იტყვი: დასწყევლოს ღმერთმა, რაღა ეს და რაღა თხაბი, ან ხხენაირად — საბირისპირა მახწრაულებების აღაინათა სუდაქილი ერთმანეთს, ვეღლა თაყინ ახრზე რომ დგახ: ხოლო, თუ ორი ანდა მტეტი ერთი ახრის დაიკავს, მაღლად ამიტომ, მუნამეს რომ უერთ იღვირ აწყენაინონ”.

228. კვირა დალა

დადი მადლობა მისმარტრე ნახაჩა მუშათა ხცენახ აღწერასთვის; საბატერესოდ დავიწერია. ხოლო რაკი ფერებსაც აღწერ, ვეღლაფერი თვალწინ დამიდვა. მთარია, მაკარსაინე დაწვრილი წაყის კითხვა რომ დავაწყია: ჩემი ახრით, ხაინტერესო, კარგა წყნია, მახა წყალობითა მაკარსა უფრო შემოეყარდა.

პარაჩა და მახა მქმთვარენა, რა თქმა უნდა, დამახია; მხერამ არც ხვენ ვეიქეს აქიურობას ხასყვედურთ.

ამ კვირამი დავხატე სურათი, რომელიც თვალწინ იმ სპევეინგენს დამაყენებს, ჩვენ რომ ვნახეთ, როცა აქ ერთად ყვეანობდით, ეს არის დიდი ვტიუდა — ხედა, ქვაბი, შავ და კეკა, იათ-თხატერასურთ, ადვილ-ადვილ კი თბილა, თეთრი ფერის ხედა, ხადაც განოკროთის ერთადერთი ბოცა ღურჯა: მაწია დარჯა, ქვაში და ხედა დია ფერისია, ახე, რომ ვეღლაფერს დია ფერი ეფისება, სივსის სურათის ცნობსლებს მაღზე თვალმა მოხსკელრა, თაკისებური ფერებითა სისატა შეთვესეთი აადქნიანი ვეძები და ადამიანთ ფაფურება. სიუყირი ეტ-უდასა მტოვესეთა დუშახსნილა: აფრებაინი პატარა გემა- ცხენები უკვე მზად არიან, ზეობამე და აღრენაინ გრა იბინა წყალში შეათრევენ. აი, პატარა ჩანახატა: ხერის ვიწვიალე ვგონებ, ჯობდა ასევე ფიტბრზე ანდი ტალღზე დამესატა. ნაინდოდა, უტოვდი ამანე უფრო მხიარული და ფერადოვანი გამოსუდოყო, მსურჯა, ფერის ხიდრმისა და სისლადერასთვის მიმედქია: სი-ეირველია — ხვენ მაღზე ხშირად ერთნაირი ახრება მოყვასს. ნავალითად, გუმინ სადამოს, როცა ხელში ეტიუჯით ტყიჯან მანისკენ მოკდითდა, როგორც მთელი კვირის მანძილზე, ფერის სიდრმის პრატბუნესზე ფაქრით ვაკეკი კატოცებული. ხოლო იმ წუთშია — განსოკუთრე-ნათ. საოტრად მსურდა, ამაზე შენთან შეხაუტრა, უმთავრესად, აი, ამ ჩემი ეტიუდის მაგალითზე. აა, სი, გეათავ, — დევესიდედ წერადში აწერება, რომ შეტახმეტად გაოცოკუდსარ, როცა მონმარტრზე, მაღლად მუშაბეფეთი დაგისსახე მსუყე ფერების პარმონიული შექმნება.

არ ვატი, ორივე ერთმა მაუღესამ ვაკეკოცა თუ არა, მაგრამ ერთა რამ მხერის მერ უთუ-ოდ აგრმნობდი ირას, რაინაც მე ასე განსიკუთრებით განწაცეოფრა და, უტომა, ხწორედ ახე დასახიდედი, რაინორადც მე დავიბიხე. ამგვარად, ჯერ ამ სიუყეტას პატარა ჩანახატს ვამო-ეფწიაქია: ხოლო შექმდე იმ ნახატებზე სივსეფები, რომლებაც ხე მაინტერესებს.

რამ ასედა უკვე ხამეშოდგომოდ იწოსება — ისეთ ჩანახატ ფერებს ეხედება, ისეთ ვეფქ-ტებს, მაღლისადური ხერათებისთვის აშვიათად რომ შემიამხნევი.

გუმინ ხადამის ტყეში თინად ზემადელებულ, ხმელი რა დამამიკებარულა წაფლას უთ-დედითა მოფენილ მიწის ნაკეფის ესატაედი. მაწმას და, სივსის კი მუქი მოწითალო-ცხვილფერი დახედობდა, რახაც უფრო ამკვეთრებდა ხეთა ჩრდილები: ეს ჩრდილები ძირს სილ-სილად ეცქმოდია: სილდება სივსის მქრქალად ჩანდა, სივსის მკეოტრად, თუხვ საწახევერთად წამლადოყო-საქმე ის იყო, ფერის ხიდრმისთვის მიმედქია, რათა მაწმას ხამეგრე და წლიერება ვადმობეცა:

როცა ესტავდი, პირველად მაშინ შევაძინე, ყველაზე უფრო ბნელ აღვილებსაც რამდენა სინათლე შემოიჩვენოდა ერთი სიტყვით. ხაქმე ეს იყო, ეს ხანათღე არ დაძვინდა, ესეც დროს არ დაძვინდა ხახხასა ფერი, ფერის სიღრმე, ფერის სიძლიერე. ეს ძალზე იყო მისევე.

ამასვე უფრო საუცხოო ხალხის ხომ ვერ წარმოადგენ, ვიდრე ამ მკვლევარს, მკვლევარ-წითელი ტანით შეფერადებულს, სწორი ფოთლებით მუქმოკლეხუდს, მკვლევარის ხამა-ვალა მზით განათებულს.

ამ მაწიდან ამოხადულა ნორჩი წიფლები. წიფლებს ცალ მთარეს შეესაძლებ და ამიტომ ელვარე მწვანე ფერისაა, ჩრდილას მძარეს კი ხეების ტანის თხელი და დრმა მოშავო-მწვანე ფერი დაძვინდა.

ამ ნორჩი ხეების, ამ მოვავასფრო-მოწითალო ძაწის მადმა ძალზე ნახი, რაღაც მოციხ-ფრო-ნონატრახფრო ხეცა მოწინს — ელვარე, თითქმის ნაძვრწყლანის, თითქოს თბილი, ხა-ლურჯე რომ არც კი არისა, სიღლი მის ფიქსე — დასახლული ბორღაური სიმწვანისა, ტანკე-ნარა ხეებისა და მოყვითალო ფოთლების არსია. არგვლიც იდუმალი ახრდალებით ადამიანთა რამდენიმე ფიგურა დაძვინდა — იანთა ფანის ავროტებენ, ნიადაგის მუქმოწითალო-ყავისფერ ფიქსე მოულოდნელი ნოტავით უღერს ხმელი ტოტას ახალგაზღვარ დახრალი ქალის თეთრა ჩანა. აი, ქურთუკმა თითქოს სინათლე შეაკავა, — ჩრდილი დაეცა, — ტყის განადარას მამაკა-ცის მუქი ფიგურა აღიმართა, პერში მკვეთრად გამოიკვეთა თეთრი ჩახი, ქალის მუქი მოხას-ხამი, მხარა და მკერდა. ეს ვეება ფიგურები პოეზიით არას აღხაყს, ხალხის ხანძმა თით-ქოს ვიღაცის ხახვლოხნობი გამოფენად უზარმაზარ დაუძვინებულ ტერაკოტებს მოვავონე-ხენ.

მე ჩატურა ბვიწერე; ამ ეფექტს ვადმოცემა ეტიუდზე როგორ შევძედა, ეს არ ვიცი; მაგრამ ვიცი, რომ განმაცვიფრა მწვანე ფერის, წითლის და შავის, გვითლის და ლურჯის, ყავისფერის, ნაცრისფერის პარმონიამ. სურათის ხატვა ნამდვილ წამებად ვაღმეცემა. ნიადაგის დასახატად, ერთ-ნახევარი დიდი ტუბა თეთრა დაეხარჯე, თუმც ნიადაგი ძალზე მუქია. ამას ვარდა წითელი და ყვითელი დამჭირდა, დამჭირდა ბისტრი, ყავისფერი ფანქიწა და მური, სიენა; ამას შეძელომ მოწითალო-ყავისფერი ტონი შევიღე, რომელიც ბისტრსა და დრმა ღვინისფერ-წითელს შუაა. ბისტრსა და დია, უხალახო ვარდისფერს შუა ძარს, მიწასვე ხა-სიც მოწინს, მოწინს ხორჩა მადისის ზოლიც, რომელიც შექს აირეკლავს და ძალზე ბრწყინ-იყვს; ძნელია ამას ვადმოცემა, ხათვრიად ძნელი. ბოლოს ისეთი ეტიუდი ვამოშვივდა, რომე-ლიც, ვფიქრობ, — ვინც უნდა რა თქვას, — რაღაცის მაინც გამოხატავს.

ხატვას რომ ვიწვევდი, ვევიფიქრე: ვიდრე ტილოზე რაიმეს ისეთი არ დავინახავ, შემო-დგომის ხალხით რომ გამახსენოს — იდუმალს, ნამდვილად ხერათხულს, — აქედან ფებს არ მო-ვაცვიფრო-მეთქი. მაგრამ რაღაცან შემთ რომ ვაქცევა ისეთი რამ, ხერათოდ, დიდხანს არ ვრძელ-დებო, სხვა რა ვხა მქონდა, სწრაფად ესტავდი: ფიგურები უხეში ფუნჯის, რამდენიმე ძლი-ერი მოხმით ერთბაშად ვამოყვინა. ეს ხეება მიწასვე ისე მტკიცედ დგანან, ვაოცებულნი შევეყურებდი. ფუნჯით მინდოდა დამეხატა, მაგრამ სურათის შედაპირი ხალებავით უკვე სქლად იყო დეფარული. ამას გამო მოწინსი აღარ ჩერდებოდა. მაშინ ხეების ტანა და ფესვები პირ-დაპირ ტუბიდან გამოვიყვინე, სიღლი შემდეგ ფუნჯით თინე დავამუშავე. და აი, ახლა მუშა ხეება მიწასვე უკვე მტკიცედ დგანან, დედამაწიდან ამოხადულან, დედამიწაში ფესვი გა-უღვამთ.

ერთის მხრივ კადეც მიხარია, ფერწერა რომ არ მასწავლია, თორემ ალბათ აი, ისეთი ეფექტების გვერდას ავლახაც ვასწავლია. ახლა კი ვამბობ: არა, მე სწორედ ეს მჭირდება: თუ ძნელია და შეუძლებელია — დე, ასე იყოს; მე კი მაინც უნდა ვცადო და ვავაკეთო, თუმც არ ვიცი, როგორ-მეთქი. თავად არ მესმის, როგორ ესტავ. სურათა ტილოსთან დავჯდები სიღლიც — ამ ადგილას, რომელიც მხიბლავს, — ვუცქერი, რაც ჩემს თვალწინაა, და გულში ვფიქრობ ეს თეთრი ტილი რაღაცით უნდა შეავსოს-მეთქი. უკმაყოფილო გბრუნდება შინ, ნამუშევარს განზე ვადავლებ, სიღლი ცოტას რომ შევასვენებ, ისეე და ისეე ვაოცავლებ, თა-ნაც თინე მუშინა; კმაყოფილი არც ბოლოს ვრჩები, ვინაიდან ვინების თვლით ვერაც ასეც ცხადად ვხედავ წარმტაც ჩატურას და, რაც მისგან ვავაკეთე, არ შეაძლება, მომეწონოს. მაგ-რამ რამაც ვამბობა, იმას ერთგვარ ვამომსახილს ჩემს ნამუშევარს მაინც ვამჩნევ. ვხედავ ბუნება შესაუბრა, რაღაც მითხრა, მე კი თითქოს მისი ჩაოქვამის სტენოგრამა ჩავიწერე ჩემს ჩანაწერში. ზოგაერთი სიტყვის ვამოყვრა იქნებ ვერ შევძლო, იქნებ სადმე შეცდომიც მქონდეს, ანდა რამე გამოვტოვე; მაგრამ აქედან, რაც ტყემ მითხრა, ეს ხანაპირთ, ანდა ფი-

გურამ, ამ ჩანაწერს ცოტა რამ მაინც შეჩვენია, ეს კა უფერული და პირობითი ენა როდია ზეპირად ნახვავლი, წინასწარ თავშემოსხვეული წესებია, ეს თვით ბუნების ძახილია, ბუნების ხმაა, დაუნებლად გაკეთებულ ერთ ჩანახატს კიდევ ვაგზავნი, პაწაწანა ბურქებია დახატული, ბურქებს ფოთლები — ცალ მხარეს რომ თეთრია და მეორე მხარეს მუქი-მწვენი, — სულ უბრწყინავს და უშრიალავს. უკანა მღანზე ნამუქებული ხეები მოჩანს...

როგორც ხედავ, ძიელი არსებით ფერწერას და ფერს უდრმაყვები, მასწავლებელი თავს ვაკავებდი და არც ვხანობ: ამდენი რომ არ შეხატა, უაგურას ასე იტყვიან, ვერ ჩაეწვდებოდი, ფიგურას, დღეს რომ დაუბოლოებულ ტერაკატას მოძიავს. მაგრამ ახლა დაა ზღვაში გამოვედი, მოდა, ამიტომ ფერწერაში შემოვიღე უნდა ვახვავრომ, ძიელი წემა ენერჯია ფერწერას უნდა მოეახსირო...

როცა სეზე და ტადოსე ვხატავ, წემა ხარჯები კვლავ მატულობს. მახალა ბეირია, ხალე-ბავებიც: დახარჯვას კი, ხალცრად ძალე ახარჯება. მაგრამ რას იხამ? ეს ვახაჭირი ყოველი მხატვრის ხედას ყოფილა, ფერის გრძნობა, ეიცო, რომ მაქვს; იხიც ვიცო, თანდთან რომ მომეძიტება, რადგან ფერწერას, ვატყობ, ძვალ-რბალში გამატანა. შენს ასეთ ერთეულ, ასეთ ნაშედილ დახმარებას ახლა უკვე შეტად ვაფასებ. შენზე ძალიან ხმარად ვფაქრობ. მიხდა, რომ წემს ნამუშეყარს კიდევ შეტი გულდაჯერება, კიდევ შეტი მხნეობა დაეტყოს, კიდევ უფრო სერი-ოზული შთაბეჭდილება მოახდინოს და სულ ძალე საამოვნება შენც მოეახიწოს.

234. თრშაბათა დალა

ბევრი ყველა დამეხარჯა, ძალიან ბევრი. ეს ნაწილობრივ ამის ბრალია, რაც დავიწყე, ხმარად კარგი რომ არ გამოდის, ისევე თავიდან დაწყება მიწევს და ამიტომ ძიელი შრომა წყალში შევრება. თუმც, საბოლოოდ, ეს ას ვხაა, რომელმაც უნდა წინ წამაყვანოს; ამიტომ ამ ვხით უნდა ვიარო...

ვერ წარმოადგენ, კაცა როგორ დიზაინდება, როგორ იღლება, როცა ვიღაც უცხოები გვერდიდან არ შორდებიან. ზოგჯერ ეს ისე მანერვიულებს, სამუშაოს თავს ვანებებ. მაგალითად, გუშინ დილას, თუმც, ვერ ძალზე ადრე იყო და იმედი შექონდა, ხელს არავინ შემომლი-და, სწორედ აღნიშნული მიზეზის გამო არაფერი გამოძივიდა — ბეზეიფენსაუტის წაბლები ვერ იქნა და ვერ დავხატე არა და, რა ლამაზებაა! ეს არა მარტო ძალიანანებს, ხალებავებსაც ტყუილუბრალოდ მახარჯვინებს. რა თქმა უნდა, ამის გამო ფარ-ხმალს არ ვერი, სხვებზე ნაკლებ არ ვუძკლავდები ვოყელიყეს, მაგრამ ვიცა, ეს „petites miseres“ რომ ოდნავ ნაკლებ მაწუხებდეს, ჩემს საწაადელს უფრო ძალე ვეწყოდი.

ორიოდ სიტყვა იმ ეტიუდზე, რომელმაც ვგზავნი:

თუ, როცა ნახავ, გაიხსენებ, ამის მსგავსი ეტიუდი სხვაც რომ ბევრი მაქვს, გაიხსენებ და არ ინანებ, რა შემწეობაც გამოიწიე, შეტი უკვე არა მინდა-რა, ახალი ძალით შევუდგები შუ-შაობას. ხალე თუ არ მოგეწონება, მხედველობაში უნდა მაიღო, ფერწერას რომ სულ ახლა-ხანს მოგვიდეს ხელი. თუ მოგეწონა, ამას რაღა სჯობს: ძალზე მინდოდა, ისეთი რამ გამოიყ-გზავნა, რაც სახარულს მოგიტანდა...

თანაც არ უნდა დავაგაწყადეს: მე მიხდა, შენი კრიტიკული მენიშვნები მოეახსინო, დაუ-ფარავად უნდა შითხრა ვეელეფერი. ზოგჯერ მიხდა, ვიღაცას ვიხილო, ამა თუ იმ საკითხის ირგვლივ რამე შირჩიოს — სხვისი რჩევა ზოგჯერ ჩემთვის აუცილებლად ხაჭირია, მაგრამ მაშეე მხგონდება და ცდუნებისგან თავს ვაკავებ, ჩემს სურათებზე მხატვრებთან უკვე არ ვლაპარაკობ. იქნებ მათ შორის გასაოცარი ჭკუის პიტრონაც ბევრი ერიოს, მაგრამ რას შეშ-ძენს მათი ჭკუა, თუკი შე ერთს მარჩევეს და თვითონ სულ სხვას ვაკეთებენ? შერჩიენა, მა-უკვეს ეთქვა, პირისფერა როგორ შეხმარა, ამის ნაცვლად, რომ ჭკუის სწაელებას მოგყოლო-და: პირისფერა არ იხმაროთ. მაშინ, როცა, როგორც თვითონ, ისე სხვები პირისფერს ხში-რად იყენებენ და შედეგშიც მშვენიერი აქვთ. რა გაეწეობა, ძალიან ხმარად აღბათ ბევრ რა-მეს თავად მიაგნებ. მეც ამას ვცდილობ, რომ შეძეძლოს, რაც გულათ მიხდა, ის ვაკეთო, კიდევ უფრო ენერგოულად შევუდგებოდი ფერწერაში მუშაობას და პირველ რიგში უამრავ მოდელს ვამოვიდა.

აი, კიდევ რა: ცხადია, შენთვის ვახაკებია, — მე შეძეძლო, ზოგიერთი რტო სულ სხვა-გვარად დამეხატა. თუ თავიდან დაეხატავდა, მაგრამ, ვფიქრობ, ეტიუდი, რომელმაც აღბათ მომავალში გამოვიყენებ, ბევრად არ უნდა შეიცვალოს. ეტიუდი სახელობისში იმ სახით უნდა ინახებოდეს, რა სახითაც ტყიდან მოგაკვებს: ზოგიერთს იქნებ ამის გამო არც ასეთი მშვენი-ერი მოეჩვენოს, მაგრამ თვით მხატვარს უფრო ცოცხლად გაახსენებს თავის საკუთარ შთა-ბეჭდილებას.

ზოგჯერ მგონია, საკმარისა გულმოდგინება ვერ ვაგრძნობანვ, ვერ ვიხსენებ, ვერც რი-
კორ სიმსივლე-მუთქა ის ამბავი, ამ ბოლო დროს რომ აწერეხი.

ამასუ კი, რომ კითხულობ — ხიფათული და წმიდა წიხვები ხუთუ შეიძლება, გასწავლო
გასწავლ იღუპიებად" გადაგვამცთათ. — გაბახუხებ: ზოგჯერ აბეც სდება-მყოფი, მარტო მარტო
გაკოდებოდა, თუ ეს თუხაც შევმოხვეთა, არც ის შეყრა, რომ მე შეყმისხვეს.

მაშლე ძალზე კარგად ამბობს, პირველ ჩანებში ხიფათული ხეხტა, რიგობიც ხეხტა
და, მაგრამ შექმდომ ბავარივისი გამძლე ხეხტა.

რა თქმა უნდა, ამ შემთხვევაში, თუ თრივე ერთმანეთის ერთხელა.

ეს დღეები ხუელ გვეხტ'ზე ვარ, ამ ქუჩებისა და ხეხახვევებში დავსტაბლობ, სადაც მარ-
შის მე და კრისტინა ვავტიალობათ... ერთი დღეს ნოტარ ამისდა ვყო, იქნურობა რადაც ბა-
ოცრად მსვენებრა მომქრვენა: შან რომ დავბრუნდი, სის ვუთხარა: ყველაფერი ისევე ასეა, როგორც
მარშის იფო-მყოფა. ამას ამასუ გუზუნება, რენ რომ რწმენის დავარგობუ იწერება. არა სავუ-
რულს — ისევე, როგორც მთელს ბუნებას, აქვს ჭკნობის და ყვავილისის შენათება, მაგრამ
მოდიანად არახდროს კვება. სდეა მამიც ზღვაა, მთაქცევა თუ უაუარცევა. ხიფათულშიც—
ეს აქნება ქალისა თუ ხელთყნების ხიფათულა. — არის წუთება, როცა იფა მოდლევა, მაგრამ
სრულა რწმენას დავარგვა ხიფათულში შეუძლებლად მიამსია. ხიფათულს, როგორც შენობ-
რობას, მარტოთენი გრძნობად რადი ვთვლა. ხიფათულა უმარველხად მოქმედება. და ის
სწორედ ამის გამო, როგორც ყოველ ნოქმულებს, ცხად რომ იფა დამბავლობა ექმნება.
ხიფათულს აქვს მიღუყას და შეხუხტების მომქრება.

მტკიცია და წრფელა ხიფათულა დიდა ნადლა, თუმც არც ის არის გამორავხული, მძა-
რე წუთება ხიფათულაც რომ განვიცდევინოს.

როგორ მინდა (აოტა ხანს შენთან ლაბარაკა ჩემს ხელთაზე გულს ხელთ არ ამიერია,
არც ხალხი დამავარგებს, სულთერად არ დავცემულვარ, მაგრამ დასქმის ერთ წერტილზე
გუჯენსუ და ეს აღბათ ამის ბრალია, რომ ვინმესთან — ყინც მოძქანს და ვახთანც შევსდებ
ჩემს სტენზე ვადამარაკო, — ურთიერთობა ჩემთვის უთუთად ხაზართა. აქ კი ახლა ხმის ვამ-
ცენი არავარ შეყის, არავინ შეყის, ვახა წდითაც. შეხატულთელა იწუნებოდა არა, ამას რადი
გამბობს თოთქის მდობა არავინა შეიძლებოდა. ხიფათულთად, არავის ვიცნობ, ვინც წდობის
ღარისი აქნებოდა.

იტყვიან ხოლმე: ხაქმე რომ ხელის ამოხვლაზე, ეს სწორედ მაშინ ვახხსენია. დაღუ-
ბულა ნათქვამია, ზოგჯერ ზემა თავა ვევათხებთ: ასულს ამისვლას" მტეხა შევრალა ყველა-
მუთქი? — რადგან უახე ვადარ ვითმენ, ისე მანდა ზოლთა და ხოლთ, ანა ვევესხსნას". მთოც-
ყნაბავთ, რა იქნება...

ზოგჯერ გულს მეთაბარება, ქალს, რომელიც წყლის ცხოვერობის, წიგნისა და ხელთ
ნების რომ არადერი ვევეება. მაგრამ ჩემს ხიფათულა (მისი უმეცრების მიუხედავად) ვახ
ამას არ ადატურებს, რომ ჩემს ნამდევლად წრფელი გრძნობა ვევათხებოქის? აქნებ მერე
ცოტა რამ ახწავლობ და ამას ჩემსა ურთიერთობა განამტკიცოს, მაგრამ არავინა, როგორც
თავიდაც მოვიხსენება, ბავშვებს მტეხი არა ასხაოქ რა. ხანამდევლესთან სწორედ ბავშვები
ავაწიბრებს, მამახადანე, ავი ბავშვებს შეშეობათ უნებურად სწავლობს კადეც, წიგნი აქნე-
ბა, ხელთყნება თუ ხანამდევლე, ჩემთვის ერთია, თუკი რამეს შემისწავლას. მე ამ ყოთან
მომქრინდებოდა, ვინც ხანამდევლის მოწვევტალია, ვახადან, ვინც ცხოვერების გულში ჩემ
აღუბს, შევრისც გრძნობს და შევრისც იფის.

ხელთყნებს ცხოვერებაში რომ არ ვეკიდდე, აღბათ ამ ქალს ხუელვად ჩეთვლიდი. უანს
ისდოდ არ ვაჭყოდა, ყველაფერი სხევებრად რომ ყოფილეთა, მაგრამ ისეც არა უმატს რა.

ახელა, ამ კვირამი კვლეუ მეჯათ შრანისა მწეუდებთ: თუ მინდა, რომ ზაც დამავლდა,
მალე შევივხო, თრა ვიცის ხაქმეს უნდა ვევეთხებუ, — მე სამ ძალზე ვევიან დავაწყნ იმის
შეკნება, ტადღის რომ ჩამოვრისა, მახვენებს მაკარეკინება.

თუმც წერალა გუნის მოწვევტა: თრიოდ პიტეო თაქვაც მანდა დავუმატა: რათა, ყოველს
უწინარეს, მ—ლთა ვარხრა წერდილია და ვუღრანათვის; თანაც, წეს: ავადმყოფის "ვაიუსი
ბობამ" ძვე შებაქუხა.

ჩვენ ხიმ მარტო მინება ეს არა, შევარტებიც კართ. და შევავირდი, ერთიმუთრეს ვუღრახ-
დავად ვეღამარაკოთ — ისე არ არის? სოლოთ თუკი კარგიორებად მივანინა, რახაც ვუჭირობ
ყველაფერს რომ ვეუზუნება, ვახსოვ, მამბატით...

ძვირფასო ძმავო, სურსე რაღა ელაპარაკებო გულწრფელად ვამბობ, რახაც ვამბობ, თანაც იაკუთარ გამოცდილებას ვახიარებ. ანდლოცურ სმბაჟა ყუტყუო, რაც თუო ჯალამსა კრისტინამ რომ ამშობაანა, მეტასმეტად უღონოდ იყო, მაგრამ სწორედ იმ მომენტში მისი ხატოცხლე ყრანა ამბემა ვადაარსინა — ბავშვიც ამიტომ უსუბლად და ძვირად იყო.

ბავშვა რომ იყოლა, თორმეტი საათის შემდეგ მივედი. ხვსემით დანჯარისკენ მივსულე. ღინახვანე წამოაწია, მერე ისე განთავსდა და ვამხარუდა, ვითომც მისთვის მომხდარიყოს თვალეშმა ხახარულ. ხახარისთა, მადლადრებით განზრწიყობთა უნდოდა. კარვად ყოფილიყო, დამხარდა კაცც. უთუო კარვად გავხდებო.

როგორც შენა ბოლო წერილა იტყობანება, უკვე თავდაც დარწმუნებულხარ, თუ რაოდენ ხაჯართა, იფადყოფა იადულო, ამის შევბარდეს, თუ რაოდენ საჭიროა, კარვად ვახდინო სურიელი მქონდეს.

მაგრამ ია, თრთლე დეა გვიდა და კრახტინასეგან წერილი მივიღე. კარვად ვერ მივსვდა. რა გწერა, ინულება მადლად გამოცრუვდა: რაღაც ასეთს იწერებოდა — აღმათ სხვა ქალთ ამოვეო და ა. მ. ერთი ხატყუაო, იალსე უაწარ ამბებს მწერდა. რაღაცა მიყდ მიკლებოდა. ვანაიდან ვერ შეც ასეც ცუდად გიყავა — ის იხ იყო ხაჯადმყოფოჯან განთყუდა მიკლედ. წემოვას ნათელი ვახდა. რომ კრახტინა ვაწმე არ იყო, რაღაცა მწარდა. ნამახლე მახეო გავეშურე, უფრო სწორად, როგორც ვა შევძელე. მივეციოხე ხატმას დღეებში მახთან არაყის მქმამეზება, ისე რომ გვარამდე ვერ ვახსულე. კრახტინა თათქის ხამომქყნარიყო — იმ ხორჩხა და მწენსეკლონტთან, ხაბრალო სეს დამხვანეზოდა, დურთოშელა ქარახაგან კვარტებო. რომ შოლად აახტეცინოდა. თან სავშვიც აჯად გახდომოდა, სულ ყრთიანად მობღუნბულიყო. ექამის ხიტყვით, ხატყალ მაქუნას სივეითლე მწარდა, ამის კარყა, ეტყობა, თავალებიც აბტკიყეზოდა, გვეოწებოდა. ახრმაყლო, დედამისა ვა, ვახაც სივეითლე არა ხწიარდა, ყუთოვლა და ხაცრისფერა დახდებოდა. ვინ იცის, რის დამხვანეზოდა. ერთი ხატყუაო, ეს ყველაფერი ერთ კვირადი მომხდარიყო. კამეორება, კრახტინა ისე მანქნოვლიყო და ხამომჭვანარიყო, ელდა-ნაცემა შეკუურებდა.

რა სწირა? რა მოსთა? როგორ მოხდა? რაღა ყქსა შეოქ? თავადეა კომტყუდა, რაღაც სულა მიწრთაღეშბო. ცხადა იყო, მელანქოლია დაუფლებოდა, თუმც სავსებით უნიბუშოდა. ყრთადან იმ ერთ კვირადი ასეთი მართლაც არაფერი არ მომხდარა.

ვადავწევიტე, რამე უნდა ყიდონო-მეთქი და თუმც კარვად არ ყოფილი, რა ხაჯბოდა რახცა გავწე.

თავი ისე მოგინეკნე, ვითომ გაუბრაზდა: ხატყვას ასე ბარულებ-მეთქი? — ვუხიყვედურა. მერე ექამდე მივადეახე, ისეც დამხარდა. მალე კარვად გავხდებო. საზგასმით ყუთხარა, ბავშვი რომ იყდა, ეს მხოლოდ შენა ბრალია-მეთქი, მერე კვითხე, რას ნიშნავდა მახე წერილი. ერთი ხატყვით, მავხვდა, ვერ იყო ნორმალურად. აა მცც ბავში კელაპარაკე, ველაპარაკე მალსე. სკაპარაკ, თუმც მდარე ხაბრალოდ მერტ არაფერს ვარძიობდა. ყოყუდიყო ამის შემდეგ იგი თათქის გამოცხადება, მოვარეული რომ გამოცხადებდა, ია, ისე, წაყლის წინ კა, — რა თქმა უნდა, ვადრე წაყლის ზრთ დადგებოდა, ელაპარაკის კილო შეიცვალა. — კრახტინა კაცეც ყოძულე, ხატყუა მიყდა რომ უთუო კარვად გავხდებოდა, თანაც plus vite que toi!

და ია, მძათ სავწარედო, ამ წყობის სიღველა თათქის ხამოხცილდა, გამოკეთება სწრაფად ავტყო და მალე სავშვიანად ხაჯადმყოფოჯან წამოყიყვანე. ბავშუნი ერთხანს ვერ იყო კარვად, აღმათ ამიტომ, შირყულ ხანებში დედამახე სენსე უფრო მეტს რომ უიბრბოდა. ვიდრე თავის ბატონსე; მატონს ასლ, ბავშვა, ცხადა, მოცკერიყოს ჯახხადია და მართლაც მტკობა მოცკერიყოს სავყულე თვალეშმა. სხვებერა ქვეყისის, რაღა კრახტინას ხაჯადმყოფობს მანწმის მიხედვები უფლოფებოდა. რაღა სენთან წამომყუენს და იგი უცებ ბავშვანად კომოცვადე, ამ სურათში მათაც ასეთი მოსტყურა დედამახე კარეყო და არა შეფერა გამახსენდა.

კამეორემ: თუ უცემა და ამქამო მქნა იფადმყოფად აქოხვეე მახეგან მანწმობს (რა თქმა უნდა უხადრადლოს) არ შეუძერია, იმა რა აჯონს; მაგრამ თუცა მელანქოლიამ არ გაუარა, აამუდე, ელდა დავბარდეს, რომ უთუო კარვად გავხდებო; დარწმუნე, — ისე, რომ სარევიც ვერ შევამრუნებ, — დავახსენაო მოყობსა. ვ რომ კარვად გავხე, უსქითე ხატოცხლე არ მინდა-თქო. მოყუესხენება, მადლიან მძარად ასეო დამარაკს ვერთდებოთ, ვანაიდან ევთობტობად მავგანინა, მაგრამ ამ-იი სე შეფრცხეება — ამ შემთხვევაში სავქე ვსება მახ ვადარწმინას და ეს

1 რაც შეიძლება მალე (ფრანგ.)

სიტყვება ეკონომად არ ჩაგეთვლება. როდესაც თნ ადამიანს იხუთი ძლიერა ხაყვარული აკავშირებს, უგრომანეთოდ სიმშვიდე და მოხვეწება დაკარგვით, ეგონაშზე და-პარაკი ზედტყია, რამეთუ მათ ერთ არსებად გადაქცევა აღარ სწარდება. ასეთი იქნა ერთნი არიან. თდონდ ეს უნდა სიტყვით ითქვას: შესაძლოა, მენს აუადმოცოვს ითუ უნდადეს, ხული და გული გადაუმალო, რომ ამისა კარგად ეოფნა მხოლოდ მენს სიტყვით კავშირებ-დეს.

ნა კარგა და ეთილდობილიც არ უნდა იყოს ქალი ბუნებით, თუ ხაარსებო წყარო არა აქვს და თუ თვახა არ მფარველობს, უხაოთოდ პროსტატუციის მორეგში დანთქმას უნდა ელოდეს. ასეთი ქალის მფარველობასე — და თუ ამას ხაყახიარად ყურ მთახურსებ, ვარემოება თუ გათიულებს, თუ il faut y mettre sa peau, ასეთი ქალის ცოლად შერაცხაზე ბუნებრივად რა შეიძლება კადევ იყოს?

პარალად მე ასე ვფიქრობ: ასეთი ქალის მფარველობა და, თუ საჭიროა, საკუთარ მკერდ-ქვეშ ამოუარება იმ დრომდე უნდა, ვადრე ავი ხამომროებას საბოლოოდ თავს არ დაადწევს. თუა ნამდვილად არ გაყვარს იგი? მაშინაც ასე უნდა მოიქცე?

იქნებო მაშინაც ეს mariage de raison² იქნება, მაგრამ ეგონატურა გაკვებით არა.

შენს ამბავი განსხვავდება ჩვეულებრივი ამბებისგან, მაგალითად, ჩემი ამბავსგან; ვინაიდან ის პაროყნება თურმე ძალზე მომხიბვლელია და, როცორც ეხედავ, აზრით და გრძნობით შეთვისებხართ ერთამეთრებს, რის შედეგადაც უთახსნილება იმ საკითხებზე, მენ რომ მწერდი, თქვენს მორის მაშინ მოხდებოდა, თუ ხულ სხვაგვარ, საკლებ დრამატულ ყითარებაში შეხე-დებოდიო.

ას, რაც ვითხარი, პახუხაა მენს შეკითხვაზე: უბედური ქალის შევლახას კაცმა რამდენად შეიძლება გადააჭარბოს, სახლვარს რამდენად შეიძლება გადახცდესო? „უხასრულად, უხა-ზღვროდ“ — ასეთია ჩემი პახუხა, მაგრამ რაკი აქხიომად მიმანხაა, რომ ხაყვარულში მთავარი და ძირითადი ერთეულებაა, მენსავე სიტყვებს ვაცახსენებ — ქორწინება (ესე ავი, სამოქალაქო ქორწინება) უცნაური რამ არაო, რომ იწერება. ეს სიტყვები მენს პოზიციის ძალზე ზუსტად გამოხატავს, და მე მართლაც აღარ ვაცა, ამჯერად რა სჯობს, უარის თქმა თუ დათანხმება, უცდინაგმ-ს რომ იტყვიას, სწორედ ას არის და, ჩემთავად, ყითურებაა, იმ საკითხის გა-დაწვევტე არ შეკიხრა, ხავსებით სწორად და ხამართლიანად მიმანხაა ჭემძარატება: „მართო ქალს კი არ ართავ ცოლად, არამედ მიუღს მას ხათეხაობას“ და როცა ეს ხათეხაობა ცუდა ხაღხია, ცხადია, არ არის ხახიამოყნო.

ახლე პიუგოს „განკიცხულნის“ ბოლო თავს ეკითხულობ: შეძლება ფანტანამ უდიდესი მოაბეჭდილება მოახდინა. სხვაზე ნაკლებად არც მე ვიცია, ცხოვრებაში რომ ზუსტად ასეთი ქალს, ასეთ ფანტახს ყურხად ხახავ, მაგრამ ეს ხახე ნამდვილია, თუმც პიუგოს ყველა გმარი ასეთია — ცხოვრებაში, ხასამდეკალეში რახაც ეხელებით, სწორედ იმის კვინტესენცია.

მაშლე სწორს ამბობს „Une femme est une malade“⁴. თეო, ქალი ცვალებადია, ამინ-დივით ცვალებადი, ცხადია, ვახიც თვალთ არ აკლია, რა ამინდაც უნდა იყოს, სიღამაზეს მაინც შეიძინნებს. მახთვის თოელიც ღამაშია, მცხუნვარე მზეც, მყუდროებაც და ქარიშხალიც, ხიცხეც, ხიც-ყვიც; წიღისწადის ყოველი დრო თანაბრად უყვარს, დღე რა არის, ერთ დღესაც კი ვერ შეღვეთა და იმით, რაც მის ირგვლიე ხდება, გულში მუდამ კმაყოფილია. მაგრამ თუნდ კაცა, აი, ასე ეკიდებოდეს ამინდასა და წელაწადის დროთა ცვლილებას, ქალის გუნე-ბის ცვალებადობაც თუნდა სწორედ ასე ეხმოდეს, გუნებაში თუნდაც ხჯეროდეს, რომ ყოველ-ჯვარ უცნაურობას თევისიყე მახუხი აქვს და რის გაცემაც არ შეუძლია, იმას, უბრალოდ, ვგუებოდაც, ეამეთრებ, ვოქვით, კიდევაც შეიძლებოდეს ასე ცხოვრება, მაინც ჩვენი ხახაბია, მვენს აზრები, ცხადია, მუდამ ვერ დაეძთხევევა იმ ქალის აზრებს, ხახაბოებს, ვახთანაც კაცხოვრობით; პარმონია ხშირად არღვევა; პოდა, მაშას ეჭვახა და წუხიღახავან, უკმართობს გრძნობისაგან ევლარც მხნეობა, ევლარც რწმენა, ვერც ხაღხია და ხაყვარული ხიცოცხღახა ვვლარ დაეკიხსნის.

¹ ხაჭიროა, ხაყუთარი ტყავი გახწირო (ფრანგ.).
² ანგარამაიანი ქორწინება (ფრანგ.).
³ დამაბნეველი (ანგლ.).
⁴ „ქალი და სხეული ერთია“ (ფრანგ.).

პროფესორმა, ვინც ჩემი ცოლას მომბარობას ესწრებოდა, ასე მოიხრა: მის საბოლოო მომჯობინებას მრავალი წელი დასჭირდებოდა. ამგვარად, ხინას წერვაული სახტემა ანუ ანუ აღგზნებულია და გუნებას ცვალებადობა, ხასიათის მერყეობა, რაც ყველა ქალისთვისაა, მასაც ასევე ასახაობებს.

მა, შენ რა ვეწაყვლება, ხაძამია, ხანი ასევე ძველ ცდომილებებს არ დაუბრუნდის და საფრთხე თითქოს მის ზნეობას ემუქრება, მაგრამ მისი უანხრობობაც საფრთხეა. რახაც ხინას ასახა და ძველ ჩვევებს შორის მერყეობას ვუწოდებდა, ერთი მანუხების ზოგჯერ ასეთ კუნებაზე, შენ კი მიჭარხ მასი ატანა — ჭარვეული, ავი, ბორბოტი, საზიხლარი, მოკლედ, ხანდახან აღარ ვიცა, რა ვაყავითო მერე ასევე გონს მოგვება, კარვა ხანს წუხს, თავად არ ვიცა, რა მომდისა. ვახსოვს, მარშან დედამიძე აწერებოდა, ვაითუ ტვირთად დაგაწვესო. ზოგჯერ მინდა, ასეც იყოს, ხინას დედას, როცა თავად ხურს, ეწერვია არ აკლია, შეუძლია, ყველაფერი კარვად აკეთოს, ახლა კი ხმარად უფრო ხელს მიძლის, ვიდრე მშველის. რა ვაწყობა, როცა ქალი ცუდად იქცევა, ზოგჯერ მართლაც დედას პრალია, ხოლო თუ დედა იქცევა ცუდად, არცთუ ისე იშვიათად ოჯახია დამხამავე. თაყისთავად, თითქოს ზოგი რამ არც ასეთა ხაძინელია, მაგრამ თუ ვინმეს გამოხწორება განგახრახავს, ხელს შევიძლავს, შენს ყოველფერ კეთილსმყოფელ შეგავლენას ანეიტრალურს, არანად იქცევი.

ჩემს ცოლს ძალზე ბევრი ნაკლი იქვს, ამკარი ნაკლი, ხშირად ისე არ იქცევა, როგორც უნდა იქცეოდეს — ეს ასეა; მაგრამ, ვფიქრობ, ამის გამო, ცუდად, მანც ვერ იტყვი.

რა თქმა უნდა, ხაჭართა ყველა ამ ნაკლის გამოხწორება, გამოსწორება მისი ასეთი ჩვევებისა, როგორცია უსუფთაობა, უზუღასყურთობა, მიზარმაღე, უგერვილობა, — ათასი რამ ხჭარს. მაგრამ ყველაფერს ერთი ფეხი იქვს, — ყველაფრის მიხეზა ისე და ისე ცუდად აზრდაა, წლების მანძილზე არაჯანსაღი ცხოვრება და წამხდარი წრის დამღუბველი შეგავლენა. ყველაფერ ამს გულანდალად გუუბსება, თუმც ნუ იფიქრებ, თითქოს ბოღმა და ხასოწარკვეთი მალაბარაკებს, უბრალოდ, მინდა, ვაგაგებინო, რომ ეს ჩემი ხაყვარული წარწყმითა და მოვარას ხსავით როდია-მეთქი მოხაესოვა, — ზოგჯერ არშაბათ დაღასავით პრიაუღია.

მაგონდება ტახოს ერთი მომცრო სურათი: თივლში, დამჭკნარ ყვაგილებს შორის მანაწაწა ჩაღის ფიგურა: „voie des fleurs, voie des pleurs“.¹

პო, ჩემი ცოლი კარდების გზით აღარ დადას, როგორც მამან, როცა უფრო ყმაწვილი იყო და თავის ხურვალს აყოლიდა, რაც ხურდა, ამას აკეთებდა. მისი ცხოვრება ახლა უფრო ეკლიაწიი, ავი მისთვის ცრემლას გზად იქცა, განხაკუთრებით მარშანდელი წელიწადი: თუმც წლეკანდელსაც არ აკლია ეკლიაწობა; მომდევნო წლებიც ასე იქნება; თუმცა, თუ ხაძამიამ ტკიცე და ნებისყოფა გამოიჩინა, ყველაფერს დაძლევი.

მაგრამ ზოგჯერ მოთმინება ვეარგება, განხაკუთრებით, როცა მასი დაუდევრობა თავს მომაბეზრებს და ბოლოს ხაყველურს ვაყუბედავ. აი თუნდაც დაკვრება ტახსაცმლასა, კვრვა: თავისთვის, ბაკყუებისთვის, ბოლოს მანც დაიწყებს ხილმე ხაქმის კეთებას: ამ მხრავაც იგი უკვე ხაგრძნობლად გამოსწორდა. იყვ სამ უნდა შევიცვალო, მოთმინებას და ხიბუჯითის მაგალითი უნდა მაგცე. მაგრამ მუდამ ისე მოქცევა, რომ ხხვას შენი ხაქციელი მგალითად გამოადგეს, ძალზე მნელია, ჩემი მძალი, ამას ყოველთვის ვერ ვახერხებ. ამ ქალმა რომ გამოსწორება მოიხურვოს, ვერ ხაკუთარი თავის აღზრდა უნდა შევიძლო.

ბიჭუნა თითქმის თავადანვე მშეენიერად არის, ხოლო გოგო აღრე ძალზე ხუსტა იყო, უყურადღებოდ მიგდებულა.

ეს ბაჭა ხაოცრად მხიარულია, როგორც ეტყობა, ამსავითვე ვერ ურიგდება ვერავითარ სოციალურ პირობათობას. როგორც ვიცა, ბაკყუებს, ხაერთად, ფაფასავით ხაჭმელს ავშევენ, ყველა ბეღში ასე იზრდება. ეს კი ძალზე ეწერვაულად ამბობს უარს, ფაფას არ ქამს და თუმც კბილები არ ამოსვლია, პურის ლეკვა ურწყენია, რაც მოხვდება, ყველაფერს ეღაბავს, თან იცანას, ხვნუნის, ხსაურთის. ხალო თუ ფაფას დაინახავს, პარს მაგრად კუმავს. ხშირად ავი ხახვლთხნის კუთხეში მისია, იატაკზე ან ტომრებზე ყაყამ, თუკა ნახატს დავანახებ, მხიარულად აჭყელობანდება. ხაერთად კი ხუშად არის, რადგამ კედლებზე დავიდეხულ სურათებს უყურებს. რა ხაყვარული, რა მხიარული ბიჭუნა!

ნეტა ვიცოდე, თუ შევიძლიათ შენ და მამას ამას ვაგვბო, თუ რაი ვანვიციდი, როცა ვფიქ-

¹ ვარდების გზა — ცრემლის გზა (ფრანგ.).

რობ, დაერჩე თუ არა ამ ქალთან-მეთქი? გულწრფელად მინდა, ქუჩაში კი არ კაციბტუმრო, არამედ საიტყვა ჩამოვარდოვა, რომ უთუოდ გამოსწორდები; ვაბატაი და დავიკ-ჩქო ქველაფე-რი: იყოს, იცოცხლოს, დაღუბვას იხვე ეს ხვობა.

ამ დღეს მათხრა: თავადიც არ მსურს, არ ვაბარებ, ბველ გზას დაგაღება, ასე არც დედაჩემისთვის მათქვამს რამე; მხოლოდ ის ვიცო, რომ თუ წავალ, რაც დედაჩემს უყვარს, ყველაფერი ვერ ვიბოვო — ბავშვებსაც ხომ წენახვა უნდა; მინდა, თუკი ქუჩა-ქუჩაში ვიქნებო, რომ სურვილი მაქვს, ახე მოვიქცე, გავალ მხოლოდ იმდენით, ვგონებ, ერთხელ უკვე მოგწერე, რაც მინდა ჩემსა და კრისტინას შორის, საავადმყოფოში რომ ვინა-ზულე და ჯერ კიდევ არ ვიცოდა, წამოვიყვანდა ჩემთან თუ არა, თავიც ის ხომ არაფერი მოხვდა. — ჩვეულებრივად ახე ხულაც არ იქცევა. მის სიტყვებს ზუსტად ვერ გავახსენებ, მაგრამ საწყალად ცხვარივით იყო, თითქოს ამბობდა: თუ უნდა დამკლავი, მამ დამკლავი, ხმის ამომღება არა ვარო. ერთი სიტყვით, მის შემხედავს გული მომიკვდა. ყველაფერს ვფარე ვინაძვი — ყველაფერი უნდა შემეხედო და პრალაც იხვე ჩემთვის დაეღო და არა მისთვის. მაგრამ გაეჩუმდი, მხოლოდ სიტყვიდა ჩამოვარივით, რომ ამ დღის შემდეგ წეაიერა და მათი-მისმოყვარე გახდებოდა, პაიხარებას ვაღვე უფრო გულმოდგინედ გამოწვევა, დედამასს მოხტილდებოდა და ა. შ.

ახლაც ყველაფერი მიგონივს. ყველაფერი სხაამოუღებლად დავიგაწყე: ბდრინდელავით ყველაფერზე ვეთანხმება. კრისტინა ახე მებრალება, ხსენ არაფერი მაკონთება; არ შემიძლია, ახლაც ახე არ მოვიქცე, როგორც მარშან საავადმყოფოში, როცა ყუისხარი ვაღრე ლუკა გამაჩნია, ვაღრე თავსე ჭერი მხურავს, ყველაფერი წენად აგულე, წენა-მეთქი.

არა, ეს ვსება არ ყოფილა, ეს იყო მხოლოდ ურთაერთგაგება — თითაყულს არსემობი-სთვის რა გეჭარდებოდა, რა გეინდოდა. იმეამაღაც სწორედ ასეა. თუმც, რაკი მახსოვს, რომ კრისტინას მისი თვახი შარშან ხშირად გვიღარ აცდენდა. მეშინია, კვლავ ახეთი კარახტრი-ფა არ შეემთხვეს და მარჩვენაა, მასთან ერთად სადაც სხვადგან გადავხახლდე — ვოქვათ, ხო-ყველში, ხვდაც ავა ქალაქს ხაერთოდ დაივიწყებს და უსიკბურად არაგელიე მხოლოდ ბუნებადაი დაახახავს...

არ ვიცო, ამ ქალთან შედნაერებას ვბოვებ თუ ვერა, მაგრამ ჩვენი ურთიერთობა, რა თქმა უნდა, ადრეული არ იქნება. შედნაერება ხათაბალა — ჩვენ არავის გვეკითხება, ვაქნებით თუ არ ვაქნებით ბედნაერები, მაგრამ ის კი ჩვენი ნებაა, როგორც ხსინდა-ხი გვიკარნახებს, იხე მოვიქცეთ.

317.

ამედაა, უარს არ მეტყვი, თუ ამეამად, როცა წინსვლა ახე გეჭარდება და ჩვენ უკვე გა-დავწყვიტეთ, კვლავ წინ ვიბრთო, როცა ასაც კარგად ვაცი, რომ კრისტინას მიტოვებას არ ვაბარებ, თუკი ჩვენი ერთად ცხოვრება მისა მახეხით არ ვახდება შეუძლებელი, — ვიმეორებ, იმედაა, უარს არ მეტყვა, თუ ჩემს განზრახვას დაუყოვნებლივ შევახრულებ და საცხოვრებ-ლად დრენტემი წავალ.

კრისტინა კი, გამოიყვება თუ არ გამოიყვება, მისა ნებაა. ვაცა დედამისს ეთობირება, მაგრამ რაზე, არ ვიცო და არც ვეკითხება. თუკი მოახურდება ჩემთან წამოსვლას, წამოვი-დებს. კრისტინას აჟ დატოვება მისს ნაშნავს, კვლავ პრინციპიტუციას გისახვენ ვუბამგო; ხელს კი, რომელსაც სურდა, ივა ვაღაერჩინა, ამის ჩაღენა არ შეუძლია, ახე არ არის?

318.

აღბათ სწორია, რასაც ამბობ, ჩვენ ამასე ვილაპარაკეთ და მეც ზოგჯერ ახე ვევიქრობ: თუ ეს ქალი დამშორდება და საკუთარ თავს თვათის მიხედავს, აღბათ სწორად მოიქცევა...

ერთი სიტყვით, მე და კრისტინა მოვალენა ვართ, ყველაფერს კარგად დავუფიქრლო და დავმორდეთ, როგორც მეგობრები. საჭაროა, ახლობლები აიბულოს, ბავშვებს მიხედონ, ხოლო თვითონ იმუშაოს. ამგვარად, ჩვენ ახე შევთანხმდით: რაკი ამეამად თრივეს გვაჭირს, და რაკი ჩვენი ერთად ყოფნა მდგომარეობას მხოლოდ და მხოლოდ აუარესებს, უნდა დავ-მორდეთ — ღროებით ან ხამუდამოდ, როგორც მოხდება.

321.

რატიმ არის ეს ქალი ახე უგუნური, თ, რატიმ, რატიმ! მიუხე რომ „un enfant du siècle“-ს უწოდებს, სწორედ ის არის, ამ სიტყვას სრული

1 „საუკუნის შვილი“ (ფრანგ.).

მსიძველდობით, და როცა მისი მომავალი წარმოძღვება, არ შეძლია, თუთ მოუხვს უადბლობა არ გაეისხენო.

მოუხვც ხომ მოეცანიწნებს რადაც ერთგვარ სადიადეზე, ამ ქალხაც იქვს „Du je ne sais quoi“ თუმც, ცხადია, მხატვარა არ არის, რა იქნებოდა, ცოტა რამ მაინც შეეძლო მხატვრულ მსაყვეტის პატრონია და თუ მისთვის ეს ბავსეები idée fixe¹, უფრო მეტად უნებოდნენ, ცოტაოდენ ხდინჯეს მაინც შეიძენდა; მაგრამ ვერა, ვერც ბავსეების მიმართ არის იგი ისეთი, როგორაც უნდა ყოფილიყო, თუმც, დედობრივა ხიკვარული, ვისეპრივა ხეხდუ-დულობას მოუხვდავად, მაინც მისი ხახათის ხუკეთესო მხარედ უნდა ჩაითვალთ...

ერთმა ფიქრმა გამაწამა, მოსკეწება დამკარგეინა — ვიცო, სემი წახვლას შემდეგ იგი მნანებს, გამოსწორებას მოიხურეებს, მაშინ ისევე დეგქარდები, თუ იგი მოხდა, სიამოვნებით დაეუხმარება, თღონდ ვერ ამას ჩაკვარონებ; როგორც შენი ნაამბობიდან მაგონდება, ერთმა ნაცნობმა ქალმა რომ გათხრა:

შენ მე ფსკერზე მომიგენი, მაღლა ამოხვლა მჭარდებო. მაგრამ, ვაითუ, ნაცვლად „მაღლა ამოხვლისა“ კრისტინამ მოთხრას: უფსკრულასკენ მიმიწევს ვუღიოს.

ეს ყველაფერი მისიური სულიერა ბრძოლის გარეშე რადი ხდება: ტკავილასკან გული ისე მეგუმშემა, უარესს ვედარ წარმოიღვენს აღამიანი.

დ რ ე ნ ბ ი. სექტემბერი 1883 — ნოემბერი 1883

1883 წლის შემოდგომა ვინსენტმა ქვეყნის ჩრდილოეთში — ბრუნტეს პროვინციაში გაატარა, ბოგენებსა და ნიე-ამსტერდამში. პირველყოვლისა, გლახთა ცხოვრებით დაინტერესდა, შექმნა რვა სურათი და თორმეტი ნახატი (უმეტესად ეტაულება — გლახები შრომის დროს, შემოდგომის ნადვლიანი პეიზაჟები).

სამთარი რომ მოხლოდდა, სევდასა და მარტობას ვედარ ვაუძლო და ნოუნენს მიამურა, სადაც 1882 წლის აგვისტოში მისი მშობლები გალასაძლდნენ.

325.

აქ, სადაც ვასიყდავ, ხელამხევა, ველს კაცის თვალს ვერ ვადახწვდება, ბრახანტის ანდა ზუნდერტის თუ ეტენის ველება ვერ შეადარებ მართალია, შუადღისას, განსაკუთრებით, როცა მზეა, იგი თდნავ მონოტონური მაგეწეწება, მაგრამ სწორედ ეს განწყობა მაინტერესებს, სწორედ ეს არ მსურს, დამეკარგოს, რამდენჯერმე გცაღა კაღაც ტილოსზე მისი ვადატანა, მაგრამ ამოდ, არც ზღვია ხოლმე მუდამ ღამაში, მაგრამ თუ განდა, ღანდმაცტის სამდვილ ხახათის ჩასწვლე, ასეთ მომენტებს, ასეთ ეფექტებს უთუოდ უნდა დააკვარდე. შუადღისას, თაკარა მიემი, ველა ზოგჯერ ხუდეც არ არას მიმზიდველი — უდაბნოსავით მოხაწყენაა, დამქანცველი, ერთფეროვანი, თაიქოს გულში მტრობა აქონდეს, არავის მისვლა არ უხაროდეს. ასეთ გამკაშა ხანათლეში მუშაობა, რათა ტალოზე ვადაიტანო პერსპექტივა, რომელიც სადღაც უხასრულობას ნაღმა რჩება და უხანარდება, ხათაბაღა — პარდაბარ თავბრუ მეხეევა ხოლმე...

საღამოობით, როცა მასდბუნდში ერთი საწყალი, საცოდავი, პაწია ფიგურა მოფარფატებს, როს მზით დამწყარი უკიდუგანა დედამაწა ხელამოს ტის ნახ-მონაცრიწფერო ტონების თონზე შევად მოწანს, პორახონტსე კი მიწას და ცახ ერთმანეთისგან აცალევეებს ერთადერთი და უკანასკნელი მუქ-ღურჯა ზოღა, ეს ხაოცრად კრიფეროვანა, მისაწყენი ავგაღები ვაიულ დი-ურეს სურათებივით დააღა და მშენაერი. ავგვე ათქმას ფიგურებზეც — გლახებზე, ქალებზე: ეს ფიგურება თვალს ყოველთვის არ ისადავს, მაგრამ თუკა მოთმინებით დააკვირდება, უთუოდ რადაც მალესებურს აღმოაჩენ.

ნ ი ბ ე ნ ი ნ ი. 1 დეკემბერი 1883 — 27 ნოემბერი 1885

პირველ ხანებში, როცა ვინსენტი მზრუნველად უვლდა დედას, რომელმაც ფეხი მოატეხა, თჯახში არული სიმშვიდე იყო. მაგრამ მერე, როცა ეან გოვზე შეკვარებული მგზობლის ქალი — მარგო ბეგემანი, რაკი მშობლებმა ნება არ მისცეს ვინსენტს ცოლად წაჭყოლოდა (რაც ვინსენტმა ისევე მიიმე შეურაცხყოფად მიიჩნია), თადის მოწამელას შეეცადა, მამა-შვილი ძველებურად წაიკიდნენ. მაგრამ მამის უფცარი ვარდაცვალება ვინსენტმა მიიმედ განიცადა (1885 წლის 26 მარტს). მაშინ ის უკვე ამ წლე-

¹ აკვირებული იდეა (ფრანგ.)

ბის ყველაზე უფრო მნიშვნელოვან ნაწარმოებს — „კარტოფილია ქაშას“
ხატავდა. რაკი ნოუვენში მოდებებს ვერ შოულობდა (კათოლიკე მღვდელ-
მა მრევლს პოზირება აუკრძალა), რაკი მხატვრულ სამყაროსაც მოლოინად
მოსწყდა, გადაწყვიტა, საცხოვრებლად დიდ ქალაქში გადასულიყო. 27
ნოემბერს ნიუეხენი შატოვა და ანტვერპენში გაემგზავრა.

ათასგვარი გასაჭირის და უთანხმოების მიუხედავად, მისი უფროსი
ენენში მაინც ერთობ ნაყოფიერი გამოდგა. აქ გატარებული ორი წლის
მანძილზე დახატა თითქმის ას ოთხმოცდა ხუთი სურათი, ესე იგი, თავისი
მხატვრული პროდუქციის მეოთხედი. თითქმის ასი ნამუშევარი გლეხებისა
და ფეიქრების ცხოვრებას მიეძღვნა (პორტრეტები, შრომის სცენები, სა-
ყოფაცხოვრებო მოტოვები), დანარჩენები პეიზაჟები (გლეხთა ქოხები, მა-
შის სახლი, მისივე ბაღის, სოფლის კოშკის, ეკლესიის, ნოუვენის ბეკის
ხედები) და ნატურმორტები (მამის ხსოვნისადმი მიძღვნილი ნატურმორ-
ტი — „ბიბლია“, ჩიტის ბუდეების ცნობილი სერია, ნატურმორტები — ხის
ფეხსაცმელი, კარტოფილი, ვამლები და სხვა). ამ თემატს მიეძღვნა აქ შე-
კმნილი 242 ნახატი.

ეგრძნობ, მშობლები ინსტინქტურად (არ ვიტყვი, რომ შევნებულად) რას ფიქრობენ.

ჩემი ოჯახში შექცებისა ისე ძალიან ვშინაობ, თითქმის შინ დავი, მაწანწალა ძაღლი შეპ-
ყავდეთ — სველი თათებით იატაკს დახვრას, თანაც ასეთი აბურძგნულია! ყველას ფეხებში მო-
ედება, ხმაძაღლაც ყოფს ერთი ხიტყვიით, ხაძაღული ცხოველიაო.

გუთანხმებით, ასეა, მაგრამ ამ ქოფაკს მაინც ვატყავ სულა აქეს, კაცურად ცხოვრობს, თა-
ნაც ისე შერბობიარეა, ესმის, რაბაც მახსე ფიქრობენ. ძაღლებს კი ეს, ჩვეულებრივ, არ შე-
უძლიათ.

ძაღლი სედავს, შინიდან მხოლოდ იმას გამო არ აგდებენ, რომ უძრავად, ურიგდებიან.
იტანენ მას „ამ სახლში“ ყოფნას; ამატომაც ურწყნია, სხვაგან ეძებოს თავშესაფარი. რაკი
თავის მაშის შეიღია, ძაღლი, ცხადია, ქუჩაში აქამდეც არ უნდა შეთლოდით; ბუნებრივია, ქუ-
ჩაში ის, ცოტა არ იყოს, გაუხვდება. მაგრამ რაკა მაშისასმა ეს ამბავი დიდი ხნის წინ დაივი-
წყა — არახოდეს ჩაფიქრებულა, რა არის მაშამეაღური ურთიერთობა, — ჯობს, ამაზე სურათერს
ვატყვათ.

ამას გარდა, შეამდეხა, ძაღლი გაცოფდეს, უკანის ვინძეს; მაშინ აღბათ შევედეს უნდა
დაუძახონ და მოაკლევინონ.

ღიას, ხწორია ეს ყველაფერი, ეს ყველაფერი მართალია.

მაგრამ ძაღლებს ყარაულობაც შეუძლიათ. თუმც, ეს ხავსებათ უხარგებლო დირსება:
შინაურება ასე ამბობენ — ჩეყნთან ასეთი მშვიდობა სუფევს, აბა, რას უნდა გვემანიოდესო, მამ,
ამჯერადაც უნდა ვაქნუმიდე

ძაღლი მხოლოდ ამას ნახობა, აქ რომ მოვიდა, რაღვან იქ; ვეღსე ასე მარტო არ ყოფია-
ლა, როგორც ამ სახლში — მაუხვდავად ბინადართა ასეთი დიდი გულთბილობისა. ძაღლმა სი-
ხუსტე გამოქინა, აქ რომ მოვიდა, რაც, ვამედოვინეს, ძაღლან ძაღვ დავიწყებას მიეცემა. ის კი
ეცდება, ასეთი რამ არახოდეს კამყოროს.

დედაჩემი, ვილი და კორი შერძისხ აღბათ დედადეს წაგდეს საცხოვრებლად; ესე იგი, ჩვე-
ნებიდან ბრაბანტში მხოლოდ მე დავრჩემა.

შეხამლოა, ხაერთიდაც აჭედან არხად აღარ წაყიდე, სამუდამოდ აქ ვიცხოვრო. ნეტა ასეთ
მივარახხიდ სიფელში მაცხოვრა და ზოფლის ცხოვრება მახატინა — მეტა თითქმის არა მანდა-
რა. სამოქმედო ასპარეზის გამოხახვას, ვერძნობ, აქ ადვილად მოვახერხებ; ამრიგად, სხვებივით,
მეც გუთნის უნდა მივევიდო და ჩემი გუთნულის კატანას შევუდეა.

შენ აღბათ ამ აზრს არ აზიარებ — ამჯობინებ, თუ სხვა ადვალს ამოვიარნიკე საცხოვრებლად.
ზოგჯერ ასე შემიძნება, რომ შენ უფრო ქაღალტური ცხოვრებისთვის გამოდგება, მე კი პირი-
ქით, ქალაქში თითქმის ადვილად ვერ მამოვიდა, ქაღალქიდან მომარებათ ვი იბე ვარ, რაკიარც
საგუთარ სახლში.

ვადრე ვინძეს ჩემს სურათებზე ვაღვივებამეც, კიდევ მრავალი ზომილუე შეღის, ჯერჯერო-
ბით კი თავს სუფაგრად დაცემის სება არ უნდა მადეცე. მახატებს, ყროხულ წავიგობსე, დე-

ლაკრუას ჩვიდმეტი დაუწუნებო, „dix-sept refuses“¹. უამბობდა თავის მგობრებს, სწორედ დღეს იყო, დღეს ვფიქრობდი, სოვატორები საოცრად მამაცი ხალხია-მეთქი. მაგრამ ბრძოლა უნდა გაგრძელდეს. რაც არ უნდა უმნიშვნელო მხატვარა ყვეო, მაინც ეიბრძოლებ და ჩემსას გავიტან.

ამ კვირაში, აა, ასეთი კომპოზიციის დაწყებას ვაძირებ: ვლესები ხალხურ ენებზე და სხვა ლახვარს იქმნობდით. თუმცა, იქნებ დღის განათება გავაკეთო ეს დღის განათება. ისე მყოფე, ანდა, შენ როგორც იტყვი ხოლმე — „არც ის და არც ის“. ჯერ არ ვიცო, ვაძირებ რაიმე აქედან თუ არ ვამთო, ფიგურების ეტიუდების გაკეთებას კი მაინც დაიწვებ.

404. (30 აპრილი 1885)

დაბადების დღეს მოგილოცავ, ხულია და გულით ვიხურებ ჯანმრთელობას. დღევანდელი დღის აღხანამაყად ივარტოფილის ჭამა² მინდოდა გამომეგზავნა, მაგრამ სურათი ჯერ მზად არ არის, თუმცა ხაქმე წინ მიიწევს.

თვით სურათის აღბათ შედარებით მოკლე ხანში მოვითავებ — უმეტესად მეხსიერებით მომიწევს ხატვა, მაგრამ თავების ეტიუდებისა და სელებას ხატვას მთელი სამთარი მოვანდომე.

ის თრითლე დღე, რომელიც ახლა ამ სურათის ხატვას დასჭირდა, მართლაც ნამდვილი თბი იყო, მაგრამ ამ იმში ძხვდ შევდლოდი, თუმც იქმანოდა, ვაითუ ვერაყერს გავხდე-მეთქი. ფერწერასაც ხომ „agir-créer“³ აა.

ფეიქრები ქსოვილს რომ ქსოვენ, რომელსაც, კვონებ, შევიოტი ეწოდება, ან შოტლანდიურ ჭრელუჯრედოვას ლამაზ ქსოვალს, მათი მიზანა რაღაც მშინავი, განსაკუთრებული შეფერილობის ნაცრისფერი ტონების მქონე შეკეთების მიღებაა. სოლო როცა პრავალფერი, გუფრისი ქსოვილია მოხაქსოვი, ხაჭირთა, მკვეთრი ფერების წონახსორობა შეანარსულის, მოკრული ქსოვილია მოხაქსოვი, ხაჭირთა, მკვეთრი ფერების წონახსორობა შეანარსულის, ქსოვილი თვალს არ უნდა ხჭრიდეს, სოლო ნახატმა გარკვეულ მანძილზე პარმონიული მათი ბეჭდილება მოახდინოს.

წითელი ძაფით, ღურჯით, ყვითლით, ჭუჭყისფერი თეთრითა და მავით ნაქსოვი ნაცრისფერი, ანდა მწვანე, მონარინჯისფერი-წითელითა თუ ყვითელი ძაფით გადახერილი ღურჯი ქსოვილი ხუფ სხვაგვარაა, ვიდრე ერთი ფერით ნაქსოვი; ხხვა ხატყვით რომ ეთქვა, უფრო მზინავს და ამ ქსოვალთან შედარებით ერთი ტონის ძაფით ნაქსოვი უხეში, ცივი, უხადცხლო მოგეჩვენება; მაგრამ როგორც ფეიქრისთვის, ან უფრო სწორად, იმხითვას, ვიუხადცხლო მოგეჩვენება; მაგრამ როგორც ფეიქრისთვის, ან უფრო სწორად, იმხითვას, ვიუხადცხლო მოგეჩვენება, ხაც ქსოვილის სახის შედგენა და ფერით კომპინაციის შერჩევა უწყვს, ძაფების რიცხვას, ანდა ძაფების მამართულებას 'ხუსტა შერჩევა მუდამ იოლი არ არის ხოლმე, მხატვარსაც ხმარად ძალიან უჭირს მონახმებისგან ერთი მთლიანი პარმონია შეადგინოს.

ჩემი აზრით, რომ შეგეძლოს, ის პირველი ფერწერული ეტიუდება, რომლებიც აქ, ნიუ-ენგლში ჩამოსვლასა გავაკეთე, ახლა რომ გხატავ, აა, ამ სურათის შედარბ, დაინახავდი, რომ ფერას მხრივ ჩემს ნამუშევარს ბევრად მეტი ხიცოცხლე დაეძყო...

„არტოფილის ჭამაზე“ კი აი, რას გეტყვა: ვიცო, რომ ეს სურათი თქონიფერზე ძალიან კარვად გამოხნდება. თუმც მწაფე ჭყაყისფერ მხალერზეაც ვარცა იქნება.

ამ ფონის გარეშე მას, უბრალოდ, ვერ შეხვდოე. მუქ ფონზე იგი კარვად არ ხანს, მქრქელი ფონი კი ამ სურათისთვის ხუფ არ ვარცა ერთი შეხედვით ავი ხომ ძალზე რუსია ფერით ანტერაერის მთიბეჭდილებას დაკითვებს ეიბორებ, სურათის მუქი თქროსფერა ან არადა, ბრინჯაოსფერი ჩანრო უნდა გავხეიდეა, თანაც ცალკე დაიკადოს...

ამ სურათის სახა ერთ რამეს მინდა გეტყვა: ის ხალხი, ახლა ლამაზს შექსე კარტოფილს რომ შეეძვევა, ხედლებით, ამეძადა დახერახვენ რომ ვიუბერა, მიწას ჩაჩენიდა; ამგვარად, ჩემი ნამუშევარი მისზე შრომის ამბებს ვვიყვება. გეუბნება, რომ ამ სურათის შერჩევაზე ის, რახაც ჭამენ, პატიოსანი შრომით და ჯაფით მოიპოვეს. მე მინდოდა, ხუფ სხვა ცხოვრება მეჩვენებინა, ხვენ ცხოვრებისგან — ცუალიზებულ აღამაანთა ცხოვრებისგან — განსხვავებული, პოდა, ამიტომ ხუფაც არ მხურს, სურათი ყველას მოეწონოს და ვინც ნახავს, ამწამშივე აღფრისოვანდეს.

¹ „ჩვიდმეტი დაუწუნებულა“ (ფრანგ.)

² შემოტეხედა (ურანკ).

მოელა ზამთარი ძაფები შეჭირა, ქსოვალისთვის მტყველ ნაჭს ვეძებდი და თუმც იგი ერთი მესხედით უხეში და დაუსვეწაე გამოვიდა, ძაფები მაინც საგულდაგულად გამოვიღე. წესთა შესაბამისად გამოიმეხა. იქნებ ჩემი ნამუშევარი მართლაც, ნამდვილი, გლეხთა ქსოვრების ამხახველი სურათიც იყოს. იქნებ ეს არა, ნამდვილად ვიცი, რომ ასეა. სულ ვახაც გლეხების დამტკბარ-დაბაქრული ხახუები ურჩევნია, რაც სურს, იფიქროს **ქრისტე მწველია**, უფროს ზედგვს მაშინ მაგადწევ. თუ სიუცეტს მახთვის ჩვეულ უხეშობას ვეძებ, კიდრე იმით, რომ პირობითი სანატყის მინიჭებას შევეცადო.

ჩემი აზრით, გლეხსაც ვოგო, რომელსაც ძტკრანია, დაკრებულა, ღურჯა ფერის ქვედა კაბა და ღიფა აცვიბ — და ეს ღურჯა ტახსამოსი წვიმაში, ქარში, თაქარა შხემა უნატიფებს. გლეხი რომ მისცემია — ბევრად ღამაზა ხანსაჟია, კიდრე მდიდარი მანდილააააი; ამ ხანდა-ღოსნის ტახსაცმელში ეს მონიამულელ სიღანასეს დაჰკარგაფდა. გლეხი ბაძმაზაის სამოსელით მანდვრად რომ არის, ბევრად უფრო მშვენიერა დახანასი და დახახატია, ვიდრე კვირა ძღეს, როცა ბატონს კოსტიუმსებურ რაღაც უცნაურ ტახსამოსს შემოიცვამა და ეკლესიისკენ გაემართება.

სწორედ ასევე, გლეხურა ყოფას ამხახველ სურათს მოგონილი ხასიათზე არ სჭარდებია — თუ ქონის, კვირის, კარტოფილის ორთქლის სუნია სდის, ამის რა სჯობს: ეს არავია არაფერს აენებს. თუკი გომშია ნესვის სუნია დგის, უნდა იფიქროს, კომი აბა რის გომია! თუ მანდილარშია მწიფე ჭვავის სუნია იგრძენი, ან კარტოფილის, გულის თუ ნაკელის სუნია მოეყოლა, — ჯანსაღი სუნია, განსაკუთრებით ქალაქელთათვის არ არის ცუდა.

აი, ასეთი ტილოები მათ ბევრ რამეს გააგებინებს. გლეხურ თემსზე შექმნილ სურათს სუნამოს ბგურება არ სჭარდებია. ნეტა ვიცოდე, ოდნავ მაინც თუ მოვეწონება! იმედა მაქვს, მოვეწონება. მასარია, რომ სწორედ ასეა, როცა პორტიემ სურვილი გამოთქვა, ჩემს სურათებს ხელა მოჰკიდოს, მეც, ჩემდათავეად, შემიძლია, რამე უფრო მნიშვნელოვანი წარგუდეგონა და არა მხოლოდ ეტიოუდებარაც შევხება დაურან-რაუელს, რომელმაც ჩემი ნაატკები ვურადღებას დასხად მაინნია, „კარტოფილის ჭამა“ აჩვენე, ის ამ სურათს უეჭველად სიმბოლურად უწოდებს, მაგრამ არა უჭარხ-რა: დე, შეხედოს, და, დარწმუნდეს, ჩვენს ძიებას ეწერეს უსულობა არ აკლავ.

რა თქმა უნდა, გეტყვიან: „quelle croûte!“ — მაგრამ ასეთი შეფასება, ჩემი არ იყოს, არც მენტვისაა მოულოდნელი. მიუხედავად ყველაფრისა, ამის შემდეგაც საჭიროა, სამართლეს და სინამდვილეს არ ვუდალატოთ. ხატვი სოფლური ცხოვრებასა სერიოზული საქმე გახლავს, ამიტომაც საკუთარ თავს არასგზით არ ვაბატყვ, თუ ასეთი სურათების გაკეთებას არ ვცდებია, სერიოზული ფაქტებია რომ ჩაავთოს ადამიანებს, ვინც ოდესმე ხელოვნებაზე, ცხოვრებაზე სერიოზულად დაფიქრებულა.

მიღეს, დე ვრუს, სხვათა და სხვათა საქცაელი ჩვენითვის ნამდვილა გამძლეობას მაგადი-ათია. მათ ვვახწაულებს, რომ კრიტიკულ შენიშვნებს: „სახადგლეა“, „ხიტლისქე“, „ჭუჭყიანი“, „ცუდი სუნი სდის“ და ა. შ. ა. შ. უფრო არასგზით არ უნდა ვუგდოთ, აი, ასეთი მხატვრების შემდეგ მერყეობა, მარადაც, უბრალოდ, ხარცხვადია.

არა, გლეხებს როცა ხატავ, უნდა იფიქრო, თითქოს ერთი იმასგანი ხარ, თითქოს მათ-სავით აზროვნებდე, მათსავით გრძნობდე, სხვანაირი ხომ ვერ იქნები — რაც ხარ, მხოლოდ ის უნდა იყო.

ძალიან ხშირად მოფიქრია, გლეხობა სულ სხვა სამყაროა და იგი ჩვენზე, ცივილიზებულ სამყაროსზე ხშირად მარადლატ მაღლა აგას-მეთქი. ოდისღ ხშირად, მუდამ არა — მაგალითად, ხელაუცების ანდა, ვინ იცის, რამდენი რამისა, მათ ხომ არა ვაეგებათ-რა.

ახტვერპენი. ნოემბერი 1885 — თებერვალი 1886

1885 წლის 28 ნოემბერს ვინსეჰტა ანტვერპენში ჩავიდა. დიდი ქალაქის მხატვართა ცხოვრებას, კაცმა რომ თქვას, აბლა გაეცნო. დიდხანს რჩებოდა ნუზეუმებში, ანტვერპენის აკადემიის სტუდენტადაც ჩავწერა, საღამოობით მიწველა მოდელის სახატადად დიდა ბაზრის ახლოს მდებარე კრძო სკოლაში და რეინდერსის ქუჩაზე მყოფ ატელიეში დადიოდა, მაგრამ იგი მალე დარწმუნდა — აკადემიისი რომ დარჩენილიყო, წინ ვერაფრით ვერ

1 „რა ხათსუნია!“ (ფრანგ.)

წავუღოდა. 1938 წლის 28 თებერვალს მისი შიშველი ანტივერტენი პარტიის, თქონთან გაემგზავრა.

სამი თვის მანძილზე ანტივერტენში კინსენტიმა შექმნა თორმეტი სურათი (მათ შორის ორი ფეტაპორტრეტი, რაც ნან გოგის ფეტაპორტრეტის ვერსია სერისის დასაწყისია) და ორმოცი ნახატი (უძველესი მათგანის შტუდები და პერსაჟები).

ას ამბავი, რომ თანახმა ხარ, ჩამოვიდე, ძალზე მახარებს. მართალია ვაფხა, ვიცი, ჩემს წინსვლას ხელს შეუწყობს, თუ აქ დავრჩები, ამავე წრეში ვიტრიალებ და ისეთსავე შეცდომებს ჩავიდუნ, შესაძლოა, ჩიხშიც მოვუქცე. ვარდა ამისა, არც შენ გაწყენს საღმთობით მან, ხაკუთარ ხახელთნობი დაპრუხება; თუმცა, ჩემს თავზე სწორედ ას უნდა გავიმეორაო, ხაკუთარ თავზე რომ იწერება — ალბათ იმედებს გავიცრუებ.

მაგრამ ძანც საჭიროა, გავერთიანდეთ ეს ხელს შეგვიწყობს, უკეთ გავუგოთ ერთიმეორებს.

ზიბურტი, ხატვის მახწყალებელი, რომელმაც თავიდან ისე დამიწყო ღამბარაკი, რაოკარც მოგწერე, დღეს ამკარიდ შეეცადა, წამხუბებოდა — ჩემი თავადან მოშორება უნდოდა ალბათ, თუმცა არაფერა გამოუვიდა, რადგან ვუთხარი: რად შენუბებთ? ჩხუბა მე არ ძხურს, მცირეოდენი შეკამაიებაც არ ძანდა თქვენთან; თქვენ კა პირდაპირ განგებ ცდილათ, მუხხუბობითქი.

ალბათ ჩემგან ასეთ დახვედრის არ მოელოდა; ამიტომაც კერაფერა მაპასუსხა. მაგრამ სხვა დროს, რა თქმა უნდა, ასე აღარ დიქსართება.

ყოველადე ამის მიხეში, აი, რა არის: ჩვენთან, კლასში ჩემს ნამუშევრებს ისილავენ, ერთხელ, როცა შეცადისეობა დავამთავრეთ, შეც ვაქკი, — ზიბურტს კი არა, სხყებს ვუთხარი, მოსწყალებს, — თქვენი ნახატები სულაც არ არის სწორი-მეთქი...

თუ გაჭარდა, ანტიკური თაბაშირების ხატვის კურსი, მოიძლება უმასწყალებლოდ გავართ — ვთქვათ, სასატაყად ლუნრში ვიართ. თუ უთუოდ საჭირო გახდა, ასეც ვაზამ; თუმცა, რა თქმა უნდა, მარწყუნა, ნამუშევრებს მიხწორებდენ, — თუკა ვინმე განგებ კრიკაში არ ჩამიდგება, თუკი მასა შესამვნების ხაფუძველი სხვა რამ იქნება და არა ჩემი, ცოტა არ იყოს, თავისებური ხატვის მანერა. მე სომ სხვებისგან სწორედ ამით გამოვიარჩევი...

თაბაშირებს ამიტომ ვხატავ, მინდა, „ne pas prendre par le contour, mais prendre par le milieu“; ჯერ ამ მეთოდს ვერ დავუფლდე, მაგრამ თანდათან უკვე ვიგრძენი. უთუოდ ასეც გავრძელებდა, რადგან ძალზე დაუინტერესდი.

ხაინტერესო ჩვენს ეპოქაში ბევრა რამ არის. განხაკუთრებით, თუ იმისაც ვაყარაუდებთ, რომ დღევანდელი წყობის დაღუპვა ჩვენს დროშივე დაიწყება და ამ ამბავს ჩვენც შევხწრებთ.

ჩვენს ეპოქას ის უხაზდვრო სოცტურალიზა ანახიათებს, რაც შემოდგომას ანდა შინს ჩახელას, როცა უკვე ამკარია, რომ ბუნებაში იღუძალი ვარდაქმნა ხდებდა. აი, თუნდაც ხელთვნება — დელაკრუას, კოროს, მილეს, დაუბრეს და ტროთონის, ბრეტონის, რუსოს, დომინის. მემდეგ დეკადანსი იქაც აგრძისობა. Que soit! მაგრამ იგი — ეს დეკადანსი — აღსავსეა იხეთი დიდა მომხიბვლელობით, გასაოცრად მშვენიერა სურათები ჯერაც კიდევ დაიხატება, თუმცა, ახლაც ყოველდღიურად იხატება...

როცა იმ აზრს მიერჩევი, რომ ჩვენ კრთად უნდა ვიცხოვროთ, ალბათ თანდათან მეტად და მეტად გავიყვირდება — ათი წლის მანძილზე რა ამვიითად, რა მცირე ხანს ვყოფილვართ კრთად. მაგრამ მორჩია, ახლა მეფერა — ასეთი რამ აღარ მოხდება.

სიმონიძე კოსელი

ლექსები

ქართველთა
წიგლისთქუა

ქველბერძნულიდან თარგმნა მანანა ღარიბაშვილმა

სიმონიძე კოსელი ბრწყინვალე ბერძენი პოეტი იყო. იგი ცხოვრობდა ჩვ. წ. აღ-მდე 556-468 წლებში. მის შესახებ დაწერილებითი ცნობები არ არის მოღწეული. ცნობილია, რომ მან ადრე დატოვა კუნძული კოსი — თავისი სამშობლო და მოხეტიალე ცხოვრებას მიჰყო ხელი, სწავლა და ცხოვრობდა ათენში (სადაც შეესწრო სპარსელთა ომებს), აესალიასა და სიცილიაში.

მისი პოეტურა შემოქმედება, რომელიც მხოლოდ ნაწყვეტების სახით შემოგვრჩა, ძალზე მრავალფეროვანია. სიმონიძე კოსელი წერდა ეპიკებს, ანთ სპორტულ თამაშობებში მონაწილეთა მიმართ მიძღვნილ გამარჯვებას სიმღერებს. ამასთან გარაუდობენ, რომ მან პირველმა შეადგინა ვენეა და ასეთი ღირსშესანიშნავი მოვლენებისთვის პოეტური გამარჯვები შეთხზა. მოღწეულია მისი სამკლოვიარო სიმღერები, სადაც იგი დასტირის გმართა სიკვდილს და თან ხობტას ასხამს მათ საგმირო საქმეებს. ცნობილია აგრეთვე, რომ იგი წერდა დითირამებს, რომლებიც მთლიანად დაკარგულია.

ეპიგრამებს სიმონიძე კოსელის შემოქმედებაში დიდი ადგილი უკავიათ. მან ეპიგრამა, როგორც ლიტერატურული ჟანრი, მყარად დაამკვიდრა და მანამდე არჩახულ სიმაღლეზე აიყვანა. თავის ეპიგრამებში იგი ძიროთადად გახადიდებს სპარსთა ომებში დაღუპულ გმირებს. სიმონიძე ელეგიკოსიც იყო, მაგრამ ჩვენამდე მოღწეულია მისი მხოლოდ ერთი ელეგია, რომელშიც ნათლად ჩანს ღაბიუკთა პოეტური სული და მოუღწეათა მატებელი, სიღრმისეული აღქმა.

ეპიგრამები და ელეგია დაწერილია საზომით, რომელსაც ელეგიური დისტაქი ეწოდება. იგი წარმოადგენს ორტაქტულს, ერთმანეთთან შეერთებულს ორი ანგადანსეა საზომით: პექსამეტრითა და პენტამეტრით. ეს ორი საზომი ბერძნულში ერთმანეთზე ძალზე ბუნებრივად გადადის და ქმნის თავიანთს, მოწიბლავ ელერადობას, ჩვენ ვაფუწიეთ ანგარიში ბერძნული საზომის ბუნებას, ქარაულ ენაზე მისი გადმოცემის შესაძლებლობას და ამისდა მიხედვით შეეცადეთ შეგვექმნა ელეგიური დისტაქის დაახლოებით ადეკვატური საზომი, რომლისაც გადმოვიტანეთ პოეტის ელეგია და ეპიგრამები.

ეპიგრამა, მიკლვნილი ანაკრონტისადმი

1

- გრძნეული, ღვდაო ღვინის, ხვიარა-მტევნება ვაზო.
 შენ, ვინც წარმოშობ ქვეყნად ხვეულ ყლორტებს და ღერწებს,
 ამადლდი, აშოლტე ტანი, აზიდულ აკლდამას შესწედი,
 ანაკრეონტის საფლავს გადაეფარე სრულად.
9. რომელსაც უყვარდა ღვინო და თრობა, მოღხენა ვზნებით,
 დინაც ელტვოდა დამე ჩანვს და ვაბუკთა ვნებას,
 ასლა ვი მიწაში ჩაფლულს მუღამდღე მიუძღვენ თავთან
 მწიფე ნავოჟით სავსე ვაზის ღაშაში ღერწი.
 მუღამდღე შენეულ ნამით დანამე მოხუცის ბავუ.
10. შენზე უტკბესი ჰანგით რომ იღვრებოდა თავად.

2

მუშათა წყალობით უკვდავ მოშღერალს საფლავი უძღვნა —
 დიდ ანაკრეონტს, თავად ღვდა-ტეოსის მიწამ.

- ისმოდა მისეულ ლექსში ქარიტთა, ერთთა ხმები,
ვაჟთა საამურ ტრფობას იგი უძღურდა ვნებით.
5. აქრონს შთენილი მარტოდ — გარნათუ იმაზე დარდობს.
როგორ დატოვა შზე და როგორ მიადგა ლეთეს, ვერცხულს
ყველაზე მშვენიერ ჭაბუკს — საფვარელ მეგისტეს, ჩაბრუნებულს
ანდა თრაკიელ სმერდისს და მის უზომო გზნებას.
საამო სიძღვრებს იქაც იგალობს, არ კვდება მკვდარი
10. და პადესშიაც ისმის მისი ბარბითის ხმები.

პ ა რ ა მ ე ბ ი

ლომი ლეონიდეს საფლავზე

„ამბავი ლომისა, რომელსაც მარმარილოს ლომი დარაჯობს“.

მხეცთაგან უძძლავრეს მე ვარ, კაცთაგან იგია, ვისაც
თავად, საფლავის ქვაზე ამოკვეთილი, ვიცავ.
სახელი ჩემი აქვს, მაგრამ სულიც რომ არ ჰქონდეს ლომის,
გარნა საფლავზე მწოლი მას დავიცავდი მაშინ?!

მეფეო უვრცესი სპარტის, ეს მიწა იფარავს გმირებს,
ვინც, ლეონიდევ, შენთან ერთად დაეცნენ ოშში,
გაუძლეს მშვილდ-ისრის სეტყვას, გაუძლეს ულაყებს ფესმარდს,
ნახეს მიდიურ ცხენთა და მიდიელთა ძალა.

ძვირფასი მიწისთვის მებრძოლთ მარადი დიდება ერგოთ,
რადგან სიკედილის პირქუშ ღრუბელს მიაგეს თავი,
და მაინც ცოცხლობენ მკვდარნი, სიქველემ აღანთო მკვდრეთით,
გამოეცალნენ პადესს, ზე ამობრწყინდნენ ჩვენთან.

დაამხეს ოქროთი მოსილ მიდიელ მხედართა ძალა
ათენელებმა ჯიქურ აქ, მარათონის ველზე.

დავეცით დირფუსის შთებში, აკლდამა აღმართა ჩვენთვის
სამართლიანად ხალხმა აქ, ევრიპოსთან ახლოს,
რამეთუ გავწირეთ თავი და დავთმეთ სიაშის ქამი
და ჭაბუკები ერთხმად ომის ქარტუხილს შევხვდით.

ე ლ ე ბ ი ა

ფუჭია ყოველი ქვეყნად, უხანო, წუხილით სავსე,
ეს ქიოსელმა მამრმა ერთხელ მშვენიერად ბრძანა:
„ვითარცა ფოთლების ცვენა — იცვლება თაობა კაცთა.“
მაგრამ მოკვდავნი ხშირად ვერ შეისმენენ ამას.

5. რამეთუ თვითეულს გულში იმედი უღვივის მაინც,
ვიდრე დამჭკნარან წლები — გულში იმედი ხარობს,
სანამდე ყვავილობს ქამი — მოკვდავიც სავსეა რწმენით
და უდარდელად სჯერა, რომ ბევრს მოასწრებს კვლავაც.
არა აქვს სიკვდილის შიში, არა აქვს სიბურის განცდა,
10. ვიდრე არ არის ავად — არ ეშინია სნუბის,
ამგვარად ფიქრობენ მხოლოდ და განა უწყიან ბრმები,
თუ რა მოკლეა ყოფა და ყმაწვილობის ქამი.
და შენ კი, რომელმაც სცანი ცხოვრების არსი და ბოლო,
მთელი ცხოვრება მშვიდად უძღვენ სიქველეს სული!

ნაწევრები წიგნიდან

თარგმნა ზინი ბოჯუშაძე

აღზრდის მეთოდები და თვითაღზრდა

თვითაღზრდა

სენის მშობლები ყველაფერს აკეთებდნენ, რათა მათ შვილებს განეთავსებოდათ მოსწრება თვითაღზრდას, თვითგანათლებს, თვითსრულყოფას. ბავშვებს ჩანებდათ, რომ ისინი ბევრ რამეს მიაღწევდნენ, თუკი ამას თვითონვე მოახერხებდნენ.

ულიანოვების შვილები დიდი კულმბოვებით ხწავლობდნენ, ბევრს მუშაობდნენ, კითხულობდნენ, მროშობდნენ ფიზიკურად, კარჯიშობდნენ სპორტის სხვადასხვა სახეობაში, იწრობდნენ ხასიათს. და ყველასათვის დამახასიათებელი იყო ერთა რამ — თვითაღზრდა. მაგრამ ამას, ჩვეულებრივ, წან უძღოდა დისციპლინის აღზრდა, რაც ულიანოვების თჯახში ნორმობის ასაკიდანვე იწყებოდა.

ხასელში ასოსა რამ ხდებოდა, ბავშვებს ბავშვობა ეტყობოდათ. ცეცხობათა და სანკვირებოთ გახსაკუთრებოთ გამოიწყოდნენ ვალოდა, თვია და შილა.

როგორღა მოახერხეს მშობლებმა, დამოუკლებლობა და ინციბიტის დაუთრგუნავად. შვალები აღუზარდათ დისციპლინირებულ და საკუთარი თავისადში მკაცრო მომთხოვნელობის მქონე აღამიანებად?

უბარჯულეს, ვაქდისა, საჭიროა თქვას, რომ ულიანოვების თჯახში არასოდეს მოიაროავდნენ ფიზიკურ დასჯას. ილა ნიკოლოზის ძე მუდამ დიდი მოწიწებით მოიხივებდა გამოსიწილ რუს ბედავოვსა და ექიმს ნ. ა. პიროგოვს და იშობებდა მის შერეულელებას: რომ „როზგა ერთბა უხეში და იბულებოთი ცარალია სირცხვილის აღსაყრელად. სირცხვილის კრძნობა ასეთა ნახი, ხათბურის ყვაელია, რომელიც წაისყე დატყება, როგორც კი უხეში ხელი შეეხება. მართალია, როზგა შამს ხერცაეს, მაგრამ არა გამოიწყოვებება და საძვდოს, არანედ მხოლოდ შანავანი წახლენას დაიფარავს. იგი განთასწორებს მხოლოდ ღანარს, რანელზეც ხევა, საკლებად საშიში, საშუალებებიც ახოქმელებდა“.

ცხადია, თვითონ ნ. ა. პიროგოვი ზოლომდე თანმიმდევრული არ იყო, როცა დასაშვებად მაინვედა როზგით დაბუქრებას. ილა ნიკოლოზის ძე არც ამ მოსაზრებას ეშობებდა. არავითარი მუქარა ფიზიკური დასჯით არავითარი ზუზუნი როზგებისა! ივა ვადაჭროთ უარყოფდა ბავშვებზე შიშითა და ტყვიელათ ხეშოქმელებას. მოუწოდებდა ყველას — ხასწვდომილენს მიჩარდის პუდს, შუშოქმელება მოხდინათ მის შერეებაზე, გამოხეცებათ სონხების ყველს მორჯებული გახალები.

მართლაც, რატომ არის, რომ შრავალი აღზრდელი მიჩაროავს ფიზიკურ დასჯას — ვაღურებასა და პედაგოგიური უმეცრების ამ ბარბაროსულ საშუალებას? ნუთუ მხოლოდ კონსერვატიზ-

მის ვაიო (მაშა სცემდა მამანებს, ნუ მკვამდა მამა და მეც ვცემ ზემს ვაქიშვილს — ასე მოდიოდა ათაღან-ბაბადან)? ზომ არ ჩანს აქ „აღმზრდელთა“ უხუხურობა და უნიათობა? ბავშვების შეგონ-
ლენია მოსახდენად უნდა ვაახანალიზო ამა თუ იმ მოქმედების გამოიწვევი მიზეზები, აღმზრდელის —
პედაგოგის თუ მშობელს — ისე უნდა ეჭიროს თავი, რომ ბავშვი ხაღიათ ასრულებდეს მის ნო-
თხოვნას, აღიარებდეს მის ავტორიტეტს. ყოველივე ეს აღმზრდელისგან მოითხოვს სწავლის რეჟიმ-
ბუნდ ყურადღებას, ბავშვის ფსიქოლოგიაში საწვდობას. და, რაც მთავარია, აღმზრდელს სწავლობს
უნდა იყოს მავალითი ბავშვისათვის. ეს კი უბრალო და ძალი საქმე არ არის. ბევრად უფრო
მარტივა და ადვილია ბავშვის დასჯა. რა უჭარს, თუ ამ დროს ირდევია შინაგანი კონტაქტი
მოზარდთან, ითრუუნება მისი ესერგიის განვითარება, თვითმყოფადობა. მთავარია — ბავშვებს არ
შეგვაწუხოთ და ვუღია არ ვვატყვიონ.

ცოლ-ქმარ უღიანოეებს არც სურდათ და არც შეეძლოთ ყოფილიყენს ასეთი აღმზრდელები.
მაგრამ ხაერთოდ თუ მასროთავდნენ რაიმე დასჯას უღიანოეებას თჯახში? დიას, ნიბაროე-
დნენ. თუკი რომელანე შეიღია ზონახე ნეტად იცულებდა, იგი ვაპყეღათ მამის კაბანეტში და
ნასკამდნენ ბოლნე ტყავის დიდ სავარბელში, ბავშვება „მაე სავარბელს“ რომ ემახდნენ. დასჯი-
ლ — არ გაჩეკული დრობა მინდ. ღრე რნებოდა და ფიქრობდა თაყოა უსაქცოულობაზე. სავარბ-
დამნამავეს უცხადებდნენ საყვეღურს, რაც ასევე მნიშვნელოვან სირადურ სასჯელად ითვლებო-
და. დეპი უღიანოეება ასხენდებდნენ, რომ დეღია მყუღლი ხახახახ ასე შეერცხინა შვილებს,
რომ მისი ცხარედ აღიარებუდიყენნოთ. ესეც სამი დადი ბეღოვნებაა — ბავშვს განაცდევინო სარ-
ცხელობა და მინახიების გრძობა. ასეთი აყვეღურა მამამ სასჯელიც იყო და სინდისიერების
აღმზრდის საშუალებაც.

ხაღამოს წყნარ საათებში, როცა ბავშვები თავ-თავიანთი საქნით იყენენ ვართოღნი, ხოლო
უალოღია უცებ ზმაურს ატეხდა და ხელს შეუშლად ევეღას — მამას თავის კაბანეტში მამდაუდა
ბიქი და აბიუღებდა მარნაღად მვეღარიყო მის ვეერღით. ასეთი დასჯა ღაუღეგარი ვალოღიას-
თვის, ცხადია, ადვილი არ იქნებოდა.

უღიანოეების ნათესავთა და მეგობართა მოგონებებში არაფერი თქმულია დასჯის სხვა ფორ-
მებზე.

ხაერთოდ, დასჯას უმნიშვნელო ადგილი ეჭირა უღიანოეების აღმზრდელობით სასტენაში.
დასჯის საყვეღად პატარების სინართ მინი უმცრმად იყენებდნენ მარტავსა და ვაერცეღებულ
ბეღაგოვიურ სამუღლებას — ყურადღებას ვადატახას სხვა რამეზე.

მაგრამ მთავარი, რაც მშობლებს შეიღების რიჯიანად აღმზრდაში უწყონდა ხელს, იყო მკაც-
რი, თანამინდევრული და განუხრდელი მომთხოუნელობა. იღია ნაკოლოზის ძეზე ამბობდნენ, რომ
იგი ძალზე მკაცრი და მომთხოენი, მაგრამ ასევე დროს თავნთიანი და ვუღისხმიერი ინსპექტორი
იყო. ი. ნ. უღიანოეი მტკიცედ მოითხოვდა თავისი მითითებების შესრულებას, მაგრამ მუღამ
ღირსეულად ეჭირა თაყო: არახოღეს იბაღღებდა ხმას, როცა თეღეს შეახწორენდა. ბოღმე მას-
წაეღებდღია დაუღევრობას ან მომწაეღებების უღიბციბღინობას. იგი მუღამ ცდილობდა ზენო-
ქმეღება მოეღღინა დამნამაყეოა შეეღესაზე და მათ სულში აღებრა გონიერული და მტკიცე სურ-
ვალი ვაუკეღებებისა. ამასთან, იღია ნაკოლოზის ძე თავის ვოღეღებსა და მომწაეღებს მოთმა-
ეებით უნერგაეღა პახუსისნეებლობის კრძალისა, ასეთივე იყო იგი თჯახშიც. რაც არ უნდა ნაე-
ღინო ბავშვებს, მამა არახოღეს ყვიროდა, არახოღეს შეურაცხყოღია ვისმეს საყვეღურებით და,
რახეკირუღღია, არახოღეს იღანნღებოდა.

დასჯაღღისის აღმზრდას ხელს უწყოდა თჯახის ცხიერების მსყენიერად მოეიქრებული ორ-
განიზაცია. ანა იღიას ასეული წერდა, რომ ორგანიზატორის ნიჭი ვღადამერ იღიას ძეს ღღდას-
გან ვამოქეღა.

თჯახში აბაოღრეტური საშუატით იყო დაღვენადი ბავშვების კეების, ძიღის, მეღადანღობისა
და თამაშის დრო. მათ თანდათან უმუშაეღებოღათ რეეიბის დაღვის სვეუღება, ხოლო შემღგომ,
წღების მანშიღზე, ეს სვეუღება ქეევის ბუნებრაეი სირმა ხღებოდა. საღიღრე დავეიანების
ერთადღრთ საბატით მიხეზად, მავალითოდ, ითეღებოღა ეიტაცება რაანე ხერიოთხუღო საქმიანო-
ბით. პატარბოსოეებს ასეთი ხერიოთხუღი ვატაცება თამაში ვაბღღათ. ასეთ დროს ვისმეს ვაგნავ-
ნიღნენ სოღმე დაეღიანებუღთან და ასიე ბოღისს იღიადა ეოეღეღარი შესსენების ვარეში.

ანა იღიას ასეული ძალზე ზუსტად აღწერა ვღადამერ იღიას მის ბავშვობისღროთხუღი
ღღის რეეიბა. ეალოღია მუღამ ზუსტად შეიღ საათზე იღეიოქება და მამიღვე იცეამღა — ღოეინ-
ში არ ნეზიერობდა. ჩაღმა სწირაუღო იცოღა, კბიღებს ვაიხეხაეღა, პირს დაიბანდა, ტანს დაამეღ-
ღა ცოეა წეღით, უთუოღ დაღდაეეღა თაეის საწოღს და მავიდას მოეღღებოღა ვაეეღთიღების
ვაღასამეორებუღად, შემღვე, სხეღბთან გრთად საუღსმობდა. წუნია რიღი იყო, თაეის უღეუღას უთუ-

ოდ ბოლომდე შეჭამდა. შემდეგ ვალოდია ზურგჩანთაში ჩადებდა დედის მიერ მომზადებულ საუზ-
მეს, ამ წუთს შევთენდებოდა მაგიდასთან, ვიდრე ცხელი ჩაის სმით ვახურებულდი. ეგელი გაუ-
გრილდებოდა. ზუსტად ცხრის ამ წუთზე წამოდგებოდა, ემშვიდობებოდა მშობლებს, თვალს და-
ხამსამებაში იცვამდა ფორმას, წესისამებრ, ღილს შეიკრავდა და კვას გაუდგებოდა (ვიმ-
ნახიაში მეცადინეობა აწყებოდა რვა საათსა და ოცდაათ წუთზე).

მ ა რ კ ე ნ ს უ ლ ი

გამზახიდან მობრუნებისას ივა ერთ-ორ საათს ხეირნობდა ეზოში: ფაქტობრივად ეზოს, ზაღკობანას ან ყაჩაღობანას.

— სადილობის წინ ყველანი ერთად ვაკრიბებოდით, — იხსენებდა ანა ილიას ასული, — მხიარულად უპატივობდით, ყველადიო ყველაფერს, რაც დღის განმავლობაში გადაგვხდებოდა. დედა და მამა მოთმინებითა და ყურადღებით იმყნებდნენ ჩვენს ბავშვურ მსჯელობას და აქტიურად ერეოდნენ შეილებს საქმიანობაში... სადილის შემდეგ ივი (ვალოდია. — ი. პ.) მყისვე დაჯდებოდა საწყვადინოდ და დიდი ყურადღებითა და მონღომებით ასრულებდა საშინაო დავალებებს... გაკვეთილების მომზადების შემდეგ ვატაცებით ეთამაშებოდა უმცროს დას — ილიას. შემდეგ ყველანი ჩაის ვსვამდით; ვვაჩმობდით ზუსტად საღამოს რვა საათზე, ზოლო ცხრის ნახევარზე ვალოდია მადიდებდა პირის დასაძინად, შემდეგ ყველას დაემშვიდობებოდა, სწრაფად ჩაწყობდა ღოგინსა და წამსვე იძინებდა.

ეს რეჟიმი ვალოდიას, ისევე როგორც სხვა შეილებს, მშობლებმა დაუდგინეს და მკაცრად მოითხოვდნენ მის შესრულებას.

ოჯახში შემოღებული იყო ეგრეთ წოდებული „წენარა საათი“, როცა ყველანი — მშობლებიცა და შეილებიც ერთდროულად იმუშაობდნენ ან კითხულობდნენ. ამ დროს აკრძალული იყო მუღრობებას დარღვევა. პატარაობიდანვე ზუსტად იცოდნენ — რა შეიძლებოდა და რა არა. ამ მხრივ ოჯახში არსებობდა სამი მყარი წესი.

პარკელი — თუ რაიმე არ შეიძლებოდა, ე. ი. არ შეიძლებოდა და მორჩა, არავითარი შელაკათა. პაწია ოღია ტიროდა ხოლმე და პროტესტს აცხადებდა, როცა დასაძინებლად ისტუმრებდნენ. იგი ირწმუნებოდა, მაინც არა მძინავს, ეკ არის — ვწვევარ და თვალემა მაქვს დახუჭულიო. მაგრამ ამას იყო ცრემლები და წინააღმდეგობა. ოღია მაინც დანიშნულ დროზე უნდა დაწოდებულიყო დასაძინებლად.

მეორე — ბავშვებს უნდა სცოდნოდათ რატომ არ შეიძლება. მაგალითად, რატომ არ შეიძლება საკერავი მანქანის სახელურის ტრიალი? რომ გატყდეს, დედა ოჯახის წევრებისთვის ვეღარ შეკურავს საჭირო ტანსაცმელს! სუსხიან ამინდში რატომ არ შეიძლება ქუჩაში გასვლის წინ სირბილი? კაცივლები!

და მესამე — დადგენილ წესებს ერთნაირად იცავდნენ უფროსებაცა და უმცროსებიც. არც ერთი მათგანი მაგიდაზე არ მიაგდებდა წიგნს, ყურსალს, საწერ მოწყობილობას, არავინ აძლევდა თავის თავს უფლებას საღმე შეყოვნებულიყო წინასწარ გაუფრთხილებლად და შან დაეგვიანებინა და ა. შ.

მშობლებმა მკაცრად ადევნებდნენ თვალყურს, რომ შეილებს უჭმად არ დაეკარგათ დრო, რომ მათი მოცალეობა მუდამ შევსებულიყო რაიმე საქმით, დისციპლინა ხომ უმეტესად მაშინ ორღვევა, როცა ბავშვებმა არ იციან, რას მოახმარონ თავიანთი ჭარბი, მჩქეუარე ენერჯია. ამ მხრივ დიდ როლს თამაშობდა მშობლების ნდობა შეილების ანიციატივისა და ძალებისადმი. ერთი შეხედვით, შეიძლება მოგვეჩვენოს, რომ მშობლები შეილებს მეტისმეტ თავისუფლებას ანიჭებდნენ. მაგრამ სწორედ ამაში იყო დიდი პედაგოგიური აზრი. არდადეგების დროს ბიჭები დღეში რამდენიმეჯერ ბახაობდნენ მდინარეში, ბევრს ხეირნობდნენ, დაძვრებოდნენ ბეებზე, საათობით იმყოფებოდნენ სსკენზე და ისდიკობანას თამაშობდნენ. ზოგჯერ, როცა ბავშვები შინ ერთობოდნენ, თამაშობდნენ საღკობანას, თვალხუჭობანას, დაჭერობანას ანდა დანალობანას, ანრიგინებდნენ სკამებს, ხმამაღლა კამათობდნენ და ვვაროდნენ, მათი წივილ-კეიელი და ხარხარი მთელ სახლს აყრუებდა. და თუ ამ დროს არავინ მეცადინეობდა, ან არ იხვენებდა, ბავშვებსაც არავინ ერჩოდა. ვინაიდან ეს არ იყო მხოლოდ ბავშვების ფიზიკური განვითარებისათვის გამოსადეგი სასარგებლო მოძრაობა, არც მარტო კმაყოფილება, თამაში და გართობა, არამედ — ჭარბი ენერჯიის ხარჯვაც. კითხვებზე: „თუ შეიძლება თამაში?“ ან „თუ შეიძლება სირბილი?“ — ბავშვები მეტწილად დადებით პასუხს ღებულობდნენ. მშობლები ბრძნულად თვალისწინებდნენ, რომ ოჯახში დისციპლინის შესანარჩუნებლად დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა არა მარტო აკრძალვას, არამედ ნების დართვასაც: ყველაფერი შეიძლება, რასაც მოითხოვს ბავშვის სული და გული, მისი ასაკი; რაც შთანთქავს ბავშვების ჭარბ, ბობოქარ ენერჯიას; რაც ავითარებს მათ ინიციატივას, ნებისყოფას, თავის გამოჩენის მისწრაფებას.

ანა ილიას ასული წერდა:

„დედაჩვენს შეეძლო ასე დაეცვა და ციპლინა, რომ ზედმეტად არ შევეციწროვებინათ“...

ამ მხრავ დიდ როლს თამაშობდა კთხვის ჩვევა. კთხვა აყითარებდა ბუჯითობასა და გუ-
რადლების დაძაბვას. ამასვე უწვობდა ხელს ჭადრაკი და სხვა საიგიდო თამაშობა. მისი შე-
ღების მკიდი-რვა წლის ასაკიდან ასწავლიდა ჭადრაკს თამაშს. ბავშვები უფროსების ერთად
თამაშობდნენ კროკეტსა და ბილიარდს. თამაშისას აუცილებელი იყო წესების შესრულება და
ბავშვებს მოსწონდათ ეს. ვალოდიამ და ილიამ კროკეტის თამაშში თუთონის მსგავსი მსაჯუ-
რებითი წესები, რომლებსაც თავადაც განუხრელად იცავდნენ და სხვა მონაწილეებსაც მკაცრად
აღევნებდნენ თვალყურს. მაგალითად, ისინი კრძალავდნენ ბურთის დიდხანა ტარებას, ჩაქუჩით და
მსგავსე დარტყმის მოთხოვნას. ასეთივე სიმკაცრით ეკადებოდნენ ვალოდა და სამა წესების
დაცვას ბილიარდის თამაშისას.

უფროსი შვილები ღელას იმათაც ეხმარებოდნენ, რომ უმცროსებს აჩვევდნენ წესიერებას.
მარია ალექსანდრეს ასული უამბობდა ანა ილიას ასულს: ერთხელ, როცა სამა და ვალოდა
ჭადრაკს უსზდნენ, ვალოდიას შევახსენე, რომ რაღაც არ შემისრულა. ვალოდიამ დაუღვევრად მი-
პასუხა, თანაც ფეხს ითრეუდა. კვლავ გავეშვიორე მოთხოვნა, მაგრამ ვალოდიამ რატომღაც ისევ
დაუღვევარი ხუმრობით მიპასუხა და ადვილიდანაც არ განძრეულა. ამან აღაშფოთა სამა.

— ვალოდა, ან ახლავე წახვალ და გააკეთებ, რასაც დედა გუბნება, ან შენთან მტკად არ
ვითამაშებ!

უფროსმა მამამ ეს ასე მტკიცედ თქვა, რომ ვალოდა მაშინვე წამოდგა და შეასრულა ჩემი
მოთხოვნა.

თვით ვალოდიას კი შეეძლო კუთილად ემოქმედა მიტიაზე, როცა იგი ვერ ეღყოდა თამაშს
და უარს ეუბნებოდა ძამას დახაძინებულად წახვლაზე.

ოჯახში დიდი ყურადღება ექცეოდა თავაზიანობის, უფროსებისადმი მოკრძალების, ერთმა-
ნეთისადმი თავაზიანი მიმართვისა და წესიერი ქცევის აღზრდას. მშობლები ამ მხრივაც სამაგა-
ლითონი იყვნენ.

ქ. ა. კალაშნიკოვი მოგვითხრობდა ილია სიკოლოზის ძეზე, როგორც მასწავლებელთა ყრი-
ლობების ხელმძღვანელზე: „მისმა ტაქტმა, ღმობიერებამ, თავაზიანობამ და ცხარე კამათის მო-
ყვარულ ადამიანების თავეშეკავებამ ყველა ჩვენთაგანს ბუნაიერ ღღეებად გვიქცია ყრილობებზე
დახარჯული დრო“...

ასევე თავაზიანი, მომთმენი და კეთილი იყო ილია სიკოლოზის ძე ოჯახშიც. იგი მუდამ
დიდი პატივისცემითა და მოწიწებით ეპყრობოდა მუუღებს, ძეტად თავაზიანი გახლდათ ძამის —
ვარვარა ვრიგოლის ასულის — მიმართ, ასევე პატივისცემით ეპყრობოდა შვილებსაც. ზოგჯერ,
ხუმრობით, თქვენობითაც კი მიმართავდა მათ. ჩვეულებად არ ჰქონდა შვილებსავეც კოქვა, —
ცხვირს წუ ყოფო, სადაც არა ვესაქმებათ რაო. არასოდეს აწყვევებოდა მათ საუბარს, თუ ისინი
რაიმეს არეულ-დარეულად ან გაწეღილად ყვებოდნენ. მამა მუდამ სულგრძელად ეხმარებოდა
შვილებს, რათა მათ ეგრძნოთ საკუთარი დასაშაული, თვით საყვედურსაც კი თავაზიანად ეტყოდა
ხოლმე.

რაც შეეხება მარია ალექსანდრეს ასულს, იგი იყო თავდაჭერილობისა და მომიხიბვლელი თავ-
ვაზიანობის განსახიერება. ზოგჯერ ღვდება დიხაანდებიან და სერვიულობენ, როცა შვილები ხმა-
ურობენ ან საშველს არ აძლევენ უსასრულო შეკითხვებით, მოითხოვენ ყურადღებას, ცელქობენ.
მარია ალექსანდრეს ასულია რვა შვილია შობა და ექვსი გამოზარდა. ალბათ რამდენს უიქრობდა
ღელა იმაზე, როგორ გაენაწილებინა სახსრები (განსაკუთრებით ილია სიკოლოზის ძის გარდა-
ცვალების შემდეგ) და დრო, რომ ყოველი მათგანი ყოფილყო დანაყრებული, ჩაცმული, მოვლი-
ლი; რომ ოჯახში ყოფილიყო სიმყუდროვე და სიხუფთავე, ბავშვებს არ დაკლებოდათ ბაღის ვარ-
დები და ბილი. ამას ემატებოდა თეთრად გათენებული ღამეები, მღელვარება ახალდაბადებულის
გამო, ათასი მცარე და დიდი საზრუნავი, რომლის სიმხელეც მხოლოდ ქალებს — ოჯახის დიასა-
ხლისებსა და დიდი ოჯახის ღვდებს მოეხსენებათ!

და, მიუხედავად ყოველივე ამისა, არაერთარი სერვიულობა, ვაღიზიანება, უკმაყოფილება შვი-
ლების ცელქობის გამო, ვაჯაერების დროსაც მარია ალექსანდრეს ასული ინარჩუნებდა კორექ-
ტულობასა და დელაგატურობას. ამასი მას შეეძლოა ძლიერი ნებასყოფა და ხანგრძლივი მუშა-
ობა საკუთარი ხასიათის დახვეწაზე.

თავაზიანობა, თავშეკავებულობა, ხათრიანობა, კეთილმოსურნეობა, უპირველეს ყოვლისა,
ადამიანურობის გამოვლენა, ხოლო დახვეწილი მასერები — ამ ადამიანურობის გარეგანი გამოხა-
ტულება.

აა რატომ იყო, რომ უღიანოვები მოთმანებით უზურგადუნენ შვილებს ამ თვისებებს. მეთოდება უარალო იყო: ახსნა, ჩვენება, მუღმივი ვარჯაში, გაზხენება, ჩვევათა მოთმინებით გამომუშავეა. მშობლები ზრუნავდნენ შვილებმა კულტურული ქცივის ჩვევათა აღზრდას, არა კილე მაშინ, როცა ბავშვები სრულთაღ წორჩები იყვნენ. ისინი არივებდნენ შვილებს: ლაპარაკისას ვურადლება მიავციო ტოსს, არ აბნაღლო ხმა; თუ შენმა აძხანავა არაწორად გამოთქმა სიტყვა, ზრდილობაანად გაუსწორე; მავრამ არავის მისცე ნება, რომ მას დასცინოს; მიტე რჩენი ნაშკაჩა, მოღუწულია — დაამშაღე, გაახსიარულე; არ დავავაწყდე. რომ ყველას უხუტენ — რჩენი მომეშ.

უღიანოვების შვილები ასე იყვნენ გაზრდილები, რომ მათთვის ყველა ადამიანი ადამიანია იყო, ვალოღია ერთნაირი პატივისცემით ესაუბრებოდა თაყის მასწავლებელსაც, პარვის მტკირთავესაც, ვოლგელ ბურლაკსაც და მრეცხაუბაც.

ყველა, ვინც იცნობდა ვ. ი. ლენინს, აღფრთოვანებული იყო მისი ქცევით. იგი ყოველთვის უთმობდა გზას თანამგზავრს, ბოდიშს იხდაღა დაშვებული შეცდომისთვის და მადლობას მოახსენებდა ხოლმე ყველას მცარული სამსახურისთვისაც კი, აღვალს უთმობდა უყროსებსა და ქალებს, ხელეებს უკოცნიდა დედას, ასე იქცეოდა აგი ყველგას და ყველასთან; ფრონტიდან ახალდაბრუნებულ ჯარისკაცთა წრეშიც, კლამსებიან და დაგლეჯად არშიაკიან გლეხებშიც, მუსიათა წრეშიც, ვლადიმერ ილიას ძე მუდამ რჩებოდა ისად, რაც იყო. თავახიანობა, განსაკუთრებული ზრდილობაანობა არასოდეს მოჯნავდა მისგან უბრალო ადამიანებს. პირაქით, ვლადიმერ ილიას ძეს მუდამ ვარს ეხვია ხალხი, რომელთაც ხალხით უხიარეიდა თაყის, სანუკვარ აბრებს.

ანვევდნენ რა შვილებს დისციპლინასა და წესრიგს, უღიანოვები უყრო ბშარად მოძართავდნენ წახალისებას — ყველაზე მუძახურ, ყველაზე ძნელ, მაგრამ ბავშვის პაროუნების ფორმირებისთვის ყველაზე ეფექტურ საშუალებას. ძნელს იმატომ, რომ ეს მეთოდი მარჯვედ უნდა გამოიყენო, წინაღმდეგ შემთხვევაში წახალისება ვადაიქცევა განვიფრებად, ვადაჯარბებულ შექებად. და მაშინ, დისციპლინირების ნაცვლად, ადამიანის ხასიათში თავს იჩენს თავდაჯერებულობა და უციფრობა.

ცოლ-წისარი უღიანოვები ზომიერად იყვნებდნენ წახალისებას. ერთი შეაუღვთ, ისეც კი ჩანდა, რომ საერთოდ მუნწობდნენ შექებისას, ყოველდღიურა მომთხოვნელობა, მოწომილი აღტაცება, თავმკეავებოული დამოკიდებულება შვილების წარმატებისადმი და თვევ და ასევე მომთხოვნელობა, მაგრამ თუ დრძად ჩაუუკირდებით უღიანოვების ოჯახური აღზრდის გამოცდილებას, განგვაცვიფრებს მათი სატიფი პედაგოგოურა იხტიატობა.

წახალისებას ვარკვეული თავისებურებაანი ვაინნია ოჯახურ აღზრდაში. წახალისებად ითვლება მოწონების გამომხატველი შეჩქვევა, გაღიმება, კოცნაც, აგრეთვე — ერთობლივი თამაშიცა და წარმატების გამო გამოხატული სიხარულიც, ჩასუქაროც, ბავშვთა ხეიძას მოწყობაც და უბრალოდ, ბედსურების ღიმილი დედას სახეზე. არაფერა ისე არ ასტიმულირებს ბავშვის ასაციატეგას და არ უღვიძებს საკუთარი თავისადმი მომთხოვნელობას, როგორც წახალისება. უხახგლა დაკვარება, გამუდმებული ურთიერთობა შვილებთან უღიანოვეებს საშუალებას აძლევდა დროულად წახალისებინათ შვილები. საინტერესო გამოძგონებლობას თამაშით თუ მეცადინეობისას, შეუბოვრობის გამოჩენას მეცნიერების, მუსიკის, უცხო ენების, ხელსაქმის დაუუღებაში, ყოველცდის დახმარების გაწყვისა უმცროსი დებისა და ძმებისადმი ვაკვეთილეობის მომხალეობისას, უათუოდ შეამჩნევდნენ მშობლები და წახალისებოსაც არ იშურებდნენ. ბავშვის ვულზე კეთილშობილი და უხვი გულა არ არბებობს. მოფერებისა და მოწონების ხაბახუხოდ ისინი მზად არიან სულ ახალ-ახალი სიხარულით მოსანიჭებლად. ბავშვები თანღათან ეჩვევიან თავის დამორჩილებას, ცდილობენ — არ ჩაიდინონ არჩასადენი, აკეთიან არა მარტო ის, რაც თავად უნდათ, არამედ ისიც, რაც საჭიროა აუცილებელია თვით დისციპლინის გამომუშავება.

და აი, ვალოღია უვეე იცნებობბა, რომ ოღიანოვით შრომისმოყვარე ვახლეს. წახალისების ხოკეოე იმაში მღგომარეობს, რომ ივა ავითარებს ინიციატივას, აწვევს ყნოცოურ აღნაუღობას, ხელს უწყობს მახანსწრაღვის განვითარებას. ეს პედაგოგოურა მეთოდი ვარკვა იმითაც, რომ იგი ვანამტკაცებს და აღრბავებს შინავან კონტაქტს მშობლებსა და შვილებს შორის, მაშინ, როცა დასჯა ამ კონტაქტს არცოე იშვიოთად არღვევს.

მაგრამ, თუკი ყურადღებით ჩავეუყარებოთ უღიანოვეების ოჯახური აღზრდას გამოცდილებას, სავსებით ცნადე ვახლება, რომ ისინი მემოქმედებბას საყრდენით მეთოდებს უბირაჩყობად მაშინ იყენებდნენ, როცა ბავშვები პატარები იყვნენ, და ნაკლებად — როცა ბავშვები წინოაზრდებოღდნენ ხოლმე. მუღმივი ურთიერთობა შვილებთან, ყინიფრეული მევეთა და ნაცვთის საზგაუხსნელად ჩა-

ხერვვა, ბავშვის პიროვნებისადმი პატივისცემით მოპყრობა და უწყვეტი განვითარება მათი შეგ-
ნებულობისა, ნებისმიერი სახის სპეციალურ პედაგოგიურ ზომებზე უკეთეს შედეგს იძლეოდა.

ე. ი. ლენინის მშობლები მისდევდნენ თავიანთი ერთ-ერთი საყვარელი მასწავლებლის —
ნ. ა. დობროლიუბოვის ბრძნულ რჩევას:

... მთავარია, რაც უნდა ვაითვალისწინოთ აღმზრდელმა, ეს არის ყნაყნად აღსიყვარის უ-
წყობის პატივისცემა; ხაშუალების მიცემა, რომ იგი განვითარდეს თავისუფლად...
ეცადოს, პარკულ რიგში და ყველაფერზე მეტად, ჩუხყურვის მართებული ვაგბმის ტანსაცმელს
ცხადს და მტკიცე რჩისხა, აიძულოს იგი, რომ მოქმედებდეს შეგნებულად, სიკეთისა და სიამარ-
თლისადმი პატივისცემის გრძნობით და არა მაშინ ან შექუიისა თუ დასაჩუქრების იმუდით...“

ჯერ კიდევ კარლ მარქსი ამბობდა, რომ საჭიროა არა მარტო ასწავლო ბავშვებს, არამედ
მათგანაც ისწავლოთ. ეს ძალზე მნიშვნელოვანი აზრია, რომელზეც დაფიქრება ღიდ სარგებლობას
მოუტანს ყველა მშობელს.

ნ. ა. დობროლიუბოვი თავის დროზე ასევე ამტკიცებდა, რომ ბავშვებია ხშირ შემთხვევაში
ბევრად უფრო ზნეობრივნი არიან, ვიდრე ზოგიერთი ნობრდელით. „ისინი არ ცრუბენ (ხანამ
არ ააბუღებენ დამახებით). — წერდა ნ. ა. დობროლიუბოვი, — მათ ესირცხებათ ყოველივე უმე-
თური, ისინი გულში ინახვენ ხალხის სიყვარულის წმიდათაწმიდა გრძნობას, რომელიც რაკისუ-
ფალია ყოველგვარი ცხოვრებისეული ცრურწმუნისაგან. ისინი ისე დაუახლოვებებიან ხოლმე თავიანთ
თანატოლს, რომ არც კი იკითხავენ მდიდარი თუ არა იგი, მათი ტოლია თუ არა წარ-
მოშობით; მათში შეინიშნება ერთი განსაკუთრებული მიდრეკილება — დაუახლოვდნენ ბედისგან-
დაჩაგრულს... მათი გრძნობებია მხოლოდ ენის წვერზე კი არ რჩება, როგორც უფროსებს ემარ-
თებათ ხოლმე, არამედ მუდამ საქმით გამოიხატება; ბავშვი ისე არასოდეს შეგბამს შეთავაზებულ
ვაშლს, თუ არ გაუნაწილა საყვარელ ძმასა და დას; სტუმრობიდან მობრუნებული ყოველთვის
მოუტანს მოსაკათხს თავის სახუგვარ ძიძას; იგი იტირებს ღუდის ცრემლების დანახვისას, რად-
გან ებრალბა იგი“.

ილია ნიკოლოზის ძესა და მარია ალექსანდრეს ასულ ულიანოვებს უცებ გადაუდებოდით
ხოლმე შეაღების ხალახიანობა, გამოშკონებლობა, უცბად გაიჭაცებდათ მათთან თამაში, კითხვა,
სეირნობა. მშობლები და შეილები ძალზე ახლოს იყვნენ ერთმანეთთან. მშობლებთან ურთიერთო-
ბისას ბავშვები ძაღლაუტახებლად, თავისუფლად იქცეოდნენ, არ კარგავდნენ სიმკვირცხლესა და
ბავშვურ უშუალოებას. მაგრამ ამასთან ერთად, მშობლები მათ ხულში ბეჯითად ნერგავდნენ სე-
რიოზულობას, მითითოებელობას, პასუხისმგებლობას საკუთარი ქცევისათვის და მკაცრი წესრი-
გის ჩვევას.

თქმით განათლება

ადამიანი ვერაზადეს განვითარდება ვინეწრევიად, თუ მუხხიყრებას სიადაც არ იმდიდრებს ახალ-
ახალი ცოდნით. სკოლაგანვითარება ძირითადი შემადგენელია საწილია თვითგანათლებისა, ვინახდან-
ცოდნის დაკროფებისთან ერთად ხდება პირაყსების ზნეობრივი სამოყვალბება და სრულყოფა.

ულიანოვებისთვის დამახასიათებელი იყო მუდმივი ცოდნის მიღებისა წყურვილი. ბავშვები,
უფროსებიცა და უმცროსებიც, წივს წავნზე კითხულობდნენ, მინდობებით სწავლობდნენ ვაკე-
თილებს, აკროფებდნენ ათასგვარ კოლექციას, აკვირდებოდნენ ბუნების მოვლენებს, ატარებდნენ
ცაქს ქიშიაში, ფიზიკაში, ბუნებისმეტყველებაში, გაშუდებით იქექებოდნენ ღექსიკონებსა და
ენცაქლობედაქში. ამგვარად მათ გამოუმუშავედათ ჩვეულება ყოველთვის დამახსოვრებისა და
სულ უფრო მეტი და გულახყროთ შეკადინეობისა. ასეთი წყურვილი ცოდნის მიღებისა, ცხა-
ლია, სტატიურად არ აღმოცენებულა. მას მშობლები აღვივებდნენ.

მარია ალექსანდრეს ასულსა და ილია ნიკოლოზის ძას უბრეველესი მისწრაფება იყო, რომ
ბავშვები დაეინტერესებინათ სწავლით. მათს შვილები სულ თამაშ-თამაშით სწავლობდნენ ყვე-
ლაფერს. უცხო ენის სწავლებისას მარია ალექსანდრეს ასულმა, მავალითად, ასეთი წესა შემო-
ალო: ვარგვეულ დღეებში შეილები მას მხოლოდ გერმანულად ან მხოლოდ ურანვეულად ესაუბრე-
ბოდნენ ხოლმე.

ცხადია, ბავშვებისთვის არცთუ იოლი იყო მოხლეა ღდის განმავლობაში ენაუბრათ უცხო
ენაზე. ზოვეჯერ უჭირდათ კოდეც საჭირო სიტყვისა თუ საქცევის პოვნა. აა, მაშინ კი მარია ალექ-
სანდრეს ასული წახებარებოდა ხოლმე და წაამყვლებდა ამა თუ იმ სიტყვას, მაგრამ უფრო მეტად
ურჩევდა დაბოუკიდებლად დაედწიად თავი სიმნელი მდგომარეობიდან და ღექსიკონისთვის მი-
ემართათ.

ბავშვობაში ჩაყრილი ჩვევა ლექსიკონის გამოყენებისა უღიანოებს დიდად შევლოდა შემდეგშიც, სხვადასხვა უცხო ენის დამოუკიდებლად შესწავლისას.

უცხო ენების ათვისებას ხელს უწყობდა თვით ბავშვების სათანადო მუშაობაც. მარია ალექსანდრეს ასული ხშირად სთხოვდა ზოღმე შვილებს ემეცადინებინათ უცხო ენის ამოცანებზე. ილია მიტეას ეხმარებოდა ინგლისური ენის დაუფლებაში, ვალოდა მონსლოპით ამეცადინებდა მამას ფრანგულში. ამასთან იგი იყენებდა საკუთარ „მეთოდებს“ — დაიკოს კი არ ამოცანებზე უფრო სიტყვებს, არამედ ზეპირა მემორიზებისას ჩაურთავდა ზოღმე სხვადასხვა წიგნებს, რომლებიც გოგონას ვაზრებულად დასახსოვრებოდა ისინი.

თვითგანათლებისა და უცხო ენების დამოუკიდებლად შესწავლის საუკეთესო საშუალება იყო მთარგმნელობითი მუშაობა. მარია ალექსანდრეს ასული ამ მხრივ თვითონ იყო მაგალითი შვილებისთვის. იგი ბეჯითად მუშაობდა ლიტერატურულ თარგმანებზე, ძირითადად ფრანგულიდან. ზოგიერთ მათგანს კი აქვეყნებდა კიდევ უფროსად „რუსსკოე ბოგატსტვო“.

ვალოდა ჯერ კიდევ გიმნაზიაში სწავლობდა, როცა თავის თანაკლასეულ კუზნეცოვთან ერთად ცდილობდა რუსულად ეთარგმნა კარლ მარქსის „კაპიტალი“¹.

ანა ილიას ასულის იტალიურიდან რუსულად თარგმნა ე. ამინისას წიგნი „ტოლის ამხანაგები“, რომელიც ცალკე წიგნად რამდენჯერმე გამოიცა რუსეთში.

ილიამ თარგმნა შვედი მწერლის სიგურის მოთხრობები „ძალზე გვიან“ და „სიდედრი“. ბეჯითი და დამოუკიდებელი მუშაობა უცხოურ ენებზე ბავშვების უვითარებდა ნებისყოფას, რომელიც, თავის მხრივ, ეხმარებოდა მათ თვითგანათლებასა და მეცნიერების სხვადასხვა დარგის წარმატებით დაუფლებაში.

თვითგანათლების მნიშვნელოვანი პირობაა დიდა ინტერესი ცოდნასადმი. ცოლ-ქმარი უღიანოებდნენ ფოველმხრივ ცდილობდნენ ბავშვებში განეკითარებინათ ეს ინტერესები და ბეჯითად სწავლის მოწრაფება.

მამა მუდამ ზრუნავდა იმაზე, რომ მას ყველა შვილს მქონოდა პასუხისმგებლობის გრძობა სწავლისადმი, ანა ილიას ასული წერდა მამაზე:

„თვითონ გამოირჩეოდა რა მოვალეობის ზუსტად შესრულებითა და განსაკუთრებული გულმოდგინებით, მნიშვნელოვნად მიიჩნდა — ეს ღირსებები შვილებსაც მქონოდათ. თვალყურს ადევნებდა რა თრივე უფროსი ვაჟიშვილის მეცადინეობას გიმნაზიაში და დაწყებით კლასებშიც, იგი შვილებს აჩვენებდა ყველა დავალებისა თუ გაკვეთილის ზუსტ, უხინჯო შესრულებას“.

ილია ნაქოლოზის ტემ შვილებსთვის შემოიღო თვითანგარიშის თავისებური სისტემა. ანა ილიას ასული იხსენებდა, რომ „გიმნაზიიდან დაბრუნებისას ვალოდა უამბობდა მამას — რა ხდებოდა გაკვეთილებზე და როგორ პასუხობდა მასწავლებლებს. ვინაიდან, ჩვეულებრივ, ერთი და იგივე შეორდებოდა ხოლმე — მარჯვე პასუხები, კარგი ნიშნები — თავის ოთახში მისვლაზე მამის კაბინეტთან სწრაფი ნაბიჯებით ჩაეღილი ვალოდა ზოგჯერ უბრალოდ, შეუჩერებლივ, სხადასხვებით უკატაკებდა: „ბერძნულში ზუთა, გერმანულში ხუთი“.

ეჭვობა, ასეთი ანგარიშის ჩაბარება საეაღლებული იყო. ეს კი გვიჩვენებს, რომ მშობლები ძალზე ყურადღებით ადევნებდნენ თვალყურს შვილების წარმატებებს. ამასთან ნიშანდობლივია, რომ მშობლები თავს კი არ ახეზრებდნენ იმავე ვალოდას კითხვებით: „როგორაა საქმე?“ „გამოვიძახეს?“ „რა ნიშნები მიიღე?“ არამედ მოითხოვდნენ, რომ მას თვითონ მოეთხრო საკუთარ წარმატებებზე. ეს, ცხადია, ბიჭუნას აჩვენებდა თვითკონტროლს. ანა ილიას ასულის თქმით, ვალოდა ყველა საგანში მუდამ იმაზე მეტს აკეთებდა, ვინემ დავალებაზე აძლევენ; კითხულობდა წიგნებს, წერდა წაკითხულის შინაარსს, ყვებოდა წაკითხულს, დასატებით სწავლიდა ამოცანებს. მას ძალიან

¹ ცნობილია, რომ სამარის (ალაკაეკის) პერიოდში (1889-1893 წლები) ახალგაზრდა ელადაიმერ ილიას ძეს რუსულად ეთარგმნია კ. მარქსისა და ფ. ენგელსის „კომუნისტური პარტიის მანიფესტი“. ამასთან დაკავშირებით მაინტერესო ცნობას გვაწვდის ა. ა. ერმასოვი. იგი წერს: „იმხანად ელადაიმერ ილიას ძემ შესანიშნავად თარგმნა კ. მარქსისა და ფ. ენგელსის „კომუნისტური მანიფესტი“. ამ თარგმანის ხელნაწერი ზელიდან ხელში გადადიოდა, ჩვენ ამ სიზრანშიც წავიღეთ. აქ რვეული მიკაბარე ნაცნობ მასწავლებლებს, რომელსაც უფროსები არაკეთილსაიმედო პირად მიიჩნევდნენ. ეს მასწავლებელი რაღაც საქმეზე საბბირაკში გამოიძახეს სახალხო სასწავლებლების დირექტორთან. მასწავლებლის დღვას შეეშინდა, ჩხრეკა არ დაგვიწყონო და რვეული მოსპო. ასეთი ბედი ეწია ილიას თარგმანს. მრცხვენია ამის გახსენება, რადგან ნაწილობრივ მეც მიმიძღვის ბრალი ამ ბრწყინვალე თარგმანის დაღუპვაში“. იხ. მ. ი. უღიანოვა, „ღენინის შესახებ“, თბ., „საბჭოთა საქართველო“, 1968, გვ. 37-38 (მთარგმნ. შენ.).

უყვარდა მამა და დიდ პატივსაც სცემდა. ბიჭმა იცოდა, რომ ილია ნიკოლოზის ძე თავისუფალ წუთებში უთუოდ დაინტერესდებოდა მისი სასწავლო საქმეებით და გამოიკითხავდა რა და როგორ აკეთებდა; ამიტომ ეღობოდა ცდილობდა მეტი და თანაც უკეთ გაეკეთებინა.

შეიღობდა კარგ მისწრებას ძალზე უწყობდა ხელს მამის ზრუნვა იმაზე, რომ შინ ჩვენოდით თვალსაჩინოება, მრავალ ოჯახში ძაღვებულა მორთულობის — ლიბოგრაფიისა ქვეყნის მთლიანი თაროების ნაცვლად უღიანოების ბინის კედლებზე ეკიდა კოორდინაციული ტექნიკური კურო ბარომეტრები და კედლის თერმომეტრები. დიმიტრი ილიას ძე უღიანოვი წერდა, რომ მამა „მოსკოვიდან და პეტერბურგიდან გამოიწერდა ხალხს სხვადასხვა სასწავლო თვალსაჩინოებას, ასე, მაგალითად, მან გამოიწერა ასტრონომიული ხელსაწყო, რომელიც შედგებოდა ლამპისაგან, მზის მაკვირობას რომ სწევდა, და ამათებდა დედამიწასა და მთვარეს — პატარა გლობუსს (დედამიწა) და ვერცხლისფერ ბურთულას (მთვარე). საათის საგანგებო მექანიზმის საშუალებით გლობუსი ბრუნავდა საკუთარი ღერძისა და მზის გარშემო ეკლიპტიკაზე, მთვარის ფაზებში მოწყობილობა აჩვენებდა მზისა თუ მთვარის სრულ ან ნაწილობრივ დაბნელებას, იმის მიხედვით, ჩრდილში შედიოდა დედამიწა თუ ნახევარჩრდილში... მამა ასევე იწერდა მოსკოვ-პეტერბურგიდან პოლიტექნიკურ გამოფენებს, მაგალითად, ბაშბას, ხელის, აბრეშუმის პარკის წარმოებას, თოქის წარმოებას ქერელისაგან და ა. შ. და ა. შ.

ოღვა უღიანოვს შეგონარი კაჩია არსოლდა მოგვახსენებს, რომ ილია ნიკოლოზის ძემ ნება დართო მის სახლში თავმოყრილ ბავშვებს — გული ეჯერებინათ თამაშით, შემდეგ კი ყველანი შეიპატიჟა თავის კაბინეტსა თუ ითახში, რომელიც საესე აყო გეოგრაფიის, კოსმოგრაფიისა და ბუნებისმეტყველების შესასწავლად საჭირო უამრავი თვალსაჩინოებით. იგი ბავშვებს უჩვენებდა სურათებსა და რუკებს, ზელსაწყოებსა თუ კოლექციებს და თან უამბობდა მამზიდველ ამბებს „მის დაბრუნებულს თავში გატრიალებდა ყველაფერი, რაც იმ დღეს უღიანოვებთან მოისმინე. ფანტაზია გამძაფრებით მუშაობდა და გეჩვენებოდა, რომ ხედავდი ყველა მთას, მდინარეს, ტროპიკულ ტყესა და ხალხს, რომლითაც ეს ადგილებია დასახლებული“.

ცნობილია, რომ რევოლუციამდე კლასიკური გამხაზაა მოსწავლეთაგან მოითხოვდა არცთუ მცირე დამაბულობას. სასწავლო დროის თითქმის ნახევარი ეთმობოდა ძველ ენებს, რომლებიც საჭიროებდნენ დაზებიერებას, დამახსოვრებას, გახუწვევრულ ვარჯიშს, ზუთხებას. ეს ბევრს უჭირდა ამიტომ ჩამორჩენილობას მოტივით მრავალი გამხაზიული განიოესებოდა ხოლმე. სახალხო განათლების მაშინდელ მინისტრს, დ. ა. ტოლსტოის, მიაჩნდა, რომ მათემატიკა, ფიზიკა და ბუნებისმეტყველება მატერიალიზმით წამლავენ ბავშვების შეგნებას, და ამ საგნებისათვის განკუთვნილი იყო სასწავლო დროის მხოლოდ ოქტესმეტი პროცენტი. მაგრამ ილია ნიკოლოზის ძე ბავშვებს უკითხავდა ინტერესს სწორედ ამ მეცნიერებებისადმი. მისი შეილება არა მარტო მშვენივრად სწავლობდნენ გამხაზაში, არამედ კითხულობდნენ მამის მიერ რეკომენდებულ სამეცნიერო წიგნებსაც. მათი ზეა ერთობ გრძელდა, მშობლები მხარს უჭერდნენ უფროსი შეილების ვატაცებას — ამოებსსათ რთული ამოცანება მათემატიკისა და ფიზიკაში, დაეყვნებინათ ქიმიური ცდები, ჩაეტარებინათ ექსპერსიმენტები ბუნებისმეტყველებაში. მაგალითად, ალექსანდრე ილიას ძე დამოუკიდებლად სწავლობდა ქიმიას მენდელეევის მიხედვით; იგი კერძო გაკეთილებსაც ატარებდა და მიღებული შემოსავლით ქიმიური ლაბორატორია მთაწყო საზაფხულო სამზარეულოში (შენობა და-იულაა), ანა ილიას ასული საფუძვლიანად სწავლობდა მუმიანიტარულ მეცნიერებებს. ოღვა, ვამხაზის პროგრამის ვარდა, სეკრს შეცადინებოდა ლიტერატურაში, მათემატიკისა და ბუნებისმეტყველებაში. დიმიტრი ილიას ძემ ვამხაზაში სწავლისას ვატაცებული იყო საბუნებისმეტყველო მეცნიერებებით: კითხულობდა სპეციალურ წიგნებს, ავროებდა მწერების კოლექციებს.

5. კ. კრუკასკაას მტკიცებით, ილია ნიკოლოზის ძე მუდამ ცდილობდა, რომ მის შეილებს, უთუოდ გაეზაარებინათ წაკითხული. ამან მშვენივრა ნაყოფი გამოიღო. ვახილი ანდრეას ძე კალაშნიკოვი ახსენებდა, რომ ელოდია „საოცრად კარგად შეგნებულად კითხულობდა. მშობლები შეილებს სავანებოლ შეურჩევდნენ ხოლმე წიგნებს და ზელმძღვანელობდნენ მათ ვითვას. წიგნას სიყვარული ბოლომდე შერხა ვლადიმერ ილიას ძეს. კითხვის საშუალებათ ბავშვებმა ძალიან ადრე შეიძისეს მრავალმხრავი ცოდნა და მიიღეს ზოგადი განვითარება“.

ილია ნიკოლოზის ძემ და მარია ალექსანდრეს ასულია ყოველთვის იცოდნენ რას კითხულობდნენ მათა შეილები, არ ავიწყდებოდათ ვახუბრება წაკითხულის ირგვლივ. ვალოდიას თანავლასელი პ. პერსიანსოვი იხსენებდა: „თითქმის ყოველ საღამოს (ვალოდიას თან - ვ. ბ.) ერთად წიგნის ვითხვაში ვატარებდით... ილია ნიკოლოზის ძე ხშირად შემოდიოდა ჩვენთან და, როცა ვცხვდავდა, რამ ელოდია და მე ტოლსტოის ვკითხულობდით, საუბარს ვაკვიბამდა ხოლმე წაკითხულზე“.

თავისუფალ დროს ოჯახში ძალიან უყვარდათ მარადის, ვიქტორიანისა თუ კამოვიანო ამიხ-
სნა, რომელიც ავითარებდა მოსახრებულობას, მოხერხებულობას, ავარჯიშებდა მეხსიერებას, უ-
რადღებს და, რაც მთავარია, ფიქრის საშუალებას იძლეოდა. მაშამ ძალზე სწამდა შვი-
ლებს ჭადრაკის თამაში, ანა ილიას ასული წერდა: „ვალლოდა ჭადრაკს ჭიჭიჭიჭიჭიჭიჭიჭი და
ძმას — ზამას, ჩვენ, გოგონება. ნაკლებად ვთამაშობდით, მახსოვს ძალიად ერთი შემოდგომა, როცა
მაშა და ჩვენ, ზამი უფროსი შვილი, ძალზე წყევით გატაცებული ოთხთა ჭადრაკით და საღამო-
ობით გვიანობამდე ვუსხედით მაგიდას...“

პირველ ხანებში მხოლოდ ილია ნიკოლოზის ძე ღვიძრობდა, მაგრამ შემდგომში იგი იძუ-
ლებული იყო დანებებოდა უფროს ქალიშვილსა და ვაჟიშვილებს. დიმიტრი ილიას ძე მოგვითხ-
რობდა, რომ ერთხელ, გამსწადვეურებელი ანგარიშით დასარცხებას შემდეგ, ილია ნიკოლოზის ძე
ღამით ავიდა საშას ოთახში, „ააცალა“ ჭადრაკის სახელმძღვანელო, მთელი ღამის განმავლობაში
იკითხა და ჩუმადვე დაასრულა ადგალზე. უფროს ვაჟიშვილთან შემდგომ „შუტაკებაში“ მაშა უფრო
მტკიცედ ვრძნობდა თავს. აქედან ჩანს, რომ მას უნდოდა შეიღებოსთვის მიეცა თვითდახელოვნე-
ბის შავალითა. დაე, ნახონ, რომ ოჯახში ყველასთვის საჭიროა წიხსვლა. მაგრამ აქ სხვა რამეც
იყო საგულახხნო: მაშა ჭადრაკში, უპირველეს ყოვლისა, ვინების ვარჯიშს ხედავდა და უნდოდა
ძლიერო მოწინააღმდეგე ყოფილყო, რათა თამაშას ვაჟიშვილებს დასჭირებოდათ ვინების მაქ-
სიმალურად დამაბვა. ილია ნიკოლოზის ძეს ესმოდა, რომ ვაჟიშვილებისთვის თამაში მხოლოდ
მაშინ იქნებოდა საინტერესო, როცა საძინელები თანდათან მოძრავდებოდა. ტყუილად კი არ იყო,
თხუთშუტა წლის ვალოდაა შედარებით სუსტ მოთამაშეს წინასწარ რომ აძლევდა პაიკს, ან თვით
შხედარსაც კი, და აცხადებდა: „რა საინტერესოა ჩემთვის თანაბარი ძალებით ვინობოლო, როცა
არ არის ფიქრის, ბრძოლის, მღვობარეობიდან თავის დაღწევის საჭიროება“.

უღიანოების ყველა შვილი გატაცებული იყო მუსიკით, წიგნებით, ნოთყმატიკით ან ვნებით,
ყველა მათგანი იმას ცდილობდა — რაც შეიძლება მეტი ეშრომა სრულყოფის მსახურეყოფად. ალექ-
სანდრე, მაგალითად წუხდა, რომ არ შეეძლო ღღე-ღამეში თექვსმეტ საათზე მეტა ეწუშავა. ბტუ-
დენტობისას იგი მართლა მუშაობდა თექვსმეტ საათს, მშობლებს არახილეს ემანოლოთ შვალეაის
ვადადლისა, მათ, ეტყობა, მტკიცედ სწამდათ ახალგაზრდა ორგანიზმის დედა შესაძლებლობისა;
თვლიდნენ, რომ ვინება ისევე, როგორც სხეული, საჭიროებს გამუდმებულ ვარჯიშს, წრთობას.
ერთადერთი, რაზეც ზრუნავდნენ მშობლები, ის იყო, რომ შეიღების დამაბული ვინებრივი მე-
ცადინეობა შერწყმოდა ვასეირნებას, პაერზე თამაშს, ცურვას, მარხალით სრიალს, ფაზიკურ ვარ-
ჯიშს, სწორად კებასა და ნორმალურ ძილს. არდადეგების დროს პავშვება კარგად ისვენებდნენ
და ბეერს მზიარულობდნენ; იქნებ სწორედ ეს შეეძლოდათ, რომ ძალზე დიდი ვინებრივა დატვირ-
თვის დროსაც კი არ ვარგავდნენ შრომის უსიარს და არ იქანცებოდნენ.

ვლადიმერ ილიას მას ნათესავეების მოგონებებში მათათებულია, რომ გაკვეთილების გამო
ვლოლია უარს ამბობდა საინტერესო თამაშობებზე, საცდევროს სპორტზე, რომლითაც ძალიან
იყო გატაცებული, „დიდ ვენეცაზე“ ვასეირნებაზე. ამარჯვებდა ინტერესი ვინებრივი შრომისად-
მი და მოვალეობის გრძნობა.

თანაკლასელებთან ერთად ვალოდა ხშირად დადიოდა ვიმნაზიელ აპოლონ კორინწყისკითან,
რომელსაც დიდა ბაბლაოთუკა ჰქონდა. მაისი ერთ-ერთი საერთო ამხანაგი იხსენებს, რომ უღი-
ანოვს ვერ ამოარებდნენ წიგნების კარადას. იგი შედევბოდა ხოლმე მაღალ ტაბურეტზე, სწრაფად
ფურცლავედა წიგნის კვერდებს და გულმოღვანედ კითხულობდა. გასართობად თუ მიიწვევდნენ
ხაერთო ოთახში, უარს ამბობდა; წიგნის კათხვა ერჩივნა.

ამრავად, მკაფიოდ გამოხატული ინტელექტუალური ინტერესები, რომლებსაც მშობლები
უვითარებდნენ შვილებს, ხელს უწყობდა ნებისყოფის განმტკიცებას, ხოლო ნებასყოფა, თავის
მხრივ, აღძრავდა თვითვანათლებლისადმი მისწრაფებას.

მწერალი-აკადემიკოსი გრიგოლ აბაშიძე და
საზღვარგარეთის საზოგადოება

თანამედროვე ქართული საბჭოთა ლიტერატურის შესანიშნავ წარმომადგენელს, გამოსჩენილ პოეტს, რომანისტს, მთარგმნელსა და საზოგადო მოღვაწეს გრიგოლ აბაშიძეს კარგად იცნობენ არა მარტო საბჭოთა კავშირში, არამედ საზღვარგარეთაც. უცხოელა მკითხველი, კრიტიკოსები, მწერლები და ნეცნიერები დიდ ინტერესს იჩენენ ზენი სახელოვანი მოღვაწის ცხოვრებისა და შემოქმედების მიმართ. გრიგოლ აბაშიძის მდიდარ შემოქმედებას იცნობენ საფრანგეთში, ბელგიაში, ლუქსემბურგში, გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში, ინგლისში, ამერიკაში, გერმანიის დემოკრატიულ რესპუბლიკაში და სხვა სოციალისტურ ქვეყნებში.

1959 წელს გრიგოლ აბაშიძე რუს პოეტებთან — ს. მიხალკოვთან და ს. კარსანოვთან ერთად მონაწილეობდა ბელგიაში გამართულ პოეტთა მსოფლიო კონგრესის მუშაობაში. საბჭოთა პოეტებმა კონგრესის დასრულებას შემდეგ რამდენიმე საღამო გამართეს ბელგიის აკადემიკოსთა ქალაქ კიოკლენეტსა და ბელგიის დელტალაქ ბრიუსელში. ბელგია-საბჭოთა კავშირის მეგობრობის თარგანომ „ლე ნუველ დე ლეტრ სოციეტემა“ (1959 წ. № 4) საგანგებო ნომერაც მიუძღვნა საბჭოთა პოეტების შემოქმედებას. ილია ფრენბურგის „სტატიასა, სერგო მთაბლკოვისა და სიმონ ცირახნოვის რამდენიმე ნაწარმოებთან ერთად ჟურნალში დაიბეჭდა გრიგოლ აბაშიძის „წვიდი მეციხოვნე“, „მწვერვალებისაკენ“ და „დაზაუბულისა ყვავილი“- ლექსები ფრანგულად თარგმნა ბელგიელმა პოეტმა ანდრე გლოდმა — მას პროფესორ ვლადიმერ შერბანოვმა მიაწოდა რუსულადან შესარულებული ფრანგული მწკარული.

„საბჭოთა საქართველოს, — წერს ბელგიელი მწერალი ანდრე გლოდი, — ჰყავს მწერლების შესანიშნავი პლეადა, იგი აგრძელებს ქართული ლიტერატურის ძველ ტრადიციებს...“

მეორე ბელგიური ჟურნალი „ბელეც-ურსს მაგაზინი“ 1978 წლის მეოქრობეტე ნომერში აქვეყნებს ბელგიელი მწერლისა და კრიტიკოსის ფორჟ ბუიონის წერილს „გრიგოლ აბაშიძე — ქართველი პოეტი“. „ქართველ პოეტებს შორის, — წერს ფორჟ ბუიონი, — გრიგოლ აბაშიძე პირველია, რომელსაც დიდი ნიჭი აღმოაჩნდა პროზაშიც. მის კალამს ეკუთვნის ისტორიული მოთხრობები, რომანები, პიესები. შესანიშნავი და დაწერილი მწერლის რომანი — ტრილოგია: „ლაშარელი“, „დიდი დამე“ და „ეოტნე“. ამ წიგნებში ჩანს სამყაროს პოეტური ტერენტის უნარი, ისტორიული რომანის კონცეფცია“.

შემდეგ ავტორი მოკლედ ნიშთიხილავს გრიგოლ აბაშიძის ნაწარმოებებს: „წავი ქალაქის ვაზაფხული“, „ვიორჯი ნევერსე“, „ძლევის ქელი“, „ჩარხმის ზმანება“ და სხვებს. მას განსაკუთრებით მოსწონს ლექსები: „ოქროს ყენახი“, „თუნდ დავიარო მთელი სამყარო“, „ფიქრება ენგურზე“.

საქართველოში ყოფნის დროს ბელგიელი მწერლისთვის უჩუქებიათ 1976 წელს გამოცემული „განათლებლება“ გამოცემული გრიგოლ აბაშიძის ლექსების ბილი კრებული „მოგები და კლდეები“, რომელსაც ბელგიელ კრიტიკოსზე წარუშლელი შთაბეჭდილება მოუხდებოდა.

¹ Georges Bouillon „Grigol Abachidze — poète géorgien“, „Belgique URSS — Magazine“, novembre, p. 19.

ნია. კრებულში შეაუღია პოეტის 24 ლექსი, მოცემულია პარალელური ტექსტები — ქართულად და შინაგან მისი ფრანგული შესატყვისი. ფრანგული თარგმანი შეასრულა სახელმწიფო-ხელოვნებათა მთარგმნელმა სერჟი წულაძემ. წიგნს წამძღვარებული აქვს მთარგმნელის შეთქმული წერილი, რომელსაც აგრეთვე წაღალ შეფასებას აძლევს უორტ ბუიონი.

სერჟი წულაძეს თარგმანში შეუნარჩუნებია გრიგოლ აბაშიძის ნაწარმოებთა მწვერულიანი ძლიერება, დედნის მოძაბულობა, მეტრი, ტონა.

ქართველი ხალხის მეგობარი, ფრანგი პროფესორი ბერნარ ეტიე დაინტერესებულა გრიგოლ აბაშიძის ისტორიული რომანით „ცოტნე, ანუ ქართველთა ლაცემა და ამადღება“. ფრანგმა მეცნიერმა საფრანგეთის ეროვნული ცენტრისა ეურნალში, 1978 წლის „რევიუ დუ ქართველოლოგიის XXVI ტომში გამოაქვეყნა რეკვიზიტა შემოსხუნებულ ნაწარმოებზე.

„გრიგოლ აბაშიძე რუღუნებით მუშაობს ქართულ პროზაზე და ისე ღრმად წყდება ნათ, რომ არა მარტო იმპროვიზებული ენის კოდირატა აღადგენს, არამედ ქართველი კაცის სულის სიღრმეებსაც სწვდება. იგი შესძრავს მკითხველს, რომელსაც ნაწარმოებში აღწერილ ისტორიულ ფაქტს მკითხველ მდღეობით განიცდის, როგორც თავა გადახვილ ანბავს. მკითხველითი არ არის, რომ საქართველოს ისტორიულ მატრიანეს „ქართლის ცხოვრება“ ჰქვია. ეს არის დიდი ცხოვრება კეთილშობილი ქართველი ხალხისა. ეს არის საკუთარი თავის და გიწუება, ერთგულება ეველაურთა, რაც ღამაზია და ამადღებული, კუყარული თჯახისა და სიყვარული მამულია. ანაღვარდობა ძალზე საჭიროებს ასეთი მაგალითებით მდიდარ წიგნებს და ბედნიერია ქვეყანა, სადაც სახელგანთქმული მწერლები იმაზე ფიქრობენ, როგორ აღასრულონ თავიანთი ქუწმობითი მწერლული ვალი, რათა საკუთარი შეხატქმელებით ანაღვარდობა მშობლიური ქვეყნის ფესვებთან დააჯავშინონ: ბეუსდურია ის ანაღვარდობა, რომელიც ასეთ წყაროს ეწაფება. საქართველოს ისტორია ამოუწურავი წყაროა ანგვარი წიგნებისათვის“. — წერს ბერნარ ეტიე.

1977 წელს ლუქსემბურგის ჟურნალმა „ნუველ ეროპამ“ გამოაქვეყნა მეცნიერისა და მწერლის რომანარი ციფერის წერილი, რომელშიც მიმოიხილავს ქართველი მწერლის რომანს „ლაშარელას“. „ანჭრად ხელთ გვაქვს, — წერს რომანარი ციფერი, — მწვენიერი ისტორიული რომანის „ლაშარელას“ გერმანული თარგმანი ეს ნაწარმოები მომდევნო პერიოდს აგვიწეროს. ვინაიდან გრიგოლ აბაშიძის ფიჩიო მუფე ღამა გიორგი IV თანარ მეფის ვაჟი და მეგვედარე გახლდათ. ეს ნაწარმოები პაიანც ფეხრიხმა ლედნითან თარგმნა. თარგმანი ბერლინში (გდრ) გამოვიდა რიეტენისა და ლოენინგის გამომცემლობაში, განოცენა მწვენიერად არის გაყორმებული.

„რომანის ავტორი უცნობი როდია „ნუველ ეროპის“ მკითხველისათვის: ხეცნ უკვე დეებეჭავთ ამ მნიშვნელოვანი მწერლის ლუქსათა ფრანგული თარგმანებო გრიგოლ აბაშიძე ლირიკოსი პოეტი, რომლის მთავონებთ ერთ-ერთი წყაროა მდიდარი წარსულის მქონე საშობლოს სიყვარული. ამიტომ არც არის დასაკვირო, რომ ერთარცა პროზაიკოსია (ნის კალამს ეკუთვნის აგრეთვე მოთხრობები და თარგმანები უნგრულიდან) თავი გამოიჩინა უბირველეს ყოვლისა ისტორიული რომანებით. ავტორს სწავლულს გამბეტუნტურობით აღადგენს ისტორიულ მოვლენებს და პოლიტიკური, სოციალური, ეკონომიური და კულტურული ცხოვრება ეველა დეტალს წვრილად აგვიწეროს, მთაბეჭდილება ისეთია, თითქოს რომანი მკითხველს რამდენიმე რომანს თუ მოთხრობას, წიგნა შეადგება შეეადარით წყლის დინებათა ქსელს, წყაროებს, ნაკადულებს, მდინარებს, რომლებსაც საბოლოოდ ერთიანებს საქართველოა ბედი. ნაწარმოების შემწერელ განაკეთარებულ ძალად გვევლინება სიყვარული, რომელიც ანაღვარდა მუფესა და მისი მეფელია ლუქსემის ცოლს — დიდს შორის წარმოიშობა, ღამა და დიდს ერთმანეთი ისევე უხვართ, როგორც ტრისტანა და იზოლდას. მკითხველს დაბეჭითებით ვურჩევთ გავცნოს გრიგოლ აბაშიძის რომანს, რომელსაც ახასიათებს თბრობის მამზიდველი ხელფრება, სიბრანე, გრუეიცია, დაფიქრებულობა, თვალწარბიაცი და მკაცრი სამყაროს გაცოცხლების უნარი“.

გერმანიის დემოკრატიული რეპუბლიკის ფრიდრიხ შილერის სახელობის უნივერსიტეტი პროფესორია, ცნობილი ქართველოლოგი პაიანც ფენრიხი ნაკუციურ მუშაობას ეწედა ქართული ენისა და ლიტერატურის ცვლენისა და პოპულარიზაციის საქმეში. მეცნიერი გერმანიისა და საქართველოს ეურნალ-გახეტებში ქართული კულტურის საკითხებზე სისტემატურად აქვეყნებს სტატუებსა და თარგმანებს. გერმანულ მეცნიერს შემოქმედებითი კავშირი აქვს ქართველ მწერლებთან და მეცნიერებთან (აკაკი წახიძე, არნალდ ლიქობაია, ივანე იმნაიშვილი).

ზურაბ ჭუმბურიძე, შოთა ძიძიგური, გურამ რამიშვილი, ჭუმბურ ძაგნიძე, გრიგოლ აბაშიძე, ვიქტორ კახნიაშვილი და სხვანი).

პროფ. ჰაინც ფენრიხი განსაკუთრებით დაინტერესდა გრიგოლ აბაშიძის შემოქმედებით. „მე მხოლოდ ქართულიდან ვთარგმნი, — წერს ჰაინც ფენრიხი, — და უნდა მოგახსენოთ, რომ მხატვრულ თარგმანზე მუშაობა სიამოვნებას ნდევს. ქართული ფხას გრამატიკის თეორიული ცოდნის პრაქტიკულ განხორციელებას თარგმანში ვაღწევ, ვინაიდან გერმანულ ენაში უკვე კონტექსტზეა დამოკიდებული, მაგრამ ისე, რომ ნაწარმოების მხატვრული ღირსება თარგმანში შენარჩუნებული იყოს.“

გრიგოლ აბაშიძის მემორემდეგებით დიდი ხანია დაინტერესებულა ვარ. „ლაშარელა“ და „დიდი ლამე“ იმთავითვე დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა. ამ რომანების გაცნობის შემდეგ შევისწავლე ეპოქა, რამდენჯერმე გადავიკითხე „ქართლის ცხოვრების“ სათანადო აღგილები და მხოლოდ შემდეგ შევუფიქრე თარგმნას.“

ჰაინც ფენრიხისეულ თარგმანს დართული აქვს მთარგმნელის ბოლოსიტყვა და შენიშვნები.

წერილის შესავალ ნაწილში ჰაინც ფენრიხი მსჯელობს ომებზე, რომლებიც ქართველ ხალხს თავს მოახვიდა გარეშე მტრებმა (მონღოლები, სპარსელები, თურქები, არაბები) და იმ გმირულ ბრძოლებზე, რომლებიც ქართველებმა გაუმართეს დამპყრობელთ.

შემდეგ ავტორი მოკლედ გადმოცემს ქართველი მწერლის გრიგოლ აბაშიძის ბიოგრაფიას; მისი შემოქმედებითი ზრდას ეტაპებს, მსჯელობს ქართველი მწერლის ლექსებსა და რომანებზე.

ავტორი ყურადღებას ამახვილებს „ლაშარელას“ და „დიდი ლამის“ სიუჟეტურ ქარგაზე და აღნიშნავს, რომ გრიგოლ აბაშიძე პროზის საუკეთესო ოსტატია.

საინტერესოა გერმანელი მეცნიერის მსჯელობა ლაშა გიორგის პიროვნებაზე, იგი კრიტიკული თვალთ აფასებს ისტორიულ წყაროებს და აკეთებს საჯულისხმო დასკვნებს „თამარის გარდაცვალების შემდეგ. — წერს გერმანელი პროფესორი, — ტახტზე ავიდა 18 წლის ლაშა გიორგი. მისი ცხოვრების გზა საიდუმლოებითაა მოხილი. გარდაიცვალა ძალიან ადრე, 30 წლის ასაკში. ერთ-ერთი ვერსიის მიხედვით, ლაშა იყო სამავალითო მეფე, პარდაპარი და პატრიოსანის სახელმწიფო მოღვაწე. ასე რომ, იგი დიდ მეფეს დაკით აღმაშენებელს შეიძლება შევადაროთ. საწინააღმდეგო აზრს გამოთქვამს XIV საუკუნის ქართლმწერელი. მისი აზრით, ლაშა იყო დაუფიქრებელი, ბეკი, უპასუხისმგებელი. ქართლმწერელი იყო ლაშას პოლიტიკური მოწინააღმდეგე და ეს მოიგონა, ამ ცნობას ჩვენ სარწმუნო წყაროდ ვერ მივიჩნევთ. ამ საკითხში დიდი სიფრთხილე გვმართებს. გრიგოლ აბაშიძე უმთავრესად ქართლმწერლის ცნობებს ეჯრდნობა და ლაშას ძალიან ნეგატიურად ახასიათებს.“

თავისი მოსაზრების საილუსტრაციოდ გერმანელ ავტორს მოაქვს სტრუქონები ივანე ჯავახიშვილის წიგნიდან „ქართველი ერის ისტორია“, სადაც დიდი ქართველი მეცნიერი წერს: „უეჭველია, ლაშა გიორგი სამეფო ტახტის მპყრობელთა შორის თავისი ადამიანური თვისებებით არაჩვეულებრივ პიროვნებად მოჩანს. სამწუხაროდ, მისი ყოველმხრივი, მიუღწეველი დახასიათებისათვის ამჟამად უფელა აუცილებლად საჭირო ცნობები ხელთ არა გვაქვს... მისი მეფური და ადამიანური მოქმედება სხვადასხვაგვარად ყოფილა განსჯილი და დაუასკრული, როგორც თანამედროვეთა, ისე მომდევნო თაობათა მიერ და მთელი XII საუკუნის მანძილზე ქართული საზოგადოებრივი აზრი ორ ბანაკად დაყოფილი ჩანს. პირადად ლაშა გიორგი ვერა და ვარგი მეომარი იყო: „მშვილდოსანი და ცხენოსანი, გულოვანი და შემპართებელი, რომელ ნიათა მკლავითა თინი დასცნა და გარდაიხადნა.“

იმვე განმცემლობამ 1978 წელს ბერლინში გამოსცა გრიგოლ აბაშიძის მეორე რომანი „დიდი ლამე“. რომლიც თარგმანიც აგრეთვე შეასრულა ჰაინც ფენრიხმა. თარგმანს დართული აქვს მთარგმნელის სტატია და შენიშვნები.

„1969 წელს გერმანიის დემოკრატიულ რესპუბლიკაში ქართული კულტურის დღეებთან დაკავშირებით ჰაინც ფენრიხმა „პრესე დერ ზოვიეტ უნიონში“ გამოაქვეყნა გრიგოლ აბაშიძის შემოქმედების მოკლე მიმოხილვა და ერთი ლექსის საკუთარი თარგმანი.

„ახალგაზრდა კომუნისტი“ და „ლიტერატურული საქართველოს“ ფურცლებზე ე. კახნიაშვილი მაღალ შეფასებას აძლევს ჰაინც ფენრიხის მცენიერულ და მთარგმნელობით მოღვაწეობას. ქართველ გერმანიატს ჰ. ფენრიხს თარგმანები შეუჭრებია ორიგინალთან და სავსებით სწორ დასკვნას აკეთებს: „თარგმანში ძირითადად შენარჩუნებულია თხრობის მიმ-

ზადველობა და ემოციური ზემოქმედების ძალა, რაც ასე ნიშანდობლივია ორიგინალურობის... მთარგმნელის კონცეფციისა, ღრმად ნასწევს ებოქის სულს, რომანის გმართა სულსკეთებას, მათ ღრამატრზმს. ის ცდილობს დაიცვას თხრობის რიტმი, უბრალოება სინატურიკა წარმოების უდერადობა და სტილისტური თავისებურებანი“.

ბრალის (ჩეხოსლოვაკია) „სახალხო გამომცემლობამ“ 1975 წელს ჩეხურ ენაზე დააბეჭდა „ლაშარელა“. წიგნის ჩეხური სახელწოდებაა „მეფის სატრფო“. რომანი გრძელდება საბჭოთა ლიტერატურის ცნობილმა მთარგმნელმა დაგმარა სტინგლოვამ. ქართულ ორიგინალთან თარგმანი შეაჯერა გამოჩენილი ჩეხი ქართველოლოგის, პროფესორ იარომირ იუდლანკის მოწოდებ ვაცლავ ჩერნამ. წიგნს ერთვის გრ. აბაშიძის მოკლე ბიოგრაფია და XIII საუკუნის საქართველოს მოკლე დახასიათება.

„დიდი ლამე“ მთარგმნა პოლონურ ენაზეც და გამოსცა პოლონეთის სახელმწიფო გამომცემლობამ. წიგნი თარგმნა მარტა ოკოლუებოლძორკამ. მხატვრულად გაათარბა მარია ახნატოვანმა. წიგნს ღძღვია ანოტაცია, რომელშიც ვკითხულობთ: „გრაგოლ აბაშიძე ერთ-ერთი გამოჩენილი მწერალია, მისი დებიუტი წედგა 1938 წელს გამოცემულ ლექსთა კრებულთ. გრაგოლ აბაშიძე მრავალი საბავშვო ნაწარმოების ავტორი და ცნობილი მთარგმნელიც გახლავთ. 1957 წელს გამოიცა მისი „ლაშარელა“, პირველი წიგნი ტრიალოვანისა, რომელიც XIII საუკუნის საქართველოს ცხოვრებაზე მოგვითხრობს.“

„დიდი ლამე“ ამ ციკლია ნაწარმოებია, ავტორს მკითხველი შეჰქაეს ენელსა და მრისხანე პერიოდში, ებოქაში, როცა პირველად დაირბა ხმა ჩიხვის ხაყის ურდოების სასტიკი მოველისხმებზე, ზვარახმულთა შერწყმ მოხლოლთა შემოსევამ წეწეღატა საქართველოს ბოწეივალე კულტურის განვითარება, შითა რუსთაველის ეპოქის წინსვლა, დადგა „დიდი ლამე“.

ქვეყნის საერთო ამბოხების, ხალხის აწიოგების ფონზე ავტორი სატყვეს მაშინდელი საქართველოს რამდენიმე გამოჩენილი ადამიანის, შემოქმედის, პოლიტიკური და სამხედრო მოღვაწის ბედს, საქმეებს, საყვარულს, ღალატს თავგანწირვას“.

„დიდი ლამე“ პოლონელებმა ერთხ მარია ჰემარკის, ფრედერიკა ბიუნხერის, თან ოტჩენაშეკასა და სხვათა ნაწარმოებებთან ერთად გამოსცეს სერიაში „საინტერესოა წიგნის კლუბი“.

გამომცემლობა „პროგრესმა“ ინგლისურ ენაზე გამოსცა საბჭოთა პოეტების ლექსების წიგნი სათაურით: „მეგობართა ხმები“.

„გრაგოლ აბაშიძე, — სათქვამია ამ კრებულის შესავალ წერილში, — გამოჩენილი ქართველი საბჭოთა პოეტია, მისთვის ერთნაირად აბლობელია პროზაც და პოეზიაც. კულტურულ, ერთდორებულ პიროვნებას — გრაგოლ აბაშიძეს, აქვს ჰუმზაროტი ტალახტი და შესაბიშნავი ლიტერატურული გემოვნება. მისი პოეტური კრუდო (ერთ-ერთი მისი ლექსილის) შეიძლება ასე გამოვთქვათ: „ათ სოი ფიქრება, გამოხატვას რომ მოითხოვენ, არც არასოდეს გაუბეღადედი ვალმის ხელში იღებას“. გრ. აბაშიძის ღირიკულ გმირს აქვს მაღალი ზნეობრივი თვასებება. ფართო ინტელექტუალური პორიზონტი და მღიღარი ემოციური სამყარო, გრ. აბაშიძის ნაწარმოებები ორგანულად უყავშირდება საქართველოს ისტორიასა და ლიტერატურულ ტრადიციას. წარსულში იგი ხედავს აწმყოს ფესვებს, აწმყოში კი მომავლეს ყლორტებს“.

1972 წელს ლუქაძემბურგის უურნალმა „ნუთვა ევროპამ“ პირველსა და მეორე ნომერში გამოაქვეყნა გრ. აბაშიძისა და ანა კალანდოძის ლექსების ფრანგული თარგმანები, თარგმანები მაღალ ღონეზე შეასრულა მწერალმა და მთარგმნელმა როზნარი კიფერიმ. აქვეა გამოქვეყნებული ორივე პოეტის ბიოგრაფიული ცნობები, კომენტარები და ფოტოკურათები. უურნალის გამომცემელია იტალიელი პოეტი და მთარგმნელი მიმო მორინა.

უნდა მოვიხსენიოთ აგრეთვე სხვა ენებზე შესრულებული თარგმანებიც. ქალაქ ზტენიანში (კორეა) 1954 წელს საბჭოთა კავშირისა და კორეის განმცემლობამ კორეულ ენაზე გამოსცა ზეგნი პოეტის ლექსების წიგნი, ხოლო ჩინურ ენაზე შანხაის განმცემლობა „ვენისუა გუნცუომ“ გამოსცა „მშვიდობის მეღრომე“.

საყურადღებოა გრ. აბაშიძის დიდი საზოგადოებრივი მოღვაწეობა, რომელსაც იგი წლეების მანძილზე ეწევა საბჭოთა კავშირისა და საზღვარგარეთის ხალხებს შორის მეგობრული, კულტურული და ლიტერატურული ურთიერთობის განმტკიცების მიზნით. პოეტმა მრავალჯერ იმოგზაურა საზღვარგარეთ და დაამყარა პირადი კონტაქტები უცხოელ მწერლებთან, გამოღის სავრთაშორისო ტრიბუნებზე, მოუწოდებს თავის თანამოკალძეებს მშვიდობის დაცვისაკენ. აღნიშნულ თემაზე მწერალმა ბევრი საყურადღებო სტატია გამოაქვეყნა ასეობია: „თბუთშეტა იდეე პაროზში“, „სტუმრად დასავლეთ გერმანელ მწერლებთან“, „პოეზიის თარგმნის რომანტიკა და დედნის სინამდვილე“ და სხვ.

1972 წლის 3 დეკემბერს გრ. აბაშიძე რუს მწერლებთან: ვლ. პობოეთან, ე. ვინოკუროვთან, ელ. სტეფენაკისთან (მთარგმნელი) და ს. ხანზიანთან ერთად ეწვია გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის მწერლებს (დედეგაციის მეთაური გრ. აბაშიძე). ქ. მიუნხენში საბჭოთა მწერლებს შეხვდნენ დასავლეთ გერმანიაში მწერალთა ფედერაციული კავშირის, პრეზიდენტი ლიტვინი და კავშირის მდივანი რაინჰარდ ბაუმგარტი. დედეგაციამ მისი მსგავსი ქაღაჭი, შესხვია კურანელ მწერლებს. ქ. ჰამბურგში, სადაც გაიმართა მწერლებს შორის სიტყვიერ გამოვიდა საბჭოთა მწერლების დედეგაციის მეთაური — გრ. აბაშიძე.

„ჩვენთვის სასიამოვნო იყო, — განაცხადა გრ. აბაშიძემ სიტყვის დასასრულს, — რომ ფედერაციულ გერმანიაში ბევრ განსაღად, რეალისტურად მოაზროვნე ინტელიგენტს შეეძლოთ და გვეცანით, რომლისთვისაც ძვარუასია ევროპის მშვიდობა და მშობელი ხალხის მომავალი. ჩვენ უტოვებთ დასავლეთ გერმანიას და გამარჯვებას ვუსურვებთ ანეთ ადამიანებს, რაც უფრო ბევრი იქნება დასავლეთ გერმანიაში ასეთი განსაღად, პროგრესულად მოაზროვნე მწერალი და ხელოება, მით უფრო მეტი იქნება მათი ფიგურა ქვეყნის ცხოვრებაში, მით უფრო საინტერესო იქნება უზრუნველყოფილი ჩვენი ხალხების დახლოება და თანამშრომლობა, მტკიცე მშვიდობა ორი თმის ამინდების გაწამებულ ევროპაში“.

საბჭოთა კავშირის მწერალთა კავშირის ბელმძღვანელობამ გრ. აბაშიძეს მიანდო მოლაპარაკება გაემართა ფრანგი მწერლების ორ ორგანიზაციასთან: „საკვეყნოდ ცნობილ გოზოლების აკადემიის ბელმძღვანელობასთან და „ფრანგ ლიტერატორთა საზოგადოებასთან“. 1977 წლის 9 აპრილს საფრანგეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს მიწვევით მწერალი მუხლდითურთ ჩავიდა პარიზში. უპირველეს ყოვლისა იგი გაეცხო საფრანგეთის ლიტერატორთა ობებს, ინახულა მუზეუმები, თეატრები, კინოთეატრები.

შემდეგ მწერალი მუხლდითურთ მიიწვიეს საფრანგეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროში, სადაც გაიმართა გულთბალი საუბარი ორ ქვეყანას შორის კულტურული, მეგობრული და ლიტერატურული ურთიერთობის განვითარების საკითხებზე, უნდა შეენიშნოთ, გრ. აბაშიძეს თარჯიმანი არ დასჭირვებია, იგი პირდაპირ ესაუბრა ფრანგებს. მათ მშობლიურ ენაზე.

გრ. აბაშიძე მიიწვიეს საფრანგეთის ლიტერატორთა საზოგადოებაში, საბჭოთა და ფრანგი მწერლები, ლიტერატურული ურთიერთობის საკითხებზე, მას ესაუბრა საზოგადოების პრეზიდენტი, ცნობილი ფრანგი ბელეტრისტი მწერალი ივ. კაზო. საშაუხო სიტყვიერ გამოვიდა ქართული მწერალი, რომელმაც ილაპარაკა ფრანგული ლიტერატურის მსოფლიო მნიშვნელობაზე, საფრანგეთისა და საბჭოთა კავშირის ტრადიციულ მეგობრობაზე, ხალხთა შორის მშვიდობაზე.

გრ. აბაშიძე შეხვდა გოპურების აკადემიის პრეზიდენტს, გამომწვალ ფრანგ მწერალს, ლენინური პრემიის ლაურეატს ვიკტორ ბაზემს. საუბრისას ვიკტორ ბაზემმა თქვა: „მე მიმანახია, რომ მწერლის მორალური პასუხისმგებლობა დანარჩენი ადამიანების წინაშე არაჩვეულებრივად დიდია... იგი ვალდებულია იყოს პლატოს ყველაზე პროგრესული ძალების აუანგარიში“.

გრ. აბაშიძის ნოგზაურობა პარიზში, მისი არაერთგზისი საუბარი ფრანგ მწერლებთან და მეცნიერებთან არის თავისებური წვლილი ორ ქვეყანას შორის კულტურული და ლიტერატურული ურთიერთობის შემდგომი განვითარების საქმეში. ეს საერთაშორისო მნიშვნელობის ღონისძიება მოიწონა საბჭოთა კავშირის პარიზელმა ელჩმა ამა. ბურგონენსკომ. ელჩმა თავის რეზიდენციაში მიიწვია მწერალი და ესაუბრა მას თანადასრულებლობის აქტიუალურ საკითხებზე.

ვრცელ აბაშიძემ დაწერა მეტიად საკუროდლებო წიგნი „წინაპრები და თანამედროვენი“, რომელიც 1979 წელს გამოსცა „მერანმა“.

როგორც ავტორი წინასიტყვიერებაში აღნიშნავს, ეს წიგნი არც მხოლოდ ლიტერატურული წერილების კრებულია, არც მარტოოდენ წინაბეჭდილებათა აღნუსხვა და ერთად თავმოყრა. აგი მწერლის აქტიური საზოგადოებრივი ცხოვრების ერთი მხარის ანარეკლია.

წიგნში შევიდა სტატიები: „ქებათა ქება შექსპირისა“, „შანდორ პეტუფი“, „სიტყვა წარმოთქმული ახია-აფრიკის მწერალთა მეოთხე კონფერენციაზე ინდოეთის დედაქალაქ დელიში“, „დიდი ლიტერატურისათვის“, „პოეტების ბიენალზე“, „დასავლეთის პოეზიის ორი ლაურეატი“, „შეხვედრა ფრანგ მწერლებთან“, „ნსოულიო ხალხთა უორუმზე“, „ჩამლინი დასცინის ამერიკელ ბიზნესს“, „შორეულ დიდიანებზე“, „პეტარკას დღეები იტალიაში“, „სტუმრად დასავლეთ გერმანიის მწერლებთან“, „თხუამეტი დღე პარიზში“.

პირველ სტატიაში ავტორი მსჯელობს შექსპირის მსოფლიო მნიშვნელობაზე, ავლენს პარალელს რუსთაველთან, მას შექსპირის ბედის მოზიარულ მიიჩნევს. „ჩვენს დროში. —

წერს ავტორი, — წარმოუდგენელია ცოტად თუ ბევრად ცივილიზებული ადამიანი, რომლის სულიერ ცხოვრებაში შექაპირს თავისი ადგილი არ ჰქონდეს. შექსპირის შემოქმედებამ დიდი ხანია გააღაზა ეროვნული თუ რასული ჯებირები, იგი მსოფლიოს ყველა მწიგნობარს და მწიგნობარს და იქცა და ყველა კულტურული ერის ენაზე ამტკველდა. და ჩვენ ქართველები აღმოჩნდნენ ვართ იმით, რომ, ფანე მაჩაბლის დიუფაჩარი დეაწლით სამუდამოდ დაეალებულეს, საშუალება გვაქვს ჩვენს მშობლიურ ენაზე შევითვისოთ შექსპირის საბრძანო, განვიცადოთ მისი პოეზიის ათეადე და ამავე დროს დაგტკვეთ ქართული ენის შესაძლებლობათა ამოუწურავი სიმდიდრით.

საინტერესოაა დაწერილი სტატია „შანდორ პეტეფი“, რომელშიც ავტორი საქმის ცოდნით აშუქებს XIX საუკუნის გამოჩენილი უნგრელი პოეტის, შანდორ პეტეფის ცხოვრება-შემოქმედებას. მწერალი შენიშნავს, რომ როცა უცხო ერის იატორიასა და პოეზიას ეცნობოდა, უპირველეს ყოვლისა თავისუფლებისათვის თავგანწირვის მაგალოება ეძებდა „პეტეფიან შევხედვარად, — წერს გრ. აბაშიძე, — ასეთ მაგალითებს, მაგრამ შანდორ პეტეფის ცხოვრება და შემოქმედება დღემდე ჩემთვის უმაღლეს იდეალად რჩება“.

ამიტომ იყო, რომ ქართველმა პოეტმა უნგრელი მგობრების აგნესა კუნისა და ანტალ პიდაშის დახმარებით ქართულ ენაზე აქლერა შანდორ პეტეფი. 1952 წელს „საბლიტგაქმა“ გამოსცა შანდორ პეტეფის პოემის „იანოშ რაინდის“ გრ. აბაშიძისეული თარგმანი. ამას მოჰყვა უნგრელი პოეტის ლექსების კრებული „უნგრული სიმღერა“, რომელიც 1957 წელს გამოცა „ნაქადულმა“. შემდეგ გრ. აბაშიძემ თარგმნა შანდორ პეტეფის პოემა „მოციქული“, რომელიც 1978 წელს გამოცა „მურანმა“.

1971 წელს ინდოეთის დედაქალაქ დელიში შედგა აზია-აფრიკის მწერალთა მეოთხე კონფერენცია, რომელზეც ვრცელი სიტყვა წარმოთქვა გრ. აბაშიძემ. ქართველი ხალხს წარგზავნილმა კონფერენციის მონაწილეებს უამბო ჩვენი ურველესი კულტურის განვითარების გზებზე, ევროპ. იგი შეეხო დასავლური და აღმოსავლური კულტურის ურთიერთობის ასეთობებს.

ორატორმა აღნიშნა, რომ ჩვენს სულიერ ჯორმირებაზე წარუშლელი კვალი აღბეჭდვს არა მხოლოდ პომეროსმა და ბერძნულმა ტრაგედიებმა, არამედ ინდურმა და ირანულმა ეპოსმა, ჩინეთისა და იაპონიის უბრწყინვალესმა პოეტებმა, ძველი და ახალი აღტქმის წიგნებმა, დანტემ და შექაპირმა, გოეთემ და პუშკინმა. თავანთი სულის ეკეთილშობილეს გამოქლინებანში დასავლეთი და აღმოსავლეთი მთლიანია და ერთმანეთისაგან გახუყოველი ცაბობოდა დიდი ინგლისელი პოეტი კიბლინგი, როცა ამბობდა: „დასავლეთი მუდამ დასავლეთია, აღმოსავლეთი მუდამ აღმოსავლეთია და ისინი ერთმანეთს არასოდეს არ შეხედებიანო“. ისინი დიდი ხანია შეხედნენ ერთმანეთს, აშენებდნენ რა ერთობლივად მსოფლიო ლიტერატურას, ქმნიდნენ რა კაცობრიობის იმ უდიდეს მიღწევებს, რომლითაც ერთნაირად ვამაყობთ ჩვენ ყველანა, როგორც აღმოსავლეთის, ისე დასავლეთის წარმომადგენლები“.

გრ. აბაშიძის საბაბლოდ უნდა ითქვას, რომ ჩვენი ქვეყნის საზღვრებს მიღმა არ ჩატარებულა თითქმის არც ერთი მნიშვნელოვანი ფორუმი თუ კონგრესი, სადაც მას თავისი მართალი სიტყვა არ წარმოუთქვა. ეს იყო 1958 წელს სტოკჰოლმში, თუ 1959 წელს ფალიპინების რესპუბლიკის დედაქალაქში.

ვრცოლ აბაშიძეს, როგორც მწერალსა და საზოგადო მოღვაწეს, დიდი დეაწლი მიუძღვის ჩვენი კულტურისა და ამ კულტურის საზღვარგარეთთა ხალხებისათვის გაცნობის საქმეში. ნინამა ლექსებმა, მოთხრობებმა, რომანებმა და მეზრძოლმა პუბლიცისტურმა სტატიებმა გარკვეული როლი შეასრულა, რათა ხალხთა შორის დამყარებულყო მშუადობა, ლიტერატურული და მეცნიერული კონტაქტები.

* *

ეკლესიაში გალობდა ბავშვი,
მოსთქვამდა გული ნადევლით სავსე
გემზე, რომელიც გავიდა ზღვაში,
დაღვრილ დარდსა და განწირულ ხალხზე.

ხმა მისი გუმბათს ელტვოდა ლამის,
სხივი კი მხარზე უხტოდა ხვითოდ,
და უკუნში მყოფთ ეზმანათ წამით
ვოგონას კაბაც მღეროდა თითქოს.

და მოეჩვენა სუყველას. — ლალი
ცხოვრება დგება, მზე ღრუბლებს ფანტავს,
რომ უცხოეთში ლტოლვილი ხალხი
ძალას იკრებს და ისრულებს ნატვრას.

ხმა — ტკბილი, სხივი, ვით კვირტის გაშლა,
შაღლა კი, სადაც
 ბედის წიგნს სწერენ,
ტიროდა ბავშვი, იცოდა ბავშვმა,
რომ შინ ვერავინ ვერ მოვა მერე.

* *

ვცოცხლობ გიჟური სიზმრებით,
ლხინიც ერთი მაქვს, ჭირიც,
დღეს—საზეიმოდ ვფხიზლდები,
ხვალ — ვიცინი და ვტირი.
მაგრამ თუ მიცდის ისარი,
როგორც სიკვდილის მაცნე

და იმ სარკეშიც ის არი,
ის, ვინც მე უნდა დამცეს.
თვალეებს დავხუჭავ, ფიქრებად
მწუხრში გადავალ მგზავრი.
იქ წავალ, რადგან იქიდან
აქ არ ბრუნდება არვინ.

შემოდგომის დღე

მივდევთ ნაყანევს მშვიდად,
დროს ვგრძნობთ ფოთლების
 ცვენით,
შუქი იღვრება ციდან
ვით აღსარება შენი.

თვლემს შემოდგომა წყნარი,
მზე თავზე გვადგას ჯილად,
ყვავებში ჩხავის ყვავი
თუ ყრუდ ახველებს ვილაც.

დაფენილი გვაქვს კვამლად
ჩრდილი ჩრდილოვან ხეთა
და წეროები მაღლა
ისევ მიფრენენ ერთად...

ყივის ბელადი, ჰგოდებს,
იქნევს ლაყვარლებს — ფრთებად, —
ნეტა, რას ნიშნავს ოდეს
დრო შემოდგომად ჭკნება.

კვლავ ძველ ქოხმახებს ვხედავ
და არაფერი მომწონს, —
დღე ეფიცხება ბედად
სადღაც დანთებულ კოფონს!

მეჩინებულნი

საწყალი იყავ ოქმბრისთვის
ჩემო საწყალო მხარევ?
მეუღლევ ჩემო, მოდი,
ერთად ვიგლოვოთ ბარემ!

* *

ღამეს, ნათურას, ქურჩას, აფთიაქს, —
უმზერ და ძველი იარა გტანჯავს.
ასე იქნება კვლავაც, ცხადია,
რადგან საშველი არა და არ ჩანს.

მოკვდები, მერე ისევ თავიდან,
უნდა უმზირო ყველაფერს უჩრად, —
ღამე, ნათურა, აფთიაქი და
მკრთალი მთოვარით გამთბარი ქურჩა.

* *

ყოველთვის, გვიან შემოდგომაზე
როს მიწას თითქოს სულ სხვა მაღლი აქვს,
თოვლით მოფიფქულ ნავთსადგურიდან
მძიმე გემები ზღვაში გადიან.

უკუნი ღამე, კუბრივით ზუცა,
წყალზე ტივტივებს ამწის პროფილი...
და ერთადერთი შუქურა წეწავს
მიმწუხრის ჩრდილებს უკმაყოფილოდ.

და მეზღვაური, რომელიც გემზე
არ აიყვანეს, მარტო, ეული,
სანაპიროზე სიმშვიდეს ეძებს,
როგორც თოლია ფრთებდაშსხვრეული.

ნისლში ბარბაცებს ფიქრით დაღლილი,
არც რა ძალუძს და აღარც გულია, —
რაც დასალევი იყო, დავლიე,
გათაკდა, მოჩჩა, დაკარგულია...

ო, მეზღვაურო, რა მძიმედ სუნთქავ,
ვით გავეტყევი ხილვებს საშინელს, —
გულის საწოლი ნაზი და სუფთა,
ო, მაგრამ ტკბილად რა ლაგამინებს?

პოეტები

ეროვნული
ბიბლიოთეკა
მიმართვა

ერთი შენობა ქალაქგარეთ წამოიშართა,
დამპალ ჭაობში მას გადგმული ჰქონდა ფესვები,
იქ მცხოვრებ მკოსნებს ერთმანეთთან სწამდათ
ამპარტავენული ღიმილით და მიაღერსებით.

მზე სულ ამაოდ იცინოდა სახლის კარებთან,
რადგან მჭმუნვარე ჭაობს სუნი სდიოდა შმორის,
მისი მცხოვრები დღენიადაგ დროს ატარებდა
ღვინის სმაში და ერთობოდა გულითად შრომით.

ფიცებოდნენ ღვინის სმის დროს ძმობას ერთმანეთს
და ლაქლაქებდნენ ცინიკურად, მკვახედ, ფიცხულნი.
პირღებინების შემდეგ კარებს ჩაიკვთავდნენ,
უაზრო შრომას ეძლეოდნენ თავდავიწყებით.

მერე იწყებდნენ ჯიხურიდან ძაღლივით ცოცვას,
როგორ იწვოდა — ზღვას უმზერდნენ ჩვენი გმირები,
გამვლელი ქალის თქროს ნაწნავს უძღვნიდნენ ლოცვას
მოხიბლულები, საქმის ცოდნის გამოკვლინებით.

პატარა ყვავილს ცრემლს აფრქვევდნენ გამწარებულნი,
გულს უჩუყებდათ მარგალიტის თვლების დანახვა,
თქროს ხანაზე თცნებობდნენ წყალწაღებულნი
და გამომცემლებს აგინებდნენ ერთხმად ხმამაღლა.

ძმაო მკითხველო, პოეტები ცხოვრობდნენ ესე
და შენზე ცუდად, შეიძლება ფიქრობდი წულან,
ცუდად შენეულ, ყოველდღიურ უსუსურ სვეზე,
ობივატელის ლაფში რითაც ნებივრად წევხარ.

არა, მკითხველო, ბრმა განმსჯელო, გეტყვი, რაც არის,
თუ მოინდომა, ყველაფერი ექნება პოეტს —
ღრუბლის ქულებიც, თქროს ხანაც, ქალის ნაწნავიც,
რასაც შენ ქვეყნად ვერასოდეს ვერსადა კბოვებ.

ერთმანეთს ჰყოფნით შენ და ცოლი, საცოდავები,
გაკმაყოფილებთ უმაქნისი კონსტიტუცია,
მაგრამ მსოფლიო ჰანგის პოეტს ეცოტავება,
კონსტიტუციას სიცოცხლეში რაც მიუცია.

ღე, მსვდეს ძაღლივით ღობის ძარში გაპარტახება,
ღე, ამ ცხოვრებამ ფეხით მთელოს, ავიტან ყოველს,
რადგანაც მჯერა, რომ ხან ღმერთი თოვლში მახვევდა,
ხან კი ქარბუქი გაშმაგებით მკოცნიდა ხოლმე.

ჩვენი სიცოცხლის ვიწროა რკალი.
როგორც გზა ყველას რომისკენ
გვიდევს,
წინდაწინ ასე ნათელი არის,
განვმეორდებით მონურად კიდევ.

მომავლის ბნელმა, რაც მერვთ
მაშინ!
კვლავ ისეთივე სვე დამიწესს
რომ სანატრელი მიყვარდეს ცაში
და ვლალატობდე დედამიწაზე.

* *

„ლამე უმისოდ — ვისაც კვება
ნათელი სახელი: ლენორა“.
ელბარ აო

საღამო იყო შემოდგომის და წვიმდა მაღლით,
ისევ და ისევ იმ მწვალეებულ საკითხსა ვხსნიდი,
როდესაც კაცი შემოვიდა მდუმარე, დიდი,
ჯენტლმენს შემოჰყვა კაბინეტში ბებური ძაღლი.
კერასთან ჯდება, დაღლილია კაცი ეტყობა.
ძაღლმა ფარდაგი დაინახა, წამოგორდა ზედ.
სტუმარი ამბობს: „არ დაცხრებით? აღარ გეყოფათ?
ბედის განაჩენს დროა უკვე შეურიგდეთ, სერ“.
„ან დამიბრუნდეს... სიბერეში რომ სული მედგას...“ —
ასე დავიწყე. ის მაჩერებს და პირში მეტყვის:
„ის კვლავ ისეა: ემონება ლენორა ედგარს.
არ დაბრუნდება. რაღა გითხრათ ამაზე მეტი.“
საოცარია. ცხოვრება სულ ქარიშხალს ჰგავდა,
მაგრამ ახლა კი, როცა ვუსმენ ჩემს წინ უცხო კაცს,
საქმიან კილოს და ვუყურებ ამ მშვიდთა თვალთა, —
ის მუჩვენება გაცილებით შორად, უცნობად.
ჯენტლმენი მიდის. მას აქ რჩება ძაღლი, რომელიც
მწუხარების ეამს მანუგეშებს, კერა მტოვებს, კერ.
დამადებს მუხლზე თათს კეთილი, დაუდგრომელი,
თითქოს ამბობდეს: დროა ამას შეურიგდეთ, სერ.

თარგმნა **ჯემალ იბრაიმი**

□

მხატვრული რედაქტორი გ. წერეთელი. მხატვარი ა. ვართაგავა. ტექნიკური რ. იმნაიშვილი
გადაეცა წარმოებას 5/VIII-80 წ. ხელმოწერილია დასაბეჭდად 30/X-80 წ. ქალაქის ზომა
70 X 108¹/₁₆. სააღრ. საგამომ. თაბახი 19,35. ნაბეჭდი თაბახი 21. ტირაჟი 10.000. შეკვ. № 866
ფასი 1 მან.

საქართველოს სსრ გამსახკომის საგამომცემლო-პოლიგრაფიული გაერთიანება „განათლების“
კომბინატი, მარჯანიშვილის ქ. № 5.
Комбинат издательско-полиграфического объединения «Ганатлеба» Госкомиздата
Грузинской ССР, Тбилиси, ул. Марджанишвили, 5